

ალექსანდრე დიუმა

სიტყვაკაზმული მწერლობის ისტორია იცნობს ორ ალექსანდრე დიუმას, ორივე ფრანგ მწერალს — მამასა და შვილს. შვილი სახელმწიფოებრივად რომანით «ქალი კამელიებით», მამა კი უმთავრესად ცნობილია ისტორიულ თემებზე დაწერილი მრავალრიცხოვანი სათავგადასავლო რომანით.

ალექსანდრე დიუმა (მამა) დაიბადა 1803 წელს პარიზის მახლობლად მდებარე პატარა ქალაქ ვილერ-კოტრეში. მამამისი რესპუბლიკელი გენერალი იყო, ხოლო დედა — სასტუმროს მფლობელის ქალიშვილი. მამის მხრივ ადრე დაობლებული დიუმა ჩავარდა დიდ გაჭირვებაში, რის გამოც მშობლიურ ქალაქში ნოტარიუსთან დაიწყო მუშაობა მწერლად. დიუმას სკოლაში არ უსწავლია, მაგრამ საკუთარ თავზე მუყაითმა მუშაობამ, დღენიდაგ კითხვამ ცოდნის მარაგი შეუვსო და მომავალში ლიტერატურული მუშაობის სურვილი აღუძრა. ახალგაზრდობაში დიუმა გატაცებით ეცნობოდა მშობლიურსა თუ უცხოურ ლიტერატურას: დიდ დრამატურგებს და რომანისტებს. დიუმამ წერა მეტად ადრე დაიწყო. თხზავდა ჯერ ლექსებს, ხოლო შემდეგ ხელი გაიწაფა დრამებისა და რომანების წერაში. პარიზში მწერალი დაუახლოვდა ვიქტორ ჰიუგოს ირგვლივ შემოკრებილ წრეს და დაიწყო მეტად ნაყოფიერი ლიტერატურული საქმიანობა.

ლიტერატურული საქმიანობით გატაცებული დიუმა ბევრს მოგზაურობდა. გაიცნო მანამდე სრულიად უცნობი ან ნაკლებ ცნობილი კუთხეები და აღწერა ისინი მოგზაურის ჩანაწერებში; ჩანაწერებში თვალნათლივ ნახულის გვერდით დიდი ადგილი დაუთმო მონაგონისა და ზღაპრული ამბების აღწერასაც.

დიუმა თავდაპირველად რესპუბლიკელი იყო, რადგან გაიზარდა რესპუბლიკური არმიის გენერლის ოჯახში. იგი აღფრთოვანებით შეხვდა 1830 წლის ივლისის რევოლუციას და უშუალოდ ჩაება კიდეც ამ პოლიტიკურ მოვლენაში. ლაფაიეტის დავალებით იგი სუასონში გაემგზავრა აჯანყებულებისათვის დენტის სამოვლენლად და ვანდეაში ეროვნული გვარდიის რაზმების დასაკომპლექტებლად. იგი თანაუგრძნობდა განმათავისუფლებელ იდეებს და აღმფოთებას გამოთქვამდა მთავრობის რეაქციული პოლიტიკის გამო.

ამ რევოლუციის გამარჯვებაში ხედავდა დიუმა მთელი ფრანგი ხალხის განთავისუფლებისა და ბედნიერების გარიჟრაჟს, მაგრამ რევოლუციის მოვლენებმა არ გაუმართლეს იმედები დიუმას, — რევოლუციის შედეგად პრივილეგიებით სარგებლობდნენ მხოლოდ ბურჟუაზიის რეაქციული ძალები და 1832 წლის ივნისის რევოლუციური ამბოხების ლიკვიდაციის შემდეგ გულგატეხილი დიუმა შვეიცარიაში მიემგზავრება, ერთხანს იქ იმყოფება, ხოლო უკან დაბრუნებული ისევ ებმება დამაბულ ლიტერატურულ საქმიანობაში.

ამიერიდან იდეური ევოლუციის ნიშნები დიუმას შემოქმედებასაც დაეტყო, სულ უფრო მეტად ცხრება მის შინაგან სამყაროში მემამოხური სული, თუმცა, ამასთანავე, საერთოდ ხელს არ იღებს პოლიტიკურ საქმიანობაზე. 1848 წლის თებერვლის რევოლუციის დღეებში ისევ ფიქრობს პოლიტიკური კარიერის შექმნაზე. ერთ-ერთ

დეპარტამენტში ნაციონალური კრების დეპუტატად გასვლაც კი უნდოდა. იგი დადგა კონსტიტუციურ-მონარქიული პარტიის მხარეზე, მაგრამ არჩევნებმა მარცხი განიცადა.

სიცოცხლის უკანასკნელი წლები, როგორც გადმოგვცემენ, დიუმამ დიდ მატერიალურ ხელმოკლეობაში გაატარა. თითქმის ყველას მიერ მივიწყებული, იგი გარდაიცვალა 1870 წლის 6 დეკემბერს, საფრანგეთ-გერმანიის ომის დროს. დიუმას მშობლიურ ქალაქებსა და სოფლებში გერმანელების ძალადობის გამო ფრანგები ისეთ დღეში იყვნენ, რომ ვერც კი დაიტირეს თავიანთი სასიქადულო მწერალი.

* * *

დიდია დიუმას ლიტერატურული მემკვიდრეობა. მარტო მისი რომანების რიცხვი 500-მდე აღწევს, ხოლო თხზულებათა სრული კრებული მოიცავს 301 ტომს. დიუმას მაინცდამაინც ღრმა იდეები არა ჰქონდა, მაგრამ რომანტიზმის ტენდენციები და ჰუმანური იდეალები ისე ოსტატურად და ყველასათვის ისეთი ხელმისაწვდომი ფორმით გამოხატა, რომ სამართლიანად იქცა ხალხის საყვარელ მწერლად.

სამწერლო ასპარეზზე დიუმა ნაპოლეონის დამარცხების შემდეგ გამოვიდა. ამ ისტორიულ სიტუაციაში კლასიციზმის ესთეტიკური ნორმები და შემოქმედებითი ტრადიციები აღარ შეეფერებოდა ერის იდეურსა და პოლიტიკურ მოთხოვნილებებს, მის ზნეობრივსა და მხატვრულ ინტერესებს. ლიბერალურად განწყობილი ახალგაზრდობა კლასიციზმში მართებულად ხედავდა ძველი თავადაზნაურული იდეოლოგიის ესთეტიკური იდეალების გამოძახილს და ახალი დროის გაბატონებული კლასების იდეალების გამომხატველი ლიტერატურული მიმართულების ჩამოყალიბებისაკენ ესწრაფვოდა, რომელმაც საბოლოოდ გაიმარჯვა ვიქტორ ჰიუგოს შემოქმედებაში. ჰიუგომ ძირი გამოუთხარა კლასიციზტურ ლიტერატურას: დრამა «კრომველის» წინასიტყვაობაში, რომელიც პროგრესული რომანტიზმის შემოქმედებით მანიფესტად იქცა, საბოლოოდ მიაღწია მან რომანტიზმის ზეიმს.

რომანტიზმის პროგრესული მიმდინარეობა, რომელიც გამოხატავდა ახალი საზოგადოების ლიბერალური ნაწილის სულსკვეთებას, 30-იანი წლების საფრანგეთში საბოლოოდ გაბატონდა როგორც პოეზიის, ისე დრამისა და რომანის სფეროში. მის გამარჯვებას თეატრალურ სარბიელზე დიდად შეუწყო ხელი ახალგაზრდა მწერლის დიუმას პიესამ — «ანრი მესამე და მისი სასახლე», რომელიც 1829 წელს დაიდგა. «ანრი მესამე» პირველი ფრანგული რომანტიკული პიესა იყო, რომელიც გამოირჩეოდა ლიბერალური იდეების სიჭარბით, სასახლის ზნეობათა მზის სინათლეზე გამოტანით.

«ანრი მესამეს» მოჰყვა ჯერ დრამა «ნაპოლეონი, ანუ საფრანგეთის ისტორიის ოცდაათი წელი», შემდეგ — «ანტონი», «კინი» და პიესების მთელი ციკლი, რომელშიც დიუმამ თამამად გამოიყენა სხვადასხვა დროის და ქვეყნის მწერალთა შემოქმედებითი მიღწევები.

დრამატულ თხზულებებში დიუმამ დაამუშავა ისეთი პრობლემები, რომელთა გაშუქებასაც განმეორებით დაუბრუნდა ისტორიულ რომანებში. დიუმას პირველი პროზაული ნაწარმოებია «თანამედროვე ნოველები» (1825), რომელიც არ გამოირჩევა რაიმე ლიტერატურული ღირსებით. საფრანგეთის წარსული ყოფის აღწერას მიეძღვნა შრომა — «გალია თუ საფრანგეთი» (1833). დიუმას რესპუბლიკური შეხედულებები ჩამოყალიბებულია სტატიაში «როგორ გავხდით დრამატურგი» (1833). 30-იან წლებში დიუმამ მოიფიქრა ისტორიული რომანების დიდი სერია, რომელშიც უნდა აესახა თავისი ქვეყნის წარსულის გარკვეული მონაკვეთი მეთხუთმეტე საუკუნიდან, კერძოდ, კარლოს მეშვიდის (1422—1461) მეფობის ხანიდან, მეცხრამეტე საუკუნემდე. ამ რომანებში წინა პლანზეა წამოწეული ავანტიურისტულ-სახალხო ელემენტი. ამ ციკლის პირველი

ნაწარმოებია ანტიინგლისური სულისკვეთების წიგნი «იზაბელა ბავარიელი». საფრანგეთის მეფის ფრანცისკ პირველის სასახლე თავისი ინტრიგებითა და ვერაგობით დახატულია «ასკანიოში» (1840).

მაგრამ საყოველთაო აღიარება დიუმამ ჰპოვა რომან-ფელეტონის ჟანრში, რომლის უმთავრესი ნიმუშები შექმნა ძირითადად ექვსი წლის განმავლობაში, 1844—1850 წლების მანძილზე. ამ რომანთაგან პირველია «სამი მუშკეტერი» (1844), რომელსაც მოჰყვა ორი გაგრძელება: «ოცი წლის შემდეგ» (1845) და «ვიკონტი დე ლა ბრანჟიანი, ანუ ათი წლის შემდეგ» (1848-50), რომანი «გრაფი მონტე-კრისტო» (1844—1845), «დედოფალი მარგო», «შევალე დე მეზონ რუჟ» (1846), «მადამ დე მონსორო» (1846) და სხვა...

«სამ მუშკეტერსა» და მის ორ გაგრძელებაში ასახულია ლუი მეცამეტის მეფობის, კარდინალ რიშელიეს გამგებლობისა და ლაროშელის გარემოცვის ხანა. მწერალი ცდილობს აღადგინოს მეჩვიდმეტე საუკუნის დიდი ისტორიული მოვლენები. ტრილოგიის მეორე წიგნში დახატულია ინგლისის სამოქალაქო ომი და პურიტანული მოძრაობა: ტრილოგიის უკანასკნელ წიგნში კი მოქმედება ვითარდება ლუი მეოთხმეტის მეფობის პირველ წლებში, როცა საბოლოოდ გაძლიერდა აბსოლუტური რეჟიმი და ამის შედეგად, შეიცვალა ქვეყნის საზოგადოებრივი ცხოვრება.

«დედოფალ მარგოში» აღწერილია კათოლიკეთა და ჰუგენოტთა შორის წარმოებული სამოქალაქო ომი და, კერძოდ, ბართლომეს ღამის ტრაგედია: დახატულია ის ხანა, როცა განსხვავებული სოციალური კლასების ინტერესთა ურთიერთჭიდილს ნიღბავდა სარწმუნოებრივი საბურველი.

საფრანგეთის ბურჟუაზიულ რევოლუციას და განმანათლებელთა მშფოთვარე ეპოქას დიუმა შეეხო «შევალე დე მეზონ რუჟ»-ში. აქ აჩვენა მან კონფლიქტი ადამიანის პირადულ ვნებებსა და პოლიტიკურ შეხედულებებს შორის.

«გრაფ მონტე-კრისტოში» დიუმას გადავყავართ შედარებით ახლო წარსულში, რის გამოც ამ რომანს ზოგიერთი მკვლევარი მიიჩნევს თანამედროვე თემაზე დაწერილ ქმნილებად. რომანის მოქმედება ხდება ნაპოლეონის მეუფების «ასი დღისა» და მეორე რესტავრაციის განმავლობაში. დიუმას მთელი ზიზღი მიმართულია ამ ეპოქის მთავარი სოციალური გმირების — გაქნილი ბურჟუა საქმოსნების მიმართ. ამ რომანშიაც ავტორი გარკვევით უპირატესობას ანიჭებს გარდასულ დროებს, რაკი თანამედროვე სინამდვილეში იგი ხედავს მხოლოდ პლუტოკრატის, ხედავს ბიუროკრატის და ახალ არისტოკრატის — ივლისის მონარქიის ბურჟს. ამათგან პირველის წარმომადგენელია ბანკირი დანგლარი, მეორესი — პროკურორი ვილფორი და მესამესი — გრაფი დე მორსერი. თანამედროვე სინამდვილის მოძულე დიუმა, როგორც ითქვა, რომანტიკული შარავანდედით ამკობს წარსულს.

დიუმას გმირები არიან დიდსულოვანი, კეთილშობილი და გამბედავი ადამიანები, გარემომცველი პოლიტიკური სიტუაციის აქტიური მონაწილენი. თუმცა ზოგიერთნი მათ შორის მოქმედებენ «ზეადამიანური» ეთიკის ნორმების დასაცავად; მოქმედებენ ისე, რომ, ანგარებისათვის არასოდეს ლახავენ საკუთარ ღირსებას. დიუმას გმირთა უმეტესობას არასოდეს ღალატობს პატრიოტიზმისა და ეროვნული სიამაყის გრძნობა. ამასთანავე, ეს გმირები აღსავსენი არიან სიმტკიცითა და გამბედაობით, მჩქეფარე ენერგიითა და უშრეტი ოპტიმიზმით, თუმცა არ გააჩნიათ მაღალი იდეალები და ფართო საზოგადოებრივი ინტერესები. დიუმას გმირების ცხოვრება სავსეა თავგადასავლებითა და სახიფათო მომენტებით, ხშირად აშკარად დაუჯერებელი ფათერაკებით, მაგრამ ავტორი მათ აღწერს ისეთი დამაჯერებლობით, რომ ამბების სიმართლეში ეჭვი არ გეპარებაო. მაგალითად, დიუმას ერთ-ერთი გმირი წიგნიდან «გრაფი მონტე-კრისტო» ციხეში ჯდომისას ითვისებს მრავალ ენას და მეცნიერების ბევრ დარგს, ხოლო მეორე

გმირი პატარა რკინის უბრალო საგნით ანგრევს ციხის სქელ ქვის კედლებს. ოპტიმისტური სულისკვეთება ახასიათებს განსაკუთრებით დიუმას ადრინდელი რომანების გმირებს.

დიუმას რომანები არ არის მოკლებული კომპოზიციურ სიმწყობრეს, ისტორიულ მოვლენებზე თავისებურ შეხედულებათა მთლიანობას. აგრეთვე, ლიტერატურული სტილის ერთიანობას. დიუმას რომანთა უმეტესობა იწყება დამინტერესებელი და დინამიური მოქმედებით. ამბის თხრობაში ოსტატურადაა ჩაქსოვილი დახლართული ინტრიგები. რომანებში ბევრია თავგადასავალი, შეთქმულება, რთული ინტრიგები და ყველა ის მომენტი, რომლებიც რომანებს მატებს დრამატულ დამაბულობას. სიუჟეტში ხშირია პერიპეტეები — ერთი მდგომარეობიდან გადასვლა მის საწინააღმდეგო მდგომარეობაში.

დიუმას რომანები გამოირჩევა სიუჟეტური მრავალფეროვნებითა და მათი შემადგენელი ელემენტების სირთულით, დრამატულ კონფლიქტთა დამაბულობით. ყოველი ეპიზოდი მათში არის წინამორბედი ეპიზოდის ლოგიკური გაგრძელება და ასეთივე შესავალი მომდევნო ეპიზოდისათვის.

დიუმას ნაწარმოებთა ენა არის ლაკონური, დახვეწილი და ცოცხალი, დიალოგები — გამართული, მახვილი, დრამატული.

დიუმას რომანებისათვის ნიშანდობლივია, აგრეთვე, დიდი იუმორი, რომელიც შეეფერება რომანის საერთო ფსიქოლოგიურ ატმოსფეროს; გმირთა შეუდრეკლობას და ცხოვრებისადმი ტრფიალს. მხიარული ოხუნჯობანი მათში აბათილებენ სიტუაციების სიმძაფრეს და აძლიერებენ კომიკურ სცენებს.

დიუმას ძალიან აინტერესებდა რუსეთის ნახვა და 1858-1859 წლებში იმოგზაურა კიდეც ამ ქვეყანაში.

რუსეთში მოგზაურობის შთაბეჭდილებანი ფრანგმა მწერალმა შეიტანა რამდენიმე ტომად გამოცემულ წიგნში — «რუსეთი». მრავალ საინტერესო და ყურადსაღებ ცნობასთან ერთად მასში წარმოდგენილია გულუბრყვილო და ზოგჯერ ამკარად ყალბი ცნობებიც.

რუსეთისადმი დიდმა ინტერესმა დიუმას ჯერ კიდეც 1840 წელს დააწერინა ისტორიული რომანი «ფარიკაობის მასწავლებლის ჩანაწერები, ანუ თვრამეტი თვე ს. პეტერბურგში». ამ რომანის ცენტრში დგას ცნობილი დეკაბრისტი ი. ანენკოვი და მისი მეუღლე.

რუსეთის შემდეგ დიუმამ იმოგზაურა ჩვენშიც.

საქართველოში მოგზაურობის შთაბეჭდილებანი დიუმამ გადმოსცა საკმაოდ დიდი მოცულობის წიგნში — «კავკასია», რომელიც დღიურების სახეს ატარებს. დიუმა მოხიბლა საქართველოს ბუნებამ, თბილისს მან «ქართული სამოთხე» უწოდა, კახეთს — საქართველოს ზვარი. კახეთში იგი განსაკუთრებით აღაფრთოვანა ა. ჭავჭავაძის მამულმა. დიუმა მოჯადოებული დარჩა ქართველებითაც, მათი ტანისამოსით: ჩოხით, შარვლითა და ყაბალახით. იგი დადიოდა ერთი თავადის მიერ საჩუქრად ნაბოძები ქართული ჩოხითა და ქამარ-ხანჯლით, ქართველთა შორის მან დაინახა მრავალგვარი სიკეთით დაჯილდოებული ადამიანები, საუკეთესო მეზრძოლები და მშრომელები — განთქმულნი ხელგაშლილობითა და სილამაზით.

დიუმა ლაპარაკობს შამილის წინააღმდეგ წარმოებულ ომზე, იმ კეთილშობილებასა და შემართებაზე, რასაც იჩენდნენ შამილის ტყვეობაში მყოფი ქართველები. დიუმამ პირადად ინახულა ტყვეობაში მყოფი ანა ჭავჭავაძე და აღტაცება გამოთქვა მისი სილამაზის გამო. მანანა ორბელიანის, გარეგნობაზე კი წერდა: «არასოდეს მინახავს არისტოკრატი ქალი ასეთი მზრძანებლური გარეგნობის. თუ შეხვდებით ორბელიანს

როცა ის ფეხით მიდის, თქვენდა უნებურად უნდა მოიხადოთ ქუდი, თუნდაც არ იცნობდეთ მას».

დიუმა მოიხიბლა საქართველოს კულტურითა და ისტორიული ძეგლებით, აღტაცებაში მოიყვანა, მისი აზრით, მსოფლიოში საუკეთესო შენობამ — თბილისის საოპერო თეატრმა. მწერლის ყურადღება მიიქცია აგრეთვე გელათის მონასტერმა, სიონის ტაძარმა და გორის ციხემ. ამ ძეგლებს, — აღნიშნავდა იგი, — აქვთ წარმტაცი გარეგნობა და უმშვენიერესი ადგილმდებარეობა. დიუმამ დაათვალიერა ქარვასლა, დაიარა ბაზრები და, როგორც სტუმარმა, მოინახულა ოჯახები. თბილისში მრავალნაირი ეროვნებაა, რომელთა შვილებიც ქალაქში დადიან თავისი ქვეყნისათვის ნიშანდობლივი კოსტიუმებითა და იარაღით.

ფრანგი მწერალი აღაფრთოვანა ქართულმა სიმღერებმა. «ყველა ქართული მელოდია მარტივი, წყნარი და სევდიანი მოდულაციაა. ადამიანმა შეიძლება საათობით ისმინოს ეს მელოდიები და არ იგრძნოს რაიმე დაღლილობა. ისინი ადამიანს უგალობენ ნანას, მაგრამ ძილს კი არასოდეს მოჰგვრიან; აავსებენ ოცნებით, მაგრამ ამასთანავე ამყოფებენ სრულიად ფხიზელ მდგომარეობაში».

ნაცნობობას პირადად დიუმასთან, — მართალია, ცოტა დაგვიანებით, — მოჰყვა გაცნობა მისი ქმნილებებისა ქართულ ენაზე. ჩვენი საზოგადოება მშობლიურ ენაზე ჯერ დიუმას დრამატურგიას გაეცნო, ხოლო შემდეგ პროზაულ ნაწარმოებებსაც. 1900 წლის 10 თებერვალს თბილისის ქართულ თეატრში ლადო მესხიშვილის საბენეფისოდ ითამაშეს დიუმას პიესა «კინი».

დიუმას ლიტერატურულ ნიჭს დიდად აფასებდა მრავალი გამოჩენილი პიროვნება. ვიქტორ ჰიუგო ამბობდა: «ალექსანდრე დიუმა არის ერთი იმ ადამიანთაგანი, რომელთაც შეიძლება ეწოდოთ ცივილიზაციის მთესველი; იგი აჯანსაღებს და აკეთილშობილებს ადამიანთა ჭკუას, შეაქვს მასში აუხსნელი, მკაფიო და ძლიერი სინათლე. იგი ანაყოფიერებს ადამიანის სულსა და გონებას; აღვიძებს კითხვის წყურვილს».

ახალგაზრდებს იტაცებთ დიუმას რომანები, მათში ისინი ეცნობიან თავისთვის საოცნებო ადამიანებს, ძლიერსა და მშვენიერ პიროვნებებს.

დოც. შოთა რევიშვილი

გ რ ა ფ ი მ ო ნ ტ ე - კ რ ი ს ტ ო

ნაწილი პირველი

I

მარსელი. დაბრუნება

1815 წლის 27 თებერვალს ნოტრ-დამის მეთვალყურემ დე ლა გარდმა ნიშანი მისცა, რომ ნაპირს უახლოვდებოდა სმირნიდან, ტრიესტიდან და ნეაპოლიდან მომავალი სამანძიანი გემი «ფარაონი».

როგორც ყოველთვის, პორტის ლოცმანი მაშინვე გავიდა ნავსადგურიდან, ჩაუარა ციხესიმაგრე იფს და გემს მიადგა მორჯიონის კონცხსა და კუნძულ რიონს შუა.

მაშინვე, როგორც ყოველთვის, წმინდა იოანეს ფორტის მოედანი ცნობისმოყვარეებით აივსო, რადგან გემის მოსვლა ყოველთვის დიდი მოვლენაა მარსელში, მით უფრო, თუ ეს გემი, «ფარაონივით» აგებული და აღკაზმული, დატვირთული იყო ძველი ფოკელის ნავსაშენში და ეკუთვნოდა ადგილობრივ გემთმეპატრონეს.

გემი კვლავ წინ მიიწევდა. მან მშვიდობით გაიარა სრუტე, რომელიც ვულკანისებურმა ბიძგებმა კალესარენასა და ჟაროს კუნძულებს შორის წარმოშვეს, შემოუარა პომეგს, ნაპირს უახლოვდებოდა თავისი სამი მარსელით, დიდი ფოკითა და ბრიგანტინით¹, (1 მარსელი და ფოკი — იალქნების სახელები, ბრიგანტინი — ორიალქნიანი პატარა გემი.) მაგრამ ისე წელა და ისეთი სევდიანი ელფერით, რომ ცნობისმოყვარეებმა უნებურად იგრძნეს რაღაც უბედურება და თავის თავს ეკითხებოდნენ, ნეტავ რა უნდა მომხდარიყო გემზეო, თუმცა საზღვაო საქმის მცოდნენი ხვდებოდნენ, რომ, თუ მართლაც რაიმე უბედურება მოხდა, ეს არ უნდა შეჭხებოდა თვით გემს, რადგან იგი სრულ წესრიგში ჩანდა. ღუზა მზად იყო ჩასაშვებად, ბაგირები აეხსნათ, ხოლო ლოცმანთან, რომელიც ემზადებოდა «ფარაონი» ვიწრო შესავლით მარსელის ნავსადგურში შეეყვანა, იდგა ცქვიტი შესახედაობის გამჭრიახი ყმაწვილი კაცი. იგი თვალს ადევნებდა გემის მოძრაობას და იმეორებდა ლოცმანის ყოველ ბრძანებას.

ხალხში გამეფებულმა გაურკვეველმა შემფოთებამ განსაკუთრებით შეიპყრო ერთი მაყურებელი. მას მოთმინება არ ეყო, დაეცადა გემის ნავსადგურში შემოსვლამდე, ჩახტა ნავში და უბრძანა, ნიჩბები მოესვათ «ფარაონისაკენ», რომელსაც დელა რეზერვის ყურეს პირდაპირ გაუსწორდა.

ამ კაცის დანახვაზე ახალგაზრდა მეზღვაურმა ლოცმანი მიატოვა და ქუდით ხელში გემის მოაჯირს დაეყრდნო.

ეს იყო თვრამეტი-ოცი წლის ყმაწვილი კაცი, მაღალი, ტანადი, ლამაზი შავი თვალებითა და კუპრივით შავი თმით. მთელ მის პიროვნებას ბავშვობიდანვე ხიფათებთან ბრძოლას მიჩვეული ადამიანებისათვის დამახასიათებელი მშვიდი და თავის თავში დარწმუნებული იერი ჰქონდა.

— ოჰ! თქვენა ხართ, დანტეს! — შეჰყვირა ნავში მყოფმა, — რა მოხდა? რისგანაა, რომ მთელს თქვენს გემზე მოწყენილობა სუფევს?

— დიდი უბედურება, ბატონო მორელ! — უპასუხა ყმაწვილმა კაცმა, — დიდი უბედურება, განსაკუთრებით ჩემთვის; ჩივიტა ვეკიასთან დაგვარგეთ ჩვენი მამაცი კაპიტანი ლეკლერი.

— ტვირთი? — ჰკითხა ფიცხლად გემის პატრონმა.

— ტვირთმა მშვიდობით მოაღწია, ბატონო მორელ, და, ვფიქრობ, კმაყოფილი დარჩებით ამ პატაკით; მაგრამ ის საწყალი კაპიტანი ლეკლერი კი...

— მაინც რა მოუვიდა? — ჰკითხა გემის პატრონმა და აშკარად შეეტყო, რომ გულზე მოეშვა, — რა შეემთხვა ჩვენს მამაც კაპიტანს?

— გარდაიცვალა.

— ზღვაში ხომ არ გადავარდნილა?

— არა, ტვინის ანთებისაგან გარდაიცვალა, საშინელი წამებით, — უპასუხა დანტესმა და შემდეგ ეკიპაჟს ხმამაღლა გასძახა:

— ეჰეი, ყველანი თქვენ-თქვენს ადგილებზე! მოემზადეთ ღუზის ჩასაშვებად!

ეკიპაჟი ბრძანების შესრულებას შეუდგა. რვა თუ ათი მეზღვაური (ეს იყო გემის მთელი შემადგენლობა) მაშინვე ეცა, — ვინ ბაგირებს, ვინ საჭეს, ვინ იალქნების თოკებს, ვინ ფოკებს.

ახალგაზრდა მეზღვაურმა სწრაფად მოავლო თვალი მეზღვაურებს და, რაკი ნახა, რომ მისი ბრძანება სრულდებოდა, ისევ თავის თანამოსაუბრეს მიუბრუნდა.

— მაინც როგორ მოხდა ეს უბედურება? — განაახლა გემის პატრონმა შეწყვეტილი საუბარი.

— სრულიად მოულოდნელად, ბატონო ჩემო; ნავსადგურის კომენდანტთან ხანგრძლივი საუბრის შემდეგ აღელვებულმა კაპიტანმა ლეკლერმა ნეაპოლი დატოვა, ოცდაოთხი საათის შემდეგ იგი ცხელებამ შეიპყრო, ხოლო სამი დღის შემდეგ გარდაიცვალა. ჩვენ იგი წესისამებრ დავასაფლავეთ და ახლა ტილოში გახვეული განისვენებს კუნძულ დელ ჟიულის ერთ-ერთ მაღლობზე; თავთან და ფეხებთან ყუმბარები უდევს. კაპიტანის ქვრივს კი მისი საპატიო ორდენის ჯვარი და ხმალი ჩამოვუტანეთ. განა ღირს, — განაგრძო ყმაწვილმა კაცმა მელანქოლიური ღიმილით, — ინგლისელებთან მთელი ათი წლის მანძილზე იბრძოლო, თუ შენც ისევე მოკვდები ლოგინზე, როგორც ყველა მომაკვდავი?

— რას იხამ, ედმონდ! — დაიწყო ისევ გემის პატრონმა, რომელიც, ეტყობოდა, თანდათან მშვიდდებოდა, — ყველანი სიკვდილის შვილები ვართ და ბოლოს და ბოლოს ხომ საჭიროა მოხუცებმა ახალგაზრდებს დაუთმონ ადგილი. ამის გარეშე არც წინსვლა იქნებოდა, და რადგან თქვენ ამბობთ, რომ ტვირთი...

— სავსებით უვნებლად ჩამოვიტანეთ, ბატონო მორელ, ამის თავდები მე ვარ. ეს ისეთი მგზავრობაა, რომელშიც გირჩევთ არ დათანხმდეთ 25 000 ფრანკზე ნაკლებ მოგებას.

და რაკი «ფარაონმა» უკვე გაირა მრგვალი კოშკი, ყმაწვილმა კაცმა მეზღვაურებს ხელმეორედ გასძახა.

ბრძანება თითქმის ისეთივე სისწრაფით იქნა შესრულებული, როგორც ეს სამხედრო გემებზე ხდება.

ბოლო ბრძანებაზე ყველა აფრა დაეშვა და ახლა გემი, თითქმის შეუმჩნევლად, მხოლოდ ინერციით მიიწევდა წინ.

— ახლა, ბატონო მორელ! ხომ არ ინებებთ გემზე ამობრძანებას? — ჰკითხა დანტესმა, რომელმაც გემის პატრონს მოუთმენლობა შეამჩნია, — აი, სწორედ თავისი კაიუტიდან გამოდის თქვენი მოანგარიშე დანგლარიც, იგი მოგახსენებთ ყოველგვარ ცნობებს, რომლებსაც თქვენ მოისურვებთ, მე კი ღუზა უნდა ჩავაშვებინო და გემი სამგლოვიაროდ მოვართვევინო.

გემის პატრონს არ დასჭირვებია მეორედ მიპატიჟება, იგი ჩაეჭიდა დანტესის მიერ გადმოსროლილ ბაგირს და გემის ამობურცულ ქიმზე ისეთი სიძარჯვით აფოფხდა, რაც სასახელო იქნებოდა ყოველი მეზღვაურისათვის. დანტესი ისევ თავის ძველ ადგილს დაუბრუნდა და გემის პატრონთან საუბარი დაუთმო მას, ვისაც დანგლარი უწოდა. ეს უკანასკნელი კაიუტიდან გამოსვლისთანავე მართლაც ბატონ მორელისაკენ გაემართა.

ეს ახლად მოსული იყო ოცდახუთი-ოცდაექვსი წლის კაცი, საკმაოდ პირქუში, მლიქვნელი თავის უფროსებთან, ხოლო თავხედი თავის ხელქვეითებთან; აი, სწორედ ამ მიზეზით და არა მოანგარიშის ტიტულის გამო, რომელიც ესოდენ სძულთ მეზღვაურებს, გემის შემადგენლობას რამდენადაც ედმონდ დანტესი უყვარდა, იგი იმდენადვე ეჯავრებოდა ეს კაცი.

— მაშ ასე, ბატონო მორელ! — თქვენ, ვგონებ, უკვე იცით, რა უბედურებაც შეგვემთხვა? — ჰკითხა დანგლარმა.

— დიახ, დიახ, საწყალი კაპიტანი ლეკლერი! მამაცი და პატიოსანი ადამიანი იყო!

— რაც მთავარია, იშვიათი მეზღვაური, ცასა და ზღვას შუა დაბერებული. სწორედ ასეთ ადამიანს შეიძლებოდა ჰქონოდა მინდობილი ინტერესები ისეთი მსხვილი ფირმისა, როგორიცაა «მორელი და ვაჟიშვილი», — უთხრა დანგლარმა.

— მაგრამ, მე მგონი, დანგლარ, — განაგრძო გემის პატრონმა და თან თვალი არ მოუშორებია დანტესისათვის, რომელიც გემის მისადგომ ადგილს ეძებდა, — იმისათვის, რომ კარგად იცოდე შენი ხელობა, სავალდებულო როდია იყო ისეთი გამოცდილი მეზღვაური, როგორსაც თქვენ ამბობთ. აი, თუნდაც ჩვენი მეგობარი ედმონდი, ისე მშვენივრად უძღვება თავის საქმეს, რომ, ვფიქრობ, არავის რჩევას არ უნდა საჭიროებდეს.

— დიახ, — უპასუხა დანგლარმა და დანტესს ალმაცერად გადახედა. მის გამოხედვაში აშკარა სიძულვილმა იელვა, — იგი ახალგაზრდაა და თავის თავში დარწმუნებულიც. როგორც კი გარდაიცვალა ლეკლერი, დანტესმა არავის რჩევას არ მოუცადა, ისე ითავა კაპიტნობა, რამაც, იმის მაგივრად, რომ პირდაპირ მარსელში მოვსულიყავით, გვაიძულა თითქმის დღე-ნახევარი კუნძულ ელბაზე დაგვეკარგა.

— რაც შეეხება გემზე უფროსობის კისრებას, — თქვა გემის პატრონმა, — როგორც კაპიტნის თანაშემწე, ის ვალდებული იყო სწორედ ასე მოქცეულიყო. კუნძულ ელბაზე დღე-ნახევრის დაკარგვაში კი მართალი არ არის, თუ, რასაკვირველია, გემი შეკეთებას არ მოითხოვდა.

— გემი ისევე უვნებელი იყო, როგორც მე მხედავთ და როგორადაც მე ვისურვებდი, თქვენ ბრძანდებოდეთ, ბატონო მორელ. ის დღე-ნახევარი კი დაკარგულია უბრალო ჟინიანობის გამო, რომ მიწაზე გავლით ესიამოვნა.

— დანტეს! — მიუბრუნდა გემის პატრონი ყმაწვილ კაცს, — აქ მოდიო!

— ბოდიშს ვიხდი, ბატონო, ამ წუთში გეახლებით, — უპასუხა დანტესმა და კვლავ ეკიპაჟს მიუბრუნდა:

— ჩაუშვით ღუზა!

ღუზა მყისვე ჩაუშვეს და ჯაჭვი გრუხუნით გაიშალა. მიუხედავად იმისა, რომ ლოცმანი იქ იყო, დანტესი მაინც თავის პოსტზე დარჩა, სანამ ეს უკანასკნელი მანევრი დამთავრდებოდა.

დანტესმა მეზღვაურებს კიდევ რამდენიმე ბრძანება მისცა.

— აი, ხედავთ? — არ ისვენებდა დანგლარი, — სიტყვას გაძლევთ, რომ მას თავისი თავი უკვე კაპიტნად მიაჩნია.

— და არის კიდევ კაპიტანი, — უპასუხა გემის პატრონმა.

— მაგრამ თქვენი და თქვენი კომპანიონების დამტკიცების გარეშე?

— ეშმაკმა დალახვროს! მერე და რატომ არ უნდა დავტოვო კაპიტნად? — წამოიძახა გემის პატრონმა, — მართალია, ახალგაზრდაა, მაგრამ, ვფიქრობ, საქმისათვის თავდადებულია და საკმაოდ გამოცდილიც.

დანგლარს შუბლი მოელუშა.

დანტესი ბატონ მორელს მიუახლოვდა.

— ბატონო მორელ, ახლა, რაკი ღუზა ჩაშვებულია, მე თქვენს განკარგულებაში ვარ, — უთხრა მან, — ვგონებ, მეძახდით?

დანგლარმა ერთი ნაბიჯით უკან დაიხია.

— მინდოდა გამეგო, რისთვის შეიარეთ კუნძულ ელბაზე?

— თავად არ ვიცი, ამით შევასრულე კაპიტან ლეკლერის უკანასკნელი ბრძანება. მან სიკვდილის წინ პაკეტი გადმომცა მარშალ ბერტრანისათვის¹ (¹ ბერტრანი (ჰანრი გრასიენი, 1773—1844) — ფრანგი გენერალი, რომელმაც დიდი ერთგულება გამოიჩინა ნაპოლეონ პირველისადმი, მას გაჰყვა ელბასა და წმ. ელენეს კუნძულზე და მისი ნეშტი პარიზში გადმოასვენა.) გადასაცემად.

— ედმონდ, მამ თქვენ ნახეთ იგი?

— ვინ?

— მარშალი.

— დიახ.

მორელმა მიიხედ-მოიხედა და დანტესი განზე გაიხმო.

— იმპერატორი როგორ არის? — ჰკითხა მან ფიცხლად.

— ჯანმრთელადაა, რამდენადაც შეიძლება ჩემს თვალებს დავუჯერო.

— მაშ, თქვენ იმპერატორი ნახეთ?

— მარშალთან შემოვიდა, როცა მე მასთან ვიყავი.

— თქვენ ელაპარაკეთ მას?

— უფრო სწორად, ის მელაპარაკა მე, — უპასუხა დანტესმა.

— რაზე გელაპარაკათ?

— შეკითხვები მომცა გემის შესახებ, მკითხა მისი მარსელიდან გამოსვლის დრო, მისი გეზი, დაინტერესდა ტვირთით და თქვა, გემი რომ ცარიელი ყოფილიყო და თქვენ ყოფილიყავით მისი პატრონი, მის ყიდვას შევეცდებოდიო. მაგრამ ვუთხარი, რომ მე მხოლოდ კაპიტანის თანაშემწე ვარ და გემი კი სავაჭრო სახლს «მორელსა და ვაჟიშვილს» ეკუთვნის-მეთქი.

— ჰო, ვიცი, — მითხრა მან, — მორელები შთამომავლობით გემის პატრონები არიან. ერთი მორელი მსახურობდა ჩვენს პოლკში, როდესაც ვალანსონში ვიდექითო.

— ეს მართალია! — შეჰყვირა გახარებულმა გემის პატრონმა, — ის იყო პოლიკარ მორელი, ბიძაჩემი, რომელმაც კაპიტნობა მიიღო. დანტეს, თქვენ ეტყვიან ბიძაჩემს, რომ იგი იმპერატორმა გაიხსენა. ნახავთ, როგორ ატირდება ნაპოლეონის გვარდიის მოხუცი ჯარისკაცი. მაშ ასე, — განაგრძო გემის პატრონმა და ყმაწვილ კაცს მხარზე მეგობრულად დაჰკრა ხელი. — ძალიან კარგად მოქცეულხართ, რომ კაპიტან ლეკლერის ბრძანება შეგისრულებიათ და კუნძულ ელბასთან შეჩერებულხართ. თუმცა, თუ გაიგეს, რომ მარშალს პაკეტი გადაეცით და იმპერატორსაც ესაუბრეთ, შეიძლება საფრთხის წინაშე აღმოჩნდეთ.

— რატომ გგონიათ, ბატონო მორელ, რომ ასე მოხდება? — ჰკითხა დანტესმა, — მე არც კი ვიცი, რა მიმქონდა პაკეტით და, იმპერატორმაც ისეთი შეკითხვები მომცა, როგორც შეიძლებოდა ყოველ პირველ შემხვედრისათვის ეკითხა. მაგრამ ბოდიშს ვიხდი, აგერ ჩვენკენ საბაჟო და საკარანტინო მოხელეები მოდიან და, თუ ნებას მომცემთ...

— წადით, წადით, ჩემო ძვირფასო დანტეს.

ყმაწვილი კაცი მოსცილდა გემის პატრონს, ხოლო დანგლარი მაშინვე მიუახლოვდა.

— მაშ ასე, ბატონო მორელ! როგორც ჩანს, მან საკმაოდ გასამართლებელი საბუთები მოგიყვანათ, თუ რისთვის შეაჩერა გემი პორტო-ფერაიოში.

— სავსებით საკმარისი, ჩემო ძვირფასო დანგლარ.

— მით უკეთესი, თორემ ძალიან ძნელია ისეთი ამხანაგის ცქერა, რომელიც არ ასრულებს თავის მოვალეობას.

— დანტესმა თავისი ვალი მოიხადა და ვერაფერს ვუსაყვედურებთ. ელბასთან შეჩერება მისთვის კაპიტან ლეკლერს უბრძანებია, — უპასუხა გემის პატრონმა.

— მართლა, კაპიტან ლეკლერის გახსენებაზე მომაგონდა: მან გადმოგცათ მისი წერილი?

ვინ მან?

— დანტესმა.

— მე? არა, დანგლარ, განა ჰქონდა წერილი ჩემთვის გადმოსაცემად?

— მას, ვგონებ, პაკეტის გარდა კაპიტანმა წერილიც გადასცა.

— რომელ პაკეტზე მელაპარაკებით, დანგლარ?

— იმაზე, რომელიც დანტესმა პორტო-ფერაიოში ჩაიტანა.

— მერე თქვენ საიდან იცით, რომ დანტესმა პორტო-ფერაიოში პაკეტი ჩაიტანა?

დანგლარი გაწითლდა.

— მე კაპიტნის კაიუტის წინ მომიხდა გავლა, კარები ღია იყო და დავინახე, როგორ გადასცა მან დანტესს პაკეტი და წერილი.

— ედმონდს ჩემთვის ამის შესახებ არაფერი უთქვამს, მაგრამ, თუკი წერილი აქვს, უთუოდ გადმომცემს.

დანგლარი ერთხანს ჩაფიქრებული იდგა.

— რაკი ასეა, ბატონო მორელ, გთხოვთ ამაზე ნურაფერს ეტყვიტ დანტესს. როგორც ჩანს, შეეცდი.

ამასობაში ახალგაზრდა მეზღვაურიც დაბრუნდა, დანგლარი ისევ მოსცილდა გემის პატრონს.

— თქვენ უკვე თავისუფალი ხართ, ჩემო დანტეს? — ჰკითხა გემის პატრონმა.

— დიახ, ბატონო.

— როგორც ჩანს, ბევრი საქმე არა გქონიათ.

— დიახ, საბაჟოს მოხელეებს გადავეცი სია ჩვენი საქონლისა, ხოლო ნავსადგურიდან ლოცმანთან ერთად გამოგზავნილ კაცს კი ჩვენი საბუთები ჩავაბარე.

— მაშ, თქვენ აღარაფერი გაქვთ გასაკეთებელი?

— დიახ, ყველაფერი რიგზეა.

— რახან ასეა, შეგიძლიათ ჩვენთან ერთად ისადილოთ.

— მაგ პატივისცემისათვის დიდ მადლობას მოგახსენებთ, მაგრამ, უწინარეს ყოვლისა, მამაჩემი უნდა ვინახულო.

— მართალი ხართ, დანტეს, მართალი. მე ვიცი, რომ თქვენ კარგი შვილი ხართ.

— მამაჩემი კარგად არის?... რა იცით მამაჩემის შესახებ? — ჰკითხა დანტესმა ერთგვარი გაუბედაობით.

— ვფიქრობ, კარგადაა, თუმცა უნდა გითხრათ, რომ არ მინახავს.

— დიახ, ის სულ თავის პატარა ოთახშია ჩაკეტილი.

— ყოველ შემთხვევაში, ეს იმას ამტკიცებს, რომ თქვენს აქ არყოფნაში არაფერი მოჰკლებია.

დანტესს გაეღიმა:

— მამაჩემი ამაყი კაცია, ბატონო ჩემო, და კიდევ რომ დაჰკლებოდა რაიმე, ვეჭვობ, ვინმესთვის ეთხოვა, ვინც უნდა ყოფილიყო იგი, გარდა ღმერთისა.

— კარგი, მაშ შევთანხმდეთ: მამაშენის ნახვის შემდეგ, იმედი მექნება, ჩვენთანაც გნახავ.

— კიდევ მომიხდება ბოდიშის მოხდა, ბატონო მორელ, მამაჩემის შემდეგ მე სანახავი მყავს ერთი ადამიანი, რომელიც ჩემთვის ასევე საყვარელია.

— ჰო, მართალი ხარ, დანტეს! სულ დამავიწყდა, რომ კატალანში მამათქვენზე არანაკლები მოუთმენლობით გელოდებიან. ეს გახლავთ ლამაზი მერსედესი.

დანტესს გაეღიმა.

— დიახ, დიახ, — განაგრძო გემის პატრონმა, — ახლა უკვე აღარ მიკვირს, რატომ მოვიდა ეს ქალიშვილი სამჯერ «ფარაონის» ამბის გასაგებად. ეშმაკმა დალაზვროს! თქვენ სამდურავი არ გეთქმით, დანტეს, ლამაზი საყვარელი გყოლიათ.

— ის ჩემი დანიშნულია და არა საყვარელი. — უპასუხა მტკიცედ ახალგაზრდა მეზღვაურმა.

— ეს ზოგჯერ ერთი და იგივეა, — თქვა სიცილით გემის პატრონმა.

— მაგრამ არა ჩვენისთანა ადამიანებისათვის, ბატონო ჩემო.

— კარგი, კარგი, ჩემო ძვირფასო დანტეს, მეტს აღარ დაგაყოვნებ, თქვენ ისე კარგად მოაგვარეთ ჩემი საქმეები, რომ უნდა მოგცეთ საშუალება, თქვენსასაც მიხედოთ. ფული ხომ არ გჭირდებათ?

— არა, ბატონო, მე დაგროვილი მაქვს მგზავრობის თანხა, ესე იგი თითქმის მთელი სამი თვის ხელფასი.

— თქვენ წესიერი ყმაწვილი ხართ, ედმონდ.

— ამას ისიც დაუმატეთ, ბატონო მორელ, რომ მე ღარიბი მამა მყავს.

— დიახ, დიახ, მე ვიცი, რომ კარგი შვილი ჰყავხართ მამათქვენს. წადით, ნახეთ მოხუცი. მეცა მყავს ვაჟიშვილი და ძალიან გავბრაზდებოდი იმ ადამიანზე, ვინც მას სამი თვის მოგზაურობის შემდეგ ჩემთან შეხვედრას დაუშლიდა.

— მაშ, თქვენ ნებას მაძლევთ? — ჰკითხა ყმაწვილმა კაცმა და თავი დაუკრა.

— დიახ, თუ თქვენ ჩემთან სათქმელი აღარაფერი გაქვთ.

— აღარაფერი.

— კაპიტან ლეკლერს სიკვდილის წინ ჩემთვის გადმოსაცემად წერილი ხომ არ მოუცია?

— მას, ბატონო, წერა აღარ შეეძლო, მაგრამ ამ ამბავმა მომაგონა, რომ თხუთმეტი დღის შვებულება უნდა გთხოვოთ.

— დასაქორწინებლად?

— დასაქორწინებლადაც და შემდეგ პარიზში გასამგზავრებლადაც.

— კარგი, კარგი, თქვენ იმდენი დღის შვებულებას მიიღებთ, რამდენიც გენებებათ. გემის გადმოტვირთვას ექვსი კვირა მოუნდება და ზღვაში გავალთ არა უადრეს სამი თვისა... ხოლო სამი თვის შემდეგ აქ უნდა იყოთ. — უთხრა გემის პატრონმა და მხარზე ხელი დაჰკრა, — თორემ «ფარაონი» ზღვაში ვერ გავა თავისი კაპიტანის გარეშე.

— თავისი კაპიტანის გარეშე! — შეჰყვირა დანტესმა, რომელსაც თვალები სიხარულისაგან უბრწყინავდა, — კარგად დაუფიქრდით, რას ამბობთ, რადგან თქვენ ამით გამოეპასუხეთ ჩემი გულის ყველაზე საიდუმლო იმედს. თქვენ გინდათ «ფარაონის» კაპიტნად დამნიშნოთ?

— ჩემო ძვირფასო დანტეს, მე რომ მარტო ვიყო, გამოგიწვდიდით ხელს და გეტყოდით: დიახ, ეს ასეა-მეთქი, მაგრამ მე მყავს კომპანიონი და თქვენ მოგეხსენებათ იტალიური ანდაზა: «Chi ha compagno ha padrone»¹ («ვისაც ჰყავს კომპანიონი, ჰყავს უფროსი»). ყოველ შემთხვევაში, ნახევარი საქმე უკვე გაკეთებულია, რადგან ორი ხმიდან ერთი უკვე თქვენ გეკუთვნით, ხოლო მეორეს მოპოვება თქვენს სასარგებლოდ მე მომანდეთ.

— ოჰ, ბატონო მორელ! — შეჰყვირა თვალცრემლიანმა ახალგაზრდა მეზღვაურმა და ხელები დაუჭირა. — მე წინასწარ მაძლობას გიხდით მამაჩემისა და მერსედესის სახელით. ხომ არ გნებავთ ნაპირზე გაგიყვანოთ? — ჰკითხა დანტესმა.

— არა, გმაძლობთ, დავრჩები, რათა დანგლართან ჩემი საქმეები მოვაწესრიგო. მაგრამ ერთი ეს მითხარით, დანტეს, მგზავრობაში დანგლართი კმაყოფილი თუ იყავით?

— როგორ გითხრათ, როგორც ამხანაგზე თუ მკითხავთ, უკმაყოფილო ვარ. მან, ვგონებ, იმის შემდეგ შემიძულა, როდესაც ერთხელ სისულელე ჩავიდინე და პატარა უსიამოვნების გამო მასთან ატეხილი დავის გადასაწყვეტად კუნძულ მონტე-კრისტოზე გადასვლა შევთავაზე. რასაკვირველია, შევცდი, რომ ასეთი წინადადებით მივმართე; როგორც მოანგარიშეზე კი ვერაფერს ვიტყვი, თქვენ თვითონაც კმაყოფილი დარჩებით მისი საქმიანობით.

— ერთი შეკითხვა კიდევ უნდა მოგცეთ, დანტეს, — უთხრა გემის პატრონმა.

— ბრძანეთ.

— თქვენ რომ «ფარაონის» კაპიტანი იყოთ, დანგლარს სიამოვნებით დაიტოვებდით სამუშაოდ?

— ბატონო მორელ! ვიქნები მე კაპიტანი თუ მისი თანაშემწე, ყოველთვის დიდი პატივისცემით მოვექცევი მათ, ვისაც ჩემი უფროსები ენდობიან.

— მართალი ხართ, დანტეს. თქვენ ყოველმხრივ კარგი ახალგაზრდა ხართ. ახლა კი წადით, აღარ გაგაჩერებთ, ვხედავ, რომ ეკლებზე ზიხართ.

— მაშ, მე შვებულეებაში ვარ? — ჰკითხა დანტესმა.

— გითხარით, წადით-მეთქი.

— უფლებას მომცემთ, თქვენი ნავი წავიყვანო?

— წაიყვანეთ.

— ნახვამდის, ბატონო მორელ, ათასჯერ გიხდით მადლობას.

ახალგაზრდა მეზღვაური ნავში ჩახტა, კიჩოზე ჩამოჯდა და უბრძანა, ნიჩბები კანენბიერის ქუჩის მიმართულებით მოესვათ. ორი მეზღვაური მაშინვე დაიხარა ნიჩბებზე და ნავი ისეთი სისწრაფით გაცურდა, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო იმ უამრავ ნავს შუა, რომელთაც გაეჭედათ ნავსადგურის შესასვლელიდან ორლენის სანაპირომდე ორმაგად ჩამწკრივებულ გემებს შორის დარჩენილი ვიწრო გასასვლელი.

სანამ დანტესი ნაპირზე გავიდოდა, გემის პატრონი მას ღიმილით გასცქეროდა. დაინახა, როგორ გადახტა დანტესი სანაპიროს ქვაფენილზე და შეერია ჭრელ ბრბოს, რომელიც დილის ხუთი საათიდან საღამოს ცხრა საათამდე ირევა კანენბიერის ცნობილ ქუჩაზე, რომლითაც თანამედროვე ფოკელები¹ (¹ ფოკეა — ანტიკური ეპოქის ბერძნული ქალაქი იონიაში (მცირე აზია). ფოკეიდან გამოსულმა ახალშენებმა ანტიკურ ეპოქაში მარსელი დააარსეს.) ისე ამაყოფენ, რომ სავსებით დამაჯერებლად, მათთვის ჩვეული კილოთი ამბობენ: «პარიზში რომ კანენბიერის ქუჩა იყოს, პარიზი პატარა მარსელი იქნებოდაო».

როდესაც მორელმა უკან მოიხედა, დანგლარი დაინახა, რომელიც თითქოს მის ბრძანებას ელოდა, სინამდვილეში კი მორელივით ისიც ახალგაზრდა მეზღვაურს გასცქეროდა.

მაგრამ დიდი განსხვავება იყო ერთი ადამიანისაკენ მიპყრობილ ამ ორ მხერაში.

II

მამა და შვილი

თავი გავანებოთ შურით შეპყრობილ დანგლარს, რომელიც ცდილობს ჩირქი მოსცხოს თავის ამხანაგს გემის პატრონის თვალში, და გავყვეთ დანტესს. მან კანენბიერის ქუჩა ჩაირბინა, ნოაიალის ქუჩას აჰყვა, მეილანის ხეივნის მარცხნივ მდებარე სახლში შევიდა, ჩაბნელებული კიბით სწრაფად აირბინა ხუთი სართული, ცალი ხელით მოაჯირს დაეყრდნო, მეორე მძლავრად მფეთქავ გულზე მიიღო და ღია კარებთან გაჩერდა. აქედან მას შეეძლო პატარა ოთახის ყოველი კუნჭულის დანახვა.

ამ ოთახში დანტესის მამა ცხოვრობდა. ცნობას «ფარაონის» დაბრუნების შესახებ ჯერ არ მიეღწია მოხუცის ყურამდე, იგი საქმით იყო გართული; სკამზე ასული აკანკალებული ხელებით ასწორებდა ფანჯარაზე ახვეულ ბალახვარდაში² (² ბალახვარდა (ლათ. nacturlium) — ბალის ერთწლიანი მცენარე, ყვითელ-მოწითალო ფერის ყვავილი იცის.) შერეულ კატაბარდას³. (³ კატაბარდა — ბალახი ან ნახევრად ბუჩქნარი, მუქი ლურჯი, ყვითელი ან თეთრი ყვავილი იცის.)

უცებ ვიღაცამ ზურგიდან ხელები მოხვია და მოესმა ნაცნობი ხმა:

— მამაჩემო, მამა!

მოხუცმა შეჰყვირა და შემობრუნდა. შვილის დანახვაზე მთლად აცახცახებული და გაფითრებული მოხუცი მას პირდაპირ ხელებში ჩაუვარდა.

— რა მოხდა, მამაჩემო, ავად ხომ არა ხარ? — ეკითხებოდა შეწუხებული დანტესი.

— არა, არა, ჩემო ძვირფასო ედმონდ, არა, ჩემო ვაჟკაცო, ჩემო შვილო, არა, მაგრამ არ გელოდი, შენ ისე უეცრად წამომადექი თავზე, რომ ეს სიხარულისაგან მომდის... ოჰ! ღმერთო ჩემო, ასე მგონია, სიხარულისაგან ვკვდები.

— დამშვიდდი, მამა, მე ვარ, ნამდვილად მე. გამიგონია, სიხარული ადამიანს არ ავნებსო, აი, ამიტომ შემოვედი გაუფრთხილებლად. მაშ გამიცინე, მამა, ნუ მიყურებ ასეთი გამტყრებული თვალებით. ხომ ხედავ, დავბრუნდი და ჩვენ ახლა ბედნიერება გველის.

— ჰო, მით უკეთესი, ჩემო ბიჭო, — უთხრა მოხუცმა, — მაგრამ გამაგებინე, რაში გამოიხატება ჩვენი ბედნიერება? განა აღარ მიმატოვებ? მაშ, მიაძებ შენი ბედნიერების ამბავი.

— ღმერთმა მაპატიოს, — დაიწყო ყმაწვილმა კაცმა, — მე რომ ვხარობ იმ ბედნიერებით, რომელიც მთელი ოჯახის უბედურებაზეა აგებული. მაგრამ უფალმა იცის, რომ არ მინატრია ეს ბედნიერება. ის თვით მოვიდა და მე არ მყოფნის ძალა, მოვიწყინო. მამაჩემო, მამაცი კაპიტანი ლეკლერი გარდაიცვალა და შესაძლოა ბატონი მორელის წყალობით მე დავიკავო მისი ადგილი. გესმით, მამავ, ოცი წლის კაპიტანი! ასი ლუიდორი ხელფასი და თანაც წილი მოგებაში. ხომ მართალია, მამაჩემო, რომ ამაზე ოცნებაც კი არ შეეძლო ისეთ საწყალ მეზღვაურს, როგორც მე ვარ.

— დიახ, ჩემო შვილო, დიახ, მართლაც რომ ბედნიერებაა, — უთხრა მოხუცმა.

— მე მინდა ჩემი პირველი ხელფასით შევიძინო პატარა ბაღიანი ბინა, რომ იქ მოაშენოთ თქვენი ციცაბარდა, ბალახვარდა და ჩიტისთვალა... მაგრამ რა მოგდის, მამა? ცუდადა ხარ?

— არაფერია, ედმონდ, არაფერია... მალე გამივლის.

მაგრამ მოხუცს ღონემ უმტყუნა და წაბარბაცდა.

— ამ წუთში, მამავ, ერთ ჭიქა ღვინოს დაგაღვივებ, ღონეზე მოგიყვანს. სადა გაქვთ ღვინო?

— გმადლობთ, არ მინდა, არ მჭირდება, ნუ ეძებ, — ეუბნებოდა მოხუცი და თან ცდილობდა, შვილი შეეჩერებინა.

— აუცილებელია, აუცილებელია, მამაჩემო; მიჩვენეთ, სად ინახავთ ღვინოს? — და დანტესმა კარადის სამი თუ ოთხი უჯრა გამოაღო.

— ამოდ ეძებ, — უთხრა მოხუცმა, — ღვინო აღარ არის...

— როგორ! ღვინო აღარ არის? — ჰკითხა გაფითრებულმა დანტესმა. იგი შიშით დააცქერდა მოხუცის ჩავარდნილ ფერმკრთალ ლოყებს და ცარიელ უჯრებს. — ღვინო აღარ არის, მაშ ფული შემოგკლებიათ, მამაჩემო.

— რაკი შენ გხედავ, ყველაფერი მაქვს, — უპასუხა მოხუცმა.

— მე ხომ, — ჩაიბუტბუტა დანტესმა და თან შუბლზე ოფლი მოიწმინდა, — გამგზავრებისას, ამ სამი თვის წინათ, ორასი ფრანკი დაგიტოვეთ.

— დიახ, დიახ, ედმონდ, მართალია, მაგრამ შენ დაგავიწყდა გადაგეხადა ჩვენი მეზობლის კადრუსის მცირეოდენი ვალი; მან ეს ვალი მომაგონა და გამაფრთხილა, თუ არ გადავიხდიდი, ფულის მისაღებად ბატონ მორელთან წავიდოდა. შემეშინდა, ამ ამბავს შენთვის ცუდი შედეგი არ მოეტანა და...

— მერე?

— გადავიხადე.

— მაგრამ მე ხომ კადრუსის ას ორმოცი ფრანკი მემართა! — შეჰყვირა დანტესმა.

— დიახ, — ჩაიბუტბუტა მოხუცმა.

— და თქვენ ეს ფული მთლიანად მიეცით იმ ორასი ფრანკიდან, რომელიც მე დაგიტოვეთ?

მოხუცმა თავი დააქნია.

— მერე და როგორ შესძელით სამი თვის განმავლობაში სამოცი ფრანკით არსებობა?

— შენ ხომ იცი, მე ცოტა მყოფნის, — უთხრა მოხუცმა.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, ღმერთო, მაჰატიე! — შესძახა ედმონდმა და მამის წინაშე მუხლებზე დაემხო.

— რას ჩადიხარ?

— ოჰ, მამაჩემო, თქვენ გული მომიკალით.

— არაფერია, ჩემო კარგო, ყოველივე დავიწყებას მიეცა, რადგან ყველაფერი კარგად დამთავრდა და შენც აქვე, ჩემს გვერდით ხარ, — უთხრა ღიმილით მოხუცმა.

— დიახ, მე შენთან ვარ, დაგიბრუნდი კარგი მომავლის იმედით და მცირეოდენი ფულით. აჰა, მამაჩემო, აიღე ეს ფული და ახლავე გაგზავნე ვინმე ცოტა რამის საყიდლად.

ამ სიტყვებზე დანტესმა ჯიბე ამოიცარიელა. მაგიდაზე დაყარა თორმეტი ოქრო, ხუთი თუ ექვსი ხუთფრანკიანი ეკიუ და წვრილი ფული.

მოხუც დანტესს სახე გაუნათდა.

— ვისია ეს? — იკითხა მან.

— ვისი უნდა იყოს, ჩემი, შენი... ჩვენი! აიღე, ბლომად იყიდე სანოვაგე, იყავ ბედნიერი, ხვალ კიდევ სხვას მოვიტან.

— ფრთხილად, ფრთხილად, — უთხრა ღიმილით მოხუცმა, — თუ შენი ნებართვაც იქნება, ნელ-ნელა დავხარჯავ ამ ფულს, თორემ უცებ ბევრი სანოვაგე რომ დამინახონ, ხალხი იფიქრებს, ასე რომ მომარაგებულყო, იძულებული იყო შვილისათვის ეცადაო.

— როგორც გინდოდეს, ისე მოიქეცი, მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, მსახური ქალი აიყვანე; აღარ მინდა, მარტო რჩებოდე. ტრიუმში პატარა ყუთში შენახული მაქვს კონტრაბანდული კაკაო და საუკეთესო თუთუნი, ხვალ მოგიტან... მაგრამ ჩუმად, მგონი, ვიღაცა მოდის.

— ეს კადრუსია, ალბათ, გაიგო შენი ჩამოსვლა და იმიტომ მოდის, რომ ბედნიერად დაბრუნება მოგილოცოს.

— ეეჰ, აი კიდევ ადამიანი, რომლის ენა ერთს ამბობს, გული კი სულ სხვას ფიქრობს, — ჩაილაპარაკა ედმონდმა. — მაგრამ არა უშავს, მეზობელია და ოდესღაც სამსახურიც გაგვიწია. კეთილი იყოს მისი მოსვლა.

მართლაც, ის იყო ედმონდმა დაამთავრა ჩურჩულით წარმოთქმული წინადადება, რომ კარებში გამოჩნდა კადრუსის შავწვერიანი სახე. ის ოცდახუთი-ოცდაექვსი წლის კაცი იყო; ხელში მაუდის ნაჭერი ეჭირა. მკერავს განზრახული ჰქონდა, თავისი ხელობის წყალობით იგი ტანისამოსად ექცია.

— ოჰ, თქვენ უკვე ჩამოსულხართ, ედმონდ, — უთხრა მან მარსელურ კილოზე და ისე გაიღიმა, რომ მთლიანად გამოაჩინა სპილოს ძვალივით თეთრი კბილები.

— როგორც მხედავთ, მეზობელო კადრუს, და მზადა ვარ რითიმე გასიამოვნოთ, — უპასუხა დანტესმა, რომელიც ცდილობდა ასეთი სამსახურის შეთავაზებით დაეფარა მისდამი გულგრილობა.

— გმადლობთ, გმადლობთ, საბედნიეროდ, არაფერი მჭირდება. პირიქით, ზოგჯერ მე ვჭირდები სხვებს (ამ სიტყვებზე დანტესი შეკრთა), ამას შენზე არ ვამბობ, ედმონდ.

მართალია, ფული გასესხე, მაგრამ ვალი უკან დამიბრუნე, ეს ასე ხდება კარგ მეზობლებში. ჩვენ ანგარიში გასწორებული გვაქვს.

— არასოდეს არა ვართ ანგარიშგასწორებული მასთან, ვისგანაც დავალებულნი ვართ. თუნდაც ფული აღარ გვმართებდეს, მადლიერების გრძნობა მაინც გვაკისრია.

— არ ღირს მაგაზე ლაპარაკი! რაც მოხდა, მოხდა, მოდი ახლა შენს ბედნიერ დაბრუნებაზე ვისაუბროთ. ყავისფერი მაუდის საშოვნელად ნავსადგურში გავედი და იქ ჩემს მეგობარ დანგლარს შევხვდი.

— მარსელში ხარ? — ვკითხე მე.

— დიახ, როგორც მხედავ, — მიპასუხა მან.

— მე სმირნაში მეგულებოდი.

— შეიძლებოდა იქ ვყოფილიყავ, რადგან იქიდან მოვდივარ.

— ედმონდი სადღაა?

— ალბათ, თავის მამასთან, — მიპასუხა დანგლარმა, — და აი, მეც მოვედი, რათა მეგობრის ხელის ჩამორთმევით გავბედნიერებულიყავი.

— კეთილია კადრუსი, ჩვენ ძალიან ვუყვარვართ, _ თქვა მოხუცმა.

— რასაკვირველია, ედმონდ, მიყვარხარ, გარდა ამისა პატივსაც გცემ, რადგან პატიოსან ადამიანებს იშვიათად შეხვდება კაცი. მაგრამ, როგორც ჩანს, გამდიდრებულხარ, ყმაწვილო! — უთხრა კადრუსმა და აღმაცერად გადახედა მაგიდაზე დაყრილ ოქროსა და ვერცხლის ფულებს.

ყმაწვილმა კაცმა შენიშნა, როგორ გაუელვა კადრუსს შავ თვალებში შურის ნაპერწკლებმა.

— ეჰ, ღმერთო ჩემო, — თქვა დანტესმა გულგრილად, — ეს ფულები ჩემი არ არის. მამას ვკითხე, ჩემს აქ არ ყოფნაში ხომ არა დაგკლება რა-მეთქი, და მან იმის დასარწმუნებლად, რომ არაფერი აკლდა, ქისა მაგიდაზე დააცარიელა. მამავ, — განაგრძო დანტესმა, — თუკი ჩვენს მეზობელ კადრუსს არ სჭირდება, მაშინ შეინახე ეგ ფული, ხოლო საჭიროების დროს ხელს ყოველთვის გაუმართავ.

— არა, ჩემო მეგობარო, მე არაფერი მჭირდება, — თქვა კადრუსმა, — მადლობა ღმერთს, ჩემი ხელობა ლუკმაპურს მაჭმევს. შეინახე ეგ ფულები, ფული არავის მოჭარბებია; მე კი ისეთი მადლობელი ვარ, ვითომც მისარგებლია.

— მე სულითა და გულით შემოგთავაზეთ. — უთხრა დანტესმა.

— ექვი არ მეპარება. მამ ასე, შე ეშმაკო, კარგ დამოკიდებულებაში ხარ ბატონ მორელთან, განა?

— ბატონი მორელი ყოველთვის კეთილ განწყობილებას იჩენს ჩემდამი, — უპასუხა დანტესმა.

— თუ ასეა, შენ შეცდი, რომ სადილზე უარი უთხარი.

— როგორ თუ უარი? განა მასთან სადილად იყავი მიპატიჟებული? — ჰკითხა მოხუცმა.

— დიახ, მამაჩემო, — უპასუხა ღიმილით ედმონდმა. ყმაწვილმა კაცმა შეატყო, როგორ განაცვიფრა მოხუცი იმ მოულოდნელმა პატივმა, რომელიც მის ვაჟს დასდეს.

— მერე და რატომ უთხარი უარი? — ჰკითხა ისევ მოხუცმა.

— იმისათვის, მამაჩემო, რომ უფრო მალე მოვსულიყავი შინ, ვჩქარობდი თქვენთან შეხვედრას.

— ამით შეიძლება აწყენინო ბატონ მორელს, — განაგრძო კადრუსმა, — ხოლო როდესაც კაპიტნობას უმიზნებ, პატრონებთან ცოტაოდენი მლიქვნელობაცაა საჭირო.

— იმედი მაქვს, უამისოდაც გავხდები კაპიტანი.

— მით უკეთესი, მით უკეთესი, ეს გაახარებს შენს ძველ მეგობრებს, და იქ, წმინდა ნიკოლას ფორტის გადაღმაც, ვგონებ, ერთ პიროვნებასაც არ ეწყინება ეს ამბავი.

— მერსედესი. — თქვა მოხუცმა.

— დიახ, მამაჩემო, — დაუდასტურა ედმონდმა, — რაკი თქვენ უკვე გნახეთ, ვიცი, კარგად ხართ და არაფერი გიჭირთ, ახლა კატალანში წასვლის ნებართვა უნდა გთხოვოთ.

— წადი, შვილო, წადი, ღმერთმა გაგაბედნიეროს ცოლთან ერთად, როგორც მე ჩემი ვაჟიშვილით გამაბედნიერა.

— მის ცოლთან! — თქვა კადრუსმა: — როგორ ჩქარობთ, ვგონებ, ჯერ ცოლი არ არის!

— ჯერ არა, მაგრამ, ალბათ, მალე იქნება, — უპასუხა ედმონდმა.

— ეგ სულ ერთია, სულ ერთი, მაგრამ შენ მაინც ძალიან კარგად მოიქეცი, რომ დაბრუნდი.

— ვითომ რატომო?

— იმიტომ, რომ მერსედესი ლამაზი ქალიშვილია, ლამაზ გოგონებს კი არასოდეს არ დაეღვევათ მიჯნურები, განსაკუთრებით მას. სულ ჯგუფ-ჯგუფად დასდევენ ყმაწვილები.

— მართლა? — თქვა ედმონდმა ღიმილით, რომელსაც მღელვარების ოდნავი ჩრდილი გადაკრავდა.

— დიახ, დიახ, — განაგრძობდა კადრუსი, — და თანაც შესანიშნავი საქმროები, მაგრამ თვითონაც იცი, მალე კაპიტანი იქნები და, აბა, შენ ვინ გეტყვის უარს.

— ამით იმის თქმა გსურთ, — უთხრა ღიმილით დანტესმა, რომელიც ძლივს ფარავდა მღელვარებას, — რომ მე ჯერ არ ვარ კაპიტანი.

— ოჰ, ოჰ, ოჰ! — ჩაიბუტბუტა კადრუსმა.

— კარგი, კარგი, — უთხრა დანტესმა, — მე უფრო კარგი შეხედულებისა ვარ საერთოდ ქალებზე, ხოლო განსაკუთრებით მერსედესზე, ვიდრე თქვენ; დარწმუნებული ვარ, კაპიტანი გავხდები თუ არა, ის მაინც ჩემი ერთგული დარჩება.

— მით უკეთესი, მით უკეთესი, — უთხრა კადრუსმა, — ცოლის თხოვისას რწმენა ყველაზე კარგი საქმეა, მაგრამ მაინც დამიჯერე, ყმაწვილო, დროს ნუ კარგავ, წადი მიჯნურთან, აცნობე შენი ჩამოსვლის ამბავი და გაუზიარე შენი იმედები.

— მივდივარ, — უპასუხა ედმონდმა.

დანტესმა აკოცა მამას, კადრუსს თავი დაუკრა და გავიდა.

კადრუსი კიდევ ცოტა ხანს დარჩა, შემდეგ ისიც გამოემშვიდობა მოხუცს და გასწია დანგლარისაკენ, რომელიც მას სენატის ქუჩის კუთხეში უცდიდა.

— როგორ არის საქმე, ნახე? — ჰკითხა დანგლარმა.

— ვნახე, — უპასუხა კადრუსმა.

— გელაპარაკა კაპიტნად გახდომის იმედზე?

— იგი ისე ლაპარაკობს, თითქოს უკვე კაპიტანი იყოს.

— ჰო, ასეა საქმე? ცოტა არ იყოს, აჩქარებულა.

— ეშმაკმა დალახვროს იმისი თავი, ეტყობა, მორელი დაპირებია...

— მაშ, ძალიან მხიარულადაა?

— შეიძლება ითქვას, რომ თავხედობამდგა მისული; მან თავისი სამსახური ისე შემომთავაზა, თითქოს დიდი პიროვნება იყოს, ფულიც კი შემომამძლია ბანკირივით.

— შენ უარი უთხარი?

— რასაკვირველია, თუმცა შემემლო დავთანხმებულიყავი. ვერცხლის ფულები მან თავის სიცოცხლეში პირველად მაშინ ნახა, როდესაც მე ვასესხე. მაგრამ ახლა დანტესს აღარაფერი სჭირდება, მალე კაპიტანი იქნება.

— კი მაგრამ, ჯერ ხომ არ არის კაპიტანი! — წამოიძახა დანგლარმა.

— სიმართლე რომ ვთქვა, უკეთესი იქნებოდა, სულაც არ ეღირსებოდეს ამას, თორემ კაცი ვეღარ დაელაპარაკება.

— თუ ჩვენ მოვინდომეთ, — თქვა დანგლარმა, — იმადვე დარჩება, რაც არის და, პირიქით, შეიძლება კიდევ დაქვეითდეს.

— რას ამბობთ?

— არაფერს, ჩემთვის ვლავარაკობდი; ის ისევ ეტრფის ლამაზ კატალანელ ქალს?

— სიგიჟემდეა მისული. სწორედ მასთან წავიდა ახლა, მაგრამ, ან მე ვცდები ძალიან, ან მას იმ მხრიდან უსიამოვნება მოეღოს.

— კარგად გამაგებინე, რას ლავარაკობ.

— რა საჭიროა?

— ეს უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე შენ გგონია. შენც ხომ არ გიყვარს დანტესი?

— მე მძულს დიდგულები.

— რაკი ასეა, მაშ დაწვრილებით მითხარი, რა იცი კატალანელ ქალიშვილზე?

— იმდენად საყურადღებო არაფერი, მაგრამ ისეთი რამეები ვნახე, მაინც ვშიშობ, მომავალ კაპიტანს «ძველი საავადმყოფოს» ქუჩაზე უსიამოვნება არ შეემთხვეს-მეთქი.

— რა ნახე ასეთი, ბარემ თქვი!

— ყოველთვის, როდესაც მერსედესი ქალაქში ჩამოდიოდა, მე მას ვხედავდი შავთვალა, წითელლოყება, შავგვრემან, მეტად ფიცხ კატალანელ ყმაწვილთან, რომელსაც ის ბიძაშვილს უწოდებდა.

— მართლა? და შენ ფიქრობ, რომ ეს ყმაწვილი მას შესტრფის?

— ასე გგონია, აბა სხვა რა უნდა უნდოდეს ოცი წლის ვაჟკაცს ჩვიდმეტი წლის ლამაზი ქალიშვილისაგან?

— შენ ამბობ, რომ დანტესი კატალანში წავიდა.

— მე მასთან ვიყავი სახლში, როდესაც იქითკენ გაეშურა.

— თუ ჩვენ იმავე მიმართულებას გავყვებით და «რეზერვში» შევჩერდებით ერთი ჭიქა მალაგის ღვინის დასალევად, შეგვეძლება ახალ ამბებს დავუცადოთ.

— მერე ვინ შეგვატყობინებს ამ ამბებს?

— სწორედ იმ გზაზე ვიქნებით, რომელზედაც დანტესმა უნდა გაიაროს და მისი სახის გამომეტყველება ყოველივეს გვამცნობს.

— წავიდეთ, მაგრამ ფულს შენ ხარჯავ. — უთხრა კადრუსმა.

— რასაკვირველია, — უპასუხა დანგლარმა.

ორივემ ჩქარი ნაბიჯით დათქმული ადგილისაკენ გასწია.

«რეზერვში» მისვლისთანავე ორი ჭიქა და ერთი ბოთლი ღვინო მოატანინეს.

მოხუც პამფილიოსაგან გაიგეს, რომ დანტესმა ათი წუთის წინ «რეზერვს» ჩაუარა.

რაკი დანგლარი და კადრუსი დარწმუნდნენ, რომ დანტესი კატალანში იყო, მშვენიერი ადგილი აირჩიეს ახალგაზრდა ჭადრებისა და სიკომორების ფოთლების ჩრდილქვეშ; ამ ხეების ტოტებზე შემომსხადრი მხიარული ჩიტების გუნდი გაზაფხულის პირველ მშვენიერ დღეებს უგალობდა.

III კატალანი

ასიოდე ნაბიჯის მოშორებით იმ ადგილიდან, სადაც ჩვენი ნაცნობი მეგობრები სულმოუთქმელად სცლიდნენ მალაგის შუშუხუნა ღვინით სავსე ჭიქებს და სმენაგამახვილებულები გასცქეროდნენ ჰორიზონტს, მზისგან გადახრიოკებულ და ჩრდილოეთის ქარისაგან გამოფიტულ გორაკს უკან გადაშლილიყო სოფელი კატალანი.

ერთ მშვენიერ დღეს ესპანეთიდან ფარულად გამოსულა მოახალშენეთა ჯგუფი, მოსდგომია ამ სანაპიროს, სადაც ის დღესაც ბინადრობს. არავინ იცის, საიდან მოვიდა ეს ხალხი და რომელ ენაზე ლავარაკობდა. ერთ-ერთ მათ მეთაურს, რომელსაც თურმე გაეგებოდა პროვანსული ენა, ქალაქ მარსელის მმართველობისათვის უთხოვია, მათთვის

ეს გადატიტვლებული და უნაყოფო კონცხი მიეცათ. ანტიკური ქვეყნების მეზღვაურების მსგავსად, მათ ამ კონცხზე თავიანთი გემები გადმოუთრევიათ. მათი თხოვნა დაუკმაყოფილებიათ და სამი თვის შემდეგ იმ გემების ირგვლივ, საიდანაც ეს ზღვის ბოშები ნაპირზე გადმოსულან, პატარა სოფელი გაშენებულა.

ამ წარმტაცად, თავისებურად გაშენებულ, ნახევრად მავრიტანულ, ნახევრად ესპანურ სოფელში დღესაც ცხოვრობენ თავიანთ მამაპაპათა ენაზე მოლაპარაკე ადამიანთა შთამომავალნი. სამი თუ ოთხი საუკუნის განმავლობაში ისინი ერთგულნი დარჩნენ თავიანთი კონცხისა, სადაც ზღვის ფრინველების გუნდის მსგავსად დაეშენენ. ისინი არ შერეულან მარსელის მცხოვრებლებში, ჯვარს მხოლოდ ერთმანეთზე იწერდნენ, ინარჩუნებდნენ მამაპაპურ ადათს და ტანისამოსს, ისევე, როგორც თავიანთი ენა შეინარჩუნეს.

საჭიროა მკითხველი გ.ამოგვეყვეს ამ სოფლისაკენ მიმავალი ერთადერთი გზით და ჩვენთან ერთად შევიდეს იმ სახლში, რომლის კედლები მზეს გარედან დამქვანარი ფოთლებისფრად ჩაუყვითლებია, ხოლო შიგნიდან მღებავის ფუნჯს თეთრად შეულებავს. თეთრი ფერი ესპანეთის სასტუმროების ერთადერთი სამკაულია.

ახალგაზრდა, ლამაზი გოგონა, რომელსაც კუპრივით შავი თმა და ჯეირანივით ხავერდოვანი თვალები ამშვენებდა, მოაჯირს მიყრდნობოდა და ნატიფი, თითქოს ანტიკური ქვეყნის მოქანდაკისაგან გამოთლილი თითებით სრესდა უდანაშაულო მანანის ტოტს. ჩამოგლეჯილ ყვავილებს და ფოთლებს იატაკი უკვე მოეფინათ. ქალიშვილს იდაყვამდე შიშველი, თითქოს არლის¹ (¹ არლი — ქალაქი საფრანგეთში, რონის ნაპირას, ცნობილი რომაული არქეოლოგიური ნაშთებით.) ვენერას ქანდაკებაზე ჩამოსხმული, მზისგან დამწვარი ხელები მოუთმენლობისაგან და ნერვიულობისაგან უთრთოდა, ხოლო მსუბუქ და მოქნილ ფეხს იატაკს ისე ურტყამდა, რომ ადვილად შეიძლებოდა ლურჯ და ცისფერ ისრებგაყოლებულ წითელ წინდებში ლამაზი წვივების დანახვა.

მისგან სამი ნაბიჯის მოშორებით სკამზე ქანაობდა ძველ კამოდზე დაყრდნობილი ოცი თუ ოცდაორი წლის ბრგე ვმაწვილი კაცი. იგი ქალიშვილს გულმოკლული და შეწუხებული სახით შესცქეროდა; მისი თვალები კითხვას გამოხატავდნენ, მაგრამ ახალგაზრდა ქალიშვილის მტკიცე, შეუპოვარ გამოხედვას დაემონებინა მისი თანამოსაუბრე.

— ყური მიგდე, მერსედეს, — ეუბნებოდა ყმაწვილი კაცი, — საცაა აღდგომა დადგება; სწორედ რომ კარგი დროა ქორწილისათვის, შენ რა პასუხს მამლევე?

— მე ასჯერ მაინც მოგეცი ამის პასუხი, ფერნანდ, და, ალბათ, თავის მტერი ხარ, რომ კიდევ მისვამ ამ კითხვას.

— მაშ ერთხელ კიდევ გაიმეორე. გთხოვ გაიმეორო, რომ დავიჯერო. მეათასედ მითხარი, რომ უარყოფ ჩემს სიყვარულს, რომლის მომხრე დედაშენი იყო. კარგად გამაგებინე, რომ ჩემს ბედნიერებას სათამაშოდ ხდი, რომ ჩემი სიცოცხლე და სიკვდილი არაფერია შენთვის. ოჰ, ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! ათი წლის განმავლობაში ვოცნებობდი შენს ქმრობას, მერსედეს, ახლა კი ვკარგავ იმედს, რომელიც ჩემი ცხოვრების ერთადერთ მიზანს შეადგენდა.

— ყოველ შემთხვევაში, ფერნანდ, — უპასუხა მერსედესმა, — იმედი არასოდეს არ მომიცია, არც ის შეგიძლია მისაყვედურო, რომ გეკვკლუცებოდი, რათა შენი ყურადღება მიმექცია. პირიქით, ყოველთვის გეუბნებოდი, .. ძმასავით მიყვარხარ და ამ ძმური სიყვარულის გარდა ჩემგან სხვას ნურაფერს მოელი, რადგან ჩემი გული სხვას ეკუთვნის-მეთქი. ფერნანდ, ეს სიტყვები განა პირველად გესმის? განა ყოველთვის ამას არ გეუბნებოდი?

— დიახ, მერსედეს, მე ეს კარგად ვიცი, — უთხრა ყმაწვილმა კაცმა, — ყოველთვის პირდაპირ მეუბნებოდი ამ ჩემთვის მომაკვდინებელ სიმართლეს, მაგრამ გავიწყდება, რომ ჩვენში წმინდათა წმინდა კანონი მოითხოვს, კატალანელი ქალი კატალანელ ვაჟს გაჰყვეს ცოლად.

— სცდები, ფერნანდ, ეს კანონი კი არა, მხოლოდ ადათია და სხვა არაფერი. დამიჯერე, ფერნანდ, და ნუ ცდილობ შენს სასარგებლოდ გამოიყენო ეს ადათი. შენ სამხედრო ვალდებული ხარ. თავისუფლება ამჟამად მხოლოდ ერთგვარი შემწყნარებლობის წყალობით გაქვს: დღეს არა, ხვალ შეიძლება ჯარში გაგიწვიონ; და როდესაც უკვე ჯარისკაცი იქნები, რას მიპირებ მე, ბედშავ, საწყალ, ღარიბ გოგოს, რომელსაც არაფერი გააჩნია, გარდა დანგრეული ქოხისა, სადაც საცოდავი მემკვიდრეობა — მამაჩემისაგან დედაჩემზე, ხოლო დედაჩემისაგან ჩემზე გადმოსული — დაგლეჯილი ბადეები ჰკიდია. დაფიქრდი, ფერნანდ, აგერ ერთი წელია, რაც დედა გარდამეცვალა და მას შემდეგ თითქმის მოწყალებით ვცხოვრობ. ზოგჯერ თავს ისე მაჩვენებ, თითქოს შენთვის რაიმე სარგებლობა მომქონდეს, მაგრამ ამას იმიტომ აკეთებ, რომ მეც წილი ჩამიღო შენს მიერ დაჭერილ თევზში, და მეც ვღებულობ. შენ მამაჩემის ძმისწული ხარ, ჩვენ ერთად გავიზარდეთ და ყოველივე ამას რომ თავი დავანებოთ, უარის თქმით მეტისმეტად გატკენდი გულს. მე ვგრძნობ, ფერნანდ, თევზში აღებული ფული, რომლითაც მე კანაფს ვყიდულობ ბადის მოსაქსოვად, მხოლოდ მოწყალებაა და სხვა არაფერი.

— მაგას რა მნიშვნელობა აქვს, მერსედეს! ღარიბი და მარტოხელა უფრო ძვირფასი ხარ ჩემთვის, ვიდრე გულზვიადი გემის მეპატრონის ან მარსელის ყველაზე მდიდარი ბანკირის ქალიშვილი. რა სჭირდება ჩვენისთანა ღარიბ კაცს, თუ არა პატიოსანი ცოლი და კარგი დიასახლისი? სად ვნახავ სხვას შენზე უკეთესს, ორივე ამ თვისებით შემკულს?

— ფერნანდ, — უპასუხა მერსედესმა და უარის ნიშნად თავი გაიქნია, — ქალი, რომელსაც სხვა მამაკაცი უყვარს და არა თავისი ქმარი, შეიძლება ცუდი დიასახლისი გამოდგეს და იმის პირობასაც ვერ მოგცემს, რომ პატიოსანი ცოლობა გაგიწიოს. დასჯერდი ჩემს მეგობრობას, ფერნანდ, გიმეორებ, მარტო ეს შემთხვევაა შემოგთავაზო და, იცოდე, მე მხოლოდ იმას გპირდები, რაშიც დარწმუნებული ვარ, რომ შევასრულებ.

— დიახ, მესმის, — თქვა ფერნანდმა, — შენ მოთმინებით იტან სიღარიბეს, მაგრამ ჩემი სიღარიბისა კი გეშინია. მისმინე, მერსედეს, თუ გეყვარები, ბედსა ვცდი. შენ ბედნიერებას მომიტან და გავმდიდრდები კიდეც. მე შევძლებ თავი დავაღწიო მეთევზეობას, ვინმესთან მოხელედ დავდგები კანტორაში. მე თვითონაც შემთხვევით გავეხდე ვაჭარი.

— ფერნანდ, შენ ვერ შესძლებ მიაღწიო ყოველივე ამას; შენ ჯარისკაცი ხარ და, თუ ჯერჯერობით კატალანში იმყოფები, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ომი არ არის; მაშ, დარჩი ისევ მეთევზედ, ნუ აშენებ ოცნების კოშკებს, რის შემდეგაც სინამდვილე უფრო საშინელებად მოგეჩვენება, დასჯერდი ჩემს მეგობრობას, რადგან სხვა არაფერი შემთხვევითაა.

— დიახ, შენ მართალი ხარ, მერსედეს, მე მეზღვაური გავხდები, ჩვენი მამაპაპური ტანისამოსის ნაცვლად, რომელიც ასე გეზიზღება, ლურჯ ქუდს დავიხურავ, ჩავიცვამ ზოლებიან მაისურს და ლურჯ ქურთუკს ღუზებიანი ღილებით. ვგონებ, ასე უნდა იცვამდეს კაცი, რომ შენ თავი მოგაწონოს.

— ამით რისი თქმა გინდა, ფერნანდ? — ჰკითხა მერსედესმა და გამომწვევად გადახედა, — რისი თქმა გინდა? არ მესმის.

— მე ის მინდა გითხრა, მერსედეს, რომ ჩემს მიმართ ასეთ სიმკაცრესა და გულქვაობას მხოლოდ იმიტომ იჩენ, რომ ელი ადამიანს, რომელიც სწორედ ისეა ჩაცმული, როგორც მე ავიწყრე. მაგრამ ის, ვისაც შენ ელი, შესაძლოა გაუტანელი ადამიანია, ან თუ ასეთი არ არის, ზღვა მაინც იქნება მის მიმართ გაუტანელი.

— ფერნანდ! — შესძახა მერსედესმა, — მე კეთილი მეგონე, მაგრამ შევმცდარვარ, ბოროტი გული გქონია; შენ ღმერთსა სთხოვ, რისხვით დაგვატყდეს თავს და შენს ეჭვებს დამხმარედ მოველინოს. რაკი ასეა, აღარ დავმალავ. დიახ! მე ველოდები და მიყვარს ის, ვიზედაც ლაპარაკობ, და თუ არ დაბრუნდა, იმის ნაცვლად, რომ შენსავით ღალატი დავწამო, ვიტყვი, იგი მოკვდა და ჩემი სიყვარული საფლავში თან ჩაიტანა-მეთქი.

კატალანელი ვაჟი გულისწყრომამ შეარხია.

— მე მესმის, ფერნანდ, შენ შური გინდა იმიო მასზე, იმიტომ, რომ არ მიყვარხარ, გინდა შენი კატალანური დანა მის ხანჯალს გადააჯვარედინო. მერე რას მიაღწევ ამით? თუ დამარცხდი, დაჰკარგავ ჩემს მეგობრობას, ხოლო თუ გაიმარჯვებ, ჩემი შენდამი მეგობრობა სიძულვილით შეიცვლება. დამიჯერე, ქალისათვის თავის მოსაწონებლად ცუდი საშუალებაა იმ ადამიანთან ჩხუბის ატეხა, რომელიც ამ ქალს უყვარს. არა, ფერნანდ, შენ თავს უფლებას არ მისცემ, რომ ბორტ აზრებს დაემორჩილო, რადგან მე მაინც არასოდეს არ გავხდები შენი ცოლი. შეურიგდი იმ აზრს, რომ მეგობრად და დად მიგულო; გარდა ამისა, — დაუმატა შემფოთებულმა და აცრემლებულმა ქალმა, — მოითმინე, ფერნანდ, ნუ აჩქარდები, ეს არის ახლა თქვი, რომ ზღვა ვერაგია. ის კი უკვე ოთხი თვეა წასულია, და ამ ოთხი თვის განმავლობაში ბევრი ქარიშხალი დავთვალე.

ფერნანდი უგრძნობლად შეჰყურებდა მერსედესს. სკამზე არ განძრეულა. მას არ სურდა მოეწმინდა მერსედესის სახეზე ჩამომდინარე ცრემლები. მართალია, თითოეულ მის ცრემლში ის სავსე ჭიქა საკუთარ სისხლს მისცემდა, მაგრამ ეს ცრემლები ხომ სხვისთვის იღვრებოდა.

ფერნანდი წამოდგა, ქოხში გაიარ-გამოიარა და განრისხებული თვალებით, მუშტებშეკუმშული მერსედესის წინ გაჩერდა.

— მისმინე, მერსედეს, — უთხრა მან, — ერთხელ კიდევ მიპასუხე, ეს გადაწყვეტილია?

— მე მიყვარს ედმონდ დანტესი, — უპასუხა მშვიდად ქალიშვილმა, — და მის გარდა სხვა არავინ იქნება ჩემი ქმარი.

— შენ ის მუდამ გეყვარება?

— სიკვდილამდე!

ფერნანდმა თავი უიმედოდ დახარა და ამოიგმინა. შემდეგ უცებ თავი ისევ მაღლა აიღო, ცხვირის ნესტოები დაებერა, კბილი კბილს მაგრად დააჭირა და ჰკითხა:

— მაგრამ თუ ის უკვე მკვდარია?

— თუ უკვე მკვდარია, მეც მოვკვდები.

— თუ დაგივიწყა?

— მერსედეს! — დაიძახა ვიღაცამ ეზოდან მხიარული ხმით, — მერსედეს!

— ოჰ, — შეჰკვივლა ქალიშვილმა, რომელსაც ამ მოულოდნელმა სიხარულმა ლოყები აუწითლა. მან ფრინველივით შეინავარდა: — აი, ხომ ხედავ, არ დავვიწყებოვარ, ის აქ არის.

მერსედესი მაშინვე კარისაკენ გაექანა, გააღო და შესძახა:

— ჩემკენ, ედმონდ, ჩემკენ, აქა ვარ!

გაფითრებულმა და აცახცახებულმა ფერნანდმა უკან დაიწია, ისე, როგორც ეს მოსდის მგზავრს გველის უეცარ დანახვაზე, და რაკი თავის სკამს წააწყდა, ზედ მოწყვეტილი დაეშვა.

ედმონდი და მერსედესი ერთმანეთს გადაეხვივნენ, ღია კარში შემოჭრილი მარსელის მხურვალე მზე მათ შუქს ჰფენდა. მიჯნურები პირველად ირგვლივ ვერაფერს ამჩნევდნენ. უსაზღვრო ბედნიერებამ მათ ყველაფერი დაავიწყათ. ლაპარაკობდნენ ნაწყვეტ-ნაწყვეტი სიტყვებით, რომლებიც დიდი სიხარულისაგან გამოწვეულ აღფრთოვანებას გადმოგვცემენ ისე, რომ ტკივილის გრძნობების გამოხატულებას ემსგავსებიან.

უცებ ედმონდმა სიბნელეში შენიშნა ფერნანდის ფერმიხდილი და მუქარით სავსე სახე. ანგარიშმიუცემელი მოძრაობით ახალგაზრდა კატალანელს ხელი ქამარში გაყრილი დანისათვის ჩაევლო.

— ბოდიშს ვიხდი, — თქვა დანტესმა და თვითონაც შეჭმუხნა წარბები, — ვერ შევამჩნიე, რომ აქ სამნი ვყოფილვართ. — შემდეგ მერსედესს მიუბრუნდა და ჰკითხა:

— ვინ არის ეს კაცი?

— ეს კაცი თქვენი საუკეთესო მეგობარი იქნება, რადგან იგი ჩემი მეგობარია, ჩემი ბიძაშვილი, ჩემი ძმა. ეს ფერნანდია, ან უკეთ რომ ვთქვა, ადამიანი, რომელიც თქვენს შემდეგ ამ ქვეყნად ყველაზე მეტად მიყვარს. ედმონდ, ვერ იცანით?

— ვიცანი, — თქვა ედმონდმა და კატალანელს მეგობრულად გაუწოდა ხელი, მაგრამ ისე, რომ მერსედესისათვის თავი არ გაუნებებია, და მეორე ხელით ისევ ქალიშვილის მკლავი ეჭირა.

მაგრამ ფერნანდი ამ მეგობრულ მისალმებაზე ქანდაკებასავით უძრავი დარჩა.

მაშინ ედმონდმა გამომცდელი მზერა აცახცახებული და აღელვებული მერსედესიდან პირქუშ და მრისხანე კატალანელზე გადაიტანა.

ერთი გადახედვით იგი ყველაფერს მიხვდა.

სიბრაზისაგან სისხლი თავში აუვარდა.

— მერსედეს, როდესაც შენკენ ასე მომეჩქარებოდა, არ ვიცოდი, თუ აქ მტერი დამხვდებოდა.

— მტერი? — შესძახა მერსედესმა და მრისხანედ შეხედა თავის ბიძაშვილს, — მტერი ჩემს სახლში? რას ამბობ, ედმონდ! მე რომ ამას ვფიქრობდე, მოგკიდებდი ხელს, შენთან ერთად წამოვიდოდი მარსელში და სამუდამოდ დავტოვებდი ამ სახლს.

ფერნანდის თვალებში ნაპერწკლებმა იელვა.

— თუ შენ, ჩემო ედმონდ, რაიმე უბედურება შეგემთხვა, — განაგრძო მერსედესმა მშვიდად, რაც უმტკიცებდა ფერნანდს, რომ მერსედესმა ამოიკითხა მის გულის სიღრმეში დაფარული ბოროტი აზრები, — თუ შენ რაიმე უბედურება შეგემთხვა, მე მორჟონის კონცხე ავალ და იქიდან მის კლდეებზე გადავიჩეხები.

ფერნანდს მიწისფერი დაედო.

— მაგრამ შესცდი, ედმონდ, აქ შენი მტერი არავინაა. აქ არის მხოლოდ ფერნანდი, ჩემი ძმა, რომელიც ხელს გამოგიწოდებს როგორც თავის ერთგულ მეგობარს. — ამ სიტყვებზე ქალიშვილმა თვალები მბრძანებლურად მიაპყრო კატალანელს, ეს უკანასკნელი თითქოს მოაჯადოვა ამ მზერამ, სკამიდან წამოიწია, ნელი ნაბიჯით ედმონდს მიუახლოვდა და ხელი გაუწოდა.

მისი სიძულვილი გააფთრებული, მაგრამ უძლური ტალღის მსგავსად დაიმსხვრა იმ ძალის გავლენით, რომელიც მერსედესს მასზე ჰქონდა.

მაგრამ ის იყო ოდნავ შეეხო ედმონდის ხელს, რომ იგრძნო, — რაც კი შემეძლო ყველაფერი გავაკეთეო, და ოთახიდან გავარდა.

— ოჰ! რა უბედურებაა ჩემს თავს, რა უბედურება, ვინ მომაშორებს ამ კაცს! — ყვიროდა იგი და თან თავში ხელებს იცემდა.

— ჰეი, კატალანელო, ჰეი, ფერნანდ, სად გარბიხარ, — გასძახა ვილაცამ.

ყმაწვილი კაცი უცებ შეჩერდა, ირგვლივ მიმოიხედა და ტალავერში მაგიდასთან კადრუსი და დანგლარი დაინახა.

— შენ, ეი, — დაუძახა კადრუსმა, — რატომ ახლო არ მოხვალ. ნუთუ ისე გეჩქარება, რომ მეგობრებისათვის გამარჯვების სათქმელად არ გცალია.

— განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც შენს მეგობრებს წინ ჯერ კიდევ გამოუცლელი ბოთლი უდგათ, — დაუმატა დანგლარმა.

ფერნანდმა ორივეს უაზრო თვალეებით შეხედა და არაფერი უპასუხა.

— მთლად გამოშტერებულსა ჰგავს, — უთხრა დანგლარმა კადრუსს და ფეხი წაჰკრა, — ნუთუ შევცდით, ნუთუ ჩვენი წინასწარმეტყველება არ გამართლდა და, პირიქით, დანტესი ზეიმობს.

— ეშმაკმა დალახვროს, უნდა გავიგოთ, — თქვა კადრუსმა და ყმაწვილი კაცისაკენ შეტრიალდა: — შენ კი, კატალანელო, გადაწყვიტე თუ არა ჩვენთან მოსვლა?

ფერნანდმა შუბლზე ღვარად წამოსული ოფლი მოიწმინდა, ნელა შევიდა ტალავერში, რომლის ჩრდილმა თითქოს ოდნავ დაუმშვიდა ამღვრეული სისხლი და მოთენთილი სხეული გამოუცოცხლა.

— გამარჯობათ, ვგონებ, მეძახდით, — თქვა მან და სკამზე უფრო დაეცა, ვიდრე დაჯდა.

— იმიტომ დაგიძახე, რომ გიჟივით გარბოდი და შემეშინდა, ზღვაში არ გადავარდეს-მეთქი, — უთხრა კადრუსმა სიცილით, — ეშმაკმა დალახვროს, კაცს მეგობარი მარტო იმისათვის კი არა ჰყავს, რომ ღვინო მიაწოდოს, არამედ იმისათვისაც, რომ ზოგჯერ ხელი შეუშალოს, სამი ან ოთხი კოკა წყალი არ გადაყლაპოს.

ფერნანდმა ისე ამოიხვნეშა, გეგონებოდათ, სლუკუნებსო და თავი მაგიდაზე გადაჯვარედინებულ ხელებს დააყრდნო.

— იცი, რას გეტყვი, ფერნანდ, — დაიწყო კადრუსმა იმ მდაბიო ხალხისათვის დამახასიათებელი უკმეხობით, რომელსაც ცნობისმოყვარეობა ყოველგვარ თავაზიანობას ავიწყებინებს: — შენ იმედგაცრუებულ მიჯნურს ჰგავხარ.

ამ ხუმრობას კადრუსმა ხმამაღალი ხარხარი მოაყოლა.

— ეგ როგორ! — გამოეპასუხა დანგლარი: — ასეთი ბრგე ვაჟკაცი განა იმისათვის დაბადებულა, რომ სიყვარულში უბედური იყოს? შენ ხუმრობ, კადრუს.

— სულაც არ ვხუმრობ, — განაგრძო კადრუსმა, — სჯობს ყური დაუგდო, როგორ ოხრავს. კმარა, კმარა, ფერნანდ, — მიმართა მან ისევ ყმაწვილ კაცს, — ასწი ცხვირი და პასუხი მოგვეცი. ეგ რა ზრდილობაა, არ უპასუხო მეგობრებს, როდესაც ჯანმრთელობის ამბავს გეკითხებიან.

— მე ჯანმრთელად ვარ, — უპასუხა ფერნანდმა და მუშტები შეკუმშა, მაგრამ ისე, რომ თავი მაღლა არ აუღია.

— ხედავ, დანგლარ, — უთხრა კადრუსმა და თან თვალი ჩაუკრა, — აი, საქმე რაშია: ფერნანდი, რომელსაც შენ აქ ხედავ, კეთილი და მამაცი კატალანელი, მთელს მარსელში ერთ-ერთი საუკეთესო მეთევზე, შეყვარებულია ლამაზ ქალიშვილზე, რომელსაც მერსედესს ეძახიან; მაგრამ, საუბედუროდ, როგორცა ჩანს, მერსედესი უყვარს «ფარაონის» კაპიტნის თანაშემწეს და რაკი «ფარაონი» დღეს ჩამოდგა ნავსადგურში... ხვდები?

— არა, მე არაფერი გამეგება, — უპასუხა დანგლარმა.

— საწყალი ფერნანდი უარყვეს, — განაგრძობდა კადრუსი.

— მერე რა მოხდა, — შესძახა ფერნანდმა. თავი ასწია და კადრუსს ისეთი თვალეებით შეხედა, თითქოს ვინმეს ეძებს, თავისი რისხვა იმას დაატეხოსო, — მერსედესი არავისზე არ არის დამოკიდებული, და უფლება აქვს, ვინც უნდა, ის შეიყვაროს.

— ჰო, თუ შენ ასე უყურებ ამ საკითხს, მაშინ სულ სხვა საქმეა, — უთხრა კადრუსმა, — მე შენ კატალანელი მეგონე და კატალანელებზე კი გამიგონია, მეტოქეს თავს არ დააჩაგვრინებენო; იმასაც დასძენენ, განსაკუთრებით ფერნანდია დაუნდობელი შურისძიებაშიო.

ფერნანდმა შესაბრალისად გაიღიმა.

— შეყვარებული არასოდეს არ არის საშიში, — თქვა მან.

— საწყალი ბიჭი, — დაიწყო დანგლარმა, რომელიც ყმაწვილ კაცს თავს ისე აჩვენებდა, თითქოს სულით და გულით თანაუგრძობდა და ებრალებოდა კიდევ. — ის არ მოელოდა, რომ დანტესი ასე ჩქარა დაბრუნდებოდა, შეიძლება მკვდარიც კი ეგონა, ან ფიქრობდა, რომ მერსედესს უღალატა, ვინ იცის? ასეთი ხმები მით უფრო ძნელი ასატანია, რომ კაცს მოულოდნელად ატყდება თავს.

— მე რომ მკითხოს კაცმა, — თქვა კადრუსმა, იგი ამ ხნის განმავლობაში სვამდა და, ეტყობოდ, მალაგის შუმხუნა ღვინოს თავისი კვალი უკვე დაეტოვებინა, — როგორც უნდა იყოს საქმე, დანტესის კეთილად დაბრუნება მარტო ფერნანდისათვის როდია სამწუხარო; ხომ ასეა, დანგლარ?

— სწორი ხარ, შენ მართალს ამბობ, და მე იმის თქმასაც გავბედავ, რომ ეს დაბრუნება უბედურებას მოუტანს.

— მით უმეტეს — განაგრძო კადრუსმა, რომელიც ფერნანდს ჭიქაში ღვინოს უსხამდა და მერვეჯერ თუ მეათეჯერ ივსებდა თავის სასმისს, დანგლარს კი ღვინო ოდნავ ჰქონდა მოსმული, — მით უმეტეს, რომ ის ჯვარს დაიწერს ლამაზ მერსედესზე, ყოველ შემთხვევაში, ამისათვის არის ჩამოსული.

მთელი ამ ხნის განმავლობაში დანგლარი თავის გამჭრიახ თვალებს არ ამორებდა ყმაწვილ კაცს, რომელსაც კადრუსის სიტყვები გულზე გამდნარ ტყვიასავით ეღვენებოდა.

— ქორწილი როდისდაა? — იკითხა დანგლარმა.

— ოჰ, საქმე ჯერ ქორწილამდე არ მისულა, — წაიჩურჩულა ფერნანდმა.

— მაგრამ ესეც იქნება, — თქვა კადრუსმა, — ეს ისეთივე სიმართლეა, როგორც ის, რომ დანტესი «ფარაონის» კაპიტანი გახდება. ხომ ასეა, დანგლარ?

დანგლარი შეაკრთო ამ მოულოდნელმა დარტყმამ, იგი კადრუსისაკენ შეტრიალდა და სახეში ჩააშტერდა იმის გასარკვევად, ეს სიტყვები განზრახ იყო ნათქვამი თუ არა. მაგრამ კადრუსის თითქმის უკვე გამოყეყეჩებულ სახეზე შურის გარდა ვერაფერი წაიკითხა.

— მაშ ასე, — თქვა მან და ჭიქა აავსო, — დავლიოთ ლამაზი კატალანელი ქალის მეუღლის, კაპიტან ედმონდის სადღეგრძელო.

კადრუსმა დამძიმებული ხელით ჭიქა პირთან მიიტანა და ერთი მოსმით გამოცალა. ფერნანდმა კი თავისი სასმისი ასწია და მიწაზე დაანარცხა.

— მოიცათ, მოიცათ, — წამოიძახა კადრუსმა, — ნეტავი რა უნდა იყოს აგერ იმ გორაკზე, კატალანის მიმართულებით? ერთი შეხედვით, ფერნანდ, შენ უკეთესი მხედველობა გაქვს, ვიდრე მე. ახლა თვალები აცაბაცა მიმიღობს, ხომ იცი ღვინო ვერაგია, თითქოს შეყვარებულები მიდიან მკლავი-მკლავ გაყრილები, ღმერთს გეფიცებით! ალბათ, ექვიც კი არ ეპარებათ, რომ ჩვენ ვუყურებთ. აი, კიდევაც გადაეხვივნენ ერთმანეთს.

დანგლარი თვალს ადევნებდა შეშინებულ ფერნანდს, რომელსაც მწუხარება ყოველ წამში უმანჭავდა სახეს.

— თქვენ მათ იცნობთ, ფერნანდ? — ჰკითხა მან.

— დიახ, — უპასუხა ფერნანდმა ყრუ ხმით, — ედმონდი და მერსედესი არიან.

— ჰო, ხედავთ თურმე ვინ ყოფილან! — განაგრძო კადრუსმა: — მე კი ვერ ვიცანი! ჰეი, დანტეს, ეჰეი, ლამაზო ქალიშვილო, ცოტა ხანს აქეთ მოდი, გაგვაგებინეთ, როდის არის თქვენი ქორწილი, თორემ ფერნანდი ჯიუტობს და არა სურს გვითხრას.

— გაჩუმდები თუ არა, — უთხრა დანგლარმა და თავი ისე დაიჭირა, თითქოს უნდოდა შეეჩერებინა კადრუსი, რომელიც მთვრალი ადამიანისათვის ჩვეული სიჯიუტით არ ისვენებდა და თავს ტალავრიდან ყოფდა.

თავი შეიკავე, ფეხზე დადექი და მოეშვი შეყვარებულებს. დაე, მშვიდად იჟღურტულონ თავისთვის; აი, ფერნანდისაგან აიღე მაგალითი, ის ნამდვილად კეთილგონიერია.

შესაძლებელია, დანგლარის მიერ შეგულიანებულ და მოთმინებიდან გამოსულ ფერნანდს ასპარეზზე გამოსულ ბუღალავით თავი ვერ შეეკავებინა, რადგან ის უკვე წამოდგა და, ასე გეგონებოდათ, ძალას იკრებს, რომ თავის მეტოქეს ეცესო, მაგრამ ამ დროს მოცინარე და გულმართალმა მერსედესმა კისერი მოიღერა და თავისი ნათელი მზერა გარემოს მოჰფინა. მაშინ ფერნანდს მოაგონდა მერსედესის მუქარა: «თავს მოვიკლავ, თუ ედმონდი ცოცხალი არ მეყოლებაო» და ყმაწვილი კაცი ღონემიხდილი სკამზე დაეშვა.

დანგლარმა დაკვირვებით შეხედა ამ ორ ადამიანს: ერთს — ღვინისაგან გაბრუებულს, მეორეს — სიყვარულისაგან დატყვევებულს.

— ამ ყეყეებთან ვერაფერს გავხდები, — წაიჩურჩულა მან, — ძალიან მაშინებს ის ამბავი, რომ მთვრალთან და მხდალთანა მაქვს საქმე. ერთი შურით აღვსილი ადამიანია, რომელიც ღვინით სკდება, იმის მაგივრად, რომ ნაღველით ითვრებოდეს, ხოლო მეორე ნამდვილი ყეყეჩია: ცხვირწინ ართმევენ მიჯნურს, ის კი ბავშვივით ტირილსა და წუწუნს სჯერდება. ამავე დროს მას ცეცხლისმფრქვევი თვალები აქვს ესპანელების, სიცილიელებისა და კალაბრიელების მსგავსად, რომლებმაც მარჯვედ იციან შურისძიება; მისი მუშტები ყასაბის ცულივით ხარს თავს ჩაუმტვრევს. ნამდვილად ბედმა გაულიმა ედმონდს; შეირთავს ლამაზ ქალიშვილს, გახდება კაპიტანი და სასაცილოდ აგვიგდება... იმ შემთხვევაში, თუ მე არ ჩავერიე ამ საქმეში, — დაუმატა დანგლარმა და სიმწრის სიცილმა ტუჩები მოუღრიცა.

— ჰეი, — განაგრძობდა ყვირილს ადგილიდან ოდნავ წამოწეული და მაგიდაზე მუშტებით დაყრდნობილი კადრუსი, — ჰეი, ედმონდ! შენ, ალბათ, მეგობრებს ვერ ამჩნევ, ან არა და ისე გაამაყდი, რომ მათთან ლაპარაკს აღარა კადრულობ.

— არა, ჩემო ძვირფასო კადრუს, — უპასუხა დანტესმა, — მე არ გავამაყებულვარ, მაგრამ ბედნიერი კი ვარ და, ვფიქრობ, ბედნიერება უფრო მეტად აბრმავებს ადამიანს, ვიდრე სიამაყე.

— სწორედ რომ კარგად არის ნათქვამი, განმარტებაც ამას ჰქვია, — მოუწონა კადრუსმა და მერსედესს მიუბრუნდა:

— გამარჯობათ, ქალბატონო დანტეს!

მერსედესმა ღირსეულად დაუკრა თავი და უპასუხა:

— მე ჯერ ასე როდი მეძახიან: ჩვენს მხარეში უბედურების მომასწავებელ ნიშნად არის მიჩნეული, როდესაც ქალიშვილს წინასწარ, სანამ გათხოვდებოდეს, საქმროს გვართ მიმართავენ, ამიტომ გთხოვთ, უბრალოდ მერსედესი მიწოდოთ.

— უნდა აპატიოთ ჩვენს მეზობელ კადრუსს, რადგან არცთუ ისე ძალიან შემცდარა, — უთხრა მას დანტესმა.

— მაშ, ბატონო დანტეს, ქორწილი მალე იქნება? — ჰკითხა დანგლარმა და ახალგაზრდებს თავი დაუკრა.

— რაც შეიძლება მალე, ბატონო დანგლარ; დღეს მამაჩემის თანდასწრებით დავნიშნავ, ხოლო ხვალ ან ზეგ, ამას კი არ გადავაცილებთ, «რეზერვში» ნიშნობის აღსანიშნავ ქეიფს გადავიხდით; ვიმედოვნებ, ყველა მეგობარი ამ დროს ჩემთან იქნება. ამით იმის თქმა მინდა, რომ თქვენ უკვე დაპატიჟებული ხართ, დანგლარ, და თქვენც უსათუოდ უნდა გვეწვიოთ, კადრუს.

— ფერნანდი, ფერნანდიც ხომ იქნება? — ჰკითხა კადრუსმა სიცილით.

— ჩემი ცოლის ძმა — ჩემი ძმია, მე და მერსედესს ძალიან გვეწყინება, თუ ასეთ წუთებში ის ჩვენთან არ იქნება, — უთხრა ედმონდმა.

ფერნანდმა პირი გააღო, მაგრამ ხმა ჩაუწყდა და ერთი სიტყვაც კი ვერ წარმოთქვა.

— მაშ ასე, დღეს ნიშნობა, ხვალ თუ ზევ ნიშნობის აღსანიშნავი ქეიფი. ეშმაკმა დალახვროს, თქვენ ძალიან ჩქარობთ, კაპიტანო!

— დანგლარ, — უთხრა ედმონდმა ღიმილით, — მე იმასვე გეტყვი, რაც ეს-ეს არის მერსედესმა კადრუსს უთხრა: ნუ მომმართავთ იმ ტიტულით, რომელიც ჯერ მე არ მეკუთვნის, იგი მე უბედურებას მომიტანს.

— მომიტვეთ, მე მხოლოდ ისა ვთქვი, რომ თქვენ ძალიან ჩქარობთ. დალახვროს ეშმაკმა, ჩვენ ხომ კიდევ საკმაოდ დრო გვაქვს: «ფარაონი» ზღვაში სამ თვეზე ადრე არ გავა.

— ბატონო დანგლარ, ადამიანი ყოველთვის ჩქარობს, ბედნიერი გახდეს; მით უფრო მას, ვინც დიდი ხნის განმავლობაში იტანჯება, ძნელად სჯერა თავისი ბედნიერებისა; მაგრამ მე ასე მარტო პირადი საქმეები როდი მაჩქარებს: პარიზში ვარ წასასვლელი.

— ჰო, მართლა! პარიზში უნდა წახვიდეთ? თქვენ, მგონი, იქ პირველად მიდიხართ, დანტეს.

— დიახ.

— რაიმე საქმე გაქვთ?

— ჩემი არა, კაპიტან ლეკლერის უკანასკნელი დავალება მაქვს შესასრულებელი: გესმით, დანგლარ. ეს წმინდათა წმინდა მოვალეობაა, მაგრამ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, დრო მხოლოდ წასვლაში და დაბრუნებაში დამეკარგება.

— დიახ, მესმის, — თქვა ხმამალა დანგლარმა, შემდეგ კი თავისთვის ჩაილაპარა: — ეჭვგარეშეა, პარიზში იმიტომ მიდის, რომ დანიშნულებისამებრ ჩააბაროს წერილი, რომელიც მარშალმა გადასცა. ეშმაკმა დალახვროს, ამ წერილმა მე კარგი აზრი დამიბადა, არაჩვეულებრივი აზრი! ჰო. დანტეს, ჩემო მეგობარო, შენ ჯერ კიდევ არ ითვლები «ფარაონზე» პირველ კაცად.

შემდეგ შემოტრიალდა და ედმონდს გახედა, რომელიც მათ უკვე საკმაოდ მანძილით დაცილებოდა.

— კეთილი მეზავრობა, — დაუყვირა მან.

— გმადლობთ, — უპასუხა ედმონდმა, უკან მიიხედა და მეგობრულად თავი დაუქნია.

მიჯნურებმა გზა განაგრძეს მშვიდად და მხიარულად, როგორც რჩეულებმა, რომლებიც ზეცისკენ მიემართებიან.

IV

შეთქმულება

დანგლარმა თვალი გააყოლა მერსედესსა და ედმონდს, სანამ მიჯნურები წმინდა ნიკოლას ფორტს არ ამოეფარნენ; შემდეგ, როდესაც ისევ სუფრისაკენ იბრუნა პირი, აცახცახებული და ფერმიხდილი ფერნანდი სკამზე მიგდებული დაუხვდა; კადრუსი კი რომელიღაც სუფრული სიმღერის სიტყვებს ბურტყუნებდა.

— ეჰ, ჩემო ძვირფასო, — უთხრა დანგლარმა ფერნანდს, — მე მგონია, ამ ქორწინებას ყველასათვის არ მოაქვს ბედნიერება.

— მე მას სასოწარკვეთილებამდე მივყავარ, — უთხრა ფერნანდმა.

— განა თქვენ გიყვართ მერსედესი?

— ვაღმერთებ.

— დიდი ხანია?

— მას შემდეგ, რაც ჩვენ ერთმანეთს ვიცნობთ, მე იგი ყოველთვის მიყვარდა.

— მერე აქ რას უზიხართ და თმებს იგლეჯთ, იმის მაგივრად, რომ წამალი გამოუნახოთ თქვენს უბედურებას! ეშმაკმა დალაზვროს, არ მეგონა, რომ თქვენი ტომის ადამიანები ამგვარად შეხვდებოდნენ ასეთ ამბავს.

— მაშ, თქვენი ფიქრით, როგორ უნდა ვიქცეოდე? — ჰკითხა ფერნანდმა.

— რა ვიცი, განა ეს ჩემი საქმეა? ვგონებ, თქვენ გიყვართ მერსედესი და არა მე. «ემიებდეთ და ჰპოვებდეთ», ამბობს სახარება.

— მე უკვე ნაპოვნი მქონდა.

— რა?

— მინდოდა, იმ კაცისათვის კატალანური დანა დამეცა, მაგრამ ქალმა მითხრა, თუ ჩემს დანიშნულს უბედურება ეწევა, არც მე ვიცოცხლებ თავსო.

— სისულელეა! ამგვარ სიტყვებს ამბობენ, მაგრამ როდი ასრულებენ.

— მაშ, თქვენ მერსედესი არა გცნობიათ: რახან დაიმუქრა, შეასრულებს კიდეც.

— ჩერჩეტი! — წაიჩურჩულა დანგლარმა: — თავს მოიკლავს თუ არა, რა მენაღვლება, ოღონდ დანტესი ნუ ეღირსება კაპიტნობას.

— მაგრამ სანამ მერსედესი გამოესალმებოდეს სიცოცხლეს, ჯერ მე მოვკვდები, — თქვა ფერნანდმა მტკიცე გადაწყვეტილებით.

— აი, მესმის სიყვარული, — წამოიძახა ნასვამი კაცის ხმით კადრუსმა: — აი, სიყვარულიც ამას ჰქვია, ან არა და მე აღარაფერი მესმის.

— მისმინეთ! — მიმართა დანგლარმა ფერნანდს, — მე თქვენ კარგი ყმაწვილი მგონიხართ და მინდა... ეშმაკმა წაიღოს ჩემი თავი, გიხსნათ ამ წამებიდან, მაგრამ...

— აბა, თქვი, გისმენ, — ჩაილულულა კადრუსმა.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა მას დანგლარმა, — შენ უკვე კარგად შეზარხოშებული ხარ, ეს ბოთლიც გამოცალე და სულ უგონოდ მთვრალი იქნები, სვი ღვინო და ნუ ერევი ჩვენს საქმეში: ამ საქმის მოსაგვარებლად სალი გონებაა საჭირო.

— ვინა? მე ვარ მთვრალი? — გაბრაზდა კადრუსი, — მაშ კარგი, მე კიდეც გამოვცლი ოთხ ამისთანა ბოთლს; რას დამაკლებს ეს ოდეკოლონის ფლაკონისოდენა ბოთლები! ძია პამფილო, ღვინო!

და რათა თავისი სიტყვები საქმით დაემტკიცებინა, კადრუსმა ჭიქა მაგიდაზე დაარტყა.

— მაშ, თქვენ ამბობთ, ბატონო... — წამოიწყო ფერნანდმა, რომელიც მოუთმენლად ელოდა შეწყვეტილი წინადადების გარქმევას.

— რას ვამბობდი? მე უკვე აღარც კი მახსოვს, ამ ლოთმა სულ მთლად დამიბნია აზრები.

— კარგი, დაე ლოთი ვიყო! მით უარესი მათთვის, ვისაც ღვინისა ეშინია; მათ, ალბათ, ავი ზრახვები აქვთ და შიშობენ, ღვინომ არ გადმოალაგებინოს გულისნადები.

და კადრუსმა შემოსძახა ორი უკანასკნელი სტრიქონი იმ სიმღერისა, რომელიც ძალიან მიღებული იყო იმ დროს:

«წარღვნის დროიდან მტკიცედ გვწამს,
ბოროტნი მხოლოდ წყალს სვამენ».

— თქვენ ამბობდით, ბატონო, — განაგრძო ფერნანდმა, — რომ გინდოდათ დაგეხსენით ამ წამებიდან, მაგრამ დასძინეთ...

— დიახ, მე იმას დავუმატებ, რომ თქვენი ტანჯვისაგან ხსნა მხოლოდ იმითი შეიძლება, თუ დანტესი არ ითხოვს მას, ვინც თქვენ გიყვართ. ქორწილის ჩაშლა კი, ვფიქრობ, დანტესის სიკვდილის გარეშეც შეიძლება.

— მათ მხოლოდ სიკვდილი დააშორებთ ერთმანეთს, — თქვა ფერნანდმა.

— თქვენ, ჩემო მეგობარო, ბატონით მსჯელობთ, — ჩაერია საუბარში კადრუსიც, — აი, დანგლარი კი ჭკვიანია, ეშმაკი, და თანაც განსწავლული. იგი თქვენ დაგიმტკიცებთ, რომ სცდებით. დაუმტკიცე, დანგლარ, მე შენ თავდებად დაგიდგები; უთხარი, რომ დანტესის სიკვდილი საწყენიც იქნება. ის კარგი ყმაწვილია, მე მიყვარს დანტესი, შენი სადღეგრძელო იყოს, დანტეს.

ფერნანდი მოუთმენლად წამოდგა.

— დააცადე, თქვას, — შეაჩერა ყმაწვილი კაცი დანგლარმა, — თუმცა მთვრალია, მაგრამ მისი სიტყვები სიმართლესთან ახლოა. განშორება სიკვდილზე ნაკლებად როდი აცილებს ერთმანეთს ადამიანებს. წარმოიდგინე, რომ მერსედესსა და ედმონდს შუა აღმართულია სატუსალოს კედელი. ეს კედელი მათ ისე დააცილებს ერთმანეთს, როგორც საფლავის ქვა, არც მეტი, არც ნაკლები.

— დიახ, მაგრამ სატუსალოდან გამოდიან, — არ ისვენებდა კადრუსი, რომელიც ჯერ კიდევ შემორჩენილ გონებას იკრებდა და ცდილობდა, საუბარში ჩარეულიყო, — ხოლო როდესაც ადამიანი ციხიდან გამოდის და მას ედმონდ დანტესი ჰქვია, ის შურს იძიებს.

— რა მენაღვლება, ჩემთვის სულ ერთია, — ჩაიჩურჩულა ფერნანდმა.

— ესეც რომ არ იყოს, რატომ უნდა ჩასვან დანტესი ციხეში, — განაგრძო ისევ კადრუსმა, — მას არაფერი მოუპარავს, არავინ მოუკლავს და არც ფული გაუფლანგავს.

— გაჩუმდი, — შეუტია დანგლარმა.

— არ გავჩუმდები; მე მიინდა მითხრან, რისთვის ჩასვამენ დანტესს ციხეში! — ყვიროდა კადრუსი. — მე მიყვარს დანტესი, შენი სადღეგრძელო იყოს, დანტეს.

და მან ერთხელ კიდევ გადაჰკრა ღვინით სავსე ჭიქა.

დანგლარმა ჩახედა ღვინისაგან ამღვრეულ თვალებში და ისევ ფერნანდს მიუბრუნდა.

— მაშ ასე, თქვენთვის გასაგებია, რომ საჭირო არ არის მისი სიკვდილი.

— გასაგებია, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ როგორც თქვენ ეს იყო ბრძანებდით, გამოძებნილია საბაზი მის დასაპატიმრებლად, მაგრამ განა თქვენ გაქვთ ასეთი საბაზი?

— თუ კარგად გამოვძებნით, შეიძლება მისი პოვნა. თუმცა, — განაგრძო მან, — ნეტა რა ეშმაკი მრევს ამ საქმეში, განა მე ეს მეხება?

— მე არ ვიცი შეგეხებათ თქვენ ეს თუ არა, — უთხრა ფერნანდმა და მკლავში ხელი სტაცა, — მაგრამ ის კი ვიცი, რომ თქვენი დანტესისადმი სიძულვილს რაღაცა საფუძველი უდევს, ხოლო კაცს ვინმე თუ სძულს, სხვის გრძნობებშიაც ადვილად ერკვევა.

— საფუძველი თუ აქვს დანტესისადმი ჩემს სიძულვილს? სიტყვას გაძლევთ, რომ არავითარი საფუძველი არა მაქვს. მე ვხედავ, რომ გაუბედურებული ხართ და თქვენმა მწუხარებამ დამაინტერესა. ეს არის და ეს. მაგრამ თუ თქვენ გგონიათ, რომ ჩემი პირადი ინტერესები მამოქმედებს, მშვიდობით, ძვირფასო მეგობარო, ისე მოუარეთ მაგ საქმეს, როგორც შეძლოთ.

და დანგლარმა თავი ისე დაიჭირა, თითქოს წამოდგომა ნდომებოდა.

— არა, დარჩით! — შეაჩერა იგი ფერნანდმა, — განა ჩემთვის სულ ერთი არ არის, აპირებთ თქვენ დანტესთან ანგარიშის გასწორებას თუ არა? მე კი ვაპირებ და ამას ხმამაღლა ვამბობ. იპოვეთ საშუალება და მე მზად ვარ მის შესასრულებლად, რაც უნდა იყოს იგი, გარდა მისი სიკვდილისა, რადგან მერსედესმა თქვა, სიცოცხლეს გამოვესალმები, თუ დანტესი მოკვდაო.

კადრუსმა, რომელსაც თავი მაგიდაზე დაედო, წამოიწია, დანგლარსა და ფერნანდს დამძიმებული და უაზრო თვალებით შეხედა.

— დანტესის სიკვდილი! — თქვა მან, — ვინ ლაპარაკობს აქ დანტესის სიკვდილზე? მე არ მინდა იგი მოჰკლან, ის ჩემი მეგობარია. ამ დილით მან თავისი ფულის ნახევარი შემომთავაზა, ისე როგორც მე ერთხელ გავუყავი. მე არა მსურს, დანტესი მოჰკლან.

— მერედა ვინ ლაპარაკობს მის სიკვდილზე, სულელო, — შეაწყვეტინა დანგლარმა, — ეს მხოლოდ ხუმრობაა; დალიე მისი სადღეგრძელო და ჩვენ თავი დაგვანებე, — ეუბნებოდა იგი და თან კადრუსს ჭიქას ღვინით უვსებდა.

— დიახ, დიახ, მისი სადღეგრძელო იყოს, — თქვა მან და ჭიქა გამოცალა, — მისი სადღეგრძელო იყოს... მისი სადღეგრძელო... აი...

— მაგრამ საბაბი... საბაბი, — ეკითხებოდა ფერნანდი.

— ნუთუ აქამდე თქვენ თვითონ ვერ გამონახეთ.

— განა თქვენ არ იკისრეთ მისი გამოძებნა?

— ეს მართალია, — დაეთანხმა დანგლარი, — ფრანგებს ესპანელების წინაშე ის უპირატესობა აქვთ, რომ სანამ ესპანელები იცოხნებიან, ფრანგებს საქმე უკვე მოფიქრებული აქვთ.

— მაშ, მოიფიქრეთ. — უთხრა მოუთმენლად ფერნანდმა.

— შენ ეი, ყმაწვილო, — გასძახა დანგლარმა მსახურ ბიჭს, — კალამი, მელანი და ქალაღი.

— კალამი, მელანი და ქალაღი, — ჩაილაპარაკა ფერნანდმა.

— დიახ, მე მოანგარიშე ვარ; კალამი, მელანი და ქალაღი ჩემი იარაღებია და მათ გარეშე არაფრის გაკეთება არ შემძლია.

— კალამი, მელანი და ქალაღი, — დაიყვირა თავის მხრივ ფერნანდმაც.

— აი, იმ მაგიდაზე დევს ყველაფერი, — უთხრა ბიჭმა და ხელით ანიშნა.

— აქ მოგვიტანე, რაღას უცდი.

მსახურმა ბიჭმა ხელი დაავლო დასახელებულ ნივთებს, ტალავერში შეიტანა და მაგიდაზე დაალაგა.

— როგორ წარმოიდგენს კაცი, — თქვა კადრუსმა და ხელი ქალაღს დაადო, — რომ, აი, ასე უფრო ადვილად მოჰკლავ ადამიანს, ვიდრე ტყის პირას ჩასაფრებული. მე კალმის, მელნისა და ქალაღის ყოველთვის უფრო მეშინოდა, ვიდრე ხმლისა და დამბაჩისა.

— ეს ხუმარა ჯერ არცთუ ისე მთვრალია, როგორც გვეჩვენებოდა, დაუსხი ღვინო, ფერნანდ, — უთხრა ყმაწვილ კაცს დანგლარმა.

ფერნანდმა ჭიქა ღვინით აუვსო, კადრუსმა ნამდვილი ლოთივით ქალაღს ხელი უშვა და სასმისი აიტაცა.

კატალანელმა თვალი არ მოაცილა კადრუსს, სანამ მან, ღვინის ძალის ახალი შეტევით დამარცხებულმა, მაგიდაზე არ დადგა, ან, უკეთ რომ ვთქვათ, არ დაანარცხა თავისი ჭიქა.

— მაშ ასე, — განაახლა საუბარი კატალანელმა, რაკი დაინახა, კადრუსს აზროვნების ნაშთიც ჩაუქრა ღვინის ამ უკანასკნელ ჭიქასთან ერთად.

— მაშ ასე, — განაგრძო დანგლარმა, — აი, მაგალითად, ისეთი მოგზაურობის შემდეგ, როგორიცაა დანტესის ნეაპოლში და კუნძულ ელბაზე შეჩერება, მეფის პროკურორთან რომ ვინმე დააბეზლებდეს და ბრალად დასდებდეს, ბონაპარტისტების ჯაშუშიაო...

— მაშინ ხელს მოგაწერინებენ თქვენს მიერ მიწოდებულ ცნობებზე, პირისპირ წაგაყენებენ დაბეზლებულთან. მე, რასაკვირველია, მოგამარაგებთ საბუთებით, რომლებიც დაადასტურებენ თქვენს მიერ წაყენებულ ბრალდებებს. მაგრამ დანტესი ხომ მუდმივად არ დარჩება სატუსაღოში, როცა იქნება გამოვა და ვაი მას, ვინც ის იქ ჩააგდო.

— ოჰ, ნეტავი; მეც სწორედ ის მინდა, რაიმეზე წამეკიდოს...

— მაგრამ მერსედესი ხომ შეგიძლებოდა, თითიც რომ ოდნავ დააკაროთ მის საყვარელ ედმონდს.

— ეს მართალია, — დათანხმდა ფერნანდი.

— არა, არა, — განაგრძო ისევ დანგლარმა, — როდესაც კაცი ასეთ საქმეს ჰკიდებს ხელს, ყველაფერს სჯობია, აიღოს კალამი, ჩააწოს სამელნეში, როგორც ამას ახლა მე ვაკეთებ, და მარცხენა ხელით, რათა არავინ იცნოს ხელწერა, დაწეროს შემდეგი შინაარსის პატარა ბარათი.

და რათა თავისი სიტყვები საქმით დაემტკიცებინა, დანგლარმა მარცხენა ხელით დაწერა რამდენიმე სტრიქონი, რომელთაც არაფერი ჰქონდათ საერთო მის ჩვეულებრივ ხელნაწერთან.

ეს ბარათი მან გადასცა ფერნანდს, რომელმაც დაბალი ხმით წაიკითხა შემდეგი სტრიქონები:

«ბატონ მეფის პროკურორს აფრთხილებს ტახტისა და რელიგიის ერთგული, რომ ედმონდ დანტესს, «ფარაონის» კაპიტნის თანაშემწეს, რომელიც ნეაპოლსა და პორტო-ფერაიოს გავლით სმირნიდან ჩამოვიდა, მიურატისაგან¹ (¹ მიურატი — ნაპოლეონ პირველის მარშალი, მისი დის კაროლინას ქმარი: 1808—1814 წ.წ. ნეაპოლის მეფე; ნაპოლეონის დამხობის შემდეგ მიურატი ტახტიდან ჩამოაგდეს, მაგრამ ის შეეცადა თავისი სამეფო უკან დაებრუნებინა. დატყვევებულ და დახვრეტილ იქნა 1815 წ.) წერილი ჰქონდა უზურპატორთან², (² უზურპატორი — იგულისხმება ნაპოლეონ პირველი.) ხოლო უზურპატორისაგან პარიზში ბონაპარტისტების კომიტეტში წასაღებად.

დანაშაულის დამამტკიცებელი საბუთი ნაპოვნი იქნება მისი დაპატიმრების შემთხვევაში, რადგან ამ წერილს იპოვნიან ან თვითონ მასთან, ან მამამისთან, ან კიდევ მის კაიუტაში «ფარაონზე».

— აი, ეს მესმის, — განაგრძობდა დანგლარი, — მაშინ თქვენ შურისძიებასაც აზრი ექნება, რადგან თქვენზე ეჭვს ვერავინ მიიტანს და ყველაფერი რიგზე წავა; ამისათვის საჭიროა მხოლოდ ოთხად გადაკეცო ბარათი, აი ასე, როგორც ამას ახლა მე ვაკეთებ, და ზემოდან მისამართი დააწერო: «ბატონ მეფის პროკურორს». ამის მეტი არაფერია საჭირო.

და დანგლარმა მისამართი სიცილით დააწერა.

— დიახ, მეტი არაფერია საჭირო! — წამოიძახა კადრუსმა, რომელიც გონებას იკრებდა და ყურადღებით უსმენდა წერილის კითხვას. მან უნებურად იგრძნო, რა უბედურების მოტანა შეეძლო ამგვარად დასმენის ბარათს: — დიახ, მეტი არაფერია საჭირო, მაგრამ ეს ხომ უსინდისობა იქნებოდა.

მან წერილის ასაღებად ხელი გასწია.

— რასაც ვამბობ და ვაკეთებ, ეს მხოლოდ ხუმრობაა, — უთხრა დანგლარმა და ხელი გააწვინა, — მე ყველაზე მეტად მეწყინებოდა, რომ რაიმე მოსვლოდა ჩვენს კეთილ დანტესს, აი, უყურე!

დანგლარმა წერილი ხელში აიღო, დაჰმუჭუნა და კუთხეში გადაისროლა.

— აი, ეს მესმის, — თქვა კადრუსმა, — დანტესი ჩემი მეგობარია და არ მინდა, მას მტრობდნენ.

— მერე და ვინ ეშმაკი ფიქრობს მის მტრობას! არც მე და არც ფერნანდი მას არაფერს დავუშავებთ. — ამ სიტყვებზე დანგლარი მაგიდიდან წამოდგა. თან სკამზე მჯდარ კატალანელს შეჰყურებდა, რომელიც კუთხეში მიგდებულ ქალაღს აღმაცერად გასცქეროდა.

— რაკი ასეა, — დაიწყო ისევ კადრუსმა, — კიდევ მოგვიტანონ ღვინო, მე მინდა დავლიო ედმონდისა და ლამაზი მერსედესის სადღეგრძელო.

— ლოთო, შენ უკვე მეტისმეტი მოგივიდა; თუ კიდევ დალევ, ლოგინის გამლა აქ მოგიხდება, ხედავ, ფეხზე ძლივს დგახარ. — უთხრა მას დანგლარმა.

— მე, მე არ შემიძლია ფეხზე დგომა, — თქვა კადრუსმა მთვრალი ადამიანისათვის დამახასიათებელი ტრაბახით და სკამიდან წამოდგა, — სანაძლეოს დავდებ, ისე ავიდე აკულის სამრეკლოზე, რომ ოდნავადაც არ შევტორტმანდე.

— კარგი, კარგი, ეგრე იყოს, გენიძლავები, მაგრამ ხვალისათვის გადავდოთ, ახლა კი შინ დაბრუნების დროა, ხელი მომეცი და წავიდე.

— წავიდე, — უპასუხა კადრუსმა, — მაგრამ ამისათვის მე არ მჭირდება შენი ხელები, უშენოდაც შემიძლია სიარული. შენც მოდიხარ, ფერნანდ? ჩვენთან ერთად ბრუნდები მარსელში?

— არა, — უპასუხა ფერნანდმა, — მე კატალანში მივდივარ.

— ძალიანაც აშავებ, წამოდი ჩვენთან ერთად მარსელში.

— არავითარი საქმე არ მაქვს მარსელში და ამიტომაც არ მინდა იქ წამოსვლა.

— როგორა თქვი? არ გინდა, ჩემო კარგო? იყოს ნება შენი. ვისაც როგორ უნდა, ისე მოიქცეს. წავიდე, დანგლარ, დაე, ფერნანდი კატალანში წავიდეს, რაკი მისი სურვილი ასეთია.

დანგლარმა ისარგებლა კადრუსის ამ სულიერი განწყობილებით, რათა იგი მარსელის მიმართულებით წაეყვანა, მაგრამ რაკი ფერნანდისათვის მოკლე და ადვილი გზის დათმობა უნდოდა, რიენევის სანაპიროს ნაცვლად სენტ-ვიქტორის კარისაკენ აიღო გეზი.

დანგლარის ხელებზე ჩამოკიდებული კადრუსი ბარბაცით მიჰყვებოდა მას.

ოციოდე ნაბიჯის გავლის შემდეგ დანგლარი უკან შემობრუნდა; მან დაინახა, როგორ მივარდა ფერნანდი კუთხეში დაგდებულ ქალაქს და ჯიბეში ჩაიღო, შემდეგ სწრაფად გამოვარდა ტალავერიდან და პირი ქალაქისაკენ იბრუნა.

— შეხედე, რა ჰქნა! — თქვა კადრუსმა: — მან ჩვენ მოგვატყუა; გვითხრა, კატალანში მივდივარო და ქალაქისკენ კი გარბის. ჰეი, ფერნანდ, გზა აგერია, ყმაწვილო.

— შენ გეჩვენება ყველაფერი არეულ-დარეულად, — უთხრა დანგლარმა: — ის პირდაპირ «ძველ საავადმყოფოს» გზას მიჰყვება.

— მართლა? — უთხრა კადრუსმა, — მე კი დავიფიცებდი, რომ მარჯვნივ გადაუხვია... მართლაც რომ ვერაგია ღვინო.

— წავიდე, წავიდე, — ჩაიჩურჩულა დანგლარმა, — მე ვფიქრობ, საქმე აეწყო და იგი უკვე თავისთავად წავა.

V

ნიშნობა

მეორე დღეს მშვენიერი დილა გათენდა. ცის ტატნობზე ამობრწყინდა მზე და მისმა მეწამული ფერის სხივებმა აქაფებული ტალღების ქოჩორი მარგალიტებივით ააელვარა.

სუფრა გაეწყო «რეზერვში», სწორედ იმ რესტორნის მეორე სართულზე, რომლის ტალავერსაც ჩვენ უკვე ვიცნობთ. ეს იყო ექვსფანჯრიანი დიდი, ნათელი დარბაზი. თითოეულ ფანჯარაზე, ღმერთმა უწყის რისთვის, ეწერა საფრანგეთის ერთ-ერთი დიდი ქალაქის სახელი.

ამ ფანჯრებს მთელ სიგრძეზე გასდევდა აივანი. ისევე როგორც მთელი შენობა, ისიც ხისა იყო.

თუმცა წვეულება შუადღისათვის ჰქონდათ დანიშნული, მაგრამ უკვე თერთმეტი საათიდან ამ აივანზე დასეირნობდნენ სულწასული სტუმრები. ესენი იყვნენ «ფარაონის» პრივილეგიური მეზღვაურები და დანტესის მეგობარი ჯარისკაცები. დანიშნულების პატივსაცემად ამ დღეს ისინი საგანგებოდ გამოწყობილიყვნენ.

სტუმრებს შორის ხმა დარხეულიყო, რომ «ფარაონის» პატრონებს ქორწილზე დასწრებით პატივი უნდა ეცათ კაპიტნის თანაშემწისათვის. მაგრამ მათ მხრივ ეს ისეთი დიდი პატივი იყო დანტესის მიმართ, რომ ვერავის ვერ დაეჯერებინა.

კადრუსთან ერთად მოსულმა დანგლარმა სარწმუნოდ გახადა ეს ამბავი; მას დილით ენახა ბატონი მორელი, რომელსაც თვითონ ეთქვა, «რეზერვში» მოვალ სადილზეო.

მართლაც, რამდენიმე წუთის შემდეგ მორელმა დარბაზში ფეხი შემოდგა. «ფარაონის» მეზღვაურები მას ვაშას ძახილითა და ტაშის ცემით მიესალმნენ. ბატონი მორელის ქორწილზე დასწრება მათთვის დამამტკიცებელი იყო უკვე გავრცელებული ხმისა, რომ დანტესს «ფარაონის» კაპიტნად ნიშნავდნენ, და რადგან დანტესი ამ მამაც ადამიანებს ძალიან უყვარდათ, მადლობას უხდიდნენ გემის პატრონს, რომ შემთხვევით, ერთხელ მაინც მისი არჩევანი მათ სურვილს დაემთხვა. ის იყო შემოვიდა ბატონი მორელი, რომ სტუმრების ერთსულოვანი სურვილის თანახმად, დანგლარი და კადრუსი სასიძოსთან აფრინეს. მათ დაევაღათ ეცნობებინათ დანტესისათვის გემის პატრონის მობრძანება, რამაც ასეთი აღფრთოვანება გამოიწვია, და ეთქვათ მისთვის, რომ აჩქარებულიყო.

დანგლარი და კადრუსი სირბილით დაემზენ, მაგრამ ასიოდე ნაბიჯიც კი არ ჰქონდათ გავლილი, რომ მათკენ მომავალი სასიძო, საპატარძლო და მათი მცირე მაყრიონი დაინახეს.

მერსედესს მოჰყვებოდა ოთხი მისი მეგობარი კატალანელი ქალიშვილი, თვით მერსედესი მკლავგაყრილი მოჰყავდა დანტესს, დანტესის მამაც საპატარძლოს გვერდით მოდიოდა, ხოლო მათ უკან მოსდევდათ ფერნანდი, რომელსაც სახეზე ბოროტი ღიმილი დასთამაშებდა.

ვერც მერსედესი და ვერც დანტესი ვერ ამჩნევდნენ ფერნანდს ამ ბოროტ ღიმილს: საწყალი ბავშვები, ისე ბედნიერები იყვნენ, რომ ერთმანეთის და მოწმენდილი ცის გარდა, რომელიც ლოცვა-კურთხევას უგზავნიდა მათ, ვერაფერს ხედავდნენ.

დანგლარმა და კადრუსმა შეასრულეს თავიანთი მისია, როგორც ელჩებმა, შემდეგ ორივემ ედმონდს მაგრად და მეგობრულად ჩამოართვეს ხელი და მაყრიონში გაერივნენ. დანგლარმა ფერნანდის გვერდით დაიჭირა ადგილი, ხოლო კადრუსი დანტესის მამას ამოუდგა, რათა საყოველთაო ყურადღების ცენტრში ყოფილიყო.

მოხუცს ამ დღეს თავისი საუკეთესო აბრეშუმის ტანისამოსი ჩაეცვა, ფართო წახნაგოვანი ფოლადის დილეებით. გამხდარი, მაგრამ კუნთებიანი ფეხები ლამაზად მოჩანდა მშვენიერ დაწინწკლულ წინდებში, რომლებსაც ერთი ლიეს სიშორიდან შეამჩნევდით, რომ ინგლისური კონტრაბანდა იყო. სამკუთხა ქუდზე ეკიდა მთელი კონა თეთრი და ცისფერი ბაფთებისა. მოხუცი ებჯინებოდა დაგრეხილ ჯოხს, რომელსაც თავი ანტიკურ კვერთხივით ჰქონდა მოკაუჭებული. ერთი სიტყვით, ის არაფრით არ განირჩეოდა იმ ფრანტებისაგან, რომელნიც 1796 წელს გამოჩნდნენ ლუქსემბურგისა და ტიულიერის სასახლეების ხელახლად გახსნილ ბალებში¹. (¹ რობესპიერის დამარცხებისა და თერმიდორული რეაქციის დაწყების შემდეგ პარიზის ბულვარებსა და ბალებში გამოეფინა შეძლებული ბურჟუაზიის წრეებიდან გამოსული ახალგაზრდობა, მოდაზე გამოწყობილი დარდიმანდები, რომელნიც მანამდე, რევოლუციური ტერორის ეპოქაში, ღარიბულად იცვამდნენ და ცდილობდნენ შეუმჩნევლად ეცხოვრათ.)

მის გვერდით, როგორც უკვე ვთქვით, მოდიოდა კადრუსი, რომელიც კარგი სადილის იმედმა საბოლოოდ შეარიგა დანტესთან. მას გონებაში ბუნდოვნად ჩარჩენოდა ის, რაც წინაღამეს მოხდა, ისე როგორც დილით ახლადგამოღვიძებულ ადამიანს მეხსიერებაში რჩება მოგონებები ძილში ნანახი სიზმრისა.

დანგლარი მიუახლოვდა ფერნანდს, განაწყენებულ მიჯნურს დაკვირვებით ჩახედა სახეში. სასიძო-საპატარძლოს უკან მიმავალი კატალანელი, სრულიად მივიწყებული

სიყვარულით მოხიბლული მერსედესის მიერ, რომელიც თავისი ედმონდის გარდა ვერავის ხედავდა, — სიბრაზისაგან ხან ფითრდებოდა, ხან წითლდებოდა. დროდადრო მარსელის მიმართულებით იცქირებოდა, რაც მასში ნერვიულ კანკალს იწვევდა. ფერნანდი თითქოს ვიღაცას ელოდა, ან ყოველ შემთხვევაში, რაღაც დიდ ამბავს გრძნობდა წინასწარ.

დანტესს უბრალოდ ეცვა: რადგან იგი სავაჭრო გემს ეკუთვნოდა, მისი ტანისამოსი რაღაც სამხედრო და სამოქალაქო ფორმის ნარევს წარმოადგენდა. და აი, ამგვარ ტანისამოსში მისი ლამაზი სახე, რომელიც სიხარულს კიდევ უფრო მეტად გაებრწყინებინა, არაჩვეულებრივი სანახავი იყო.

კვიპროსის ან ხიოსის ბერძენი ქალივით შავთვალეზა და მარჯნისფერტუჩებიანი მერსედესი ნამდვილი მშვენიერება იყო. ის ლალი ნაბიჯით მიდიოდა, ისე, როგორც სჩვევიათ არლელ და ანდალუზელ ქალებს. ქალაქელ ქალიშვილს შეიძლება ეცადა გულში დაემალა თავისი სიხარული, ან ყოველ შემთხვევაში, მორცხვად დაეხარა წამწამები, მერსედესი კი, პირიქით, ილიმებოდა და ყველას, ვინც გარშემო ეხვია, პირდაპირ შეჰყურებდა. მისი ღიმილი, მისი მზერა ისევე გულახდილად მეტყველებდნენ, როგორც ზაგები, რომლებსაც შეეძლოთ ეთქვათ: — თუ თქვენ ჩემი მეგობრები ხართ, იმხიარულეთ ჩემთან ერთად, რადგან მე მართლაც რომ ძალიან ბედნიერი ვარო.

როდესაც სასიძო-საპატარძლო და მაცრიონი «რეზერვს» მიუახლოვდნენ, ბატონი მორელი მათ შესახვედრად გამოემშურა. მას უკან მოსდევდნენ მეზღვაურები და ჯარისკაცები, რომლებსაც გაუმეორა დანტესისათვის მიცემული პირობა, რომ კაპიტან ლეკლერის მაგივრად დანიშნავდა. ედმონდმა ბატონ მორელის დანახვისთანავე მერსედესს ხელი გაუშვა და მისი მკლავი მას დაუთმო. გემის პატრონმა და ქალიშვილმა მაგალითი მისცეს სტუმრებს, მათ პირველებმა შედგეს ფეხი სასადილოში ამავალი ხის კიბის საფეხურებზე, რომლებსაც ხუთი წუთის განმავლობაში გაჰქონდა ჭრიალი სტუმრების მძიმე ნაბიჯების ქვეშ.

— მამაჩემო, — თქვა მერსედესმა, რომელიც შუა მაგიდასთან გაჩერდა, — გთხოვთ მარჯვენა მხარე დამიმშვენოთ, ხოლო მარცხნივ მე ჩემს ძმობილს დავისვამ. — ეს მეტისმეტი სინაზით ნათქვამი სიტყვები ფერნანდს გულში ხანჯალივით ჩაესო. ტუჩები გაულურჯდა და ადვილად შეამჩნევდით, როგორ უკუიქცა მზისგან დამწვარი ვაჟკაცური სახიდან სისხლი, რათა კვლავ გულს მოსწოლოდა.

დანტესიც ასეთივე საქმეში იყო გართული: მარჯვენა მხარეს მან ბატონი მორელი დაისვა, ხოლო მარცხნივ — დანგლარი, შემდეგ კი სტუმრებს ხელით ანიშნა, სურვილისამებრ დამსხდარიყვნენ.

მაგიდაზე ხელიდან ხელში გადადიოდა შეწითლებული და ბოლში გამოყვანილი არლის ძეხვები, ლანგუსტები, თვალისმომჭრელი ვენერკები მოვარდისფრო ნიჟარებით, ზღვის ექინები, რომლებიც თავიანთი ბურბულით წაბლს მოგაგონებდნენ, კლოვისები, რომელთაც სამხრეთის გასტრონომები ჩრდილოეთის ხამანწკებს ამჯობინებენ. ერთი სიტყვით, აქ ნახავდით პირის ყველა იმ ჩასატკბარუნებელს, რასაც ტალღები ქვიშიან ნაპირზე მოაგორებენ და რასაც მადლიერი მეთევზეები საერთო სახელს: «ზღვის ნაყოფს» უწოდებენ.

— რა სიჩუმეა, — თქვა მოხუცმა დანტესმა და გადაჰკრა ქარვასავით ყვითელი ღვინო, რომელიც ძია პამფილიომ ჭიქით თვითონ მიუტანა მერსედესს და წინ დაუდგა: — განა ვინმე იფიქრებს, რომ ეს ოცდაათი კაცი, მაგიდას რომ შემოსხდომია, სიცილისა და მხიარულებისათვის მოსულა?

— ქმარი ყოველთვის მხიარული როდია, — თქვა კადრუსმა.

— მართლაც, — გამოეპასუხა ედმონდი, — მე მეტისმეტად ბედნიერი ვარ, რომ მხიარული ვიყო. თქვენ თუ ამის თქმა გსურდათ, მეზობელო, მართალი ბრძანდებით, სიხარული ზოგჯერ უცნაურად მოქმედებს ადამიანზე, იგი ისევე გიხუთავს სულს, როგორც მწუხარება.

დანგლარმა შეხედა ფერნანდს, რომლის სახეზე სულიერი მღელვარება იხატებოდა.

— ეგ როგორ, განა თქვენ რაიმესი გეშინიათ? — ჰკითხა კადრუსმა, — მე კი, პირიქით, მგონია, ყველაფერი მხოლოდ თქვენი სურვილისამებრ სრულდება.

— და აი, სწორედ მეც ეს მაშინებს, — უპასუხა დანტესმა, — ჩემი ფიქრით, ადამიანი იმისათვის როდია გაჩენილი, რომ ბედნიერებას ასე ადვილად მიაღწიოს! ბედნიერება ჰგავს კუნძულებზე ამენებულ სასახლეებს, რომლებსაც კარებთან მცველებად დრაკონები უდგანან. უნდა დაამარცხო ისინი, რათა დაეუფლო სასახლეებს, მე კი, მართალი გითხრათ, არ ვიცი, რითი დავიმსახურე ის ბედნიერება, რომ მერსედესის ქმარი ვიყო.

— ქმარი, ქმარი, — თქვა სიცილით კადრუსმა, — ჯერ კიდევ არა, ჩემო კაპიტანო; შეეცადე ქმარი გახდე და ნახავ, როგორ მიგიღებენ!

მერსედესი გაწითლდა.

ფერნანდი სკამზე ტრიალებდა, სულ მცირე ხმაურზე კრთოდა და დროდადრო შუბლიდან იწმენდდა ოფლს, რომელიც თითქოს ქარიშხლიანი წვიმის მომასწავებელი პირველი წვეთები იყო.

— სიმართლე რომ თქვას კაცმა, მეზობელო კადრუს, — უთხრა მას ედმონდმა, — დიდი ცოდვა არ იქნებოდა ასეთი პატარა შეცდომა; მერსედესი ჯერ კიდევ არ არის ჩემი ცოლი, ეს მართალია... — მან ჯიბიდან საათი ამოიღო, დახედა და დასძინა: — მაგრამ ერთ საათში უკვე გახდება.

გაკვირვებისაგან ყველამ შეჰკვივლა, გარდა მოხუცი დანტესისა, რომელმაც გულიანად გადაიხარხარა და ჯერ კიდევ ლამაზად ჩამწკრივებული კბილები გამოაჩინა. მერსედესს გაელიმა, მაგრამ ამჯერად აღარ გაწითლებულა. ფერნანდმა ნერვიულად სტაცა ხელი დანის ტარს.

— ერთი საათის შემდეგ, — თქვა დანგლარმა და ისიც გაფითრდა. — მერე და როგორ?

— დიახ, ჩემო მეგობრებო, ბატონი მორელის დახმარებით, ადამიანის, რომლისაგანაც მამაჩემის შემდეგ ყველაზე მეტად ვარ დავალებული, ყოველგვარი წინააღმდეგობა გადალახულია. ჩვენ შევიტანეთ ფულადი გადასახადი და სამის ნახევარზე მარსელის მერი რატუშაში გველოდება. უკვე ორის თხუთმეტი წუთია; დიდ შეცდომას არ დავუშვებ, თუ ვიტყვი, რომ მერსედესს საათ-ნახევარში ქალბატონ დანტესს დაუძახებენ.

ფერნანდმა თვალები დახუჭა, თითქოს ცეცხლოვანმა ბურუსმა ქუთუთოები ამოსწვა; მაგიდას დაეყრდნო, რომ არ წაქცეულიყო და, მიუხედავად იმისა, რაც შეეძლო თავს ძალას ატანდა, ვერ შეიკავა ოხვრა, რაც საერთო მხიარულებამ, სიცილმა და სადღეგრძელოებმა დაფარა.

— აი, ეს მესმის, საქმეც ამასა ჰქვია, — თქვა მოხუცმა დანტესმა, — ეს იმას ნიშნავს, რომ არც ერთი წუთი უქმად არ დაჰკარგო. გუშინ დილას ჩამოვიდა და დღეს სამ საათზე უკვე ცოლიანი იქნება. ამის მოხერხება მხოლოდ მეზღვაურებს შეუძლიათ.

— მაგრამ სხვა დანარჩენი ფორმალური მხარეები? — იკითხა მორიდებულად დანგლარმა,

— კონტრაქტი? საბუთების გაფორმება? — კონტრაქტი! — თქვა სიცილით დანტესმა, — კონტრაქტი მზადაა. არც მერსედესს გააჩნია რამე, არც მე! ასე რომ მის შედგენას დიდი დრო არ მოუწდება და არც ბევრ ფულს გამოგვართმევენ.

ამ ხუმრობამ ხელახალი სიცილ-ხარხარი და ტაშისცემა გამოიწვია.

— მაშ, ჩვენ დღეს ქორწილს ვესწრებით და არა ნიშნობას?

— არა, არა, — შეაწყვეტინა დანტესმა, — დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — თქვენ არაფერს დაკარგავთ. ხვალ დილას მე პარიზში მივდივარ, ოთხი დღე აქედან დამჭირდება, ოთხი იქიდან, ერთი დღეც ჩემზე დაკისრებული მოვალეობის შესასრულებლად. პირველ მარტს უკვე აქ ვიქნები, ორში კი ნამდვილი საქორწილო წვეულება გვექნება.

ახალი ნადიმის იმედმა საერთო მხიარულება იმდენად გააორკეცა, რომ მოხუცი დანტესი, რომელიც დასაწყისში დუმილს უჩიოდა, ახლა ამაოდ ცდილობდა, ამ ხმაურში როგორმე მომავალი ცოლ-ქმრის სადღეგრძელო წარმოეთქვა.

დანტესმა იგრძნო, რას ფიქრობდა მამამისი და სიყვარულით სავსე ღიმილით გამოეპასუხა. მერსედესმა შეხედა კედლის საათს და ედმონდს თავი ოდნავ დაუქნია.

მაგიდის გარშემო ისეთი მხიარულება და თავისუფლება იყო, რაც მდაბიო ხალხისათვის ნადიმის დასასრულის დამახასიათებელია. ვინც თავისი ადგილით უკმაყოფილო იყო, მაგიდიდან წამოდგა და სხვა, უკეთესი მეზობელი გამოძებნა. ყველა ერთად ლაპარაკობდა, არავინ პასუხობდა კითხვებზე, თითოეული თავის ფიქრებში იყო გართული.

ფერნანდის სიფერმკრთალე თითქოს დანგლარსაც გადასდებოდა, რაც შეეხება თვით კატალანელს, ძლივს ითქვამდა სულს და ცეცხლის ტბაში ჩაყრავებულ ცოდვილსა ჰგავდა. სუფრიდან ის ერთ-ერთი პირველი წამოდგა; დარბაზში სიარული დაიწყო, ცდილობდა, როგორმე არ გაეგონა სიმღერებითა და ჭიქების ჭახაჭუხით გამოწვეული ხმაური.

კადრუსი ფერნანდს მიუახლოვდა, იმ წუთშივე მათთან გაჩნდა დანგლარი, რომელსაც თითქოს გაურბოდა კატალანელი ვაჟკაცი.

— რაც მართალია, მართალია, — თქვა კადრუსმა, რომელსაც დანტესის ხელგამლილობამ, ხოლო განსაკუთრებით ძია პამფილიოს კარგმა ღვინომ საბოლოოდ ჩაუქრო დანტესის მოულოდნელი ბედნიერებით მის გულში ანთებული შურის ნაპერწკალი. — დანტესი დიდებული ყმაწვილია, და როდესაც თავის საცოლეს გვერდით ვხედავ, ჩემს თავს ვეუბნები: საწყენი იქნებოდა, სისრულეში მოგეყვანათ ის საძაგელი ხუმრობა, რომელიც გუშინ მოიფიქრეთ.

— შენ თვითონ ხომ დაინახე, რომ ამ საქმისათვის მსვლელობა არ მიგვიცია, — უთხრა დანგლარმა, — საწყალი ფერნანდი ისეთი სასოწარკვეთილი იყო, რომ პირველად შემეცოდა, მაგრამ რახან თავისი თავი დასძლია და დათანხმდა, პირველი მაყარი ყოფილიყო თავისი მეტოქის ქორწილში, მე რაღა მაქვს სათქმელი.

კადრუსმა შეხედა ფერნანდს, მას მიწის ფერი დასდებოდა.

— მსხვერპლი მით უფრო დიდია, რომ საპატარძლო მართლა მზეთუნახავია, — განაგრძო დანგლარმა, — ეშმაკმა დალაზვროს, ჩემი მომავალი კაპიტანი ბედნიერი კაცია, მე ვისურვებდი, ერთი დღით მაინც მრქმეოდა ედმონდ დანტესი.

— წავიდეთ, — სთხოვა მერსედესმა ედმონდს, — საათმა უკვე ორი დაჰკრა, ჩვენ კი სამის თხუთმეტზე გველოდებიან.

— დიახ, დიახ, წავიდეთ, — უთხრა ედმონდმა და სწრაფად წამოდგა.

სწორედ იმ წამსვე დანგლარმა, რომელიც მხედველობიდან არ კარგავდა ფანჯრის რაფაზე ჩამომჯდარ ფერნანდს, დაინახა, როგორ გადმოკარკლა მან თვალები, წამოხტა და მოწყვეტილად ისევ რაფაზე დაეხეთქა. თითქმის იმავე წუთში კიბიდან ყრუ ხმაური მოისმა; სტუმრების მხიარული გუგუნის დაახლო მძიმე ფეხის ნაბიჯების ბრახუნმა და იარაღის ჟღარუნმა. ამ ხმაურმა მიიპყრო ყველას ყურადღება და სტუმრებს შორის შემადრწუნებელმა სიჩუმემ დაისადგურა.

ხმაური ახლოვდებოდა, კარებზე სამჯერ დააკაკუნეს.

— კანონის ძალით, — დაიძახა ვიღაცამ გარედან ძლიერი ხმით, რომელსაც პასუხი არავინ გასცა.

მაშინვე კარები გაიღო და დარბაზში შემოვიდა წელზე შარფშემოხვეული კომისარი; მას უკან მოსდევდა ოთხი შეიარაღებული ჯარისკაცი კაპრალის წინამძღოლობით.

შემფოთება შიშმა შეცვალა.

— რა მოხდა? — იკითხა გემის პატრონმა და მიუახლოვდა კომისარს, რომელიც მისი ნაცნობი აღმოჩნდა, — უეჭველია, აქ რაღაცა გაუგებრობაა.

— თუ ეს გაუგებრობაა, ბატონო მორელ, — უპასუხა კომისარმა, — დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, მალე გამოირკვევა; მანამდე მე დაპატიმრების ბრძანება მაქვს და, თუმცა ძალიან ვწუხვარ. მაგრამ მაინც უნდა შევასრულო ეს ბრძანება. რომელია თქვენში ედმონდ დანტესი?

ყველამ ედმონდ დანტესს შეხედა; იგი მეტისმეტად აღელვებული ჩანდა, მაგრამ თავი მაინც ღირსეულად ეჭირა.

— მე გახლავართ, ბატონო, რა გნებავთ ჩემგან, — თქვა მან და წინ წამოიწია.

— ედმონდ დანტეს, — დაიწყო ისევ კომისარმა, — კანონის ძალით მე თქვენ გაპატიმრებთ.

— მე თქვენ მაპატიმრებთ? მერე და რისთვის მაპატიმრებთ? — ჰკითხა ედმონდმა და ფერი ოდნავ ეცვალა.

— არ ვიცი, მაგრამ, ალბათ, პირველივე დაკითხვა ყველაფერში გაგარკვევთ.

მორელი მიხვდა, რომ ვერაფერს გააწყობდა: წელზე შარფშემორტყმული კომისარი — ეს უკვე ადამიანი აღარ არის, ეს კანონის ქანდაკებაა — ცივი, ყრუ, მუნჯი.

მოხუცი დანტესი კი, პირიქით, კომისარს მივარდა; არის ისეთი რამ, რომელსაც დედის ან მამის გული ვერასოდეს ვერ გაიგებს.

ის სთხოვდა, ემუდარებოდა; ცრემლებმა და თხოვნამ არ გაჭრა. თუმცა მისი სასოწარკვეთილება იმდენად დიდი იყო, რომ კომისარმაც იგრძნო სიბრალული.

— დამშვიდდით, ბატონო, — უთხრა მან, — შესაძლოა თქვენმა შვილმა არ შეასრულა საკარანტინო ან საბაჟო განკარგულება და, როდესაც სათანადო ახსნა-განმარტებას მისცემს, მაშინვე გაათავისუფლებენ.

— რას ნიშნავს ყოველივე ეს? — ჰკითხა კადრუსმა წარბების შექმუხვით დანგლარს, რომელიც თავს ისე იჭერდა, თითქოს ძალიან უკვირდა მომხდარი ამბავი.

— მეც არ ვიცი, — უპასუხა დანგლარმა, — მეც ისეთივე მდგომარეობაში ვიმყოფები, როგორც შენ. ვხედავ, რაც ხდება, მაგრამ არაფერი მესმის და განცვიფრებული ვარ.

კადრუსი თვალებით ეძებდა ფერნანდს, მაგრამ ის უკვე სადღაც გამქრალიყო.

მაშინ კადრუსს წინა დღის სცენა საშინელი სიცხადით წარმოუდგა თვალწინ. კაცი იფიქრებდა, დანტესის დაპატიმრების ამბავმა მის გონებას ახადა საბურველი, რომელიც გუშინდელ სიმთვრალეს გადაეფარებინა.

— ეს ხომ იმ ხუმრობის შედეგი არ არის, რომელზედაც გუშინ ლაპარაკობდით, — თქვა მან ჩახლეჩილი ხმით: — ასეთ შემთხვევაში ვაი მას, ვინც ეს მოაწყო. იგი მეტად სამწუხაროა და სამხიარულოს ვერაფერსა ვხედავ.

— არავითარ შემთხვევაში! — შეჰყვირა დანგლარმა, — შენ კარგად იცი, რომ მე ის ქალაქი დავხიე.

— არ დაგიხევია, მხოლოდ დაჭმუჭნე და კუთხეში გადაისროლე.

— გაჩუმდი, არაფერი არ დაგინახავს, შენ მთვრალი იყავი.

— ფერნანდი სად არის? — იკითხა კადრუსმა.

— რა ვიცი, — უპასუხა დანგლარმა, — ალბათ, თავის საქმეებზეა წასული. თავი გავანებოთ ამ საუბარს, წამოდი, იმ გაუბედურებულ მოხუცს მივხედოთ.

დანტესს ამ ხნის განმავლობაში უკვე მოესწრო ღიმილით გამომშვიდობებოდა მეგობრებს და ჯარისკაცებს შემდეგი სიტყვებით ჩაბარდა:

— დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, შეცდომა გამოირკვევა და მე, ალბათ, ციხის კარებამდე არც კი დამჭირდება მისვლა.

— ოჰ, რასაკვირველია, მე შემიძლია ამის თავდებად დავდგე, — უთხრა დანგლარმა, რომელიც სწორედ ამ დროს მიუახლოვდა.

დანტესი კიბის საფეხურებს ჩაჰყვა, მას წინ კომისარი მიუძღოდა, ხოლო ჯარისკაცები გვერდიგვერდ მიჰყვებოდნენ. კარებთან დახურული ეტლი ელოდა გამოღებული კარით. დანტესი შიგ ჩაჯდა, მას უკან მიჰყვა კომისარი და ორი ჯარისკაცი. კარები მიიხურა და ეტლი მარსელისაკენ გაუდგა გზას.

— მშვიდობით, დანტეს, მშვიდობით, ედმონდ! — შეჰყვირა მერსედესმა, რომელიც აივანზე გამოვარდა.

პატიმარმა გაიგონა საცოლის განგმირული გულიდან ქვითინივით ამოხეთქილი უკანასკნელი შემახილი, ფანჯრიდან თავი გამოყო, — მშვიდობით, მერსედეს, უპასუხა მას და ეტლი წმინდა ნიკოლას ფორტს მოეფარა.

— დამიცადეთ აქ, — თქვა ბატონმა მორელმა, — მე პირველსავე ეტლში ჩავჯდები, მარსელისაკენ გავეწევ და ახალი ამბებით დავბრუნდები.

— წადით, წადით, — შესძახეს ერთხმად, — და ჩქარა დაბრუნდით. — ამის შემდეგ დარჩენილებს შორის მცირე ხანს საზარელმა სიჩუმემ დაისადგურა.

მოხუცი დანტესი და მერსედესი კარგა ხანს იდგნენ ცალ-ცალკე, ერთმანეთის მოშორებით, თითოეული მათგანი თავის უბედურებაზე ფიქრობდა. ბოლოს და ბოლოს მათი თვალები ერთმანეთს შეხვდა, ორივემ იგრძნო, რომ ისინი მსხვერპლნი იყვნენ ერთი და იმავე უბედურებისა და ერთმანეთს გადაეხვივნენ.

ამ დროს დარბაზში შემოვიდა ფერნანდი, მაგიდას მიუახლოვდა, ჭიქა წყლით აავსო, გადაჰკრა და სკამზე ჩამოჯდა.

შემთხვევით მის გვერდით მდგომ სკამზე მოხუცის მკლავებიდან მოწყვეტილი მერსედესი დაეშვა.

ფერნანდმა თავისი სკამი უნებურად გასწია.

— ის არის, — უთხრა დანგლარს კადრუსმა, რომელიც თვალს არ აცილებდა კატალანელს.

— არა მგონია. — თქვა დანგლარმა, — ის საკმაოდ ყვეყია. ყოველ შემთხვევაში, ცოდვა მას ადევს კისერზე, ვინც ეს ჩაიდინა.

— შენ გავიწყდება ის, ვინც მას რჩევა მისცა, — უთხრა კადრუსმა.

— ერთი შენც, — უპასუხა დანგლარმა, — ყოველი ანაზდეულად წამოსროლილი სიტყვისათვის კაცს რომ მოუხდეს პასუხისგება, სად წავიდოდა.

— უნდა პასუხი აგო მაშინ, როდესაც ანაზდეულად წამოსროლილი სიტყვები სხვას ჭკუაში უჯდება.

ამ ხნის განმავლობაში სტუმრებმა რას არ მიაწერეს დანტესის დაპატიმრება.

— თქვენ რას ფიქრობთ, დანგლარ? — ჰკითხა მას ერთმა მათგანმა.

— მე ვფიქრობ, რომ მან რაიმე აკრძალული საქონელი შემოიტანა, — უპასუხა დანგლარმა.

— ეს თუ ასეა, დანგლარ, თქვენ, როგორც მონაგარიშეს, უნდა გცოდნოდეთ ამის შესახებ.

— დიახ, რასაკვირველია, მაგრამ მონაგარიშემ იცის ის, რასაც მას წარუდგენენ. მე ვიცი, რომ წამოვიღეთ ბამბა, ეს არის და ეს, რომ ჩვენი გემი გადავტვირთეთ

ალექსანდრიაში ბატონ პასტრესთან და სმირნაში ბატონ პასკალთან. სხვას ნურაფერს მკითხავთ.

— ოჰ, ახლა მაგონდება, — ჩაილულულა საწყალმა მამამ, რომელიც ამ უკანასკნელ იმედს ჩაებლაუჭა, — გუშინ მეუბნებოდა, ერთი ყუთი კაკაო და ერთი ყუთი თამბაქო ჩამოვიტანო.

— ხედავთ, — თქვა დანგლარმა, — სწორედ ასეა. ჩვენს იქ არყოფნაში საბაჟო მოხელეებმა, ალბათ, გასინჯეს «ფარაონი» და იპოვეს კონტრაბანდა.

მერსედესს არ სჯეროდა ყოველივე ეს. დიდხანს შეკავებულმა მწუხარებამ უცებ იფეთქა და ქალი აქვითინდა.

— კარგი, კარგი, იმედი ვიქონიოთ, — თქვა მოხუცმა ისე, რომ თვითონაც არ იცოდა, რას ამბობდა.

— იმედი ვიქონიოთ, — გაიმეორა დანგლარმა.

— იმედი ვიქონიოთ, — უნდოდა ეთქვა ფერნანდს, მაგრამ სიტყვები ყელშივე ჩაუწყდა და მხოლოდ ტუჩები აამოძრავა უხმოდ.

— ბატონებო, — დაიყვირა ერთ-ერთმა სტუმარმა, რომელიც აივანზე დარაჯობდა. — ბატონებო, ეტლი! ეს ბატონი მორელია, გამხნევდით, გამხნევდით, უეჭველია, კარგ ამბავს მოგვიტანს.

მერსედესი და მოხუცი დანტესი მორელის შესახვედრად გაიქცნენ. ისინი ერთმანეთს კარებში შეეჯახნენ. მორელი მეტისმეტად გაფითრებული იყო.

— როგორ არის საქმე? — შეჰყვირეს მათ ერთხმად.

— ჩემო მეგობრებო, — უპასუხა მორელმა და თავი დახარა. — საქმე გაცილებით უფრო სერიოზულია, ვიდრე გვეგონა.

— ოჰ, ბატონო მორელ, — შესძახა მერსედესმა, — ის უდანაშაულოა.

— მე ამაში დარწმუნებული ვარ, — უპასუხა მორელმა, — მაგრამ მას ბრალს სდებენ.

— მაინც რაში? — ჰკითხა მოხუცმა დანტესმა.

— რომ ის ბონაპარტისტების ჯაშუშია.

ჩემი მკითხველები, რომლებსაც უცხოვრიათ იმ ეპოქაში, როცა ეს ამბავი ხდებოდა, მოიგონებენ, თუ როგორი საშინელი ბრალდება იყო ეს.

მერსედესმა შეჰკვივლა, მოხუცი სკამზე დაეცა.

— ოჰ, — წაიჩურჩულა კადრუსმა, — თქვენ მომატყუეთ და ხუმრობა აასრულეთ, მაგრამ მე არ მინდა, რომ ეს მოხუცი და ყმაწვილი ქალი დარდით დაიხოცნენ, მე მათ ყველაფერს ვეტყვი.

— გაჩუმდი, უბედურო! — შეჰყვირა დანგლარმა და ხელი წაავლო, — გაჩუმდი, თორემ თავს ვეღარ შევიკავებ. მერე და ვინ გითხრა, რომ დანტესი ნამდვილად დამნაშავე არაა. გემი რომ მიადგა კუნძულ ელზას, დანტესი ნაპირზე გადმოვიდა და მთელი დღე პორტო-ფერაიოში გაატარა. რაიმე მამხილებელი წერილი რომ უპოვონ, მაშინ ყველას, ვინც მის დამცველად გამოვა, ბრალს დასდებენ თანამონაწილეობაში.

კადრუსი ეგოიზმის დამახასიათებელმა ინსტინქტმა მცისვე მიახვედრა, რომ დანგლარის სიტყვები საფუძველს მოკლებული არ იყო. მან აზნეული თვალებით შეხედა და იმის მაგივრად, რომ ერთი ნაბიჯი წინ გადაედგა, ორით უკან დაიხია.

— მაშ, დავიცადოთ, — ჩაილაპარაკა მან.

— დიახ, დავიცადოთ, — უთხრა დანგლარმა, — თუ ის დამნაშავე არაა, გამოუშვებენ, ხოლო თუ დამნაშავეა, განა ღირს შეთქმულების მონაწილის გულისათვის თავი საფრთხეში ჩაიგდო.

— რაკი ასეა, წავიდეთ, მე აღარ შემიძლია აქ გაჩერება.

— დიახ, წავიდეთ, — უთხრა დანგლარმა, გახარებულმა იმით, რომ უკან დასახევად თანამგზავრი იპოვა, — წავიდეთ და ამათ თავი გავანებოთ; დეე, ამ საქმეს თავი ისე დააღწიონ, როგორც შეუძლიათ.

ყველანი დაიშალნენ. ფერნანდმა, რომელიც ისევ ერთადერთი იმედი გახდა მერსედესისათვის, ხელი მოჰკიდა და კატალანში წაიყვანა. დანტესის მეგობრებმა, თავიანთ მხრივ, თითქმის გულწასული მოხუცი სახლში მიიყვანეს.

მალე მთელ ქალაქს მოედო ხმა, რომ დანტესი დააპატიმრეს, როგორც ბონაპარტისტების ჯაშუში.

— ვინ წარმოიდგენდა ამას, დანგლარ? — უთხრა თავის მოანგარიშეს მორელმა, რომელსაც ქალაქში მიეჩქარებოდა, რათა მეფის პროკურორის თანაშემწის, ბატონ ვილფორის ნაცნობების დახმარებით დანტესის შესახებ ახალი ამბავი გაეგო და გზაში კადრუსსა და დანგლარს დაეწია, — ვინ წარმოიდგენდა?

— ეჰ, ბატონო, — უპასუხა დანგლარმა, — მე ხომ უკვე მოგახსენეთ, რომ დანტესმა სრულიად უმიზეზოდ გემი კუნძულ ელბას მიაყენა და ეს შეჩერება მე საეჭვოდ მეჩვენა-მეთქი.

— ჩემს გარდა სხვას ხომ არავის გაუზიარეთ თქვენი ეჭვები?

— არა, ბატონო, გულში ჩავიმარხე, — დაუმატა დანგლარმა ხმადაბლა, — განა თქვენ თვითონ არ იცით, რომ თქვენი ბიძის — პოლიკარ მორელის გამო, რომელიც ბონაპარტისტებთან მსახურობდა და რომელიც არც მალავს თავის აზრებს, თქვენზეც ეჭვი აქვთ, თითქოს ნაპოლეონი გებრალეზობდეთ. მე შემეშინდა, ცუდი არაფერი შემემთახვია ჯერ ედმონდისა და მერე თქვენთვის. არის საგნები, რომელთა შესახებ ხელქვეითები ვალდებულნი არიან, აცნობონ მხოლოდ თავიანთ უფროსებს, ხოლო სხვებს მტკიცედ დაუმალონ.

— მართალი ხართ, დანგლარ, მართალი, თქვენ ჩინებული ყმაწვილი ბრძანდებით. მე თქვენ მხედველობაში მყავდით იმ შემთხვევაში, თუ ის საწყალი დანტესი «ფარაონის» კაპიტანი გახდებოდა.

— როგორ?

— დიახ, მე წინასწარ ვკითხე დანტესს, რას ფიქრობდა ის თქვენს შესახებ, თანახმა იყო თუ არა, დაეტოვებინეთ ძველ ადგილზე, რადგან, მეც არ ვიცი, რატომ, მეგონა, რომ ურთიერთშორის ცუდი დამოკიდებულება გქონდათ.

— მერე მან რა გიპასუხათ?

— იყო შემთხვევა, მაგრამ რა შემთხვევა, ამის შესახებ არაფერი უთქვამს, რომ მე მას უმართებულოდ მოვექეცი, მაგრამ ყოველთვის მზად ვარ, ვენდო ყველას, ვისაც ჩემი გემის პატრონი ენდობაო.

— თვალთმაქცი! — ჩაიბუტბუტა დანგლარმა.

— საწყალი დანტესი, — თქვა კადრუსმა, — ის არაჩვეულებრივი ყმაწვილი იყო.

— დიახ, მაგრამ მის ლოდინში «ფარაონი» უკაპიტნოდ რჩება.

— რადგან ჩვენ ზღვაში სამ თვეზე ადრე არ გავალთ, იმედი ვნდა ვიქონიოთ, რომ ამ ხნის განმავლობაში მას გაათავისუფლებენ.

— რასაკვირველია, მაგრამ მანამდე?

— მანამდე, ბატონო მორელ, თქვენ განკარგულებაში მიგულიეთ, — უთხრა დანგლარმა, — თქვენ იცით, მე გემს ვმართავ არა ნაკლებ, ვიდრე, რომელიც გნებავთ შორეული ნაოსნობის კაპიტანი. თქვენთვის სასარგებლოც კი იქნება ჩემი აყვანა, რადგან, როდესაც ედმონდი ციხიდან გამოვა, თქვენ არავისთვის გექნებათ სათქმელი მადლობა. ის თავის ადგილს დაიკავებს, მე კი — ჩემსას.

— გმადლობთ, დანგლარ, — უთხრა გემის პატრონმა, — აი, თქვენ ნამდვილად მოაწესრიგებთ საქმეს. მაშ ასე, მიიღეთ გემის უფროსობა, მე გაკისრებთ, და თვალყური ადევნეთ მის გადმოტვირთვას. იცოდეთ, საქმე არ უნდა გაფუჭდეს იმის გამო, რომ ცალკე პიროვნებას რაიმე უბედურება შეემთხვა.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ; ხომ არ შეიძლებოდა კეთილი ედმონდი გვენახა მაინც?

— მე ახლავე გავიგებ მაგას: შევეცდები, ვნახო ბატონი დე ვილფორი და პატიმრის სასარგებლოდ ორიოდ სიტყვა ვუთხრა. კარგად ვიცი, ის პირწავარდნილი როიალისტია, მაგრამ, ეშმაკმა დასწყევლოს, მაინც ადამიანია და, ვგონებ, ბოროტიც არ უნდა იყოს.

— არა, ბოროტი არ არის, მაგრამ, ვგონებ, პატივმოყვარეა და ეს თითქმის ერთი და იგივეა.

— ერთი სიტყვით, ვნახოთ, რა იქნება, — თქვა მორელმა ოხვრით, — წადით გემზე, მეც იქ მოვალ.

მორელმა დატოვა ორი მეგობარი და თვითონ სასამართლოს შენობისაკენ გაემართა.

— ხედავ, საქმე როგორ დატრიალდა, — უთხრა დანგლარმა კადრუსს: — კიდევ გაქვს სურვილი დანტესს გამოესარჩლო?

— რასაკვირველია, არა, მაგრამ საშინელება კი არის, რომ ხუმრობას ასეთი შედეგი მოჰყვა.

— ეშმაკმა დალახვროს, მერე ვინ ხუმრობდა? არც მე და არც შენ, — ფერხანდი იყო. შენ ხომ იცი, რომ მე ის ბარათი გადავაგდე და, ვგონებ, დავხიე კიდეც.

— არა, არა! — შეჰყვირა კადრუსმა. — იმ ქალაქს თითქოს ახლაც ვხედავ ტალავერის კუთხეში მიგდებულს, დაჭმუჭნილსა და დასრესილს და ვისურვებდი, ახლაც იქ გდებულიყო, სადაც ეგდო!

— რას იზამ? ალბათ, ფერხანდმა აიღო, გადაწერა და ან გადააწერინა, შეიძლება მან არც კი იდო თავს ეს ტვირთი და მე ვფიქრობ... ღმერთო ჩემო, იქნებ მან ჩემი ხელნაწერი გაგზავნა, მაღლობა ღმერთს, ხელწერა შევცვალე.

— მაგრამ შენ ხომ იცოდი, რომ დანტესი შეთქმულების მონაწილე იყო?

— მე უკვე გითხარი, რომ არაფერი არ ვიცოდი და მინდოდა, მხოლოდ მეხუმრა-მეთქი. როგორც ჩანს, არლეკინივით ხუმრობაში სიმართლე ვთქვი.

— სულ ერთია, — განაგრძობდა კადრუსი, — მე ბევრად უფრო ვამჯობინებდი, ეს არ მომხდარიყო. ყოველ შემთხვევაში, მე მაინც არ ვყოფილიყავი გარეული ამ საქმეში. აი შენ ნახავ, დანგლარ, რომ ჩვენ ეს ამბავი უბედურებას მოგვიტანს.

— თუ ამ ამბავმა ვინმეს უბედურება უნდა მოუტანოს, — დე, ისევ ნამდვილ დამნაშავეს და არა ჩვენ. რა უბედურება უნდა შეგვემთხვეს ჩვენ? მხოლოდ მშვიდად უნდა ვისხდეთ, არც ერთი სიტყვა არ დაგვცდეს და ქარიშხალი ისე ჩაივლის, რომ მეხი არ გავარდება.

— ამინ! — თქვა კადრუსმა, დანგლარს გამომშვიდობების ნიშნად თავი დაუქნია და მეილანის ხეივანისაკენ გაემართა, თან თავისთვის რაღაცას დუდლუნებდა, ისე როგორც ეს მეტისმეტად შეშფოთებულმა და შეფიქრიანებულმა ადამიანებმა იციან.

— მაშ ასე, — თქვა დანგლარმა, — საქმე ისე შეტრიალდა, როგორც ვიწინასწარმეტყველე; აი, მე უკვე დროებით კაპიტნად დამნიშნეს. და ის სულელი კადრუსი ენას რომ გააჩუმებდეს, იქნება სულაც დავრჩე. რჩება მხოლოდ ერთი შესაძლებლობა: თუ მართლმსაჯულებამ თავისი კლანჭებიდან დანტესი გაუშვა... მაგრამ მართლმსაჯულება მაინც მართლმსაჯულებაა, — დანგლარს გაეღიმა, — და მე სავსებით შემიძლია მივენდო მას.

იგი სწრაფად ჩახტა ნავში და უბრძანა, ნიჩბები მარჯვედ მოესვათ «ფარაონისაკენ», სადაც, როგორც ჩვენ გვახსოვს, გემის პატრონი უნდა მისულიყო.

VI

მეფის პროკურორის თანაშემწე

სწორედ იმავე დღეს და იმავე საათზე გრანდ-კურის ქუჩაზე, შადრევან მედუზას პირდაპირ, პიუჟეს¹ (1 პიერ პიუჟე — გამოჩენილი ფრანგი არქიტექტორი, მოქანდაკე და მხატვარი (1622—1694).) მიერ აგებულ ძველ, არისტოკრატიულ შენობაშიც ნიშნობა ჰქონდათ.

მაგრამ თქვენ აქ ვერ ნახავდით უბრალო ხალხს, ჯარისკაცებსა და მეზღვაურებს. სტუმრებიცა და მასპინძლებიც მარსელის საზოგადოების მაღალ წრეს ეკუთვნოდნენ. ესენი იყვნენ უზურპატორის დროს გადამდგარი მაღალი ჩინის ძველი მოხელეები, საფრანგეთის არმიიდან კონდეს² (2 იგულისხმება პრინცი კონდე (1736—1818), რომელიც საფრანგეთიდან გაიქცა 1792 წ. კობლენცში და რაინის ნაპირზე ემიგრანტებისაგან ჯარი შექმნა რევოლუციის წინააღმდეგ საბრძოლველად.) არმიაში გამოქცეული ოფიცრები, ახალგაზრდები, რომელთა მშობლები შიშით შესცქეროდნენ მათ მომავალს, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ფულით ოთხჯერ თუ ხუთჯერ იხსნეს ჯარში გაწვევისაგან და აღზარდეს სიძულვილით გამსჭვალულნი იმ ადამიანის მიმართ, რომელიც ხუთი წლის გადასახლებას მარტვილად უნდა ექცია, ხოლო რესტავრაციის თხუთმეტ წელს — ღმერთად.

ყველანი მაგიდას უსხდნენ. საუბარი იმ ეპოქისათვის დამახასიათებელი გატაცებით მიმდინარეობდა, მით უფრო საშიში გატაცებით და აღზნებით, რომ სამხრეთში ხუთასი წლის განმავლობაში არსებულ პოლიტიკურ მტრობას აღრმავებდა რელიგიური ბრძოლა.

ქეიფის ყველა მონაწილეს საფრანგეთისა და სამეფო ტახტისათვის საბოლოოდ დაკარგულად მიაჩნდა იმპერატორი, მთელი მატერიკის ყოფილი მფლობელი, რომელიც ამჟამად, როგორც კუნძულ ელზას მეფე, ბატონობდა მხოლოდ ხუთ თუ ექვს ათას სულზე, მას შემდეგ, რაც ათ სხვადასხვა ენაზე ას ოცი მილიონი ქვეშევრდომის შემახილი ჰქონდა გაგონილი: «გაუმარჯოს ნაპოლეონს!» მაღალი ჩინის ძველი მოხელეები იგონებდნენ მის პოლიტიკურ შეცდომებს, სამხედროები მსჯელობდნენ მოსკოვზე და ლაიფციგზე, მანდილოსნები — ჟოზეფინასთან განქორწინებაზე. როიალისტთა ამ შეკრებულებას, რომელსაც ახარებდა არა ამ ადამიანის დაცემა, არამედ მისი იდეების განადგურება, ეგონა, მისთვის იწყებოდა ახალი ცხოვრება, რომ მან თავი დააღწია ცუდ სიზმარს.

წარმოსადეგი მოხუცი, რომელსაც გულზე წმიდა ლუდოვიკოს ჯვარი ეკიდა, წამოდგა და თავის სტუმრებს ლუდოვიკო XVIII¹ (1 ლუდოვიკო XVIII — ძმა საფრანგეთის რევოლუციის დროს სიკვდილით დასჯილი მეფე ლუდოვიკო XVI; ლუდოვიკო XVIII საფრანგეთში ნაპოლეონის დამარცხების შემდეგ გამეფდა. მანამდე ის ემიგრაციაში იმყოფებოდა.) სადღეგრძელო შესთავაზა. ეს მოხუცი მარკიზ დე სენ-მერანი გახლდათ.

ამ სადღეგრძელომ, რომელმაც ყველას ერთბაშად მოაგონა ჰარტველის ემიგრანტი და საფრანგეთის დამამშვიდებელი მეფე, დიდი ხმაური გამოიწვია. ჭიქები ინგლისურ ყაიდაზე ასწიეს, ქალებმა გულზე დაბნეული ყვავილები მოიხსნეს და სუფრა მოფინეს. ეს თითქმის პოეტური აღფრთოვანება იყო.

— აქ რომ ყოფილიყვნენ, ისინი აღიარებდნენ, — თქვა არისტოკრატიული მანერების მქონე თხელტუჩა და მშრალთვალება მარკიზის მეუღლემ დე სენ-მერანმა, რომელიც თავისი ასაკის მიუხედავად (იგი ორმოცდაათი წლისა იყო) მშვენივრად გამოიყურებოდა, — ისინი, ყველა ის რევოლუციონერები, რომლებმაც ჩვენ გაგვდევნეს და რომლებსაც

ჩვენის მხრივ დამშვიდებით ვაძლევთ საშუალებას ჩვენს წინააღმდეგ იმოქმედონ ჩვენსავე ძველ ციხე-დარბაზებში, რომლებიც მათ ტერორის დროს თითო ნაჭერი პურის ფასად აქვთ ნაყიდი, ისინი უთუოდ აღიარებდნენ, რომ ნამდვილი თავდადება ჩვენი მხრივ იყო, რადგან ჩვენ ერთგულნი დავრჩით დანგრეული მონარქიისა. ისინი კი, პირიქით, სალამს აძლევდნენ ამომავალ მზეს და ეძებდნენ ქონებას მაშინ, როდესაც ჩვენ ვკარგავდით მას. ისინი აღიარებდნენ, რომ ჩვენი მეფე ნამდვილად იყო ლუდოვიკო დიდად საყვარელი, მათი უზურპატორი კი ყოველთვის იყო ნაპოლეონ წყეული. ასე არ არის, დე ვილფორ?

— მარკიზა, თქვენ მითხარით რამე? ბოდიშს ვიხდი, არ გისმენდით.

— ოჰ, მარკიზა, დაანებეთ თავი ამ ბავშვებს, — უთხრა ქალს მოხუცმა, რომელმაც მეფის სადღეგრძელო წარმოთქვა, — დღეს მათი ნიშნობაა და, ბუნებრივია, პოლიტიკაზე არ საუბრობდნენ.

— დედაჩემო, მაპატიეთ, — მიმართა მარკიზას ლამაზმა ქერათმიანმა ქალიშვილმა, რომელსაც ხავერდოვან თვალებში ნამი ჩასდგომოდა, — მცირე ხანს ჩემთან საუბრით გავიტაცე იგი. ბატონო დე ვილფორ, დედაჩემს თქვენთან ლაპარაკი სურს.

— მზად ვარ ვუპასუხო ქალბატონს, რომ ინებებდეს იმ შეკითხვის განმეორებას, რომელსაც ყური ვერ მოგვარი. — უთხრა დე ვილფორმა.

— მიპატიებია, რენე, — უპასუხა ქალიშვილს მარკიზამ ნაზი ღიმილით, რის დანახვაც ცივ სახეზე რაღაც საკვირველება იყო. მაგრამ ქალის გული ისეა შექმნილი, რომ, რაგინდ გამოფიტული იყოს იგი ცრურწმენითა და ეტიკეტის მოთხოვნებით, მასში მაინც ყოველთვის რჩება ნაყოფის მომცემი და მხიარული კუნჭული. ეს არის ის, რაშიც ბუნებამ დედობრივი სიყვარული ჩააქსოვა. — მე ვამბობდი, ვილფორ, რომ ბონაპარტისტებს არა აქვთ არც ჩვენისთანა სიყვარული, არც ჩვენისთანა რწმენა და არც ჩვენისთანა თავდადება.

— ქალბატონო, მათ აქვთ ერთი კარგი თვისება, რომელიც ჩვენი ღირსების მაგივრობას სწევს, — ეს არის ფანატიზმი. ნაპოლეონი დასავლეთის მაჰმადია ყველა ამ დაბალი ფენის ადამიანებისათვის, მაგრამ მეტისმეტად ამაყებისა და თავმოყვარეებისათვის იგი არა მარტო კანონმდებელი და მბრძანებელია, არამედ სიმბოლოცაა, სიმბოლო თანასწორობისა.

— თანასწორობისაო! — შეჰყვირა მარკიზამ. — ნაპოლეონი თანასწორობის სიმბოლო? მაშინ რა გინდათ უწოდოთ რობესპიერს? ვგონებ, თქვენ მას ადგილს ჰპარავთ, რათა კორსიკელს გადასცეთ. ვფიქრობ, მარტო უზურპატორობაც სავსებით საკმარისია.

— არა, ქალბატონო, — უპასუხა ვილფორმა, — თითოეულ მათგანს მე თავის კვარცხლბეკზე ვტოვებ. რობესპიერს — ლუდოვიკო XV მოედანზე, თავის ეშაფოტზე, ნაპოლეონს — ვანდომის მოედანზე, თავის სვეტზე. ერთს შემოჰქონდა თანასწორობა, რომელიც მას ამდაბლებდა, მეორეს — თანასწორობა, რომელიც მას ამაღლებდა. ერთმა მეფეები გილიოტინამდე ჩამოიყვანა, ხოლო მეორემ ხალხი ტახტის სიმაღლემდე აიყვანა. მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, — დაუმატა ვილფორმა სიცილით, — რომ ისინი ორივენი საზიზღარი რევოლუციონერები არ იყვნენ, რომ ცხრა თერმიდორი და 1814 წლის ოთხი აპრილი¹ (¹ 1794 წლის 9 თერმიდორს (27 ივლისს) კონვენტმა რობესპიერი დაატუსაღა და გილიოტინაზე გაგზავნა, ხოლო 1814 წლის 4 აპრილს ნაპოლეონი პირველად გადადგა ტახტიდან.) საფრანგეთისათვის არ იყოს ორი ბედნიერი დღე, ღირსი იმისა, რომ ერთნაირად იდღესასწაულონ წესრიგისა და მონარქიის მეგობრებმა. ამითივე უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ საბოლოოდ დამხობილმა ნაპოლეონმა, რომელიც ველარასოდეს ველარ წამოდგება (ყოველ შემთხვევაში, მე ამის იმედი მაქვს), შეინარჩუნა თავისი მომხრეები. რას იზამთ, მარკიზა? კრომველი ნაპოლეონის ნახევარი არც კი იყო და მასაც ჰყავდა მომხრეები.

— გესმით კი, ვილფორ, რას ამბობთ? ყოველივე ამას შორიდანვე რევოლუციის სუნი უდის, მაგრამ მიპატიებია, შეუძლებელია, კაცი ჟირონდისტის შვილი იყოს და არ შეინარჩუნოს რევოლუციური სული.

ვილფორს სახეზე სიწითლემ გადაჰკრა.

— ქალბატონო, მამაჩემი ჟირონდისტი იყო, ეს მართალია, მაგრამ ხმა არ მიუცია მეფის სიკვდილით დასჯისათვის. იგი, ისევე როგორც თქვენ, ტერორის დროს დევნას განიცდიდა და ძლივს გადარჩა იმ ეშაფოტს, რომელზედაც მამათქვენის თავი გაგორდა.

— დიახ, — უპასუხა მარკიზამ, რომელსაც ამ სისხლიანმა მოგონებამ ოდნავადაც არ შეურხია სახის ნაკვთები, — მაგრამ ისინი ეშაფოტზე დიამეტრულად სხვადასხვა პრინციპებისათვის ავიდოდნენ. ამას ისიც ამტკიცებს, რომ მთელი ჩვენი ოჯახი ერთგული დარჩა დევნილი პრინციპისა, მამათქვენი კი მაშინვე ახალ მთავრობას მიემხრო. მოქალაქე ნუარტიე ჟირონდისტი იყო, ხოლო გრაფი ნუარტიე სენატორი გახდა.

— დედაჩემო, დედაჩემო, — შესძახა რენემ, — ხომ გახსოვთ ჩვენი შეთანხმება, აღარ ვილაპარაკოთ ამ საზარელ წარსულზე.

— ქალბატონო, — უპასუხა დე ვილფორმა, — მეც ვუერთდები მადმუაზელ დე სენ-მერანის აზრს და უმორჩილესად გთხოვთ, დაივიწყოთ წარსული, რაღაზე ვაწყენინოთ ერთმანეთს ისეთი ამბის გამო, რის მიმართ ღვთის ძალაც კი უძლურია. ღმერთს შეუძლია გარდაქმნას მომავალი, ხოლო წარსულში ვერაფერს შეცვლის. ჩვენ, მოკვდავთ, მით უფრო რა შეგვიძლია? თუ საბოლოოდ ვერ დავივიწყებთ წარსულს, საბურველი მაინც გადავაფაროთ. რაც შეეხება ჩემს ამბავს, მე უარვყავი არა მარტო მამაჩემის შეხედულებები, არამედ მისი გვარიც. მამაჩემი ბონაპარტისტი იყო, შეიძლება ახლაც ბონაპარტისტია და ნუარტიედ იწოდება, მე კი როიალისტი ვარ და დე ვილფორს მეძახიან. დეე, გაუშრეს ბებერ მუხას რევოლუციური წვენი. ქალბატონო, თქვენ ხედავთ ტოტს, რომელიც მის ტანს გამოეყო, მაგრამ არ შეუძლია, და კიდევ უფრო მეტს ვიტყოდით, არც უნდა, რომ საბოლოოდ მოსწყდეს მას.

— ყოჩაღ, ვილფორ! — შეაქო მარკიზმა, მშვენიერი პასუხია. მე თვითონაც ყოველთვის ვარწმუნებდი მარკიზას, დავიწყებისათვის მიეცა წარსული, მაგრამ ვერაფერს გავხდით. იმედი მაქვს, ამ მხრივ თქვენ უფრო ბედნიერი იქნებით.

— ძალიან კარგი, — თქვა მარკიზამ, — დავივიწყოთ წარსული, მეც მხოლოდ ეგ მინდა და ამაში უკვე შევთანხმდით. მაგრამ იცოდეთ, ვილფორ, მომავალში სიმტკიცის გამოჩენა გმართებთ; ნუ დაივიწყებთ, ვილფორ, რომ თავდებად დაგიდექით მისი უდიდებულესობის წინაშე. მისმა უდიდებულესობამ მხოლოდ ჩვენი რეკომენდაციის შემდეგ დაივიწყა წარსული (ქალმა ხელი გაუწოდა ვილფორს), ისევე, როგორც მე თქვენით თხოვნით ვივიწყებ მას. მაგრამ თუ ვინმე, შეთქმულების მონაწილეთაგანი ხელში ჩაგვივარდებათ, გახსოვდეთ: თქვენ სხვებზე უფრო მეტად გადავენებენ თვალს, რადგან იციან, რომ ეკუთვნით იმ ოჯახს, რომელსაც შეიძლება თვითონ ჰქონდეს კავშირი შეთქმულებთან.

— ამაზე ნუ სწუხართ, ქალბატონო, — უპასუხა ვილფორმა, — ჩემი თანამდებობა და განსაკუთრებით დრო, რომელშიც ვცხოვრობთ, მოვალედ მხდის მკაცრი ვიყო. ასეთიც დავრჩები. უკვე რამდენჯერმე მქონდა შემთხვევა, მონაწილეობა მიმელო პოლიტიკური საქმეების გარჩევაში და აქ მე თავი გამოვიჩინე. მაგრამ, საუბედუროდ, ჯერ კიდევ შორს ვართ ამ ამბების დასასრულიდან.

— თქვენ ასე ფიქრობთ? — ჰკითხა მარკიზამ.

— მე სწორედ ამის მეშინია. კუნძული ელბა საფრანგეთთან საკმაოდ ახლოა. ნაპოლეონის ყოფნა თითქმის აქვე, ჩვენი ნაპირებიდან ადვილად დასანახავ ადვილას, იმედს არ აკარგვინებს მის მომხრეებს. მარსელი სავსეა ნახევარ ჯამაგირზე მყოფი

სამხედრო პირებით. ისინი განუწყვეტლივ მიზეზს ეძებენ როიალისტებთან საბრძოლველად. აი, აქედან გამომდინარეობს დუელი მაღალი საზოგადოების წარმომადგენელთა შორის და დანის ტრიალი მდაბიოთა შორის.

— განა თქვენ არ იცით, რომ საღვთო კავშირი¹ (1 საღვთო, ანუ წმინდა კავშირი — რუსეთის, ავსტრიისა და პრუსიის კოალიცია, დაარსებული 1815 წ. ყოველგვარი რევოლუციური და ლიბერალური მოძრაობის ჩასახშობად ევროპაში.) მას გადასახლებას უპირებს, — თქვა გრაფმა დე სალვიემ, მარკიზ დე სენ-მერანის ძველმა მეგობარმა და გრაფ დარტურის კამერჰერმა.

— დიახ, ამის შესახებ იყო ლაპარაკი, როდესაც პარიზიდან მივემგზავრებოდით, — გამოეპასუხა მარკიზი დე სენ-მერანი, — საინტერესოა, სად უპირებენ გადასახლებას?

— წმინდა ელენეზე.

— წმინდა ელენეზე? რა არის ეს? — იკითხა მარკიზამ.

— კუნძული, აქედან ორი ათასი მილის მანძილზე, ეკვატორის იქითა მხარეს, — უპასუხა გრაფმა.

— მაღლობა ღმერთს! ვილფორი მართალია, დიდი უგუნურებაა ასეთი ადამიანის დატოვება კორსიკასა, სადაც იგი დაიბადა, და ნეაპოლს შუა, სადაც მეფობს მისი სიძე და იტალიის პირდაპირ, რომელიც მას უნდოდა თავისი შვილის სამეფოდ გაეხადა.

— სამწუხაროდ, არსებობს 1814 წლის ხელშეკრულება და ნაპოლეონს ხელს ვერ ახლებენ მისი დარღვევის გარეშე, — თქვა ვილფორმა.

— რა ვუყოთ, დაარღვევენ, — თქვა ბატონმა დე სალვიემ, — მას განსაკუთრებული მგრძობიარობა არ გამოუჩენია, როდესაც იმ უბედური ენგიენის ჰერცოგის² (2 ენგიენის ჰერცოგი — პრინც კონდეს ვაჟიშვილი, რომელიც 1804 წელს ნაპოლეონის ბრძანებით გერმანიის ტერიტორიაზე დაატუსაღეს და დახვრიტეს ვენსენის ციხე-კოშკის თხრილში.) დახვრეტის ბრძანება გასცა.

— ძალიან კარგი, — თქვა მარკიზამ, — გადაწყვეტილია. საღვთო კავშირი იხსნის ევროპას ნაპოლეონისაგან, ხოლო ვილფორი — მარსელს მისი მომხრეებისაგან. მეფე ან უნდა მეფობდეს, ან — თუ ის მეფობს — მისი ხელისუფლება უნდა იყოს ძლიერი, აღმასრულებლები კი — შეუდრეკელნი. აი, საშუალება ბოროტების თავიდან ასაცილებლად.

— საუბედუროდ, ქალბატონო, — თქვა ვილფორმა ღიმილით, — მეფის პროკურორის თანამშემწე ბოროტებას მხოლოდ მაშინ ხედავს, როცა იგი უკვე ჩადენილია.

— მაშ, მან უნდა გამოასწოროს იგი.

— მე კიდევ იმისი თქმა შემიძლია, ქალბატონო, რომ ჩვენ კი არ ვასწორებთ ბოროტებას, არამედ შურს ვიძიებთ, ეს არის და ეს.

— ბატონო ვილფორ, — მიმართა ვილფორს დე სალვიეს ასულმა, ახალგაზრდა და ლამაზმა ქალიშვილმა, რომელიც მადმუაზელ სენ-მერანის მეგობარი იყო, — შეეცადეთ, სანამ ჩვენ მარსელში ვართ, მოაწყობ რაიმე კარგი პროცესი. მე არასოდეს მინახავს სასამართლოს მაგიდის გარშემო შემომსხდარი მსაჯულები. ამბობენ, ძალიან საინტერესოაო.

— დიახ, მართლაც რომ ძალიან საინტერესოა, — დაემოწმა მეფის პროკურორის თანამშემწე, — აქ უკვე არ არის ხელოვნური ტრაგედია, არამედ ნამდვილი დრამაა. აქ მოჩვენებითი ტანჯვა როდია, ნამდვილი ტანჯვაა. ადამიანი, რომელსაც თქვენ აქ ხედავთ, სპექტაკლის დამთავრების შემდეგ სახლში კი არ მიდის, რომ ოჯახში ივანშმოს, მშვიდად ჩაწვეს ლოგინში და ხვალ ხელახლა შეუდგეს თავის საქმიანობას, არამედ ციხეში, სადაც ჯალათი ელოდება. ასე რომ, ნერვული ადამიანებისათვის, რომლებიც განცდებს ეძებენ,

არ შეიძლება ამაზე უკეთესი სანახაობა არსებობდეს. დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, მადმუაზელ, თუ შემთხვევა მომეცა, უსათუოდ შეგატყობინებთ.

— მისი სიტყვები ჩვენ ჟრუანტელს გვგვრის, ის კი იცინის, — ჩაილაპარაკა გაფითრებულმა რენემ.

— რას იზამ... ეს დუელია. მე ხუთჯერ თუ ექვსჯერ მოვითხოვე პოლიტიკური, თუ სხვა სახის ბრალდებულის სიკვდილით დასჯა... ეე, ვინ იცის, ახლა სიბნელეში რამდენი ხანჯალი ილესება, ან უკვე ჩემკენაა მომართული.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო! — ამოიკვნესა რენემ, რომელიც ასეთი სიტყვების გაგონებისას უფრო პირქუში ხდებოდა, — ბატონო ვილფორ, ნუთუ თქვენ ამას სერიოზულად ამბობთ!

— სავსებით სერიოზულად, — უპასუხა ვილფორმა ღიმილით, — და ეს საინტერესო პროცესები, რომლებსაც მადმუაზელი ცნობისმოყვარეობის, მე კი პატივმოყვარეობის დასაკმაყოფილებლად ვნატრობთ, ჩემს მდგომარეობას უფრო საშიშს ხდის. როგორა გგონიათ, განა ნაპოლეონის ჯარისკაცები, რომლებიც მტრებზე მისვლას ბრძანდებიან არიან მიჩვეული, ბევრს იყოყმანებენ, როდის გაისროლონ ტყვია ან როდის გამოიყენონ ხიშტი? განა მათ ხელი აუკანკალდებათ იმ კაცის მოკვლის დროს, რომელიც თავის პირად მტრად მიაჩნიათ, მაშინ, როდესაც დაუფიქრებლად კლავენ ვიღაც უცნობ რუსს, ავსტრიელს ან უნგრელს? როგორც ხედავთ, საშიშროება გარდუვალია, ამის გარეშე ჩვენს ხელობას გამართლება არ ექნებოდა. მე თვითონაც, როდესაც ბრალდებულის თვალებში მრისხანების ნაპერწკლებს ვხედავ, ძალ-ღონე მემატება და ვინთები. აქ უკვე არ არის პროცესი, ეს ჭიდილია. მე მის წინააღმდეგ ვიბრძვი, ის თავს იცავს. ახალი დარტყმები და ბრძოლა, ისე როგორც ყველა ბრძოლა, გამარჯვებით ან დამარცხებით მთავრდება. აი, რას ნიშნავს სასამართლოში გამოსვლა. საშიშროება წარმოშობს მჭევრმეტყველებას. თუ ბრალდებული ჩემი გამოსვლის შემდეგ მიღიმის, ეს მე მაფიქრებინებს, რომ ცუდად ვილაპარაკე, რომ ჩემი სიტყვები უსუსური, უფერული, არაფრისმთქმელი გამოდგა. წარმოიდგინეთ, როგორი სიამაყით ევსება გული ბრალდებულის დანაშაულში დარწმუნებულ მეფის პროკურორს, როდესაც ის ხედავს, რომ მისი მტკიცებისა და მჭევრმეტყველების შედეგად ბრალდებული ფითრდება, თავს ხრის; ეს თავი იხრება და ბოლოს ძირს ვარდება.

რენემ შეჰკვივლა.

— აი, ლაპარაკიც ასეთი უნდა, — შენიშნა ერთმა სტუმართაგანმა.

— ჩვენს ეპოქაში სწორედ ასეთი ხალხი გვინდა, — თქვა მეორემ.

— უკანასკნელ პროცესზე თქვენ, ჩემო ძვირფასო ვილფორ, არაჩვეულებრივი იყავით, — უთხრა მესამემ, — გახსოვთ ის კაცი, მამას რომ ყელი გამოსჭრა? თქვენ სწორედ ადგილზე მოჰკალით, სანამ ჯალათის ხელი შეეხებოდა.

— ჰო, მამის მკვლელები, ისინი სრულებით არ მაწუხებენ. მათთვის არ არსებობს საკმარისად მძიმე სასჯელი, — თქვა რენემ, — მაგრამ ის საწყალი პოლიტიკური დამნაშავენი...

— ისინი უარესები არიან, რენე, რადგან მეფე ხალხის მამაა და მისი წაქცევის ან მოკვლის სურვილი იმას ნიშნავს, რომ ორმოცდათორმეტი მილიონი ადამიანის მამა მოჰკლა.

— სულ ერთია, ბატონო დე ვილფორ, — უთხრა რენემ, — პირობა მომეცით, რომ შემბრალებელი იქნებით მათ მიმართ, ვისზედაც მე გთხოვთ.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — უთხრა ვილფორმა მომხიზვლელი ღიმილით, — ჩვენ ერთად დავწერთ საბრალდებო დასკვნებს.

— ჩემო ძვირფასო, — მიმართა მარკიზამ ქალიშვილს, — მოუარეთ თქვენს კოლიბრის, ძაღლებსა და ჩვრებს, თქვენს მომავალ ქმარს კი საშუალება მიეცით, თავისი საქმე აკეთოს.

ახლა იარაღი ისვენებს, მსაჯულის წამოსასხამი პატივშია. ამაზე არსებობს ღრმა შინაარსის ლათინური თქმულება.

— Gedant arma togae¹, (¹ დაე, იარაღმა ადგილი დაუთმოს წამოსასხამს.) — თქვა ვილფორმა.

— მე ვერ გავბედე ლათინურად თქმა, — უთხრა მარკიზამ.

— ჩემთვის, ვგონებ, უკეთესი იქნებოდა, ექიმი ყოფილიყავით, — თქვა რენემ, — თუმცა შემმუსვრელი ანგელოზიც ანგელოზია, მაგრამ იგი მე მაინც ყოველთვის მაშინებდა.

— კეთილო რენე! — წაიჩურჩულა ვილფორმა და ახალგაზრდა ქალს სიყვარულით სავსე თვალები მიაპყრო.

— ჩემო გოგონა, — უთხრა მარკიზმა, — ბატონი დე ვილფორი ჩვენი პროვინციისათვის ზნეობრივი და პოლიტიკური ექიმი იქნება, დამიჯერეთ, ეს კარგი როლია შესასრულებლად.

— და ეს იქნება საშუალება იმ როლის დავიწყებისათვის, რომელსაც მამათქვენი ასრულებდა, — კვლავ ჩაერია ლაპარაკში გამოუსწორებელი მარკიზა.

— ქალბატონო, — დაიწყო ვილფორმა სევდიანი ღიმილით, — მე უკვე მქონდა პატივი თქვენთვის მომეხსენებინა, რომ მამაჩემმა უარყო თავისი ძველი შეხედულებანი; ყოველ შემთხვევაში, იმედი მაქვს, ის გახდება რელიგიისა და წესრიგის მხურვალე მეგობარი. შესაძლებელია უკეთესი როიალისტი, ვიდრე მე, რადგან იგი როიალისტი გახდა მონანიების შემდეგ, მე კი — გატაცების ზეგავლენით.

დაამთავრა თუ არა სიტყვა, ვილფორმა სტუმრებს გადახედა, ისე როგორც სასამართლო პროცესზე გამოსვლის შემდეგ აუდიტორიას გადახედავდა ხოლმე თავისი მჭევრმეტყველური ძალის შესამოწმებლად.

— ძალიან კარგი, ჩემო ძვირფასო ვილფორ, — თქვა გრაფმა დე სალვიემ, — ეს სწორედ იგივეა, რაც გუშინწინ ტიულერის სასახლეში ვუთხარი მეფის კარის მინისტრს, რომელმაც გაკვირვება გამოთქვა ჟირონდისტის ვაჟიშვილისა და კონდეს არმიის ოფიცრის ქალიშვილის ქორწინების გამო; და მინისტრმა კარგად გაიგო საქმის ვითარება. შეუღლების ასეთი სისტემა თვით ლუდოვიკო მეთვრამეტისგან მომდინარეობს. ჩვენ ეჭვიც კი არ შეგვპარვია, რომ იგი ყურს გვიგდებდა, მაგრამ მოულოდნელად ჩაერია საუბარში და თქვა: «ვილფორი (შენიშნეთ, რომ მას არ უთქვამს გვარი ნუარტიე, პირიქით, ხაზი გაუსვა ვილფორს), ვილფორი, — თქვა მან, — შორს წავა. ის უკვე ჩამოყალიბებული ახალგაზრდაა და ჩემს მომხრეებს ეკუთვნის. მე სიამოვნებით შევხვდი იმ ამბავს, რომ მარკიზი დე სენ-მერანი და მისი მეუღლე მას ცოლად აძლევენ თავიანთ ქალიშვილს. თვით ვურჩევდით ამ ქორიწინებას, პირველად ისინი რომ არ მოსულიყვნენ ნებართვის სათხოვნელად».

— მეფემ თქვა ეს? — შესძახა აღტაცებულმა ვილფორმა.

— მე პირადად იმისი სიტყვები გითხარით და თუ მარკიზი გულახდილობას გამოიჩენს, გამოგიტყდებით, რომ თვითონ მასაც იგივე სიტყვები უთხრა მეფემ, როდესაც ამ ექვსი თვის წინათ მარკიზმა განუცხადა თავისი სურვილი — თქვენთვის მოეთხოვებინა ქალიშვილი.

— ეგ მართალია, — დაემოწმა მარკიზი.

— მაშ, მე ყველაფერს უნდა ვუმაღლოდე მეფეს, ამ დიდებულ ხელმწიფეს. რას არ გავაკეთებ, რომ მას ვემსახურო.

— აი, ეს მესმის, სწორედ ასეთი მომწონხართ, — უთხრა მარკიზამ, — ახლა თუნდა შეთქმულების მეთაური მოვიდეს, მასაც შესაფერისად შევხვდებით!

— მე კი, დედაჩემო, ღმერთს შევესთხოვ, არ გისმინოთ და ბატონ ვილფორს მხოლოდ ქურდბაცაცები, უძლური გაკოტრებულები, მშიშარა ჯიბგირები გამოუგზავნოს, აი, მაშინ დამშვიდებით დავიძინებდი.

— ეს იგივეა, რომ ექიმს მხოლოდ შაკიკიანი, ჭორფლიანი და კრაზანის დაკბენილი პაციენტები უსურვო, — უთხრა სიცილით ვილფორმა, — პირიქით, თუ თქვენ გსურთ მეფის პროკურორად მიხილოთ, მისურვეთ საშინელი ავადმყოფობანი, რომელთა განკურნვას დიდება მოაქვს ექიმისათვის.

სწორედ ამ დროს, თითქოს შემთხვევა ვილფორის სურვილის გამომჟღავნებას ელოდაო, ოთახში მსახური შემოვიდა და ყურში რაღაც უთხრა. ვილფორმა ბოდიშის მოხდით მიატოვა მაგიდა და რამდენიმე წუთის შემდეგ კმაყოფილი დაბრუნდა. ტუჩებზე ღიმილი დასთამაშებდა.

რენემ მას სიყვარულით შეხედა. მოციმციმე ცისფერი თვალები, შავი ბაკენბარდებით დამშვენებული ფერმკრთალი სახე, მართლაც ლამაზ, მომხიბვლელ და წარმოსადეგ ვაჟკაცად ხდიდა. რენე მოუთმენლად ელოდა ვილფორს, რათა უეცარი გასვლის მიზეზი აეხსნა.

— მადმუაზელ, თქვენ ეს-ეს არის გამოთქვით სურვილი, ექიმი ქმარი გყოლოდათ, — თქვა ვილფორმა, — მე ესკულაპის მოწაფეებთან (ჯერ კიდევ ასე ამბობდნენ 1815 წ.) რაღაც მსგავსება მაქვს. დრო არასოდეს არ არის ჩემს განკარგულებაში. ხომ ხედავთ, ჩვენი ნიშნობის დღესაც კი მომაკითხეს, როდესაც თქვენს გვერდით ვარ.

— რისთვის შეგაწუხეს? — ჰკითხა ახალგაზრდა ქალმა ოდნავ შეშფოთებით.

— ავადმყოფის გამო, რომელიც, თუ მოტანილ ამბებს დავუჯერებთ, ძალიან ცუდადაა. ამჯერად სერიოზულ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე და ავადმყოფს ეშაფოტი ემუქრება.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, — შესძახა გაფითრებულმა რენემ.

— მართლა! — წამოიძახა ყველამ ერთხმად.

— როგორც ჩანს, საქმე ბონაპარტისტების შეთქმულებას შეეხება.

— ნუთუ! — თქვა მარკიზამ.

— აი, რა წერია დაბეზღების ბარათში.

და ვილფორმა წაიკითხა:

«ბატონ მეფის პროკურორს აფრთხილებს ტახტისა და რელიგიის ერთგული, რომ ედმონდ დანტესს, «ფარაონის» კაპიტნის თანაშემწეს, რომელიც ნეაპოლსა და პორტო-ფერაიოს გავლით სმირნიდან ჩამოვიდა, მიურატისაგან წერილი ჰქონდა უზურპატორთან, ხოლო უზურპატორისაგან პარიზში ბონაპარტისტების კომიტეტში წასაღებად.»

დანაშაულის დამამტკიცებელი საბუთი ნაპოვნი იქნება მისი დაპატიმრების შემთხვევაში, რადგან ამ წერილს იპოვნიათ ან თვითონ მასთან, ან მამამისთან, ან კიდევ მის კაიუტაში «ფარაონზე».

— მოიცათ! — შეაწყვეტინა რენემ, — წერილი ხელმოუწერელია, და ამავე დროს მეფის პროკურორის სახელზეა და არა თქვენზე.

— დიახ, ასეა, მაგრამ მეფის პროკურორი აქ არ არის და წერილი გადასცეს მის მდივანს, რომელსაც ფოსტის მიღება აქვს დავალებული. მან ეს წერილი გახსნა და მაშინვე ჩემთან აფრინა კაცი და რაკი შინ არ დავხვდი, თვითონვე გაუცია დაპატიმრების ბრძანება.

— მაშ, დამნაშავე დაპატიმრებულია? — იკითხა მარკიზამ.

— ესე იგი ის, ვისაც დამნაშავედ თვლიან, — შენიშნა რენემ.

— დიახ, ქალბატონო, — უპასუხა ვილფორმა მარკიზას, — და როგორც ახლახან მქონდა პატივი მადმუაზელ რენესათვის მომეხსენებინა, თუ მას წერილს უპოვიან, მაშინ ჩემი ავადმყოფი სერიოზულად იქნება დაავადებული.

— სად არის ის უბედური? — იკითხა რენემ.

— ჩემთან.

— წადით, ჩემო მეგობარო, — უთხრა მარკიზმა, — ნუ უღალატებთ თქვენს მოვალეობას იმისათვის, რომ ჩვენთან დარჩეთ. წადით იქ, სადაც მეფის სამსახური მოგიწოდებთ.

— ჰო, ბატონო დე ვილფორ, — უთხრა რენემ და ხელი ხელს გადააჭდო, — იყავით გულმოწყალე, დღეს ჩვენი ნიშნობის დღეა.

ვილფორმა მაგიდას შემოუარა, იმ სკამის ზურგს დაეყრდნო, რომელზედაც მისი საცოლე იჯდა და უთხრა:

— ძვირფასო რენე, რომ თქვენ დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ყველაფერს გავაკეთებ, რაც კი ჩემს ხელთაა, მაგრამ თუ ის ბრალდება ნამდვილია, თუ ბრალდება სამართლიანია, მაშინ აუცილებელი იქნება ბინძური ბონაპარტისტული ბალახის ამოგლეჯა.

რენე შეაკრთო სიტყვა «ამოგლეჯამ», რადგან ამ ბალახს, რომლის ამოგლეჯასაც ვილფორი ფიქრობდა, მხრებზე თავი ება.

— ოჰ, ოჰ, ვილფორ, ყურს ნუ უგდებთ ამ პატარა გოგონას, — უთხრა მარკიზმა, — ის ბავშვია, მიეჩვევა.

მარკიზამ თავისი გამხმარი ხელები ვილფორს გაუწოდა. სასიძო ემთხვია, თან რენეს უყურებდა და თვალებით ეუბნებოდა: «მე თქვენ ხელებს გიკოცნით, ან ყოველ შემთხვევაში, მინდა ვკოცნიდე მათ».

— ეს ცუდი წინასწარი ნიშნებია, — წაიჩურჩულა რენემ.

— მართლაც, რენე, შენი ბავშვური ქცევით მოთმინებიდან გამომიყვანე. — უთხრა მარკიზამ შვილს. — გეკითხები, რა მნიშვნელობა აქვს, შენს ფანტაზიებსა და გულჩვილობას სახელმწიფოს ბედთან შედარებით?

— ოჰ, დედაჩემო, — ამოიხვნეშა რენემ.

— მარკიზა, აპატიეთ ჩვენს ცუდ როიალისტ ქალს, — უთხრა ვილფორმა, — პირობას გაძლევთ, მთელი შეგნებით შევასრულო მეფის პროკურორის თანაშემწის ვალი, ესე იგი ვიყო შეუბრალებლად მკაცრი.

როდესაც პროკურორის თანაშემწე ამ სიტყვებს მარკიზის მეუღლეს ეუბნებოდა, თან ფარული მზერით თავის საცოლეს აგრძნობინებდა: «მშვიდად იყავი, რენე, თქვენდამი სიყვარულის გამო გულმოწყალე ვიქნები».

რენემ ამ მზერას მისთვის ჩვეული ნაზი ღიმილით უპასუხა.

ვილფორი ნეტარებით აღვსილი გულით გავიდა.

VII დაკითხვა

სასადილო ოთახიდან გამოსვლისთანავე ვილფორმა ჩამოიხსნა მხიარულების ნიღაბი და ისეთი სახე მიიღო, როგორც შეეფერება პიროვნებას, ვისაც დაკისრებული აქვს, უმაღლესი მსჯავრი გამოუტანოს თავის მახლობელს. უნდა ითქვას, რომ მისი მოძრაობა სახის მიუხედავად, რომელიც, როგორც დახელოვნებულ მსახიობს, სარკის წინ რამდენჯერმე ჰქონდა შესწავლილი, ამჯერად გაუჭირდა წარბები შეეკრა და სახე მოედუმა. მართლაც, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში მისი მამის პოლიტიკურ წარსულს, — რასაც შესაძლოა ხელი შეეშალა მისი კარიერისათვის, თუ იგი გადაწყვეტით არ

გაემიჯნებოდა მას, — ჟერარ დე ვილფორი ამ წუთს ისეთი ბედნიერი იყო, რამდენადაც შესაძლოა ამ ქვეყნად ბედნიერად გრძნობდეს ადამიანი თავს. უკვე გამდიდრებულს, ოცდაშვიდი წლისას, სასამართლოს სარბიელზე საკმაოდ თვალსაჩინო ადგილი ეჭირა. ის ირთავდა ლამაზ, ახალგაზრდა ქალიშვილს, რომელიც უყვარდა არა გატაცებით, არამედ გონების კარნახით, ისე როგორც შეეძლო ჰყვარებოდა მეფის პროკურორის თანაშემწეს. ვილფორის საცოლე სახარბიელო იყო არა მარტო თავისი სილამაზით, არამედ იმითაც, რომ ეკუთვნოდა მეფის კარზე დიდად მიღებულ ოჯახს. და მშობლებს, რომელთაც მის მეტი შვილი არა ჰყავდათ, შეეძლოთ თავიანთი გავლენა მთლიანად სიძის სასარგებლოდ გამოეყენებინათ. გარდა ამისა, საცოლე მზითევში მოუტანდა ორმოცდაათი ათას ეკიუს, რომელიც რაღაც იმედების წყალობით (ესაა მკაცრი სიტყვა, მაჭანკლების მიერ გამოგონილი) შეიძლებოდა მემკვიდრეობის მიღების დროს ნახევარ მილიონამდე გაზრდილიყო. ყოველივე ეს, ერთად აღებული, ვილფორისათვის იმდენად თვალისმომჭრელი ნეტარება იყო, რომ როდესაც თავის შინაგან სამყაროს აკვირდებოდა, ეჩვენებოდა, მხოლოდ მცირეოდენ ლაქებს ვხედავ მზეზეო.

კარებში მას პოლიციის კომისარი დაუხვდა. მისმა მოღუშულმა სახემ ვილფორი მყისვე ჩამოიყვანა მეშვიდე ციდან ცოდვილ დედამიწაზე, რომელზედაც ჩვენ დავდივართ. მან შესაფერი გამომეტყველება მიიღო და პოლიციელს მიუახლოვდა.

— აი, მეც აქა ვარ, — უთხრა ვილფორმა. — წერილი წავიკითხე; ძალიან კარგად მოქცეულხართ, რომ ის კაცი დაგიპატიმრებიათ. ახლა მომაწოდეთ დაწვრილებითი ცნობები, რომლებიც იმ კაცზე და შეთქმულებაზე შეაგროვეთ.

— შეთქმულებაზე ჩვენ ჯერ არაფერი ვიცით; ყველა ქალაქი, რომლებიც მას ვუპოვეთ, ერთად შევკარით, დავლუქეთ და ახლა თქვენს მაგიდაზე აწყვია. რაც შეეხება ბრალდებულს, როგორც თქვენ დაბეზღებიდანაც იცით, ედმონდ დანტესს ეძახიან, იგი კაპიტნის თანაშემწეა სამანძიან გემ «ფარაონზე», რომელსაც ალექსანდრიიდან და სმირნიდან ბამბა ჩამოაქვს და ეკუთვნის მარსელის სავაჭრო სახლს «მორელი და ვაჟიშვილი».

— სავაჭრო გემზე მუშაობის დაწყებამდე სამხედრო გემზე ხომ არ უმსახურია?

— ოჰ, არა, ბატონო, ის ჯერ სულ ახალგაზრდაა.

— რამდენი წლისაა?

— ცხრამეტი წლის, ყოველ შემთხვევაში, ოცზე მეტისა არ იქნება.

როდესაც ვილფორმა გრანდრიუს ქუჩა გაიარა და კონსეის ქუჩის კუთხეს მიაღწია, მოულოდნელად მიუახლოვდა ვიღაც კაცი, — ეტყობა, უცდიდა; ეს ბატონი მორელი გახლდათ.

— ოჰ, ბატონო ვილფორ! — შესძახა მან მეფის პროკურორის თანაშემწის დანახვაზე. — ბედნიერი ვარ თქვენი შეხვედრით. ვერ წარმოიდგენთ, რა უცნაური გაუგებრობა მოხდა: დააპატიმრეს ჩემი კაპიტნის თანაშემწე, ედმონდ დანტესი.

— ვიცი, — უპასუხა ვილფორმა, — მე სწორედ მის დასაკითხავად მოვედი.

— ოჰ, ბატონო დე ვილფორ, — განაგრძო მორელმა იმ დიდი გრძნობით, რითაც მას ახალგაზრდა კაცისადმი მეგობრობა ალაპარაკებდა, — თქვენ არ იცნობთ ბრალდებულს, მე კი ვიცნობ. წარმოიდგინეთ ყველაზე უწყინარი, ყველაზე პატიოსანი და, გავბედავდი მეთქვა, სავაჭრო ფლოტის მეზღვაურთა შორის, თავისი საქმის საუკეთესო მცოდნეა... ოჰ, ბატონო დე ვილფორ, მე სრულიად გულწრფელად და მთელი ჩემი სულითა და გულით ვშუამდგომლობ მის შესახებ.

ვილფორი, როგორც უკვე დავინახეთ, არისტოკრატების ბანაკს ეკუთვნოდა, ხოლო მორელი — პლებეების წარმომადგენელი იყო; პირველი უკიდურესი როიალისტი

გახლდათ, მეორე კი შენიშნული იყო ფარულ ბონაპარტისტობაში. ვილფორმა მორელს ქედმაღლურად გადახედა და ცივად უთხრა:

— მოგეხსენებათ თუ არა თქვენ, ბატონო ჩემო, რომ შესაძლოა კაცი უწყინარი იყოს შინაურ წრეში, ყოვლად პატიოსანი სავაჭრო საქმეებში, საუკეთესო მცოდნე თავისი ხელობისა, და ამავე დროს იყოს დიდი დამნაშავე პოლიტიკური თვალსაზრისით, თქვენ ეს იცით, არა, ბატონო მორელ?

ვილფორმა ხაზი გაუსვა ამ უკანასკნელ სიტყვებს, თითქოს თვითონ გემის პატრონს გადაუკრა სიტყვაო. მისი გამომცდელი თვალეები კი ამ დროს ცდილობდნენ გულის სიღრმეში ჩასწვდომოდნენ იმ კაცს, რომელიც ბედავდა სხვისი გულისათვის ეშუამდგომლა მაშინ, როდესაც თვითონ საჭიროებდა შეწყნარებას.

მორელი გაწითლდა, რადგან პოლიტიკურ შეხედულებებში სინდისი სუფთა არ ჰქონდა. გარდა ამისა, დანტესმა ხომ გაანდო მას საიდუმლოება, რომ იმპერატორთან ჰქონდა საუბარი და მარშალის მიერ მეზღვაურისათვის ნათქვამი რამდენიმე სიტყვა მას გონებას უბნევდა. მაგრამ მორელმა, მიუხედავად ამისა, კიდევ უფრო მეტი დაჟინებით განაგრძო თხოვნა.

— გემუდარებით, ბატონო დე ვილფორ, იყავით ისეთი სამართლიანი, როგორიც საერთოდ უნდა იყოთ. კეთილი, როგორიც ყოველთვისა ხართ და რაც შეიძლება ჩქარა დაგვიბრუნეთ საწყალი დანტესი.

«დაგვიბრუნეთ», — ამ სიტყვამ რევოლუციურ ჰანგზე გაიწვრიალა მეფის პროკურორის თანაშემწის ყურებში.

— «ჰო! ჰო! — ჩაიჩურჩულა ვილფორმა თავისთვის, — დაგვიბრუნეთ.....ეს დანტესი ხომ არ ეკუთვნის კარბონარების¹ (¹ კარბონარები — წევრები ფარული რევოლუციური საზოგადოებისა, რომელიც მეთვრამეტე საუკუნის დასაწყისში იტალიაში დაარსდა, ხოლო შემდეგ საფრანგეთში გავრცელდა. მისი მთავარი მიზანი იყო, იტალიის გათავისუფლება და გაერთიანება.) რომელიმე სექტას. მისმა მფარველმა ასე დაუფიქრებლად, მთელი კოლექტივის სახელით ხომ არ მომმართა? ვგონებ, კომისარმა მითხრა, რომ იგი სამიკიტნოში დააპატიმრეს და ისიც მრავალრიცხოვან მოქეიფეთა შორის. ეს, ალბათ, მთელი ბანდა იქნება. — შემდეგ კი ხმამაღლა თქვა:

— თქვენ შეგიძლიათ სავსებით დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ბატონო, თუ ბრალდებული დამნაშავე არ არის, ტყუილად მიმართავთ ჩემს სამართლიან გრძნობას. მაგრამ, პირიქით, თუ იგი დამნაშავეა, ჩვენ ისეთ მძიმე დროში ვცხოვრობთ, რომ სასჯელის აცილება საბედისწერო იქნებოდა და ამიტომაც იძულებული ვიქნები, შევასრულო ჩემი მოვალეობა.

ამ საუბრის დროს ვილფორმა თანდათან უახლოვდებოდა თავის ბინას, რომელიც სასამართლოს შენობაზე იყო მიდგმული და, როდესაც უკვე კარებთან აღმოჩნდა, გულცივი თავაზიანობით გამოეთხოვა საწყალ მორელს, რომელიც გაქვავებულივით იმავე ადგილზე დარჩა, სადაც ვილფორმა დატოვა.

მოსაცდელი ოთახი სავსე იყო ჟანდარმებითა და პოლიციელებით. მათ შორის, სიძულვილის მფრქვევი თვალეებით გარშემორტყმული, მშვიდად და უძრავად იდგა პატიმარი.

ვილფორმა გაიარა მოსაცდელი ოთახი, აღმაცერად, სწრაფად შეავლო თვალი დანტესს და, როდესაც პოლიციელისაგან ქალაღების შეკვრა მიიღო, შემდეგი სიტყვებით მიმართა:

— შემოიყვანეთ პატიმარი.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს იყო თვალის სწრაფი გადავლება, ვილფორისათვის იგი მაინც საკმარისი აღმოჩნდა, რათა წარმოდგენა ჰქონოდა პიროვნებაზე, რომელიც უნდა

დაეკითხა. ფართო და გახსნილ შუბლზე შეატყო, რომ გონიერ ყმაწვილთან ჰქონდა საქმე; უძრავი მზერა და მოღუშული წარბები მის სიმამაცეს მეტყველებდნენ, ხოლო გულწრფელობას ამტკიცებდა სქელი და ნახევრადღია ტუჩები, რომლებიც ორ მწკრივად განლაგებულ სპილოს ძვლებივით თეთრ კბილებს ფარავდა.

პირველი შთაბეჭდილება დანტესისათვის სასარგებლო აღმოჩნდა, მაგრამ ვილფორს ხშირად გაუგონია: პოლიტიკური სიბრძნის არსი სწორედ ისაა, რომ პირველ გულისთქმას არ მიენდო, რადგან იგი ყოველთვის კეთილშობილურიაო. ამიტომ არ აჰყვამთავის პირველ შთაბეჭდილებას და ანგარიში არ გაუწია იმ განსხვავებას, რაც გულისთქმასა და შთაბეჭდილებას შორის არსებობს.

მან ჩაიხშო კეთილი გრძობები, რომლებიც ცდილობდნენ გულში შეჭროდნენ, რათა იქიდან მის გონებას დაუფლებოდნენ. ვილფორმა სარკის წინ წესრიგში მოიყვანა თავისი თავი, მიიღო სადღესასწაულო იერი, ისე როგორც დიდი დღესასწაულის დღეებში და მრისხანე სახით საწერ მაგიდას მიუჯდა.

რამდენიმე წუთის შემდეგ დანტესიც შემოვიდა.

ყმაწვილი კაცი ფერმიხდილი იყო, მაგრამ დამშვიდებული ილიმებოდა. იგი ძალდაუტანებელი ზრდილობით მიესალმა მოსამართლეს, შემდეგ თვალებით სკამი მოძებნა, თითქოს მორელის დარბაზში ყოფილიყოს.

აი, მხოლოდ მაშინ შეხვდა მისი თვალები ვილფორის უსიცოცხლო გამოხედვას, რაც ისე დამახასიათებელია მართლმსაჯულთა მსახურთათვის, რომელთაც არ სურთ სხვებმა ამოიკითხონ მათი გულისნადები და ამიტომ თვალებს მქრქალ მინასავით გაუმჭვირვალს ხდიან. ამ გამოხედვამ დანტესს მოაგონა, რომ მართლმსაჯულების წინაშე იდგა.

— ვინ ხართ, და რა გქვიათ? — ჰკითხა ვილფორმა და გადაქექა პოლიციელის მიერ გადაცემული ქაღალდების შეკვრა, რომელიც ერთი საათის განმავლობაში საკმაოდ დიდ საქმედ ქცეულიყო. აი, რამდენად სწრაფად ედება ჯამშუმების მიერ შექმნილი ჭუჭყი იმ უბედურ სხეულს, რომელსაც ბრალდებული ჰქვია.

— მე ედმონდ დანტესს მეძახიან, — უპასუხა ყმაწვილმა კაცმა მშვიდი და მჟღერი ხმით, — კაპიტანის თანაშემწე გახლავართ «ფარაონზე», რომელიც ეკუთვნის ფირმას «მორელი და ვაჟიშვილი».

— თქვენი წლოვანება? — განაგრძობდა ვილფორი.

— ცხრამეტის გახლავართ, — უპასუხა დანტესმა.

— რას აკეთებდით, როდესაც დაგაპატიმრეს?

— ნიშნობა მქონდა, — უპასუხა დანტესმა მთრთოლვარე ხმით, იმდენად დიდი იყო სხვაობა მხიარულ ნადიმსა და ამ სამწუხარო ცერემონიალს შორის, რომელიც ახლა ხდებოდა, ვილფორის მოღუშულ სახესა და მერსედესის გაბრწყინებულ მზერას შორის.

— ნიშნობა გქონდათ? — ჰკითხა ვილფორმა და უნებურად შეკრთა.

— დიახ, ბატონო, მე ცოლად ვთხოვლობ ქალიშვილს, რომელიც უკვე სამი წელია მიყვარს.

ამ უცნაურმა დამთხვევამ ჩვეულებრივად უგრძობ ვილფორზედაც იქონია გავლენა და დანტესის აღელვებულმა ხმამ მისი გულის სიღრმეში თანაგრძნობის გამოძახილი ჰპოვა. თვითონ ისიც ხომ ცოლს თხოვლობდა, თვითონაც ხომ ბედნიერი და მხიარული იყო. მოვიდნენ და დაურღვიეს ეს მხიარულება იმისათვის, რომ მას დაენგრია ბედნიერება იმ ადამიანისა, რომელიც უკვე მიახლოებოდა ნეტარების მწვერვალს.

«ასეთი ფილოსოფიური დაპირისპირება, — გაიფიქრა ვილფორმა, — დიდ ეფექტს მოახდენს მარკიზ დე სენ-მერანის სალონში». სანამ დანტესი ახალ შეკითხვას უცდიდა, ვილფორმა გონებაში წინასწარ დაიწყო შერჩევა იმ ანტიითეზებისა, რომელთა

დახმარებითაც ორატორები აყალიბებენ ბრწყინვალე აზრებს, რათა ტაში დაიმსახურონ და ზოგჯერ მჭევრმეტყველების შთაბეჭდმილებასაც კი ახდენენ.

როდესაც ვილფორმა გონებაში უკვე ჩამოაყალიბა თავისი მოხდენილი სპიჩი¹, (¹ სპიჩი — სიტყვა (ინგლ.) წინასწარ გაეცინა მოსალოდნელი ეფექტის გამო და დანტესს მიუბრუნდა.

— განაგრძეთ.

— რა განვაგრძო?

— გულახდილად აუწყეთ ყოველივე მართლმსაჯულებას.

— მართლმსაჯულებამ მითხრას, რის გაგება სურს და მე მოვახსენებ ყოველივეს, რაც კი ვიცი. თუმცა, — დაუმატა მან ღიმილით, — წინასწარ გიცხადებთ, რომ ბევრი არაფერი ვიცი.

— გიმსახურიათ უზურპატორის დროს?

— როდესაც ის დაეცა, მე სამხედრო ფლოტში უნდა ჩავერიცხეთ.

— თქვენზე ამბობენ, უკიდურესი პოლიტიკური მრწამსის მატარებელიაო, — უთხრა ვილფორმა, თუმცა მასთან ამის შესახებ სიტყვაც არავის დაუძრავს, მაგრამ მაინც შეეცადა, ეს დებულება ბრალდებად წაეყენებინა.

— ჩემი პოლიტიკური მრწამსი!.. ეჰ, რას იზამთ! თქმაც კი სირცხვილია. მე არასოდეს არ მქონია ის, რასაც მრწამსი ჰქვია. უკვე მქონდა პატივი მომეხსენებინა თქვენთვის, რომ ცხრამეტი წლისა გახლავართ, არაფერი ვიცი და არ ვარ მოწოდებული ამ ქვეყნად რაიმე განსაკუთრებული როლი ვითამაშო. იმ უბრალო თანამდებობისათვის, რომელიც ახლა მაქვს, ან შეიძლება მომავალში დავიჭირო, თუკი მომცემენ იმ ადგილს, რომელზედაც ვოცნებობ, მხოლოდ ბატონ მორელს უნდა ვუმაღლოდე, მხოლოდ მისგან ვიქნები დავალებული. ამიტომ მთელი ჩემი მრწამსი, არ ვიტყვოდი პოლიტიკური-მეთქი, არამედ პირადი, თავს იყრის სამ გრძნობაში: მე მიყვარს მამაჩემი, პატივს ვცემ ბატონ მორელს და ვაღმერთებ მერსედესს. აი, ბატონო, ყველაფერი ის, რაც შემიძლია მართლმსაჯულებას მოვახსენო. და, როგორც ხედავთ, ყოველივე ეს მართლმსაჯულებისათვის ნაკლებად საინტერესოა.

სანამ დანტესი ლაპარაკობდა, ვილფორი აკვირდებოდა მის ერთსა და იმავე დროს მშვიდსა და ნათელ სახეს. მოაგონდა რენეს სიტყვები, რომელიც ბრალდებულს არ იცნობდა და მაინც შეწყნარებას სთხოვდა. პროკურორის თანაშემწე, რომელიც გაწაფული იყო დამნაშავისა და დანაშაულებრივი საქმეების გამოცხადებაში. დანტესის ყოველ სიტყვაში მისი უდანაშაულობის საბუთს ხედავდა. მართლაც, ყმაწვილი კაცი, შეიძლება ითქვას, თითქმის ბავშვი, ისე ალაღმართლად და გულწრფელად ლაპარაკობდა, რომ ასეთი ლაპარაკი შეუძლებელი იყო ხელოვნურად, უგულოდ; ის თითქოს სიყვარულის გრძნობით იყო გამსჭვალული ყველას მიმართ, რადგან ბედნიერი იყო, ხოლო ბედნიერება თვით ბოროტებსაც აკეთილშობილებს; ის თავის მოსამართლეს აფრქვევდა სინაზესა და სიკეთეს, რომლითაც სავსე იყო მისი გული. ვილფორი მკაცრად ექცეოდა მას, მაგრამ დანტესის ხმასა, მოძრაობასა და გამოხედვაში მხოლოდ სინაზე და სიკეთე გამოსჭვიოდა იმ ადამიანის მიმართ, ვინც მის დაჰკითხავდა.

«ღმერთმანი, — გაიფიქრა ვილფორმა, — მშვენიერი ყმაწვილია; ჩემთვის ძნელი არ იქნება რენეს პირველივე თხოვნა შევასრულო. მადლობის ნიშნად იგი მთელი საზოგადოების წინაშე ხელს ჩამომართმევს, ხოლო სადმე ბნელ კუნჭულში მომხიბლავი კოცნით დამაჯილდოებს».

ამ ტკბილმა იმედმა ვილფორს სახე გაუხსნა; როცა იგი თავისი ფიქრებისგან გამოერკვა და დანტესს შეხედა, რომელიც მოსამართლის ყოველ მოძრაობას თვალს ადევნებდა, ამ უკანასკნელსაც გაეღიმა.

— გყავთ მტრები? — ჰკითხა ყმაწვილ კაცს ვილფორმა.

— მტრები? — გაიკვირვა დანტესმა, — საბედნიეროდ, მე ჯერ ისეთი მდგომარეობა არა მაქვს, რომ მტერი გამჩენოდა. რაც შეეხება ჩემს ოდნავ ფიცხ ხასიათს, ყოველთვის ვცდილობდი, რომ ჩემს ხელქვეითებთან თავი შემეკავებინა და არ გამომეჩინა ეს ხასიათი. ჩემს ხელქვეით ათი-თორმეტი მეზღვაურია. ჰკითხეთ მათ და ისინი გეტყვიან, რომ ვუყვარვარ და მაფასებენ არა როგორც მამას, არა, ამისათვის მე ძალიან ახალგაზრდა ვარ, არამედ როგორც უფროს ძმას.

— თუ მტრები არ გყავთ, შეიძლება გყავდეთ მოშურნე. ცხრამეტი წლისას კაპიტნად გნიშნავენ, ეს დიდი თანამდებობაა. უნდა შეირთოთ ლამაზი ქალიშვილი, რომელსაც თქვენ უყვარხართ, ეს კი იშვიათი ბედნიერებაა დედამიწაზე მცხოვრებ ყველა მდგომარეობის ადამიანისათვის. შესაძლოა ამ ორმა უპირატესობამ მოშურნენი შეგძინათ..

— დიახ, მართალი ბრძანდებით, თქვენ, ალბათ, ჩემზე უკეთ იცნობთ ადამიანებს და ეს შესაძლოა ასეც იყოს. მაგრამ თუ ჩემს მეგობართა შორის მოშურნენი მოიპოვებინა, გარწმუნებთ, რომ არ მინდა ვიცოდე, ვინ არიან ისინი, რათა იძულებული არ გავხდე მათდამი სიძულვილი ვიგრძნო.

— ამაში სცდებით. პირიქით, რამდენადაც ეს შესაძლოა, თქვენს ირგვლივ ნათლად უნდა ხედავდეთ ყველაფერს. მართალი გითხრათ, ღირსეულ ყმაწვილად მიმაჩნიახართ, რომ თქვენი გულისათვის გადავუხვიო მართლმსაჯულების დაწესებულ წესებს. დამეხმარეთ სიმართლის გამორკვევაში. აი, დაბეზღების ბარათი, რომელმაც ჩემამდე მოგიყვანათ. აი, ისიც, თქვენი საბრალმდებლო ქაღალდი. ეგებ ხელი იცნოთ?

ვილფორმა ჯიბიდან წერილი ამოიღო და დანტესს გაუწოდა. დანტესმა ბარათს დახედა, წაიკითხა და შუბლი მოეღრუბლა.

— არა, ბატონო, — მიმართა მან ვილფორს, — ვერა ვცნობ. ხელი შეცვლილია; თუმცა საკმაოდ მტკიცეა. ასეა თუ ისე, ეს მეტად მოხერხებული ადამიანის საქმეა. მე ბედნიერი ვარ, — დაუმატა მან და ვილფორს მადლობის გრძნობით შეხედა, — რომ საქმე მაქვს ისეთ ადამიანთან, როგორც თქვენ ბრძანდებით, რადგან ჩემი მოშურნე ნამდვილად ჩემი მტერი ყოფილა. — ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე ყმაწვილი კაცის თვალებში ისეთმა ნაპერწკალმა იელვა, რომ ვილფორს საშუალება მიეცა გაეგო, თუ რა დიდი ფარული ძალა იმალებოდა ყმაწვილი კაცის გარეგნულ სიმშვიდეში.

— აი, ახლა კი გულახდილად მიპასუხეთ, — უთხრა ვილფორმა, — არა როგორც ბრალდებულმა მოსამართლეს, არამედ როგორც გასაჭირში ჩავარდნილი ადამიანი უპასუხებს იმას, ვინც მისი ბედითაა დაინტერესებული: რა არის მართალი ამ წერილში?

ვილფორმა საწერ მაგიდაზე ზიზღით გადაისროლა წერილი, რომელიც მას დანტესმა დაუბრუნა.

— ყველაფერი და ამავე დროს არაფერი. ხოლო ნამდვილი სიმართლე თუ გნებავთ, გეფიცებით მეზღვაურის პატიოსნებას, გეფიცებით ჩემს სიყვარულს მერსედესისადმი, გეფიცებით მამაჩემის სიცოცხლეს, რომ...

— ილაპარაკეთ, უთხრა ვილფორმა და შემდეგ თავისთვის ჩაილაპარაკა: «რენეს რომ ახლა ჩემი დანახვა შეეძლოს, უსათუოდ კმაყოფილი დარჩებოდა და აღარ მიწოდებდა ჯალათს».

— კეთილი, მოგახსენებთ: ნეაპოლის დატოვების შემდეგ კაპიტანი ლეკლერი ტვინის ანთებით გახდა ავად; გემზე ექიმი არ გყავდა და არც ლეკლერი გვაძლევდა ნებას, სადმე შევჩერებულიყავით, რადგან მას ეჩქარებოდა კუნძულ ელბაზე მისვლა. მისი ჯანმრთელობა თანდათან უარესდებოდა. მესამე დღეს, როდესაც სიკვდილის მოახლოება იგრძნო, ლოგინთან მიმიხმო და მითხრა:

— ჩემო ძვირფასო დანტეს, შემომფიცე პატიოსნება, რომ აღასრულებ, რასაც გეტყვი, საქმე მეტად სერიოზულია.

— გეფიცებით, — ვუპასუხე მე.

— რაკი ჩემი სიკვდილის შემდეგ გემზე უფროსობა კანონით თქვენ მოგეკუთვნებათ, როგორც კაპიტნის თანაშემწეს, თქვენ მიიღებთ ამ უფროსობას, გაემართებით კუნძულ ელბასაკენ, გადახვალთ პორტო-ფერაიოში, იკითხავთ დიდ მარშალს და გადასცემთ ჩემს მიერ გადმოცემულ წერილს. შეიძლება მანაც მოგცეთ წერილი ან სხვა რაიმე დავალება, რომელიც მე უნდა მიმეღო. დანტეს, ჩემს მაგივრად თქვენ შეასრულებთ ყოველივე ამას და მთელი დამსახურება თქვენი იქნება.

— მე ამას შევასრულებ, კაპიტანო, მაგრამ შეიძლება არც ისე ადვილი იყოს მარშალთან მისვლა, როგორც ამას თქვენ ფიქრობთ.

— აი, ბეჭედი, რომელიც თქვენ მასთან მიგაღწევინებთ და რომლითაც ყველა თქვენი წინააღმდეგობა დაძლეული იქნება, — მითხრა კაპიტანმა.

ამ სიტყვებით მან ბეჭედი გადმომცა. სწორედ დროზე მოასწრო. ორი საათის შემდეგ გონება დაკარგა, მეორე დილით კი უკვე აღარ იყო.

— მერე როგორღა მოიქეცით?

— რა უნდა მექნა. გავაკეთე ის, რასაც გააკეთებდა ყველა ჩემს ადგილზე მყოფი ადამიანი. მოგეხსენებათ, მომაკვდავთა თხოვნა ყოვლად წმინდათა წმინდად ითვლება, ჩვენთვის კი, მეზღვაურებისათვის, უფროსის თხოვნა — ბრძანებაა, რომელიც აუცილებლად უნდა შესრულდეს. ამგვარად, მე ელბასაკენ გავემართე და მეორე დღეს უკვე იქ ვიყავი, ყველანი გემზე დავტოვე და მარტო მე გადავედი ნაპირზე. როგორც წინასწარვე ვგრძნობდი, გაუძნელდათ ჩემი დიდ მარშალთან შეშვება, მაგრამ გავუზავნე თუ არა ის ბეჭედი, ჩემთვის ყველა კარი ღია აღმოჩნდა. დიდმა მარშალმა მიმიღო, გამომკითხა კაპიტან ლეკლერის სიკვდილის ამბავი და, როგორც განსვენებულმა იწინასწარმეტყველა, წერილი გადმომცა და დამავალა, პირადად ჩამეტანა პარიზში. მეც აღვუთქვი, ამით ვასრულებდი ჩემი კაპიტანის უკანასკნელ დავალებას. როგორც კი მარსელში მიწაზე ფეხი დავდგი, მაშინვე მოვაგვარე გემის საქმეები და გავიქეცი ჩემი საცოლისაკენ. რომელიც ახლა უფრო მომხიზვლელი მეჩვენა. ბატონი მორელის წყალობით ჩვენ მოვაწესრიგეთ საეკლესიო ფორმალური მხარეები და, ბოლოს, როგორც მოგახსენეთ, ნიშნობის წვეულება გვქონდა, ერთ საათში ჯვარიც უნდა დაგვეწერა. მეორე დღეს განზრახული მქონდა პარიზში გავმგზავრებულიყავი, რომ უეცრად ამ დაბეზლების ბარათის გამო, რომელიც ვგონებ, თქვენც ისევე გეზიზღებათ, როგორც მე, დამაპატიმრეს.

— დიახ, დიახ, — ჩაილაპარაკა ვილფორმა, — ყოველივე ეს მე სრულ სიმართლედ მიმაჩნია, და თუ თქვენ რაიმეში ხართ დამნაშავე მხოლოდ იმაში, რომ გაუფრთხილებლობა გამოიჩინეთ, ესეც იმიტომ მოგსვლიათ, რომ კაპიტნის ბრძანება გქონდათ. მიბოძეთ წერილი, რომელიც ელბაზე მიიღეთ. მომეცით პატიოსანი სიტყვა, რომ პირველ გამოძახებისთანავე გამოცხადდებით; ახლა კი წაბრძანდით, დაუბრუნდით თქვენს მეგობრებს.

— მაშ მე თავისუფალი ვარ! — შეჰყვირა სიხარულისაგან აღტაცებულმა დანტესმა.

— დიახ, მხოლოდ ის წერილი გადმომეცით.

— ის, ვგონებ, თქვენს წინ დევს, სხვა ჩემს საბუთებთან ერთად ჩამომართვეს, მე მას ვცნობ, მაგ ქაღალდების შეკვრაში, მაგიდაზე რომ დევს.

— მოიცათ, — შეაჩერა ვილფორმა დანტესი, რომელსაც ის იყო ქუდი და ხელთათმანები უნდა აეღო, — რა მისამართია წერილზე?

— პარიზი, კოკ-ერონის ქუჩა, ბატონ ნუარტიეს.

ვილფორს თითქოს მეხი დაეცა, იგი სავარძელში ღრმად ჩავარდა; მხოლოდ იმისთვის წამოიწია, რომ დანტესისთვის ჩამორთმეული ქაღალდების შეკვრა აეღო. მან სწრაფად გადასინჯა ეს ქაღალდები, ამოიღო ის საბედისწერო წერილი და გამოუთქმელი შიშით დააშტერდა.

— ბატონი ნუარტიე, კოკ-ერონის ქუჩა №13, — ჩაილაპარაკა მან და უფრო მეტად გაფითრდა.

— ზუსტად ასეა, განა იცნობთ თქვენ მას?

— არა, — სწრაფად უპასუხა ვილფორმა, — მეფის ერთგული მსახური არ იცნობს შეთქმულების მონაწილეებს.

— მაშ, როგორც ჩანს, საქმე შეთქმულებას შეეხება? — იკითხა დანტესმა, რომელმაც, მას შემდეგ, რაც თავისუფლად მიიჩნია თავი, იგრძნო, რომ საქმე სხვანაირად შეტრიალდა და უფრო შეშინდა, ვიდრე დაპატიმრების დროს. — ყოველ შემთხვევაში, ბატონო ჩემო, მე თქვენ მოგახსენეთ, რომ წერილის შინაარსი არ ვიცი.

— დიახ, — უთხრა ვილფორმა ყრუ ხმით, — მაგრამ თქვენ იცით იმის გვარი, ვისაც სწერენ მას.

— რათა პირადად გადამეცა, მე უნდა მცოდნოდა გვარი.

— არავისთვის არ გიჩვენებიათ ეს წერილი? — ჰკითხა ვილფორმა.

— არავისთვის, ვფიცავ პატიოსნებას!

— არავინ იცის, რომ თქვენ კუნძულ ელბადან მოგქონდათ წერილი ბატონ ნუარტიესთან?

— არავინ, ბატონო, გარდა იმისა, ვინც გამომატანა.

— ესეც ბევრს ნიშნავს, ძალიან ბევრს ნიშნავს; — ჩაილულულა ვილფორმა.

ვილფორი თვალს არ აშორებდა წერილს; სახე სულ უფრო და უფრო ეღუმებოდა; მისი გადაფითრებული ტუჩები, აცაცხაცებული ხელები, გაცეცხლებული თვალები დანტესში სამწუხარო წინათგრძნობას ბადებდა.

წერილის კითხვის დამთავრების შემდეგ ვილფორმა თავზე ხელები შემოიჭდო და ცოტა ხანს გაირინდა.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, რა მოგივიდათ, ბატონო? — ჰკითხა მორცხვად დანტესმა.

ვილფორმა არაფერი უპასუხა, მაგრამ მცირე ხნის შემდეგ სიმწრისაგან დაღრუჯილი სახე მაღლა ასწია და წერილი ხელმეორედ გადაიკითხა.

— თქვენ ამბობთ, რომ არ იცნობთ წერილის შინაარსს? — გაუმეორა კითხვა ვილფორმა.

— კვლავ იმასვე ვიმეორებ, რაც უკვე მოგახსენეთ. პატიოსნებას გეფიცებით, რომ არაფერი ვიცი. მაგრამ რა მოგდით? თქვენ ცუდად ხართ? გნებავთ, დავუძახებ ვინმეს?

— არა, — უთხრა ვილფორმა და სწრაფად წამოდგა. — ერთ ადგილას გაჩერდით და კრინტი არ დამრათ, აქ მე ვიძლევი ბრძანებებს და არა თქვენ.

— მომიტევეთ, — უთხრა წყენით დანტესმა, — მე მინდოდა დაგხმარებოდით.

— მე არავითარ დახმარებას არ ვსაჭიროებ, მხოლოდ წუთიერმა სისუსტემ შემიპყრო და სხვა არაფერი. თქვენ თავს მიხედეთ, ჩემთვის ნუ წუხდებით. თქვენ მხოლოდ მიპასუხეთ.

დანტესი ელოდა ახალ შეკითხვას, მაგრამ ამოდ, ვილფორი სავარძელში ჩაეშვა, ყინულივით ცივი ხელით შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა და მესამედ დაიწყო წერილის კითხვა.

— თუ მან წერილის შინაარსი იცის და თუ ოდესმე გაიგო, რომ ნუარტიე ვილფორის მამაა, მე დავიღუპები სამუდამოდ, — ჩაილულულა მან. ის დროდადრო უცქეროდა დანტესს, თითქოს მის თვალთა ისრებს შეეძლო შეჭრილიყვნენ იმ დაუნახავი კედლების

იქით, რომლებიც გულის საიდუმლოებას ჰკეტავენ და რომელსაც დარაჯებად ბაგეები უდგანან.

— არაფერი თქვათ! — წამოიყვირა უცებ მან.

— ვფიცავ ზეცას! — შესძახა უბედურმა ყმაწვილმა, — თუ თქვენ ეჭვი გეპარებათ ჩემში, დამკითხეთ, მე მზად ვარ გიპასუხოთ.

ვილფორმა თავს ძალა დაატანა და შეეცადა, სიმტკიცე მიეცა თავისი ხმისათვის:

— თქვენი ჩვენებიდან მეტად მძიმე ბრალდება გედებათ, ამიტომ არ მაქვს უფლება ახლავე გაგათავისუფლოთ, როგორც ამას ადრე დაგპირდით. სანამ ასეთ გადაწყვეტილებას მივიღებდე, გამომძიებელს უნდა მოვეთათბირო, მანამდე კი, ხომ ხედავთ, როგორ გექცევით.

— დიახ, დიახ, — შეჰყვირა დანტესმა, — მე მადლობელი ვარ, თქვენ ისე მომექცევით, როგორც მეგობარი და არა როგორც მოსამართლე.

— მაშ, ასე, მე კიდევ ცოტა ხანს დაგაკავებთ, მაგრამ რამდენადაც შემეძლება, ვეცდები დიდხანს არ გასტანოს თქვენმა პატიმრობამ. მთავარი ბრალდება, რომელიც თქვენს მიმართ არსებობს, ეს წერილია და აი, შეხედეთ...

ვილფორი ბუხარს მიუახლოვდა, წერილი ცეცხლში ჩააგდო და დაუცადა, სანამ სულ არ დაიწვა.

— ხედავთ, მე მოვსპე იგი.

— თქვენ უფრო ძლიერი ხართ, ვიდრე მართლმსაჯულება, — შეჰყვირა დანტესმა, — თქვენ თვით სიკეთე ხართ.

— მაგრამ მისმინეთ, — განაგრძო ვილფორმა, — ასეთი საქციელის შემდეგ, თქვენ, რასაკვირველია, მიხვდებით, რომ შეგიძლიათ მენდოთ, ხომ?

— ბრძანეთ, მე შევასრულებ თქვენს ბრძანებას.

— არა. — უპასუხა ვილფორმა, — მე როდი მინდა გიბრძანოთ, ეს მხოლოდ რჩევაა, გასაგებია?

— მითხარით და თქვენს რჩევას ისევე შევასრულებ, როგორც ბრძანებას.

— მე თქვენ საღამომდე აქ, სასამართლოს შენობაში დაგტოვებთ. მანამდე შეიძლება სხვამ დაგკითხოთ. უთხარით ყველაფერი, რაც მომიყვებით, მაგრამ წერილზე კრინტი არ დასძრათ.

— პირობას გაძლევთ, ბატონო!

ახლა რომ შეგეხედათ, იტყოდით, ვილფორი ითხოვს შეწყალებას და ბრალდებული ამშვიდებს მოსამართლესო.

— თქვენ გესმით, — განაგრძო ვილფორმა და გადახედა ფერფლს, რომელსაც ჯერ კიდევ შერჩენოდა წერილის ფორმა, — ახლა წერილი განადგურებულია, და მხოლოდ მე და თქვენ ვიცით, რომ იგი არსებობდა. თქვენ მას ველარ წარმოგიდგენენ და თუ მის შესახებ დაგიწყებენ ლაპარაკს, უარყავით, უარყავით გაბედულად და თქვენ გადარჩებით.

— მე უარყვოვ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — უთხრა დანტესმა.

— კეთილი, — თქვა ვილფორმა და ზარის დარეკვა დააპირა, მაგრამ თავი შეიკავა და ჰკითხა:

— თქვენ მხოლოდ ეს წერილი გქონდათ?

— მხოლოდ ეს.

— დაიფიცეთ!

დანტესმა ხელები ასწია.

— ვფიცავ! — თქვა მან.

ვილფორმა დარეკა.

შემოვიდა პოლიციის კომისარი. პროკურორის თანაშემწე მიუახლოვდა მას, ყურში რამდენიმე სიტყვა უთხრა. კომისარმა თავის ქნევით უპასუხა.

— გაჰყევით კომისარს, — უთხრა ვილფორმა დანტესს.

ყმაწვილმა კაცმა თავი დაუქნია, უკანასკნელად კიდევ მადლობის გრძნობით გადახედა ვილფორს და გავიდა.

ის იყო კარები დაიხურა, რომ ვილფორს უკანასკნელმა ღონემ უმტყუნა და სავარძელზე თითქმის უგრძნობლად დაეშვა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ჩურჩულით დაიწყო:

— ღმერთო ჩემო, რაზეა დამოკიდებული ადამიანის სიცოცხლე და ბედნიერება... მეფის პროკურორი რომ მარსელში ყოფილიყო, ჩემს მაგივრად რომ გამომძიებლისათვის დაეძახათ, მე დავიღუპებოდი... ეს ქალაქი, ეს წყეული წერილი უფსკრულში გადამისროდა..... ოჰ, მამაჩემო! ნუთუ თქვენ ამ ქვეყანაზე ყოველთვის წინ უნდა გადაეღობოთ ჩემს ბედნიერებას? ნუთუ ყოველთვის თქვენს წარსულს უნდა ვებრძოლო?

შემდეგ გონებაში თითქოს მოულოდნელმა ნათელმა აზრმა გაურბინა და სიბრაზისაგან ჯერ ისევ მოკუმულ ტუჩებზე ღიმილმა გადაუარა. ამღვრეული თვალები დაუშვიდდა და, ასე გეგონებოდათ, რაღაცა აზრს მიაგნო და იმას ჩასჩერებიაო.

— დიახ, დიახ! — შეჰყვირა მან, — ის წერილი, რომელსაც მე უნდა დავეღუპე, შეიძლება ჩემი ბედნიერების წყაროდ იქცეს. აბა, ვილფორ, საქმეს შეუდექი!

ამის შემდეგ, დარწმუნებული, რომ ბრალდებული უკვე მოსაცდელ ოთახში აღარ იყო, გამოვიდა და სწრაფი ნაბიჯით თავისი საცოლის სახლისკენ გაემურა.

VIII

ციხესიმაგრე იფი

მოსაცდელი ოთახის გავლისას პოლიციის კომისარმა ორ ჟანდარმს რაღაც ანიშნა. იმ წუთშივე ერთი მათგანი მარჯნივ ამოუდგა დანტესს, მეორე — მარცხნივ, გამოაღეს კარი, რომელიც სასამართლოს შენობაში გადიოდა და პატიმარი გაიყვანეს ერთ-ერთ იმ დიდ და ბნელ დერეფანში, რომელიც შიშის ჟრუანტელს ჰგვრიდა იმათაც კი, ვისაც არავითარი საბაზი არ ჰქონდა ასეთი განცდისათვის.

ვილფორის ბინა სასამართლოს შენობაზე იყო მიდგმული, ხოლო ეს უკანასკნელიც თავის მხრივ ეკვროდა სატუსაღოს, იმ პირქუშ შენობას, რომელსაც ყველა თავისი პირდაღებული თალებით ცნობისმოყვარეობით შეჰყურებდა მის წინ აღმართული აკულის სამრეკლო.

პატიმარმა და მისმა მცველებმა დერეფანში რამდენჯერმე შეუხვ-შემოუხვიეს და მიადგნენ კარს, რომელსაც რკინის გისოსიანი სარკმელი ჰქონდა. პოლიციის კომისარმა სამჯერ დაჰკრა რკინის ჩაქუჩი; დანტესს ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს გულზე ურტყამდნენ ამ ჩაქუჩს. კარი გაიღო და პატიმარი, რომელიც ჯერ ისევ ყოყმანობდა, კარის ზღურბლზე გადაეხიჯებინა თუ არა, მცველებმა ხელის მსუბუქი კვრით შეაგდეს. დანტესმა გადადგა ფეხი საშინელ ზღურბლზე და კარი ხმაურით მოიხურა. ის უკვე სხვა ჰაერით სუნთქავდა. დანტესი სატუსაღოში იყო.

ის შეიყვანეს საკმაოდ სუფთა, მაგრამ მძიმე ურდულით ჩარაზულ საკანში, რომელსაც რკინის ბადეებიანი სარკმლები ჰქონდა. ამ ახალმა სამყოფელმა დანტესს მაინც არავითარი შიში არ განაცდევინა; უფრო მეტი, მეფის პროკურორის თანაშემწის მიერ ნათქვამი სიტყვები, რომელნიც დანტესს თანაგრძნობის გამომხატველად ეჩვენა, ახლა ყურებში საიმედოდ უჟღერდნენ.

როდესაც დანტესი საკანში შეიყვანეს, დღის ოთხი საათი იქნებოდა. ეს ამბავი კი, როგორც უკვე ვთქვით, პირველ მარტს მოხდა, როდესაც დღე ასე მოკლეა და ამიტომ პატიმარი ძალიან მალე მოექცა ღამის წყვდიადში.

დანტესს სმენა გაუმახვილდა, სულ უმცირეს შორეულ ხმაურზედაც კი ადგილიდან სწრაფად წამოხტებოდა ხოლმე და, დარწმუნებული, რომ მის წასაყვანად მოვიდნენ, კარს მივარდებოდა. მაგრამ ხმაური სხვა მიმართულებით წყდებოდა და დანტესი ისევ მოწყვეტით ეშვებოდა ტაბურეტზე.

ბოლოს, დაახლოებით საღამოს ათ საათზე, როდესაც დანტესი იმედს უკვე ჰკარგავდა, დერეფანში ისევ გაისმა ხმაური; — «ახლა კი ნამდვილად ჩემთან მოდიანო», — გაიფიქრა პატიმარმა და, მართლაც, მისი საკნის კარებთან შეჩერდნენ, გადაატრიალეს გასაღები, ურდულმა დაიჭრიალა, გამოიღო მუხის სქელი კარი და ორი ჩირაღდნის შუქი უეცრად შეიჭრა ჩაბნელებულ საკანში.

ამ შუქზე დანტესმა დაინახა, როგორ იელვა ოთხი ჟანდარმის ხმლებმა და მუშკეტებმა.

დანტესს უნდოდა, წინ გავარდნილიყო, მაგრამ თავით ფეხამდე იარაღში ჩამჯდარი ჟანდარმების დანახვამ ერთ ადგილზე გააშეშა. — თქვენ მე მომაკითხეთ? — ჰკითხა დანტესმა.

— დიახ. — უპასუხა ერთმა ჟანდარმთაგანმა.

— მეფის პროკურორის თანაშემწის ბრძანებით?

— რასაკვირველია.

— კარგი, — უთხრა დანტესმა, — მზად ვარ გამოგყვეთ.

რაკი დარწმუნდა, რომ დე ვილფორის სახელით მოაკითხეს, საწყალ დანტესს შიში გაეფანტა. ის დამშვიდებული და გაბედული ნაბიჯებით გავიდა და თვითონვე ჩადგა ჟანდარმთა შუა. სატუსალოს კართან დახურული ეტლი იდგა, კოფოზე მეეტლე იჯდა, ხოლო მის გვერდით — ბოქაული.

— ეს ეტლი ჩემთვისაა? — იკითხა დანტესმა.

— დიახ, თქვენთვის, — უპასუხა ერთმა ჟანდარმმა, — ჩაბრძანდით.

დანტესი შეეყოყმანდა, უნდოდა შეპასუხებოდა, მაგრამ ამ დროს იგრძნო, რომ ხელი ჰკრეს და ეტლში შეაგდეს. მას არც საშუალება ჰქონდა და არც სურვილი, წინააღმდეგობა გაეწია. ერთ წუთში ეტლის უკანა სკამზე ორ ჟანდარმს შუა აღმოჩნდა, დანარჩენი ორი ჟანდარმი წინ დაუჯდა და ეტლი საბედისწერო ხმაურით დაიდრა.

პატიმარმა თვალი მოავლო ეტლს, მას ირგვლივ რკინის გისოსიანი სარკმლები ჰქონდა. მან მხოლოდ სატუსალო შეიცვალა. განსხვავება ის იყო, რომ ეს სატუსალო ბორბლებზე იდგა, მიგორავდა და გაურკვეველი ადგილისაკენ მიჰყავდა იგი. სარკმლის რკინის ბადეებიდან, რომელშიც კაცი ხელს ძლივს გამოჰყოფდა, დანტესმა შეძლო გაერჩია, რომ კესერის ქუჩით მიჰყავდათ, ხოლო შემდეგ სენ-ლორანის და ტარამის ქუჩით სანაპიროზე დაეშვნენ.

ძალიან მალე სარკმლის რიკულებსა და ძეგლების გარშემო შემოვლებულ რკინის რიკულებს შუა, რომლებსაც ეტლმა ჩაუარა, მან შენიშნა ნავსადგურის სამმართველოს შენობაზე აღმართული ნათურები.

ეტლი გაჩერდა. ბოქაული ჩამოხტა კოფოდან და მიუახლოვდა სადარაჯოს, საიდანაც თორმეტი ჯარისკაცი გამოვიდა და ორ რიგად გამწკრივდა, მათ იარაღს ლაპლაპი გაჰქონდა სანაპიროზე ანთებული ფარნის შუქზე.

«ნუთუ ეს ყველაფერი ჩემი გულისთვისაა? ნუთუ მე დამიყენეს ასე შეიარაღებული ჯარისკაცები?» — ფიქრობდა დანტესი.

ბოქაულმა გააღო გასაღებით დაკეტილი კარი და ამით უსიტყვოდ გასცა პასუხი დანტესის კითხვას. ყმაწვილმა კაცმა დაინახა, რა ვიწრო გასასვლელი დაეტოვებინათ მისთვის ეტლიდან სანაპირომდე ორ რიგად გამწკრივებულ ჯარისკაცებს.

პირველად ჩამოვიდა ის ორი ჟანდარმი, რომლებიც დანტესის წინ ისხდნენ, მათ მიჰყვა პატიმარი, ხოლო შემდეგ ის ორი ჟანდარმი, რომელთა შუა დანტესი იჯდა. ყველანი იმ ნავის მიმართულებით გაემურნენ, რომელსაც საბაჟოს მოხელე ნაპირზე ჯაჭვით ამაგრებდა.

ჯარისკაცები ბრიყვული ცნობისმოყვარეობით შეჰყურებდნენ დანტესს. ის მაშინვე დასვეს ნავის კიჩოსთან. იმგვარად, რომ ისევ ოთხ ჟანდარმს შუა მოქცეულიყო. ბოქაული კი ნავის ცხვირზე ჩამოჯდა. ღონიერმა ბიძგმა ნავი ნაპირს მოაშორა და ოთხმა მენავემ სწრაფად მოუსვა ნიჩბები. ნავიდან შემახილი გაისმა. ჯაჭვი, რომელიც ნავსადგურის შესასვლელს კეტავდა, დაეშვა და დანტესი აღმოჩნდა ეგრეთ წოდებულ ფრიოლში, სხვანაირად რომ ვთქვათ, ნავსადგურს გარეთ.

პატიმარს თავდაპირველად ესამოგნა სუფთა ჰაერი. ჰაერი — ეს თითქმის თავისუფლებაა. ღრმად სუნთქავდა მაცოცხლებელ ნიავს, რომელსაც თავის ფრთებზე მოჰქონდა ღამისა და ზღვის საიდუმლო სურნელი. მაგრამ დანტესს ძალიან ძაღვად აღმოხდა ოხვრა. ნავი მიცურავდა იმ «რეზერვის» გასწვრივ, სადაც ის ასე ბედნიერი იყო ჯერ კიდევ ამ დილით, დაპატიმრების წუთამდე. ორი ღია, განათებული ფანჯრიდან მის ყურამდე აღწევდა მეჯლისის მონაწილეთა ცეკვა-თამაშისა და სიმღერის ხმა.

დანტესმა გულხელი დაიკრიფა, თვალები ზეცას აღაპყრო და ლოცვა დაიწყო.

ნავი განაგრძობდა თავის გზას. მან ჩაუარა «მკვდარ თავს», ფარაოს ყურეს გაუსწორდა და გვერდი აუქცია ბატარეას. ეს მანევრი გაუგებარი იყო დანტესისათვის.

— კი მაგრამ, სად მიგყავართ? — ჰკითხა მან ერთ-ერთ ჟანდარმს.

— ძაღვად გაიგებთ.

— მაგრამ ჯერ.....

— აკრძალული გვაქვს თქვენთვის რაიმე ახსნა-განმარტების მოცემა.

დანტესი ნახევრად ჯარისკაცი იყო, შეკითხვების მიცემა ჟანდარმებისათვის, რომლებსაც აკრძალული ჰქონდათ მისთვის ეპასუხათ, უხერხულად ეჩვენა და გაჩუმდა.

დანტესს მეტისმეტად უცნაურმა აზრებმა გაურბინეს გონებაში. ასეთი ნავით შორს არ შეიძლებოდა წასვლა, ღუზაჩაშვებული გემი კი არსად ჩანდა; დანტესმა გაიფიქრა, სადმე მოშორებულ ადგილას ჩამომსვამენ, და მეტყვიან თავისუფალი ხარო. ის არ იყო შებოროტი და არც ცდილან ხელხუნდები დაედოთ! ეს კარგის მომასწავებლად მიიჩნია. ესეც რომ არა ყოფილიყო, განა მეფის პროკურორის თანაშემწემ, ამ კეთილმა და ალერსიანმა ადამიანმა, არ გააფრთხილა, იმ საბედისწერო სახელს — ნუარტიეს თუ არ ახსენებ, ნურაფრის შიში ნუ გექნებათო? მერედა ვილფორმა ხომ მის თვალწინ დაწვა ის საშიში წერილი, ერთადერთი საბუთი, რომელიც მის წინააღმდეგ არსებობდა.

ჩაფიქრებული, უსიტყვოდ ელოდა, რა მოხდებოდა და თან ღამის სიბნელეს გაჩვეული მეზღვაურის თვალით ცდილობდა სივრცე გაეზომა.

მარჯვნივ ჩამოიტოვეს შუქურით განათებული კუნძული რატონო და ნავი ნაპირ-ნაპირ ცურვით კატალანის ყურეს მიადგა. პატიმარს თვალები გაუფართოვდა. აქ ხომ მერსედესი ცხოვრობდა. ჩაბნელებულ სანაპიროზე მას ყოველ წუთს ეჩვენებოდა ქალის გაურკვეველი ლანდი.

ნუთუ გულმა არ უგრძნო მერსედესს, რომ მისგან სამასი მეტრის დაშორებით მის საყვარელ ადამიანს გაატარებდნენ?

მთელ კატალანში მხოლოდ ერთი ფანჯრიდან გამოკრთოდა სინათლე. დანტესმა იცნო თავისი საცოლის ოთახი. ამ პატარა სოფელში მარტო მერსედესს არ ეძინა, ხმამაღლა რომ დაეყვირა, ხმას კიდევაც მიაწვდენდა.

მაგრამ შერცხვა, რას იტყოდა ეს ხალხი მის გაშმაგებულ ყვირილზე? ამიტომ გაჩუმება არჩია. თვალები ფანჯარაზე დარჩა მიშტერებული, ნავი კვლავ მიცურავდა; მაგრამ პატიმარი ნავზე აღარ ფიქრობდა, მისი ფიქრი მერსედესს დასტრილებდა. ბოლოს სინათლის შუქი კლდის ქიმს მიეფარა. დანტესი მოტრიალდა და დაინახა, რომ ნაპირი შორს დარჩენილიყო.

სანამ ის თავის ფიქრებში იყო გართული, ნიჩბები იალქნებით შეეცვალათ და ნავი ქარის მიმართულებას მიჰყვებოდა.

მიუხედავად იმისა, რომ დანტესს აღარ უნდოდა ახალი შეკითხვებით მიემართა ჟანდარმისათვის, მაინც მიუახლოვდა მას, ხელი მოჰკიდა და უთხრა:

— ამხანაგო! პატიოსნებასა და ჯარისკაცის სახელს გაფიცვით, შემობრალეთ და მიპასუხეთ. მე ვარ კაპიტანი დანტესი, ნამდვილი, პატიოსანი ფრანგი. ვიცი, რაღაც ღალატში მდებენ ბრალს. მითხარით, სად მიგყავართ და გაძლევთ მეზღვაურის პატიოსან სიტყვას, მოვიხდი ვალს და დავემორჩილები ჩემს ბედს.

ჟანდარმმა კეფა მოიფხანა და თავის ამხანაგს გადახედა. ამ უკანასკნელმა ისეთი სახე მიიღო, თითქოს ეუბნებოდა — უკვე ისეთ ადგილას ვართ, რომ ვგონებ, შეიძლება თქმაო. ჟანდარმი დანტესს მიუბრუნდა:

— თქვენ მარსელის მკვიდრი ხართ, ამავე დროს მეზღვაური, — უთხრა მან, — და მეკითხებით, სად მივდივართ?

— დიახ, პატიოსნებას გეფიცვებით, წარმოდგენა არა მაქვს,

— ვერ მიმხვდარხართ?

— ვერა.

— შეუძლებელია.

— გეფიცვით ყოველივეს, რაც ჩემთვის წმინდათა წმინდაა ამ ქვეყნად, რომ ეს ასეა. მოიღეთ მოწყალეობა და მითხარით:

— მერე, ბრძანება?

— ბრძანება არ გიკრძალავთ: მითხრათ ის, რასაც ათ წუთში, ნახევარ საათში ან შეიძლება ერთ საათში გავიგებ, თქვენ მხოლოდ თავს დამაღწევინებთ ამ გაუთავებელი ეჭვებისაგან. ამას, როგორც მეგობარს, ისე გთხოვთ, შემომხედეთ, არც წინააღმდეგობის გაწევას ვაპირებ, არც გაქცევას. ეს შეუძლებელიც არის, თქვით, სად მივდივართ?

— თუ თვალთ სინათლე არ დაგკლებიათ, მაშინ, ალბათ, არასოდეს გამოსცილებიხართ მარსელის ნავსადგურს, თორემ ახლა მაინც უნდა ხვდებოდეთ, სად მიდიხართ.

— მაინც ვერა ვხვდები.

— მაშ, მიიხედ-მოიხედეთ.

დანტესი წამოდგა და იმ მიმართულებით გაიხედა, საითაც ნავი მიცურავდა, მეხუთედი კილომეტრის დაშორებით მან შავ, ფრიალო კლდეზე გადმოკიდებული პირქუში ციხე-სიმაგრე იფი დაინახა.

ამ უცნაურმა სანახაობამ, რომლის ირგვლივ შიში მეფობდა, ამ სიმაგრემ, რომელიც სამასი წლის განმავლობაში თავისი ლეგენდარული გადმოცემებით იყო ცნობილი, დანტესის წინაშე უეცრად აღმართულმა ციხემ, რომელიც მანამდე ფიქრშიც არ გაუვლია, ისეთი გავლენა იქონია მასზე, როგორსაც ეშაფოტი ახდენს სიკვდილმისჯილ ადამიანზე.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო! — შეჰყვირა მან, — ციხესიმაგრე იფი? რისთვის მივდივართ იქ?

ჟანდარმს გაეღიმა.

— მე ხომ არ მიპირებენ იქ დამწყვდევას? ციხესიმაგრე იფი სახელმწიფო ციხეა, მხოლოდ დიდ პოლიტიკურ დამნაშავეთათვის განკუთვნილი. მე არაფერი დანაშაული არ ჩამიდენია. განა იქ არიან გამომძიებლები, მოსამართლენი?

— რამდენადაც მე ვიცი, იქ მხოლოდ ციხის უფროსი, მცველები, გარნიზონი და მაგარი კედლებია. კმარა, კმარა, მეგობარო, თავს ნუ იკატუნებთ, თორემ ვიფიქრებ, რომ ჩემს გულკეთილობას სასაცილოდ იგდებთ.

დანტესმა ჟანდარმს ისე მაგრად მოუჭირა ხელი, რომ კინაღამ გადაუმტვრია.

— მაშ თქვენ დაჟინებით ამბობთ, რომ ციხესიმაგრე იფში მიგყავართ და იქ უნდა დამტოვოთ?

— ალბათ. მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში ამაოდ მიჭერთ ასე მაგრად ხელს, — უთხრა ჟანდარმმა.

— ყოველგვარი ძიების, ყოველგვარი ფორმალური მხარეების დაცვის გარეშე? — იკითხა დანტესმა.

— ყველა ფორმალური მხარე უკვე შესრულებულია, ძიებაც დამთავრებულია.

— ბატონ დე ვილფორის შეპირების მიუხედავად?

— მე არ ვიცი, რას დაგპირდათ თქვენ ბატონი დე ვილფორი, — უთხრა ჟანდარმმა, — მაგრამ ის კი ვიცი, რომ ციხესიმაგრე იფში მივდივართ. რას ჩადიხართ? ჰეი, ამხანაგებო, ჩემკენ!

ელვისებური სწრაფი მოძრაობით, რომელიც არ გამოპარვია გამოცდილი ჟანდარმის თვალს, დანტესს უნდოდა ზღვაში გადამხტარიყო, მაგრამ ოთხმა მძლავრმა ხელმა სწორედ მაშინ შეაჩერა, როდესაც ნავის ფსკერს მოსწყდა. დანტესი ნავში ჩაეგდო და სიბრაზისაგან ღმუილი დაიწყო.

— ეჰე! — შესძახა ჟანდარმმა და მუხლი მკერდზე დააბჯინა, — ეჰე, აი თურმე როგორ ასრულებთ მეზღვაურის პატიოსან სიტყვას! მოდი და ენდე თქვენისთანა ჩუმჩუმას! აბა, ახლა ერთხელ კიდევ გაბედეთ განძრევა, ტყვიას დაგახლით შუბლში. მე გადავუხვავი ბრძანების პირველ პუნქტს, მაგრამ გარწმუნებთ, მეორე სისრულეში იქნება მოყვანილი.

და მან მართლაც მიუშვირა კარაბინი დანტესს, ჭაბუკმა იგრძნო, რომ თოფის ლულა მის საფეთქელს ეხებოდა.

უცბად დანტესს თავში გაუელვა აზრმა, სწორედ ეს აკრძალული მოძრაობა გაეკეთებინა და ამით ბოლო მოეღო მოულოდნელი უბედურებისათვის, რომელიც თავს დაატყდა და რომელმაც ასე უცებ ქორისებურ ბრჭყალებში მოაქცია, მაგრამ სწორედ იმიტომ, რომ ეს ამბავი მოულოდნელი იყო, დანტესმა გაიფიქრა, დიდხანს არ გაგრძელდებოდა, შემდეგ მოაგონდა ბატონ დე ვილფორის დაპირება; ბოლოს ისიც უნდა ითქვას, რომ ნავში სიკვდილი, ისიც ჟანდარმის ხელით, მეტად ულამაზოდ და ბეჩავად ეჩვენა.

იგი ღმუილით ძირს დაეხეთქა, ხელი პირში იტაცა და თავის ხორცს კბენა დაუწყო.

თითქმის იმ წუთშივე ნავი მძლავრი ბიძგისაგან შეირყა. ერთ-ერთი მენავე გადახტა ფრიალო კლდეზე, რომელსაც ნავი ცხვირით ოდნავ დაეჯახა. დანტესი მიხვდა, რომ მივიდნენ. ბაგირი ბორბალს დაეხვია და დაიჭრიალა. ჟანდარმმა, რომელიც დანტესს მაგრად ჩასჭიდებოდა საყელოში და ხელებში, აიძულა წამომდგარიყო და მიათრია კიბის საფეხურამდე, რომელიც ციხის კარებისაკენ მიდიოდა. უკან ბოქაული მიჰყვებოდა ხიშტიანი თოფით.

დანტესი უკვე აღარ ცდილა წინააღმდეგობა გაეწია. ეს სიღინჯე, აუჩქარებლობა უფრო უხალისობით აიხსნებოდა, ვიდრე სხვა მიზეზით. მას თავბრუ ეხვეოდა და მთვრალივით ქანაობდა. ციცაბო ფერდობზე მან ხელახლა დაინახა ორ რიგად გამწკრივებული ჯარისკაცები; გრძნობდა, რომ ამ ფერდობზე ამავე კიბე აიძულებდა

ფეხათრევით ასულიყო; შეამჩნია, რომ კარი გაიარა, და ეს კარი მის უკან მიიხურა, მაგრამ ყოველივე ისე მექანიკურად ხდებოდა, თითქოს ბურუსში მიდიოდა და ვერაფერს ამჩნევდა. ის ვერა ხედავდა თვით ზღვასაც. ესოდენ უსაზღვრო სატანჯველს პატიმართათვის, რომლებიც შეძრწუნებით გაჰყურებენ მას, რადგან უძლურნი არიან გადალახონ იგი.

ამ პატარა შეჩერების დროს დანტესმა გონება მოიკრიბა და ირგვლივ მიმოიხედა. ის აღმოჩნდა ოთხკუთხედ ეზოში, ოთხივე მხრივ მაღალ კედლებს შუა ისმოდა გუშაგების ნელი და თანაბარი ნაბიჯის ხმა, და ყოველთვის, როცა ისინი ორი თუ სამი განათებული ფანჯრის წინ გაივლიდნენ, მათი თოფის ლულებს ელვარება გაჰქონდა.

დანტესი და მისი თანმხლებნი ათ წუთს იცდიდნენ. რაკი დანტესს უკვე აღარ ჰქონდა გაქცევის საშუალება, ჟანდარმებმა ხელი გაუშვეს, ეტყობოდა, ბრძანებას ელოდნენ. და ეს ბრძანებაც გაისმა.

— სად არის პატიმარი? — გაისმა ვიღაცის ხმა.

— აქ არის, — უპასუხეს ჟანდარმებმა.

— უკან გამომყევს, მე მას თავის საკანში მივიყვან.

— გასწით, — უთხრეს ჟანდარმებმა და ხელი ჰკრეს.

დანტესი გამცილებელს გაჰყვა. იგი მართლაც შეიყვანეს ნახევრად მიწაში ჩაფლულ საკანში, რომლის გაშიშვლებული და სველი კედლები თითქოს ცრემლებად იღვრებოდნენ. ტაბურეტზე დადგმულმა ჭრაქმა, რომლის პატრუქი რაღაც აყროლებულ ქონში ცურავდა, გაანათა ამ საშინელი საცხოვრებლის ლაპლაპა კედლები და დანტესმა თავისი გამცილებელი დაინახა. ეს იყო ცუდად ჩაცმული, უხეში სახის ციხის ერთ-ერთი მსახური, ალბათ, ყველაზე დაბალი ჩინის მქონე ადამიანი.

— აი, ამაღამ აქ გაათევთ, — უთხრა მან, — ახლა გვიანია, ციხის უფროსს სძინავს, ხვალ დილით კი, როდესაც გაიღვიძებს და თქვენს შესახებ ბრძანებას გაეცნობა, შეიძლება სხვა ოთახში გადაგიყვანონ. მანამ კი აი თქვენი პური, დოქი წყლით და თივაც იქვეა კუთხეში. აი, ყველაფერი, რაც შეუძლია ინატროს პატიმარმა. ღამე მშვიდობისა!

და სანამ დანტესი საპასუხოდ პირს დააღებდა, სანამ დაინახავდა, სად დაუდევს პური, შეამჩნევდა, სად იდგა დოქი და თავს მიაბრუნებდა კუთხეში მიმალული თივისაკენ, მისთვის ლოგინის მაგივრობა რომ უნდა გაეწია, მედილეგემ ჭრაქი აიღო, კარები გაიხურა და პატიმარს წაართვა ის მბჟუტავი სინათლეც, რომელმაც თითქოს ელვისებური განათებით დაანახვა ციხის სველი კედლები.

იგი მარტო დარჩა წყვილიადასა და დუმილში. პირქუში და უტყვი, როგორც ჯურღმულის თაღები, რომლის ყინულოვანი სიცივე გახურებულ შუბლს უგრელებდა.

როდესაც მზის პირველმა სხივებმა ოდნავ გაანათა ეს ბუნაგი, მედილეგე მოვიდა და ბრძანება მოიტანა, პატიმარი იქვე დაეტოვებინათ, დანტესს ადგილი არ შეეცვალა, თითქოს რკინის ხელს მიეჭედა იქვე, სადაც საკანში პირველად შემოყვანის დროს გაჩერდა, მხოლოდ თვალები ოდნავ დასივებოდა ცრემლებისაგან, გაშეშებული იდგა და მიწას დაჰყურებდა.

მან ასე, ფეხზე გაატარა მთელი ღამე და თვალი ერთ წუთსაც არ მოუხუჭავს.

მედილეგე მიუახლოვდა და გარშემო შემოუარა, ეტყობოდა, დანტესი ვერ ამჩნევდა მას. მაშინ მედილეგემ მხარზე ხელი დაჰკრა. ყმაწვილი კაცი შეკრთა და თავი გაიქნია.

— არ გიძინიათ? — ჰკითხა მედილეგემ.

— არ ვიცი, — უპასუხა დანტესმა.

მედილეგემ გაკვირვებით შეხედა.

— არა გზიათ?

— არ ვიცი, — უპასუხა კვლავ დანტესმა.

— ხომ არაფერი გჭირდებათ?

— მე მინდა ციხის უფროსი ვნახო.

მედილეგემ მხრები აიჩეჩა და გავიდა.

დანტესმა თვალი გააყოლა, ნახევრად ღია კარისაკენ ხელები გაიწოდა, მაგრამ კარი მიიხურა.

მაშინ დანტესს, თითქოს მკერდი გაუპესო, ქვითინი აღმოხდა. გულში დაგუბებული ცრემლები თითქოს ნაკადულად იქცა, იგი მიწაზე დაემხო და დიდხანს ლოცულობდა, წარმოიდგინა მთელი თავისი ცხოვრება და თავის თავს ეკითხებოდა: მთელი ჩემი ცხოვრების მანძილზე, ჯერ კიდევ ასე ახალგაზრდას, ხომ არ ჩამიდენია რაიმე ისეთი დანაშაული, რომ ასე სასტიკად ვისჯებო.

ასე გავიდა მთელი დღე; დანტესმა პირში ძლივს ჩაიდო პურის რამდენიმე ნამცეცი და ორიოდ წვეთი წყალი გადაყლაპა. ხან ფიქრებში ჩაფლული იჯდა, ხან კი რკინის გალიაში გამომწყვდეული მხეცივით საკანში წრიალებდა.

განსაკუთრებით ერთი აზრი აშმაგებდა. ნავში, როდესაც წარმოდგენა არ ჰქონდა, სად მიჰყავდათ, წყნარად და მშვიდად ეჭირა თავი, იმის მაგივრად, რომ გადაშვებულიყო ზღვაში, იგი ხომ საუკეთესო მოცურავე იყო მთელს მარსელში. შეეძლო წყალში ჩაყურყუმელავებული გაქცეოდა ჟანდარმებს, ნაპირამდე მიეღწია და რომელიმე ცარიელ ყურეში დამალულიყო, აქ დაეცადა გენუის ან კატალონიის გემისათვის, გადასულიყო იტალიაში ან ესპანეთში და იქიდან მოეწერა მერსედესისთვის, რომ მასთან ჩასულიყო. რომელ ქვეყანაშიც უნდა გადაეგდო ბედს, ის არ ინაღვლებდა: კარგი მეზღვაური ყველგან ძნელი საპოვნელია; ის იტალიურად ისე ლაპარაკობდა, როგორც ტოსკანელი, ესპანურს — როგორც ძველი კასტილიის პირში. იცხოვრებდა თავისუფლად და ბედნიერად მერსედესსა და მამასთან ერთად, რადგან მამასაც თავისთან წაიყვანდა. ახლა კი პატიმარი იყო, ჩამწყვდეული ციხესიმაგრე იფში, ამ კარებდანშულ სატუსალოში, არ იცოდა არც მერსედესისა და არც თავისი მამის ამბავი. ყოველივე ეს კი ასე იმიტომ მოხდა, რომ ვილფორის სიტყვებს დაუჯერა. იგი ამ მდგომარეობას სიგიჟემდე მიჰყავდა და გაშმაგებით ბორგავდა მედილეგის მიერ ახლად მოტანილ თივაზე.

მეორე დღეს იმავე დროს მედილეგე კვლავ შემოვიდა.

— ჰა, როგორ არის საქმე, დღეს გუშინდელზე დაჰკვიანებული ხართ თუ არა? — იკითხა მან.

დანტესმა არაფერი უპასუხა.

— კმარა, გეყოფათ, ცოტათი მაინც გამხნევდით, ხომ არ ისურვებდით ისეთ რამეს, რის გაკეთებასაც მე შევძლებდი; აბა, თქვით!

— მე მინდა ველაპარაკო ციხის უფროსს.

— მე ხომ გითხარით, რომ ეს შეუძლებელია, — უპასუხა მოთმინებიდან გამოსულმა მედილეგემ.

— რატომ არის შეუძლებელი?

— იმიტომ, რომ ციხის შინაგანაწესით პატიმრებს უფლება არა აქვთ, მას მიმართონ.

— გამაგებინეთ, სხვა რა არის აქ ნებადართული? — ჰკითხა დანტესმა.

— უკეთესი საჭმელ-სასმელის ყიდვა, გასეირნება და ხანდახან წიგნებიც.

— წიგნები არ მჭირდება, სეირნობის არავითარი სურვილი არ მაქვს და ჩემი საჭმელიც საკმაოდ კარგად მიმაჩნია. ერთი სიტყვით, არაფერი არ მინდა, გარდა ციხის უფროსის ნახვისა.

— თუ თავს შემაწყენთ ყოელთვის ერთი და იმავეს გამეორებით, საჭმელს აღარ მოგიტანთ, — უთხრა მედილეგემ.

— მერე რა! — უპასუხა დანტესმა, — აღარ მომიტანთ და შიმშილით მოვკვდები, მორჩა და გათავდა.

დანტესმა ისეთი ხმით წარმოთქვა ეს სიტყვები, რომ მედილეგე დარწმუნდა, ამ კაცისათვის მართლაც ბედნიერება იქნებოდა სიკვდილი. რადგან მას გამოანგარიშებული ჰქონდა, რომ თითოეული პატიმარი ყოველდღე ათ სუმიდ მოგებას აძლევდა, გამოთვალა, რა ზარალს მიაყენებდა დანტესის სიკვდილი და ამიტომ უფრო ღმობიერი კილოთი უთხრა:

— მომისმინეთ, თქვენი სურვილის დაკმაყოფილება შეუძლებელია და ნულარც მოითხოვთ ამას. არ ყოფილა შემთხვევა, რომ ციხის უფროსი პატიმრის გამოძახებაზე საკანში მისულიყოს, მაგრამ ჭკუით თუ მოიქცევით, სეირნობის უფლებას მოგცემენ, შესაძლოა, სეირნობის დროს შემთხვევით ციხის უფროსმა ჩაგიაროთ; აი, როდის გექნებათ საშუალება მიმართოთ, მხოლოდ გიპასუხებთ თუ არა, ეს უკვე მისი საქმეა.

— ასეთი შეხვედრისათვის რამდენ ხანს დამჭირდება ცდა?

— ოჰ, ღმერთო ჩემო! — წამოიძახა მედილეგემ, — ერთი, სამი, ექვსი თვე და შეიძლება ერთი წელიც.

— ეს ძალიან ბევრია, — შეაწყვეტინა დანტესმა, — მე ახლავე მინდა მისი ნახვა.

— ოჰ, თავს ნუ იღლით ასეთ შეუძლებელ სურვილებზე ფიქრით, თორემ ორი კვირის შემდეგ შეიშლებით.

— შენ ასე ფიქრობ? — ჰკითხა დანტესმა.

— დიახ, შეიშლებით, ყოველთვის ასე იწყება სიგაჟე, ჩვენ აქ გვაქვს მაგის მაგალითები. ამ საკანში თქვენამდე ცხოვრობდა ერთი აბატი, რომელიც ერთ მილიონს აძლევდა ციხის უფროსს, თუ იგი თავისუფლებას მიაწიებდა. აი, ამ ფიქრმა საწყალს გონება აურია.

— რამდენი ხანია, რაც აქ აღარ ცხოვრობს?

— ორი წელია.

— გაათავისუფლეს?

— არა, კარცერში ჩასვეს.

— მისმინე, — უთხრა დანტესმა, — მე არც აბატი ვარ და არც შემლილი, შესაძლებელია გავგიჟდე კი, მაგრამ, საბედნიეროდ, ამ წუთში სრულ ჭკუაზე ვარ და სხვა წინადადებას გაძლევ.

— რა წინადადებას?

— მე ვერ შემოგაძლევ მილიონს, რადგან მილიონები არა მაქვს, მაგრამ ას ეკიუს შეგპირდები, თუ თანახმა იქნები მარსელში ყოფნის დროს კატალანში შეიარო და გადასცე წერილი ახალგაზრდა ქალიშვილს, რომელსაც მერსედესი ჰქვია... წერილი კი არა, სულ ორი სტრიქონი.

— მე რომ ეს წერილი გადავცე და დამიჭირონ, დავკარგავ ადგილს, რომელიც ათას ლივრს მაძლევს წელიწადში, სხვა გამოსარჩენსა და საჭმელ-სასმელს გარდა. როგორც ხედავთ, დიდი სულელი უნდა ვიყო, რომ სამასი ლივრის გულისათვის ათასი დავკარგო.

— კარგი, ეგრე იყოს. მაგრამ მისმინე და კარგად დაიმახსოვრე: თუ შენ უარს იტყვი, ორი სტრიქონი გადასცე მერსედესს, ან, ყოველ შემთხვევაში, გააფრთხილო, რომ აქა ვარ, ერთ დღეს კარს უკან ჩაგისაფრდები და როგორც კი შემოხვალ, თავს გაგიხეთქ ამ ტაბურეტით.

— მუქარა! — შეჰყვირა მედილეგემ და თავის დასაცავად ერთი ნაბიჯით უკან დაიხია, — მართლაც, რომ გონებას ჰკარგავთ, აბატმაც თქვენსავით დაიწყო, ხოლო სამი დღის შემდეგ თქვენც მასავით ბორგვას მოჰყვებით. კიდევ კარგი, რომ ციხესიმაგრეში კარცერებია.

დანტესმა ტაბურეტი აიღო და თავზე დაუტრიალა.

— კარგი, კარგი, — დაშინდა მედილეგე, — რაკი ასე ძალიან გინდათ, მოვახსენებ ციხის უფროსს.

— მაღლობა ღმერთს, — თქვა დანტესმა, ტაბურეტი იატაკზე დადგა, ზედ ჩამოჯდა თავდახრილი და თვალეზამღვრეული, თითქოს მართლაც სიგიჟის პირზე ყოფილიყო.

მედილეგე გავიდა და ნახევარი საათის შემდეგ დაბრუნდა ოთხ ჯარისკაცსა და კაპრალთან ერთად.

— ციხის უფროსის ბრძანებით, პატიმარი ერთი სართულით დაბლა ჩაიყვანეთ! — თქვა მან.

— ესე იგი ჯურღმულში, — თქვა კაპრალმა.

— ჯურღმულში, შემლილი შემლილებთან უნდა ჩავამწყვდიოთ. ოთხი ჯარისკაცი დანტესს მივარდა. ეს უკანასკნელი რაღაც გაურკვეველ ბურანში იყო და წინააღმდეგობის გაუწევლად გაჰყვა მათ.

თხუთმეტი საფეხურით დაბლა ჩავიდნენ, გამოაღეს ჯურღმულის კარი.

— ეს სწორია, შემლილი მართლაც შემლილებთან უნდა დაამწყვდიონ, — ჩურჩულებდა დანტესი კარებში შესვლისას.

კარი დაიხურა, ხელებგაწვდილი დანტესი წინ მიიწევდა, სანამ კედელს მიაღწა. მაშინ კი კუთხეში მიჯდა და დიდხანს არ განძრეულა, შემდეგ თვალი თანდათან შეაჩვია სიბნელეს და საგნების გარჩევაც შეძლო.

მედილეგე არ შემცდარა, დანტესს სიგიჟეს აღარაფერი უკლდა.

IX

ნიშნობის დღის საღამო

ვილფორი, როგორც უკვე ვთქვით, კვლავ გრანდკურის მოედნისაკენ გაემართა და, როდესაც ქალბატონ დე სენ-მერანის ბინაში შევიდა, დაინახა, რომ სტუმრები სუფრიდან აშლილიყვნენ, სასტუმრო დარბაზში გადასულიყვნენ და ყავას მიირთმევდნენ.

რენე მოუთმენლად ელოდა, ამ მოუთმენლობას იზიარებდა მთელი იქ მყოფი საზოგადოება. ამიტომ იყო, რომ საერთო შეძახილებით შეხვდნენ.

— აბა, თავების მცელავო, სახელმწიფოს დასაყრდენო, როიალისტთა ბრუტოსო! — შესძახა ერთმა სტუმართაგანმა, — გვითხარით, რაშია საქმე?

— ახალი ტერორით ხომ არ გვემუქრებიან? — შეეკითხა მეორე.

— კორსიკელი კაციჭამია ხომ არ გამოსულა თავის ბუნაგიდან? — ჰკითხა მესამემ.

ვილფორი თავის მომავალ სასიდედროს მიუახლოვდა.

— მარკიზა, — უთხრა მან, — მოვედი, პატიება გთხოვოთ იმის გამო, რომ იძულებული ვარ დაგტოვოთ... მარკიზ, — მიუბრუნდა იგი მარკიზ დე სენ-მერანს, — ნება მიბოძეთ, ორიოდ სიტყვა გითხრათ განცალკევებით.

— ოჰო, მაშ საქმე მართლა ძალიან სერიოზულია? — იკითხა მარკიზის მეუღლემ ვილფორის მოღუშული შუბლის დანახვაზე.

— იმდენად სერიოზული, რომ იძულებული ვარ რამდენიმე დღით დაგტოვოთ, თქვენ ამით შეგიძლიათ დარწმუნდეთ, — მიუბრუნდა იგი რენეს, — თუ რაოდენ სერიოზული საქმეა.

— მიემგზავრებით! — შესძახა რენემ, რომელმაც ვერ შეძლო ამ მოულოდნელი ახალი ამბით გამოწვეული განცდის დამალვა.

— რას ვიზამთ, მადმუაზელ! — უპასუხა ვილფორმა, — საჭიროა.

— კი მაგრამ, საით მიემგზავრებით? — ჰკითხა მარკიზის მეუღლემ.

— ეს სასამართლო საიდუმლოებაა. თუმცა, თუ ვინმე თქვენგანს რაიმე საქმე აქვს პარიზში, ამაღამ ჩემი ერთი მეგობარი მიდის და სიამოვნებით შეასრულებს დავალებას.

ყველამ ერთმანეთს გადახედა.

— თქვენ გინდოდათ ჩემთვის რამდენიმე სიტყვა გეთქვათ, — უთხრა მარკიზმა.

— დიახ, თუ შეიძლება, თქვენს კაბინეტში შევიდეთ.

მარკიზმა ვილფორს მკლავი გაუყარა და ორივენი გავიდნენ.

— აბა, ახლა მითხარით, რა მოხდა? — ჰკითხა მან კაბინეტში შესვლისთანავე.

— მეტად სერიოზული ამბავი, რომელიც მოითხოვს ჩემს დაუყოვნებლივ გამგზავრებას პარიზში. ახლა კი ნება მიბოძეთ, ბოდიში მოვიხადო კადნიერი შეკითხვისათვის, სახელმწიფო ობლიგაციები ხომ არ გაქვთ?

— ობლიგაციებშია დაბანდებული მთელი ჩემი ქონება: დაახლოებით ექვსასი თუ რვაასი ათასი ფრანკი.

— მაშ გაჰყიდეთ, გაჰყიდეთ, თორემ გაკოტრდებით.

— მერედა აქედან რანაირად გავყიდო?

— განა მაკლერი არ გყავთ პარიზში?

— დიახ, მყავს.

— გამატანეთ მასთან წერილი, რომ დაუყოვნებლივ, ერთი წუთის, ერთი წამის დაუკარგავად გაჰყიდოს ისინი. მე რომ ჩავალ, შეიძლება უკვე დაგვიანებულიც იყოს.

— ეშმაკმა დალაზვროს! დროს ნულარ დაგვარგავთ, — უთხრა მარკიზმა და მაგიდას მიუჯდა, დაწერა წერილი, რომლითაც თავის მაკლერს განკარგულებას აძლევდა, გაეყიდა ყველა ობლიგაცია, რა ფასადაც უნდა ყოფილიყო.

— რაკი ეს ერთი წერილი მზად მაქვს, — თქვა ვილფორმა და თან წერილი ფრთხილად ჩაკეცა საფულეში, — მეორეც დამჭირდება.

— მეორე ვისთან?

— მეფესთან.

— მეფესთან?

— დიახ.

— კი მაგრამ, მე ვერ გავბედავ მის უდიდებულესობას ასე, პირდაპირ მივწერო წერილი.

— არც გთხოვთ მაგას, მე მინდა, ბატონ დე სალვიეს დააწერინოთ. ეს წერილი აუცილებელია. მისი დახმარებით მე პირდაპირ შემემძლება მეფესთან შესვლა და ძვირფასი დრო არ დამეკარგება იმ ფორმალობის შესასრულებლად, რაც აუდიენციის მისაღებად არის საჭირო.

— ხომ არ გავიწყდებათ იუსტიციის მინისტრი? მას ხომ აქვს ტიულერში შესვლის უფლება და მისი დახმარებით, როდესაც გინდათ, დღისით იქნება თუ ღამით, შეგიძლიათ მეფის ნახვა მოახერხოთ.

— რასაკვირველია, მაგრამ არ მინდა სხვას გავუზიარო ის ახალი ამბავი, რომელიც მე მიმაქვს. ხომ გესმით? იუსტიციის მინისტრი მე უკანა პლანზე გადამწევს და მისაკუთრებს ამ საქმით გამოწვეულ დამსახურებას. მხოლოდ ერთს გეტყვით, მარკიზ, ჩემი კარიერა უზრუნველყოფილი იქნება, თუ პირველი შევალ ტიულერში. მეფეს ისეთ სამსახურს გავუწევ, რომელსაც ვერასოდეს ვერ დაივიწყებს.

— თუ ასეა საქმე, ჩემო ძვირფასო, წადით, მოემზადეთ, მე კი დე სალვიეს დავუძახებ და დავაწერინებ წერილს, რომელიც საშვების მაგივრობას გაგიწევთ.

— კარგი, მაგრამ დროს ნულარ დაგვარგავთ. თხუთმეტ წუთში საფოსტო ეტლში უნდა ვიჯდე.

— უბრძანეთ, ეგ თქვენი ეტლი ჩემი სახლის წინ გააჩერონ.

— აუცილებლად. ბოდიში მომხადეთ თქვენს მეუღლესთან და აგრეთვე მადმუაზელ დე სენ-მერანთან, რომელსაც ასეთ დღეს უღრმესი მწუხარებით ვშორდები.

— ისინი ორივენი ჩემს კაბინეტში დაგხვდებიან და შეძლებთ გამოემშვიდობოთ.

— ათასჯერ გიხდით მადლობას, ჩემი წერილის თადარიგს შეუდექით.

მარკიზმა დარეკა, შემოვიდა მსახური.

— მოახსენეთ გრაფ დე სალვიეს, რომ ვუცდი... თქვენ კი, — მიუბრუნდა იგი ვილფორს, — დროა წახვიდეთ.

— კარგი, წავალ და ამ წუთშივე დავბრუნდები.

ვილფორი თითქმის სირბილით გავიდა. მაგრამ კარებში ფიქრმა გაუელვა, ასე აჩქარებული ნაბიჯებით მიმავალი პროკურორის თანაშემწის დანახვა მთელ ქალაქს სიმშვიდეს დაურღვევს; ამიტომ ჩვეულებრივი, მისი თანამდებობის პირისათვის შესაფერისი ნაბიჯით განაგრძო გზა.

სიბნელეში, თავის კარებთან, მან რაღაც თეთრი მოჩვენება შენიშნა, რომელიც უძრავად იდგა და უცდიდა. ეს იყო კატალანელი ლამაზი ქალიშვილი. რაკი მერსედესმა ვერაფერი შეიტყო ედმონდის შესახებ, გადაწყვიტა, თვითონ წამოსულიყო და გაეგო თავისი საქმროს დაპატიმრების მიზეზი. ვილფორის მიახლოებისთანავე ის კედელს მოსწყდა და გზა გადაუღობა. დანტესს უკვე ნაამბობი ჰქონდა მეფის პროკურორის თანაშემწისათვის თავისი საცოლის შესახებ და მერსედესს არ დასჭირებია ეთქვა, ვინ იყო: ვილფორმა უამისოდაც იცნო იგი. მეფის პროკურორის თანაშემწე განცვიფრებული იყო ამ ქალიშვილის სილამაზითა და ღირსებით. და როდესაც ქალიშვილმა მას თავისი საქმროს ამბავი ჰკითხა, ვილფორს ასე ეგონა, თითქოს თვითონ ყოფილიყო ბრალდებული, მერსედესი კი მსაჯული.

— კაცს, რომელზედაც თქვენ მელაპარაკებით, დიდი დანაშაული მიუძღვის, და მე არაფრის გაკეთება არ შემიძლია მის სასარგებლოდ.

მერსედესმა ქვითინი დაიწყო. ვილფორს უნდოდა, გვერდით ჩაეველო მისთვის, მაგრამ ქალმა მეორედ შეაჩერა.

— ის მაინც მითხარით, სად არის, რათა საშუალება მქონდეს, გავიგო — ცოცხალია თუ მკვდარი.

— არ ვიცი, ჩემს განკარგულებაში უკვე აღარ არის, — უპასუხა ვილფორმა.

ქალიშვილის მუდარამ და მისმა უმანკო თვალებმა ვილფორი შეაშფოთა. მან ხელი ჰკრა მერსედესს, ოთახში შევიდა და სწრაფად გადაკეტა კარი, თითქოს ამით უნდოდა გარეთ დაეტოვებინა ის მწუხარება, რომელიც მას მოუტანეს.

მაგრამ მწუხარების განდევნა არც ისე ადვილია. მისგან დაჭრილს თან მიჰყვება, როგორც მომაკვდინებელი ისარი, რომელზედაც ლაპარაკობს ვერგილიუსი¹. (¹ ვერგილიუსი — სახელოვანი რომაელი პოეტი, ავტორი «ენეიდისა», «გეორგიკებისა» და «ბუკოლიკებისა» (70—19 წ. წ.).) ვილფორმა, როგორც ვთქვით, კარები ჩაიკეტა და სასტუმრო ოთახში ავიდა. მაგრამ აქ მუხლებმა უმტყუნეს და აღმოხდა ოხვრა, რომელიც ქვითინს ჰგავდა; ის სავარძელში ჩაეშვა.

აი მაშინ, ამ ავადმყოფი გულის სიღრმეში გამოვლინდა სიკვდილის პირველი ნიშნები. ის, ვინც მის პატივმოყვარეობას ემსხვერპლა, უდანაშაულო ადამიანი, რომელიც მამამისის დანაშაულს შეეწირა, ვილფორის წინ აღიმართა ფერმიხდილი და მრისხანე. მკლავი თავისი საცოლისათვის გაეყარა და მოსულიყო, რათა მისი სინდისი ეწამებინა არა ისეთი წამებით, რომელიც ავადმყოფს ისე აროკვებს, როგორც ანტიკური ბედისწერის ფურეები, არამედ ყრუ და მტანჯავი ბჟულით, რომელიც გულს ჯიჯგნის წარსული მოქმედების მოგონებებით და ბოლოს სრულიად ანადგურებს მას.

ვილფორმა გულის სიღრმეში განიცადა მერყეობის კიდევ ერთი უკანასკნელი წუთი. მას არაერთხელ ჰქონდა წარმოთქმული საბრალმდებლო სიტყვა, მაგრამ არასოდეს უგრძნია სხვა რამ, გარდა მსაჯულის და დამნაშავის ბრძოლის განცდისა, იგი მოითხოვდა ბრალდებულთა სიკვდილით დასჯას რასაც ასრულებდნენ მისი მჭევრმეტყველური გამოსვლების შედეგად, მის სიტყვებს აღფრთოვანებაში მოჰყავდა მოსამართლეები და ნაფიცი მსაჯულები. ერთხელაც არ მოღრუბვლია შუბლი სასიკვდილო განაჩენების შემდეგ, რადგან ბრალდებულნი დამნაშავენი იყვნენ ან, ყოველ შემთხვევაში, ვილფორი დამნაშავეებად სთვლიდა მათ.

მაგრამ ამჯერად სულ სხვაგვარად იყო საქმე. სამუდამო პატიმრობა მიუსაჯა სრულიად უდანაშაულო ადამიანს, ადამიანს, რომელიც ბედნიერებას ელოდა, წაართვა მას არა მარტო თავისუფლება, არამედ ბედნიერებაც; ამჯერად ის იყო არა მარტო მოსამართლე, არამედ ჯალათიც.

ამ ფიქრებში მან იგრძნო ის ყრუ დარტყმები, რაზედაც უკვე მოგახსენეთ და რომლებიც მისთვის აქამდე უცნობი იყო. ეს დარტყმები გაურკვეველ შიშს აგრძნობინებდა. ასეთი აუტანელი ტკივილები აფრთხილებს ხოლმე დაჭრილს, რომელიც ისე ვერ შეეხება ღია ჭრილობას, რომ გველნაკბენივით არ წამოხტეს.

მაგრამ ვილფორის ჭრილობა ისეთი იყო, რომელიც არ ხორცდება ან, ყოველ შემთხვევაში, შეხორცდება იმისათვის, რომ ხელახლა გაიხსნას და უფრო მეტად ეტკინოს.

ამ წუთში ვილფორს რენეს ნაზი ხმა რომ გაეგონა — შეიბრალე პატიმარიო, ან ლამაზი მერსედესი შემოსულიყო და ეთქვა მათთვის — ღვთის სახელით, რომელიც დაგვყურებს და გვასამართლებს, დამიბრუნეთ ჩემი დანიშნულიო — ვილფორი უკვე თითქმის დამარცხებული, დაემორჩილებოდა მას, და გაყინული ხელებით, რა შედეგიც უნდა მოჰყოლოდა ამას თვით მისთვის, დაწერდა დანტესის გათავისუფლების ბრძანებას. მაგრამ არც ერთის ხმა არ გაისმა, სიჩუმე არავის დაურღვევია. კარებიც მხოლოდ ვილფორის კამერდინერმა გამოაღო, რათა საფოსტო ეტლის მოსვლა ეცნობებინა.

ვილფორი წამოდგა ან, უკეთ, წამოხტა, როგორც შინაგან ბრძოლაში გამარჯვებული ადამიანი, თავის საწერ მაგიდას მივარდა, ჯიბეში ჩაიყარა, რაც კი უჯრებში ოქრო მოეპოვებოდა, გაოგნებული ერთხელ კიდევ შემოტრიალდა ოთახში, ხელი შუბლზე მიიღო და არეულ-დარეული ლაპარაკი დაიწყო. შემდეგ, როდესაც იგრძნო, რომ კამერდინერმა მხრებზე ლაბადა წამოასხა, ოთახი გადაკეტა და ეტლისაკენ გაქანდა. მეეტლეს ნაწყვეტ-ნაწყვეტად უბრძანა, გრანდკურის ქუჩაზე მარკიზ დე სენ-მერანის ბინისაკენ ჩაეხვია.

საწყალი დანტესი უიმედოდ იყო განწირული.

მარკიზის დაპირების თანახმად, ვილფორს კაბინეტში დაუხვდნენ ქალბატონი დე სენ-მერანი და რენე. რენეს დანახვაზე ახალგაზრდა კაცი შეკრთა. მას ეგონა, რომ საცოლე ხელახლა დაუწყებდა თხოვნას დანტესის გათავისუფლების შესახებ, მაგრამ, სამწუხაროდ, უნდა გამოვტყდეთ, რომ ადამიანური ეგოიზმის გამო ქალიშვილს მხოლოდ ერთი რამ აწუხებდა — ვილფორის გამგზავრება.

მას უყვარდა ვილფორი. ვილფორი მიემგზავრებოდა სწორედ ქორწილის წინა დღეს, მან თვითონაც არ იცოდა და არ შეეძლო ეთქვა — როდის დაბრუნდებოდა. რენე შებრალების მაგიერ წყევლიდა დანტესს, რომელიც თავისი დანაშაულის გამო საქმროს ამორებდა.

რა დღეში იყო საწყალი მერსედესი? მას დე-ლა-ლოჟის ქუჩის კუთხეში ფერნანდი დაუხვდა და უკან აედევნა. ქალიშვილი კატალანში დაბრუნდა და სასოწარკვეთილი, ცოცხალ-მკვდარი ლოგინზე დაეშვა. მისი საწოლის წინ დაჩოქილიყო ფერნანდი,

გაყინულ ხელებს უსრესდა და მხურვალედ უკოცნიდა. მერსედესი არ ცდილობდა წაერთმია ხელი, არც კი გრძნობდა ამ ამბორს. ასე გაიარა ღამემ. მთელი ზეთი დაიწვა, ჭრაქი ჩაქრა, მაგრამ მერსედესი ვერც სიბნელეს გრძნობდა, ვერც სინათლეს. ირიჟრაჟა და მან ვერც ეს შეამჩნია.

მწუხარებამ ბურუსი ჩამოაფარა მის თვალებს, ედმონდის გარდა სხვა არაფერს ხედავდა.

— თქვენ აქა ხართ? — ჰკითხა ბოლოს და ფერნანდისაკენ მიბრუნდა.

— წუხელ საღამოს აქეთ არ მოგცილებივარ, — ნაღვლიანად ამოიოხრა ფერნანდმა.

ბატონი მორელი თავს არ თვლიდა დამარცხებულად. მან გაიგო, რომ დანტესი დაკითხვის შემდეგ ციხეში წაეყვანათ. მორელმა შემოირბინა თავისი მეგობრები, იყო მარსელის საზოგადოების გავლენიან პირებთან, მაგრამ უკვე ყველგან გავრცელებულიყო ხმა, რომ ახალგაზრდა მეზღვაური ბონაპარტისტების ჯაშუში იყო და რადგან ყველაზე გამბედავებსაც კი ნაპოლეონის ტახტზე დაბრუნება უაზრო ოცნებად მიაჩნდათ, ამიტომ გულგრილად, უარით ან შიშით ხვდებოდნენ. სასოწარკვეთილი მორელი შინ დაბრუნდა, იგრძნო, რომ საქმე ცუდად იყო და დახმარება არავის შეეძლო.

თავის მხრივ კადრუსიც ძალიან შეშფოთებული და გატანჯული იყო. იმის მაგივრად, რომ მორელივით ისიც გარეთ გამოსულიყო და თუმცა დანტესს ვერაფერს უშველიდა, მაინც ცდილიყო რაიმე გაეკეთებინა მის სასარგებლოდ, შინ ჩაიკეტა, ორი ბოთლი ღვინო დაიდგა და უნდოდა, მწუხარება სიმთვრალეში ჩაეკლა. მაგრამ იმ მდგომარეობაში, რომელშიც კადრუსი იყო, ორი ბოთლი ღვინო არ კმაროდა მისი სინდისის დასაშოშმინებლად. იგი მოკორიკავე მაგიდას დაყრდნობოდა და ცარიელ ბოთლებს შესცქეროდა. ძალა არ შესწევდა, ღვინის მოსატანად გამოსულიყო და ვერც მომხდარ ამბავს ივიწყებდა. შანდალში ჩადგმული სანთლის შუქზე უყურებდა, როგორ ცეკვავდა და ტრიალებდა მის თვალწინ ყველა ის მოჩვენება, რომლებიც ჰოფმანმა¹ (¹ ჰოფმანი — გერმანელი ბელეტრისტი და მუსიკოსი, ავტორი დიდად თავისებური მოთხრობებისა, სადაც მჟღავნდება როგორც სინამდვილის დაკვირვების ნიჭი, ისე ავადმყოფური ფანტაზია (1776—1822).) შავი და ფანტასტიკური მტვრის მსგავსად გააბნია თავის პუნშით დასველებულ ფურცლებზე.

მარტო დანგლარი არ იყო არც შეშფოთებული და არც შეწუხებული. მხიარულობდა კიდეც. მან დაამარცხა მტერი, «ფარაონზე» დაიმკვიდრა ადგილი, რომლის დაკარგვაც ასე აშინებდა. დანგლარი ეკუთვნოდა იმ ანგარიშიან ადამიანთა რიცხვს, რომელთაც დაბადებიდან ყურში კალმისტარი აქვთ გაჩრილი, ხოლო გულის მაგივრად სამელნე უძევთ. ყველაფერი ამ ქვეყნად მისთვის დაყვანილი იყო გამოკლებაზე და გამრავლებაზე. მისთვის ციფრს უფრო მეტი მნიშვნელობა ჰქონდა, ვიდრე ადამიანს. მით უფრო, თუ ეს ციფრი ადიდებდა ჯამს, რომელიც შეიძლებოდა ამ ადამიანს შეემცირებინა.

დანგლარი ჩვეულებრივ დროს დაწვა და მშვიდად დაიძინა.

ვილფორმა, გრაფ დე სალვიეს სარეკომენდაციო წერილის მიღების შემდეგ, რენეს ლოყები დაუკოცნა, მარკიზ დე სენ-მერანის მეუღლეს ხელზე ეამბორა, მარკიზს ხელის ჩამორთმევით გამოემშვიდობა და საფოსტო ეტლით ექსის გზით გაგრიალდა.

დანტესის მოხუც მამას მწუხარებისა და დარდისაგან სული ხდებოდა. რაც შეეხება ედმონდს, მისი ამბავი ჩვენ უკვე ვიცით.

X

ტიულერის პატარა კაბინეტი

დავტოვოთ ვილფორი პარიზის გზაზე, სადაც იგი სამმაგად გადახდილი ფასის წყალობით მთელი სისწრაფით მიაქროლებდა ეტლს და ტიულერის სასახლეში, ორი თუ სამი სასტუმრო დარბაზის გავლის შემდეგ, შევიხედოთ მცირე კაბინეტში, რომელსაც ნახევრად წრისებური ფანჯარა ჰქონდა და ცნობილი იყო როგორც ნაპოლეონისა და ლუდოვიკო XVIII კაბინეტი, ახლა კი ლუი ფილიპეს საყვარელ კაბინეტად ითვლება. ტიულერის პატარა კაბინეტში ხის მაგიდასთან ლუდოვიკო XVIII იჯდა. მან ეს მაგიდა ჰარტველიდან მოატანინა და ერთ-ერთი იმ უცნაური ახირების გამო, რომელიც დიდ პიროვნებებს ახასიათებთ, მეტად უყვარდა იგი. მეფე უყურადღებოდ უსმენდა ორმოცდაათი თუ ორმოცდათორმეტი წლის მშვენივრად ჩაცმულ, თმაშევერცხლილ, არისტოკრატიული სახის კაცს. იმავე დროს შენიშვნებს აკეთებდა გრიფისის მიერ გამოცემული ჰორაციუსის¹ (¹ ჰორაციუსი — სახელგანთქმული რომაელი პოეტი, ავტორი «ოდებისა», «სატირებისა» და «პოეტური ხელოვნებისა» (64—8 წ. წ.)) წიგნის არშიებზე. გამოცემა საკმაოდ შეუსწორებელი იყო, თუმცა პატივით მიღებული და მის უდიდებულესობას უხვ მასალას აძლევდა მოსწრებული ფილოლოგიური მსჯელობისათვის.

— თქვენ ამბობთ, რომ... — იკითხა მეფემ.

— რომ მეტისმეტად შეწუხებული ვარ, თქვენო უდიდებულესობავ.

— მართლა? ხომ არ დაგსიზმრებიათ შვიდი მსუქანი და შვიდი გამხდარი ძროხა?

— არა, თქვენო უდიდებულესობავ, ეს იმის მომასწავებელი იქნებოდა, რომ ჩვენ არ ავცდებოდა შვიდი მოსავლიანი და შვიდი მოუსავლიანი წელი, ხოლო ისეთი წინდახედული მეფის ხელში, როგორც თქვენი უდიდებულესობა ბრძანდება, მიმშვილობის არ უნდა გვეშინოდეს.

— მაშ სხვა რა უბედურების შიში გაწუხებთ, ძვირფასო ბლაკას?

— თქვენო უდიდებულესობავ, მე მგონია, ან ყოველ შემთხვევაში, საფუძველი მაქვს ვიფიქრო, რომ სამხრეთით ცა პირს იკრავს და ჭექა-ქუხილისათვის ემზადება.

— თუ ასე გწამთ, ჩემო ძვირფასო ჰერცოგო, — უთხრა ლუდოვიკო XVIII, — ცუდადა ხართ ინფორმირებული, რადგან, პირიქით, დანამდვილებით ვიცი, რომ იმ მხარეს მშვენიერი ამინდებია.

მიუხედავად იმისა, რომ ლუდოვიკო XVIII ნათელი გონების პატრონი იყო, მაინც უყვარდა უემშაკო ხუმრობა.

— მეუფეო, — უთხრა დე ბლაკასმა, — თუნდაც იმიტომ, რომ დაგემშვიდებინათ თქვენი ერთგული მსახური, თქვენი უდიდებულესობა ხომ არ ინებებდა ლანგედოკსა, პროვანსსა და დოფინეში გაეგზავნა სანდო ადამიანები, რომლებიც ზუსტ ცნობებს ჩამოგვიტანდნენ, რა აზრებით არიან შეპყრობილნი სამივე პროვინციაში.

— *Canimus surdis*¹, (¹ ყრუ ადამიანებს ვუგალობთ (ლათ.)) — უპასუხა მეფემ და თავაუღებლივ კვლავ განაგრძო ჰორაციუსის წიგნის არშიაზე შენიშვნების წერა.

— თქვენო უდიდებულესობავ, — უთხრა ბლაკასმა მოსაჩვენებლად სიცილით, თითქოს გაიგო ვენუზელი პოეტის ნახევარტაეპი, — თქვენს უდიდებულესობას შეიძლება სავსებით სამართლიანად აქვს საფრანგეთის ერთგულების იმედი, მაგრამ არც მე ვცდები, რომ ზოგიერთ თავგანწირულთა ცდა მაშინებს...

— ვის მხრივ?

— ბონაპარტის, ან თუნდაც მისი მომხრეების მხრივ.

— ძვირფასო ბლაკას, — უთხრა მეფემ, — თქვენი შიში მე მუშაობის საშუალებას არ მაძლევს.

— მე კი თქვენი სიმშვიდე, მეუფეო, ძილს მიფრთხობს.

— მოითმინეთ, ჩემო ძვირფასო, მოითმინეთ, მე თავში მომივიდა მშვენიერი შენიშვნა, Pastor quum traheret², (² როცა მწყემსს მოჰქონდა. (ჰორაციუსი, ოდები, 1,15).) მოითმინეთ და შემდეგ თქვით.

მცირე ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა. ლუდოვიკო XVIII მეტისმეტად წვრილი ასოებით რამდენიმე სტრიქონი დაწერა ჰორაციუსის წიგნის არშიაზე.

— განაგრძეთ, ჩემო ძვირფასო ჰერცოგო, — თქვა მან და თავი ისეთი თვითკმაყოფილებით ასწია, როგორც ადამიანმა, რომელსაც ჰგონია, რაღაცა აზრი შევიმუშავეო, ნამდვილად კი სხვის აზრს განმარტავს. — გისმენთ, განაგრძეთ.

— თქვენო უდიდებულესობავ, — წამოიწყო ბლაკასმა, რომელიც ფიქრობდა, თვითონ ესარგებლა ვილფორის მიერ მოტანილი ამბით, თვითონ ეცნობებინა მეფისათვის და დამსახურებაც ამისათვის მას რეგობდა, — იძულებული ვარ გითხრათ, ჰაერში ნასროლი სიტყვებითა და უსაფუძვლო გაფრთხილებებით როდი მაწუხებენ. საკმაოდ გონიერი კაცი, რომელიც ჩემი ნდობით სარგებლობს და რომელსაც დავალებული ჰქონდა თვალყური ედევნებინა სამხრეთისათვის (ბოლო სიტყვების თქმაზე ჰერცოგი შეყოყმანდა), — საფოსტო ეტლით ჩამოვიდა ჩემთან და მაცნობა: მეფეს საშინელი ხიფათი მოელისო; და აი, მეც თქვენკენ გამოვეშურე.

— Mala ducis avi domun¹, (¹ მიგაქვს მწარე ხვედრისკენ. (ჰორაციუსი «ოდები» 1,15).) — განაგრძობდა მეფე და შენიშვნებს აკეთებდა.

— იქნებ თქვენს უდიდებულესობას სურს, თავი გავანებო ამ საგანზე საუბარს?

— არა, არა, ძვირფასო ჰერცოგო, მაგრამ გადააწვდინეთ ხელი...

— რომელი?

— რომელიც გნებავთ. აი იქით, მარცხნივ...

— აქა, თქვენო უდიდებულესობავ?

— გეუბნებით მარცხნივ, თქვენ კი მარჯვნივ ეძებთ; მე მინდა გითხრათ — ჩემგან მარცხნივ-მეთქი; დიახ, მანდ უნდა იყოს პოლიციის მინისტრის მოხსენებითი ბარათი გუშინდელი თარიღით... მაგრამ დაიცათ, აი თვითონ დანდრეც... თქვენ ამბობთ, ბატონი დანდრე გეახლათო? — მიუბრუნდა ლუდოვიკო XVIII თავის კამერდინერს, რომელსაც მისთვის მართლაც უნდა მოეხსენებინა პოლიციის მინისტრის მოსვლა.

— დიახ, მეუფეო, ბარონი დანდრე, — უპასუხა კამერდინერმა.

— ნამდვილად ბარონია, — თქვა მეფემ შეუმჩნეველი ღიმილით, — შემობრძანდით, ბარონ, და მოუყევით ჰერცოგს უკანასკნელი ახალი ამბები, რომლებიც ბატონ ბონაპარტეს შესახებ იცით, არ დაუმალოთ არაფერი, რაგინდ საშიში მდგომარეობა იყოს. მართალია, რომ კუნძული ელბა ვულკანია, საიდანაც ცეცხლოვანი და აშლილი ომების ამოხეთქას უნდა ველოდოთ? bella, horrida bella?². (² ომები, საშინელი ომები.)

დანდრე ორივე ხელით მოხდენილად დაეყრდნო სკამის ზურგს:

— თქვენს უდიდებულესობას ხომ არ უნებებია, თვალი გადაევილო ჩემი გუშინდელი მოხსენებითი ბარათისათვის? — თქვა მან.

— დიახ, დიახ, მაგრამ ჰერცოგმა ვერ იპოვა იგი; თქვენ თვითონ გააცანით მისი შინაარსი, დაწვრილებით მოუყევით, რას აკეთებს უზურპატორი თავის კუნძულზე.

— ბატონო ჩემო, — მიუბრუნდა ბარონი დანდრე ბლაკასს, — მეფის მომხრეები უნდა მიესალმონ იმ უკანასკნელ ცნობებს, რომლებიც ელბადან მოდის. ბონაპარტე...

დანდრემ შეხედა ლუდოვიკო XVIII, რომელიც ისე იყო გართული რაღაც შენიშვნებით, რომ თავი არ აუღია.

— ბონაპარტე, — განაგრძო ბარონმა. — მომაკვდინებელ მოწყენილობას განიცდის. მთელ დღეებს პორტო-ლონგიონში ატარებს, მენაღმეების მუშაობას უყურებს.

— ის ერთობა იმით, რომ ტანს იფხანს, — დაუმატა მეფემ.

— ტანს იფხანს? — იკითხა ჰერცოგმა, — თქვენო უდიდებულესობავ, ამით რის თქმა გსურთ?

— დიახ, ჩემო ძვირფასო ჰერცოგო, ხომ არ გავიწყდებათ, რომ ეს დიდი ადამიანი, ეს გმირი, ეს ნახევრად ღმერთი, იტანჯება კანის ავადმყოფობით?

— უფრო მეტიც, ბატონო ჰერცოგო, — განაგრძო ისევ პოლიციის მინისტრმა, — ჩვენ თითქმის დარწმუნებული ვართ, რომ უზურპატორი უმოკლეს ხანში ჭკუიდან შეიშლება.

— შეიშლება?

— უეჭველად. გონება უსუსტდება, ხან ცხარე ცრემლებით ტირის, ხან პირდაღებული ხარხარებს, ხან სანაპიროზე ზის და წყალში კენჭებს ისვრის; თუ კენჭი ხუთ-ექვს რიკოშეტს გააკეთებს, მას ისეთი კმაყოფილება ეხატება სახეზე, თითქოს ხელახლა იგებს მარენგოს და აუსტერლიცის ბრძოლას. თქვენც დამეთანხმებით, რომ ეს სიგიჟის ნიშნებია.

— ან სიბრძნის, ბატონო ბარონო, სიბრძნის, — თქვა სიცილით ლუდოვიკო XVIII, — დიდი რომაელი მხედართმთავრები შესვენების დროს წყალში კენჭების სროლით ერთობოდნენ; გადაშალეთ პლუტარქე¹ (¹ პლუტარქე — გამოჩენილი ბერძენი ისტორიკოსი და ფილოსოფოსი, ავტორი «სახელოვანი ბერძენი და რომაელი ადამიანების ცხოვრებისა» (50—125 წ.)) და ჩაიხედეთ სციპიონ აფრიკელის ცხოვრებაში.

ბატონი ბლაკასი ჩააფიქრა ამ ორი ადამიანის ასეთმა უდარდებლობამ. ვილფორმა მას არ გაანდო მთელი თავისი საიდუმლოება, შიშობდა, სხვას არ ესარგებლა ამით, მაგრამ იმდენი კი უთხრა, რომ დიდ საგონებელში ჩააგდო.

— განაგრძეთ, განაგრძეთ, დანდრე, — უთხრა ლუდოვიკო XVIII, — ბლაკასი ჯერ კიდევ ვერ დავაჯერეთ. უთხარით, როგორ დადგა უზურპატორი ჭეშმარიტების გზაზე.

პოლიციის მინისტრმა თავი დაუკრა.

— ჭეშმარიტების გზაზე, — ჩაილაპარაკა ჰერცოგმა და შეხედა მეფესა და დანდრეს, რომლებიც ვერგილიუსის ორი მწყემსივით რიგრიგობით ლაპარაკობდნენ, — უზურპატორი ჭეშმარიტების გზაზე დადგა?

— ნამდვილად, ძვირფასო ჰერცოგო.

— სიკეთის გზაზე, გააგებინეთ ეს, ბარონ, — ჩაერია მეფე.

— ბატონო ჰერცოგო, საქმე შემდეგშია, — თქვა პოლიციის მინისტრმა სერიოზული ტონით, — ამას წინათ ნაპოლეონი ადლუმს დებულობდა. ორმა თუ სამმა ძველმა მოზუზღუნემ (ასე ეძახის ის მათ), პარიზში დაბრუნების სურვილი განუცხადა. მან ისინი გაათავისუფლა და დაბეჯითებით ურჩია, კეთილი მეფის სამსახურში შესულიყვნენ. ეს მისი საკუთარი სიტყვებია, ჰერცოგო, ამაში შემძლია დაგარწმუნოთ.

— აბა, ბლაკას, ამაზე რას იტყვით? — უთხრა მეფემ გამარჯვებულის სახით და მის წინ გადაშლილ უზარმაზარ წიგნს თვალი მოაცილა.

— მე ვიტყვოდი, თქვენო უდიდებულესობავ, რომ ერთი ჩვენგანი ცდება — ან ბატონი პოლიციის უფროსი, ან მე, მაგრამ შეუძლებელია ცდებოდეს პოლიციის უფროსი, რადგან ის იცავს თქვენი უდიდებულესობის კეთილდღეობას და სახელს. მაშ, ნამდვილად ვცდები მე. თუმცა თქვენი უდიდებულესობის ადგილზე მე გამოვკითხავდი პიროვნებას, რომელზედაც გელაპარაკეთ. მე მოვითხოვ კიდევაც, რომ თქვენმა უდიდებულესობამ მიანიჭოს მას ეს პატივი.

— სიამოვნებით, ჰერცოგო, თქვენი მითითებით მე მივიღებ მას, მაგრამ მინდა შეიარაღებული დავუხვდე. ბატონო მინისტრო, გაქვთ თუ არა უფრო ახალი ცნობები? ეს თებერვლის ოცითაა დათარიღებული, დღეს კი სამი მარტია.

— ჯერ არა, თქვენო უდიდებულესობავ, მაგრამ წუთი-წუთზე ველოდები. მე დილას გამოვედი სახლიდან და ჩემს არყოფნაში იქნება კიდევ მიიღეს ფოსტა.

— კარგი, წადით პრეფექტურაში და თუ მიღებული არ არის, — განაგრძო მეფემ სიცილით, — თქვენ თვითონ შეადგინეთ. პრაქტიკაში ხომ ასეა მიღებული?

— მეუფეო! — უპასუხა მან. — მაღლობა ღმერთს, არაფრის გამოგონება არ გვჭირდება. ყოველდღე ჩვენი კანცელარიები ივსება დაბეზულების წერილებით; მათ წერს ყველა ბედკრული, რომლებიც იმედოვნებენ ცოტაოდენი გასამრჯელო მიიღონ სამსახურისათვის, რასაც ისინი ვერ გვიწევენ, თუმცა სურვილი კი აქვთ. კამათელს აგორებენ და იმედი აქვთ, რომ ერთ დღეს რომელიმე მოულოდნელი მოვლენა გაამართლებს მათ წინასწარმეტყველებას.

— კარგი, წადით და გახსოვდეთ, რომ მე გელოდებით. — უთხრა ლუდოვიკო XVIII.

— წასვლა და მოსვლა ერთი იქნება, თქვენო უდიდებულესობავ, ამ წუთში აქ გავჩნდები.

— მე კი, თქვენო უდიდებულესობავ, წავალ, ჩემს მაცნეს მოვძებნი, — თქვა ბლაკასმა.

— მოიცათ, მოიცათ, ბლაკას, — შეაჩერა იგი ლუდოვიკო XVIII. — მართლა, ბლაკას, გერბი უნდა შეგიცვალოთ. მე თქვენ მოგცემთ არწივს გაშლილი ფრთებით, ბრჭყალებში მსხვერპლით, რომელიც ამოდ ცდილობს გაუსხლტეს მას. ამ გერბს დევიზად ექნება Tenax¹. (¹ მტკიცე, მჭიდვე.)

— მე გისმენთ, თქვენო უდიდებულესობავ, — უპასუხა ბლაკასმა, რომელიც მოუთმენლად იკვნეტდა ფრჩხილებს.

— მე მიხდოდა თქვენთვის რჩევა მეკითხა ერთ ლექსზე. *Molli fugiens anhelitu*². (² ამრიგად, შენც გაიქცევი ქოშინით.) გახსოვთ, აქ საუბარია შველზე, რომელსაც მგელი მისდევს. თქვენ ხომ მონადირე და მარეკთუხუცესი ხართ; როგორ მოგწონთ ეს *Molli anhelitu*?

— არაჩვეულებრივია, თქვენო უდიდებულესობავ, მაგრამ ჩემი მაცნე იმ შველს ჰგავს, რომელზედაც თქვენ ლაპარაკობთ. მან საფოსტო ეტლით 220 ლიე გამოიარა და ამას სამ დღეზე ნაკლები მოანდომა.

— ეს ზედმეტი შრომაა და შეწუხება, როდესაც გვაქვს ტელეგრაფი, რომელიც სამ-ოთხ საათში გააკეთებდა იმავეს და ისიც ყოველგვარი დაღლისა და ქოშინის გარეშე.

— ჩემო ხელმწიფევ, თქვენ ცუდად აჯილდოებთ გულმოდგინებას ყმაწვილი კაცისას, რომელიც ასე შორი მანძილიდან მოვიდა და ასეთი ერთგულება გამოიჩინა, რათა თქვენი უდიდებულესობა გაეფრთხილებინა. თუნდ მარტო გრაფ დე სალვიეს გულისათვის, რომელიც რეკომენდაციას უწევს მას ჩემთან, გთხოვთ კარგად მიიღოთ იგი.

— ბატონი დე სალვიე? ჩემი ძმის კამერჰერი?

— დიახ, ბატონო.

— ის ხომ ახლა მარსელშია?

— სწორედ იქიდან მწერს.

— მაშ, ისიც გაუწყებთ ამ შეთქმულების შესახებ?

— არა, ის მხოლოდ რეკომენდაციას უწევს ბატონ დე ვილფორს და მე მავალეებს იგი თქვენს უდიდებულესობას წარვუდგინო.

— ბატონი დე ვილფორი? — შესძახა მეფემ, — იმ კაცს დე ვილფორი ჰქვია?

— დიახ, ჩემო ხელმწიფევ.

— და სწორედ ის ჩამოვიდა მარსელიდან?

— სწორედ ის.

— რატომ მაშინვე არ მითხარით მისი სახელი? — თქვა მეფემ და სახეზე ოდნავი შეწუხება დაეტყო.

— ჩემო ხელმწიფევ! მე ვფიქრობდი, რომ მისი გვარი უცნობი იქნებოდა თქვენი უდიდებულესობისათვის.

— არა, ბლაკას, არა, ეს საქმიანი კაცია, კეთილშობილი აზრების მქონე და, რაც მთავარია, პატივმოყვარე. თქვენ ხომ იცნობთ მამამისს, გვართ მამინც?

— მამამისს?

— დიახ, ნუარტიეს.

— ჟირონდისტ ნუარტიეს, სენატორს?

— დიახ, სწორედ მას.

— და თქვენი უდიდებულესობა თავის სამსახურში აყენებს ასეთი ადამიანის ვაჟიშვილს?

— ბლაკას, ჩემო მეგობარო, თქვენ არაფერი გესმით. გითხარით, ვილფორი პატივმოყვარეა-მეთქი და ჩემი ნდობის მოსაპოვებლად იგი ყველას გასწირავს, თვით მამამისსაც კი.

— მაშ, მიბრძანებთ შემოვიყვანო?

— ამ წუთშივე. სად არის ახლა?

— დაბლა იცდის, ჩემს ეტლში.

— წადით, ამოიყვანეთ.

— გავრბივარ.

ჰერცოგი ახალგაზრდული სისწრაფით გავიდა. გულწრფელი როიალისტური მრწამსი მას ოცი წლის ყმაწვილის ძალას აძლევდა.

ლუდოვიკო XVIII მარტო დარჩა. მან თვალები ისევ ჰორაციუსის გადაშლილ წიგნს მიაპყრო და ჩაიჩურჩულა: *Justum et tenacem propositi virum*¹. (¹ სამართლიანი და მტკიცე გადაწყვეტილებათა მამაკაცი. (ჰორაციუსი — «ოდები».)

ბატონი ბლაკასი ისევე სწრაფად ამოვიდა, როგორც ჩავიდა, მაგრამ იძულებული იყო, მოსაცდელ ოთახში მეფის ავტორიტეტი გამოეყენებინა. ვილფორის მტვრიანი ტანისამოსი, მისი ჩაცმულობა სრულებით არ შეეფერებოდა სასახლის კარზე მიღებულ ეტიკეტს, რამაც მარკიზ დე ბრეხეს წყრომა გამოიწვია. იგი განცვიფრებული იყო ყმაწვილი კაცის თავხედობით, რომელმაც ასეთი სახით გაბედა მეფის წინაშე წარდგომა. მაგრამ ჰერცოგმა ბლაკასმა ერთი გამოთქმით — «მისი უდიდებულესობის ბრძანებით» — ყოველგვარი დაბრკოლება გადალახა და, თადარიგის დამჭერის წინააღმდეგობის მიუხედავად, ვილფორი კაბინეტში შეიყვანეს.

მეფე ისევ იმ ადგილზე იჯდა, სადაც ჰერცოგმა დატოვა. კარების გაღებისთანავე ვილფორი პირდაპირ მეფის წინაშე აღმოჩნდა; ის შეჩერდა.

— მობრძანდით, ბატონო ვილფორ, მობრძანდით, — უთხრა მეფემ.

ვილფორი მიესალმა და რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა; მეფის შეკითხვას ელოდა.

— ბატონო დე ვილფორ, — განაგრძო ლუდოვიკო XVIII, — ჰერცოგი ბლაკასი ამბობს, რომ თქვენ მნიშვნელოვანი ამბავი უნდა გვაცნობოთ.

— მეუფეო, ჰერცოგი მართალს ამბობს და, იმედი მაქვს, თქვენი უდიდებულესობაც დაეთანხმება მას.

— უპირველეს ყოვლისა, საშიშროება ისეთი დიდია, როგორც მიხატავენ?

— დიახ, თქვენო უდიდებულესობავ, ჩემი აზრით, მეტად სერიოზულია, მაგრამ ისე ჩქარა ჩამოვედი, რომ, ვფიქრობ, აცილებული იქნება იგი.

— თუ გნებავთ, დაწვრილებით მოგვიყვით, — უთხრა მას მეფემ, რომელსაც გადაედო ვილფორის სახეზე და ჰერცოგის ხმაში გამოხატული მღელვარება, — გისმენთ, მაგრამ თავიდან დაიწყეთ. მე ყველაფერში წესრიგი მიყვარს.

— მეუფეო, მე თქვენი უდიდებულესობის წინაშე სრული ანგარიშით წარვდგები, — თქვა ვილფორმა, — მაგრამ წინასწარ მინდა ბოდიში მოვიხადო, თუ აღელვების გამო ჩემი სიტყვების აზრი რამდენიმედ ბუნდოვანი იქნება.

ასეთი შემპარავი შესავალის შემდეგ ვილფორმა თვალი გადაავლო მეფეს და თავისი უავგუსტოესი მსმენელის განწყობილებაში დარწმუნებულმა, ისევ განაგრძო საუბარი.

— თქვენო უდიდებულესობავ, მე რაც შეიძლებოდა სწრაფად ჩამოვედი პარიზში, რათა თქვენთვის მეცნობებინა, რომ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულების დროს აღმოვაჩინე არა ისეთი ჩვეულებრივი და უწყინარი დაჯგუფება, რომელიც ყოველდღე ეწყობა მდაბიო ხალხში და ჯარში, არამედ ნამდვილი შეთქმულება, ნამდვილი ქარიშხალი, რომელიც თქვენი უდიდებულესობის გვირგვინს ემუქრება. მეფეო, უზურპატორი აიარალებს სამ გემს. მას რაღაც გეგმა აქვს დასახული, შეიძლება ეს გიჟური გეგმა იყოს, მაგრამ, ამისდა მიუხედავად, ძალიან საშიში. ამჟამად იგი გადმოსული უნდა იყოს კუნძულ ელბადან და, არ ვიცი, საით მიემართება. მაგრამ, უეჭველია, შეეცდება ნეაპოლის ან ტოსკანის სანაპიროზე გადმოსვლას. შეიძლება თვით საფრანგეთშიც გადმოვიდეს. თქვენს უდიდებულესობას მოეხსენება, რომ ელბას მფლობელს არ გაუწყვეტია კავშირი იტალიასთან და საფრანგეთთან.

— დიახ, — უპასუხა მეტად აღელვებულმა მეფემ, — ჩვენ ახლახან გავიგეთ, რომ ბონაპარტისტები სენ-ჟაკის ქუჩაზე იკრიბებიან. მაგრამ გთხოვთ განაგრძოთ, საიდან მიიღეთ ყველა ეს ცნობა?

— თქვენო უდიდებულესობავ, მე მას წავაწყდი ერთი მარსელელის დაკითხვის დროს. დიდი ხანია თვალყურს ვადევნებდი და მხოლოდ გამომგზავრების წინ გავეცი მისი დაპატიმრების ბრძანება. ეს კაცი — მოუსვენარი მეზღვაური და უდავო ბონაპარტისტი — საიდუმლოდ იყო კუნძულ ელბაზე, იქ ნახა დიდი მარშალი და მისგან მიიღო ზეპირი დავალება ერთი პარიზელი ბონაპარტისტისათვის გადასაცემად, რომლის გვარი ვერაფრით ვათქმევინე. დავალება იმაში მდგომარეობდა, რომ მას ხალხი განეწყო იმპერატორის დაბრუნებისათვის (ყურადღება მიაქციეთ, თქვენო უდიდებულესობავ, რომ მე დაკითხულის სიტყვებს ვიმეორებ)... დაბრუნებისათვის, რაც ახლო მომავალშია მოსალოდნელი.

— სად არის ის კაცი? — იკითხა ლუდოვიკო XVIII.

— ციხეში, თქვენო უდიდებულესობავ.

— და ეს საქმე თქვენ სერიოზულად მიგაჩნიათ?

— იმდენად სერიოზულად, ხელმწიფევ, რომ მე იგი ჩემს ნიშნობაზე გავიგე და ყველანი დავტოვე — დანიშნული, მეგობრები, ყველაფერი შემდეგისათვის გადავიტანე.

— დიახ, ეს მართალია, — თქვა ლუდოვიკო XVIII, — თქვენ ხომ მადმუაზელ დე სენ-მერანი უნდა გეთხოვრათ?

— თქვენი უდიდებულესობის ერთგული მსახურის ასული.

— დიახ, დიახ, მაგრამ, ბატონო დე ვილფორ, დავუბრუნდეთ იმ ჯგუფის ამბავს.

— თქვენო უდიდებულესობავ, ვშიშობ, რომ იგი უფრო მეტია, ვშიშობ, რომ იგი შეთქმულებაა.

— შეიძლება ჩვენს დროს შეთქმულების მოწყობა ადვილი იყოს, მაგრამ მისი ბოლომდე მიყვანა ძნელია. თუნდაც მარტო იმიტომ, რომ ახლახან დავუბრუნდით ჩვენი წინაპრების ტახტს და ერთდროულად გვიჭირავს თვალი წარსულსა, აწმყოსა და მომავალზე. — უპასუხა ლუდოვიკომ ღიმილით, — აი, უკვე ათი თვეა ჩემი მინისტრები ფხიზლად ადევნებენ თვალყურს, რომ ხმელთაშუა ზღვის ნაპირები მარჯვედ იყოს დაცული. თუ ნაპოლეონი ნეაპოლში გადავიდა, მთელი კოალიცია ფეხზე დადგება მის წინააღმდეგ, სანამ იმ პიომბინომდე მიაღწევდეს. თუ ის ტოსკანაში გადავიდა, ფეხს მტრის მიწაზე დაადგამს. თუ ერთი მუჭა ხალხით საფრანგეთში გადმოვიდა, ჩვენ ადვილად გავუსწორდებით, რადგან მოსახლეობას ეჯავრება. მაშ, დამშვიდდით, დე ვილფორ, მაგრამ დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ ჩვენს მეფურ მადლიერებაში.

— აი, ბატონი დანდრეც, — შესძახა ჰერცოგმა ბლაკასმა.

მართლაც, კარის ზღურბლზე იდგა ფერწასული და აცახცახებული პოლიციის მინისტრი, იგი თვალებს უმიზნოდ აცეცებდა, თითქოს გონება არევიყო. ვილფორმა ნაბიჯი გადადგა, უნდოდა გასულიყო, მაგრამ ბატონმა ბლაკასმა ხელი მოუჭირა და შეაჩერა.

XI

კორსიკელი კაციჭამია

ლუდოვიკო XVIII მინისტრის სასოწარკვეთილი სახის დანახვაზე წამოიწია და მაგიდას ხელი ღონივრად დაჰკრა.

— რა მოგდით, ბატონო ბარონო? — შეჰყვირა მან. — თქვენ ძალიან ადელვებული ჩანხართ. ნუთუ ამ დაბნეულობას, ამ ყოყმანს რაიმე კავშირი აქვს ჰერცოგ ბლაკასის წინათგრძნობასთან, რასაც ბატონი დე ვილფორიც ადასტურებს?

ბატონი ბლაკასიც მკვირცხლად მიიჭრა ბარონთან; მაგრამ სამეფო კარისკაცის შიშმა გადასწონა სახელმწიფო მოღვაწის ნიშნისგება. მართლაც, საქმის ვითარება ისეთი იყო, რომ გაცილებით ჯობდა, თვითონ შერცხვენილიყო და არა პოლიციის უფროსი.

— თქვენო უდიდებულესობავ... — ჩაიბუტბუტა ბარონმა.

— თქვით, რაც სათქმელი გაქვთ! — უთხრა ლუდოვიკო XVIII.

მაშინ პოლიციის მინისტრმა თავისუფლება მისცა სასოწარკვეთილების გრძნობას და ლუდოვიკო XVIII ფეხქვეშ განერთხა. მეფემ წარბები შეიკრა და უკან დაიხია.

— ამოიღებთ ხმას თუ არა? — იკითხა მან.

— ოჰ, ხელმწიფეო, საშინელი უბედურება დაგვატყდა! რა მემშველება, თავს ვეღარაფრით დავიმშვიდებ!

— მოწყალეო ხელმწიფევე! გიბრძანებთ, ილაპარაკოთ! — უთხრა ლუდოვიკო XVIII.

თქვენო უდიდებულესობავ, 28 თებერვალს უზურპატორმა დატოვა კუნძული ელბა და პირველ მარტს ნაპირს მოადგა.

— სად? — ჰკითხა ფიცხლად მეფემ.

— საფრანგეთში, ხელმწიფევე, პატარა ნავსადგურს, ანტიბის ახლოს, ჟუანის ყურეში.

— როგორ, უზურპატორმა 28 თებერვალს დატოვა ელბა, პირველ მარტს გადმოვიდა საფრანგეთის ნაპირებზე ანტიბის ახლოს, ჟუანის ყურეში, პარიზიდან 200 ლიეს დაშორებით და თქვენ ეს ამბავი მხოლოდ დღეს, სამ მარტს გაიგეთ!.. არა, ჩემო კარგო, ეგ შეუძლებელია, თქვენ არასწორი ინფორმაცია მოგაწოდეს, ან არადა გაგიჟებულხართ.

— სამწუხაროდ, თქვენო უდიდებულესობავ, ეს სრული სიმართლეა.

ლუდოვიკო XVIII სიბრაზისა და შიშის ცახცახმა აიტანა, თითქოს მოულოდნელად, ერთსა და იმავე დროს გულში ხანჯალი ჩასცეს და სახეშიც რაღაცა მოხვდაო.

— საფრანგეთში! — წამოიყვირა მან, — უზურპატორი საფრანგეთში! მაშ, იმ კაცზე თვალყური არავის სჭერია! ვინ იცის, იქნება შეთანხმებულიც იყვნენ მასთან.

— ოჰ! არა, ხელმწიფევე, — შესძახა ჰერცოგმა ბლაკასმა, — ბარონ დანდრესთანა ადამიანს არ შეიძლება ღალატი დაეწამოთ! თქვენო უდიდებულესობავ, ჩვენ ყველანი დაბრმავებულები ვიყავით და პოლიციის მინისტრიც ამ ბრმათა შორის აღმოჩნდა.

— მაგრამ... — დაიწყო ვილფორმა და უცებ შეწყვიტა ლაპარაკი. — მაპატიეთ, მაპატიეთ, ხელმწიფევე, — თქვა მან და თავი დახარა. — ჩემმა ერთგულებამ გამიტაცა და თქვენს უდიდებულესობას პატიებას ვთხოვ.

— ილაპარაკეთ თამამად, ილაპარაკეთ, — ნება დართო მეფემ, — მარტო თქვენ ერთადერთმა გვაუწყეთ მოსალოდნელი უბედურება... მოგვეხმარეთ, საშუალება ვიპოვოთ მისი თავიდან ასაცილებლად.

— თქვენო უდიდებულესობავ, — თქვა ვილფორმა, — უზურპატორი სძულთ სამხრეთში და თუ იგი იქ გადაწყვეტს გადასვლას, მაშინ ადვილად მოხერხდება მის წინააღმდეგ პროვანსისა და ლანგედოკის ამხედრება.

— რასაკვირველია, — თქვა მინისტრმა, — მაგრამ ის წინ გაპიოთა და სისტერონის მიმართულებით მოიწევს.

— წინ მოიწევს, წინ მოიწევს! — გაცხარდა ლუდოვიკო XVIII, — მაშ, პირდაპირ პარიზზე მოდის?

მინისტრს ხმა არ ამოუღია, ეს სიჩუმე პასუხს უდრიდა.

— დოფინე? — ჰკითხა მეფემ, — როგორ ფიქრობთ? ვილფორ, შეიძლება თუ არა ამ პროვინციის ისევე ამხედრება, როგორ პროვანსის.

— მეუფეო, ჩემთვის ძნელია სასტიკი სიმართლის თქმა, მაგრამ დოფინეში გაცილებით უარესი მდგომარეობაა, ვიდრე პროვანსსა და ლანგედოკში. მთიელები ბონაპარტისტები არიან, თქვენო უდიდებულესობავ.

— მაშ, ის კარგად ყოფილა ინფორმირებული, — ჩაილაპარაკა მეფემ, — რამდენი კაცი ახლავს თან?

— არ ვიცი, ხელმწიფევ, — უპასუხა პოლიციის მინისტრმა.

— როგორ, არ იცით? ხომ არ დაგავიწყდათ ამ ცნობების გაგება? — მაგრამ ამას მაინც არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, — დაუმატა მეფემ მწარე ღიმილით.

— ჩემო ხელმწიფევ, მე ვერ მოვახერხე ამისი დაზუსტება. დეპეშით გვაცნობეს მხოლოდ მისი საფრანგეთის ნაპირებზე გადმოსვლა და გზა, რომლითაც ის მოდის.

— მაშ, თქვენ დეპეშით ხართ გაფრთხილებული? — ჰკითხა მეფემ.

მინისტრმა თავი დახარა, ჭარხალივით გაწითლდა.

— დიახ, დეპეშით, თქვენო უდიდებულესობავ, — ჩაიბუტბუტა მან.

ლუდოვიკო XVIII ერთი ნაბიჯით წინ წაიწია და ნაპოლეონით გულხელი დაიკრიფა.

— მაშ ასე, — თქვა მან და სიბრაზისაგან გაფითრდა, — შვიდი მოკავშირე სახელმწიფოს გაერთიანებულმა არმიამ დაამხო ეს კაცი; ოცდახუთი წლის დევნის შემდეგ ზეციური სასწაულმოქმედების ძალით წინაპართა ტახტი დამიბრუნდა; ამ ოცდახუთი წლის განმავლობაში მე ვსწავლობდი, ვეცნობოდი ჩემთვის აღთქმული ქვეყნის — საფრანგეთის ხალხს, საქმეებს და ყოველივე ამას თურმე იმიტომ ჩავდიოდი, რომ, როცა მიზანს მივალწევდი, ძალა, რომელიც ხელში მეჭირა, მეხივით გამსკდარიყო და მევე შევემუსრე.

— მეფევ, ეს ბედისწერაა, — წაილულლულა მინისტრმა, რომელიც გრძნობდა, რომ ბედისათვის მსუბუქი, ამგვარი დარტყმაც კი, საკმარისი იყო ადამიანის გასასრესად.

— მაშ, რასაც ჩვენი მტრები ლაპარაკობენ, მართალი ყოფილა: ჩვენ ვერაფერი ვერ ვისწავლეთ და ვერაფერი ვერ დავივიწყეთ. ჩემთვისაც რომ ისე ეღალატათ, როგორც მას უღალატეს, თავს დავიმშვიდებდი; მაგრამ მე ხომ იმ ადამიანებს შორის ვარ, რომლებიც თვითონ ავამაღლე, რომლებიც მე უფრო მეტად უნდა გამფრთხილებოდნენ, ვიდრე თავიანთ თავს, რადგან ჩემი ბედნიერება მათი ბედნიერებაა; ჩემამდე ისინი არარაობანი იყვნენ; ჩემს შემდეგაც არარაობანი იქნებიან, დაილუპებიან თავიანთი უსუსურობისა და სისულელის გამო! დიახ, თქვენ მართალი ხართ, ეს ბედისწერაა!

მინისტრი თავჩაქინდრული ისმენდა ამ საშინელ შერისხვას.

ბატონმა დე ბლაკასმა შუბლზე ოფლი მოიწმინდა. ვილფორს გულში ეცინებოდა, რადგან გრძნობდა, რომ მისი ავტორიტეტი იზრდებოდა.

— ადამიანი დაეცეს, — განაგრძო ლუდოვიკო XVIII, რომელმაც პირველი შეხედვისთანავე იმ უფსკრულის სიღრმე გაზომა, სადაც უნდა გადაჩეხილიყო მონარქია, — ადამიანი დაეცეს და თავისი დაცემა ტელეგრაფით გაიგოს! მე მერჩი, ავსულობის იმ ეშაფოტზე, რომელზედაც ჩემმა ძმამ ლუდოვიკო XVI დადო თავი, ვიდრე ტიულერის კიბეზე ჩავიდე და სიცილი დამაყარონ. თქვენ არ იცით, რას ნიშნავს საფრანგეთში დაცინვის საგნად გახდომა, კი უნდა გცოდნოდეთ ეს.

— თქვენო უდიდებულესობავ, — ჩაილულულა მინისტრმა, — შემიბრალებით!..

— მოგვიახლოვდით, ბატონო ვილფორ, — მიმართა მეფემ ყმაწვილ კაცს, რომელიც მოშორებით უძრავად იდგა და ყურს უგდებდა საუბარს, რომელზედაც დამოკიდებული იყო მთელი სახელმწიფოს ბედი, — მოგვიახლოვდით და უთხარით ბატონ მინისტრს, რომ უნდა სცოდნოდა ის, რაც არ იცოდა.

— ხელმწიფევ, ფიზიკურად შეუძლებელი იყო იმ გეგმის ცოდნა, რომელსაც უზურპატორი არავის უმხელდა.

— ფიზიკურად შეუძლებელი იყო, — თქვენ ამბობთ! რა დიდებული გამოთქმაა! საუბედუროდ, დიდებული გამოთქმები იგივეა, რაც დიდი ადამიანები; მე ვიცი მათი ფასი. მინისტრისათვის, რომელსაც თავის განკარგულებაში ჰყავს მთელი სამმართველო, დეპარტამენტი, აგენტები, გამომძიებლები, პოლიციის ჯაშუშები და მილიონ-ნახევარი ფრანკი საიდუმლო ფონდი, ფიზიკურად შეუძლებელი იყო იმის გაგება, თუ რა ხდება საფრანგეთის ნაპირებიდან სამოცი ლიეს დაშორებით? აი, შეხედეთ ამ ახალგაზრდა კაცს, სასამართლოს უბრალო მოხელეს, რომლის განკარგულებაში არ ყოფილა არც ერთი ეს საშუალება და რომელმაც გაცილებით მეტი იცოდა, ვიდრე თქვენ მთელი თქვენი პოლიციით. ის იხსნიდა კიდევაც ჩემს გვირგვინს, თუ თქვენსავით ტელეგრაფის მართვის უფლება ექნებოდა.

გულმოკლულმა პოლიციის მინისტრმა შეხედა ვილფორს, რომელმაც გამარჯვებული ადამიანის მოკრძალებით დახარა თავი.

— ამას თქვენზე არ ვლაპარაკობ, ბლაკას, — განაგრძო ლუდოვიკო XVIII, — მართალია, საქმე თქვენ არ გაგიხსნიათ, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში, იმდენად ჭკვიანი გამოდევით, რომ დაჟინებით იცავდით თქვენს ეჭვებს; სხვა თქვენს ადგილზე ვილფორის ცნობას გულგრილად შეხედავდა, ან, ყოველ შემთხვევაში, იფიქრებდა, რომ მას ანგარება და პატივმოყვარეობის გრძნობა ამოძრავებდა.

ამით ხაზი გაუსვა იმ სიტყვებს, რომლებიც ერთი საათის წინათ პოლიციის მინისტრმა ასე დაბეჯითებით წარმოთქვა.

ვილფორი მიხვდა მეფის სიტყვების თამაშს. სხვას მის ადგილას შეიძლება თავში ავარდნოდა ქება, მაგრამ იგი შიშობდა, მოსისხლე მტერი არ გაეჩინა პოლიციის მინისტრის სახით, თუმცა იმასაც გრძნობდა, რომ ამ უკანასკნელის საქმე სამუდამოდ დაღუპული იყო. მართალია, პოლიციის მინისტრმა, რომელსაც ამდენი ძალაუფლება ჰქონდა, ვერ შეძლო ნაპოლეონის საიდუმლო გეგმის გამოცნობა, მაგრამ სულთმობრძავს უკანასკნელ წუთებში შეეძლო ვილფორის გულში შეჭრილიყო: ამისათვის საკმაო იქნებოდა დანტესის დაკითხვა. ამიტომ ვილფორი, იმის მაგივრად, რომ დაერტყა მინისტრისათვის, პირიქით შეეცადა, დახმარება გაეწია მისთვის.

— თქვენო უდიდებულესობავ, — თქვა ვილფორმა, — ამ ამბის სწრაფმა მსვლელობამ უნდა დაგიმტკიცოთ, რომ მხოლოდ ღმერთს შეეძლო შეეჩერებინა ქარიშხალი. ის, რასაც თქვენი უდიდებულესობა ჩემს შორსმჭვრეტელობას მიაწერს, მხოლოდ და მხოლოდ შემთხვევის საქმეა. მე, თქვენმა ერთგულმა მსახურმა, მხოლოდ ვისარგებლე ამ

შემთხვევით, ეს არის და ეს. ხელმწიფევ, ნუ დამაფასებთ იმაზე მეტად, ვიდრე ღირსი ვარ ამისი, რათა შემდეგში არ შეგეცვალოთ შეხედულება, რომელიც ჩემზე გაქვთ.

პოლიციის მინისტრმა მჭევრმეტყველური მზერით გადაუხადა მადლობა. ვილფორი მიხვდა, რომ წარმატება ხვდა მის მიერ დასახულ გეგმას: მეფე მისი მადლობელი რჩებოდა, ხოლო ამასთანავე შეიძინა მეგობარი, რომელიც საიმედო იქნებოდა გაჭირვების შემთხვევაში.

— კარგი, ეგრე იყოს, — თქვა მეფემ, — ახლა კი, ბატონებო, — მიმართა მან ბატონ ბლაკასს და პოლიციის მინისტრს, — თქვენ აღარ მჭირდებით, შეგიძლიათ მიბრძანდეთ. დანარჩენი საქმე სამხედრო მინისტრს ეხება.

— საბედნიეროდ, — უთხრა ბლაკასმა, — ჩვენ შეგვიძლია არმიის იმედი ვიქონიოთ. თქვენი უდიდებულესობისათვის ცნობილია, რომ ყველა ცნობა მოწმობს მის თქვენდამი ერთგულებას.

— ნუ მელაპარაკებით ცნობებზე, ახლა მე უკვე ვიცი, რამდენად სანდოა ისინი. ოჰ, მართლა, ამ ცნობებზე მომაგონდა, რა იცით ახალი სენ-ჟაკის ქუჩის შესახებ?

— სენ-ჟაკის ქუჩის შესახებ? — შეჰყვირა უეცრად ვილფორმა, მაგრამ იმ წუთსავე შეჩერდა, — პატიებას ვითხოვ, მეუფეო; თქვენი უდიდებულესობისადმი ერთგულება მე მავიწყებს არა თქვენს პატივისცემას, რომელიც მე ღრმად მაქვს გამჯდარი გულში, არამედ ეტიკეტის წესებს.

— ბრძანეთ, — უპასუხა მეფემ, — თქვენ დღეს შეკითხვის უფლება მოიპოვეთ.

— ხელმწიფევ, — უთხრა პოლიციის უფროსმა, — მე სწორედ დღეს მინდოდა თქვენი უდიდებულესობისათვის მომეხსენებინა ამ ამბის შესახებ შეგროვილი ახალი ცნობები, მაგრამ თქვენი უდიდებულესობის მთელი ყურადღება მიქცეული იყო ჟუანის ყურეში მომხდარი საშინელი კატასტროფისაკენ. ახლა ეს ამბები არავითარ ინტერესს არ წარმოადგენს თქვენი უდიდებულესობისათვის.

— პირიქით, ბატონო, პირიქით, — თქვა ლუდოვიკო XVIII, — მე მგონი, ამ საქმეს პირდაპირი კავშირი აქვს იმ ამბავთან, რომელიც ჩვენი ყურადღების ცენტრშია და გენერალ კენელის სიკვდილმა შეიძლება მიგვაგნებინოს დიდი შეთქმულების კვალს.

გენერალ კენელის სახელის ხსენებაზე ვილფორს შეაჟრჟოლა.

— მართლაც, ხელმწიფევ, — დაიწყო ისევ პოლიციის მინისტრმა, — ყველაფერი ამტკიცებს, რომ ეს სიკვდილი არ არის თვითმკვლელობის შედეგი, როგორც ამას წინათ ფიქრობდნენ, არამედ მკვლელობაა. როგორც ჩანს, გენერალი კენელი ბონაპარტისტების კლუბიდან გამოსვლისას გაქრა. იმ დილას მასთან მისულა ვიღაც უცნობი და პაემანი დაუნიშნავს სენ-ჟაკის ქუჩაზე. როდესაც ის უცნობი ოთახში შემოუყვანიათ, კამერდინერი თურმე თმებს უვარცხნიდა გენერალს; მას კარგად გაუგონია, როგორ დაუნიშნა გენერალს პაემანი სენ-ჟაკის ქუჩაზე, მაგრამ, სამწუხაროდ, სახლის ნომერი ვერ დაუმახსოვრებია.

სანამ მინისტრი მეფეს ამ ცნობებს აწვდიდა, ვილფორი, რომელსაც ერთი სიტყვა არ გამოჰპარვია, ხან წითლდებოდა, ხან ყვითლდებოდა.

მეფე დე ვილფორს მიუბრუნდა.

— თქვენც ჩემს აზრს ხომ არ იზიარებთ, ბატონო ვილფორ, როგორ ფიქრობთ, განა შესაძლებელი არაა, რომ გენერალი კენელი, რომელიც უზურპატორის მომხრედ ჩათვალეს მაშინ, როდესაც სინამდვილეში მთელი არსებით ჩემი ერთგული იყო, ბონაპარტისტების ხელით დალუპულიყო?

— შესაძლებელია, თქვენო უდიდებულესობავ, — უპასუხა ვილფორმა, — მაგრამ ნუთუ სხვა არაფერია ცნობილი.

— უკვე მიაგნეს იმ ადამიანის კვალს, ვისაც უნდა შეხვედროდა.

— მიაგნეს კვალს? — გაიმეორა ვილფორმა.

— დიახ, კამერდინერმა აგვიწერა მისი ნიშნები: ეს არის ორმოცდაათი თუ ორმოცდათორმეტი წლის კაცი, შავგვრემანი, შავთვალა, ხშირი წარბები და უღვაშები აქვს. ატარებს ლურჯ სერთუკს; ღილის კილოში — საპატიო ლეგიონის პატარა ბაფთა უკეთია. გუშინ კვალდაკვალ გაჰყვნენ კაცს, რომელსაც ყველა ეს ნიშანი ჰქონდა, მაგრამ ის მიიძალა ლა-იუსიენისა და კოკ-ერონის ქუჩების კუთხეში.

პოლიციის მინისტრის ლაპარაკის დროს ვილფორმა იგრძნო, რომ მუხლები მოეკვეთა და სკამის ზურგს დაეყრდნო. მაგრამ როდესაც გაიგო, რომ უცნობი აგენტებს დაემალა, რომლებიც მას უთვალთვალდნენ, შვებით ამოისუნთქა.

— იპოვეთ ის კაცი. — უთხრა მეფემ პოლიციის მინისტრს, — თუ გენერალი კენელი, რომელიც ჩვენთვის ახლა ასე საჭირო იქნებოდა, მართლაც მკვლელობის მსხვერპლია, მე მინდა მკვლელი, ვინც უნდა იყოს იგი — ბონაპარტისტი, თუ სხვა მიმართულების კაცი — მკაცრად დაისაჯოს.

ვილფორმა თავს ძალა დაატანა, რომ გულგრილი სახე მიეღო და არ გამოეხატა ის შიში, რომელიც მეფის ბოლო სიტყვების გამო განიცადა.

— უცნაური ამბავია, — განაგრძო მეფემ გულისტკივილით, — პოლიციას ჰგონია, ყველაფერი თქვა იმით, რაკი ამბობს: მკვლელობა მოხდაო და ყველაფერი გაკეთებულია, როდესაც დაუმატებს: დამნაშავეთა კვალს მივაგენითო.

— ვიმედოვნებ, რომ თქვენი უდიდებულესობა ამ შემთხვევაში მაინც დარჩება კმაყოფილი!

— კარგი, ვნახოთ; ბარონ, მე თქვენ მეტს აღარ შეგაჩერებთ; ბატონო ვილფორ, დაღლილი იქნებით ასეთი დიდი მგზავრობის შემდეგ, წაბრძანდით, მოისვენეთ. ალბათ მამათქვენთან ჩამოხტებოდით, არა?

ვილფორს თვალთ დაუბნელდა.

— არა, თქვენო უდიდებულესობავ, სასტუმრო «მადრიდში» გავჩერდები, ტურნონის ქუჩაზე.

— განა მამა არ გინახავთ?

— ხელმწიფევ, მე პირდაპირ ჰერცოგ ბლაკასთან მოვედი.

— მაშ, ყოველ შემთხვევაში, ინახულებთ მაინც?

— არა მგონია, თქვენო უდიდებულესობავ.

— ჰო! ეგ მართალია, — თქვა ლუდოვიკო XVIII ისეთი ღიმილით, რომელიც ამტკიცებდა, რომ ყველა ეს კითხვა წინასწარი განზრახვის გარეშე არ იყო დასმული. — დამავიწყდა, რომ თქვენ კარგ დამოკიდებულებაში არა ხართ ბატონ ნუარტიესთან და რომ ეს ახალი მსხვერპლია, გაღებული ტახტის ინტერესებისათვის, რისთვისაც მე თქვენ უნდა დაგაჯილდოოთ.

— თქვენი უდიდებულესობის მოწყალების თვალთ გადმოხედვა იმდენად აღემატება ყველა ჩემს სურვილს, რომ მე მეფესთან სხვა აღარაფერი მაქვს სათხოვარი.

— სულ ერთია, ჩვენ მაინც არ დაგივიწყებთ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, მანამდე კი (მეფემ მკერდიდან მოიხსნა საპატიო ლეგიონის ჯვარი, რომელსაც ყოველთვის ატარებდა ლურჯ ტანსაცმელზე წმინდა ლუდოვიკოს ჯვარის გვერდით, კარმელის ღვთისმშობლის და წმინდა ლაზარეს ვარსკვლავებს ზემოთ, და ვილფორს გადასცა) აი, ეს ჯვარი აიღეთ.

— ხელმწიფევ, — უთხრა ვილფორმა, — თქვენ სცდებით, ეს ოფიცრის ჯვარია.

— არაფერია, — უპასუხა ლუდოვიკო XVIII, — აიღეთ, რაც არის. მე დრო არა მაქვს, სხვა მოვითხოვო. ბლაკას, იზრუნეთ, ბატონ დე ვილფორის სახელზე სიგელი გასცენ!

ვილფორს თვალეში სიხარულის ცრემლები მოადგა. მან ჩამოართვა ჯვარი და ზედ ემთხვია.

— კიდევ რას ბრძანებს და დამდებს პატივს თქვენი უდიდებულესობა? — ჰკითხა ვილფორმა.

— დაისვენეთ, ეს თქვენთვის აუცილებელია, და არ დაგავიწყდეთ, რომ, თუ პარიზში ძალა არ შეგწევთ მემსახუროთ, მარსელში შეიძლება დიდი სამსახური გამიწიოთ.

— ხელმწიფევ, — უპასუხა ვილფორმა და თავი დაუკრა, — ერთ საათში მე დავტოვებ პარიზს.

— წადით, დე ვილფორ, და თუ დამავიწყდეთ (მეფეებს სუსტი მეხსიერება აქვთ), ნუ მოგერიდებათ, გამახსენეთ თქვენი თავი. ბარონ, უბრძანეთ, სამხედრო მინისტრს სთხოვონ. ბლაკას, თქვენ დარჩით.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა ვილფორს პოლიციის უფროსმა ტიულერიდან გამოსვლისას, — თქვენ ბედნიერი კარით შეხვედით და თქვენი კარიერა უზრუნველყოფილია.

— იქნება კი ის ხანგრძლივი? — ჩაილაპარაკა ვილფორმა, გამოემშვიდობა მინისტრს, რომლის სარბიელიც დამთავრებული იყო და ეტლს დაუწყო ძებნა, რათა შიგ ჩამჯდარიყო.

სანაპიროზე ეტლმა ჩაიარა, ვილფორმა ნიშანი მისცა, ეტლი მიუახლოვდა; ვილფორმა თავისი მისამართი უთხრა, ეტლში ღრმად ჩაჯდა და პატივმოყვარე ოცნებებს მიეცა. ათი წუთის შემდეგ უკვე შინ იყო. განკარგულება გასცა, ორი საათის შემდეგ ცხენები მოეგვარათ და საუზმე მოითხოვა.

ის იყო მაგიდას უნდა მისჯდომოდა, რომ ვიდაცის მტკიცე და ღონიერმა ხელმა ზარი ჩამოჰკრა. მსახური კარის გასაღებად წავიდა. ვილფორმა თავისი სახელი გაიგონა.

— ვინ უნდა იცოდეს, რომ მე აქა ვარ? — ეკითხებოდა თავის თავს ყმაწვილი კაცი. მსახური დაბრუნდა.

— რა მოხდა? — ჰკითხა ვილფორმა, — ვინ დარეკა? ვინ მკითხულობს?

— უცნობი, რომელსაც არ სურს, თავისი გვარი თქვას.

— როგორ? უცნობი, რომელსაც არ სურს თქვას თავისი გვარი? მერედა, რა უნდა ჩემგან ამ უცნობს?

— თქვენთან საუბარი სურს.

— ჩემთან? — დიახ.

— მან თქვა ჩემი გვარი?

— დიახ.

— როგორი შესახედავია ეს კაცი?

— ასე ორმოცდაათი წლისა იქნება.

— დაბალია თუ მაღალი?

— დაახლოებით თქვენი სიმაღლისაა.

— შავგვრემანია თუ ქერა?

— შავგვრემანია, შავი თმა, შავი თვალები და შავი წარბები აქვს.

— ჩაცმულობა? — ჰკითხა ფიცხლად ვილფორმა. — რა აცვია?

— ყელამდე შეკრული ლურჯი სერთუკი აცვია. საპატიო ლეგიონის ბაფთა უკეთია.

— ის არის! — ჩაიჩურჩულა ვილფორმა და გაფითრდა.

— ეშმაკმა დალახვროს! — თქვა კარებში შემოსულმა კაცმა, რომლის შესახედაობა და ჩაცმულობა უკვე ორჯერ აღვწერეთ, — აი, ცერემონია, ნუთუ მარსელში ვაჟიშვილებს სჩვევიათ, მოსაცდელ ოთახში ალოდინონ მამებს?

— მამაჩემო! — შეჰყვირა დე ვილფორმა — მაშ, არ შევმცდარვარ... მე ვფიქრობდი, რომ ეს თქვენ იქნებოდით...

— თუ ეჭვი არ გეპარებოდა, რომ ეს მე ვიყავი, — უთხრა ახლადმოსულმა, თან ჯოხი კუთხეში მიაყუდა და ქუდი სკამზე დადო, — ნება მომეცი გითხრა, ჩემო ძვირფასო ჟერარ, შენი მხრივ ვერაფერი თავაზიანობაა, ამდენ ხანს რომ მალოდინებ.

— დაგვტოვეთ, ჟერმენ, — უთხრა ვილფორმა მსახურს.

მსახური წავიდა. მას სახეზე აშკარა გაკვირვება ემჩნეოდა.

XII

მამა და შვილი

ბატონ ნუარტიეს (სწორედ ეს გახლდათ ახლადმემოსული) თვალი არ მოუშორებია მსახურისათვის, სანამ ამ უკანასკნელმა კარი არ მიიხურა. შემდეგ, ალბათ, იმისი შიშით, რომ მსახურს მოსაცდელი ოთახიდან ყური არ დაეგდო, მივიდა და კარი ხელახლა გამოაღო. სიფრთხილე ზედმეტი არ გამოდგა, ჟერმენი ისე ჩქარა მოწყდა ადგილს, ეჭვი არ იყო, მისთვის უცხო არ უნდა ყოფილიყო მანკიერება, რამაც ჩვენი მამამთავრები დალუპა¹. (¹ ბიბლიაში მოთხრობილია, რომ ჩვენმა მამამთავრებმა, ადამმა და ევამ, ცნობისმოყვარეობის ზეგავლენით ჭამეს ღმერთის მიერ აკრძალული ხის ნაყოფი და ამიტომ გაძევებული იქნენ სამოთხიდან.) მაშინ ბატონმა ნუარტიემ თვითონ გადაკეტა ჯერ მოსაცდელი, ხოლო შემდეგ საწოლი ოთახის კარები და ვილფორს, რომელიც განცვიფრებით ადევენებდა თვალს მის ყოველ მოძრაობას, ხელი გაუწოდა.

— იცი, ჟერარ, — უთხრა მან შვილს ღიმილით, რომლის ნამდვილი აზრის გაგება ძნელი იყო, — არ გეტყობა, რომ ჩემი დანახვა გიხაროდეს.

— რას ბრძანებთ, მამა, — უთხრა ვილფორმა, — აღფრთოვანებული ვარ, მაგრამ ფიქრადაც არ მომსვლია, რომ გნახავდით და ამიტომ დავრჩი სახტად.

— მაგრამ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, — განაგრძო ბატონმა ნუარტიემ და სავარძელში ჩაჯდა, — ვგონებ, თქვენთვისაც იგივე შემეძლო მეთქვა. როგორ? თქვენ მაცნობეთ, 28 თებერვალს მარსელში ნიშნობა მაქვსო და დღეს, სამ მარტს, პარიზში ხართ?

— დიახ, მამაჩემო, აქა ვარ, — უთხრა ჟერარმა და ბატონ ნუარტიეს მიუახლოვდა. — ნუ მიწყრებით, მე თქვენი გულისათვის ჩამოვედი და შესაძლოა ამ ჩამოსვლამ გადაგარჩინოთ.

— ჰო, მართლა! — თქვა ბატონმა ნუარტიემ და თან დაუდევრად გაიშხლართა სავარძელში, — მაშ, ბატონო პროკურორის თანაშემწევ, გამაგებინეთ, რაშია საქმე, ეს მეტად საინტერესო ამბავი ჩანს.

— მამაჩემო, გაგიგონიათ თუ არა რამე ერთი ბონაპარტისტული კლუბის შესახებ სენ-ჟაკის ქუჩაზე?

— ორმოცდათორმეტ ნომერში? დიახ, მე მისი ვიცე-პრეზიდენტი ვარ.

— მამაჩემო, თქვენი გულგრილობა თავზარსა მცემს.

— რას იზამ, ჩემო ძვირფასო? ის კაცი, რომელიც მონტანიარების მიერ იყო გაძევებული, პარიზიდან თივით დატვირთული ურმით გაიქცა და ბორდოს დაბლობებში რობესპიერის მამებრებს ემალებოდა. ყველაფერს შეეჩვია. მაშ, განაგრძე, რა მოხდა სენ-ჟაკის ქუჩის კლუბში?

— მოხდა ის, რომ ამ კლუბში მიიპატიჟეს გენერალი კენელი, და ცხრა საათზე შინიდან გამოსული გენერალი ორი დღის შემდეგ მდინარე სენაში იპოვეს.

— ვინ მოგიყვათ ამ საინტერესო ამბავს?

— თვით მეფე.

— კარგი, — უთხრა ნუარტიემ. — მაგის პასუხად მე თქვენ ახალ ამბავს გაცნობებთ.

— ვგონებ, უკვე ვიცი, რაც უნდა მითხრათ.

— თქვენ იცით, რომ მისმა უდიდებულესობამ კუნძული ელბა დატოვა?

— გაჩუმდით, მამა, ამას გთხოვთ ჯერ თქვენი და მერე ჩემი გულისათვის. დიახ, ვიცი ეგ ამბავი და თქვენზე ადრეც ვიცოდი. სამი დღის განმავლობაში მოვექროდი მარსელიდან პარიზში და თმებს ვიგლეჯდი, რომ ორასი ლიეს მანძილზე არ შემემძლო გადამესროლა ის აზრი, რომელიც ტვინს მიხვრეტდა.

— სამი დღე? ხომ არ შეშლილხართ? სამი დღის წინ იმპერატორი არც კი იყო გადმოსული კუნძულ ელბადან.

— სულ ერთია, მე ვიცოდი მისი გეგმა.

— როგორ?

— წერილით, რომელიც ელბადან თქვენ გამოგიგზავნეს.

— მე მწერდნენ?

— დიახ, თქვენ, და მე იგი შიკრიკის პორტფელიდან ამოვიღე. ის რომ სხვებს ჩავარდნოდა ხელში, თქვენ ალბათ უკვე დახვრეტილი იქნებოდით.

ვილფორის მამას სიცილი აუტყდა.

— ეჰე, როგორც ჩანს, ბურბონებმა იმპერატორისაგან ისწავლეს სწრაფად მოქმედება... დამხვრეტდნენ! თქვენ ძალიან შორს მიდიხართ, მეგობარო! სად არის ის წერილი? მე რომ თქვენ გიცნობთ, შიში არა მაქვს, კარგად შეინახავდით!

— ისე დავწვი, რომ იქიდან არაფერი არ დარჩენილა, რადგან ეს წერილი თქვენი სასიკვდილო განაჩენი იყო.

— და თქვენი კარიერის დასასრული, — ცივად უპასუხა ნუარტიემ, — დიახ, მე მესმის ეს მდგომარეობა, მაგრამ არაფრის შიში არ უნდა მქონდეს, რაკი თქვენ მმფარველობთ.

— მე ამაზე მეტიც გავაკეთე; მე თქვენ გადაგარჩინეთ.

— ეშმაკმა დალახვროს, საქმე უფრო დრამატულ ხასიათს ღებულობს! აბა, ამიხსენით!

— დავუბრუნდეთ სენ-ჟაკის ქუჩის კლუბის ამბავს.

— ვატყობ, რომ ამ კლუბის ამბავი გულში მოხვდათ ბატონ პოლიციელებს. რატომ კარგად არ ეძებენ? ამდენ ხანს უკვე იპოვიდნენ.

— ვერ იპოვეს, მაგრამ კვალს კი მიაგნეს.

— ეს ნაკურთხი სიტყვებია. კარგად ვიცი, როდესაც პოლიცია უძღურია, ის ამბობს, კვალს მივაგენითო, და მთავრობა დამშვიდებით ელოდება, სანამ ერთ მშვენიერ დღეს ყურებჩამოყრილი მოვლენ და ეტყვიან, კვალი დაკარგულიაო.

— მაგრამ იპოვეს გვამი. გენერალი კენელი მოკლულია, და ყოველ ქვეყანაში ამას მკვლელობას უწოდებენ.

— მკვლელობაო, ამბობთ თქვენ? მაგრამ არავითარი დამამტკიცებელი საბუთები არ არსებობს, რომ გენერალი მკვლელობის მსხვერპლია. მდინარე სენაში თითქმის ყოველდღე პოულობენ ადამიანებს. ზოგიერთი სასოწარკვეთილი თვითონ იხრჩობს თავს, ზოგიერთი კიდეც იმიტომ იღუპება, რომ ცურვა არ იცის.

— მამაჩემო, თქვენ ძალიან კარგად იცით, რომ გენერალს სასოწარკვეთილების გამო არ დაუხრჩვია თავი და რომ იანვარში სენაში არავინ ბანაობს. არა, არა, გზა-კვალს ნუ აზნევთ, ასეთ სიკვდილს ნამდვილად შეიძლება მკვლელობა ეწოდოს.

— მერე ვინ უწოდებს ასე?

— თვით მეფე!

— მეფე! მე მგონია, ის საკმაოდ ფილოსოფოსობს და ამიტომ უნდა იცოდეს, რომ პოლიტიკაში არ არის მკვლელობები. პოლიტიკაში, ჩემო კარგო, როგორც თქვენთვის, ისევე ჩემთვისაც ცნობილია, რომ არსებობენ არა ადამიანები, არამედ იდეები, არა გრძნობები, არამედ ინტერესები. პოლიტიკაში კაცს კი არ კლავენ, არამედ გზიდან იცილებენ წინააღმდეგობას. ეს არის და ეს. გინდათ გაიგოთ, როგორ მოხდა ყოველივე?

ძალიან კარგი, გეტყვით. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ შესაძლებელი იყო გენერალ კენელის ნდობა, მას ჩვენთან რეკომენდაცია გაუწიეს კუნძულ ელზადან; ერთი ჩვენგანი წავიდა მასთან და მოიწვია სენ-ჟაკის ქუჩის კლუბში გამართულ კრებაზე, სადაც მას თავისი მეგობრები უნდა ენახა. ის მოდის და აცნობენ მთელ გეგმას, კუნძულ ელზას დატოვებისა და საფრანგეთის ნაპირებზე გადმოსვლის პროექტს. როდესაც ყველაფერი მოისმინა, და უკვე აღარაფერი დარჩა გაუგებარი, განაცხადა, მე როიალისტი ვარო; ყველამ ერთმანეთს გადახედა, მას მიაღებინეს ფიცი. დათანხმდა, მაგრამ ისე უხალისოდ, რომ ამგვარი ფიცი ღმერთის ცთუნება იყო. ყოველივე ამის მიუხედავად გენერალი თავისუფლად გაუშვეს, დიახ, სრულიად თავისუფლად. ის თავის სახლში არ დაბრუნებულა. რას იზამ, ჩემო კარგო? ის ჩვენგან წავიდა; მაგრამ ალბათ გზა აებნა და სადმე გადაიჩეხა. ეს არის და ეს. მკვლელობა! თქვენ მართლაც მაცვიფრებთ, ვილფორ! თქვენ, მეფის პროკურორის თანაშემწეს, გინდათ ააგოთ ბრალდება ასეთ უხეირო მტკიცებებზე. როდესაც ერთ ჩვენგანს იმქვეყნად ისტუმრებთ, განა მე ოდესმე აზრად მომივა გითხრათ: «შვილო ჩემო, თქვენ ჩაიდინეთ მკვლელობა!» არა, პირიქით, მე გეტყვით: «ძალიან კარგი, ბატონო ჩემო, თქვენ გაიმარჯვეთ ბრძოლაში. ხვალ რევანშს ავიღებთ».

— ფრთხილად იყავით, მამაჩემო; როდესაც ისევ ჩვენი რიგი დადგება, ეს რევანში მეტად სასტიკი იქნება.

— მე არ მესმის, რისი თქმა გსურთ.

— თქვენ უზურპატორის დაბრუნების იმედი გაქვთ?

— ვაღიარებ.

— ცდებით, მამაჩემო, ის ათ ლიესაც ვერ გაივლის საფრანგეთის მიწა-წყალზე, რომ მიაკვლივენ, დაედევნებიან და გარეული მხეცივით დაიჭერენ.

— ძვირფასო მეგობარო, იმპერატორი ახლა გრენობლის გზაზეა, ათ ან თორმეტ დღეში ლიონში იქნება, ხოლო ოც ან ოცდახუთ დღეში — პარიზში.

— ხალხი აღსდგება...

— იმისათვის, რომ მიეგებონ მას.

— მას თან რამდენიმე კაცი ახლავს, მის წინააღმდეგ კი ჯარს გაუშვებენ.

— რომელიც მას შემახილებით მოიყვანს დედაქალაქამდე; დამიჯერე, ჩემო ძვირფასო ჟერარ, თქვენ ჯერ მართლაც ისევ ბავშვი ხართ; თქვენ გგონიათ, ყველაფერი იცით, რადგან საფრანგეთის ნაპირებზე გადმოსვლიდან სამი დღის შემდეგ ტელეგრაფით გაცნობეს, უზურპატორი რამდენიმე კაცით კანში გადმოვიდა და უკან მდევარი დაედევნაო. მაგრამ სად არის? რას აკეთებს? არაფერი იცით. იცით მხოლოდ ის, რომ მდევრები დაადევნეს; მერე და რა მოხდა, შეიძლება ასე სდიონ პარიზამდე, მაგრამ ერთი თოფიც არ გავარდეს.

— გრენობლი და ლიონი როიალისტების ერთგული ქალაქებია და გადაულახავ ზღუდეს აღუმართავენ.

— გრენობლი აღფრთოვანებით გაუღებს ყველა ჭიშკარს. მთელი ლიონი მის შესახვედრად გამოვა. დამიჯერე, ჩვენ თქვენზე ნაკლებად როდი ვართ საქმეში ჩახედულნი და ჩვენი პოლიციაც თქვენზე ნაკლები როდია. საბუთები გინდათ? ინებეთ: გინდოდით დაგემალათ თქვენი ჩამოსვლა, მაგრამ მე უკვე ვიცოდი ნახევარი საათის შემდეგ, როდესაც სადარაჯოს გამოსცილდით; თქვენ მიეცით თქვენი მისამართი მხოლოდ ფოსტის მეეტლეს, ჩემთვის კი ის ცნობილი გახდა, და ამის საბუთი ის გახლავთ, რომ თქვენთან მოვედი იმ დროს, როდესაც მაგიდას უნდა მისჯდომოდით. მაშ, დარეკეთ და მოითხოვეთ კიდევ ჭურჭელი ჩემთვისაც, ერთად ვისადილოთ.

— მართლაც ზედმიწევნით ზუსტი ცნობები გქონიათ, — უთხრა ვილფორმა და თან მამას გაკვირვებით შეხედა.

— ღმერთო ჩემო, ეს სულ უბრალო ამბავია: თქვენი, ხელისუფლების სათავეში მდგომთა განკარგულებაშია მხოლოდ ის საშუალებები, რომლებიც ფულზე იყიდება; ჩვენ კი, ვინც ხელისუფლების სათავეში მოხვედრას ველით, ვსარგებლობთ იმით, რასაც ერთგულება გვაძლევს.

— ერთგულება? — თქვა ვილფორმა სიცილით.

— დიახ, ერთგულება; ზრდილობისათვის ასე ეძახიან პატივმოყვარეობას, რომელიც მომავალზე ამყარებს იმედს.

რაკი ვილფორის მამა დარწმუნდა, რომ მისი შვილი მსახურს არ ეძახდა, ზარის დასარეკად თვითონ გაიწოდა ხელი. ვილფორმა იგი შეაჩერა.

— მოითმინეთ, მამაჩემო, მოითმინეთ, კიდევ ერთი სიტყვა უნდა გითხრათ.

— თქვით.

— რაგინდ ცუდი უნდა იყოს როიალისტთა პოლიცია, მან ერთი საშინელი ამბავი იცის.

— რა?

— მან იცის ნიშნები იმ პიროვნებისა, ვინც გენერალ კენელთან მივიდა იმ დღეს, რა დღესაც იგი დაიკარგა.

— ჰო! ასეა საქმე? ყოჩად პოლიცია! მერე და როგორია ეს ნიშნები?

— შავგვრემანი, შავთმიანი, შავი ბაკენბარდები და თვალები, სერთუკი ყელამდე აქვს შეკრული, ღილის კილოში საპატიო ლეგიონის ბაფთა უკეთია, ფართოფარფლებიანი ქუდი ხურავს და ხელში ლერწმის ჯოხი უჭირავს.

— ოჰო, მამ პოლიციამ იცის მისი ნიშნები? — უთხრა ნუარტიემ, — თუ ასეა, რატომ არ დაიჭირეს ეს კაცი?

— იმიტომ, რომ გუშინ თუ გუშინწინ ხელიდან გაუსხლტათ კოკ-ერონის ქუჩის კუთხეში.

— ტყუილად როდი გეუბნებოდი, თქვენი პოლიცია სულელია-მეთქი.

— დიახ, ყოველ წუთს შეუძლიათ დაიჭირონ იგი.

— რასაკვირველია, — უპასუხა ნუარტიემ და ირგვლივ უდარდელად მიმოიხედა, — ის კაცი რომ არ გაეფრთხილებინათ, მაგრამ გააფრთხილეს, — დაუმატა მან ღიმილით, — ამიტომ სახესაც შეიცვლის და ჩაცმულობასაც.

ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე ის წამოდგა, გაიხადა სერთუკი, მოიძრო ყელსახვევი და მაგიდისაკენ გაემართა, სადაც მისი ვაჟის სამგზავრო ტუალეტისათვის საჭირო მოწყობილობა ეწყო. აიღო სამართებელი, პირი გაიპარსა და მტკიცე ხელით ჩამოიცილა მამხილებელი ბაკენბარდები, რომელსაც ასეთი დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა პოლიციისათვის.

ვილფორი მას უყურებდა შიშის ძრწოლით, რომელსაც არც აღფრთოვანება აკლდა.

როდესაც ნუარტიემ ბაკენბარდები მოიპარსა, თმა სხვანაირად გადაივარცხნა, შავი ყელსახვევის ნაცვლად ფერადი გაიკეთა. ეს უკანასკნელი გახსნილი ჩემოდნიდან ამოიღო. გაიხადა თავისი ლურჯი ორბორტიანი სერთუკი და სამაგიეროდ ვილფორის ერთბორტიანი ყავისფერი სერთუკი ჩაიცვა; სარკის წინ გაისინჯა ვაჟიშვილის ფარფლებგადაკეცილი ქუდი და, ეტყობოდა, კმაყოფილი დარჩა. თავისი ჯოხი ბუხრის უკან მიაყუდა და ხელში ლერწმის მსუბუქი პატარა ჯოხი შეათამაშა; სწორედ ასეთი ჯოხი შეეფერებოდა პროკურორის მოხდენილი თანაშემწის თავისუფალ, თამამ სიარულს, რომელიც მის ერთ-ერთ დამახასიათებელ თვისებას შეადგენდა.

როდესაც ბატონმა ნუარტიემ ყველაფერი გამოიცვალა, კვლავ თავის შვილს მიუბრუნდა. იგი დარეტიანებულივით იდგა.

— აბა, რას იტყვით? როგორ გგონიათ, მიცნობს პოლიცია?

— არა, მამაჩემო, — ჩაიბუტბუტა ვილფორმა, — ყოველ შემთხვევაში, იმედი მაქვს, რომ ვერ გიცნობენ.

— ტანისამოსს აქ გიტოვებ, ძვირფასო ჟერარ, — განაგრძო ნუარტიემ, — შენი სიფრთხილის იმედი მაქვს, კარგად გადაამალავ.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, მამაჩემო.

— ვილფორ, ახლა კი უნდა გითხრა, რომ შესაძლოა მართალი ხარ, იქნებ მართლაც სიცოცხლე შემინარჩუნე, მაგრამ დამშვიდებული ბრძანდებოდე, მეც მალე გადაგიხდის სამაგიერო პატივისცემას.

ვილფორმა თავი გადაიქნია.

— არა გჯერა?

— ყოველ შემთხვევაში, იმედი მაქვს, რომ ცდებით.

— შენ კიდევ ნახავ მეფეს?

— შეიძლება.

— გინდა მის წინაშე წინასწარმეტყველად წარსდგე?

— უბედურების მაუწყებელ წინასწარმეტყველებს ცუდად ღებულობენ სასახლეში, მამაჩემო.

— დიახ, მაგრამ დღეს თუ არა, ხვალ მათ სათანადოდ შეაფასებენ. ვთქვათ, მოხდეს მეორე რესტავრაცია, მაშინ დიდი კაცის სახელი გაგივარდება.

— მერე და რა უნდა ვუთხრა მეფეს?

— აი, რა უთხარი: «ჩემო ხელმწიფეო, თქვენ გატყუებენ საფრანგეთში არსებულ მდგომარეობაზე, ქალაქების განწყობილებაზე, არმიის სულისკვეთებაზე. ის, ვისაც თქვენ პარიზში კორსიკელ კაციჭამიას ეძახით, ნევერში ისევ უზურპატორად იწოდება, ლიონში — უკვე ბონაპარტედ, ხოლო გრენობლში — იმპერატორად. თქვენ გგონიათ, რომ დასაჭერად მისდევენ, რომ იგი გარბის, მაგრამ ცდებით, ის მოფრინავს არწივივით¹, (¹ ნაპოლეონის ჯარებს არწივის გამოხატულებების ალმები ჰქონდათ.) რომელსაც იგი ჩვენ გვიბრუნებს. თქვენ გგონიათ, შიმშილისა და დაღლილობისაგან ქანცგამოლეული მისი ჯარისკაცები მზად არიან დაიშალონ; მისი ჯარი კი თოვლის გუნდასავით იზრდება; თქვენო უდიდებულესობავ, გაემგზავრეთ, საფრანგეთი კი მის ნამდვილ პატრონს დაუტოვეთ. მას, ვინც ბრძოლით მოიპოვა იგი და არა ფულით; გაემგზავრეთ იმიტომ კი არა, თითქოს საშიშროება გელოდეთ, თქვენი მოწინააღმდეგე საკმაოდ ძლიერია და მოწყალების გაღება არ გაუჭირდება, არა, თქვენ უნდა გაემგზავროთ იმიტომ, რომ წმინდა ლუდოვიკოს¹ (¹ წმინდა ლუდოვიკო, ანუ ლუდოვიკო XI — საფრანგეთის მეფე, ჯვაროსანთა უკანასკნელი ომების მეთაური, თავდადებული მოღვაწე საფრანგეთის გამლიერებისა და კულტურული აღორძინებისათვის (1215—1270).) ჩამომავლისათვის სამარცხვინოა, სიცოცხლე აჩუქოს იმან, ვინც გამარჯვება მოიპოვა არკოლის, მარენგოსა და აუსტერლიცის ბრძოლებში». ან ყველაფერი უთხარი მეფეს, ანდა უმჯობესია, ნურაფერს ეტყვი, ყველას დაუმალე, რომ შენ პარიზში იყავი, არავის უთხრა, რისთვის ჩამოხვედი და რას აკეთებდი, დაიქირავე ეტლი და თუ იქიდან ცხენებს მოაჭენებდი, აქედან პირდაპირ გადაფრინდი, რათა ჩქარა დაბრუნდე შინ. მარსელში ღამით მიდი, შენს ბინაში უკანა კარით შედი და იყავი იქ წყნარად, მოკრძალებულად, ფარულად და, რაც მთავარია, მშვიდად, რადგან ამჯერად, გეფიცები, ვილფორ, ჩვენ ვიმოქმედებთ როგორც შეჭვერის ძლიერ ადამიანებს, რომლებიც იცნობენ თავიანთ მტრებს. წადით, ჩემო შვილო, წადით, ჩემო ძვირფასო ჟერარ, და ჯილდოდ მშობლიური დარიგებების მიღებისათვის, ან, თუ გნებავთ, მეგობრის რჩევის დაფასებისათვის ჩვენ შეგინარჩუნებთ თქვენს ადგილს. ეს კი საშუალებას მოგცემთ, — დაუმატა მან ღიმილით, — მეორედ შემინარჩუნო სიცოცხლე, თუკი ერთ მშვენიერ დღეს პოლიტიკურ საქანელაზე თქვენ ზევით

აღმოჩნდებით, ხოლო მე — ქვევით. ნახვამდის, ძვირფასო ჟერარ, მეორედ რომ ჩამოხვალთ, ჩემთან ჩამოხტით!

ამ სიტყვების შემდეგ ნუარტიე ისევ მშვიდად გავიდა ოთახიდან, როგორც ამ სამძიმო საუბრის დროს ეჭირა თავი.

აღელვებული და გაფითრებული ვილფორი ფანჯარას მივარდა და ფარდები გადასწია; მან დაინახა, როგორ მშვიდად და შეუშფოთებლად ჩაუარა მამამისმა ორ თუ სამ საეჭვო პირს, რომლებიც, ალბათ, იმისათვის იდგნენ, რომ ხელთ ეგდოთ შავ ბაკენბარდებიანი, ლურჯსერთუკიანი მამაკაცი, რომელსაც განიერფარფლებიანი ქუდი ეხურა.

აცახცახებული ვილფორი ფანჯარას არ მოსცილებია, სანამ მამამისი კუთხეში არ მიიმალა. შემდეგ ხელი სტაცა მამის მიერ დატოვებულ ნივთებს, შავი ყელსახვევი და ლურჯი სერთუკი რაც შეიძლებოდა ღრმად ჩადო ჩემოდანში; ქუდი დაჭმუჭნა და კარადის ქვედა უჯრაში ჩააგდო, ჯოხი სამად გადატეხა და ბუხარში შეაგდო. შემდეგ სამგზავრო კარტუზი დაიხურა, მსახურს დაუძახა, ერთი გადახედვით აღუკვეთა კითხვების მოცემის უფლება, დანახარჯს გაუსწორდა და ეტლს შეახტა, რომელიც გარეთ უცდიდა. ლიონში მან გაიგო, რომ ბონაპარტე უკვე გრენობლში შესულიყო. ვილფორმა მღელვარებით განვლო გზა და მარსელში ჩავიდა. მას ტანჯავდა ყველა ის საშინელება, რაც ადამიანის გულში ჩნდება პატივმოყვარეობასა და პირველ წარმატებასთან ერთად.

XIII

ასი დღე

ნუარტიე კარგი წინასწარმეტყველი გამოდგა და ჩქარა ყველაფერი ისე მოხდა, როგორც იგი ფიქრობდა. ყველასათვის ცნობილია კუნძულ ელბადან დაბრუნება, დაბრუნება უცნაური, დაბრუნება სასწაულებრივი, რომლის მსგავსი მაგალითი არ მოიპოვება არც წარსულში და შესაძლოა, არც მომავალში განმეორდეს.

ლუდოვიკო XVIII შეეცადა, მხოლოდ სუსტი წინააღმდეგობა გაეწია ამ მძიმე დარტყმისათვის; ხალხისადმი უნდობლობამ მას მოვლენებისადმი უნდობლობაც დაუბადა: მის მიერ ახლახან აღდგენილი სამეფო, ან, უფრო სწორად, მონარქიული წყობილება, შეირყა ჯერ კიდევ გაუმაგრებელ ბურჯებზე და იმპერატორის ხელის ერთმა გაქნევამ დაანგრია მთელი შენობა — ძველი ცრურწმენებისა და ახალი იდეების უწყესო ნარევი. მეფისაგან ჯილდოდ მიღებული საჩუქარი ვილფორისათვის ამ მომენტში არა მარტო გამოუსადეგარი, არამედ საშიშიც აღმოჩნდა. მან იმდენი სიფრთხილე გამოიჩინა, რომ არავისთვის უჩვენებია საპატიო ლეგიონის ჯვარი, თუმცა ჰერცოგმა ბლაკასმა შეასრულა მეფის ბრძანება და მისთვის სიგელის გაგზავნაზე იზრუნა.

ნაპოლეონი უთუოდ გადააყენებდა ვილფორს, რომ მისთვის მფარველობა არ გაეწია ნუარტიეს, რომელსაც გადატანილი ტანჯვა-წამებისა და გაწეული სამსახურისათვის ჯილდოდ ხვდა ყოვლისშემძლე გამხდარიყო იმპერატორის კარზე. ამრიგად, 1793 წლის ჟირონდისტი და 1806 წლის სენატორი თავისი სიტყვის პატრონი გამოდგა, მფარველობა გაუწია მას, ვინც წინააღმდეგ მისი მფარველი იყო.

იმპერიის აღდგენის პერიოდში (რომლის მეორედ დაცემა წინასწარვე ადვილად იგრძნობოდა) ვილფორმა მთელი თავისი უფლებები მოანდომა იმ საიდუმლოს დაფარვას, რომელიც დანტესმა კინალამ გაამჟღავნა.

მეფის პროკურორი გადააყენეს, როგორც შენიშნული არასაკმარის ბონაპარტისტობაში.

ის იყო აღდგა იმპერატორის ძალაუფლება, ანუ იმპერატორი ჩასახლდა ლუდოვიკო XVIII მიერ ახლახან მიტოვებულ ტიულერის სასახლეში, რომ მან დაიწყო თავისი

მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანი ბრძანებების დაგზავნა, სწორედ იმ პატარა კაბინეტიდან, სადაც ვილფორთან ერთად ჩვენი მკითხველიც შევიყვანეთ და სადაც კაკლის ხის მაგიდაზე იმპერატორმა იპოვა ლუდოვიკო XVIII გახსნილი, თითქმის სავსე სათუთუნე, — რომ მარსელში ადგილობრივი მთავრობის ღონისძიებების მიუხედავად გაჩაღდა სამხრეთში ყოველთვის ძნელად ჩასაქრობი სამოქალაქო ბრძოლა. ბონაპარტისტები მარტო იმით არ კმაყოფილდებოდნენ, რომ ოთახში გამოკეტილი როიალისტებისათვის გარედან ყვირილი აეტეხათ, ხოლო ვინც გარეთ გამოსვლას გაბედავდა, შეურაცხყოფა მიეყენებინათ.

შეცვლილი მდგომარეობის შედეგად მდაბიოთა პარტიაში მყოფი გემის პატივცემული პატრონი თავის მხრივ ყოვლისშემძლე ვერ გახდა, — რადგან ბატონი გემის პატრონი ფრთხილი და რამდენადმე გაუბედავი კაცი იყო, ყველა იმათ მსგავსად, ვინც მძიმე და ნელი სავაჭრო სარბიელი განვლო; — ამიტომ მას გაუსწრეს თავგამოდებულმა ბონაპარტისტებმა, რომლებიც უსაყვედურებდნენ, მეტისმეტად ზომიერი ხარო; ამისდა მიუხედავად, მან იმდენი უფლება მაინც მოიპოვა, რომ საჩივრის აღსაძვრელად ხმა აღემალლებინა. ეს საჩივარი კი, როგორც ამას მკითხველი ადვილად მიხვდება, დანტესს შეეხებოდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ვილფორს უფროსი გადაუყენეს, ის მაინც თავის ადგილზე დარჩა. მისი ქორწილი არ ჩაშლილა, მაგრამ უფრო მარჯვე დროისათვის გადაიდო. თუ იმპერატორი ტახტს შეინარჩუნებდა, მაშინ ჟერარს ახალი არჩევანის მოხდენა დასჭირდებოდა და თვითონ ნუარტიე გამოუძებნიდა საცოლეს; თუ ლუდოვიკო მეთვრამეტე ხელახლა დაბრუნდებოდა, მარკიზ დე სენ-მერანის გავლენა ორჯერ უფრო მეტად გაიზრდებოდა, ისევე როგორც ვილფორის, და მაშინ ეს ქორწინება ყველაზე შესაფერისი იქნებოდა.

ამრიგად, მეფის პროკურორის თანაშემწე მარსელში მართლმსაჯულების სამყაროში პირველი კაცი იყო, როდესაც ერთ დილას ბატონ მორელის მოსვლა მოახსენეს.

სხვა მის ადგილას მორელის შესახვედრად გაემუშურებოდა და ამით თავის სისუსტეს დაამტკიცებდა, მაგრამ ვილფორი ჭკვიანი კაცი იყო და თუ გამოცდილება აკლდა, სამაგიეროდ შესანიშნავი ალლოთი იყო დაჯილდოებული. მორელს მოსაცდელ ოთახში ალოდინა, ისე როგორც ამას რესტავრაციის დროს გააკეთებდა. იგი ასე მოიქცა იმიტომ კი არა, რომ ვინმე ჰყავდა კაბინეტში, არამედ იმიტომ, რომ მიღებულია მეფის პროკურორის თანაშემწემ ხალხს მოსაცდელში ალოდინოს. თხუთმეტი წუთის შემდეგ, როცა ვილფორმა სხვადასხვა გაზეთი გადაათვალიერა, განკარგულება გასცა, ბატონი მორელი შემოეყვანათ.

ბატონი მორელი ფიქრობდა, ვილფორს დათრგუნვილს ნახავდა, მაგრამ ის ზუსტად ისეთივე დაუხვდა, როგორც ამ თვე-ნახევრის წინათ. ისევ მშვიდი, მტკიცე, გულცივი და თავაზიანი. ეს კი ყველაზე გადაულახავი ზღუდეა, რომელიც თანამდებობის კაცს უბრალო ადამიანისაგან განასხვავებს. როდესაც ბატონი მორელი დე ვილფორის კაბინეტში შედიოდა, დარწმუნებული იყო, ჩემს დანახვაზე პროკურორის თანაშემწეს ცახცახი აიტანსო, ამიტომ მის მოლოდინში საწერ მაგიდასთან დამშვიდებული სახით მჯდომარე ვილფორის დანახვამ მორელი შეაკრთო და ააღელვა.

მორელი კარებში შეჩერდა. ვილფორმა ისე შეხედა, თითქოს ცნობა გაუმნელდაო. მორელი ქუდს უხერხულად ატრიალებდა ხელში.

— თუ არ ვცდები, ბატონი მორელი ბრძანდებით! — თქვა მან ბოლოს მცირე სიჩუმისა და მისი რამდენჯერმე შეთვალაიერების შემდეგ.

— დიახ, ბატონო, მორელი გახლავართ, — უთხრა მან.

— შემობრძანდით, რაღას უცდით, — უთხრა ვილფორმა და მფარველობის ნიშნად ხელით ანიშნა, მიახლოებოდა. — თქვით, რა შემთხვევამ დამდო პატივი თქვენი ხილვისა?

— ნუთუ ვერ ხვდებით? — ჰკითხა მორელმა.

— სრულებით ვერა, მაგრამ ეს ხელს არ შემიშლის, გასიამოვნოთ, თუ ეს ჩემს უფლებებს არ აღემატება.

— ეს მთლიანად თქვენზეა დამოკიდებული, — უთხრა მორელმა.

მაშ გამაგებინეთ, რაშია საქმე.

— ბატონო, — განაგრძო მორელმა, რომელიც ლაპარაკში თანდათან მშვიდდებოდა და რომელიც აგრეთვე გაამხნევა თავისი თხოვნის სამართლიანობამ და მდგომარეობის სიწმინდემ. — გახსოვთ, რამდენიმე დღით ადრე ყოვლადუდიდებულესი იმპერატორის დაბრუნებამდე, მე თქვენთან ვიყავი ერთი საწყალი ყმაწვილი კაცის საქმეზე, რომელიც ჩემს გემზე კაპიტანის თანაშემწეა და მისი შეწყალება გთხოვთ. თუ გაგონდებათ, მას ბრალს სდებდნენ, კავშირი ჰქონდა კუნძულ ელბასთან; ამგვარი მოქმედება მაშინ დანაშაულად ითვლებოდა, ახლა კი, პირიქით, დამსახურების ღირსი გახდა. მაშინ თქვენ ლუდოვიკო მეთვრამეტეს ემსახურებოდით და არ დაინდეთ ყმაწვილი კაცი, ეს თქვენი ვალი იყო, ახლა თქვენ ნაპოლეონს ემსახურებით და ვალდებული ხართ, დაიცვათ უდანაშაულო მსხვერპლი: ესეც თქვენი ვალია. აი, მეც სწორედ იმის გასაგებად გაახელით, თუ რა მოუვიდა ჩემს დანტეს?

ვილფორმა თავს ძალა დაატანა.

— რა ჰქვია იმ ყმაწვილ კაცს? — იკითხა მან, — კეთილ ინებეთ, მითხარით მისი სახელი.

— ედმონდ დანტესი.

უეჭველია, ვილფორს ერჩია, დუელში თავისი მოწინააღმდეგისაგან ოცდახუთი ნაბიჯით ყოფილიყო დაშორებული და შუბლზე მისი რევოლვერის ლულა ჰქონოდა მიშვერილი, ვიდრე ეს სახელი გაეგონა; მაგრამ ეს სიტყვები ისე მოისმინა, რომ თვალის არ დაუხამხამებია.

«არავის შეუძლია ბრალი დამდოს, რომ ის ყმაწვილი კაცი ჩემი პირადი ინტერესებისათვის დავაპატიმრე», — გაიფიქრა ვილფორმა. — დანტესი? — გაიმეორა მან, — ედმონდ დანტესიო? ვგონებ, ასე თქვით.

— დიახ, ბატონო.

ვილფორმა გადაშალა დიდი რეესტრი, რომელიც მის გვერდით საწერ მაგიდაზე იდო. შემდეგ სხვა მაგიდასთან მივიდა, აქედან თაროებს მიუბრუნდა, სადაც საქმეები ეწყო, შემდეგ, რაც შეიძლება ბუნებრივი ხმით, ბატონ მორელს უთხრა:

— ბატონო ჩემო, დარწმუნებული ხართ რომ არ სცდებით?

ბატონი მორელი რომ უფრო მიმხვედრი ან ამ საქმეს გაცნობილი ადამიანი ყოფილიყო, უცნაურად მოეჩვენებოდა, რომ ვილფორი მას ღირსს ხდიდა პასუხი გაეცა იმ საქმეზე, რომელიც მას სრულებით არ ეხებოდა: თავს კითხვას დაუსვამდა, რატომ არ მგზავნის ვილფორი იქ, სადაც დაპატიმრებულთა სიებია, ციხის უფროსებთან, დეპარტამენტის პრეფექტთან? მაგრამ მორელი ამაოდ ეძებდა შიშის ნიშნებს ვილფორის სახეზე, მის საქციელში მხოლოდ შემწყალებლობა ამოიკითხა. ვილფორმა სწორად მოისაზრა.

— არა, მე არ ვცდები, — უთხრა მორელმა, — ესეც არ იყოს, მე ათი წელია ვიცნობ იმ ყმაწვილს, ხოლო ოთხი წელია, რაც ჩემთან მუშაობს. გაგონდებათ? ამ თვე-ნახევრის წინათ მოვედი და გთხოვეთ, დიდსულოვნება გამოგეჩინათ მის მიმართ, ისევე როგორც ახლა გთხოვთ, სამართლიანი იყოთ. მაშინ თქვენ საკმაოდ ცუდად მიმიღეთ და

უკმაყოფილოდ მაძლევდით პასუხს. იმ დროს როიალისტები ჩვენს მიმართ სიკმაცრეს იჩენდნენ.

— ბატონო ჩემო, — უპასუხა ვილფორმა მისთვის ჩვეული გულცივობითა და სიმარდით, — მე როიალისტი ვიყავი, როდესაც ვფიქრობდი, რომ ბურბონები არა მარტო ტახტის კანონიერი მემკვიდრეები იყვნენ, არამედ ხალხის რჩეულნიც; მაგრამ ამ სასწაულებრივმა დაბრუნებამ, რომლის მოწმეც ყველანი გავხდით, დამარწმუნა, რომ ვცდებოდი. ნაპოლეონის გენიამ გაიმარჯვა. კანონიერი მონარქი ის არის, ვინც უყვართ.

— მადლობა ღმერთს, — თქვა მორელმა მოურიდებელი გულახდილობით, — მე თქვენ მასიამოვნეთ ამგვარი ლაპარაკით. ეს ედმონდის სასიკეთოდ მენიშნა.

— მოითმინეთ, — უთხრა ვილფორმა და ახალი რეესტრი გადაფურცლა, — ვგონებ, მაგონდება. თუ არ ვცდები, საქმე შეეხებოდა მეზღვაურს, რომელიც კატალანელ ქალიშვილზე ჯვარს იწერდა. დიახ, დიახ, ახლა მომაგონდა, ძალიან სერიოზული საქმე იყო.

— ნუთუ?

— თქვენ ხომ იცით, იგი ჩემგან პირდაპირ სასამართლოს შენობაში მოთავსებულ ციხეში გადაიყვანეს.

— დიახ, მაგრამ შემდეგ?

— შემდეგ მოხსენება გადავგზავნე პარიზში და თან ის ქაღალდები დავურთე, რომლებიც მას აღმოაჩნდა. რას იზამთ, ეს ჩემი მოვალეობა იყო... რვა დღის შემდეგ პატიმარი წაიყვანეს.

— წაიყვანეს? — შეჰყვირა მორელმა, — ნეტავი რას უზამდნენ საწყალ ბიჭს?

— დამშვიდდით, ის ალბათ ფენესტრელში, პინე რუაში ან წმინდა მარგარიტას კუნძულზე გაგზავნეს, რასაც გადასახლებას ეძახიან. ერთ მშვენიერ დილას იგი დაბრუნდება და თქვენს გემზე კაპიტნობას მიიღებს.

— როცა უნდა, მაშინ დაბრუნდეს, მას ადგილი შეენახება. კი მაგრამ, რატომ ამდენ ხანს არ მოვიდა? ჩემი ფიქრით, ბონაპარტისტების მართლმსაჯულებამ პირველ ყოვლისა უნდა ისინი გაათავისუფლოს, ვინც როიალისტთა მართლმსაჯულებამ დაამწყვდია.

— აჩქარებით ბრალს ნურავის დასდებთ, ჩემო ძვირფასო ბატონო მორელ, — უპასუხა ვილფორმა, — ყოველ საქმეში საჭიროა კანონით მოქმედება. ბრძანება ციხეში დამწყვდევის შესახებ ზევიდან იყო. გათავისუფლების ბრძანებაც ზევიდან უნდა მივიღოთ. სულ ორი კვირაა, რაც ნაპოლეონი დაბრუნდა; მასალებს განაჩენების გაუქმების შესახებ ალბათ მხოლოდ ახლა ამზადებენ.

— დღეს, როდესაც გამარჯვებას ვზეიმობთ, განა არ გამოინახება საშუალება, რომ დავაჩქაროთ ეს ფორმალური მხარეები? მე მყავს მეგობრები, გავლენიანი პირები, მე შევძლებ, განაჩენი შევაცვლევი.

— განაჩენი არ გამოუტანიათ.

— დაპატიმრებულთა სიაში ხომ შეიტანდნენ?

— პოლიტიკურ საქმეებში არ არსებობს დაპატიმრებულთა სიები; მთავრობა ზოგჯერ დაინტერესებულია, კაცი უკვალოდ გაქრეს; სიები კი მის პოვნაში დაეხმარებიან.

— ეს ასე შეიძლება მომხდარიყო ბურბონების დროს, მაგრამ ახლა...

— ეს ყოველთვის ასეა, ჩემო ძვირფასო მორელ. მთავრობები, რომლებიც ერთმანეთს ცვლიან, ერთმანეთს ჰგვანან. დამსჯელი მანქანა, ამუშავებული ლუდოვიკო მეთოთხმეტის დროს, დღესაც მოქმედებს. არ არის მხოლოდ ბასტილია, იმპერატორი პატიმრების მიმართ ყოველთვის უფრო მეტ სიმკაცრეს იჩენდა, ვიდრე თვით ლუდოვიკო მეთოთხმეტე. დაპატიმრებულთა რიცხვი, რომლებიც სიაში არ არიან, უთვალავია.

ასეთი შემწყნარებლობა უკან დაახევინებდა დარწმუნებულ ადამიანს, ხოლო ბატონ მორელს ეჭვიც კი არ ეპარებოდა.

— ბოლოს მაინც რა რჩევას მომცემთ, ბატონო ვილფორ, რომ საწყალი დანტესის დაბრუნება დავაჩქაროთ?

— მხოლოდ ერთს, — იუსტიციის მინისტრს სთხოვეთ პატიება.

— ოჰ, ბატონო დე ვილფორ, ჩვენ ხომ ვიცით, რას ნიშნავს პატიება. მინისტრი დღეში ორასამდე წერილს იღებს პატიების შესახებ და მხოლოდ ოთხს თუ წაიკითხავს.

— ის წაიკითხავს ჩემგან გაგზავნილ განცხადებას პატიების შესახებ, რომელსაც ზემოდან ჩემი შენიშვნა ექნება და რომელიც უშუალოდ ჩემგან წავა.

— თქვენ თავს იდებთ, რომ გაგზავნით პატიების თხოვნას?

— დიდი სიამოვნებით. დანტესი შეიძლება დამნაშავე ყოფილიყო წინათ, მაგრამ ახლა უდანაშაულოა. ჩემი მოვალეობაა, დავუბრუნო მას თავისუფლება, ისევე როგორც ვალდებული ვიყავი, ციხეში დამემწყვდია.

ვილფორი ამრიგად თავიდან აიცილებდა მისთვის საშიშ ძიებას, ნაკლებად დასაჯერებელს, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, შესაძლებელს. ძიებას, რომელიც სამუდამოდ დალუპავდა მას.

— მერედა, როგორ სწერენ მინისტრს?

— დაბრძანდით, აი აქ, — უთხრა ვილფორმა და თავისი ადგილი დაუთმო, — მე გიკარნახებთ.

— თქვენ ამდენ სიკეთეს გამოიჩინებ?

— რასაკვირველია, ნულარ ვცდებით, ისედაც ბევრი დრო დავკარგეთ.

— დიახ, ბატონო, გავიხსენოთ, რომ საწყალი ბიჭი იცდის, იტანჯება და შეიძლება სასოწარკვეთილებამდეცაა მისული.

ვილფორს გააჟრჟოლა პატიმრის ხსენებაზე, რომელიც წყვდიადიდან წყევლას უგზავნიდა მას. მაგრამ იგი ძალიან შორს იყო წასული და უკან დახევა უკვე აღარ შეიძლებოდა: დანტესი უნდა გამხდარიყო მსხვერპლი მისი პატივმოყვარეობისა.

— გისმენთ, ბატონო, — უთხრა მორელმა, როდესაც ვილფორის სავარძელში ჩაჯდა და კალამი აიღო.

ვილფორმა უკარნახა შინაარსი პატიების ბარათისა, რომელშიაც, უეჭველად კარგი მიზნით, გადიდებული იყო დანტესის პატრიოტიზმი და მისი დამსახურება ბონაპარტისტების წინაშე. ამ ბარათში დანტესი გამოყვანილი იყო, როგორც ნაპოლეონის დაბრუნების საქმეში ერთ-ერთი აქტიური მონაწილე. უდავო იყო, მინისტრი ასეთი ქაღალდის წაკითხვისთანავე სამართლიან განაჩენს გამოიტანდა. თუ ეს სამართლიანი დადგენილება უკვე გამოტანილი არ იყო.

როდესაც ბარათის წერა დამთავრდა, ვილფორმა ხმამაღლა წაიკითხა იგი.

— დანარჩენი უკვე მე მომანდეთ, — უთხრა მან კითხვის დამთავრების შემდეგ.

— ეს ქაღალდი ჩქარა გაიგზავნება?

— დღესვე.

— თქვენი მინაწერით?

— მინაწერზე უკეთესი იქნება, მე თუ დავადასტურებ თქვენი თხოვნის სიმართლეს.

ვილფორი დაჯდა და ქაღალდის კუთხეში საჭირო წარწერა გააკეთა.

— ახლა, ბატონო ვილფორ, რაღა დარჩა გასაკეთებელი? — იკითხა მორელმა.

— ელოდეთ, მე ყველაფერს ჩემს თავზე ვიღებ.

ასე დარწმუნებით ლაპარაკმა მორელს იმედი დაუბრუნა. ის აღფრთოვანებული გამოვიდა მეფის პროკურორის თანაშემწის კაბინეტიდან და პირდაპირ მოხუც დანტესთან წავიდა, რათა ეცნობებინა, მალე ნახავ შენს შვილსაო.

რაც შეეხება ვილფორს, იმის მაგიერ, რომ შეწყნარების ბარათი პარიზში გაეგზავნა, ფრთხილად შეინახა, ეს დანტესის მხსნელი ქაღალდი შეიძლებოდა მომავალში მისი დამღუპველი გამომდგარიყო, თუ მოხდებოდა ის, რაც უკვე მოსალოდნელი იყო ევროპის მდგომარეობის და მოვლენათა მსვლელობის მიხედვით, ესე იგი ხელახალი რესტავრაცია.

მაშასადამე, დანტესი ისევ პატიმარი დარჩა, ჯურღმულში დაკარგულს არ გაუგონია ის დიდი გრუხუნი, რომელიც ლუდოვიკო XVIII ტახტიდან გადმოგდებას მოჰყვა და კიდევ უფრო საშიში გრიალი, რომლითაც იმპერია დაეცა.

ვილფორი კი ფხიზელი თვალთა და გამახვილებული სმენით ყველაფერს აკვირდებოდა, იმპერატორის ხანმოკლე დაბრუნების მანძილზე, რომელსაც ას დღეს უწოდებენ, მორელი ორჯერ იყო ვოლფორთან და ორჯერვე დაბეჯითებით მოითხოვდა დანტესის გათავისუფლებას. ვილფორი ყოველ მოსვლაზე დაპირებებითა და იმედებით ამშვიდებდა. ბოლოს ვატერლოოს დღეც დადგა. მორელი აღარ გამოჩენილა ვილფორთან. გემის მფლობელმა თავისი ახალგაზრდა მეგობრისათვის ყველაფერი გააკეთა, რაც კი ადამიანის ძალ-ღონეს შესწევდა, ახალი ცდა მეორე რესტავრაციის დროს მას ამაოდ გაუტეხდა სახელს.

ლუდოვიკო XVIII ტახტს დაუბრუნდა. ვილფორმა, რომლისთვისაც მარსელი სახსე იყო სინდისის მქენჯნელი მოგონებებით, შეძლო ტულუზაში დაეკავებინა მეფის პროკურორის ვაკანტური ადგილი. ახალ რეზიდენციაში გადასვლიდან ორი კვირის შემდეგ მან შეირთო მადმუაზელ რენე დე სენ-მერანი, რომლის მამა ამჟამად განსაკუთრებით კარგად იყო მიღებული სასახლეში.

აი, ამიტომ იყო, რომ დანტესი როგორც «ასი დღის» ისე ვატერლოოს შემდეგაც ჯურღმულში დარჩა, დავიწყებული ადამიანისაგან თუ არა, ღვთისაგან მაინც.

როდესაც დანგლარმა ნაპოლეონის საფრანგეთში დაბრუნება გაიგო, მიხვდა, თუ რა დიდი დარტყმა მიაყენა დანტესს, მისი დაბეზულების ბარათი სწორედ მიზანში მოხვდა და იმ ადამიანების მსგავსად, რომლებიც ბოროტების ჩადენაში დიდ ნიჭს იჩენენ, ხოლო ყოველდღიურ ცხოვრებაში უნიჭონი არიან, მანაც ამ უცნაურ დამთხვევას «განგების ძალა» დაარქვა.

მაგრამ, როდესაც ნაპოლეონმა პარიზში ფეხი შემოადგა და ხელახლა გაისმა მისი მძლავრი და მბრძანებლური ხმა, დანგლარი შეშინდა. ის ყოველ წუთს ელოდა დანტესის გამოჩენას; დანტესმა იცოდა ყველაფერი, დანტესი მუქარით მოვიდოდა და მზად იქნებოდა ყოველგვარი შურისძიებისათვის. როდესაც დანგლარმა ბატონ მორელს გაუმჟღავნა თავისი სურვილი, თავი დაენებებინა საზღვაო სამსახურისათვის, გემის პატრონმა მას რეკომენდაცია გაუწია ერთ ესპანელ სოვდაგართან, რომელთაც დანგლარი კანტორის მოსამსახურედ შევიდა. ეს ამბავი მოხდა ნაპოლეონის ტიულერში დაბრუნებიდან ათი თუ თორმეტი დღის შემდეგ. დანგლარი მადრიდში გაემგზავრა და შემდეგ მისი არაფერი ისმოდა.

ფერნანდი ვერაფერს ვერ მიხვდა. დანტესი აღარ იყო, აი ის, რაც მას ესაჭიროებოდა. რა მოუვიდა დანტესს? ამისი გაგება უკვე აღარ აინტერესებდა. დანტესის დაპატიმრებამ მას სულის მოსათქმელი დრო მისცა და მთელ ამ დროს იგი ნაწილობრივ იმის ცდას ანდომებდა, რომ გამოგონილი ამბებით დაეეჭვებინა მერსედესი, დანტესი აღარასოდეს დაბრუნდებო; მეორე მხრივ ის გეგმებს აწყობდა, როგორმე გასცლოდა აქაურობას და ქალი თან წაეყვანა; ხანდახან ფაროს კონცხის მწვერვალზე დაჯდებოდა, საიდანაც მოჩანდა მარსელიც და სოფელი კატალანიც. აქედან იგი მოწყენით, მტაცებელი ფრინველივით, უსიცოცხლო თვალებით გასცქეროდა ორივე გზას და ელოდა, ვაითუ დაენახა თავისუფალი ნაბიჯით მომავალი ლამაზი, თავაწეული ყმაწვილი, რომელსაც

მისთვისაც დაუნდობელი შურისძიება მოჰქონდა. მაშინ ფერნანდი ერთ გადაწყვეტილებაზე ჩერდებოდა: ტყვიით გაეხვრიტა დანტესის შუბლი და შემდეგ თვითონაც მოეკლა თავი, რათა მკვლელობა გაემართლებინა. მაგრამ ფერნანდი ტყუვდებოდა, თავს არასოდეს მოიკლავდა, რადგან იმედს არ კარგავდა.

ამასობაში, ამ მტკივნეული მღელვარების დროს, იმპერატორმა მოახდინა უკანასკნელი გაწვევა და ყველანი, ვისაც კი იარაღის ტარება შეეძლო, საფრანგეთის საზღვრებს გასცილდნენ. ფერნანდიც სხვებთან ერთად წავიდა, დატოვა ქოხი და მერსედესი. კატალანელ ვაჟკაცს გულს უღრღნიდა ის აზრი, მის არყოფნაში არ დაბრუნებულიყო მისი მეტოქე და ჯვარი არ დაეწერა იმაზე, ვინც მას უყვარდა.

ფერნანდს რომ თავის მოკვლა შესძლებოდა, ეს უნდა ჩაედინა მერსედესთან განშორების ჟამს.

მისმა ყურადღებამ მერსედესისადმი, სიბრაღულმა, რასაც ვითომდა მისი უბედურების მიმართ იჩენდა, მისი საიდუმლო სურვილების წინასწარ გათვალისწინებამ ის გავლენა მოახდინა, რასაც ყოველთვის ახდენს ერთგულება დიდსულოვან ადამიანებზე. მერსედესს ყოველთვის მეგობრული სიყვარულით უყვარდა ფერნანდი და ახლა ამას მადლიერების გროძობაც ემატებოდა.

— ჩემო ძმაო, — ეუბნებოდა მერსედესი და თან კატალანელ ვაჟკაცს მხრებზე ზურგჩანთას უმაგრებდა, — ჩემო ძმაო, ჩემო ერთადერთო მეგობარო, თავს გაუფრთხილდი, ნუ დამტოვებ მარტო ამქვეყნად, სადაც მე ცრემლებს ვღვრი და სადაც არავინ დამრჩება, როდესაც შენ აქ აღარ იქნები.

ამ გამომშვიდობების წუთებში ნათქვამმა სიტყვებმა ფერნანდს ხელახალი იმედი მისცა, — «თუ დანტესი არ დაბრუნდება, იქნებ ერთ დღეს მერსედესი ჩემი ცოლი გახდესო», — გაიფიქრა მან.

მერსედესი მარტო დარჩა ზღვის უსაზღვრო სივრცის წინაშე და ამ გადატიტვლებულ მიწაზე, რომელიც მას არასოდეს მოსჩვენებია ასე უნაყოფოდ. იგი ცრემლად იღვრებოდა იმ შეშლილი ქალის მსგავსად, რომლის სამწუხარო ამბავი ცნობილი იყო ამ მხარეში. მერსედესი სულ ერთავად დაეხეტებოდა პატრა სოფელ კატალანის გარშემო. ხან უძრავად, ქანდაკებასავით გაჩერდებოდა სამხრეთის მწველი მზის ქვეშ და მარსელს გასცქეროდა, ხან კი წყლის პირას ჩამოჯდებოდა და ყურს უგდებდა ტალღების ოხვრას, მუდმივს, როგორც მისი მწუხარება, და თავის თავს ეკითხებოდა: უკეთესი არ იქნება, წინ გადავიხარო და ზღვის ტალღებში გადავვარდე, ვიდრე ასე უიმედო ლოდინით ვიტანჯებოდე? განა მერსედესს სიმხნევე არ ეყოფოდა, რომ ეს თავისი გეგმა სისრულეში მოეყვანა? არა, მან სარწმუნოებაში ჰპოვა ნუგეში, და სარწმუნოებამ იხსნა იგი თვითმკვლელობისაგან.

კადრუსიც, ისევე როგორც ფერნანდი, ჯარში გაიწვიეს, მაგრამ ის რვა წლით უფროსი იყო კატალანელ ვაჟკაცზე, ამასთანავე ცოლიანიც, ამიტომ იგი მესამე თანრიგში დატოვეს და საფრანგეთის სანაპიროების დასაცავად გაგზავნეს.

მოხუცმა დანტესმა, რომელსაც მხოლოდ იმედი აცოცხლებდა, იმპერატორის დაცემის შემდეგ ეს იმედიც დაკარგა.

ვაჟიშვილთან განშორებიდან სწორედ ხუთი თვის თავზე, თითქმის იმავე ჟამს, რა დროსაც მისი შვილი დააპატიმრეს, მას უკანასკნელი სუნთქვა აღმოხდა; მოხუცმა მერსედესის ხელზე განუტევა სული.

ბატონმა მორელმა თვითონ იღო თავს მისი დამარხვა. ის მცირე ვალებიც გადაიხადა, რაც მოხუცს ავადმყოფობის დროს აედო.

ასეთი საქციელი იყო არა მარტო ქველმოქმდება, არამედ გაბედული ნაბიჯიც. მთელი სამხრეთი შინაბრძოლების ცეცხლში იწვოდა და დახმარება, თუნდაც სიკვდილის

სარეცელზე მყოფ ბონაპარტისტის მამისათვის, ისიც ისეთი საშიშის, როგორც დანტესი იყო, დანაშაულად ითვლებოდა.

XIV

პატიმარი გაშმაგებული და პატიმარი შეშლილი

ლუდოვიკო XVIII დაბრუნებიდან დაახლოებით ნახევარი წლის შემდეგ ციხის მთავარი ინსპექტორი რევიზიას ატარებდა. დანტესმა თავის ჯურღმულში გაიგონა ჭრიალი და ბრახუნი, რომელიც ზემოთ საკმაოდ დიდ ხმაურს ჰქმნიდა, მაგრამ აქ, დაბლა, მას მხოლოდ პატიმრის გამახვილებული სმენა თუ გაარჩევდა. პატიმრის, რომელიც ღამის სიჩუმეში დაჩვეულია ისმინოს, როგორ აბამს ობობა ქსელს და როგორ ეცემა ხანგამოშვებით წყლის წვეთი, რომელსაც ერთი საათი მაინც სჭირდება, რომ ჯურღმულის ჭერში დაგროვდეს.

დანტესი მიხვდა, რომ ცოცხალ ადამიანებს შორის რაღაც არაჩვეულებრივი ხდებოდა. ის იმდენი ხანი ცხოვრობდა ამ საფლავში, რომ შეეძლო თავი მიცვალებულად ჩაეთვალა.

ინსპექტორი რიგრიგობით სინჯავდა ოთახებს, საკნებს, ჯურღმულებს. იგი რამდენიმე პატიმარს გამოესაუბრა, იმათ, ვინც თავისი სიწყნარით ან ყვეყნობით ადმინისტრაციის კეთილი განწყობილება დაიმსახურა; ინსპექტორმა ჰკითხა, მათ, როგორ ჰკვებავდნენ ან სათხოვარი ხომ არაფერი ჰქონდათ.

ყველამ ერთად უპასუხა, რომ ჰკვებავენ საძაგლად და მათი თხოვნა თავისუფლებაა.

მაშინ ინსპექტორმა იკითხა, კიდევ ხომ არაფერი გაქვთ სათქმელიო. მათ თავი გააქნიეს. თავისუფლების გარდა სხვა რა უნდა ეთხოვათ პატიმრებს?

ინსპექტორი ციხის უფროსს მიუბრუნდა და ღიმილით უთხრა:

— მე მიკვირს, რისთვის არის საჭირო ეს უშედეგო შემოვლა? ვისაც ერთი ციხე უნახავს, თუნდაც ასი ენახა. ვისაც ერთი ტუსაღისათვის მაინც მოუსმენია, თუნდაც ათასისათვის მოესმინოს; ყველგან ერთი და იგივეა: მათ ცუდად კვებავენ და უდანაშაულონი არიან. გყავთ კიდევ სხვები?

— დიახ, გვყავს უფრო საშიში, ანუ შეშლილი პატიმრები, რომლებიც ჯურღმულებში არიან ჩამწყვდეულები.

— რას ვიზამთ, — თქვა ინსპექტორმა მეტად დაღლილი იერით, — ჩვენი მოვალეობა ბოლომდე შევასრულოთ. მაშ, ჩავიდეთ ამ ჯურღმულებში.

— მოითმინეთ, — შეაჩერა იგი ციხის უფროსმა. — იქ ორი ჯარისკაცი მაინც უნდა ჩავიყოლოთ. ზოგჯერ პატიმრები იმის გამო, რომ სიცოცხლე მობეზრებული აქვთ და სურთ სიკვდილის განაჩენი გამოუტანონ, თავზე ხელალებით მოქმედებენ და თქვენ, შეიძლება, ასეთი თავდასხმის მსხვერპლი გახდეთ.

— მაშ, წინასწარ მიიღეთ საჭირო ზომები, — უთხრა ინსპექტორმა.

ციხის უფროსმა მართლაც ორი ჯარისკაცი მოაყვანიდა და ყველანი დაბლა ჩავიდნენ, ისეთი ამყრალბული, ნესტიანი და ჭუჭყიანი კიბით, რომ აქ მარტო ერთხელ ჩასვლაც კი სამძიმო იყო ადამიანის ხუთივე გრძნობისათვის.

— ფუი, ვინ ეშმაკს შეუძლია აქ ცხოვრება? — იკითხა ინსპექტორმა და კიბის უკანასკნელ საფეხურზე შეჩერდა.

— მეტისმეტად საშიში შეთქმულია: გაგვაფრთხილეს — ამ კაცს ყველაფერი შეუძლია ჩაიდინოსო.

— მარტოა?

— რასაკვირველია.

— დიდი ხანია, რაც იქ არის?

— დაახლოებით, ერთი წელია.

— თავიდანვე იმ ჯურღმულშია?

— არა, იქ ჩავიყვანეთ მას შემდეგ, რაც მოკვლა მოუხდომა მედილეგეს, რომელსაც მისთვის საჭმელი მიჰქონდა.

— აი, სწორედ იმას, ვინც ჩვენ გზას გვინათებს. ხომ მართალს ვამბობ ანტუან? — ჰკითხა ციხის უფროსმა,

— დიახ, მართალს ბრძანებთ, — უთხრა გუშაგმა.

— მაშ, ის კაცი გიჟი უნდა იყოს!

— უფრო მეტი, დემონია!

— გნებავთ, საჩივარი აღვძრათ მასზე? — ჰკითხა ციხის უფროსს ინსპექტორმა.

— არა ღირს, ისედაც საკმაოდ დასჯილია. ესეც არ იყოს, სიგიჟის პირობა მისული და გამოცდილებით ვიცით, რომ ერთ წელიწადზე ადრე სულ გაგიჟდება.

— მით უკეთესი მისთვის, — თქვა ინსპექტორმა. — გაგიჟებული შეიძლება მისმა მდგომარეობამ ნაკლებად დატანჯოს.

როგორც შეამჩნევდით, ინსპექტორი კაცთმოყვარე ადამიანი იყო და სავსებით ღირსი იმ ფილანტროპული ადგილისა, რომელიც მას ეჭირა.

— თქვენ მართალი ხართ, ბატონო, — უთხრა ციხის უფროსმა, — თქვენი მსჯელობა ამტკიცებს, რომ კარგად გყავთ შესწავლილი ტუსადები. მიწისქვეშა საკანში, რომელშიც მეორე კიბე ჩადის, დამწყვდეული გვყავს მოხუცი აბატი, იტალიის რომელიღაც პარტიის ყოფილი მეთაური. ის აქ 1811 წლიდანაა და, დაახლოებით, 1813 წელს გაგიჟდა; მას შემდეგ მისი ცნობა შეუძლებელია. წინათ სულ ტიროდა, ახლა კი იცინის; წინათ ხდებოდა, ახლა — სუქდება. ხომ არ გნებავთ მის მაგიერ ეს გენახათ? იგი მხიარული გიჟია და მისი შეხვედრა არ დაგაღონებთ.

— მე ერთსაც ვნახავ და მეორესაც, — უპასუხა ინსპექტორმა, — სამსახურებრივ მოვალეობას კეთილსინდისიერად უნდა შესრულება.

ინსპექტორი პირველად იყო ციხის ჩამოვლაზე და უნდოდა, უფროსების თვალში თავის შესახებ კარგი წარმოდგენა შეექმნა.

— ჯერ აქ შევიდეთ, — დაიძახა მან.

— სიამოვნებით, — უპასუხა ციხის უფროსმა და კარი გააღო.

მძიმე ურდულების ჩხრიალზე და დაჟანგებული ანჯამების ღრჭიალზე, რომლებიც კოჭაკზე შემობრუნდნენ, დანტესმა თავი მაღლა აიღო, იგი ამ დროს კუთხეში იყო მიმჯდარი და გამოუთქმელი სიამოვნებით იჭერდა სინათლის მკრთალ სხივს, რომელიც ვიწრო, დარკინული სარკმლის ჭუჭყრუტანებიდან იჭრებოდა. უცნობი კაცის დანახვაზე, რომელსაც ორი ჯარისკაცი შემოჰყვავდა, ორი გუშაგი ჩირაღდნებს უნათებდა, ხოლო ციხის უფროსიც ქუდმოხდილი ელაპარაკებოდა, დანტესი მიხვდა, რაშიც იყო საქმე. ბოლოს და ბოლოს მას შემთხვევა ეძლეოდა, თხოვნით მიემართა უზენაესი ხელისუფლებისათვის. იგი წინ გავარდა და ვედრების ნიშნად გულხელი დაიკრიფა.

ჯარისკაცებმა ხიშტებით გზა გადაუღობეს, ეგონათ, ინსპექტორისაკენ ბოროტი განზრახვით მიიწევდა.

ინსპექტორმა უნებურად უკან დაიხია.

დანტესი მიხვდა, რომ მისი თავი საშიშ პიროვნებად ჰყავდათ გაცნობილი.

მაშინ მან თავის გამოხედვაში იმდენი სიბრალოე ჩააქსოვა, რამდენიც კი შეიძლება დაიტოს ადამიანის გულმა და აი, ამგვარი საქციელით, რომელიც ყველას ეუცხოვა, შეეცადა მისი მნახველის გული მოეღობო.

ინსპექტორმა დანტესს ბოლომდე მოუსმინა.

— ნახავთ, უთუოდ ღვთის მოშიში გახდება, — თქვა ინსპექტორმა დაბალი ხმით, — ახლაც კი ლმობიერად არის განწყობილი. ხედავთ, შიში რა გავლენას ახდენს. ხიშტებმა უკან დაახვეინა, გიჟები კი არაფრის წინაშე არ იხევენ. ამ საკითხზე მე მეტად საინტერესო დაკვირვებანი მქონდა შარატონში.

ამის შემდეგ ინსპექტორი პატიმარს მიუბრუნდა.

— ბოლოს და ბოლოს რას ითხოვთ?

— მე ვითხოვ მითხრათ, რა დანაშაული ჩავიდინე, მე მოვითხოვ დამინიშნონ მოსამართლეები; მოვითხოვ საქმის გამოძიებას და ბოლოს მოვითხოვ დახვეწას, თუ დამნაშავე ვარ და თავისუფლებას, თუ უდანაშაულო აღმოვჩნდი.

— კარგად თუ გკვებავენ? — ჰკითხა ინსპექტორმა.

— დიახ, მე მგონია... არ ვიცი, მაგრამ ეს სრულებით არ მაინტერესებს. მთავარი არა მარტო ჩემთვის, საცოდავი ტუსადისათვის, არამედ მათთვისაც, ვინც სამართალს ჰქმნის და თვით მეფისთვისაც, ვინც ჩვენ გვმბრძანებლობს, არის ის, რომ უდანაშაულო ადამიანი არ გახდეს მსხვერპლი ყალბი დაბეზლებისა და არ ჩაკვდეს ჯურღმულში თავისი ჯალათების წყევლაში.

— თქვენ დღეს ძალიან მორჩილი ხართ, — უთხრა ციხის უფროსმა, — ყოველთვის ასეთი როდი იყავით. სულ სხვაგვარად საუბრობდით, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, როდესაც მედილეგს თავის გატეხვას უპირებდით.

— ეს მართალია, ბატონო, — უთხრა დანტესმა, — და უმორჩილესად ვიხდი ბოდიშს იმ ადამიანის წინაშე, რომელიც ყოველთვის კარგად მექცეოდა. მაგრამ რას იზამთ! შემლილი და გაშმაგებული ვიყავი.

— ახლა აღარა ხართ?

— არა, ტვეობამ წელში გამტეხა, გამანადგურა... უკვე რამდენი ხანია, რაც აქ ვარ?

— დიდი ხანია?... კი მაგრამ, როდის დაგაპატიმრეს? — ჰკითხა ინსპექტორმა.

— 1815 წლის ოცდარვა თებერვალს, დღის ორ საათზე.

ინსპექტორმა გამოთვალა.

— დღეს 1816 წლის 30 ივლისია, თქვენ კი რას ამბობთ? მხოლოდ ჩვიდმეტი თვეა, რაც პატიმარი ხართ.

— მხოლოდ ჩვიდმეტი თვე! — გაიმეორა დანტესმა. — თქვენ არ იცით, რას ნიშნავს ჩვიდმეტი თვე ციხეში ყოფნა! ეს ჩვიდმეტი წელს, ჩვიდმეტი საუკუნეს უდრის. განსაკუთრებით ჩემისთანა ადამიანისათვის, რომელიც ასე ახლოს იყო ბედნიერებასთან. უნდა შემერთო საყვარელი ქალი, ჩემს წინაშე იშლებოდა საპატიო სამსახურებრივი სარბიელი. ახლა კი ყოველივე ამას მოკლებული ვარ. ადამიანისათვის, რომელსაც ნათელი დღე წყვდიადით შეეცვალა, რომელიც ხედავს, რომ მისი მომავალი დაღუპულია, რომელმაც არ იცის, კვლავ უყვარს იგი თუ არა თავის მიჯნურს, წარმოდგენა არა აქვს, ცოცხალია თუ არა მისი მოხუცი მამა. ჩვიდმეტი თვე ციხე ადამიანისათვის, ვინც მიჩვეულია ზღვის სუფთა ჰაერს, მის უსაზღვრო და თვალუწვდენელ ლაჟვარდში ნავარდს; ჩვიდმეტი თვე ძალიან ბევრია მათთვისაც კი, ვისაც ისეთი დანაშაული აქვთ ჩადენილი, რასაც ადამიანის ენა ყველაზე საზიზღარი სახელით ნათლავს. მაშ, შემიბრალებთ, ბატონო ჩემო, გამოითხოვეთ ჩემთვის არა შეწყალება, არამედ სიმკაცრე, არა შებრალება, არამედ გასამართლება; სამართალს, ბატონო, მხოლოდ სამართალს მოვითხოვ. ბრალდებულს არ შეიძლება, უარი უთხრან სამართალზე.

— კარგი, — თქვა ინსპექტორმა, — ვნახოთ.

შემდეგ ციხის უფროსს მიუბრუნდა.

— ემშაკმა დალახვროს, მართლაც გული მატკინა ამ ყმაწვილმა. როდესაც მალა ავალთ, მისი საქმეები მაჩვენეთ.

— რასაკვირველია, — უპასუხა ციხის უფროსმა, — მაგრამ ვშიშობ, რომ იქ მის საწინააღმდეგოდ მეტად საშიშ მასალებს იპოვით.

— ბატონო ჩემო, — განაგრძო ისევ დანტესმა, — მე ვიცი, რომ თქვენ აქედან თქვენი გადაწყვეტილებით ვერ გამათავისუფლებთ; მაგრამ შეგიძლიათ ჩემი თხოვნა გადასცეთ უფროსებს, თქვენ შეგიძლიათ დანიშნოთ გამოძიება, დაბოლოს, შეგიძლიათ გადამცეთ კიდეც სასამართლოს. გასამართლება — აი, რა არის ჩემი სათხოვარი, რათა ვიცოდე, რა დანაშაული ჩავიდინე და რა სასჯელის ღირსი ვარ, რადგან ამ ქვეყნად გაურკვეველობა ყველაზე მეტი სასჯელია.

— მე გავეცნობი საქმეს, — უთხრა ინსპექტორმა.

— ოჰ, ბატონო ჩემო, — შესძახა დანტესმა, — თქვენ ისეთი კილოთი მელაპარაკეთ, მე ვგრძნობ, რომ გულთან ახლოს მიიტანეთ ჩემი ამბავი. მითხარით, რომ შემძლია იმედი ვიქონიო.

— ამის თქმა მე არ შემძლია, — უპასუხა ინსპექტორმა. — იმას კი დაგპირდებით, რომ თქვენს საქმეს გადავხედავ.

— მაშ, მე გადავრჩენილვარ, გავთავისუფლებულვარ.

— ვისი განკარგულებით ხართ დაპატიმრებული? — ჰკითხა ინსპექტორმა.

— ბატონი დე ვილფორის. ნახეთ იგი და მასთან ერთად იმოქმედეთ.

— ბატონი დე ვილფორი მარსელში აღარ არის, აგერ უკვე ერთი წელია, რაც ტულუზაშია.

— მაშ, უკვე აღარ მიკვირს, — ჩაიჩურჩულა დანტესმა, — ჩემი ერთადერთი მფარველი სხვაგან გადასულა.

— ბატონ ვილფორს ხომ არ ჰქონდა რაიმე საფუძველი თქვენი სიძულვილის? — ჰკითხა ინსპექტორმა.

— არავითარი, პირიქით, ძალიან კეთილად მომეყცა.

— მაშ, მე შემძლია ვენდო იმ ცნობებს, რომლებიც თქვენს შესახებ აქვს დატოვებული ან რომლებსაც მომცემს?

— სავსებით, ბატონო.

— კარგი, ელოდეთ.

დანტესმა დაიჩოქა, ხელები ზეცას აღაპყრო და ლოცვა დაიწყო. ის ღმერთს ავედრებდა იმ კაცს, რომელიც ციხეში ჩამოვიდა მაცხოვრის მსგავსად, რათა ჯოჯოხეთიდან სულები ეხსნა.

კარები მიიხურა, მაგრამ იმედი, რომელიც ინსპექტორს მოჰყვა, დანტესთან დარჩა მის ჯურღმულში.

— ხომ არ გნებავთ, ახლავე გადახედოთ პატიმართა საქმეს?

— ჯერ ჩამოვლა დავამთავროთ, — უპასუხა ინსპექტორმა, — მე რომ მალა, დღის სინათლეზე ავიდე, შეიძლება ძალა აღარ მეყოს, ჩემი სამწუხარო მისია განვაგრძო.

— ნუ სწუხართ, ეს მეორე პატიმარი პირველს არ ჰგავს, ის მხიარული გიჟია, მისი ჭკუა მეზობლის ჭკუას არ შეედრება. აქ ნაკლებად შეწუხდებით.

— რამ შეშალა ჭკუაზე?

— სწორედ უცნაურმა აზრებმა. მან თავი აურაცხელი საგანძურის პატრონად წარმოიდგინა. პატიმრობის პირველ წელს მთავრობას, თუ მას გაათავისუფლებდნენ, ერთ მილიონს სთავაზობდა, მეორე წელს — ორ მილიონს, მესამე წელს — სამ მილიონს. და თანხა ასე იზრდებოდა. ის უკვე ხუთი წელია პატიმრობაშია; როდესაც დაგინახავთ,

გთხოვთ, რომ განცალკევებით, საიდუმლოდ მოელაპარაკოთ და ხუთ მილიონს შემოგთავაზებთ.

— ეს მართლაც საინტერესოა, — თქვა ინსპექტორმა: — რა ჰქვია ამ მილიონერს?

— აბატი ფარია.

— ნომერი ოცდაშვიდი, — თქვა ინსპექტორმა.

— დიახ, აქ არის. გააღე, ანტუან.

მედილეგემ ბრძანება შეასრულა. ინსპექტორმა ცნობისმოყვარეობით შეიხედა «შემლილი აბატის» მიწისქვეშა საკანში. ყველა ასე ეძახდა ამ პატიმარს.

საკნის შუაგულში, კედლიდან ჩამოტეხილი კირქვით შემოხაზულ წრეში, იწვა თითქმის შიშველი კაცი, ტანისამოსი ნაფლეთებად ჰქცეოდა. ამ წრეში ის ავლებდა წმინდა გეომეტრიულ ხაზებს. იგი ისე შეეპყრო ამ ამოცანის გადაწყვეტას, როგორც არქიმედი იმ წუთებში, როდესაც მარცელის ჯარისკაცმა მოჰკლა¹. (¹ არქიმედი — სახელგანთქმული სირაკუზელი გეომეტრი; მისი წყალობით მისმა დედაქალაქმა სამი წელიწადი გაუძლო რომის ჯარის ალყას, რომელსაც მარცელი მეთაურობდა. იგი მოკლულ იქნა რომელი ჯარისკაცის მიერ, ვინაიდან რაღაც ამოცანის ამოხსნაში გართულმა, ვერ შეამჩნია მტრის მოახლოება.) კარის გაღების ჭრილობაზე ფარია არც კი განძრეულა, მხოლოდ მაშინ გამოფხიზლდა, როდესაც მისთვის უჩვეულო ჩირაღდნების შუქმა გაანათა ნოტიო მიწა, რომელზედაც ის მუშაობდა. ფარია მობრუნდა და გაკვირვებით შეხედა მრავალრიცხოვან სტუმრებს, რომლებიც ჯურღმულს სწვოდნენ.

სწრაფად წამოხტა, ფეხებთან დაგდებულ საბანს ხელი სტაცა და სწრაფადვე მოიხურა, რომ უცხო ხალხის წინაშე უფრო რიგიანად ყოფილიყო.

— რას თხოულობთ? — ჰკითხა ინსპექტორმა, ისე რომ არ შეუცვლია თავისი გამოკითხვის წესი.

— მე, ბატონო? — ჰკითხა აბატმა გაკვირვებული სახით, — მე არაფერს არ ვითხოვ.

— თქვენ ვერ გაიგეთ, — უთხრა ინსპექტორმა, — მე მთავრობისგან მაქვს დავალებული ციხეების შემოვლა და პატიმრების საჩივრების მოსმენა.

— ჰო! ეს სხვა ამბავია, — შეჰყვირა ფიცხლად აბატმა, — იმედი მაქვს, ჩვენ გავუგებთ ერთმანეთს.

— ხედავთ, — წასჩურჩულა ინსპექტორს ციხის უფროსმა, — განა ისე არ იწყება, როგორც მე გითხარით.

— ბატონო ჩემო, — განაგრძო პატიმარმა, — მე ვარ აბატი ფარია, რომში დაბადებული. ოცი წლის განმავლობაში ვიყავი კარდინალ როსპილიოზის მდივანი და 1811 წლის დასაწყისში დამაპატიმრეს, არ ვიცი კი, რისთვის. მას შემდეგ გათავისუფლებას ვითხოვ იტალიისა და საფრანგეთის მთავრობებისაგან.

— რატომ საფრანგეთის მთავრობისაგან?

— იმიტომ, რომ პიომბინოში დამაპატიმრეს და მე მგონია, პიომბინო, ფლორენციისა და მილანის მსგავსად, საფრანგეთის დეპარტამენტის მთავარი ქალაქი გახდა.

ინსპექტორმა და ციხის უფროსმა ღიმილით გადახედეს ერთმანეთს.

— ეშმაკმა დალახვროს, ჩემო ძვირფასო, თქვენი ცნობები იტალიის შესახებ ახალი არ არის.

— ასე იყო მაშინ, როდესაც მე დამაპატიმრეს, — უპასუხა აბატმა ფარიამ, — იმ დროს მისმა უდიდებულესობა იმპერატორმა შექმნა რომის სამეფო მისთვის ციდან მოვლენილი ვაჟიშვილისათვის; ის აღწევდა ახალ-ახალ გამარჯვებებს და მე მეგონა, განახორციელებდა მაკიაველისა და ჩეზარე ბორჯიას ოცნებას¹ (¹ მაკიაველი — სახელგანთქმული იტალიელი პოლიტიკოსი და მწერალი, ავტორი «პრინციისა», «ფლორენციის ისტორიისა» და სხვ. (1469—1524). ჩეზარე ბორჯია — რენესანსის დროის

იტალიელი პოლიტიკოსი, ცნობილი თავისი ვერაგობით და დაუნდობლობით.) — იტალიის გაერთიანებას ერთ განუყოფელ სახელმწიფოდ.

— საბედნიეროდ, — უთხრა ინსპექტორმა, — ბედისწერამ ცვლილებები შეიტანა ამ გიგანტურ გეგმაში, რომელსაც, როგორც ჩანს, თქვენ მეტად გულმხურვალედ თანაუგრძნობთ.

— ეს ერთადერთი საშუალებაა — გადააქციო იტალია ძლიერ, დამოუკიდებელ და ბედნიერ სახელმწიფოდ.

— შესაძლებელია, — უპასუხა ინსპექტორმა, — მაგრამ მე აქ იმისთვის არ მოვსულვარ, რომ თქვენთან ერთად იტალიის პოლიტიკური საკითხები ვარჩიო, მოვედი იმისთვის, რომ გკითხოთ, უკმაყოფილო ხომ არა ხართ კვებით ან ბინით.

— კვება აქ ისეთია, როგორც ყველა ციხეში, — უპასუხა აბატმა, — ესე იგი ცუდი. რაც შეეხება სამყოფელს, თქვენ მას ხედავთ — ნესტიანი და ჯანმრთელობისათვის მავნეა, მაგრამ საკმაოდ წესიერი, როგორც მიწისქვეშა საკანი. საქმე ეს კი არ არის, არამედ ის მეტად დიდმნიშვნელოვანი და საინტერესო ამბავი, რომელიც მე მთავრობას უნდა ვაცნობო. აი, რატომ ვარ მე ბედნიერი, როცა თქვენ გხედავთ, — განაგრძო აბატმა, — თუმცა ხელი შემიშალეთ მნიშვნელოვან გამოანგარიშებაში, რომელიც, თუ გამიმართლდა, მთლიანად შეცვლის ნიუტონის სისტემას. ნება მიბოძეთ, მარტოდმარტო გესაუბროთ.

— მე რა გითხარით, — უთხრა ციხის უფროსმა ინსპექტორს.

— თქვენ კარგად იცნობთ თქვენს ბინადართ, — უპასუხა ამ უკანასკნელმა სიცილით და შემდეგ ისევ აბატ ფარიას მიუბრუნდა.

— ბატონო ჩემო, მე არ შემიძლია თქვენი თხოვნა შევასრულო.

— თუკი, მაგალითად, საქმე შეეხებოდა სახელმწიფოსათვის დიდი თანხის მიცემას, მაგალითად, ხუთი მილიონის...

— საოცარია, — მიუბრუნდა ინსპექტორი ციხის უფროსს, — თქვენ თანხის რაოდენობაც კი იწინასწარმეტყველეთ.

— მოიცათ, — განაგრძო აბატმა, როდესაც დაინახა, რომ ინსპექტორი წასვლას აპირებდა, — აუცილებელი არ არის, რომ ჩვენ მარტონი ვიყოთ; ბატონ ციხის უფროსს შეუძლია დაესწროს ჩვენს საუბარს.

— ჩემო კარგო, — უთხრა ციხის უფროსმა აბატს, — ჩვენ, საუბედუროდ, წინასწარ და ზეპირადაც ვიცით, რა უნდა გვითხრათ. საქმე თქვენს საგანძურებს შეეხება, არა?

ფარიამ ამ დამცინავ კაცს ისეთი თვალებით შეხედა, რომელშიც უბრალო, დაკვირვებული თვალი ნათელ გონებასა და სიმართლეს ამოიკითხავდა.

— რასაკვირველია, სხვა რაზე უნდა ვილაპარაკო?

— ბატონო ინსპექტორო, — მიმართა მას ციხის უფროსმა, — მე შემიძლია ეს ისტორია ისევე კარგად გადმოგცეთ, როგორც აბატი მოჰყვებოდა. რადგან აგერ ოთხი თუ ხუთი წელია, ამ ამბით ყურები მაქვს გამოჭედილი.

— ეს იმას ამტკიცებს, ბატონო ციხის უფროსო, რომ თქვენ ეკუთვნით იმ ადამიანთა რიცხვს, რომლებზედაც იტყვიან: თვალები აქვთ, მაგრამ ვერაფერს ხედავენ, ყურები აქვთ, მაგრამ არ ესმითო.

— ჩემო კარგო, — უთხრა მას ინსპექტორმა, — მადლობა ღმერთს, ციხის უფროსი მდიდარია, და თქვენს ფულს არ საჭიროებს, შეინახეთ ის, ციხიდან რომ გახვალთ, გამოგადგებათ.

აბატს თვალები გაუფართოვდა. იგი ინსპექტორის ხელს ჩაეჭიდა.

— მაგრამ თუ ციხიდან ვერ გამოვალ, — თქვა მან, — თუ უსამართლოდ დამტოვებენ ამ ჯურღმულში, თუ მოგკვდები ისე, რომ არავის ვეტყვი ჩემს საიდუმლოს, მაშინ

საგანძური ხომ დაიკარგება? განა უკეთესი არ არის, სახელმწიფომაც ისარგებლოს და მეც? თუ თავისუფლებას მომანიჭებენ, თანახმა ვარ, ექვსი მილიონი გავიღო, მე დანარჩენსაც დავჯერდები.

— ღმერთმანი, — ჩაილაპარაკა ჩუმი ხმით ინსპექტორმა, — კაცმა რომ არ იცოდეს მისი სიგიჟე, ისე დარწმუნებით ლაპარაკობს, იფიქრებს, მართალს ამბობსო.

— მე არა ვარ შეშლილი და ნამდვილად სიმართლეს გეუბნებით, — უთხრა ფარიამ, რომელსაც, პატიმრისათვის დამახასიათებელი სმენის წყალობით, არ გამოჰპარვია ინსპექტორის მიერ ნათქვამი არც ერთი სიტყვა. — განძეული, რომელზედაც მე გელაპარაკებით, ნამდვილად არსებობს და გთავაზობთ, დამიდოთ ხელშეკრულება, რომლის ძალითაც წამიყვანთ ჩემს მიერ მითითებულ ადგილას: ჩემს თვალწინ დაიწყებენ გათხრას. და თუ მე ვტყუი, თუ იქ ვერ ნახავენ ვერაფერს და, თუ მე მართლაც, როგორც თქვენ ამბობთ, გიჟი ვარ, წამომიყვანეთ ისევ ამ ჯურღმულში, სადაც საუკუნოდ დავრჩები ისე, რომ არც თქვენ და არც სხვას აღარაფერს ვეტყვი.

ციხის უფროსმა სიცილი დაიწყო.

— შორს არის აქედან თქვენი განძი?

— აქედან ასი მილის დაცილებით იქნება.

— არ არის ცუდი მოგონება, — თქვა ციხის უფროსმა. — თუ ყველა პატიმარი ციხის მცველებს ასი მილის მანძილზე სეირნობით გაართობდა და თუ მცველები დათანხმდებოდნენ ამგვარ სეირნობაზე, პატიმრებს მშვენიერი შესაძლებლობა მიეცემოდათ, პირველ ხელსაყრელ შემთხვევისთანავე რომელიც მათ, რასაკვირველია, მიეცემოდათ გაქცეულიყვნენ.

— ეს ცნობილი ხერხია, — თქვა ინსპექტორმა, — და ბატონ აბატს როდი ეკუთვნის ეს გამოგონება.

შემდეგ ისევ აბატს მიუბრუნდა.

— მე თქვენ გკითხეთ, კარგად თუ გკვებავენ-მეთქი.

— ბატონო ჩემო, — უპასუხა ფარიამ, — დაიფიცეთ იესო ქრისტე, რომ გამათავისუფლებთ, თუ სიმართლე გითხარით, და მე მიგითითებთ იმ ადგილს, სადაც განძეულია ჩაფლული.

— კარგად გკვებავენ? — კვლავ გაუმეორა შეკითხვა ინსპექტორმა.

— ბატონო, ასეთი პირობით თქვენ არაფერს ჰკარგავთ; ხომ ხედავთ, გაქცევის საშუალებას არ ვეძებ, რადგან მე ციხეში ვრჩები, სანამ თქვენ საგანძურს მოძებნიდეთ.

— თქვენ არ პასუხობთ ჩემს კითხვაზე, — უთხრა მოთმინებიდან გამოსულმა ინსპექტორმა.

— არც თქვენ პასუხობთ ჩემს კითხვას! — შეჰყვირა აბატმა, — წყეულიმც იყავით, როგორც ყველა დანარჩენი უგონო, რომლებსაც არ უნდოდათ ჩემთვის დაეჯერებინათ! თქვენ არ გინდათ ჩემი ოქრო, მე მას შევინახავ; უარს მეუბნებით თავისუფლებაზე, ღმერთი გამომიგზავნის მას. მიბრძანდით, აღარაფერი მაქვს თქვენთვის სათქმელი.

აბატმა გადაიგდო საბანი, აიღო კირქვის ნატეხი, ხელახლა ჩაჯდა წრეში და განაგრძო ხაზვა და ანგარიში.

— რას აკეთებს? — იკითხა ინსპექტორმა გასვლისას.

— თავის განძეულს ითვლის, — უპასუხა ციხის უფროსმა.

ამ დაცივნას ფარიამ ზიზღით სავსე თვალებით უპასუხა.

ისინი გავიდნენ. მედილეგემ კარები გადაკეტა.

— იქნებ მართლაც ფლობდა რაიმე საგანძურს, — თქვა ინსპექტორმა კიბზე ასვლის დროს.

— ან სიზმარში ნახა, რომ ფლობდა მას და დილით უკვე შეშლილს გამოედვია.

— მართლაც, — თქვა ინსპექტორმა მექრთამის გულუბრყვილობით, — ის რომ ნამდვილად მდიდარი ყოფილიყო, არც ციხეში იქნებოდა.

ამით დამთავრდა აბატ ფარიას ამბავი. ის პატიმრად დარჩა, და ამ ამბის შემდეგ ხმა მისი მხიარული სიგიჟის შესახებ უფრო დასაჯერებელი გახდა.

კალიგულა ან ნერონი — განძეულობის დიდი მაძიებლები, შეუძლებელზე მეოცნებენი, უსათუოდ ყურს ათხოვებდნენ ამ საწყალი კაცის სიტყვებს და მისცემდნენ მას ჰაერს, რომელსაც ის ნატრობდა, თავისუფლებას, რომლისთვისაც ასე დიდი ფასის გაღებას პირდებოდა, მაგრამ ჩვენი ეპოქის მეფეებმა, შეზღუდულებმა ალბათობით, დაკარგეს გაბედულობის ძალა; მათ ეშინიათ ყურის, რომელიც ისმენს მათ ბრძანებებს, თვალის, რომელიც ყველა მათ მოქმედებას ხედავს; ისინი უკვე ვეღარ გრძნობენ თავიანთი ღვთაებრივი ბუნების უპირატესობას, ისინი გვირგვინდადგმული ადამიანები არიან. ეს არის და ეს.

ოდესღაც მათ თავი მიაჩნდათ იუპიტერის ვაჟიშვილებად და ზოგიერთ რამეში ჰგავდნენ კიდეც ამ ღვთაებრივ მამას: არც ისე ადვილია გაიგო, რა ხდება ღრუბლებს იქით; დღეს კი მეფეები ადვილი მისაწვდომი გახდნენ, მაგრამ, რადგანაც დესპოტი მმართველები ყოველთვის გაურბიან, დღის სინათლეზე გამოიტანონ ციხეებისა და წამების შედეგები და რადგან იშვიათად ხდება, რომ ინკვიზიციის მსხვერპლმა ქვეყანას დაანახვოს გადამტვრეული ძვლები და სისხლიანი ჭრილობები, ამიტომაც სიგიჟე, ეს წყლული, ჯურღმულებში სულიერი განცდების შედეგად გაჩენილი, მზრუნველობით დამალული რჩება იქ, სადაც დაიბადება, და თუ ამკარავდება, მაშინ რომელიმე პირქუმ საავადმყოფოში მიმალავენ, სადაც ექიმები ციხის მცველების მიერ გადმოცემულ დამახინჯებულ ნემსებში ვერ პოულობენ ვერც ადამიანს და ვერც ადამიანურ აზროვნებას.

აბატმა ფარიამ გონება ციხეში დაკარგა და სწორედ ამ შემთხვევით გამო მიესაჯა მუდმივი პატიმრობა.

რაც შეეხება დანტესს, ინსპექტორმა გაამართლა თავისი სიტყვა. როდესაც მალა ავიდა, ციხის უფროსს გამოართვა პატიმართა სიები. დანტესის საქმეზე მიწერილი იყო შემდეგი დასკვნა:

ედმონდ დანტესი

საშიში ბონაპარტისტი; აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა იმპერატორის კუნძულ ელბადან დაბრუნების საქმეში.

დაიცავით სასტიკი საიდუმლოებით და გყავდეთ გაძლიერებული ზედამხედველობის ქვეშ.

ეს შენიშვნა გაკეთებული იყო იმავე ხელითა და იმავე მელნით, როგორც დანარჩენი სიები. ეს კი იმას ამტკიცებდა, რომ ეს მინაწერი დანტესის დაპატიმრების შემდეგ უნდა გაეკეთებინათ.

ბრალდება ისეთი პოზიტიური იყო, რომ არ შეიძლებოდა მის წინააღმდეგ ბრძოლა, ამიტომ ინსპექტორმა წააწერა:

«არაფრის გაკეთება არ შეიძლება».

ინსპექტორის შემოვლამ დანტესი გამოაფხიზლა. დაპატიმრების წუთებიდან მან დაკარგა დღის სათვალავი, მაგრამ ინსპექტორმა უთხრა წელი, თვე და რიცხვი და დანტესმა დაიმახსოვრა იგი. ჭერიდან ჩამოვარდნილი კირქვით კედელზე მიაწერა 1816 წ. 30 ივლისი და მას შემდეგ ყოველდღე აღნიშნავდა, რომ დღის სათვალავი კვლავ არ დაჰკარგოდა.

გადიოდა დღეები, კვირები, თვეები. დანტესი სულ ელოდა. ჯერ დაიწყო იმით, რომ ორკვირიანი ვადა დაინიშნა. ინსპექტორს იმის ნახევარი დაინტერესება რომ გამოეჩინა,

რაც მან საკანში გამოხატა, ორი კვირაც საკმარისი იქნებოდა. როდესაც ეს ორი კვირა გავიდა, დანტესმა გაიფიქრა, სისულელე იქნებოდა იმის ფიქრი, რომ ინსპექტორი პარიზში ჩასვლამდე ხელს მოჰკიდებდა ამ საქმეს, ხოლო პარიზში დაბრუნებას მხოლოდ მაშინ შეძლებს, როდესაც თავის საქმეებს მორჩებაო; ეს საქმეები კი შეიძლება ორ-სამ თვეს გაგრძელებულიყო. მაშინ დანტესმა ორი კვირის მაგივრად სამი თვის ვადა დაიდო. სამი თვეც გავიდა, ახლა სხვა მოსაზრებანი წამოაყენა და ექვსი თვე დაინიშნა; ეს ნახევარი წელიც გავიდა და როდესაც დღეები გამოთვალა, გამოირკვა, რომ ცხრათვენახევარი ელოდა.

ამ ხნის განმავლობაში არაფერი შეცვლილა დანტესის ცხოვრებაში, არავითარი ახალი დამამშვიდებელი ამბავი არ გაუგია. მედილეგე, როგორც ყოველთვის, მუნჯივით იყო და შეკითხვებზე პასუხს არ აძლევდა. დანტესს ეჭვი შეეპარა თავის აზროვნებაში, და იქამდე მივიდა, რომ ის, რაც მეხსიერებაში მოგონების სახით ჰქონდა, ილუზიების შედეგად მიიჩნია, ხოლო მის საკანში გამოცხადებული ნუგემის ანგელოზი — სიზმრის ფრთებით შემოფრენილად.

ერთი წლის შემდეგ ციხის უფროსი გამოცვალეს; ჰაემის სიმაგრეში დანიშნეს. მან თან წაიყვანა რამდენიმე თავისი ხელქვეითი და მათ შორის დანტესის მედილეგეც. მოვიდა ციხის ახალი უფროსი; მას გაუჭირდა პატიმრების სახელების დამახსოვრება და ბრძანება გასცა, მხოლოდ მათი ნომრები წარედგინათ. ეს საშინელი სასტუმრო ორმოცდაათი ოთახისაგან შედგებოდა, მათ ბინადართ შეარქვეს იმ ოთახის ნომრები, რომლებშიც ცხოვრობდნენ და საწყალმა ყმაწვილმა კაცმა დაკარგა სახელი და გვარი — ედმონდ დანტესი: ის გახდა ნომერი ოცდაათობმეტი.

XV

ნომერი 34 და ნომერი 27

დანტესმა ყოველგვარი ტანჯვა გაიარა, რასაც განიცდიან სატუსალოში მივიწყებული პატიმრები.

მან დაიწყო ამაყობით, რასაც ადამიანში იმედი და თავისი უდანაშაულობის შეგნება ბადებს. შემდეგ ეჭვი შეეპარა თავის უდანაშაულობაში, რაც შორს არ იყო ციხის უფროსის თეორიისაგან მისი სიგიჟის შესახებ; ბოლოს ჩამოვარდა სიამაყის კოშკიდან, დაუწყო თხოვნა ჯერ ადამიანებს და არა ღმერთს; ღმერთი ყველაზე უკანასკნელი საშუალებაა. უბედური ადამიანი ყველაზე ადრე ღმერთს უნდა მიმართავდეს, მაგრამ ამას იგი აკეთებს მხოლოდ მაშინ, როცა სხვა ყველა დანარჩენ იმედს დაკარგავს.

დანტესმა ითხოვა სხვა საკანში გადაეყვანათ, თუნდაც უფრო ბნელი და ნოტიო ყოფილიყო. ცვლილება, თუნდაც უარესობისაკენ, მაინც ცვლილება იყო და რამდენიმე დღეს მაინც გაართობდა. დანტესმა ითხოვა გასეირნების უფლება, ითხოვა ჰაერი, წიგნები, სამუშაო იარაღები. არც ერთი თხოვნა არ შეუსრულეს. მაგრამ იგი მაინც თავისას არ იშლიდა. მიეჩვია ახალ მედილეგესთან ლაპარაკს, თუმცა ეს უკანასკნელი უფრო დამუნჯებული იყო, ვიდრე ძველი; მაგრამ ელაპარაკო ადამიანს, თუნდაც მუნჯს, ეს მაინც სიამოვნებაა. დანტესი ლაპარაკობდა, რომ საკუთარი ხმა მაინც გაეგონა. მან სინჯა ელაპარაკა, როცა მარტო იყო, მაგრამ ამან შიში მოჰგვარა.

ხშირად, როდესაც ის თავისუფალი იყო, შიშით წარმოიდგენდა ციხის საკნებს, სადაც მაწანწალები, ბანდიტები და კაცისმკვლელები მხიარულებაში ზეიმობენ საზარელ მეგობრობას და აწყობენ თავშეუკავებელ ღრეობას. ახლა კი ამოდ ნატრობდა, ერთ-ერთ ასეთ ბუნაგში მოხვედრილიყო, რათა დაენახა სხვა სახე, გარდა უგრძობი, უტყვი მედილეგესი, რომელსაც ლაპარაკი არ სურდა. დანტესი წუხდა, რომ არ იყო კატორღელი,

სამარცხვინოდ ჩაცმული, ფეხებში ბორკილგაყრილი და ბეჭდადაღული. კატორღელები ხომ მაინც თავის მსგავს ადამიანთა საზოგადოებაში არიან, სუნთქავენ ჰაერს, უყურებენ ცას; კატორღელები ნამდვილად ბედნიერები არიან.

დანტესი მედილეგეს სთხოვდა, მიეცა მისთვის ამხანაგი, ვინც უნდა ყოფილიყო იგი, თუნდა ის შეშლილი აბატი, რომლის ამბავიც მას გაეგონა.

მედილეგეს გარეგნული სიმკაცრის ქვეშ, რაც უნდა ტლანქი იყოს იგი, მაინც ღვივის რაღაც ადამიანობის ნაპერწკალი. დანტესის მედილეგეს, თუმცა ეს სახეზე არ ეტყობოდა, გულში ხშირად შესცოდებია ეს უბედური ყმაწვილი, რომლისთვისაც სატუსალო ასეთ მძიმე სატანჯველად გადაქცეულიყო. მან ციხის უფროსს გადასცა ნომერ 34-ის თხოვნა, მაგრამ ამ უკანასკნელმა გამოიჩინა პოლიტიკური მოღვაწისათვის დამახასიათებელი სიფრთხილე და უარი უთხრა. ციხის უფროსმა წარმოიდგინა, დანტესს უნდა ააჯანყოს პატიმრები, მოაწყოს შეთქმულება და ამხანაგების დახმარებით გაქცევა მოახერხოსო.

დანტესმა ყოველგვარი ადამიანური შესაძლებლობანი ამოწურა და ახლა ღმერთს მიუბრუნდა; ეს ასეც უნდა მომხდარიყო.

მაშინ გონებაში სათნო აზრები დაებადა, რითაც ცოცხლობენ ბედისაგან დაჩაგრული ადამიანები. მან გაიხსენა ყველა ის ლოცვა, რომლებიც დედამ შეასწავლა, და ამ ლოცვაში აქამდე უცნობი აზრი ჰპოვა. ბედნიერი ადამიანებისათვის ლოცვა ერთფეროვანი და უაზრო სიტყვათა გროვაა, სანამ უბედურება ღრმა აზრს არ ჩააქსოვს იმ სიტყვებში, რომლებითაც უბედური ღმერთს მიმართავს. დანტესი ლოცულობდა არა გულმოდგინებით, არამედ გაშმაგებით. ის ხმამაღლა ლოცულობდა, მაგრამ საკუთარი ხმა უკვე აღარ აშინებდა. ყოველი სიტყვის თქმაზე შფოთავდა და თვალწინ ღმერთი გაუელვებდა ხოლმე. თავისი უწყინარი და დაღუპული ცხოვრების ყველა მოვლენას იგი აწერდა ყოვლისშემძლე ძალას, ღებულობდა იქიდან გაკვეთილებს, იძლეოდა აღთქმას, და ყოველ ლოცვას ამთავრებდა ისეთი სიტყვებით, რომლებითაც კაცი ძალიან ხშირად ადამიანებს მიმართავს და არა ღმერთს: გვაპატიე შეცოდებანი ჩვენი, ვითარც ჩვენ ვაპატიებთ მათ, ვინც ჩვენ წინაშე სცოდავს.

ასეთი მხურვალე ლოცვების მიუხედავად, დანტესი მაინც ციხეში დარჩა.

მაშინ მას სული ისევ დაებურა, თითქოს თვალებში ნისლი ჩაუდგაო. დანტესი იყო უბრალო, უსწავლელი ახალგაზრდა, მეცნიერებას მისთვის არ აეხადა ის ფარდა, რომელიც წარსულს ფარავს. მას, აზრთა უდაბნოში განმარტოებულს და ჯურღმულში ჩავარდნილს, არ შეეძლო აღედგინა წარსული საუკუნეები, გაეცოცხლებინა დედამიწის ზურგიდან აღვლილი ერები, აეღორძინებინა უძველესი ქალაქები, რომლებსაც ფანტაზია დიდებითა და პოეზიით მოსავს და რომლებიც ადამიანის თვალწინ გარბოდნენ, როგორც გიგანტური ციური ცეცხლით განათებული მოჩვენებანი, როგორც მარტინის¹ (1 ჯონ მარტინი — ინგლისელი მხატვარი (1789—1850 წ. წ.)) მიერ დახატული ბაბილონის სურათები. დანტესს პატარა წარსული ჰქონდა, აწმყო სამწუხარო, ხოლო მომავალი სათუო. ცხრამეტი ნათელი წელი, აი, რაზე შეეძლო ეფიქრა დაუსრულებელი ღამის სიბნელეში. ამიტომ ვერაფერი ვერ გაართობდა. მისი ფხიზელი გონება, რომელიც დიდი სიამოვნებით გაანავარდებდა გარდასულ საუკუნეებში, არწივივით გალიაში იყო დამწყვდეული. მაშინ ის ერთ ფიქრს ჩაეჭიდებოდა ხოლმე. იგი ფიქრობდა თავის უმიზეზოდ, არნახული ბედისწერით დანგრეულ ბედნიერებაზე. თავს ამტვრევდა ამ ფიქრებს, ყოველმხრივ ატრიალებდა და, თუ შეიძლება ასე ითქვას, კბილებით ებლაუჭებოდა, როგორც დანტესს ჯოჯოხეთში უღმობელი უგოლინო² (2 უგოლინო დელა გერადესკა — ქალაქ პიზის მთავარი, ე. წ. გიბელინების პარტიის ერთ-ერთი მეთაური. მისმა მოწინააღმდეგეებმა, არქიუპისკოპოს რუჯიერის მეთაურობით ის თავის შვილებთან ერთად ციხე-კოშკში დაამწყვდიეს და შიმშილით მოკლეს (XIII ს.). დანტემ თავის

«ღვთაებრივ კომედიაში» ეს ტრაგიკული ამბავი გამოიყენა ერთ-ერთი ყველაზე შემზარავი სცენის დასახატავად.) არქიეპისკოპოს რუჯიერის თავის ქალას ღრღნიდა. დანტეს რწმენა ელვისებურად გაურბენდა, ისიც ყოვლისშემძლე ღმერთის იმედით. მაგრამ მალე ეს რწმენაც დაკარგა, როგორც ხშირად მოსდით ხოლმე წარმატებამოპოვებულთ, თუმცა დანტეს წარმატება არ ჰქონია.

ღვთისმოსაობა გაშმაგებამ შეცვალა. იგი ისეთ ღვთისმგმობელ სიტყვებს ანთხევდა, რომ მედილეგეს შიში აიტანდა ხოლმე. დანტესი კედელს თავს ურტყამდა. მას ყველაფერი აშმაგებდა, რაც მის გარშემო იყო. ერთი ნამცეცა ქვის, თივის ღერის, ან ჰაერის ნაკადის მიერ მიყენებულ სულ უმნიშვნელო უსიამოვნო განცდას იგი მძვინვარებაში მოჰყავდა. თვალიდან არ სცილდებოდა დაბეზღების ბარათი, რომელიც ვილფორმა უჩვენა და რომელიც მას ხელში ეჭირა. იქ ჩაწერილი თითოეული სტრიქონი კედელზე ცეცხლივით ელვარებდა, როგორც «მანე, თეკელ, ფარეს» ბალთაზარისა¹. (¹ ბიბლიაში მოთხრობილია, რომ, როცა სპარსეთის მეფემ კიროსმა ბაბილონს ალყა შემოარტყა, ბაბილონის უზრუნველმა მეფემ ბალთაზარმა დიდი ვახშამი გამართა და იერუსალიმის ტაძრიდან წამოღებული ლარნაკები მოატანინა, რათა ღვინო დაეღია. ამ დროს კედელზე გამოჩნდა ხელი, რომელმაც გაუგებარი სიტყვები დაწერა: «მანე, თეკელ, ფარეს». მოგვებმა ეს წარწერა ვერ ახსნეს; ებრაელთა წინასწარმეტყველმა დანიელმა, რომელიც თავის ერთან ერთად ბაბილონის ტყვეობაში იმყოფებოდა, ეს სიტყვები ისე ახსნა, რომ ბალტაზარს და მის სამეფოს დაღუპვა ელოდა. ეს წინასწარმეტყველება იმ ღამითვე ასრულდა; როცა კიროსის ჯარი ბაბილონში შეიჭრა, ბალტაზარი მოკლულ იქნა, ხოლო ბაბილონი სპარსეთმა შეიერთა.) დანტესი ეუბნებოდა თავის თავს, რომ ადამიანების სიძულვილმა ჩააგდო ამ უფსკრულში და არა ღვთის რისხვამ. ამ უცნობ ადამიანთათვის დანტესი იგონებდა ათასგვარ სასჯელს, რომლებიც მის აღზნებულ ფანტაზიას შეეძლო შეექმნა, მაგრამ ყველაზე სასტიკი წამება მას არა მარტო მსუბუქად, არამედ, რაც მთავარია, ხანმოკლედ მიაჩნდა, რადგან დასჯას სიკვდილი მოსდევს, სიკვდილი კი თუ მოსვენება არაა, ყოველ შემთხვევაში, უგრძნობლობაა და მოსვენებას ჰგავს.

მტრებზე ფიქრის დროს თავის თავთან დაჟინებითა ლაპარაკმა — სიკვდილი — ეს მოსვენებაა, სიკვდილით დასჯა — ეს არ არის სასტიკი სატანჯველიო, — იგი იქამდე მიიყვანა, რომ თვითმკვლელობა მოუვიდა აზრად. ვაი მას, ვინც უბედურების გზაზე ამ შავბნელ ფიქრზე შეჩერდება! ეს არის მკვდარი ზღვა, რომელიც ჰგავს გამჭვირვალე ტალღების ლაჟვარდს, მაგრამ მცურავი მასში გრძნობს, როგორ ეფლობა ფეხები თანდათან ფისიან შლამში, რომელიც მას იზიდავს, იწოვს და მარხავს. თუ ასეთი აზრით შეპყრობილს, დამხმარედ ზეციური ძალა არ მოევიდნა, ყველაფერი დაღუპულია და თავის დახსნის ყოველი ცდა კიდევ უფრო ღრმად ჩაითრევს საფლავეში.

მაინც, რაც უნდა იყოს, ასეთი ზნეობრივი სულთმობრძაობა ისე საშიში არ არის, როგორც ტანჯვა, რომელიც წინ უსწრებს მას, და როგორც დასჯა, რომელიც შეიძლება შედეგად მოჰყვეს მას. იგი გვიჩვენებს პირდაღებულ უფსკრულს, მაგრამ ამ უფსკრულის ძირში არყოფნაა. ედმონდმა ამ ფიქრებში სიმშვიდე ჰპოვა; მთელი მისი დარდები, მთელი მისი ტანჯვანი, მოჩვენებები, რომლებიც მათ მოსდევდა, თითქოს გაფრინდნენ საკნის იმ კუთხიდან, სადაც სიკვდილის ანგელოზი თავისი მსუბუქი ფეხის დადგმას აპირებდა. დანტესმა თავის წარსულს დამშვიდებით შეხედა, მომავალს — შეძრწუნებით და აირჩია ის, რაც თავშესაფრად მიაჩნდა.

— ზოგჯერ, — ეუბნებოდა ის თავის თავს, — გემით შორეული მოგზაურობის დროს, როდესაც მე კაცი ვიყავი, და როდესაც ეს თავისუფალი და ძლიერი კაცი, თავის ხელქვეითებს ბრძანებას აძლევდა, რაც მაშინვე სრულდებოდა, მინახავს, როგორ იკრავდა ცა პირს, ბობოქრობდა და იმუქრებოდა ზღვა, და ცის ერთი კიდიდან წამოსული

ქარიშხალი, თითქოს ვეებერთელა არწივი ყოფილიყო, ჰორიზონტზე ფრთებს იქნევდა. მაშინ ვგრძნობდი, რომ ჩემი გემი არასაიმედო თავშესაფარი იყო, რადგან ისე ფარფატებდა და ირხეოდა, თითქოს ბუმბერაზის ხელისგულზე დაგდებული ბუმბული ყოფილიყო. ტალღების შემზარავ ხმაურში მე ვუყურებდი სალ კლდეებს, რომლებიც სიკვდილს მაუწყებდნენ. სიკვდილი მაშინებდა და მთელ ძალ-ღონეს არ ვზოგავდი, რომ გავსხლტომოდი. მე ვიკრებდი ადამიანური ძალისა და მეზღვაურის გონების მთელ შესაძლებლობას, რათა ღმერთს შევბრძოლებოდი!.. მაგრამ მაშინ ბედნიერი ვიყავი. ცხოვრებისაკენ დაბრუნება ნიშნავდა ბედნიერებისაკენ დაბრუნებას; ის სიკვდილი არ მიხმია და არც ამირჩევია; მეტად საძნელოდ მეჩვენებოდა კლდეებზე და წყალმცენარეებზე საუკუნო მიძინება. ზიზღით ვფიქრობდი, რომ მე, ღვთით შექმნილი, მისივე მსგავსი ადამიანი, სიკვდილის შემდეგ თევზიყლაპიებისა და მეთოლიების (ზღვის ფრინველების) ლუკმა უნდა გავმხდარიყავი. მაგრამ დღეს სულ სხვაა, დავკარგე ყველაფერი, რაც კი ამქვეყნად ჩემთვის ყველაზე ძვირფასი იყო; დღეს სიკვდილი ისე მიღიმის, როგორც ძიძა ბავშვს, რომელიც უნდა დაარწიოს; ახლა მე ვკვდები ჩემი სურვილით, ვიძინებ დაქანცული და მოთენთილი, როგორც ვიძინებდი ხოლმე იმ გაშმაგებული და სასოწარკვეთილი საღამოების შემდეგ, როდესაც ამ ჩემს ჯურღმულში ვაკეთებდი სამი ათასამდე წრეს, 30 ათას ნაბიჯს, ესე იგი, დაახლოებით, ათ ლიეს.

როდესაც დანტესის გონებაში ამ ფიქრებმა დაისადგურეს, უფრო მორჩილი და მხიარული გახდა, უკვე აღვილი ასატანი ეჩვენებოდა მაგარი საწოლი და შავი პური: ცოტას ჭამდა და თითქმის აღარ ეძინა. დანტესისათვის უფრო ასატანი შეიქნა სიცოცხლე, რომელიც, როცა კი მოინდომებდა, თავისუფლად შეეძლო სამუდამოდ უარეყო, ისე როგორც უარს ამბობენ და გადააგდებენ ხოლმე ძველ ტანისამოსს.

სიკვდილისათვის მას ორი საშუალება ჰქონდა; ერთი სულ უბრალო იყო: სარკმლის რიკულზე ცხვირსახოცი გამოება და თავი ჩამოეხრჩო; ანდა თავი მოეჩვენებინა, თითქოს საჭმელს ჭამდა და სინამდვილეში შიმშილისაგან მომკვდარიყო. პირველ საშუალებას დანტესი ზიზღით უყურებდა. იგი აღზრდილი იყო მეკობრეებისადმი სიძულვილით, რომლებსაც გემის ანძაზე ახრჩობდნენ; ამიტომ მარყუჟი სამარცხვინო სასჯელად მიაჩნდა და უარყო კიდევაც. დანტესს მეორე საშუალება ერჩია და იმ დღესვე დაიწყო ამ განზრახვის სისრულეში მოყვანა.

დანტესის მთელი ეს წამება, რომელსაც ჩვენ ვყვებით, ოთხი წლის განმავლობაში გრძელდებოდა. მეორე წლის ბოლოს მან უკვე თავი დაანება კედლებზე ნიშნების დასმას და ისევ აერია დღეების ანგარიში, როგორც ეს ინსპექტორის მოსვლამდე ჰქონდა.

დანტესმა თქვა, «მე მინდა სიკვდილიო» და თვითონ აირჩია, თუ როგორი სიკვდილით უნდა მომკვდარიყო; მაშინ კარგად მოიფიქრა ყველაფერი და იმის შიშით, რომ თავისი გადაწყვეტილებისათვის არ ეღალატა, ფიცი დადო, შიმშილისაგან მომკვდარიყო. «როდესაც სადილს ან ვახშამს მომიტანენ, სარკმიდან გადავაგდებ და ისეთ სახეს მივიღებ, თითქოს შემეჭამოს».

ასეც აკეთებდა; დღეში ორჯერ, გისოსიანი სარკმიდან, საიდანაც ის მხოლოდ ცის ნაწილს ხედავდა, ყრიდა მისთვის მოტანილ საჭმელს. პირველ ხანებში ამას სიხარულით ჩადიოდა, შემდეგ ჩაფიქრებით, და ბოლოს გულისტკივილით: მას ასეთი შემადრწუნებელი გადაწყვეტილების შესასრულებლად ძალას მის მიერვე დადებული აღთქმა აძლევდა. ამ საჭმელს, რომელიც წინათ ზიზღს ჰგვრიდა, კბილებდალესილი შიმშილი არაჩვეულებრივ სურნელოვანს და ნერწყვის მომგვრელს ხდიდა. ხანდახან თეფში მთელი ერთი საათი ეჭირა სარკმელთან და ხარბი თვალებით უყურებდა საქონლის დამპალ ხორცს ან აყროლებულ თევზს, ან შავ, დაობებულ პურს. ეს იყო სიცოცხლის უკანასკნელი ნაპერწკლები, რომლებიც ინსტინქტურად იბრძოდნენ მასში და

ზოგჯერ წინააღმდეგობას უწევდნენ მის გადაწყვეტილებას. ამ დროს თავისი ბუნაგი არც ისე პირქუშად და თავისი მდგომარეობა არც ისე უიმედოდ ეჩვენებოდა. ჯერ კიდევ ახალგაზრდა იყო, ალბათ, ასე ოცდახუთი ან ოცდაექვსი წლისა; ერთი ორმოცდაათი წელი კიდევ უნდა იცოცხლოს, ესე იგი ორჯერ მეტი, ვიდრე უცხოვრია. ასეთი დიდი დროის მანძილზე, ვინ იცის, რა შემთხვევა შეამტვრევდა ციხესიმაგრე იფის კარებს, დაანგრევდა მის კედლებს და დაუბრუნებდა თავისუფლებას. მაშინ კი პირთან მიჰქონდა საჭმელი, რომელსაც ტანტალი თავის თავს უკრძალავდა. მაგრამ მყისვე გაახსენდებოდა ალთქმა. ამ იშვიათი ბუნების ადამიანს ეშინოდა, თვითონვე არ შეზიზღებოდა საკუთარი თავი და ფიცი არ გაეტეხა. მკაცრად და შეუბრალებლად ანადგურებდა იმ ხანმოკლე სიცოცხლეს, რომელიც კიდევ დარჩენოდა. ბოლოს დადგა ის დღეც, როდესაც ძალა აღარ ეყო ამდგარიყო და სარკმლიდან გადაექცია ვახშმად მოტანილი საჭმელი.

მეორე დღეს ვერაფერს ვერ ხედავდა, ყურსაც დააკლდა. მედილეგემ ის მძიმე ავადმყოფად მიიჩნია; ედმონდი იმედოვნებდა, რომ სიკვდილი მალე მოვიდოდა. ასე გავიდა ერთი დღე. ედმონდი უცნაურად გაირინდა, რაც მოკლებული არ იყო სასიამოვნო განცდას. მუცლის გვრემამ გაუარა, წყურვილი აღარ ტანჯავდა. როდესაც თვალებს ხუჭავდა, მის წინ ირეოდა ბრჭყვიალა წერტილების გროვა, რომელიც ჭაობზე ღამით მოკიაფე ცთომილ ალს მიაგავდა. ეს იყო გარიჟრაჟი იმ უცნობი ქვეყნისა, რომელსაც სიკვდილი ჰქვია. ერთხელ, საღამოს, დაახლოებით, ცხრა საათზე, კედლის იმ მხრიდან, სადაც იგი იწვა, უეცრად ხმაური შემოესმა.

ამ ციხეში იმდენი საზიზღარი ცხოველი ფათურობდა, რომ ედმონდი ნელ-ნელა შეეჩვია ხმაურში ძილს და ასეთი პატარა რამეები ძილს არ უფრთხობდა; მაგრამ ამჯერად, რაკი გრძნობები გამახვილებული ჰქონდა შიმშილისაგან, თუ იმიტომ, რომ ხმაური ჩვეულებრივზე ძლიერი ეჩვენა, და ბოლოს, იმის გამო, რომ სიცოცხლის უკანასკნელ წუთებში ყველაფერს მნიშვნელობა ეძლევა, ედმონდმა თავი ასწია, რათა უფრო უკეთ გაეგონა.

ეს იყო ქვაზე თანაბარი ფხაჭუნის ხმა, რაღაც უშველებელი ბრჭყალების, ძალიან მაგარი კბილების, ან რაღაცა იარაღით გამოწვეული ხმაური.

მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან მისუსტებული იყო, დანტესს გონებაში სწრაფად გაუელვა ფიქრმა, რომელიც პატიმრებს მუდამ ახსოვთ: — თავისუფლება! ხმაურმა მის ყურამდე მიაღწია მაშინ, როდესაც მისთვის ყველა ხმა უნდა ჩამკვდარიყო. დანტესმა გაიფიქრა, «ბოლოს და ბოლოს ღმერთმა შემიბრალა ტანჯული ადამიანი და ეს ხმაური გამაგონა, რათა შევჩერდე სამარის კართან, სადაც ცალი ფეხი უკვე გადადგმული მაქვს. ვინ იცის, — ფიქრობდა იგი, — იქნებ ვინმე ჩემი მეგობართაგანია, იმ ძვირფას და საყვარელ ადამიანთაგანი, რომლებზედაც ხშირად იმდენი მიფიქრია, რომ ჭკუა გადამტრიალებია, შეიძლება ის ახლა ჩემზე წუხს და ცდილობს გაარღვიოს ზღუდე, რომელიც ჩვენ ერთმანეთს გვაშორებს. არა, ალბათ, მომეჩვენა, ეს, ალბათ, სიკვდილის წინამორბედი სიზმარი იყო».

მაგრამ ედმონდი მაინც უსმენდა. ფხაჭუნი სამ საათს გრძელდებოდა. ბოლოს ედმონდმა გაიგონა, რომ რაღაცა ზვაავით ჩამოწვა და შემდეგ ხმაური მიწყდა.

რამდენიმე საათის შემდეგ ხმაური უფრო გაძლიერდა და უფრო ახლოს გაისმა. დანტესი დაინტერესდა ამ მუშაობით. იგი უკვე მარტო არ გრძნობდა თავს. უცებ მედილეგე შემოვიდა.

დანტესმა, დაახლოებით, რვა დღის წინათ გადაწყვიტა, მომკვდარიყო. უკვე ოთხი დღე იყო, სისრულეში მოჰყავდა თავისი გადაწყვეტილება და არაფერს ჰამდა. ამ ხნის განმავლობაში ერთი სიტყვაც არ უთქვამს მედილეგესათვის. მის შეკითხვებზე — რითი ხარ ავადო, დუმილით უპასუხებდა, ხოლო როცა ის ყურადღებით დახედავდა, პირს

კედლისკენ იბრუნებდა. მაგრამ დღეს ასე არ გამოდგებოდა: მედილეგეს შეიძლებოდა გაეგონა ყრუ ხმაური, შემფოთებულიყო, შეეჩერებინა იგი და ამით მოესპო ბუნდოვანი იმედის უკანასკნელი ნაპერწკალი, რომელმაც მხოლოდ წუთიერად გაიელვა და ამით გამოაცოცხლა სიკვდილის პირას მისული დანტესი.

მედილეგემ საუზმე მოიტანა.

დანტესი ლოგინზე წამოიწია და ხმამაღლა ლაპარაკი დაიწყო ყველაფერზე, რაზედაც კი შესაძლებელი იყო: ცუდ საკვებზე, სიცივეზე, რომელიც მას ტანჯავდა ამ ჯურღმულში. ის ბურტყუნებდა და იგინებოდა, რათა საშუალება ჰქონოდა, უფრო ხმამაღლა ეყვირა. მედილეგე, რომელმაც ავადმყოფი პატიმრისათვის სწორედ დღეს მოახერხა, მიეღო ერთი თეფში წვენი და ახალი პური, მოთმინებიდან გამოვიდა. მაგრამ, საბედნიეროდ, გადაწყვიტა, დანტესი ბოდავსო, ამიტომ საუზმე, როგორც ყოველთვის, ფეხმოტეხილ მაგიდაზე დადო და გავიდა. ედმონდმა თავისუფლად ამოისუნთქა და გახარებულმა ყურისგდება განაგრძო.

ხმაური ისე მკაფიოდ ისმოდა, რომ უკვე საჭირო აღარ იყო ყურადღების დაძაბვა.

«ამაში საეჭვო აღარაფერია, — გაიფიქრა მან, — რახან ეს ხმაური დღისითაც გრძელდება, ალბათ, ვინმე ჩემსავით უბედური პატიმარი მუშაობს, რათა თავი დააღწიოს ციხეს. ოჰ! მე რომ მის გვერდით ვიყო, როგორ მივეხმარებოდი!»

შემდეგ, უცებ, იმედის გარიჟრაჟზე შავმა ღრუბელმა გადაირბინა. მისი გონება მიჩვეული იყო უბედურებაზე ფიქრს და ადამიანური ბედნიერების არ სჯეროდა. მას იმ წუთშივე დაეხატა აზრი, რომ ეს ციხის უფროსის მიერ მეზობელ ოთახში რაღაც სამუშაოს შესასრულებლად გამოგზავნილი მუშები ხმაურობდნენ.

ამაში დარწმუნება ძნელი არ იყო, მაგრამ როგორ გაეგო? ყველაზე ადვილი იქნებოდა, დაეცადა მედილეგესათვის, მოესმენინებინა მისთვის ეს ხმაური და შეეხედა, სახის როგორი გამომეტყველებით დაუგდებდა იგი ყურს. მაგრამ ცნობისმოყვარეობის ასეთი სწრაფი დაკმაყოფილების სურვილი ხომ დალუპავდა გადარჩენის შესაძლებლობას!

საუბედუროდ, დანტესს ამდენი ფიქრით თავი ჰქონდა გაბრუებული, იგი ისე იყო დასუსტებული, რომ აზრები ეფანტებოდა და ვერ ახერხებდა ერთ ფიქრზე შეჩერებულიყო. თავისი მდგომარეობიდან გამოსასვლელად მხოლოდ ერთ საშუალებას ხედავდა: სიცხადე შეეტანა გონებაში და მოვლენათა მსვლელობაც ნათელი გაეხატა. მან თვალები მიაპყრო მედილეგეს მიერ მაგიდაზე დატოვებულ ბულიონს, რომელსაც ჯერ კიდევ ოხშივარი ასდიოდა. ბარბაცით წამოდგა, მაგიდასთან მივიდა, ჯამი პირთან მიიტანა და აუწერელი სიამოვნებით შესვა.

დანტესმა თავს ძალა დაატანა და მეტი აღარაფერი შეუჭამია. მას გაგონილი ჰქონდა: თუ გემის დალუპვის შემდეგ გადარჩენილი, დამშეული მეზღვაურები მაშინვე საჭმელს მივარდებიან, სიკვდილი არ ასცდებათო. ედმონდმა პური, რომელიც თითქმის უკვე პირთან ჰქონდა მიტანილი, მაგიდაზე დადო და ისევ წამოწვა. მას უკვე აღარ უნდოდა სიკვდილი.

მაღე იგრძნო, რომ გონება უნათლებოდა. ყველა მისმა ბუნდოვანმა და თითქმის ანგარიშმიუცემელმა აზრმა ხელახლა დაიწყო განლაგება იმ ჯადოქრულ ჭადრაკის დაფაზე, სადაც, შესაძლებელია ერთი ზედმეტი უჯრა საკმარისი აღმოჩნდეს, რათა ადამიანმა უპირატესობას მიაღწიოს ცხოველის მიმართ. მას უკვე შეეძლო აზროვნება და თავისი აზრის განმტკიცება.

მაშინ თავის თავს უთხრა:

— უნდა შევეცადო, გავიგო საჭმის ვითარება, მაგრამ ისე, რომ არავის ვავნო. თუ იქ ჩვეულებრივი მუშაა, საკმარისია დავაბრაზუნო და ის მყისვე შეწყვეტს მუშაობას; დაინტერესდება გამოიცნოს, ვინ და რომელი მხრიდან დააბრაზუნა. თუ მისი მუშაობა

არათუ ნებადართულია, არამედ ბრძანებაც აქვს მიღებული, ისევ განაგრძობს მას. პირიქით, თუ ის პატიმარია, ჩემი დაბრახუნება დააფრთხობს, შეშინდება, არ გაუგონ და მუშაობას მიატოვებს, რომელსაც, ალბათ, მხოლოდ საღამოთი განაახლებს, როცა, მისი ფიქრით, ყველას ეძინება.

ედმონდი ხელახლა წამოდგა, ამჯერად არც ბარბაცებდა და არც თვალები უჭრელდებოდა. ის საკნის კუთხეში მივიდა, დანესტიანებული კედლიდან ქვა ადვილად გამოიღო, გამობრუნდა და კედელზე, სწორედ იმ ადგილას, საიდანაც უფრო გარკვევით ისმოდა ხმაური, სამჯერ დაჰკრა.

პირველ დარტყმისთანავე ხმაური მიწყდა, თითქოს რაღაც ჯადოსნურმა ძალამ იმოქმედაო.

ედმონდი სულგანაბული უსმენდა. გავიდა ერთი საათი, ორი; არავითარი ხმაური არ განმეორებულა. ედმონდის ქვის დარტყმის მერე კედლის იქით სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა.

იმედით ფრთაშესხმულმა დანტესმა რამდენიმე ლუკმა პური შექამა და ერთი ყლუპი წყალი მოსვა. ბუნების მიერ დაჯილდოებული ძლიერ ჯანმრთელი ორგანიზმის წყალობით ადრინდელი მდგომარეობა თითქმის აღიდგინა.

დღე გავიდა. კვლავ სიჩუმე სუფევდა.

დაღამდა და ხმაური მაინც არ განახლებულა.

«ეს ნამდვილად პატიმარია», — ამბობდა დანტესი გამოუთქმელი სიხარულით. იგი ისევ აენთო. სიცოცხლის სურვილმა მასში ახალი ძალით გაიღვიძა, რადგან ამოქმედდა.

ღამემაც ისე გაიარა, რომ სულ უმნიშვნელო ხმაურიც კი არ გაუგონია.

იმ ღამეს ედმონდს თვალი არ მოუხუჭავს.

გათენდა: მედილეგემ საჭმელი შემოიტანა. ედმონდს უკვე შექმული ჰქონდა გუშინდელი სადილი და ახლაც ხარბად ეცა თეფშს; თან ყურებდაცქვეტილი იჯდა, რომ არ გამოპარვოდა ხმაური, რომელიც აღარ განმეორებულა. იმ ფიქრით შეშინებული, რომ ეს ხმაური სამუდამოდ შეწყდა, იგი ათ თუ ოც ლიეს აკეთებდა თავის ჯურღმულში. მთელი საათობით საკნის რკინის რიკულზე ვარჯიშობდა, რათა ხელი მოძრაობისათვის შეეჩვია, უნდოდა კუნთებში ძალა და სიმკვრივე აღედგინა, რომ ბედთან სამკვდრო-სასიცოცხლო შებრძოლებისათვის მზად ყოფილიყო. ისე ემზადებოდა, როგორც სარბიელზე საბრძოლველად გამოსული მოჭიდავე, რომელიც ტანს ზეთით იზელს და მკლავებს შლის. ვარჯიშის დროს დანტესი ზოგჯერ შეჩერდებოდა და ყურს უგდებდა, ხომ არ განმეორებულა ხმაური. იგი მოთმინებიდან გამოჰყავდა ფრთხილ პატიმარს, რომელიც ვერ ხვდებოდა, რომ მას მუშაობა შეაწყვეტინა პატიმარმა, რომელიც თავისუფლებისაკენ მასზე ნაკლებად როდი მიილტვოდა.

გავიდა სამი დღე, — წუთი-წუთ დათვლილი სამოცდათორმეტი მომაკვდინებელი საათი.

ბოლოს, საღამოხანს, როდესაც მედილეგემ ვახშამი შემოიტანა და კარი გაიხურა, დანტესმა ერთი ასჯერ მაინც მიაღო ყური კედელს. მას მოეჩვენა, რომ ოდნავ შესამჩნევი თრთოლა იგრძნო მდუმარე ქვებზე მიკრულ თავთან.

დანტესი გაეცალა კედელს, რათა გონს მოსულიყო. საკანში რამდენჯერმე წრე დაარტყა და ყური ისევ კედელს მიაღო.

საეჭვო აღარაფერი იყო, კედლის იქით რაღაც ხდებოდა: უცნობი პატიმარი მიხვდა, რომ ძველი გზით მუშაობა საშიში იყო და რათა უფრო დამშვიდებით ემუშავა, სხვა ხერხი ირჩია. ეტყობოდა, სატეხი ბერკეტით შეცვალა.

ამ აღმოჩენით გამხნეებულმა ედმონდმა გადაწყვიტა, დაუღალავ მაშვრალს მიხმარებოდა. საწოლი განზე გასწია, რადგან, მისი ფიქრით, სწორედ ამ კედლის იქით ეწყობოდა გათავისუფლების საქმე და თვალებით დაუწყო ძებნა რაიმე ნივთს, რომლითაც შეძლებდა კედლის გამოჩიჩქნას, ნესტიანი კირის გამოყრას და ბოლოს ქვის გამოღებას.

მაგრამ ასეთი არაფერი მოხვდა თვალში. მას არც დანა ჰქონდა და არც რაიმე მახვილპირიანი იარაღი. საკნის გისოსები კი ისე მაგრად იყო ჩარჭობილი, რომ არც კი ცდილა მათ შერყევას.

მთელ მის ავეჯს შეადგენდა საწოლი, სკამი, მაგიდა, ვედრო და დოქი.

საწოლზე გაედოთ რკინის სალტეები, მაგრამ ფიცარზე ხრახნებით დაემაგრებინათ და ამოსადრობად საჭირო იყო სახრახნისი.

მაგიდასა და სკამს არაფერი ჰქონდა ისეთი, ვედროს წინათ ხელმოსაკიდი ჰქონდა, მაგრამ ისიც მოეძროთ.

დანტესს მხოლოდ ერთი გამოსავალი დარჩა, გაეტეხა დოქი და წაწვეტილი ნამტვრევებით მუშაობას შესდგომოდა.

დოქი მიწაზე დაანარცხა და ნამსხვრევებად აქცია.

დანტესმა აიღო ორი თუ სამი წაწვეტილი ნატეხი და ლოგინში ჩამალა; დანარჩენები კი ისევ მიწაზე დატოვა. დოქის გატეხა ისეთი ბუნებრივი ამბავი იყო, რომ არვის ეჭვი არ შეეპარებოდა.

ედმონდს მთელი ღამე შეეძლო ემუშავა, მაგრამ სიბნელეში საქმე ცუდად მიდიოდა. მუშაობა უხდებოდა ხელის ცეცებით, და მალე იგრძნო, რომ მაგარ ქვაზე მისი უბადრუკი იარაღი ბლავდებოდა. მაშინ ლოგინში ჩაეგდო და გათენებას დაუცადა. იმედთან ერთად მოთმინებაც დაუბრუნდა.

მთელი ღამის განმავლობაში ყურს უგდებდა უცნობის მიწისქვეშა მუშაობას, რომელიც დილამდე არ შეწყვეტილა.

გათენდა. შემოვიდა მედილეგე. დანტესმა მოახსენა, წუხელის, როდესაც დოქით წყალს ვსვამდი, ხელიდან გამივარდა და გამიტყდაო. მედილეგე ბუზღუნით წავიდა ახალი დოქის მოსატანად, ისე რომ ძველი დოქის ნატეხების აკრეფითაც არ შეუწუხებია თავი.

მედილეგე მალე შემობრუნდა. მან პატიმარს რჩევა მისცა, უფრო ფრთხილად მოქცეულიყო, რომ მეორე დოქიც არ გაეტეხა და უკან გაბრუნდა.

დანტესმა გამოუთქმელი სიხარული იგრძნო კლიტის ჩხაკუნზე, წინათ კი გასაღების ყოველი გადატრიალება სულს უხუთავდა. ის იცდიდა, სანამ მედილეგეს ფეხის ხმა მიწყდებოდა, შემდეგ თავის საწოლს ეცა, გვერდზე გასწია და მზის მკრთალი სხივის შუქზე, რომელიც მის ჯურღმულამდე აღწევდა, დაინახა, რომ მთელი ღამის განმავლობაში ამაოდ უშრომია, — თურმე ქვას ურტყამდა, იმის მაგივრად, რომ ქვის ირგვლივ გამოეთხარა კედელი.

სინესტეს კირი დაერბილებინა.

დანტესს გულმა სიხარულისაგან ძგერა დაუწყო, როდესაც ნახა, რომ ბათქაში ნატეხ-ნატეხ სცილდებოდა და მისი გამორღვევა თურმე არც ისე ძნელი იყო. მართალია, ეს ძალზე პატარა ნატეხები იყო, მაგრამ ნახევარი საათის განმავლობაში დანტესმა ერთი პეშვი კირი მაინც გადმოყარა: მათემატიკოსს შეეძლო გამოეანგარიშებინა, რომ თუ დანტესი ორი წლის განმავლობაში ასე იმუშავებდა და კლდეს არ შეეჩებოდა, — შეძლებდა ორი კვადრატული ფუტის სიგანის გამოსასვლელი გამოეთხარა ოცი ფუტის სიგრძეზე.

დანტესი თავის თავს კიცხავდა, რომ ამ მუშაობისათვის არ გამოიყენა ის დიდი დრო, რომელიც ამდენ ხანს დაკარგა უსარგებლო იმედებში, ლოცვებში და სასოწარკვეთილებაში.

ექვსი წლის მანძილზე, რაც ის ციხეში იჯდა, რაგინდ ხანგრძლივი სამუშაო უნდა ყოფილიყო, დაუმთავრებელი არ დარჩებოდა.

ამ ფიქრმა იგი უფრო მეტად აანთო.

სამი დღის განმავლობაში იგი დაუჯერებელი სიფრთხილით მუშაობდა და შეძლო კედლისათვის ბათქაში მოეცილებინა, ქვა გაეშიშვლებინა. კედლები ყორექვისაგან იყო აყვანილი და ალაგ-ალაგ თლილი ქვებით გამაგრებული. დანტესმა სწორედ ერთი ასეთი თლილი ქვა თითქმის გააშიშვლა; ახლა საჭირო იყო მისი მორყევა.

დანტესი შეეცადა ფრჩხილებიც გამოეყენებინა, მაგრამ ამაოდ.

შემდეგ ნაპრალში დოქის ნატეხები ჩააწყო და ცდილობდა, ბერკეტივით მოემარჯვებინა, მაგრამ ხელში ნამსხვრევები შერჩა.

ერთი საათი წვალობდა ასე უშედეგოდ. ბოლოს შუბლზე ოფლი გამოუვიდა. «ნუთუ თავი უნდა დავანებო მუშაობას და გულხელდაკრეფილი ველოდო, სანამ მეზობელი დაამთავრებს თავის საქმეს?» — წუხდა იგი.

უცებ გონებაში ერთმა ფიქრმა გაურბინა, წამოდგა, გაიღიმა და შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა.

მედილეგეს ყოველდღე დაჰქონდა მასთან წვენი რკინის ქვაბით. ამ ქვაბით წვენი, ალბათ, სხვა ტუსაღებთანაც დაჰქონდათ; რადგან დანტესმა შენიშნა, რომ ის ხან პირამდე იყო სავსე, ხან კი ნახევრამდე დაყვანილი, მან დაასკვნა, რომ ეს დამოკიდებული იყო იმაზე, საიდან იწყებდა მედილეგე სადილის დარიგებას — მისგან, თუ მისი მეზობლისაგან.

ამ ქვაბს რკინის სახელური ჰქონდა. სწორედ ეს რკინის სახელური სჭირდებოდა დანტესს და სიხარულით მისცემდა თავისი სიცოცხლის ათ წელს, რომ როგორმე ხელში ჩაეგდო.

მედილეგემ, როგორც ყოველთვის, ჭურჭლიდან საჭმელი თეფშზე გადმოუსხა. დანტესი ხის კოვზით ხვრეპდა წვენს და, როცა დაამთავრა, თეფში გარეცხა.

საღამო ხანს დანტესმა თეფში მიწაზე დადო, კარისა და მაგიდის შუა გზაზე; მედილეგემ ფეხი დაადგა და თეფში ნატეხებად იქცა.

ამჯერად ის დანტესს ვერაფერში გაამტყუნებდა. მართალია, დანტესმა თეფში მიწაზე დადო, მაგრამ მედილეგე დამნაშავე იყო, რომ ფეხქვეშ არ იხედებოდა.

მედილეგემ მხოლოდ ჩაიბუზღუნა, შემდეგ ირგვლივ მიმოიხედა, ეძებდა, რაში ჩაესხა საჭმელი: დანტესს იმ თეფშის მეტი სხვა არაფერი გააჩნდა და ამოსარჩევაც არაფერი იყო.

— ქვაბი დამიტოვეთ, — უთხრა დანტესმა, — როდესაც ხვალ საუზმეს მომიტანთ, ამას წაიღებთ.

ასეთი რჩევა მედილეგეს მოეწონა. აღარ მოუხდებოდა ზევით ასვლა, ჩამოსვლა და ისევ ზევით ასვლა.

მედილეგემ ქვაბი დატოვა.

დანტესი სიხარულისაგან ათრთოლდა.

მან წვენი სწრაფად შეხვრიპა და ზედ მიაყოლა ხორციც, რომელსაც, ციხის ჩვეულების თანახმად, წვენთან ერთად აძლევდნენ; შემდეგ ერთი საათი დაიცადა, რათა დარწმუნებულიყო, რომ მედილეგეს აზრი არ შეუცვლია. რაკი საშიში არაფერი იყო, საწოლი გამოსწია, ქვაბი აიღო, მისი სახელური თლილ ქვასა და ყორექვას შუა გამოთხრილ ნაპრალში ჩადო და ბერკეტივით მოიმარჯვა.

ქვა ოდნავ მოირყა, რამაც დანტესი დაარწმუნა, რომ საქმე კარგად მიდიოდა.

მართლაც, ერთი საათის შემდეგ ქვა უკვე გამოღებული ჰქონდა და კედელში ერთნახევარფუტიანი დიამეტრის ხვრელი დარჩა.

დანტესმა კედლიდან ჩამოყრილი კირი გულმოდგინედ შეაგროვა, საკნის კუთხეში გადაიტანა, დოქის ნატეხებით მიწა ამოთხარა და შიგ ჩაფლო.

შემდეგ, რათა მთელი ღამე გამოეყენებინა, რადგან შემთხვევამ, თუ მისმა გამოგონებამ ბედად არგუნა ასეთი საჭირო იარაღი, გააფთრებით განაგრძო მუშაობა.

ირიჟრაჟა თუ არა, ქვა ისევ თავის ადგილას ჩადო, საწოლი კედელთან მიდგა და დაიძინა.

საუზმედ მარტო პურის ნატეხი იყო. მედილეგე შემოვიდა და პური მაგიდაზე დადო.

— არ მომიტანეთ სამაგიერო თეფში? — ჰკითხა დანტესმა.

— არა, — უპასუხა მედილეგემ, — თქვენ ყველაფერს ამსხვრევთ. გატეხეთ დოქი, თქვენი მიზეზითვე გავტეხე თქვენი თეფში. ყველა პატიმარი რომ ასეთ ზარალს გვაყენებდეს, მთავრობა ვეღარ შეძლებდა მათ შენახვას. ქვებს გიტოვებთ და თქვენ წილ წვენს იქ ჩაგისხამენ ხოლმე, შეიძლება მაშინ გადაეჩვიოთ ჭურჭლის მტკრევას.

დანტესმა თვალები ზეცას აღაპყრო და საბნის ქვეშ გულხელი დაიკრიფა.

რკინის ნაჭერმა, რომელიც მას დარჩა, გულში ისეთი მადლიერების გრძნობა დაბადა ზეცის მიმართ, რომელიც არასოდეს არ ჰქონია თავისი წარსული ცხოვრების მანძილზე, ყველაზე ბედნიერ წუთებშიაც კი.

მხოლოდ ერთი რამ აწუხებდა: რაც მან კედლის გამოთხრა დაიწყო, რათა მეზობელ პატიმარს შეხვედროდა, ეს უკანასკნელი აღარ მოქმედებდა.

მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავდა, რომ თავისი მუშაობა შეეჩერებინა: თუ მისი მეზობელი არ მოდის მისკენ, ის თვითონ მივა მასთან!

მთელი დღე სულმოუთქმელად მუშაობდა: საღამოს ახალი იარაღის წყალობით კედელს ათ მუჭაზე მეტი ბათქაში და ღორღი ჩამოაცალა.

როდესაც მოახლოვდა მედილეგეს მოსვლის დრო, დანტესმა, რამდენადაც შეეძლო, გაასწორა გაღუნული სახელური და ქვაბი თავის ადგილას დადგა. მედილეგემ ქვაბში ჩაუსხა მისთვის ჩვეულებრივად განკუთვნილი ხორციანი, ან უკეთ, თევზიანი წვენი, რადგან ამ დღეებში მარხვა იყო და პატიმრებს კვირაში სამჯერ ამარხულებდნენ. დღეების გამოსათვლელად დანტესს ესეც გამოადგებოდა, რომ უკვე კარგა ხნის წინათ თავი არ დაენებებინა მათი ანგარიშისათვის.

ჩაუსხა თუ არა წვენი, მედილეგე მაშინვე გავიდა.

დანტესს ამჯერად უნდოდა დარწმუნებულიყო, მისმა მეზობელმა ნამდვილად მიატოვა თუ არა მუშაობა.

ის უსმენდა.

ყველაფერი მიდუმებული იყო, როგორც ამ სამი დღის წინათ, როდესაც მუშაობა შეწყვიტა.

დანტესმა ამოიოხრა, ცხადი იყო, მეზობელი არ ენდობოდა მას.

მაგრამ გული არ გასტეხია. მთელ ღამეს განაგრძო მუშაობა. ორი თუ სამი საათის შემდეგ ის წინააღმდეგობას შეეჯახა.

რკინის სახელური უკვე აღარ მაგრდებოდა, იგი ზედაპირზე სხლტებოდა.

დანტესმა მუშაობის ადგილი ხელებით მოსინჯა და მიხვდა, რომ კედელი შენობის კოჭამდე დაეთხარა.

კოჭი ეღობებოდა მთელ ხვრელს, რომელიც დანტესმა გამოარღვია, ამიტომ საჭირო იყო, ეთხარა ან კოჭის ზემოთ, ან მის ქვემოთ. უბედურ ყმაწვილს ფიქრადაც კი არ მოსვლია, რომ ასეთ წინააღმდეგობას შეხვდებოდა.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! — შეღაღადა მან. — მე ისე ვლოცულობდი, რომ იმედი მქონდა, გაიგონებდი. ღმერთო დიდებულო, შენ მომისპე თავისუფალი ცხოვრება, წამართვი დამშვიდებული სიკვდილის საშუალება; ახლა მაინც შემიბრალე და სასოწარკვეთილებაში ნუ მომკლავ!

— ვინ ლაპარაკობს ერთსა და იმავე დროს ღმერთზე და სასოწარკვეთილებაზე? — თითქოს მიწისქვეშიდან ამოსძახა ვიღაცამ. კედლის სისქე აყრუებდა ამ ხმას და დანტესს ეგონა, სამარიდან მელაპარაკებიანო.

დანტესმა იგრძნო, რომ თმა ყალყზე დაუდგა და მუხლიჩოქით გამოვიდა აქეთ.

— ო, მე მესმის ადამიანის ხმა, — წაიჩურჩულა დანტესმა.

უკვე ოთხი თუ ხუთი წელი იყო, რაც ედმონდს მედილეგეს გარდა სხვა არავის ხმა გაეგონა, ხოლო პატიმრებისათვის მედილეგე ადამიანი არ არის; ეს ცოცხალი კარია მუხის კარზე დამატებული; ეს არის ცოცხალი წნელი რკინის რიკულებზე მიმაგრებული.

— ღვთის გულისათვის! — შესძახა დანტესმა, — ვინც წელან დაილაპარაკეთ, თქვით კიდეც რამე. თუმცა თქვენმა ხმამ შემაშინა, მაინც მითხარით, ვინა ხართ?

— თქვენ თვითონ ვინა ხართ? — ჰკითხა იმავე ხმამ.

— უბედური პატიმარი, — უპასუხა მაშინვე დანტესმა.

— რომელი მხრიდან?

— საფრანგეთიდან.

— თქვენი სახელი?

— ედმონდ დანტესი.

— თქვენი პროფესია?

— მეზღვაური.

— რამდენი ხანია, რაც აქა ხართ?

— 1815 წლის 28 თებერვლიდან.

— თქვენი დანაშაული?

— მე უდანაშაულო ვარ.

— რას გდებენ ბრალად?

— შეთქმულებაში მონაწილეობას იმპერატორის ტახტზე დასაბრუნებლად.

— როგორ, იმპერატორის დასაბრუნებლად! განა იმპერატორი ტახტზე აღარ ზის?

— მან 1814 წელს ფონტენებლოში ხელი აიღო სამეფო ტახტზე და გაგზავნილ იქნა კუნძულ ელბაზე. მაგრამ თქვენ თვითონ რამდენი ხანია, რაც აქ ხართ, რომ ეგ ამბები არ იცით?

— 1811 წლიდან.

დანტესს გააჟრჟოლა. ეს კაცი მასზე ოთხი წლით ადრე მოხვედრილიყო ამ ჯურღმულში.

— კარგი, თავი გაანებეთ თხრას, — აჩქარებით თქვა უცნობმა, — და მითხარით, რა სიმაღლეზეა ხვრელი, რომელიც თქვენ გამოთხარეთ?

— მიწის დონეზეა.

— რითია დაფარული?

— ჩემი საწოლის უკანაა.

— გაუწევიათ თქვენი საწოლი, რაც ციხეში ხართ?

— არასოდეს.

— სად გადის თქვენი ოთახი?

— დერეფანში.

— დერეფანი?

— ეზოში.

— უბედურებაა! — ჩაიჩურჩულა ხმამ.

— ღმერთო ჩემო, რა მოხდა? — ჩაეკითხა დანტესი.

— ის მოხდა, რომ შეეცდი. ჩემი ნახაზის ხარვეზმა ამაზნია, ფარგლის უქონლობამ დამღუპა. გეგმაში ერთი ხაზით შევმცდარვარ, რამაც სინამდვილეში 15 ფუტის შეცდომა გამოიწვია. მე თქვენი საკნის კედელი ციხე-სიმაგრის გარე კედლად მივიღე.

— მაშინ თქვენ ხომ პირდაპირ ზღვაში გახვიდოდით?

— მეც სწორედ ეს მინდოდა.

— ასე რომ გამოსულიყო?

— ზღვაში გადავეშვებოდი, ცურვით ციხესიმაგრე იფის გარშემო მდებარე რომელიმე კუნძულამდე მივაღწევდი, მაგალითად, დომამდე, ტიბულენამდე ან ნაპირამდე და თავს ვუშველიდი კიდეც.

— შეძლებდით კი იქამდე ცურვას?

— ღმერთი მომცემდა ძალას; მაგრამ ახლა ყველაფერი დაკარგულია.

— ყველაფერი?

— დიახ, ყველაფერი. ფრთხილად დახურეთ თქვენი ხვრელი, ნულარ განაგრძობთ თხრას და ელოდეთ ჩემს ცნობებს.

— ვინა ხართ?.. ის მაინც მითხარით, ვინა ხართ?

— მე ვარ... მე ვარ... ნომერი 27.

— თქვენ მე არ მენდობით? — ჰკითხა დანტესმა.

სიმწრის სიცილმა დანტესის ყურამდე მოაღწია.

— მე კეთილი ქრისტიანი ვარ, — შეჰყვირა დანტესმა, როცა იგრძნო, რომ უცნობი მის მიტოვებას აპირებდა, — ქრისტეს გეფიცებით, უმალ სიკვდილს ვარჩევ, ვიდრე თქვენსა და ჩემს ჯალათებს ერთ ნატამალ სიმართლეს გავუმხელდე. ღვთის გულისათვის, ნუ მომერიდებით, ნუ მომაკლებთ თქვენს ხმას, თორემ ვფიცავ, უკვე მეტი აღარ ძალმიძს, თავს კედელს მივანარცხებ და ჩემი ცოდო თქვენს კისერზე იყოს.

— რამდენი წლისა ხართ? თქვენი ხმა მაფიქრებინებს, რომ ახალგაზრდა უნდა იყოთ.

— მე არ ვიცი ჩემი წლოვანება. არ გამომითვლია დღეები მას შემდეგ, რაც აქა ვარ. ვიცი მხოლოდ ერთი: როდესაც 1815 წლის 28 თებერვალს დამაპატიმრეს, ცხრამეტი წელი უნდა შემსრულებოდა.

— ჯერ ოცდაექვსი წლისაც არა ყოფილხართ, — წაიჩურჩულა უცნობმა, — ამ ასაკისანი ჯერ კიდევ არ არიან გამცემლები.

— ოჰ, არა, არა, ვფიცავ, რომ არა, — უპასუხა დანტესმა. — მე უკვე გითხარით და კიდევ გიმეორებთ, ნაკუწ-ნაკუწად რომ მაქციონ, მაინც არ გიღალატებთ.

— თქვენ კარგი ჰქენით, რომ გამომელაპარაკეთ, თორემ უკვე ვფიქრობდი, სხვა გეგმა შემედგინა და გაგცლოდით. მაგრამ თქვენი ასაკი მე მამშვიდებს. მოვალ თქვენთან, მელოდეთ.

— როდის?

— ჯერ უნდა გამოვთვალო. მე თვითონ მოგცემთ ნიშანს.

— მაგრამ თქვენ ხომ არ მიმატოვებთ, ხომ არ დამტოვებთ მარტო, თქვენ ხომ მოხვალთ ჩემთან ან უფლებას მომცემთ, მეც მოვიდე? ჩვენ ერთად გავიქცეთ, თუ გაქცევა ვერ მოვახერხებთ, მაშინ ვისაუბროთ — თქვენ ილაპარაკებთ იმაზე, ვინც თქვენ გიყვართ, მე კიდევ მათზე, ვინც მე მიყვარს. თქვენ ალბათ გიყვართ ვინმე?

— მე მარტო ვარ ამქვეყნად.

— მაშინ თქვენ მე შემიყვარებთ; თუ ახალგაზრდა ხართ, მე თქვენი ამხანაგი ვიქნები, თუ მოხუცი ხართ — შვილის მაგივრობას გაგიწევთ. მე მყავს 70 წლის მამა, თუ კიდევ ცოცხალია. მე მიყვარს მხოლოდ იგი და ერთი ქალიშვილი, რომელსაც მერსედესი ჰქვია.

მამაჩემი რომ არ დამივიწყებდა, ამაში ეჭვი არ მეპარება, მაგრამ მერსედესი... ღმერთმა იცის, ვახსოვარ თუ არა მას. მე თქვენ მამაჩემივით შეგიყვარებთ.

— კარგი, — უთხრა პატიმარმა. — ხვალამდე.

ეს სიტყვები ისე იყო ნათქვამი, რომ დანტესი დარწმუნდა მათ სიმართლეში; მას სხვა არაფერი უნდოდა. წამოდგა, კედლიდან გადმოყრილი ნამტვრევები დამალა და საწოლი ისევ კედელთან მიდგა.

შემდეგ მთლიანად თავის ბედნიერებაზე ფიქრს მიეცა; ის უკვე მარტო აღარ იქნებოდა და შეიძლება თავისუფლებაც ღირსებოდა. უკიდურეს შემთხვევაში, ციხეშიც რომ დარჩენილიყო, ამხანაგი ეყოლებოდა. ზიარი ტყვეობა ეს ნახევრად ტყვეობაა. საერთო ჩივილი და მწუხარება ეს თითქმის ლოცვაა, ორის ლოცვა კი თითქმის შეწყალებაა.

დანტესი მთელი დღის განმავლობაში საკანში ბოლთასა სცემდა, გული სიხარულით უცემდა, და დროდადრო ეს სიხარული სულს უხუთავდა. ზოგჯერ ჩამოჯდებოდა ხოლმე ლოგინზე და გულზე ხელს იჭერდა. სულ უმცირეს ხმაურზე კარისაკენ გარბოდა. ორჯერ თუ სამჯერ თავში გაუელვა შიშმა — არ დაემორებინათ იმ კაცისაგან, რომელსაც ჯერ არ იცნობდა, მაგრამ მაინც უკვე მეგობარვით უყვარდა. და მან გადაწყვიტა: გამოსწევდა თუ არა მედილეგე მის საწოლს, იმ წუთშივე ჩაემტვრია მისთვის თავი ქვით, რომელზედაც მისი დოქი იდგა.

კარგად იცოდა, სიკვდილს მიუსჯიდნენ. მაგრამ განა იგი სასოწარკვეთილებისა და დარდისაგან არა კვდებოდა, როდესაც ეს ჯადოსნური ხმა მოესმა?

საღამოს შემოვიდა მედილეგე. დანტესი ლოგინზე იწვა. მას ეგონა, რომ უკეთ ფარავდა ღრუს, რომელიც ჯერ ბოლომდე არ იყო გამოთხრილი, ალბათ, უცნაური თვალებით შეხედა მედილეგეს, რომ ამ უკანასკნელმა ჰკითხა:

— ისევ სიგიჟე ხომ არ გივლით?

დანტესმა არაფერი უპასუხა. ეშინოდა, მხიარულ ხმას არ გაეცა იგი.

მედილეგემ თავი გაიქნია და გავიდა.

დაღამდა. დანტესი ფიქრობდა, რომ მისი მეზობელი საუბრის გასაგრძელებლად სიჩუმესა და სიბნელეს ირჩევდა. მაგრამ შეცდა: ისე გათენდა, რომ ამ ნერვიულ მოლოდინში უბრალო ხმაურსაც კი არ დაურღვევია მყუდროება.

იმ დილას, როდესაც მედილეგემ პირველად ინახულა იგი, და როდესაც დანტესმა საწოლი კედლიდან გამოსწია, გაიგონა, რომ სამჯერ დააკაკუნეს.

დანტესი დაჩოქილი აეკრა კედელს.

— თქვენა ხართ? — ჰკითხა მან, — მეც აქ ვარ!

— თქვენი მედილეგე წავიდა? — ჰკითხა უცნობმა.

— დიახ, — უპასუხა დანტესმა, — და საღამომდე არ დაბრუნდება. ჩვენს განკარგულებაშია 12 საათი.

— მაშ, მე შემოდია ვიმოქმედო, — უპასუხა ხმამ.

— დიახ, დიახ, დაუყოვნებლივ, ახლავე, გემუდარებით.

იმ წუთშივე მიწის ის ადგილი, რომელსაც დანტესი ორივე ხელით ეყრდნობოდა, შეინძრა, დანტესი განზე გახტა. თითქმის მაშინვე ხვრელში, რომელიც დანტესმა გამოთხარა, ჩავარდა მიწის ზვინი და ქვების გროვა. მალე ბნელი ხვრელიდან, რომლის სიღრმეც დანტესს გაზომილი არ ჰქონდა, გამოჩნდა თავი, მხრები და, ბოლოს, მთლიანად ადამიანი. იგი საკმაოდ მოხერხებულად ამოძვრა.

XVI

იტალიელი მეცნიერი

დანტესმა მკერდში ჩაიკრა ახალი მეგობარი, რომელსაც ამდენი ხანი ასე მოუთმენლად ელოდა, და სარკმელთან მიიყვანა, რომ სინათლის მკრთალ შუქზე, რომელიც ჯურღმულში აღწევდა, კარგად დაენახა უცნობი.

ეს იყო მორჩილი ტანის კაცი, რომლისთვისაც თმები უფრო დარდს გაეთეთრებინა, ვიდრე წლოვანებას. მისი გამჭვალავი თვალები ხშირ, ნახევრად გაჭალარავებულ წარბებში ჩამძვრალიყვნენ. ჯერ ისევ შავი წვერი მკერდამდე სცემდა. მისი გამხდარი, ღრმა ნაოჭებით დაღარული სახე, მკვეთრი მეტყველი ნაკვთები ცხადყოფდნენ, რომ ეს კაცი უფრო განცდების ადამიანი იყო, რომ იგი თავის სულიერ ძალებს უფრო ავარჯიშებდა, ვიდრე ფიზიკურს. მას შუბლზე ოფლი ღვარად ჩამოსდიოდა.

რაც შეეხება მის ტანსაცმელს, შეუძლებელი იყო წარმოგედგინათ, თუ როგორი იყო იგი წინათ, რადგან ახლა ყველაფერი ნაკუწ-ნაკუწად ჰქცეოდა.

შესახედავად სამოცდახუთ წელს თუ მისცემდით, თუმცა ისეთი მკვირცხლი მიხრა-მოხრა ჰქონდა, რომ გაიფიქრებდით, ალბათ, ნაკლებსაა, მაგრამ ციხემ გატეხაო.

ახალგაზრდა კაცის აღფრთოვანება უცნობს, ეტყობა, ეს იამოვნა: მისი გაცივებული გული თითქოს უეცრად გათბა და დანტესის მხურვალე გულს შეუერთდა. მან მხურვალე მადლობა გადაუხადა დანტესს გულთბილი მიღებისათვის, თუმცა დიდი იყო მისი მწუხარება, რადგან, სადაც თავისუფლებას ელოდა, მეორე ჯურღმული დაუხვდა.

— ჯერ ვნახოთ, — თქვა მან, — შეიძლება თუ არა ჩვენს მედილეგებს დავუმალოთ თხრილის კვალი. მთელი ჩვენი მომავალი სიმშვიდე ამაზეა დამოკიდებული.

ის ხვრელისაკენ დაიხარა, აიღო ქვა და, სიმძიმის მიუხედავად, თავისუფლად მოათავსა თავის ძველ ადგილას.

— ეს ქვა თქვენ საკმაოდ დაუდევრად გაქვთ ამოღებული, — უთხრა თავის ქნევით. — განა იარაღები არ გაქვთ?

— თქვენა? — ჰკითხა გაკვირვებით დანტესმა, — განა თქვენ კი გაქვთ?

— ზოგიერთი იარაღი მე თვითონ გავაკეთე. ქლიბის გარდა მაქვს ყველაფერი, რაც მჭირდება: სატეხი, მარწუხი, ბერკეტი.

— ოჰ, როგორი ცნობისმოყვარეობით დავხედავდი თქვენი მოთმინებისა და ხელოვნების ნაყოფს, — უთხრა დანტესმა.

— ინებეთ, აი სატეხი, — უთხრა მან და დანტესს უჩვენა მაგარი, პირგალესილი წიფლის ტარიანი რკინის ნაჭერი.

— რისგან გააკეთეთ? — ჰკითხა დანტესმა.

— ჩემი საწოლის რკინის სალტისაგან. ამითივე ამოვთხარე ის 50-მდე ფუტის სიგრძე გზა, რომელმაც თქვენამდე მომიყვანა.

— 50 ფუტი! — შეჰყვირა დანტესმა შიშით.

— ყმაწვილო, ილაპარაკეთ უფრო ხმადაბლა, თორემ პატიმრებს კარებიდან ხშირად ყურს უგდებენ.

— მათ იციან, რომ მარტო ვარ.

— სულ ერთია.

— მაშ, თქვენ ამბობთ, რომ 50 ფუტის სიგრძეზე გასჭერით გზა?

— დიახ, დაახლოებით ასეთი მანძილი აშორებს თქვენს საკანს ჩემი საკნისაგან; მაგრამ მე სწორად ვერ გამოვიანგარიშე მრუდე ხაზი, იმიტომ რომ არ მქონდა გეომეტრიული ხელსაწყოები და გამიძნელდა მასშტაბის დადგენა. 40 ფეხის ნაბიჯის მაგივრად ელიფსით 50 აღმოჩნდა. როგორც გითხარით, ვფიქრობდი, გარეთა კედლამდე მიმეღწია, გამენგრია იგი და ზღვაში გადავშვებულობიყავი. მე ვთხრიდი იმ დერეფნის გასწვრივ, სადაც თქვენი საკანი გადის, და არ მინდოდა მის ქვეშ გავსულიყავი. მთელი შრომა დაკარგულია, რადგან ეს დერეფანი გადის მცველებით სავსე ეზოში.

— მართალია, — თქვა დანტესმა, — მაგრამ ეს დერეფანი ჩემი საკნის ერთი კედლის გასწვრივაა, საკანს კი ოთხი კედელი აქვს.

— რასაკვირველია, მაგრამ ერთი კედლის მაგივრობას ფრიალო კლდე უწევს. მას მთელი საჭირო იარაღებით აღჭურვილი ათი მემლაროე ძლივს გაანგრევს ათი წლის განმავლობაში. ეს მეორე კედელი უნდა ებჯინებოდეს ციხის უფროსის ბინის საძირკველს; აქედან ჩვენ მოვხვდებით გასაღებით დაკეტილ სარდაფში, სადაც ადვილად დაგვიჭერენ; ეს მესამე კედელი კი, მოიცათ, სად გადის ეს კედელი?

ამ კედელში გამოჭრილი იყო ის სათოფური, საიდანაც დღის შუქი აღწევდა. იგი ისე ვიწრო იყო, რომ ბავშვიც კი ვერ გამოძვრებოდა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, სამი რკინის სალტე ჰქონდა გაკეთებული. ასე რომ, ძალიან ფრთხილი მედილეგეც კი ვერ იფიქრებდა, თუ აქედან პატიმარი გაქცევას შეძლებდა.

ახლადმოსულმა დასვა თუ არა ეს კითხვა, მაგიდა მაშინვე სარკმელთან მიიდგა.

— ადით ამ მაგიდაზე, — უთხრა მან დანტესს.

დანტესი დაემორჩილა, მაგიდაზე ავიდა, მიუხვდა განზრახვას, კედელს ზურგით მიეყრდნო და გაშლილი ხელისგულები მიუშვირა.

და ის ბერიკაცი, ვინც თავისი თავი ოცდაშვიდი ნომრით გააცნო და რომლის ნამდვილი გვარი დანტესმა ჯერ არ იცოდა, თავისი ასაკის მიუხედავად, კატისებური თუ ხვლიკისებური სიმარჯვით მაგიდაზე ახტა, შემდეგ დანტესს ფეხი დააბიჯა ხელებზე, მერე მხრებზე მოექცა; წელში მოიხარა, რადგან საკნის ჭერი გამართვის საშუალებას არ აძლევდა, თავი რკინის სალტეებში გაყო და დაბლა ჩაიხედა.

ცოტა ხნის შემდეგ მან სწრაფად გამოსწია თავი.

— დიახ, დიახ, — თქვა მან, — ტყუილად როდი მეპარებოდა ეჭვი.

იგი მხრებიდან პირდაპირ მაგიდაზე ჩამოცურდა, ხოლო მაგიდიდან მიწაზე გადმოხტა.

— რაში არ გეპარებოდათ ეჭვი? — ჰკითხა შეწუხებულმა ყმაწვილმა კაცმა, და თვითონაც გადმოხტა მაგიდიდან.

მოხუცი პატიმარი ჩაფიქრდა.

— დიახ, დიახ, — თქვა მან, — საკნის მეოთხე კედელი გარე დერეფანში გადის. ეს არის წრისებური გზა, სადაც ყარაულები დადიან და ღამით გუმბაგები დარაჯობენ.

— თქვენ დარწმუნებული ხართ?

— მე დავინახე ჯარისკაცების ქუდები და თოფის წვერები, შევშინდი, არ შემნიშნონ-მეთქი და სწრაფად გამოვწიე თავი.

— მაშ, რა ვქნათ? — ჰკითხა დანტესმა.

— როგორც ხედავთ, თქვენი საკნიდან გაქცევა შეუძლებელია.

— მაშ, რა დაგვრჩენია?

— ველოდოთ ღვთის განგებას, — თქვა მან და სახეზე ღრმა მორჩილება გამოეხატა.

დანტესმა გაკვირვებით და თან აღფრთოვანებით შეხედა ამ ადამიანს. ის ასე დამშვიდებით ამბობდა უარს იმედზე, რომელიც ამდენი ხნის მანძილზე ჰკვებავდა მას.

— ახლა მაინც მითხარით, ვინა ხართ? — ჰკითხა დანტესმა.

— ღმერთო ჩემო! იცით, რომ აღარაფერში გამოგადგებით და მაინც გაინტერესებთ? კეთილი, გეტყვით.

— თქვენ შეგიძლიათ დამამშვიდოთ და გამამხნევოთ, რადგან ძლიერთა შორის უძლიერესად მიმაჩნისხართ.

აბატს ნაღვლიანად გაელიმა.

— მე მქვია აბატი ფარია; როგორც უკვე იცით, 1811 წლიდან ციხესიმაგრე იფის პატიმარი ვარ; მანამდე კი, სამი წლის განმავლობაში, ფენესტრელის სიმაგრეში ვიჯექი.

1811 წლიდან პიემონტიდან საფრანგეთში გადმომიყვანეს. აქ გავიგე, რომ ნაპოლეონს ბედმა, რომელიც მაშინ თითქოს მისი მორჩილი იყო, არგუნა ვაჟიშვილი, აკვანშივე რომის იმპერატორად აღიარებული. მაშინ ექვსსაე ვერ შევიტანდი იმაში, რასაც თქვენ ახლა ამბობთ; როგორ წარმოვიდგენდი, რომ ოთხი წლის შემდეგ ამ გოლიათს ძირს დანარცხებულს ვნახავდი; მაშ, ვინ მეფობს საფრანგეთში? განა ნაპოლეონ მეორე?

— არა, ლუდოვიკო მეთვრამეტე.

— ლუდოვიკო მეთვრამეტე? ლუდოვიკო მეთექვსმეტის ძმა? უცნაური და სასწაულებრივია ღვთის განგება. რისთვის დასცა ის, ვინც თვითონვე აღამაღლა და ან რისთვის აღამაღლა, ვინც უკვე განწირული ჰყავდა.

დანტესი თვალს არ აშორებდა ამ ადამიანს, რომელსაც ქვეყნიერების ბედმა თავისი საკუთარი ამბავი გადაავიწყა.

— დიახ, დიახ, — განაგრძო აბატმა, — აქ იგივეა, რაც ინგლისში. კარლ პირველის შემდეგ კრომველი, კრომველის შემდეგ კარლ II, ხოლო იაკობ II შემდეგ, შესაძლებელია, რომელიმე მისი ცოლისძმა, ნათესავი ან ორანის რომელიმე პრინცი, ყოფილი შტატჰალტერი, გახდეს მეფე; და მაშინ ისევ ახალი დათმობები ხალხის მიმართ, კონსტიტუცია, თავისუფლება! თქვენ ამას მოესწრებით, ყმაწვილო, — უთხრა მან დანტესს და ღრმა, ანთებული თვალებით შეხედა. ასეთი თვალები, ალბათ, წინასწარმეტყველებს თუ აქვთ, — თქვენ ჯერ ახალგაზრდა ხართ. მოესწრებით ამ ამბავს.

— დიახ, თუკი აქედან გასვლას ველირსები.

— მართალი ხართ, — უპასუხა აბატმა, — ჩვენ ხომ პატიმრები ვართ, მაგრამ არის წუთები, როდესაც ადამიანი თავდავიწყებას ეძლევა; ჩემი თვალები კედლის იქით იყურება და, ასე მგონია, თავისუფალი ვარ-მეთქი.

— ერთი ეს მითხარით, რისთვის დაგაპატიმრეს?

— მე? იმისთვის, რომ 1807 წელს ვოცნებობდი იმაზე, რაც ნაპოლეონს 1811 წელს უნდა განეხორციელებინა. იმიტომ, რომ მეც მაკიაველივით, იტალიაში არსებული პატარა სამთავროების ნაცვლად, რომლებსაც უძლური მტარვალები მართავდნენ, მინდოდა მენახა ერთიანი და დიდი სახელმწიფო, განუყოფელი და ძლიერი. იმიტომ, რომ მეგონა, უჭკუო გვირგვინოსანში აღმოვაჩინე ჩემი ჩეზარე ბორჯია, რომელიც თავს ისე მაჩვენებდა, თითქოს ყველაფერში მეთანხმებოდა, თურმე იმიტომ, რომ უკეთ ეღალატა ჩემთვის. ეს იყო ალექსანდრე VI და კლემენტი VII¹ (¹ ალექსანდრე VI (ბორჯია) და კლემენტი (VII (მედიჩი) «— რენესანსის ეპოქის რომაელი პაპები, ცნობილნი თავიანთი ფართო პოლიტიკური გეგმებით.) გეგმა, რომელიც ყოველთვის მარცხით დამთავრდება, რადგან მას ამაოდ ჰკიდებენ ხელს და თვით ნაპოლეონმაც ვერ მოახერხა მისი განხორციელება; იტალია ნამდვილად დაწყევლილია.

თქვა მოხუცმა და თავი დახარა.

დანტესისათვის გაუგებარი იყო, როგორ შეეძლო ადამიანს თავისი სიცოცხლე საფრთხეში ჩაეგდო ამგვარი ინტერესებისათვის; მართალია, იგი იცნობდა ნაპოლეონს, ნანახი ჰყავდა იგი და ესაუბრა კიდევ, მაგრამ კლემენტ VII-ზე და ალექსანდრე VI-ზე წარმოდგენა არ ჰქონდა.

— თქვენ ხომ არ ხართ, — უთხრა დანტესმა, რომელიც, ეტყობოდა, იზიარებდა იფში გამეფებულ შეხედულებას, — თქვენ ხომ არ ხართ ის მღვდელი, რომელსაც ავადმყოფად თვლიან?

— რომელსაც შეშლილად თვლიან, გინდათ თქვათ, არა?

— მე ვერ გავბედე ამის თქმა, — უთხრა ღიმილით დანტესმა.

— დიახ, დიახ, — უპასუხა ფარიამ მწარე ღიმილით, — დიახ, ეს მე მივაჩნივართ შეშლილად; უკვე დიდი ხანია, რაც ციხესიმაგრე იფის ბინადართათვის სიცილის საგანი

შევიქენი. ამ გამოუვალ უბედურების სამყოფელში ბავშვები რომ ცხოვრობდნენ, მე მათ დასაშოშმინებლად გამოვდგებოდი.

დანტესი ცოტა ხანს გაუნძრევლად იდგა, ხმას არ იღებდა.

— მაშ, უარს ამბობთ გაქცევაზე? — უთხრა აბატს ბოლოს.

— მე ვხედავ, რომ გაქცევა შეუძლებელია. ისეთი რამის გაკეთების ცდა, რაც ღმერთს არ სურს, ნიშნავს ამხედრდე მის წინააღმდეგ.

— გულს რატომ იტყებთ? პირველი ცდისთანავე გამარჯვების სურვილი იმას ნიშნავს, რომ უკვე ბევრსა სთხოვთ განგებას. ნუთუ არ შეიძლება, სხვა მიმართულებით დავიწყოთ გათხრა?

— მერე იცით თქვენ, რა მიღირდა მე ეს ხვრელი, რომ ხელახლა დავიწყო თხრა? იცით თქვენ, რომ მე ოთხი წელი დამჭირდა მხოლოდ საჭირო იარაღების გასაკეთებლად? იცით თუ არა, რომ ორი წლის განმავლობაში ვთხრიდი გრანიტით მაგარ მიწას? იცით თუ არა, რომ გამომქონდა ქვები, რომლებსაც წინათ ადგილიდანაც ვერ დავძრავდი, რომ მთელ დღეებს ამ უზომო მუშაობაში ვატარებდი და ზოგიერთ საღამოს თავს ბედნიერად ვთვლიდი, როდესაც მოვახერხებდი ერთი კვადრატული დიუმი გამომეტეხა ქვასავით გამაგრებული ბათქაშიდან. იცით თუ არა, რომ გამოთხრილი მიწისა და ქვების დასამალავად გავანგრეე კედელი და ყველაფერ ამას ვყრიდი კიბის ქვეშ, რომელიც სულ მთლად ავსებულია. ხელახლა რომ დამეწყო თხრა, ღორღის დასამალავი ადგილიც აღარ მექნებოდა. იცით თუ არა, რომ, როდესაც მე მეგონა, მიზანს უკვე ვაღწევ-მეთქი და ვგრძნობდი, ძალა მხოლოდ სამუშაოს დამთავრებისათვის მეყოფოდა, ღმერთმა უცებ არა თუ გადამიდო ვადა მიზნის შესასრულებლად, არამედ გადამიტანა, ვინ იცის, სად? არა, მე თქვენ გითხარით და კიდევ გიმეორებთ, უკვე თითხაც კი არ გავანძრევ თავისუფლების მოსაპოვებლად, რადგან ღმერთის სურვილია, სამუდამო პატიმრობაში დავრჩე.

ედმონდმა თავი დახარა. არ უნდოდა მოხუცისათვის ეგრძნობინებინა, რომ ამხანაგის შექმნის სიხარული ნაწილობრივ ხელს უშლიდა, თანაგრძნო შეწუხებული პატიმრისათვის, რომელმაც ვერ მოახერხა გაქცევა.

აბატი ფარია დანტესის საწოლზე ჩამოჯდა, დანტესი კი ფეხზე იდგა.

ყმაწვილ კაცს არასოდეს უფიქრია გაქცევაზე. არის ზოგჯერ ისეთი ამბები, რომელთა შესრულება იმდენად წარმოუდგენლად მიაჩნია ადამიანს, რომ თავშიც არ გაივლებს მათზე ფიქრს და რაღაც ინსტინქტით გაუბრუნებს მათ. ადამიანმა რომ მიწაში 50 ფუტის სიგრძე ხვრელი გამოთხარო, სამი წელი მოანდომო ამ სამუშაოს, იმისათვის რომ გამარჯვების შემთხვევაში ზღვაზე გადამყურე ნაპრალს მიაღწიო, თუ მანამდე გუშაგის ტყვიამ არ მოგკლა, ხოლო თუ ყოველივე ამას გაუძელი, მთელი ერთი ლიეს გაცურვა მოგიხდეს. — ეს საკმარისზე უფრო მეტი იყო, რათა ადამიანი აუცილებლობას დამორჩილებოდა. ჩვენ კი ვიცით, რომ ამ მორჩილებამ დანტესი სიკვდილი პირას მიყვანა.

მაგრამ ახლა, როდესაც დანტესმა დაინახა მოხუცი, რომელიც ცხოვრებას ასეთი ენერგიით ებლაუჭებოდა და მას თავგანწირული გადაწყვეტილების მაგალითს აძლევდა, დაიწყო თავისი ძალის მოსინჯვა. — «ამ მოხუცმა, — ფიქრობდა იგი, — გააკეთა ის, რაზედაც მე წარმოდგენა არ მქონდა; ჩემზე გაცილებით ხნიერმა, ნაკლებ ღონიერმა, ნაკლებ მარჯვე ადამიანმა, წამებითა და მოთმინებით მოიპოვა ყველა საჭირო იარაღი ამ დაუჯერებელ სამუშაოს შესასრულებლად, და მხოლოდ ნახაზის უზუსტობამ დაამარცხა. ასეთმა ადამიანმა გააკეთა ყოველივე ეს. მაშ, ჩემთვის არაფერი არ ყოფილა შეუძლებელი. ფარიამ გათხარა 50 ფუტის სიგრძის თხრილი — მე გავთხრი ასს. ორმოცდაათი წლის ფარია მუშაობდა სამი წლის განმავლობაში, — მე ჯერ ახალგაზრდა ვარ, ვიმუშავებ ექვსს; ფარიას, აბატს, სწავლულს, ღვთისმსახურს არ ეშინოდა გაეცურა იფიდან კუნძულ დომსა,

როტენსა ან ლემერამდე, — მე კი, მეზღვაური, მამაცი მყვინთავი, რომელსაც ხშირად ზღვის ფსკერზე უცურია მარჯნის საძებნელად, ნუთუ ვერ შევძლებ ცურვით ერთი ლიე დავძლიო? რამდენი დროა საჭირო, რომ ერთი მილი გავცურო? ერთი საათი. განა საათობით არ ვყოფილვარ ზღვაში ნაპირზე გამოუსვლელად? არა, არა, მე მჭირდებოდა მხოლოდ გამამხნევებელი მაგალითი. ყველაფერი, რაც სხვამ გაკეთა ან შეეძლო გაეკეთებინა, ჩემთვის მისაწვდომია.

დანტესი ერთხანს ჩაფიქრდა.

— მე ვიპოვე ის, რასაც თქვენ ეძებდით, — უთხრა მან ცოტა ხნის შემდეგ მოხუცს. ფარია შეკრთა.

— თქვენ? — ჰკითხა მან და ისეთი სახით შეხედა, რომ, ეტყობოდა, თუ დანტესი სიმართლეს ეტყოდა, მისი სასოწარკვეთილება ხანგრძლივი აღარ იქნებოდა, — რა აღმოაჩინეთ ასეთი?

— დერეფანი, რომელიც თქვენ გადასერეთ, გაჭიმულია იმავე მიმართულებით, როგორც გარე გალერეა, ხომ ასეა?

— დიახ.

— მათ უნდა ამორებდეთ თხუთმეტი ფუტი.

— სულ დიდი.

— მაშ, ასე: დერეფნის შუაგულიდან გზა პირდაპირი კუთხით უნდა გავიკვალოთ, ამჯერად თქვენ უფრო ზუსტად გამოაინგარიშებთ, ჩვენ მივალწევთ გარე დერეფნამდე, მოვკლავთ გუმბაგს და თავს ვუშველით. ამ გეგმის სისრულეში მოსაყვანად მხოლოდ ვაჟკაცობაა საჭირო. თქვენ იგი გაქვთ, არც მე ვარ ჯაბანი, აღარაფერს ვამბობ მოთმინებაზე: თქვენ საქმით დაამტკიცეთ თქვენი მოთმინება, მეც ჩემსას დავამტკიცებ.

— მომითმინეთ, ჩემო კარგო, — შეაჩერა იგი აბატმა, — თქვენ არ იცით, როგორი ვაჟკაცობა შემწევს და რაში ვაპირებ ჩემი ძალის გამოყენებას. რაც შეეხება მოთმინებას, ვფიქრობ, საკმაო მოთმინების პატრონი ვარ: ყოველ დილას ხელახლა ვაგრძელებდი ხოლმე ღამის სამუშაოს, ხოლო ყოველ ღამეს — დღის სამუშაოს, მაგრამ მაშინ, კარგად დამიგდეთ ყური, ახალგაზრდავ, — მე მეგონა, ვემსახურებოდი ღმერთს, რაკი მის მიერ შექმნილ არსებას თავისუფლებას ვანიჭებდი; არსებას, რომელიც უდანაშაულო იყო და, მამასადამე, არც უნდა დასჯილიყო.

— განა ახლა რაიმე შეიცვალა, მას შემდეგ, რაც მე გნახეთ, განა თავი დამნაშავედ სცანით? სთქვით! — ჰკითხა დანტესმა.

— არა, მაგრამ არ მინდა, დამნაშავე გავხდე. აქამდე მე საქმე მქონდა უსულო საგნებთან, თქვენ კი ახლა მთავაზობთ, ცოცხალ ადამიანებთან ვიქონიო საქმე, მე შევძელი გამენგრია კედელი და მომესპო კიბე, მაგრამ არავის არ შევუნგრევ გულმკერდს და არავის არ მოვუსპობ სიცოცხლეს.

დანტესმა გაკვირვებით შეხედა მას.

— როგორ? — თქვა მან, — გაქცევის შესაძლებლობა რომ მოგეცეთ, ასეთი აზრი შეგაჩერებდათ?

— თქვენ თვითონ, — უთხრა ფარიამ, — მედილეგეს რატომ არ სთხლიშეთ თავში მაგიდის ფეხი, რატომ არ გადაიცვით მისი ტანისამოსი და არ შეეცადეთ გაქცევას?

— იმიტომ, რომ ფიქრადაც არ მომსვლია ასეთი აზრი, — უპასუხა დანტესმა.

— ეს იმიტომ, რომ თქვენ ბუნებითვე არა ხართ დაბადებული ამგვარი დანაშაულის ჩასადენად, თქვენ ისეთი შეძრწუნებით უყურებთ ადამიანის მოკვლას, რომ ამაზე არც გიფიქრიათ. უბრალო და ნებადართულ ამბებში ჩვენს ბუნებრივ გულისწადილს პირდაპირი გზით მივყავართ. ვეფხვს, ბუნებით სისხლისმსმელს, — სისხლის დაღვრა მისი საქმეა, მისი დანიშნულებაა, — მხოლოდ ერთი რამ სჭირდება, ყნოსვით იგრძნოს

მსხვერპლის სიახლოვე. იგი მაშინვე ისკუპებს მისკენ და ნაკუწ-ნაკუწ აქცევს. ეს მისი ინსტინქტია და იგი ემორჩილებას მას. მაგრამ ადამიანს, პირიქით, სისხლის დანახვა ეზიზღება; საზოგადოების კანონი კი არ გვიკრძალავს მკვლელობას, არამედ ბუნების კანონი.

დანტესი შეადრწუნა აბატის სიტყვებმა: ეს სინამდვილეში იმის ახსნა იყო, რაც შეუგნებლად ხდებოდა მის გონებაში, ან, უკეთ რომ ვთქვათ, მის სულში, რადგანაც აზრების ერთი ნაწილი თავში იბადება, ხოლო მეორე — გულში.

— შემდეგ, — განაგრძო ფარიამ, — 12 წლის განმავლობაში, რაც ციხეში ვზივარ, გავიხსენე ყველა ცნობილი გაქცევის ამბავი. მე დავინახე, რომ ისინი იშვიათად ხორციელდებოდა. ბედნიერი გაქცევა, სრული გამარჯვებით დაგვირგვინებული გაქცევა მხოლოდ მაშინ ხდება, როცა მასზე ბევრს ფიქრობენ და როცა თანდათანობით ამზადდებიან. ამგვარად გაიქცა ჰერცოგი ბოფორი ვენსენის ციხესიმაგრიდან, აბატი დიუბუკუა — ფორ-ლევეკიდან, ხოლო ლატიუდი — ბასტილიიდან. არის კიდევ შემთხვევით გაქცევის მაგალითები, ეს ყველაზე კარგია; დამიჯერეთ, დავუცადოთ ხელსაყრელ შემთხვევას და, თუ ეს შემთხვევა მოგვეცემა, გამოვიყენოთ.

— თქვენ შეგიძლიათ ლოდინი, — უთხრა დანტესმა ოხვრით, — თქვენ ყოველ წუთს გართული იყავით ამ ხანგრძლივი სამუშაოთი, ხოლო როდესაც შრომა არ გართობდათ, გამშვიდებდათ იმედი.

— როგორ გგონიათ, მხოლოდ ეს ამბავი მართობდა?

— მაშ, რას აკეთებდით?

— ვწერდი ან ვმეცადინებოდი.

— მაშ, თქვენ გაძლევენ ქაღალდს, კალამს და მელანს?

— არა, მაგრამ მე თვითონ ვაკეთებ.

— თქვენ აკეთებთ ქაღალდს, კალამს და მელანს? — შესძახა დანტესმა.

— დიახ.

დანტესმა აღტაცებით შეხედა ამ კაცს, თუმცა უძნელდებოდა დაეჯერებინა მისი ნათქვამი. ფარიამ შენიშნა ეს ოდნავი ეჭვი.

— როდესაც თქვენ ჩემთან მოხვალთ, გიჩვენებთ მთელს თხზულებას, ჩემი აზროვნების ნაყოფს, მთელი ჩემი ცხოვრების კვლევა-ძიებისა და ფიქრების შედეგს, რომელზედაც ვმუშაობდი რომში კოლოსეუმის ჩრდილში, ვენეციაში — წმინდა მარკოზის თაღის ქვეშ და ფლორენციაში — მდინარე არნოს ნაპირზე. მაშინ ეჭვიც არ მეპარებოდა, რომ მედილეგები იფის კედლებში ამდენ თავისუფალ დროს მომცემდნენ მის დასაწერად. ეს არის ტრაქტატი «იტალიაში ერთიანი მონარქიის შესაძლებლობაზე», ის შეადგენს დიდ ტომს.

— და თქვენ ის დაწერეთ?..

— ორ პერანგზე. მე გამოვიგონე ნივთიერება, რომელიც ტილოს პერგამენტივით მკვრივსა და გლუვსა ხდის.

— მაშ, თქვენ ქიმიკოსი ყოფილხართ?

— ნაწილობრივ. მე ვიცნობდი ლავუაზიეს და ვმეგობრობდი კაბანისთან¹ (¹ ლავუაზიე — სახელოვანი ფრანგი მეცნიერი, თანამედროვე ქიმიის ერთ-ერთი ფუძემდებელი (1743—1794); კაბანისი — ფრანგი მატერიალისტი — მედიკოსი, რომელმაც დიდი გავლენა მოახდინა თავის თანამედროვე მეცნიერებაზე (1757—1808).

— მაგრამ ასეთი გამოგონებისათვის საჭირო იყო ისტორიული საბუთები, თქვენ გქონდათ წიგნები?

— რომში მე მქონდა, დაახლოებით, ხუთი ათასი წიგნისაგან შემდგარი ბიბლიოთეკა, მათმა კითხვამ და ხელახალმა გადაკითხვამ დამარწმუნა, რომ, თუ კარგად შერჩეული

ასოცდახუთი თხზულება ვერ შეაჯამებს კაცობრიობის ცოდნას, ყოველ შემთხვევაში, მოგცემს იმას, რის ცოდნაც სასარგებლოა ადამიანისათვის. სამი წლის სიცოცხლე ამ წიგნების კითხვას შევალე და, როდესაც დამაპატიმრეს, თითქმის ზეპირად ვიცოდი ისინი. ციხეში მეხსიერებას ცოტა ძალა დავატანე და ყველაფერი გამახსენდა. მე შემემლო თქვენთვის ზეპირად წამეკითხა თუკიდიდე, ქსენოფონტე, პლუტარქე, ტიტ ლივიუსი, ტაციტი, სტრადა, იორნანდა, დანტე, მონტენი, შექსპირი, სპინოზა, მაკიაველი და ბოსიუე. მე თქვენ დაგისახელეთ უფრო ღირსშესანიშნავები.

— მაშ რამდენიმე ენა გცოდნიათ?

— მე ვლაპარაკობ ხუთ ცოცხალ ენაზე: გერმანულსა, ფრანგულსა, იტალიურსა, ინგლისურსა და ესპანურზე. ძველი ბერძნულის დახმარებით მესმის თანამედროვე ბერძნული, რომელსაც თუმცა ცუდად ვლაპარაკობ, მაგრამ ახლა ვსწავლობ.

— ბერძნულს სწავლობთ? — ჰკითხა დანტესმა.

— დიახ, ნაცნობი სიტყვებისგან მე შევადგინე ლექსიკონი. ამ სიტყვებს ისე განვალაგებდი ხოლმე, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო ჩემი აზრების გამოხატვა. დაახლოებით, ათასი სიტყვა ვიცი, მეტი არ მინდა, თუმცა ლექსიკონებში, ჩემი ფიქრით, ასი ათასზე მეტია. მართალია, მჭევრმეტყველი ვერ ვიქნები, მაგრამ მშვენივრად გამიგებენ და ჩემთვის ესეც საკმარისია.

ედმონდი უფრო და უფრო მეტად აღფრთოვანებული იყო და ამ კაცის ნიჭი თითქმის ზებუნებრივად მიაჩნდა. მას უნდოდა, სიტყვაში გამოეჭირა იგი.

— კი მაგრამ, თუ კალამს არ გაძლევდნენ, რითი სწერდით ამ ვრცელ ტრაქტატს?

— მშვენიერი კალმები გავიკეთე: რომ იცოდნენ, ჩვეულებრივად მიღებულ კალამს ამჯობინებდნენ — ვეებერთელა მერლანების¹ (მერლანი — ერთგვარი თევზია.) თავის ხრტილისაგან, რომლებიც ჩვენთან ზოგჯერ მარხვის დღეებში მოაქვთ. ყოველთვის დიდი სიხარულით ველოდი ოთხშაბათს, ხუთშაბათს და შაბათს, იმიტომ, რომ იმედი მეძლეოდა, ამ დღეებში ჩემი კალმების მარაგს გავზრდი-მეთქი, ისტორიული შრომები კი, ვაღიარებ, ჩემი საყვარელი საქმიანობაა. როდესაც წარსულში ჩავეფლობი, მაგიწყდება სინამდვილე, თავისუფლად და დამოუკიდებლად მივყვები ისტორიას და აღარ ვფიქრობ, რომ პატიმარი ვარ.

— სამელნე? — ჰკითხა ისევ დანტესმა: — მელანს რისგანღა აკეთებთ?

— ჩემს საკანში ოდესღაც ბუხარი ყოფილა; ეს ბუხარი, ალბათ, რამდენიმე ხნით ადრე ჩემს მოსვლამდე, მოუშლიათ; მაგრამ იმის გამო, რომ იქ წლების განმავლობაში ცეცხლი ენთო, კედლები შეჭვარტლული ჰქონდა, ამ ჰვარტლს ვხსნი ღვინოში, რომელსაც კვირადღეობით მაძლევენ და მშვენიერ მელანს ვამზადებ. ამას გარდა, თითებს ვიჩხვლეტ და ზოგიერთ თვალში მოსახვედრ შენიშვნას სისხლით ვწერ.

— როდის შემიძლია ვნახო ყოველივე ეს? — ჰკითხა დანტესმა.

— როდესაც გნებავთ, — უპასუხა ფარიამ.

— ამ წუთშივე! — შესძახა ყმაწვილმა კაცმა.

— მაშ, მომყევით, — უთხრა აბატმა.

თქვა ეს თუ არა, მიწისქვეშ დერეფანში ჩამვრა და მიიმალა.

დანტესი უკან მიჰყვა.

XVII

აბატის საკანი

მიწისქვეშა გასასვლელი დანტესმა წელში მოხრილმა, მაგრამ საკმაოდ ადვილად გაიარა და მიაღწია დერეფნის ბოლოს, რომელიც აბატის საკანში შედიოდა. აქ

გასასვლელი ისე ვიწროვდებოდა, რომ კაცი ხოხვით ძლივს გაძვრებოდა. აბატის საკნის იატაკი თლილი ქვებით იყო დაგებული, ფარიამ საკნის ყველაზე ჩაბნელებულ კუთხეში სწორედ ერთ-ერთი ასეთი ფილა ამოეღო და აქედან დაეწყო ის მიძიმე სამუშაო, რომლის დასასრულის მოწმე თვით დანტესი გახდა.

საკანში შეძვრომისა და ფეხზე დადგომისთანავე, ყმაწვილმა კაცმა ცნობისმოყვარეობით მოათვალიერა იქაურობა. ერთი შეხედვით, აქ თითქოს არაფერი იყო არაჩვეულებრივი.

— მაშ, ასე, — თქვა აბატმა, — ახლა პირველის თხუთმეტი წუთია და ჩვენს განკარგულებაში რამდენიმე საათი კიდევ რჩება.

დანტესმა ირგვლივ მიმოიხედა; თვალებით ეძებდა საათს, რომლითაც აბატმა ასე ზუსტად განსაზღვრა დრო.

— შეხედეთ სინათლის სხივს, რომელიც ჩემი სარკმლიდან შემოდის, და კედელზე ჩემს მიერ გავლებულ ხაზებს, — უთხრა აბატმა, — საათი რომ მქონოდა, ისე ზუსტად ვერ განვსაზღვრავდი დროს, როგორც ამას ამ ხაზებით ვაკეთებ, რადგან საათი შეიძლება გაფუჭდეს; მზე და დედამიწა კი მუდამ ზუსტად მუშაობენ.

ამ განმარტებამ დანტესი ვერაფერს ვერ მიახვედრა; როდესაც ის მთებიდან ამოსულ და ხმელთაშუა ზღვაში ჩამავალ მზეს უყურებდა, ყოველთვის ეგონა, მზე ბრუნავდა და არა დედამიწა. ორმაგი ბრუნვა დედამიწის სფეროსი რომელზედაც ის ცხოვრობდა, წარმოუდგენლად მიაჩნდა, მით უმეტეს, რომ ვერ ამჩნევდა ამ ბრუნვას. მისი თანამოსაუბრის თითოეულ სიტყვაში ხედავდა მეცნიერების საიდუმლოებას, ისევე სასწაულებრივს, როგორც ის ოქროსა და ალმასების საბადოებია, რომლებიც მას ჯერ კიდევ სულ ბავშვს უნახავს გუზერატში და გოლკონდში მოგზაურობის დროს.

— სული მიმდის, ვიდრე თქვენს სიმდიდრეს ვნახავდე, — უთხრა მან აბატს.

აბატი ბუხრისკენ წავიდა და სატეხით, რომელსაც ხელიდან არ უშვებდა, ამოიღო ქვა (ოდესღაც კერიის როლის შემსრულებელი), იგი საკმაოდ დიდად ამოღრმავებულ ადგილს ფარავდა. სწორედ აქ ინახებოდა ყველა ის იარაღი, რომლებზედაც დანტესს ელაპარაკა.

— რა გინდათ, პირველად ნახოთ? — ჰკითხა აბატმა.

— მაჩვენეთ თქვენი დიდი შრომა იტალიის მონარქიის შესახებ.

ფარიამ ამ საიდუმლო სკივრიდან ამოიღო სამი თუ ოთხი ნაჭერი გრაგნილი, პაპირუსის ფურცლებივით დახვეული: ეს იყო ტილოს ზოლების გრაგნილები, სიგანით 4 დუიმი და სიგრძივ 18 დუიმი. ზოლები დანომრილი იყო. დანტესმა თავისუფლად შეძლო მათი წაკითხვა, რადგან იგი დაწერილი იყო აბატის მშობლიურ ენაზე, ესე იგი იტალიურად, ხოლო დანტესს, როგორც პროვანსის მკვიდრს, მშვენივრად ესმოდა ეს ენა.

— ხედავთ, — უთხრა აბატმა, — მთლიანად აქაა მოთავსებული. ეს რვა დღეა, სამოცდამერვე ზოლზე უკანასკნელი თავი დავასრულე, ორი პერანგი და მთელი ჩემი ცხვირსახოცები ამას მოუწდა. თუ ოდესმე თავისუფლება მეღირსება და იტალიაში გამოჩნდება გამომცემელი, რომელიც ჩემი წიგნის ბეჭდვას გაბედავს, მაშინ ჩემი სახელი ქვეყანას მოეფინება.

— დიახ, — უთხრა დანტესმა, — კარგად ვხედავ. ახლა გთხოვთ მაჩვენოთ კალმები, რითაც ეს შრომა დაწერეთ.

— აი, ნახეთ, — უთხრა ფარიამ დანტესს და აჩვენა პატარა ჩხირი, რომელიც სიგრძით 10 დუიმი იქნებოდა, ხოლო სიგანით — ნახევარი დუიმი. ამ ჩხირზე ძაფით დამაგრებული იყო მელანში მოსვრილი თევზის ხრტილი, რომელზედაც აბატი ესაუბრა. ხრტილი ისე იყო წაგრძელებული და გაყოფილი, როგორც ბუნებრივი კალამი.

დანტესმა კალამი გასინჯა და თვალებით დაუწყო ძებნა იმ იარაღს, რომლითაც იგი ასე ზუსტად და კარგად იყო გამოთლილი.

— ჰო! მესმის, თქვენ ეძებთ ჯაყვას, არა? — ჰკითხა ფარიამ, — ეს ჩემი სიამაყეა. ჯაყვა და, აი, ეს დანა რკინის ძველი შანდლისაგან გავაკეთე.

ჯაყვა სამართებლივით ჭრიდა, დანას კი ის უპირატესობა ჰქონდა, რომ ერთსა და იმავე დროს ხანჯლისა და დანის მაგივრობას სწევდა.

დანტესი ამ ნივთებს ისეთივე დაკვირვებით ათვალიერებდა, როგორც ზოგჯერ მარსელში იშვიათი საქონლის დუქნებში სინჯავდა შორეული მოგზაურობის კაპიტნების მიერ სამხრეთის ნაპირებიდან წამოღებულ ველურთა ნამუშევრებს.

— რაც შეეხება მელანს, — უთხრა ფარიამ, — იცით, რისგან ვაკეთებ. მას საერთოდ საჭიროების მიხედვით ვამზადებ.

— ახლა ერთი რამ მაკვირვებს, — უთხრა დანტესმა, — ასეთი შრომისათვის როგორ გყოფნიდათ დღეები?

— ღამეებსაც მუშაობაში ვატარებდი, — უთხრა ფარიამ.

— ღამეებს? განა თქვენ კატის თვალები გაქვთ და ღამით ხედავთ?

— არა, არა, მაგრამ ღმერთმა ადამიანს მისცა გონება, რომ შეავსოს ის, რასაც გრძნობის ორგანოებით ვერ ახერხებს. მე სინათლით უზრუნველყოფილი ვიყავი.

— ეგ როგორ?

— ხორცს, რომელიც ჩემთან მოაქვთ, ვაცლი სიმსუქნეს, ვადნობ მას და ვღებულობ სუფთა ქონს. აი, ჩემი ჭრაქი. — და აბატმა ჭრაქი დაანახვა: — ამგვარი ჭრაქებით საზეიმო დღეებში ქუჩებს ანათებენ.

— ცეცხლი?

— აი, ორი კვესი და პერანგის ნაჭრებისაგან გაკეთებული აბედი.

— ასანთი?

— კანის ავადმყოფობა მოვიგონე და გოგირდი ვითხოვე. თხოვნა შემისრულეს.

დანტესმა იარაღები მაგიდაზე დააწყო და თავი ჩაქინდრა. ის პირდაპირ რეტდასხმული იყო ამ კაცის შეუდრეკელობითა და მისი გონების სიძლიერით.

— ეს ჯერ კიდევ ყველაფერი როდია, — უთხრა ფარიამ, — ყველა განძეული კაცმა ერთ ადგილას არ უნდა გადამალოს; ახლა დავხუროთ ეს საიდუმლო სკივრი.

მათ ქვა თავის ადგილას დადეს, აბატმა ზემოდან მიწა გადააყარა და ფეხით დატკეპნა, რათა ქვის ამოღება არავის შეემჩნია. შემდეგ საწოლს მიუახლოვდა და გამოსწია. საწოლის თავთან ხვრელი იყო, ეს ხვრელი ქვით თითქმის ჰერმეტიულად იყო დახურული, ამ ხვრელში ჩაშვებული იყო 30 ფუტის სიგრძის თოკის კიბე.

დანტესმა მოსინჯა კიბე, ის ყოველგვარ სიმძიმეს გაუძლებდა.

— სად იშოვებთ თოკი ასეთი შესანიშნავი კიბის გასაკეთებლად? — ჰკითხა დანტესმა.

— ჯერ ერთი, ჩემი პერანგებიდან და შემდეგ ზეწრის ნახევებიდან, რომლებსაც ფენესტრელში სამი წლის მანძილზე ვგრეხდი. როდესაც იფში გადმომიყვანეს, იმდენი ვიღონე, რომ საშუალება გამოვინახე, ეს დაგრეხილი თოკები თან გადმომეტანა. აქ განვაგრძე მუშაობა.

— მერე, ვერავინ ამჩნევდა, რომ ზეწრები შემოტეხილი აღარ იყო?

— მე ხელახლა ვუკეცავდი ნაპირებს.

— რითი?

— აი, ამ ნემსით.

და აბატმა მონძებად ქცეული ტანისამოსიდან გამოადრო თევზის გრძელი წაწვეტებული ფხა, რომელსაც ბოლო გახვრეტილი ჰქონდა და შიგ ძაფი იყო გაყრილი.

— პირველად განზრახული მქონდა, — განაგრძო ფარიამ, — რკინის რიკულები გამექლიბა და ამ ფანჯრიდან გავქცეულიყავი; როგორც ხედავთ, იგი თქვენს სარკმელზე ფართოა და გაქცევის წინ კიდევ უფრო გავაფართოებდი. მაგრამ შევნიშნე, რომ ფანჯარა შიგნით ეზოში გადიოდა და უკუვაგდე ჩემი გეგმა, როგორც ნაკლებ საიმედო; მაგრამ კიბე შევინახე, სწორედ იმ მოულოდნელი შემთხვევისათვის, რომელზედაც წელან გელაპარაკეთ.

დანტესი თითქოს კიბეს სინჯავდა, მაგრამ, ეტყობოდა, სულ სხვა რამეზე ფიქრობდა. მას გონებაში ახალმა აზრმა გაურბინა. იქნებ ეს კაცი, ასეთი ნასწავლი, ჭკვიანი და გამომგონებელი, გაერკვეს ჩემი უბედურების მიზეზში, რომელიც ჩემთვის სიბნელით იყო მოცულიო.

— რაზე ფიქრობთ? — ჰკითხა ღიმილით აბატმა, რომელმაც დანტესის დუმილი მის გადაჭარბებულ აღფრთოვანებად ჩათვალა.

— ჯერ ერთი, ვფიქრობდი, რა დიდი ჭკუა გაქვთ დახარჯული თქვენი მიზნის მისაღწევად და თავისუფალი რომ იყოთ, მაშინ რაღას იზამდით.

— შესაძლებელია, არაფერს; შეიძლება ჩემი ჭკუა წვრილმან რამეებზე დამეხარჯა. ადამიანის გონების ფარულ სიმდიდრეს მხოლოდ უბედურება გამოავლენს. თოფის წამლის ასაფეთქებლად ძალის დაწოლაა საჭირო. სატუსალომ ჩემს სხვადასხვა მიმართულებით გაბნეულ შესაძლებლობებს ერთ წერტილში მოუყარა თავი. ისინი ერთმანეთს შეეჯახნენ ვიწრო სივრცეში, — თქვენ კი იცით, რომ ღრუბლების შეჯახებით ჩნდება ელექტრობა, ელექტრობისგან — ელვა, ელვისგან — სინათლე.

— არა, მე არაფერი ვიცი, — უპასუხა თავისი უცოდინარობით დათრგუნვილმა დანტესმა. — თქვენს მიერ წარმოთქმული ზოგიერთი სიტყვის შინაარსი სრულიად არ მესმის; რა ბედნიერებაა იყო ისეთი ნასწავლი, როგორიც თქვენ ხართ. აბატს გაელიმა.

— თქვენ ისა თქვით, რომ ორ რამეზე ფიქრობდით.

— დიახ.

— ერთი უკვე მითხარით, მეორე რომელიღაა?

— მეორე ისაა, რომ თქვენ მომიყვით თქვენი ცხოვრება და ჩემსას კი არ იცნობთ.

— თქვენი ცხოვრება, ყმაწვილო კაცო, ისეთი ხანმოკლეა, რომ არ შეიძლება ღირსშესანიშნავ ამბებს შეიცავდეს.

— ის შეიცავს უსაზღვრო უბედურებას, — უთხრა დანტესმა, — რისი ღირსიც მე არა ვარ და რომ აღარასოდეს არ წარმოვთქვა ღვთის საგმობი სიტყვები, როგორც ამას ხანდახან ჩავდივარ ხოლმე, მინდა დავრწმუნდე, რომ ჩემს უბედურებაში დამნაშავენი ადამიანები არიან.

— მაშ, იმ საქმეში, რომელსაც გაბრალებენ, თავი უდანაშაულოდ მიგაჩნიათ?

— მე უდანაშაულო ვარ, გეფიცებით მათ, ვისი სიცოცხლეც ჩემთვის ამქვეყნად ყველაზე ძვირფასია: მამაჩემსა და მერსედესს ვფიცავ.

— კარგი, მომიყევით თქვენი ისტორია. — უთხრა აბატმა, საიდუმლო ხვრელი დახურა და საწოლი ისევ კედელთან მიდგა.

დანტესი მოუყვა იმას, რასაც აბატი ისტორიას უწოდებდა.

ის შეიცავდა ინდოეთში მოგზაურობისა და აღმოსავლეთში ორჯერ თუ სამჯერ გამგზავრების ამბავს; მოუყვა თავისი უკანასკნელი რეისის შესახებ, კაპიტან ლეკლერის სიკვდილისა და მარშალზე გადასაცემად მიღებული წერილების ამბავს, მარშალთან შეხვედრას, ნუარტიესთვის წერილის გადაცემის ამბავს; უამბო ბოლოს მარსელში ჩამოსვლა, მამამისის ნახვა, მერსედესისადმი სიყვარული, ნიშნობა, დროებითი

დაპატიმრება, დაკითხვა და ბოლოს იფის ციხესიმაგრეში გამომწყვდევა. აქ მოსვლის შემდეგ მან უკვე აღარაფერი იცოდა, ისიც კი, თუ რამდენი ხანია, რაც პატიმარია.

აბატმა მოისმინა დანტესის ამბავი და ღრმად ჩაფიქრდა.

— სამართლის მეცნიერებაში, — თქვა მან ცოტა ხნის შემდეგ, — არის ბრძნული აქსიომა, რომელზედაც უკვე გელაპარაკეთ; გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ბოროტი ზრახვანი კაცს ბუნებით აქვს თანდაყოლილი, ადამიანს ზიზღსა ჰგვრის ბოროტმოქმედება. მაგრამ ცივილიზაციამ ჩვენში წარმოშვა მოთხოვნილებანი, ბიწიერებანი და სურვილები, რომლებსაც ზოგჯერ ისეთი გავლენის მოხდენა შეუძლიათ, რომ გვიხშობენ კეთილ სურვილებს და ბოროტებისაკენ მივყავართ. აქედან დასკვნა: გინდა იპოვო დამნაშავე, ეძებე ის, ვისაც ჩადენილი დანაშაული სარგებლობას მოუტანდა! თქვენს დაკარგვას ვისთვის შეიძლებოდა სარგებლობა მოეტანა?

— არავისთვის, ღმერთო ჩემო, მე ხომ სულ უმნიშვნელო პიროვნება ვიყავი.

— ასე ნუ მპასუხობთ. თქვენს პასუხში არ არის არც ლოგიკა, არც ფილოსოფია; ამქვეყნად, ჩემო კარგო, ყველაფერი პირობითია, დაწყებული მეფიდან, რომელიც ხელს უშლის თავის მემკვიდრეს და დამთავრებული კანცელარიის მოხელით, რომელიც ხელს უშლის შტატგარეშე აყვანილ მდივანს. თუ მეფე გარდაიცვლება, მემკვიდრე გვირგვინს ეღირსება; ხოლო თუ კანცელარიის მოხელე მოკვდება, მდივანს მემკვიდრეობად დარჩება 1.200 ლივრი. ეს 1.200 ლივრი ხელფასი მისთვის ცივილური ფურცელია; ის მისი არსებობისათვის ისევე საჭიროა, როგორც მეფისათვის თორმეტი მილიონი.

საზოგადოებრივი კიბის ამა თუ იმ საფეხურზე ყოველი ადამიანი, კიბის თავზე იქნება ის თუ ბოლოში, თავის გარშემო ქმნის ინტერესების პატარა ქვეყნიერებას, რომელსაც დეკარტის¹ (1 რენე დეკარტი — გამოჩენილი ფრანგი ფილოსოფოსი და ფიზიკოსი, რომელმაც თავისი შრომებით საბოლოოდ შეარყია სქოლასტიკა და საფუძველი ჩაუყარა თანამედროვე ფიზიკასა და ფსიქოლოგიას (1596—1650).) ქვეყნიერების მსგავსად აქვს თავისი გრიგალი და მოკაუჭებული ატომები. რაც უფრო მაღალ საფეხურზე დგახარ, მით უფრო მეტია ეს პატარა ქვეყნიერებები. ეს არის გადაყირავებული სპირალი, რომელიც ეკვილიბრისტიკის წყალობით წონასწორობის წერტილის ირგვლივ წვეტიანად არის დამაგრებული. მაგრამ თქვენს ამბავს დავუბრუნდეთ. თქვენ «ფარაონის» კაპიტნად გნიშნავდნენ.

— დიახ.

— თქვენ ცოლად მოგყავდათ ლამაზი ქალიშვილი?

— დიახ.

— იყო თუ არა ვინმე დაინტერესებული, რომ თქვენ «ფარაონზე» კაპიტნად არ დაენიშნეთ? იყო თუ არა ვინმე დაინტერესებული იმით, რომ თქვენ არ გეთხოვათ მერსედესი? ჯერ მიპასუხეთ პირველ კითხვაზე, რომელიც ყველა გამოსაცნობი ამბის გასაღებია. იყო თუ არა ვინმე დაინტერესებული, რომ თქვენ «ფარაონზე» კაპიტნად არ დაენიშნეთ?

— არა, მე გემზე ყველას ძალიან ვუყვარდი. მეზღვაურებისათვის უფროსის არჩევის უფლება რომ მიეცათ, მე ამირჩევდნენ, ამაში დარწმუნებული ვარ. მხოლოდ ერთ კაცს ჰქონდა რაღაც მიზეზი, რომ არ ვდომებოდი: ერთხელ მე მას წავეჩხუბე, დუელი შევთავაზე, მაგრამ უარი მითხრა.

— აი, ხედავთ! რა ერქვა იმ კაცს?

— დანგლარი.

— რას აკეთებდა გემზე?

— მონაგარიშე იყო.

— კაპიტანი რომ გამხდარიყავით, თქვენ მას ისევ თავის ადგილზე დატოვებდით?

— არა, თუ ეს ჩემზე იქნებოდა დამოკიდებული. მე შევამჩნიე, რომ მას ანგარიშებში ყველაფერი რიგზე ვერ ჰქონდა.

— კარგი. ახლა ეს მითხარით, ვინმე ესწრებოდა თქვენი და კაპიტან ლეკლერის საუბარს?

— არა, ჩვენ მარტონი ვიყავით.

— ვინმეს შეეძლო მოესმინა თქვენი ლაპარაკი?

— დიახ, კარები ღია იყო... მოიცათ, მოიცათ... ვგონებ... დიახ, დიახ, სწორედ იმ წუთში, როდესაც კაპიტანმა დიდი მარშალისათვის გადასაცემი წერილი მომაწოდა, დანგლარმა ჩაიარა.

— კარგია, ჩვენ კვალს მივაგენით. როდესაც კუნძულ ელბაზე გადახვედით, თან ხომ არავინ წაგიყვანიათ?

— არავინ.

— თქვენ იქ წერილი გადმოგცეს?

— დიახ. დიდმა მარშალმა გადმომცა.

— რა უყავით ის წერილი?

— პორტფელში ჩავდე.

— მაშ, თქვენ პორტფელი თან გქონდათ? — შენიშნა ფარიამ, — ეგ როგორ? როგორ შეიძლებოდა, რომ პორტფელი, რომელშიც ოფიციალური ქაღალდი იდო, მეზღვაურის ჯიბეში ჩატეულიყო.

— არა, თქვენ მართალი ხართ, პორტფელი გემზე მქონდა.

— მაშ,, როგორც ჩანს, წერილი პორტფელში შეგინახავთ მხოლოდ გემზე ასვლის შემდეგ.

— დიახ.

— პორტო-ფერაიოდან გემამდე სად ინახებოდა ეს წერილი?

— ხელთ მქონდა.

— როდესაც «ფარაონზე» ადიოდით, ყველას შეეძლო დაენახა, რომ ეს წერილი ხელთ გქონდათ?

— დიახ.

— დანგლარსაც შეეძლო დაენახა?

— დიახ, ისევე, როგორც სხვებს.

— ახლა ყურადღებით მომისმინეთ და დამაბეთ მთელი თქვენი მეხსიერება: გახსოვთ, როგორ იყო დაწერილი დაბეზღების ბარათი?

— დიახ, დიახ, მე სამჯერ გადავიკითხე იგი და თითოეული სიტყვა მეხსიერებაში ჩამრჩა.

— გამიმეორეთ!

დანტესი ჩაფიქრდა.

— აი, ის სიტყვა-სიტყვით:

«ბატონ მეფის პროკურორს აფრთხილებს ტახტისა და რელიგიის ერთგული, რომ ედმონდ დანტესს, «ფარაონის» კაპიტანის თანაშემწეს, რომელიც ნეაპოლისა და პორტო-ფერაიოს გავლით სმირნიდან ჩამოვიდა, მიურატისაგან წერილი ჰქონდა უზურპატორთან, ხოლო უზურპატორისაგან პარიზში ბონაპარტისტების კომიტეტში წასაღებად.»

დანაშაულის დამამტკიცებელი საბუთი ნაპოვნი იქნება მისი დაპატიმრების შემთხვევაში, რადგან ამ წერილს იპოვნიათ ან თვითონ მასთან, ან მამამისთან, ან კიდევ მის კაიუტაში «ფარაონზე».

აბატმა მხრები აიჩჩა.

— ყველაფერი დღესავით ნათელია, — თქვა მან, — თქვენ მართლაც ძალიან გულუბრყვილო ყოფილხართ, რომ მაშინვე ვერ გამოიცანით.

— ასე გგონიათ? — შესძახა დანტესმა, — როგორი სიმდაბლეა!

— როგორი ხელმოწერა ჰქონდა დანგლარს?

— ლამაზი და გარკვეული, მხოლოდ ასოებს ოდნავ მარჯვნივ ხრიდა.

— როგორ იყო დაწერილი დაბეზლების ბარათი?

— მარცხნივ გადახრით.

აბატს გაეღიმა.

— ხელწერა შეცვლილი იყო?

— იმდენად მტკიცე ხელით იყო დაწერილი, ვფიქრობ, შეცვლილი არ უნდა ყოფილიყო.

— მოითმინეთ, — თქვა აბატმა, — მან აიღო კალამი, ანუ ის, რასაც კალამს უწოდებდა, ჩააწო მელანში და მარცხენა ხელით ტილოზე, რომელიც ქალაქის მაგივრობას ეწეოდა, დაბეზლების ბარათის პირველი სტრიქონები დაწერა.

დანტესმა უკან დაიხია და თითქმის შიშით შეხედა აბატს.

— საოცარია! — წამოიძახა მან, — ეს ხელწერა როგორ ჰგავს იმ ხელწერას.

— მაშ, დაბეზლების ბარათი მარცხენა ხელით ყოფილა დაწერილი; მე კი ერთი დაკვირვება მოვახდინე, — განაგრძო აბატმა.

— რა?

— მარჯვენა ხელით დაწერილი ხელნაწერები ყველა სხვადასხვაა, მარცხენა ხელით დაწერილი — ერთმანეთს ჰგავს.

— მაშ, თქვენ ყველაფერი გინახავთ, ყველაფერი შეგისწავლიათ!..

— განვაგრძოთ.

— დიახ, დიახ.

— გადავიდეთ მეორე კითხვაზე.

— გისმენთ.

— თუ იყო ვინმე დაინტერესებული, რომ თქვენ მერსედესი არ გეთხოვათ?

— დიახ, იგი ერთ ყმაწვილ კაცს უყვარდა.

— მისი სახელი?

— ფერნანდი.

— ეს ესპანური სახელია.

— კატალანელია.

— როგორ გგონიათ, ის ხომ არ დაწერდა იმ ბარათს?

— არა, ის არჩევდა ჩემთვის დანა გაერჭო გულში.

— დიახ, ესპანელის ბუნება ეგუება მკვლევლობას და არა სიმდაბლეს.

— ესეც არ იყოს, მან დაწვრილებით არ იცის ის ამბები, რაც დაბეზლების ბარათში სწერია.

— თქვენ არავისთვის გაამბნიათ ეს ამბავი?

— არავისთვის.

— არც თქვენი საცოლისათვის?

— არა, არც მისთვის.

— მაშ, ეს დანგლარია.

— დიახ, მე ახლა უკვე დარწმუნებული ვარ.

— მოითმინეთ... დანგლარი იცნობდა ფერნანდს?

— არა... თუმცა... მაგონდება.

— რა?

— ჩემი ნიშნობის დღეს ძია პამფილიოს დუქანში ისინი ერთ მაგიდას უსხდნენ. დანგლარი მეგობრული და მხიარული ჩანდა, ფერნანდი — გაფითრებული და შემფოთებული.

— ისინი მარტონი იყვნენ?

— არა, მესამე ამხანაგიც ჰყავდათ, ჩემი კარგი ნაცნობი, მკერავი კადრუსი, ალბათ, მან გააცნო ისინი ერთმანეთს. მაგრამ ის უკვე მთვრალი იყო... მოიცათ, მოიცათ... ადრე როგორ არ მომაგონდა? იმ მაგიდაზე, სადაც ისინი ქეიფობდნენ, ბოთლებისა და თეფშების ახლოს იდო სამელნე, ქალაღი და კალამი (დანტესმა ხელი შუბლზე მიიღო). ოჰ! გაიძვერები, გაიძვერები!

— გინდათ სხვა რამეც გაგაგებინოთ? — ჰკითხა აბატმა ღიმილით.

— დიახ, დიახ, თქვენ ყველაფერს სწვდებით, ყველაფერს ნათლად ხედავთ. მე მინდა ვიცოდე, რატომ დამკითხეს მხოლოდ ერთხელ, რატომ დამსაჯეს სასამართლოს გარეშე.

— ჰო, ეს გაცილებით უფრო რთულია, — უთხრა აბატმა, — მართლმსაჯულების გზები ბნელითა და საიდუმლოებითაა მოცული და ადამიანისთვის ძნელია მას ჩასწვდეს. თქვენი ორი მეგობრის საქციელის გარკვევა ეს უბრალო ბავშვური თამაში იყო, ახლა ამ საკითხზე კი თქვენ მოგიხდებათ მომაწოდოთ ყველაზე ზუსტი ცნობები.

— კარგი, დამკითხეთ, რადგან თქვენ უფრო კარგად იხედებით ჩემს ცხოვრებაში, ვიდრე მე.

— ვინ დაგკითხათ? მეფის პროკურორმა, მისმა თანაშემწემ თუ გამომძიებელმა?

— მეფის პროკურორის თანაშემწემ.

— ახალგაზრდა იყო თუ ხნიერი?

— ახალგაზრდა, ოცდაშვიდი-ოცდარვა წლის იქნებოდა.

— კარგი, მაშ, ჯერ წამხდარი არ იქნებოდა, მაგრამ უკვე პატივმოყვარე ყოფილა, — თქვა აბატმა, — როგორ გექცეოდათ?

— უფრო ტკბილად, ვიდრე მკაცრად.

— თქვენ მას ყველაფერი მოუყევით?

— ყველაფერი.

— თუ იცვლებოდა მისი დამოკიდებულება თქვენდამი დაკითხვის დროს?

— მხოლოდ ერთი წუთით აღელდა, როდესაც დაბეზლების ბარათი წაიკითხა.

ეტყობოდა, ძალიან შეაწუხა ჩემმა უბედურებამ.

— თქვენმა უბედურებამ?

— დიახ.

— და თქვენ დარწმუნებული ხართ, რომ თქვენს უბედურებას სწუხდა?

— ყოველ შემთხვევაში, ამისათვის მან დიდი დასამტკიცებელი საბუთი მომცა.

— რა სამუშაო?

— მან დაწვა ერთადერთი საბუთი, რომელიც ჩემს წინააღმდეგ იყო მიმართული.

— რა? დაბეზლების ბარათი?

— არა, წერილი.

— თქვენ დარწმუნებული ხართ?

— ეს ჩემს თვალწინ მოხდა.

— აქ რაღაც სხვა ამბავია, ეს კაცი უფრო დიდი გაიძვერაა, ვიდრე თქვენ წარმოგიდგენიათ.

— პატიოსნებას გეფიცებით, თქვენს სიტყვებზე მე ტანში ჟრუანტელი მივლის, ნუთუ ეს ქვეყანა მხოლოდ ვეფხვებითა და ნიანგებითაა დასახლებული?

— დიახ, მაგრამ ორფეხა ვეფხვები და ნიანგები გაცილებით საშიში არიან, ვიდრე ნამდვილნი.

— განვაგრძოთ, განვაგრძოთ.

— სიამოვნებით, თქვენ თქვით, რომ წერილი დაწვა?

— დიახ; და თან მითხრა: «ხედავთ, თქვენს წინააღმდეგ ერთი საბუთი არსებობს, და მე მას ვსპობო».

— ასეთი საქციელი მეტისმეტად კეთილშობილურია და ამიტომ დაუჯერებელი.

— თქვენ ასე გგონიათ?

— მე ამაში დარწმუნებული ვარ. რა მისამართი იყო წერილზე?

— პარიზი, კოკ-ერნის ქუჩა 113, ბატონ ნუარტიეს.

— ხომ არ ფიქრობთ, რომ პროკურორის თანაშემწე დაინტერესებული იყო, ის წერილი გამქრალიყო?

— შესაძლებელია. მან ორჯერ თუ სამჯერ პირობა დამადებინა, ჩემივე ინტერესებისათვის არავისთან არ მელაპარაკა ამ წერილის შესახებ, და ფიცი დამადებინა, არ მეხსენებინა კონვერტზე წარწერილი გვარი.

— ნუარტიე? — გაიმეორა აბატმა, — ნუარტიე? მე ვიცნობდი ერთ ნუარტიეს, ეტრურიის ყოფილი დედოფლის კარზე. ვიცნობდი ნუარტიეს, რომელიც რევოლუციის დროს ჟირონდისტი იყო. რა გვარი იყო თქვენი პროკურორის თანაშემწე?

— დე ვილფორი.

აბატმა გადაიხარხარა.

დანტესმა განცვიფრებით შეხედა მას.

— რა მოგივიდათ? — ჰკითხა მან აბატს.

— ხედავთ ამ მზის სხივს? — ჰკითხა აბატმა.

— ვხედავ.

— ჩემთვის ახლა ყველაფერი ისევე ნათელია, როგორც ეს მზის სხივი. საწყალო ბავშვო, საწყალო ყმაწვილო! მაშ, პროკურორის თანაშემწე კარგად გექცეოდათ?

— დიახ.

— მაშ, ამ ღირსეულმა ადამიანმა დაწვა, მოსპო წერილი?

— დიახ.

— მაშ, ჯალათის კეთილშობილმა მომწოდებელმა თქვენ ფიცი დაგადებინათ, არასოდეს წარმოგეთქვათ ეგ გვარი?

— დიახ.

— უბედურო ბრმაო, იცით, ვინ არის ის? ეს ნუარტიე? — ეს ნუარტიე მისი მამაა.

მეხი რომ დაცემულიყო დანტესის ფეხებთან და ჯოჯოხეთის უფსკრული გაეთხარა, მის დანახვაზე ისე არ გაოგნდებოდა, და დარეტიანდებოდა, როგორც ეს აბატის მოულოდნელ სიტყვებზე. დაემართა. წამოხტა და თავში ხელი იტაცა.

— მამამისი, მამამისი! — შეჰყვირა დანტესმა.

— დიახ, მამამისი, რომელიც იწოდება ნუარტიე დე ვილფორად, — უპასუხა აბატმა.

უცებ დანტესის გონება გაანათა მოკაშკაშე სხივმა. ის, რაც აქამდე წყვილიად იყო მოცული, უეცრად თვალისმომჭრელი სხივებით გაშუქდა. ვილფორის ცვალებადი ქცევა დაკითხვის დროს, წერილის მოსპობა, ფიცის მოთხოვნა, მსაჯულის მუდარის ხმა, რომელიც კი არ ემუქრებოდა, არამედ თითქოს სთხოვდა, — დანტესს ყველაფერი მოაგონდა. მან შეჰყვირა და მთვრალივით დაბარბაცდა. შემდეგ ხვრელს მივარდა, რომლითაც იგი საკანში შემოძვრა.

— მე მარტოობა მინდა, მე მინდა, გავარკვიო ყოველივე ეს.

როდესაც თავის საკანს მიაღწია, საწოლზე დაეგდო. საღამოთი მედილეგეს დანტესი ლოგინზე წამომჯდარი დახვდა, თვალები გაშტერებოდა, სახე მოღრეცოდა, ქანდაკებასავით უმოძრაო და უტყვი გახდომოდა.

დანტესმა ფიქრებში გაატარა რამდენიმე საათი, ასე კი ეგონა, მხოლოდ რამდენიმე წუთმა გაირბინაო. მან მრისხანე გადაწყვეტილება მიიღო და ფიცი დადო, დაუნდობელი ყოფილიყო.

დანტესი ამ ფიქრებიდან გამოიყვანა ვიღაცის ხმამ. ეს იყო აბატი ფარია. მედილეგეს წასვლის შემდეგ ის შემოსულიყო და დანტესს ვახშმად იწვევდა. რაკი აბატი შეშლილად იყო აღიარებული და თანაც მხიარულ შეშლილად, ეს მას რამდენადმე უპირატესობას ანიჭებდა. უპირატესობა იმაში გამოიხატებოდა, რომ კვირაობით მოთეთრო პურსა და ღვინოს აძლევდნენ. ამ დღეს სწორედ კვირა იყო და აბატი თავის ახალგაზრდა მეგობარს იწვევდა, პური და ღვინო მასთან ერთად გაეყო.

დანტესი გაჰყვა. სახე დაუმშვიდდა და ჩვეული გამომეტყველება მიიღო, მაგრამ თვალებში სიმკაცრე და მრისხანება გამოუკრთოდა, რაც ამტკიცებდა, რომ ყმაწვილს რაღაც გადაწყვეტილება ჰქონდა მიღებული. აბატი მას დაკვირვებით მიაჩერდა.

— მე ვნანობ, რომ თქვენს ძიებაში დაგეხმარეთ, ვნანობ ჩემ მიერ წარმოთქმული სიტყვების გამო.

— რატომ? — ჰკითხა დანტესმა.

— იმიტომ, რომ თქვენს გულში მე დავბადე გრძნობა, რომელიც მანამდე არ იყო. ეს არის შურისძიება.

დანტესს გაეღიმა.

— სხვა რამეზე ვილაპარაკოთ, — უთხრა მან.

აბატმა კიდევ შეხედა და თავი სევდიანად გააქნია, მაგრამ დაუთმო და საუბარი სხვა თემაზე გადაიტანა.

მოხუც პატიმართან საუბარი, როგორც ყოველ ადამიანთან, რომელსაც ბევრი უტანჯია და ბევრი რამ გადაუტანია, შეუნელებელ ინტერესს იწვევდა. მაგრამ მასში არ იყო ეგოიზმი, ეს უბედური არასოდეს არ ლაპარაკობდა თავის უბედურებაზე.

დანტესი აღტაცებით ისმენდა თითოეულ მის სიტყვას. ზოგიერთი მათგანი უპასუხებდა მის აზრებსა და იმ ცოდნას, რომელიც მეზღვაურობამ მისცა; ნაწილი მისთვის გაუგებარ საგნებს ეხებოდა, და ჩრდილოეთის ციალის მსგავსად, რომელიც მეზღვაურებს სამხრეთის განედებს უნათებს, უხატავდა მას ფანტასტიკურად გამუქებულ სურათებსა და ახალ ჰორიზონტებს უშლიდა. დანტესი მიხვდა, რა ბედნიერება იქნებოდა, თანაგრძნობა გამეწია განათლებული, ამაღლებული სულის ადამიანისათვის, რომელიც მიჩვეულია ზნეობრივი, ფილოსოფიური და სოციალურ იდეების მწვერვალებზე ასვლას.

— ცოტა რამ მაინც მასწავლეთ იქიდან, რაც თქვენ იცით. — უთხრა დანტესმა, — თუნდაც იმიტომ, რომ არ მოგწყინდეთ ჩემთან ყოფნა; ასე მგონია, თქვენ მარტო ყოფნა გირჩევნიათ ჩემისთანა გაუნათლებელი და უმნიშვნელო ამხანაგის ყოლას. თუ ამ თხოვნას შემისრულებთ, პირობას გაძლევთ, გაქცევაზე სიტყვას აღარ ამოვიღებ.

აბატს გაეღიმა.

— ეჰ, ჩემო ბავშვო, — უთხრა მან, — ადამიანთა ცოდნა ძლიერ შეზღუდულია, და როდესაც შეგასწავლით მათემატიკას, ფიზიკას, ისტორიას, სამ თუ ოთხ ცოცხალ ენას, რომლებზედაც ვლაპარაკობ, თქვენ გეცოდინებათ სწორედ იმდენი, რამდენიც მე ვიცი; და ყველა ამ ცოდნას, დაახლოებით, ორი წლის განმავლობაში გაზიარებთ.

— ორ წელიწადში! — გაუკვირდა დანტესს. — თქვენ გგონიათ, რომ ყოველივე ამას ორი წლის მანძილზე შევისწავლი?

— მის გამოყენებას არა, მაგრამ პრინციპებს კი. შესწავლა ცოდნას არ ნიშნავს. არიან მცოდნენი და არიან სწავლულები. ერთია მეხსიერების ნაყოფი, მეორე — ფილოსოფიის.

— ფილოსოფიის შესწავლა შეუძლებელია?

— ფილოსოფიას არ სწავლობენ. ფილოსოფია არის შემენილ მეცნიერებათა შეერთება გენიოსობასთან, რომელიც მათ იყენებს. ფილოსოფია განათებული ღრუბელია, რომელზედაც ქრისტემ ფეხი შედგა, რათა ზეცაში ასულიყო.

— პირველად რას მასწავლით? მე ცოდნა მწყურია.

— ყველაფერს! — უპასუხა აბატმა.

მართლაც, პატიმრებმა იმ საღამოსვე შეადგინეს მეცადინეობის გეგმა და მეორე დღიდანვე შეუდგნენ მის სისრულეში მოყვანას. დანტეს საოცარი მეხსიერება და გაგების არაჩვეულებრივი უნარი აღმოაჩნდა. მისი გონების მათემატიკისადმი მიდრეკილება ეხმარებოდა, ყველაფერი გამოანგარიშების გზით აეთვისებინა, ხოლო მეზღვაურის პოეტური სული არბილებდა მშრალ ციფრებსა და პირდაპირ ხაზებზე დაყრდნობილ მტკიცებებს. გარდა ამისა, მან უკვე იცოდა იტალიური ენა და ნაწილობრივ ახალი ბერძნული. ეს ენა მან აღმოსავლეთში მოგზაურობის დროს შეისწავლა. ამ ორი ენის დახმარებით მალე გაიგო დანარჩენების წყობა და ნახევარი წლის შემდეგ უკვე ესპანურ, ინგლისურ და გერმანულ ენებზე დაიწყო ლაპარაკი.

ერთი სიტყვით, იქნებ იმიტომ, რომ იგი გაიტაცა მეცნიერებამ, რომელიც მას თავისუფლების მაგივრობას უწევდა, ან იქნებ იმიტომაც, რომ თავისი სიტყვის პატრონი იყო, რაშიც უკვე დავრწმუნდით, დანტესმა შეასრულა აბატისათვის მიცემული პირობა და გაქცევის შესახებ სიტყვაც აღარ დაუძრავს. დღეები მისთვის შინაარსიანად და სწრაფად გარბოდა. ერთი წლის ბოლოს იგი უკვე სხვა კაცი იყო.

რაც შეეხება აბატ ფარიას, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ერთობოდა ახლად შემენილ მეგობართან, დანტესი ამჩნევდა, რომ მოხუცი დღითი დღე უფრო ღონდებოდა, თითქოს მის გონებას არ სცილდებოდა რაღაც აკვიატებული აზრი. ის ღრმა ფიქრს მიეცემოდა ხოლმე, მძიმედ ოხრავდა, შემდეგ უცებ წამოდგებოდა, გულზე ხელებს დაიკრეფდა და საკანში ბოლთას სცემდა სახემოდუშული.

ერთ დღეს, როდესაც თავის საკანს, ვგონებ, მეთექვსმეტე შემოუარა, უეცრად შეჩერდა და წამოიძახა:

— გუშაგი რომ არ ყოფილიყოს!..

— თუ თქვენ გინდათ, გუშაგი იქ აღარ იქნება, — უთხრა დანტესმა, რომელმაც ისე წაიკითხა მისი ნააზრევი, თითქოს აბატის თავის ქალა გამჭვირვალე კრისტალი ყოფილიყოს.

— მე უკვე გითხარით, რომ მკვლელობას ვერ ვიტან.

— მაგრამ ეს მკვლელობა, თუკი მოხდება იგი, თავდაცვის ინსტინქტით იქნება გამოწვეული.

— სულ ერთია, მე ვერ შევძლებ.

— მაგრამ თქვენ ამაზე მაინც ფიქრობთ.

— განუწყვეტლივ, განუწყვეტლივ, — ჩაიჩურჩულა აბატმა.

— თქვენ გამოსავალი იპოვეთ, არა? — ჰკითხა ფიცხლად დანტესმა.

— დიახ, დერეფანში, ყრუ და ბრმა გუშაგს თუ დააყენებენ.

— ის ყრუც იქნება და ბრმაც, — უთხრა დანტესმა, ისეთი სიმკაცრით, რომ აბატი შემფოთდა.

— არა, არა, — შესძახა მან, — ეს შეუძლებელია!

დანტესს უნდოდა გაეგრძელებინა ამ საგანზე საუბარი, მაგრამ აბატმა თავი გაიქნია და პასუხი აღარ გაუცია.

გავიდა სამი თვე.

— თქვენ ღონიერი ხართ? — ჰკითხა დანტესს ერთ დღეს აბატმა.

დანტესმა პასუხის ნაცვლად სატეხი აიღო, ნალივით გადალუნა და შემდეგ ისევ გაასწორა.

— მომეცით პატიოსანი სიტყვა, რომ გუშაგს მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მოკლავთ.

— გაძლევთ პატიოსან სიტყვას!

— მაშ, შევძლებთ სისრულეში მოვიყვანოთ ჩვენი გადაწყვეტილება.

— მერედა რამდენი ხანი დაგვჭირდება ამ განზრახვის სისრულეში მოსაყვანად?

— სულ ცოტა, ერთი წელი. ახლავე შეგვიძლია შევუდგეთ მუშაობას.

— ხომ ხედავთ, ერთი წელი დაგვიკარგავს, — შეჰყვირა დანტესმა.

— როგორ! ერთი წელი თქვენ დაკარგულად მიგაჩნიათ? — ჰკითხა აბატმა.

— ოჰ, მაპატიეთ, მაპატიეთ, — სთხოვა წამოწითლებულმა დანტესმა.

— კარგი, — უთხრა აბატმა, — ადამიანი მაინც ყოველთვის ადამიანია, და თქვენ მაინც ერთ-ერთი ყველაზე უკეთესი ხართ მათ შორის, ვისაც მე ვიცნობ. მაშ, ყური მიგდეთ, აი ჩემი გეგმა.

აბატმა დანტესს თავისი ნახაზი აჩვენა. ეს იყო გეგმა მათი საკანსა და მიწისქვეშა ხვრელისა, რომელიც ამ ორ საკანს აერთებდა. ამ ხვრელის შუაგულში იწყებოდა გვერდითი გასასვლელი, ისეთი, როგორიც მალაროებშია მიღებული. ეს გასასვლელი პატიმრებს გაიყვანდა იმ დერეფნის ქვეშ, სადაც გუშაგი დასეირნობდა; გადაწყვეტილი იყო, გასასვლელის ბოლოში დიდი თხრილი გაეთხარათ და შეენჯღრიათ ერთ-ერთი ფილა, რომელიც დერეფანს იატაკად ეგო. ეს ფილა სათანადო მომენტში გუშაგის სიმძიმისაგან ჩაიწევდა და გაოგნებული თხრილში ჩავარდებოდა. იმ წუთშივე, სანამ იგი გაბრუნებული იქნებოდა და თავის დაცვას შეძლებდა, დანტესი უნდა მივარდნოდა, შეეკრა და პირში რამე ჩაეჩარა; მაშინვე ორივე პატიმარი დერეფნის ფანჯრიდან თოკის კიბით გარეთ კედელზე დაემშვებოდა და თავს უშველიდა.

დანტესმა ტაში შემოჰკრა და სიხარულისაგან თვალები გაუბრწყინდა. ეს გეგმა ისეთი უბრალო იყო, რომ აუცილებლად შესრულდებოდა.

იმავე დღეს ჩვენი მალაროელები შეუდგნენ მუშაობას. ისინი მით უფრო გატაცებით მუშაობდნენ, რომ ეს შრომა დიდი ხნის შესვენებას მოსდევდა და, ალბათ, ორივეს ნანატრი საიდუმლო სურვილი იყო.

ისინი განუწყვეტლივ თხრიდნენ და მუშაობას თავს მხოლოდ მაშინ ანებებდნენ, როდესაც იძულებული იყვნენ მედილეგებისათვის თავიანთ საკნებში ეცადათ. მიეჩვივნენ, შორიდანვე გაერჩიათ მედილეგეს ფეხის ხმა და არასოდეს არც ერთ მათგანს მოულოდნელად არ წამოსდგომია თავს. რათა ახალი თხრილიდან ამოღებულ მიწას მეორე თხრილი არ ამოევსო, ისინი ფრთხილად, ცოტ-ცოტად ყრიდნენ ხან დანტესის და ხან აბატის საკნის სარკმლიდან. ამ მიწას მზრუნველობით ფშვნიდნენ და ღამის ქარს უკვალოდ გაჰქონდა შორს.

ერთ წელზე მეტი მოუწია იმ შრომას, რომელიც სატეხით, დანითა და ხის ბერკეტით იყო შესრულებული. მთელი ამ ხნის განმავლობაში აბატი აგრძელებდა დანტესის სწავლებას, ხან ერთ და ხან მეორე ენაზე ელაპარაკებოდა ხალხთა ისტორიებზე და იმ დიდ ადამიანთა ამბებზე, რომელნიც დროდადრო ტოვებენ თავის ბრწყინვალე კვალს, რომელსაც დიდება ეწოდება. გარდა ამისა, ფარია მაღალი საზოგადოების კაცი იყო და თავის ჩვევებში რაღაც სევდიანი დიდებულება ჰქონდა შემორჩენილი. დანტესი თანდაყოლილი მიმბაძველობის წყალობით იძენდა იმ მოხდენილ თავაზიანობას და

არისტოკრატულ ჩვევებს, რაც აკლდა და რასაც ადამიანი ჩვეულებრივად მაღალი წრეების და განათლებული ადამიანების საზოგადოებაში იძენს.

თხუთმეტი თვის შემდეგ გასასვლელის გათხრა დაამთავრეს. დერეფნის ქვეშ ხვრელი მზად იყო. პატიმრებს უკვე ესმოდათ წინ და უკან მიმომავალი გუშაგის ფეხის ხმა. და გაქცევის წარმატებით დასაგვირგვინებლად იძულებულნი იყვნენ ეცადათ უმთვარო, ბნელი ღამისათვის. მათ ერთი რამ აშინებდათ: ვაითუ მიწამ ვერ გაუძლოს და უდროოდ ჩამოწვეს გუშაგის ფეხებქვეშო. ამ ხიფათის თავიდან ასაცილებლად პატიმრებმა ფილას შეუდგეს პატარა ბოძი, რომელიც საძირკველში იპოვეს.

დანტესი სწორედ ამ ბოძს ამაგრებდა, რომ უეცრად შემოესმა აბატის შეშინებული ხმა. აბატი ამ დროს დანტესის საკანში იყო და თავს უწვეტებდა ლურსმანს, რომელიც თოკის კიბის დასამაგრებლად უნდოდა. მოხუცის ძახილის გაგონებისთანავე დანტესი მასთან გაჩნდა. აბატი საკნის შუაგულში იდგა. ფერი წასვლოდა, შუბლზე ოფლი გადმოსდიოდა და ხელები ნერვიულად მოკრუნჩხოდა.

— ღმერთო ჩემო! — შეჰყვირა დანტესმა, — რა მოხდა, რა მოგივიდათ?

— ჩქარა, ჩქარა, ყური მიგდეთ! — უთხრა მან.

დანტესმა შეხედა აბატის უსიცოცხლო სახეს, ჩალურჯებულ თვალებს, გათეთრებულ ტუჩებს, აბურმგნილ თმას და შიშისაგან სატეხი გაუვარდა ხელიდან.

— რა ამბავია, რა მოხდა? — წამოიყვირა დანტესმა.

— დავიღუპე, — უპასუხა აბატმა, — მე შემიპყრო საშინელმა ავადმყოფობამ, შესაძლებელია, მომაკვდინებელმაც. საცაა, ბნედა მომივლის. ამას ვგრძნობ. ეს მე უკვე გამოვცადე ერთი წლის წინათ ჩემს დაპატიმრებამდე. ამ უბედურების წინააღმდეგ მხოლოდ ერთი საშუალება არსებობს, მე დაგისახელებთ მას: გაიქცეთ ჩემთან, ასწიეთ საწოლის ფეხი, ის გამოხვრეტილია, მასში თქვენ ნახავთ პატარა შუშის ჭურჭელს, პირამდე წითელი სითხით სავსეს. მომიტანეთ აქ... თუმცა, არა, არა, მოითმინეთ, შეიძლება აქ მომისწრონ; მომეხმარეთ, სანამ ცოტა ძალა მაინც შემწევს, რომ ჩემთან გადავიდე. ვინ იცის, რა მოხდება და რამდენ ხანს გაგრძელდება შეტევა.

მიუხედავად იმისა, რომ დანტესს დიდი უბედურება დაატყდა თავს, არ დაბნეულა; ხვრელში ჩაძვრა და თან საწყალი აბატი წაათრია. დაუჯერებელი გაჭირვებით მიიყვანა მოხუცი საკნამდე და ლოგინზე დააწვინა.

— მადლობელი ვარ, — უთხრა აბატმა, რომელსაც სხეულის ყოველი ასო ისე უცახცახებდა, თითქოს გაყინული წყლიდან ამოიყვანესო. — აი უბედურება, კატალეჟსია მეწყება; შეიძლება მკვდარივით ვეგდო და ერთი ოხვრაც არ აღმომხდეს, მაგრამ შესაძლებელია, პირზე დუჟი მომადგეს, კრუნჩხვა და ყვირილი დავიწყო. შეეცადეთ, არ გაიგონ ჩემი ყვირილი, ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს, თორემ შეიძლება საკანი შემიცვალონ და სამუდამოდ დაგვაშორონ ერთმანეთს. როდესაც თქვენ დაინახავთ, რომ გონება უკვე წამერთვა, გავცივდი და, შეიძლება ითქვას, თითქმის მოვკვდი კიდეც, მაშინ, გესმით? მხოლოდ მაშინ შეეცადეთ, კრიჭა გამიხსნათ დანით და პირში ჩამაწვეთოთ 9—10 წვეთი სითხე, რომელიც მაგ პატარა შუშაშია; იქნებ გონს მოვიდე.

— იქნება? — შეჰყვირა დანტესმა ნაღვლიანად.

— მიშველეთ, მიშველეთ! — დაიყვირა აბატმა, — მე... მე ვკვდე...

შეტევა ისე სწრაფად და ძლიერად დაეწყო, რომ საწყალმა პატიმარმა სიტყვის დამთავრებაც კი ვერ მოასწრო. შუბლზე ზღვის ქარიშხალივით სწრაფმა და პირქუშმა ღრუბელმა გადაურბინა. თვალები გადმოკარკლა, ყბები მოელრიცა, ლოყები წამოუწითლდა. ბორგავდა, ღმუოდდა, ტუჩებზე დუჟი მოადგა. დანტესმა შეასრულა მისი ბრძანება და საბანი გადააფარა, რათა ხმა ჩაეხშო. ასე გაგრძელდა ორ საათს. ბოლოს

ქვასავით უგრძნობმა, მარმარილოსავით ცივმა და თეთრმა, ფეხებქვეშ გათელილი ბალახივით უმწეომ, უკანასკნელად გაიბრძოლა და მიცვალებულივით გაიშოტა.

დანტესი იცდიდა, სანამ ეს დროებითი სიკვდილი მთელ სხეულს დაეუფლებოდა და თვით გულსაც შეაჩერებდა.

შემდეგ დანა აიღო, კბილებს შუა ჩაუდო, კრიჭა ძლივს გაუხსნა და ათი წვეთი წითელი სითხე ჩაასხა. დანტესი ელოდა.

ერთი საათი ისე გავიდა, რომ მოხუცი ოდნავ არ შერხეულა; დანტესი შემინდა, ვაითუ წვეთები დაგვიანებით მივეციო; თმებში ხელი იტაცა და აბატს თვალს არ აცილებდა. ბოლოს აბატს ლოყები ოდნავ შეეფაკლა, გადმოკარკლული და უძრავი თვალებით აზრიანად გადმოიხედა, სუსტი ოხვრა აღმოხდა; ის შეინძრა.

— გადარჩენილია, გადარჩენილია! — შეჰყვირა დანტესმა.

ავადმყოფს ჯერ ლაპარაკი არ შეეძლო, მაგრამ აშკარად შეშფოთებულმა ხელი კარისაკენ გაიშვირა. დანტესმა ყურები ცქციტა: მას მედილეგეს ფეხის ხმა შემოესმა. უკვე 7 საათი იყო, მაგრამ დანტესს იმის თავი სად ჰქონდა, საათები გამოეთვალა. ხვრელისაკენ ისკუპა, სწრაფად შეძვრა შიგ, ქვემოდან ქვა ამოაფარა და სწრაფად თავის საკანში გაჩნდა. ძალიან ძალე კარი გაიღო და მედილეგეს პატიმარი ჩვეულებრივად ლოგინზე წამომჯდარი დაუხვდა.

მედილეგემ, ის იყო, კარი გაიხურა და მისი ფეხის ხმა ჯერ არც კი იყო შეწყვეტილი, რომ მეგობრის მდგომარეობით შეშფოთებულმა დანტესმა, რომელსაც სადილი არც კი გახსენებია, ქვა ასწია და ისევ აბატის საკანში აღმოჩნდა.

მოხუცი უკვე გონს მოსულიყო, მაგრამ ღონემიხდილი ისევ ლოგინზე იწვა გაუნძრევლად.

— აღარ მეგონა, თუ გნახავდით, — უთხრა მან დანტესს.

— რატომ? — ჰკითხა ყმაწვილმა კაცმა, — ხომ არ გეგონათ, რომ მოკვდებოდით?

— არა, ყველაფერი მზადაა გასაქცევად და, მეგონა, გაიქცეოდით, — უთხრა მან დანტესს.

გულისწყრომამ დანტესს ლოყები წამოუწითლა.

— უთქვენოდ! — შეჰყვირა მან, — ნუთუ თქვენ ფიქრობთ, რომ ასეთი საქციელის ჩადენა შემძლია?

— ვხედავ, რომ შევმცდარვარ, — უთხრა აბატმა, — ოჰ, რა დასუსტებული ვარ, მოთენთილი, განადგურებული!

— სიმხნევე გმართებთ, ძალა ისევ დაგიბრუნდებათ, — უთხრა დანტესმა, თან ლოგინზე ჩამოჯდა და ხელები დაუჭირა.

აბატმა თავი გადაიქნია.

— უკანასკნელად, — თქვა მან, — შეტევა ნახევარ საათს გრძელდებოდა, შემდეგ მომშივდა და დაუხმარებლად წამოვდექი. დღეს მარჯვენა ხელი და ფეხი ვეღარ გამინძრევია, თავი დამძიმებული მაქვს, რაც იმას მოწმობს, რომ ტვინში სისხლი უნდა მქონდეს ჩაქცეული. მესამედ თუ მომივიდა ეს შეტევა, მაშინ დამბლა დამეცემა და მოკვდები.

— არა, არა, დამშვიდდით, თქვენ არ მოკვდებით; მესამე შეტევა თქვენ უკვე თავისუფლებაში მოგისწრებთ. მაშინაც გიხსნით, როგორც ახლა და უფრო უკეთესადაც, რადგან ყოველგვარი დამხმარე საშუალება გვექნება.

— ჩემო მეგობარო, — უთხრა მოხუცმა, — თავს ნუ იტყუებთ. ამ შეტევამ მე სამუდამოდ მიმაჯაჭვა ციხეს. გასაქცევად საჭიროა, კაცს სიარული შეეძლოს.

— კარგი! ჩვენ დავიცდით ერთ კვირას, ერთ თვეს, თუ საჭიროა, ორ თვესაც. ამ ხნის განმავლობაში ჯანმრთელობა დაგიბრუნდებათ. გაქცევისათვის ყველაფერი მზად გვაქვს

და ჩვენ თვითონ შეგვიძლია შევარჩიოთ გაქცევის დრო და საათი. როდესაც იგრძნობთ, რომ ცურვა შეგიძლიათ, იმ დღესვე გავიქცევით.

— მე ველარასოდეს ვერ გავცურავ, — უპასუხა ფარიამ, — ამ ხელზე დამბლა დამეცა არა რამდენიმე დღით, არამედ სამუდამოდ. აბა, ასწიეთ, თქვენ თვითონ ნახავთ, როგორი დამძიმებულია.

ყმაწვილმა კაცმა მკლავი აუწია; ისე ქვასავით დავარდა, რომ დანტესს ოხვრა აღმოხდა.

— ახლა ხომ დარწმუნდით, ედმონდ? — უთხრა ფარიამ, — დამიჯერეთ, მე ვიცი, რასაც ვლაპარაკობ. ჩემი ავადმყოფობის პირველი შეტევისთანავე განუწყვეტლივ ვფიქრობდი ამაზე. მე ამას მოველოდი, რადგან იგი ჩვენ მემკვიდრეობით გვაქვს. მამაჩემი მესამე შეტევამ მოჰკლა, ასევე — პაპაჩემიც. ექიმი, რომელმაც ეს წამალი მომცა, უბრალო ვინმე კი არ გეგონოთ, ცნობილი კაბანისია, მან მეც ასეთივე სიკვდილი მიწინასწარმეტყველა.

— ექიმი შემცდარა, — შესძახა დანტესმა, — დამბლადაცემული რომ ხართ, ეს ხელს არ შეგვიშლის. ზურგზე მოგიკიდებთ და ისე გავცურავ.

— ჩემო ბავშვო, — უთხრა აბატმა, — მეზღვაური ხარ და კარგად უნდა იცოდე, რომ ასეთი ტვირთით კაცი შორს ვერ გაცურავს ზღვაში. თავს ნუ იტყუებთ ცარიელი იმედებით, რომლებიც ძნელი დასაჯერებელია თვით თქვენი კეთილი გულისთვისაც. მე აქ დავრჩები, სანამ არ დაჰკრავს ჩემი განთავისუფლების საათი, ეს კი სხვა არაფერია, გარდა სიკვდილისა. თქვენ გაიქცევით, თავს უშველეთ; ახალგაზრდა, მოხერხებული და ღონიერი ხართ; ჩემზე ნუ სწუხართ, მე გიბრუნებთ თქვენ პატიოსან სიტყვას.

— კარგი, — უთხრა დანტესმა, — მაშინ მეც ვრჩები.

დანტესი წამოდგა და მოხუცს აღზნებით დაადო ხელი — ვფიცავ ქრისტეს სისხლს, სანამ ცოცხალი ხართ, არ დაგტოვებთ!

— ფარია დააკვირდა ყმაწვილ კაცს, ასეთ კეთილშობილს, დიდსულოვანს, ბუნებრივს, და მისი უწმინდესი ერთგულებით შთაგონებულ სახეზე გულწრფელი სიყვარული და ალალ-მართალი ფიცი ამოიკითხა.

— კარგი, თანახმა ვარ, — უთხრა ავადმყოფმა, — გმადლობთ.

და ედმონდს ხელი გაუწოდა.

— შესაძლებელია, — თქვა მან, — თქვენი ასეთი უანგარო ერთგულება ოდესმე დაჯილდოებულ იქნას; ახლა კი, რადგან მე არ შემიძლია, ხოლო თქვენ არ გინდათ აქაურობას გასცილდეთ, აუცილებელია დავხუროთ დერეფანში გასასვლელი. გუშაგმა სიარულის დროს შეიძლება შეამჩნიოს საეჭვო ადგილი და ინსპექტორს გამოუძახოს; მაშინ ყველაფერი გაირკვევა და ჩვენ დაგვაშორებენ. წადით, საქმეს შეუდექით, საუბედუროდ, მე ვერაფერს დაგეხმარებით. მთელი ღამე მოახმარეთ, თუ საჭირო იქნება და ხვალ დილას, ჩამოვლის შემდეგ, ჩემთან მოდით, მეტად მნიშვნელოვანი რამ უნდა გითხრათ.

დანტესმა ხელი ჩამოართვა აბატს, რომელმაც ღიმილით დაამშვიდა იგი. ყმაწვილმა კაცმა მორჩილებითა და მოკრძალებით დატოვა მოხუცი მეგობრის საკანი.

XVIII

აბატი ფარიას განმეული

მეორე დღით, როდესაც დანტესი აბატის საკანში შევიდა, პატიმრობის ამხანაგი ლოგინზე წამომჯდარი დაუხვდა. მოხუცს სახე უკვე დამშვიდებოდა, ვიწრო სარკმლიდან შემოსული მზის სხივის შუქი ეცემოდა ქაღალდის ნაგლეჯს, რომელიც მას მარცხენა ხელში ეჭირა. მარჯვენა ხელს, როგორც მკითხველსაც ეხსომება, იგი უკვე ველარ

ხმარობდა. ქალაქის ეს ნაგლეჯი, როგორც ჩანდა, კარგა ხნის მანძილზე დახვეული უნდა ყოფილიყო, რადგან ძნელად იშლებოდა.

მან დანტეს ეს ფურცელი ხმის ამოუღებლად უჩვენა.

— რა არის ეს? — ჰკითხა დანტესმა.

— კარგად შეხედეთ, — უთხრა აბატმა ღიმილით.

— ძალიან დაკვირვებით ვუყურებ, — უპასუხა დანტესმა, — მაგრამ ნახევრამდე დამწვარი ქალაქის გარდა, რომელზედაც რაღაც უცნაური მეღვინით დაწერილი გოთური ასოებია, სხვა ვერაფერს ვხედავ.

— ჩემო მეგობარო, — უთხრა ფარიამ, — ახლა, როდესაც უკვე გამოგცადეთ, შემძლია გამოგიტყდეთ, რომ ეს ქალაქი ჩემი საგანძურია და დღეიდან ამ საგანძურის ნახევარი თქვენ გეკუთვნით.

დანტეს შუბლზე ცივმა ოფლმა დაასხა. დღემდე იგი ყოველთვის გაურბოდა ფარიასთან ლაპარაკს ამ საგანძურზე, რომლის გამოც საწყალი აბატი გიჟად ჰყავდათ მიღებული. თანდაყოლილი ზრდილობა დანტეს უფლებას არ აძლევდა შეხებოდა ამ მტკივნეულ ადგილს; თავის მხრივ ფარიაც დუმდა. დანტესმა მოხუცის სიჩუმე მისი მოქკვიანების ნიშნად მიიჩნია. .დღეს კი, ისეთი მძიმე შეტევის შემდეგ, ეს სიტყვები, ხელმეორედ შეშლაზე მეტყველებდნენ.

— თქვენი განძეული? — ჩაიჩურჩულა დანტესმა.

— დიახ, — თქვა მან, — თქვენ, ედმონდ, კეთილშობილი გული გაქვთ. ისე გაფითრდით და თრთით, რომ მივხვდი, რას განიცდით ამ წუთში. დამშვიდდით, დანტეს, მე გიჟი არა ვარ. ეს განძეული არსებობს, და თუ მე არ მეწერა მისი მფლობელი ვყოფილიყავ, თქვენ მაინც მოგიწევთ მისი მოძიება. გიჟად მთვლიდნენ და ამიტომ არც ყურს მიგდებდნენ და არც სჯეროდათ, მაგრამ თქვენ ხომ იცით, რომ შეშლილი არა ვარ; მომისმინეთ და მერე გინდათ მერწმუნეთ, გინდათ — არა.

«ეჰ! — ჩაიჩურჩულა ედმონდმა, — ისევ აურია. ეს უბედურებალა მაკლდა».

შემდეგ აბატს ხმამაღლა მიმართა:

— ჩემო მეგობარო, შეტევამ, როგორც ჩანს, დაგასუსტათ, ცოტას ხომ არ შეისვენებდით? თუ გნებავთ, ხვალ მოგისმენთ, დღეს კი მინდა მოგიაროთ; გარდა ამისა, — განაგრძო მან ღიმილით, — განძეული ჩემთვის არც ისე სასწრაფო უნდა იყოს.

— ძალიან სასწრაფოა, ედმონდ! — უპასუხა მოხუცმა, — ვინ იცის, ხვალ, ზეგ, ან მაზეგ მესამე შეტევა დამეწყოს, მაშინ ყველაფერს ბოლო მოეღება. მართალია, მე ხშირად ნაღველნარევი სიხარულით მიფიქრია ამ სიმდიდრეზე, რომელიც ათ ოჯახს მაინც გააბედნიერებდა და ახლა დაკარგულია იმ ადამიანებისათვის, რომლებიც მე მდევნიდნენ. ეს აზრი იყო ჩემი შურისძიება, ის მანუგემებდა ბნელ საკანში და პატიმრობის სასოწარკვეთილებაში, მაგრამ ახლა, როდესაც თქვენი სიყვარულის გამო მთელ ქვეყანას ვაპატიე, ახლა, როდესაც თქვენში სიხალგაზრდავესა და მომავალს ვხედავ, როდესაც ვფიქრობ, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩემს საიდუმლოებას თქვენი ბედნიერებისათვის, ვშიშობ, დავაგვიანო, ვშიშობ თქვენისთანა ღირსეულ მფლობელს დავაკარგვინო სიმდიდრე, რომელიც მიწაშია ჩამარხული.

ედმონდმა თავი მიაბრუნა და ამოიოხრა.

— ედმონდ, თქვენ, ვგონებ, კიდევ არ გჯერათ, — განაგრძო აბატმა, — ჩემმა ლაპარაკმა, ვატყობ, ვერ დაგარწმუნათ. მე ვხედავ, რომ თქვენთვის საჭიროა დამამტკიცებელი საბუთები. კარგი, წაიკითხეთ სტრიქონები, რომლებიც არავისთვის არ მიჩვენებია.

— ხვალ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა დანტესმა, რომელმაც ვერ შეძლო, დაჰყოლოდა მოხუცის სიგიჟეს, — ჩვენ ხომ შევთანხმდით, რომ ამაზე ხვალ ვილაპარაკებთ.

— მოვილაპარაკოთ ხვალ, მაგრამ დღეს ეს ქალაღდი წაიკითხეთ.
«საჭირო არაა მისი აღელვება», — გაიფიქრა დანტესმა და, ალბათ, რაღაცა შემთხვევის გამო ნახევრად დამწვარი ქალაღდი ხელში აიღო და წაიკითხა:

*ორი ნაპრაღია, განძეული ჩამარბულია მე
ზე შორეულ კუთხეში. ამ განძეულს მე
მთღიან სარგებღობაში, როგორც ჩემს ერთადერთ მემკვიდრეს.
25 აპრიღი 149
ჩეზ*

— ახღა რას იტყვი? — ჰკითხა ფარიამ, როდესაც დანტესმა კითხვა დაამთავრა.

— აქ მე მხოღოდ დაუმთავრებელ სტრიქონებს და შეუკავშირებელ სიტყვებს ვხედავ,
— უპასუხა დანტესმა. — ქალაღდის ნახევარი დამწვარია და აზრი გაუგებარი.

— ეგ თქვენთვის, ჩემო მეგობარო, რადგან პირვეღად კითხუღობთ, და არა ჩემთვის, რომელსაც ამ ქალაღდის ნაგლეჯზე, ვინ იცის, რამდენი ღამე გამითენებია, რათა აღმედგინა თითოეული წინადაღება, თითოეული აზრი.

— და თქვენ გგონიათ, აღადგინეთ დაკარგული აზრი?

— დარწმუნებული ვარ, თქვენ თვითონ განსაჯეთ; მაგრამ ჯერ ამ ქალაღდის ისტორიას გაგაცნობთ.

— ჩუმაღ! — შეჰყვირა დანტესმა, — ფეხის ხმა... გვიახღოვდებიან? გავრბივარ... ნახვამღის!

დანტესი, იმით გახარებული, რომ გაუსხღტა ამბის მოსმენასა და ახსნა-განმარტებას, რაც მას მხოღოდ მეგობრის შემღიღობას თუ დაუმტკიცებღა, გვეღვით გამღრა მიწისქვეშა ხვრელში, შემინებულმა ფარიამ კი უკანასკნელი ძაღა მოიკრიბა, ფიღას ფეხი ჰკრა და ზედ ნეჭა გადააფარა, რათა არ შეენიშნათ ჰუჭრუტანები, რომლებზეღაც მიწის მიყრა ვერ მოასწრო.

ეს იყო ციხის უფროსი. გაეგო ფარიას ავადმყოფობა და იმის გასაგებაღ, თუ რამდენაღ სერიოზული მდგომარეობა იყო, თვითონ მოვიღა პატიმრის სანახავაღ.

ფარიამ დამჯღარმა მიიღო იგი. თან ყოვეღგვარ უხერხულ მოძრაობას გაურბოღა და შემღო, ციხის უფროსისათვის დაემაღა, რომ სხეუღის მთელი მარჯვენა მხარე დადამზღავებული ჰქონღა. ფარია შიშობღა ციხის უფროსს არ შემბრალეზოღა იგი და არ გადაეყვანა უფრო ნათელ საკანში, რითაც დააშორებღა თავის ახაღგაზრღა ამხანაღს. მაგრამ, საბედნიეროღ, ეს ასე არ მოხღა. ციხის უფროსმა საკანი დატოვა, დარწმუნებულმა, რომ საწყალი შემღიღიღი, რომელიც გუღის სიღრმეში რამდენაღმე ეცოღებოღა კიღევაც, უქეიფოღ იყო.

ამ ხნის განმავღობაში დანტესი ლოგინზე იჯღა. თავი ხეღებში ჩაერგო და ცდიღობღა, აზრები მოეკრიბა. მას შემდეგ, რაც ფარიას გაეცნო, მასში მხოღოდ ნათელ გონებას, ღრმა აზრებს და ლოგიკურ თანმიმდევრულ მსჯეღობებს ხედავღა. მისთვის გაუგებარი იყო, როგორ შეემღო ერთ რამეში სიგიჟე გამოეჩინა ადამიანს, რომელიც ყოვეღმხრივ უდიღდეს სიბრძნეს იჩენღა. ვინ ცღებოღა: ფარია, რომელსაც თავისი თავი განძეუღის მფღობეღად მიაჩნღა, თუ ხაღხი, ვინც ფარიას შემღიღიღად თვღიღა?

დანტესი მთელი დღე თავის საკანში იჯღა და მეგობართან დაბრუნებღა ვერ გაეზეღა. ცდიღობღა ის საშინელი წუთები, როცა ფარიას სიგიჟეში დარწმუნდებოღა, თავიღან აეციღებინა. ფარია შემღიღიღი? — ეს მისთვის მეტად შემზარავი აზრი უნღა ყოფიღიყო.

მაგრამ რაკი საღამოთი, ჩვეუღებრივად მედიღეგეს ჩამოვღის შემდეგ ფარიამ დაინახა, რომ ყმაწვიღი კაცი აღარ მოდიოღა, თვითონ შეეცაღა გადაეღახა ის ზღუღე,

რომელიც მათ აცილებდა. ედმონდმა გაიგონა ხმაური და შეკრთა. მან წარმოიდგინა, თუ რა მტკივნეული უნდა ყოფილიყო ნახევრად დამბლადაცემული მოხუცისათვის მიწისქვეშა ხვრელში გამოფოფხვა. ედმონდი იძულებული შეიქნა, თვითონ შემოეთრია მოხუცი, რადგან იგი დამოუკიდებლად ვერ შეძლებდა იმ ვიწრო გასასვლელში გამოძვრომას, რომელიც დანტესის საკანში შედიოდა.

— ხომ ხედავთ, როგორი გააფთრებით გდევნით, — უთხრა ფარიამ ალერსიანი ღიმილით, — თქვენ გინდათ, თავი დააღწიოთ ჩემს გულუხვობას, მაგრამ ეს არ გამოგივათ. მაშ, მისმინეთ.

ედმონდმა დაინახა, რომ უკვე ველარაფერს გააწყობდა და მოხუცი თავის ლოგინზე დასვა, თვითონაც მის გვერდით, ტაბურეტზე ჩამოჯდა.

— თქვენ იცით, — უთხრა აბატმა, — რომ მე ვიყავი კარდინალ სპადას, ამ უძველესი გვარის უკანასკნელი წარმომადგენლის მდივანი, ახლობელი და მეგობარი. რაც კი ცხოვრებაში ბედნიერება შევიგრძენი, ამ კაცს უნდა ვუმაღლოდე. ის არ იყო მდიდარი, თუმცა მათი საგვარეულო სიმდიდრე ხალხს სალაპარაკოდ გაეხადა. და მე ხშირად გამიგონია: «მდიდარი, როგორც სპადა». მაგრამ როგორც იგი, ისე ეს ხმაც ამ ყბადაღებულ სიმდიდრის ხარჯზე იკვებებოდნენ. მისი სასახლე ჩემთვის სამოთხე იყო. მე ვასწავლიდი მის ძმისწულებს, რომლებიც შემდეგ დაიხოცნენ. და როდესაც კარდინალი ამქვეყნად მარტოდ-მარტო დარჩა, უალრესად თავდადებული ერთგულებით გადავუხადე სამაგიერო ყოველივე იმისათვის, რაც მან ჩემთვის ათი წლის განმავლობაში გააკეთა.

კარდინალის სახლში ჩემგან დაფარული არაფერი იყო. ხშირად მინახავს, როგორ გულმოდგინედ ფურცლავდა ძველ წიგნებს და ხარბად სინჯავდა დამტვერიანებულ საგვარეულო ხელნაწერებს. ერთხელ, როდესაც ვუსაყვედურე, უსარგებლოდ ათენებთ ღამეებს და იქანცებით-მეთქი, მან მწარე ღიმილით შემომხედა და ქალაქ რომის ისტორია გადამიშალა. ამ წიგნის მეოცე თავში პაპი ალექსანდრე VI ცხოვრების აღწერაა. მე წავიკითხე სტრიქონები, რომლებიც არასოდეს ამოვა ჩემი მეხსიერებიდან:

«ლაშქრობა რომანიაში დამთავრდა, ჩეზარე ბორჯიამ დაასრულა თავისი დაპყრობითი ომები და იტალიის მთლიანად შესასყიდად ფული სჭირდებოდა. პაპსაც სჭირდებოდა ფული, რათა საბოლოოდ გასწორებოდა საფრანგეთის მეფეს ლუდოვიკო მეთორმეტეს, რომელიც, დამარცხების მიუხედავად, ჯერ კიდევ საკმაოდ მრისხანე მტერი იყო. საჭირო გახდა რაიმე ხელსაყრელი საქმის მოგვარება, რაც არც ისე ადვილი იყო გადატაკებულსა და აოხრებულ იტალიაში.

«მის ყოვლად უწმინდესობას თავში ერთი აზრი მოუვიდა — გადაწყვიტა, ორი ახალი კარდინალი დაენიშნა.

«რომის ორი დიდი წარჩინებული და ისიც მდიდარი პირის არჩევა წმინდა მამას შემდეგ მოგებას აძლევდა: ჯერ ერთი, საშუალება ეძლეოდა, გაეყიდა მომგებიანი ადგილები და მაღალი თანამდებობები, რომლებიც მომავალ კარდინალებს ეკავათ; მეორე, შეეძლო იმედი ჰქონოდა, რომ ორი საკარდინალო ქუდის გაყიდვით საკმაოდ დიდ თანხას მიიღებდა.

«რჩებოდა საქმის მესამე მხარე, რომელსაც ჩვენ მალე გავიგებთ.

«პაპმა და ჩეზარე ბორჯიამ შეარჩიეს ორი მომავალი კარდინალი: ესენი იყვნენ ჯოვანი როსპილიოზი, რომელსაც ოთხი მნიშვნელოვანი თანამდებობა ეჭირა მისი უწმინდესობის სამსახურში და ჩეზარე სპადა — რომის ყველაზე კეთილშობილი და მდიდარი დიდებული. ერთიცა და მეორეც დიდად აფასებდნენ პაპის წყალობას. ორივენი პატივმოყვარეები იყვნენ. ჩეზარე ბორჯიამ მალე იპოვა მათი თანამდებობის შემსყიდველები.

«როსპილიოზიმ და სპადამ ფული გადაიხადეს კარდინალობისათვის, მათ გარდა კიდევ რვა კაცმა გადაიხადა ფული იმ თანამდებობათა მისაღებად, რომლებიც ამ ახალ კარდინალებს ექირათ წინათ. ამრიგად, ხელმარჯვე სპეკულანტების სკივრებში რვაასი ათასი რომაული ეკიუ შევიდა.

«უკვე დროა, ამ საქმის მესამე მხარეზე გადავიდეთ. პაპი მიეფერა როსპილიოზისა და სპადას, მათ კარდინალის ნიშნები მისცა. იცოდა, რომ მეტად საგულისხმო მადლიერების ვალის გადასახდელად და რომში საცხოვრებლად ისინი ფულად აქცევდნენ თავიანთ ქონებას, ამიტომ, ჩეზარე ბორჯიასთან შეთანხმებით, ორივე კარდინალი სადილზე მიიწვია.

«ამ საკითხზე წმინდა მამასა და მის ვაჟს შორის კამათი ატყდა. ჩეზარეს აზრით, უნდა გამოეყენებინათ ერთი იმ საშუალებათაგანი, რომელიც მას თავისი უახლოესი მეგობრებისათვის ყოველთვის მზად ჰქონდა. ერთი იყო ცნობილი გასაღები, რომლითაც ხან ერთს, ხან მეორეს რომელიღაც კარადის გაღებას სთხოვდნენ. გასაღებს ვითომდა ხელოსნის დაუდევრობის გამო სულ შეუმჩნეველი პატარა კბილანა ჰქონდა და ამიტომ ძნელად ტრიალდებოდა კლიტეში. ვინც კი ამ გასაღებით კარადის გაღებას შეეცდებოდა, მაშინვე თითზე კბილანის ჩხვლეტას იგრძნობდა და მეორე დღეს ამ ქვეყანას გამოეთხოვებოდა. არსებობდა კიდევ ლომისთავიანი ბეჭედი. ჩეზარე მას თითზე მხოლოდ მაშინ იკეთებდა, როდესაც ხელი უნდა ჩამოერთმია ამა თუ იმ პიროვნებისათვის. ლომის თავი არჩეული ადამიანის კანში იჭრებოდა და ოცდაოთხი საათის განმავლობაში საუკუნო ძილით აძინებდა.

«ამგვარად, ჩეზარე ბორჯიამ თავის მამას შესთავაზა, ან ორივე კარდინალი კარადის გასაღებად გაეგზავნათ, ან მას ორივესათვის მეგობრულად ჩამოერთმია ხელი. მაგრამ ალექსანდრე VI უპასუხა:

— სადილს ნუ დავინანებთ მშვენიერი კარდინალებისა — სპადასა და როსპილიოზისთვის. გული მითქვამს, რომ ამ ხარჯს ავინაზღაურებთ. გარდა ამისა, თქვენ გავიწყდებათ, ჩეზარე, რომ კუჭის მოუნელებლობა შედეგს მაშინვე იძლევა, ხოლო ნაჩხვლეტი ან ნაკბენი — ერთი ან ორი დღის შემდეგ.

«ჩეზარე დათანხმდა ასეთ მსჯელობას. სწორედ ამიტომ იყო, რომ ორივე კარდინალი სადილზე მიიწვიეს.

«სუფრა გაშალეს პაპის ვენახებში, რომლებსაც იგი ფლობდა სან-პიეტრო-ინ-ვინკოლის ახლოს, მომხიბვლელ ადგილას, რომელსაც კარდინალები მხოლოდ სხვების ნათქვამით იცნობდნენ.

«ახალი თანამდებობით აღფრთოვანებულმა როსპილიოზიმ სტომაქი კარგი სადილისათვის განაწყო და წვეულებაზე მეტად მხიარული სახით გამოცხადდა. სპადა ფრთხილი კაცი იყო. ძალიან უყვარდა თავისი ძმისწული, ახალგაზრდა ოფიცერი, ბრწყინვალე მომავლის მქონე. იგი დაჯდა, ქალაქი აიღო, კალამი მოიმარჯვა და ანდერძი დაწერა. შემდეგ თავის ძმისწულთან მსახური გაგზავნა გასაფრთხილებლად, რომ ვენახებთან დახვედროდა, მაგრამ, როგორც ჩანს, მსახურმა ვერ ნახა იგი.

«სპადამ იცოდა, რას ნიშნავდა სადილზე მიპატიჟება. მას შემდეგ, რაც ქრისტიანობამ — ამ უზენაესი ცივილიზაციის ძალამ — რომში გაიმარჯვა, უკვე ცენტურიონი კი აღარ მოდიოდა მტარვალის გამოგზავნილი უწყებით: «ცეზარს სურს, რომ შენ მოკვდე», არამედ პაპის წარმოგზავნილი ლეგატი ღიმილით ამბობდა: «მის ყოვლად უწმინდესობას სურს, რომ თქვენ მასთან ისადილოთ».

«დღის ორ საათზე სპადა სან-პიეტრო-ინ-ვინკოლის ვენახებისაკენ წავიდა; პაპი უკვე უცდიდა მას. პირველი, ვინც კარდინალმა შენიშნა, ეს იყო მისი ძმისწული, მორთულ-მოკაზმული და მხიარული. ჩეზარე ბორჯიას უკვე მოესწრო მიაღერებდა. სპადა

გაფითრდა; ჩეზარემ ირონიულად გადახედა სპადას, რითაც აგრძნობინა — ყველაფერი წინასწარ გავითვალისწინე და ხაფანგში მოგამწყვდიეო.

«სადილზე სპადამ მხოლოდ ერთი რამ ჰკითხა თავის ძმისწულს: «ნახეთ ჩემი ელჩი?» ძმისწულმა უპასუხა, არ მინახავსო; მას კარგად ესმოდა ამ შეკითხვის აზრი, მაგრამ უკვე გვიან იყო: უკვე მოესწროთ გადაკვრა ერთი ჭიქა მშვენიერი ღვინისა, რომელიც პაპის მერიქიფემ დაუსხა.

«თითქმის იმ წუთშივე სპადამ დაინახა კიდეც ერთი ბოთლი, რომლითაც მას უხვად გაუმასპინძლდნენ. ერთი საათის შემდეგ ექიმმა გამოაცხადა, ბიძაცა და ძმისწულიც ხარისფაშვა სოკომ მოწამლაო. სპადამ ვენახის შესასვლელში განუტევა სული, ძმისწულმა კი თავისი სახლის კართან. მან თავის ცოლს რაღაცა ანიშნა, მაგრამ ამ უკანასკნელმა ვერაფერი გაუგო.

«ჩეზარე და პაპი მაშინვე დაეპატრონნენ მემკვიდრეობას იმ საბაბით, რომ საჭიროა მიცვალებულთა ქალაქების გადასინჯვაო. მაგრამ აღმოჩნდა, რომ მთელი მემკვიდრეობა შედგებოდა ერთი ფურცელი ქალაქისაგან, რომელზედაც სპადას შემდეგი სტრიქონები დაეწერა: «ჩემს საყვარელ ძმისწულს მე ანდერძად ვუტოვებ ჩემს სკივრებს და წიგნებს, რომელთა შორის არის ოქროსკუთხეებიანი ლოცვანი; დე, შეინახოს მისი მოყვარული ბიძის სამსახსოვროდ».

«მემკვიდრეებმა ყველაფერი გადაქექეს, აღფრთოვანებით დაათვალიერეს ლოცვანი, ხელთ იგდეს ავეჯი და გაცელებული დარჩნენ, რომ მდიდარი სპადა სინამდვილეში ბიძათა შორის ყველაზე უღარიბესი აღმოჩნდა: ვერავითარი განძეული ვერ იპოვეს, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ბიბლიოთეკაში და ლაბორატორიებში ჩაკეტილ მეცნიერების განძეულს.

«ეს იყო და ეს. ჩეზარე და მისი მამა ეძებდნენ, ყველაფერს ქექავდნენ, ჯამუშებიც კი გაიჩინეს, იქნებ ვინმეს რამე წამოვაცდენინოთო, მაგრამ ძალიან ცოტა რამ დააგროვეს: დაახლოებით, ათასი რომაული ეკიუს ოქრო-ვერცხლის ნივთები და ამდენივე ნაღდი ფული. ძმისწულს სახლში დაბრუნებისას მოესწრო ცოლისათვის ეთქვა: «ეძებეთ ბიძაჩემის ქალაქებში, ნამდვილი ანდერძი იქ იქნება». ოჯახის წევრებმა უფრო მეტი მონდომებით დაიწყეს ძებნა, შესაძლებელია, კიდეც უფრო მეტი მონდომებით, ვიდრე მმართველმა მემკვიდრეებმა. ყველაფერი ამაო გამოდგა, მათ დარჩათ მხოლოდ ორი სასახლე და ვენახი პალატინის უკან. იმ დროს უძრავი ქონება ძვირად არ ფასობდა, ამიტომ ეს ორი სასახლეცა და ვენახიც, როგორც მეტად უმნიშვნელო პაპისა და მისი ვაჟიშვილის მტაცებლური ბუნებისთვის, ოჯახს დარჩა.

«გავიდა თვეები, წლები. ალექსანდრე VI მოკვდა, როგორც ცნობილია, საწამლაკით, რომელიც მან შეცდომით დალია. ჩეზარე მასთან ერთად მოიწამლა, მაგრამ სიკვდილს თავი იმით დააღწია, რომ გველივით კანი გამოიცვალა და შეიმოსა, ახლით, რომელზედაც შხამმა ვეფხვის ტყავის მსგავსი წინწკლები დაუტოვა. ბოლოს იძულებული გახდა, რომი დაეტოვებინა და ღამის რომელიღაც შეტაკების დროს დაიღუპა უსახელოდ, ისტორიისაგან თითქმის მივიწყებული.

«პაპის სიკვდილისა და მისი შვილის განდევნის შემდეგ ყველა მოელოდა, რომ სპადას გვარი კვლავ ფეხზე წამოდგებოდა და ისევე კარგად იცხოვრებდა, როგორც კარდინალ სპადას დროს, მაგრამ ასე არ მომხდარა. სპადები ცხოვრობდნენ საეჭვო ულუფით, სამუდამო საიდუმლოებით იყო მოცული ეს საქმე. ხალხმა გადაწყვიტა, რომ ჩეზარემ, რომელიც მამაზე უფრო მოხერხებული პოლიტიკოსი იყო, პაპს გამოსტყუა ორივე კარდინალის სიმდიდრეო; ორივესიო, ვამბობთ იმიტომ, რომ კარდინალი როსპილიოზი, რომელსაც წინასწარ არავითარი ზომები არ მიეღო, სულ მთლად გაძარცულ იქნა».

— აქამდე, — თქვა ღიმილით ფარიამ და თხრობა შეწყვიტა, — სულელური ხომ არაფერი მითქვამს?

— ოჰ, არა, ჩემო მეგობარო, — უპასუხა დანტესმა, — პირიქით, ასე მგონია, მეტად საინტერესო მატიანეს ვკითხულობ-მეთქი, გთხოვთ განაგრძოთ.

— განვაგრძობ:

«სპადები მიეჩვივნენ ასეთ ჩრდილში ყოფნას. გავიდა წლები. მათ შთამომავალთა შორის იყვნენ სამხედროები, დიპლომატები, ზოგიერთებმა მიიღეს სასულიერო წოდება, ზოგიერთები ბანკირები გახდნენ. ერთნი გამდიდრდნენ, მეორენი სულ გაღატაკდნენ. უკვე მივედი ამ გვარის უკანასკნელ წარმომადგენლამდე, გრაფ სპადამდე, ვისთანაც მე მდივნად ვმსახურობდი.

«ძალიან ხშირად გამიგონია, როგორ ჩიოდა გრაფი სპადა, ეს ჩემი ქონება სრულებით შეუფერებელია ჩემი მდგომარეობისათვის. მე ვურჩიე, რაც კი რამ ებადა, მუდმივ რენტაში დაებანდებინა. მან დაიჯერა ჩემი რჩევა და ამით ორჯერ გაზარდა თავისი შემოსავალი.

«სახელგანთქმული ლოცვანი ოჯახში დარჩა და ახლა მას გრაფი სპადა ფლობდა. ეს ლოცვანი მამიდან შვილზე გადადიოდა, რადგან ერთადერთი აღმოჩენილი ანდერძის იდუმალი მუხლის წყალობით ოჯახისათვის თავისებურ სიწმინდეს წარმოადგენდა და უზენაესი მოწიწებით ინახებოდა. ეს ლოცვანი ულამაზესი გოთური მინიატურებით იყო შემკული და ისე დამძიმებული ოქროს სამკაულებით, რომ დღესასწაულებში მსახურს კარდინალის წინ მიჰქონდა.

«კარდინალის მოწამვლის შემდეგ საოჯახო არქივში შენახული სხვადასხვა საბუთის, აქტის, ხელშეკრულებისა და პერგამენტის დანახვაზე მეც, ჩემი მხრივ, დავიწყე ამ ქალღმერთა დიდი შეკვრების გადასინჯვა. ასე იქცეოდა ჩემამდე ოცი მსახური, ოცი მმართველი, ოცი მდივანი. მიუხედავად იმისა, რომ მოთმინებითა და გულდადებით ვეძებდი, ვერაფერი აღმოვაჩინე, თუმცა ამასობაში ბევრს ვკითხულობდი და დავწერე ბორჯიას გვარის დაწვრილებითი, თითქმის ყოველდღიური ცხოვრების ისტორია. ეს მხოლოდ იმიტომ გავაკეთე, რომ გამეგო, ხომ არ გაიზარდა ამ ოჯახის სიმდიდრე ჩემი ჩეზარე სპადას გარდაცვალების შემდეგ-მეთქი, მაგრამ შევამჩნიე, რომ ეს სიმდიდრე შეივსო მხოლოდ სპადას უბედურების თანამონაწილის, კარდინალ როსპილიოზის ქონებით.

«მე თითქმის დარწმუნებული ვიყავი, რომ სპადას მემკვიდრეობით არ უსარგებლია არც მის ოჯახს და არც ბორჯიას, რომ ეს მემკვიდრეობა უპატრონოდ იყო დარჩენილი, როგორც არაბულ ზღაპრებშია მიწის ქვეშ შენახული საგანძურები, რომლებსაც გენიები დარაჯობენ. მე ვსწავლობდი, ვანგარიშობდი, ათასჯერ მაინც ვამოწმებდი სპადას ოჯახის გასავალს სამასი წლის მანძილზე, ყველაფერი ამაო იყო. ისევ გაურკვეველობაში ვრჩებოდი, ხოლო გრაფი სპადა — სიღარიბეში.

«ჩემი მფარველი გარდაიცვალა. მან თავისი ქონება დააბანდა მუდმივ რენტაში, თავისთვის დაიტოვა საოჯახო არქივი, ხუთიათასწიგნიანი ბიბლიოთეკა და ის სახელგანთქმული ლოცვანი. ყველაფერი ეს შემდეგ მე დამიტოვა ანდერძად. გარდა ამისა, მიანდერძა ნაღდი ფული — ათასი რომაული ეკიუ იმ პირობით, რომ ყოველ წელს მეწირვებინა მისი სულის მოსახსენებლად, შემედგინა მისი გენეალოგიური შტო და მისი გვარის ისტორია, რაც ზუსტად შევასრულე».

— მოთმინება იქონიეთ, ჩემო ძვირფასო ედმონდ, მალე დავამთავრებ.

«1807 წელს, ჩემს დაპატიმრებამდე ერთი თვით ადრე და გრაფი სპადას გარდაცვალებიდან ორი კვირის შემდეგ, ესე იგი 25 დეკემბერს (თქვენ ახლავე გამიგებთ, ეს რიცხვი რატომ ჩამრჩა მუხსიერებაში), უკვე მეთათსეჯერ ვკითხულობდი ქალღმერთს,

რომელთაც ვაწესრიგებდი. სასახლე უკვე გაყიდული იყო და მეც ვემზადებოდი საცხოვრებლად რომიდან ფლორენციაში გადასასვლელად. თან უნდა გადამეტანა მთელი ჩემი ქონება: 12 ათასი ლივრი, ბიბლიოთეკა და ცნობილი ლოცვანი. ეტყობა, დამღალა ასეთმა გულმოდგინე მუშაობამ, გარდა ამისა, მეტად ნოყიერმა სადილმა მაგრძნობინა ერთგვარი მოდუნება, თავი ხელეხს და ვაყრდნე და დამეძინა. ნაშუადღევს სამი საათი იყო.

«როდესაც გამეღვიძა, საათმა ექვსი დაჰკრა. თავი ავწიე, ირგვლივ წყვდიადი იდგა. მე დავრეკე, რომ სანთელი მოეტანათ, მაგრამ არავინ შემოვიდა. მაშინ გადავწყვიტე, თვითონ მოვმსახურებოდი საკუთარ თავს. გარდა ამისა, საჭირო იყო შევგუებოდი ფილოსოფოსის ცხოვრების პირობებს. ერთი ხელით ავიღე გამზადებული სანთელი, მეორე ხელით, რაკი კოლოფში ასანთის ღერები არ აღმოჩნდა, უბრალო ქაღალდს დავუწყე ძებნა, რომ ბუხარში მომეკიდებინა, სადაც ცეცხლი ჯერ კიდევ ციმციმებდა. ვფრთხილობდი, მეშინოდა, უსარგებლო ნაგლეჯი ქაღალდის მაგიერ რაიმე საჭირო საბუთი არ დამეწვა. უცებ მომაგონდა, რომ ცნობილ ლოცვანში, რომელიც იქვე, ჩემს მაგიდაზე იდო, სანიშნოს მაგივრად ჩადებული იყო ჩაყვითლებული ფურცელი, მემკვიდრეობის მიერ ასე მოწიწებით შენახული. თითებით მოვსინჯე ეს უვარგისი ფურცელი, შემდეგ მოვხიე, მოვჭმუჭნე და ცეცხლთან მივიტანე. უცებ, თითქოს რაღაცა ჯადოსნურმა ძალამ იმოქმედაო, დავინახე, როგორ მკვეთრად ემჩნეოდა თეთრ ქაღალდზე მოყვითალო ასოები, თანდათან, რაც უფრო ემატებოდა ცეცხლი. შიშმა შემიპყრო, ქაღალდი ხელში დავსრისე, ცეცხლი ჩავაქრე და სანთელი პირდაპირ ბუხარში ავანთე. გამოუთქმელი აღელვებით გავასწორე დაჭმუჭნილი ქაღალდი და დავრწმუნდი, რომ ეს სტრიქონები დაწერილი იყო სიმპატიკური მელნით და სტრიქონები გამოვლინდნენ მხოლოდ მაღალი სიმზურვალის დროს. ქაღალდის თითქმის მესამედი ნაწილი დამწვარი იყო; ეს ის ქაღალდი გახლავთ, რომელიც თქვენ ამ დილით წაიკითხეთ. დანტეს! ისევ გადაიკითხეთ იგი და როცა წაიკითხავთ, მე შეგივსებთ დაუმთავრებელ წინადადებებსა და აზრებს.

ფარიამ ქაღალდი აღფრთოვანებით გაუწოდა დანტესს, რომელმაც ამჯერად ხარზად წაიკითხა მოწითალო, ჟანგისფერი მელნით დაწერილი შემდეგი სტრიქონები:

1498 წლის 25 აპრილს მიწ

ალექსანდრე VI მიერ, და ვშიშობდი რა, რომ უკმა მოისურვებს ჩემს მემკვიდრედ გახდომას და მო და ბენტევილიოს ხვედრს, რომლებიც საწამლავმა დახ ერთადერთ მემკვიდრეს, რომ მე ჩავმარ იგი ერთხელ თან წავიყვანე) ანუ მონტე-კრისტოს მღვიმეებში, ყველაფერი, რასაც ვფლ მარგალიტი, ბრილიანტები, ძვირფასეულობა: რომ მარტო

შეიძლება მიაღწიოს დაახლოებით ორ მილიონ იპოვნის მცირე კლდის ქვეშ, თუ ჯვნივ პირდაპირი ხაზით წავა. ამ ორი ნაპრალია, განძეული ჩამარხულია მე ზე შორეულ კუთხეში. ამ განძეულს მე მთლიან სარგებლობაში, როგორც ჩემს ერთადერთ მემკვიდრეს.

25 აპრილი 149

ჩეზ

— ახლა კი, — უთხრა აბატმა, — წაიკითხეთ ეს მეორე ქალაქი.

დანტესმა აიღო და წაიკითხა:

ვეული ვიყავი რა მისი უწმინდებულებობის
ყოფილიყო კარდინალის ქუდისთვის მირთმეული ქრთამით
მიმზადებს კარდინალების კაპარას
ოცა. მე ვუცხადებ ჩემს ძმისწულს გვიდო სპადას, ჩემს
ხე მისთვის ცნობილ ადგილზე (სადაც
პატარა კუნძულ
ობდი: ოქროს ზოდები, ფულები, თვალ
მე ვიცი ამ განძეულის არსებობა, რომელმაც
რომაულ ეკიუმდე, და რომ ის მას
აღმოსავლეთის პატარა ყურედან მარ
მღვიმეში
ორე ნაპრალის ყველა
მას ანდერძად ვუტოვებ და ვაძლევ
8 წელი
არე სპადა.

ფარია მას ადგზნებული თვალებით შესცქეროდა.

— ახლა, — თქვა მან, როდესაც დაინახა, დანტესი უკანასკნელ სტრიქონებს
კითხულობდა, — შეაერთეთ ქალაქის ეს ორი ნაგლეჯი და შემდეგ თქვენ თვითონ
განსაჯეთ.

დანტესმა დაუჯერა, შეერთებული ქალაქებიდან გამოვიდა შემდეგი:

1498 წლის 25 აპრილს მიწ... ვეული ვიყავი რა მისი უწმინდებულებობის ალექსანდრე
VI მიერ, და ვშიშობდი რა რომ უკმა... ყოფილო კარდინალის ქუდისთვის მირთმეული
ქრთამით, მოისურვებს ჩემს მემკვიდრედ გახდომას და მო... მიმზადებს კარდინალების
კაპარას და ბენტევილიოს ხვედრს, რომლებიც საწამლავმა დახ... ოცა. მე ვუცხადებ ჩემს
ძმისწულს გვიდო სპადას, ჩემს ერთადერთ მემკვიდრეს, რომ მე ჩავმარ... ხე მისთვის
ცნობილ ადგილზე (სადაც იგი ერთხელ თან წავიყვანე), ანუ... პატარა კუნძულ მონტე-
კრისტოს მღვიმეებში, ყველაფერი, რასაც ვფლ... ობდი: ოქროს ზოდები, ფულები, თვალ...
მარგალიტი, ბრილიანტები, ძვირფასეულობა; რომ მარტო... მე ვიცი ამ განძეულის
არსებობა, რომელმაც შეიძლება მიაღწიოს დაახლოებით ორ მილიონ... რომაულ ეკიუმდე,
და რომ ის მას იპოვის მცირე კლდის ქვეშ, თუ... აღმოსავლეთის პატარა ყურედან
მარჯვნივ პირდაპირი ხაზით წავა. ამ... მღვიმეში ორი ნაპრალია, განძეული ჩამარხულია
მე... ორე ნაპრალის ყველა... ზე შორეულ კუთხეში. ამ განძეულს მე... მას ანდერძად
ვუტოვებ და ვაძლევ მთლიან სარგებლობაში, როგორც ჩემს ერთადერთ მემკვიდრეს.

25 აპრილი 149...8 წელი

ჩეზ...არე სპადა.

— მაშ ასე, ახლა ხვდებით თუ არა? — ჰკითხა ფარიამ.

— ეს არის კარდინალ სპადას განცხადება და ანდერძი, რომელსაც ამდენი ხნის
განმავლობაში ეძებდნენ? — უპასუხა დანტესმა, რომელიც ჯერ კიდევ სრულიად არ იყო
დარწმუნებული.

— დიახ, ნამდვილად ასეა.

— მერე ვინ აღადგინა ეს ანდერძი?

— გადარჩენილი სტრიქონების დახმარებით მე ამოვხსენი დამწვარი ნაწილი.

სტრიქონების სიგრძეს ქალაქის სიგანეს ვუფარდებდი და დაფარულ აზრს ვწვდებოდი

გამჟღავნებული აზრის მიხედვით ისევე, როგორც ადამიანი მიწისქვეშ გზას იკვლევს ზევიდან ჩამოსული სუსტი შუქის წყალობით.

— როდესაც დარწმუნდით, რომ სწორად აღადგინეთ დამწვარი ნაწილი, მერე რა მოიმოქმედეთ?

— მინდოდა გამგზავრება და იმ წუთშივე გავემგზავრე კიდეც. თან წავილე ჩემ მიერ დაწყებული დიდი შრომა იტალიის ერთიანი სახელმწიფოს შესახებ. მაგრამ დიდი ხანია, რაც იმპერატორის პოლიცია თვალს მადევნებდა. ამ ხანებში ნაპოლეონს უნდოდა პროვინციების გათიშვა, წინააღმდეგ იმისა, რაც მან შემდეგ მოისურვა, როდესაც ვაჟიშვილი ეყოლა. ჩემმა აჩქარებულმა გამგზავრებამ, რომლის მიზეზს ვერავინ წარმოიდგენდა, ეჭვი აღძრა და სწორედ იმ წუთში დამაპატიმრეს, როდესაც პიომბინოში გემზე ვჯდებოდი.

— ახლა კი, — განაგრძო ისევ ფარიამ და დანტესს თითქმის მამობრივი მზრუნველობით შეხედა, — ახლა, ჩემო მეგობარო, თქვენ იმდენივე იცით, რამდენიც მე; და თუ ჩვენ ორივე ოდესმე თავს ვუშველით, ჩემი საგანძურის ნახევარი თქვენია. თუ მე აქ მოვკვდები და მარტო თქვენ მოახერხებთ გაქცევას, მაშინ ის მთლიანად თქვენი საკუთრება იქნება.

— კი მაგრამ, — ჰკითხა დანტესმა ყოყმანით, «— განა ამ საგანძურს ამქვეყნად არა ჰყავს უფრო კანონიერი მემკვიდრეები, ვიდრე ჩვენა ვართ?

— არა, არა, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ. მთელი ოჯახი ამოწყდა და, გარდა ამისა, უკანასკნელმა გრაფმა სპადამ მე დამიტოვა თავისი მემკვიდრეობა; მან მე მიანდერძა სახელგანთქმული ლოცვანი და ამით მიანდერძა ყველაფერი, რაც შიგ იყო. გიმეორებთ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ და, თუ ოდესმე ჩვენ ხელთ ვიგდებთ ამ სიმდიდრეს, ჩვენ სინდისის ქენჯნის გარეშე შეგვეძლება მისი გამოყენება.

— თქვენ ამბობთ, რომ ეს განძეული ფასობს...

— ორი მილიონი რომაული ეკიუ. დაახლოებით, ცამეტი მილიონი ჩვენს ფულზე.

— შეუძლებელია! — თქვა ასეთი დიდი თანხის დასახელებით შემინებულმა დანტესმა.

— შეუძლებელია? მერედა რატომ! — უთხრა მოხუცმა. — სპადა XV საუკუნეში ყველაზე ძველი და ყველაზე შეძლებული გვარი იყო. გარდა ამისა, იმ დროს, როდესაც არც სპეკულაცია და არც მრეწველობა არ იყო განვითარებული, ოქროს და ძვირფასი ნივთების დაგროვება იშვიათ მოვლენას როდი წარმოადგენდა! რომში ჯერ კიდევ არის ოჯახები, რომლებსაც აქვთ მემკვიდრეობით მიღებული მილიონის ღირებულების აღმასები და ძვირფასი თვლები, რომლის მიკარებას ვერც ბედავენ, თუმცა შიმშილით იხოცებიან.

ედმონდს თავი სიზმარში ეგონა. ის მერყეობდა, არ სჯეროდა და თან უხაროდა.

— მე დიდი ხანია გიმაღავდით ამ საიდუმლოებას, — უთხრა ფარიამ, — ჯერ ერთი იმიტომ, რომ გამომეცადეთ, მეორეც, განცვიფრებაში მინდოდა მომეყვანეთ. დამბლის დაცემამდე რომ გავქცეულიყავით, პირდაპირ მონტე-კრისტოს მიგაყენებდით. ახლა, — დაუმატა მან ოხვრით, — ახლა, თქვენ წამიყვანთ. დანტეს, თქვენ მე მადლობას არ მიხდით?

— ეს განძეული, ჩემო მეგობარო, — უთხრა დანტესმა, — მარტო თქვენ გეკუთვნით, და მე მასზე არავითარი უფლება არა მაქვს. მე ხომ თქვენი ნათესავი არა ვარ.

— თქვენ ჩემი ვაჟიშვილი ხართ, დანტეს, — შეჰყვირა მოხუცმა, — თქვენ ხართ ჩემი ტყვეობაში შეძენილი ბავშვი. ჩემი ხარისხი უფლებას არ მაძლევდა, ცოლი შემერთო; ღმერთმა თქვენი თავი გამომიგზავნა, რათა დაამშვიდოს ადამიანი, რომელიც ვერ გახდა მამა, და პატიმარი, რომელიც ვერ ეღირსა თავისუფლებას.

ფარიამ ედმონდს სადი ხელი გაუწოდა, აცრემლებული ყმაწვილი მოხუცს გადაეხვია.

XIX

მესამე შეტევა

ახლა, როდესაც ამ განძეულს, აბატის ამდენი ხნის ფიქრის საგანს, შეეძლო გაეხედნინებინა ის, ვინც მან საკუთარი შვილივით შეიყვარა, მისი ფასი ორჯერ უფრო აიწია მოხუცის თვალში. იგი ყოველდღიურად ელაპარაკებოდა დანტესს ამ აურაცხელ სიმდიდრეზე და უხსნიდა, თანამედროვე ეპოქაში რამდენი სიკეთის გაკეთება შეეძლო ცამეტი-თოთხმეტი მილიონის მფლობელ ადამიანს თავისი მეგობრებისათვის; მაშინ დანტესს სახე ეღრუბლებოდა; ახსენებოდა ის საშინელი ფიცი, რომელიც თავის თავს მისცა და ფიქრობდა, ცამეტი-თოთხმეტი მილიონის მქონე ადამიანი თანამედროვე ეპოქაში მტრების მიმართ რამდენი ბოროტების ჩადენას მოახერხებდა.

აბატი არ იცნობდა კუნძულ მონტე-კრისტოს, მაგრამ დანტესი იცნობდა მას, ახალგაზრდა მეზღვაურს ხშირად ჩაუვლია ამ კუნძულის გვერდით, რომელიც კორსიკასა და ელბას შუა მდებარეობს და პიანოზს ოცდახუთი მილით არის დაშორებული; ერთხელ როგორღაც შემთხვევაც კი მიეცა, იქ შეჩერებულიყო. ეს კუნძული წინათაც და ახლაც დაუსახლებელი იყო. ამ ფრიალო კლდეს თითქმის კონუსის ფორმა ჰქონდა. ალბათ, ზღვის სიღრმიდან ზედაპირზე რომელიმე ვულკანისებურმა რყევებმა ამოსწია. დანტესი ფარიას კუნძულის გეგმას აცნობდა, ფარია კი მას რჩევას აძლევდა, როგორ უნდა მოენახა საგანძური.

მაგრამ დანტესი შორს იყო იმ აღტაცებისაგან, რასაც მოხუცი განიცდიდა. რაც მთავარია, ის არ იზიარებდა მის რწმენას. მართალია, ახლა დარწმუნდა, რომ აბატი შეშლილი არ იყო და მისმა გამჭრიახობამ საგანძურის აღმოჩენაში, საგანძურისა, რამაც მას შეშლილის სახელი გაუთქვა, დანტესის აღფრთოვანება გააორკვეცა, მაგრამ დანტესს ამავე დროს არ სჯეროდა, რომ ეს განძი თუნდაც ოდესღაც არსებელიყო, ახლაც იქნებოდა; და თუ გამოგონილად არ მიაჩნდა, ყოველ შემთხვევაში, ფიქრობდა, იმ ადგილიდან უკვე გამქრალი იქნებოდა.

ამასობაში, მათ კიდევ ერთი ახალი უბედურება ეწიათ. თითქოს ბედს სურდა, პატიმრობისათვის წაერთმია უკანასკნელი იმედი და ეგრძნობინებინა, რომ ისინი საუკუნო პატიმრობისათვის იყვნენ განწირული. ზღვაში გამავალი დერეფანი, რომელსაც დიდი ხანია ჩამონგრევა ელოდა, გადაკეთებულ იქნა; შეაკეთეს საძირკველი და ნაპრაღში, რომელიც დანტესს თითქმის ნახევრამდე უკვე ამოვსებული ჰქონდა, ვეებერთელა ქვები ჩაყარეს.

დანტესს აბატის რჩევით წინასწარ ზომები რომ არ მიეღო, კიდევ უფრო დიდი უბედურება იყო მოსალოდნელი. აღმოჩენილი იქნებოდა მათი გაქცევის ცდა და ერთმანეთს დააშორებდნენ. ამრიგად, მათ კიდევ მოეხურათ ერთი ახალი კარი, უფრო მაგარი და ულმობელი, ვიდრე დანარჩენები.

— ხომ ხედავთ, — ნაღვლიანად ეუბნებოდა დანტესი მოხუცს, — ღმერთს სურს წამართვას ის დამსახურება, რასაც ჩემს თქვენდამი ერთგულებას მიაწერდით. მე პირობა მოგეცით, რომ სამუდამოდ თქვენთან დავრჩებოდი და ახლა ძალაუწებურად უნდა შევასრულო იგი. განძს ისევე ვერ დავეპატრონები, როგორც თქვენ. ვერც ერთი ჩვენგანი აქედან ვერ გავა. თუმცა, ძვირფასო მეგობარო, უნდა ითქვას, რომ ჩემი ნამდვილი საგანძური ის კი არ არის, რაც მე კუნძულ მონტე-კრისტოს ბნელი მღვიმეების კედლებში მელოდებოდა, არამედ ეს თქვენი ჩემთან ერთად ყოფნაა, ეს ჩვენი ხუთიექვს-საათიანი შეხვედრებია, რომელთაც ვახორციელებთ ჩვენი მედილეგების სურვილების

წინააღმდეგ, ეს ცოდნის ის სხივებია, რომლითაც თქვენ ჩემი გონება გაანათეთ, ეს სხვადასხვა ერის ენებია, რომლებიც თქვენ ჩემს მეხსიერებაში დანერგეთ. ეს ცოდნა იზრდება მთელი თავისი ფილოლოგიური შტოებით, ეს სხვადასხვა მეცნიერებაა, რომლებიც ჩემთვის ადვილი მისაწვდომი გახდა თქვენი ღრმა ცოდნისა და ნათელი, გასაგები აზრების გადმოცემის წყალობით.

აი, ეს არის ჩემი საგანძური, ძვირფასო მეგობარო, აი, რითი გამხადეთ მე თქვენ მდიდარიცა და ბედნიერიც. დამიჯერეთ და თავი დაიმშვიდეთ, ჩემთვის ეს გაცილებით მეტია, ვიდრე ოქროთი სავსე კასრები და აღმასებით გატენილი სკივრები, თუნდაც ისინი არ იყვნენ ისეთი მოჩვენებითი, როგორც დილით ზღვის ზედაპირზე გაწოლილი ღრუბლები, რომლებიც მყარ მიწად გეჩვენება: სინამდვილეში კი, რაც უფრო ვუახლოვდებით, მით უფრო იფანტებიან და ქრებიან. თქვენთან რაც შეიძლება დიდხანს ყოფნა, თქვენი მჭევრმეტყველური სიტყვების მოსმენა, რომლებიც მე გონებას მინათებს, სულს მიწრთობს, სამზადისი დიდი და მრისხანე საქმეებისათვის, თუკი ოდესმე თავისუფლება მეღირსება, ჩემში თქვენს გაცნობამდე დასადგურებული სასოწარკვეთილების საბოლოო განდევნა — აი, ჩემი სიმდიდრე! ეს სიმდიდრე არ არის მოჩვენებითი. ამ ნამდვილი სიმდიდრის შეძენით მე დავალებული ვარ თქვენგან და ქვეყნის ყველა მფლობელი, თუნდაც ისინი ჩეზარე ბორჯიები იყვნენ, ვერ წამართვენ მას.

ამრიგად, ორი უიღბლო პატიმრისათვის დღეები ბედნიერად თუ არა, ყოველ შემთხვევაში, საკმაოდ სწრაფად გარბოდა. ფარია, რომელსაც ამდენ ხანს თავის საგანძურზე არაფერი უთქვამს, ყოველთვის ამ საგანზე ცდილობდა ჩამოეგდო საუბარი, როგორც თვითონ წინასწარ განჭვრიტა, მარჯვენა ხელი და ფეხი დამბლადაცემული დარჩა. თითქმის ყოველგვარი იმედი დაკარგა, რომ დაეუფლებოდა საგანძურს; მაგრამ იგი ისევ ოცნებობდა თავისი ახალგაზრდა მეგობრის განთავისუფლებაზე ან გაქცევაზე და მის მაგიერ ხარობდა. იმის შიშით, რომ იქნება ოდესმე ნაწერი სადმე მიჩქმალულიყო ან დაკარგულიყო, დანტესს ზეპირად შეასწავლა იგი. დანტესმაც თავიდან ბოლომდე ყოველი სიტყვა შეუცდომლად იცოდა. მაშინ აბატმა ნაწერის მეორე ნახევარი მოსპო. იგი დარწმუნებული იყო, რომ გინდ ეპოვათ პირველი ნახევარი, ნამდვილ აზრს მაინც ვერ ამოხსნიდნენ. ზოგჯერ ფარია მთელი საათობით უჯდა დანტესს და აძლევდა რჩევას, რომელიც მას განთავისუფლების შემდეგ უნდა გამოსდგომოდა. განთავისუფლების პირველი დღიდანვე, განთავისუფლების პირველი საათიდანვე, განთავისუფლების პირველი წუთიდანვე მისი გონება მხოლოდ ეერთადერთ ფიქრს უნდა შეეპყრო — რადაც უნდა დასჯდომოდა, მიეღწია კუნძულ მონტე-კრისტომდე, არავისთვის ეჭვი არ აღეძრა, რაიმე საბაბით იქ დარჩენილიყო, ეპოვა ჯადოსნური მღვიმეები და მითითებული ადგილის თხრა დაეწყო. ეს ადგილი კი, როგორც ჩვენ გვახსოვს, მეორე ნაპრალის ყველაზე შორეული კუთხე გახლდათ.

ამასობაში დრო გარბოდა თუ სწრაფად არა, ასატანად მაინც. ფარიას, როგორც უკვე ვთქვით, თუმცა მარჯვენა ხელ-ფეხი წაერთვა, თავისი ნათელი გონება ხელახლა მოიკრიბა და ახალგაზრდა მეგობარს განყენებულ მეცნიერებათა გარდა, რომლებიც ზემოთ ჩამოვთვალეთ, შეასწავლა პატიმრის მოთმინების მაღალი ხელოვნება, რაც იმაში მდგომარეობდა, რომ არაფრისაგან რაიმე გააკეთო. ისინი მუდამ რაღაცით იყვნენ დაკავებული. ფარიას სიბერე აშინებდა, დანტესი კი შიშობდა, არ გახსენებოდა თითქმის ჩამქრალი წარსული, რომელიც მისი მეხსიერების სიღრმეში ღამის სიბნელეში ჩაკარგული შორეული სანთელივით კრთოდა. ამრიგად, მათი ცხოვრება ჰგავდა იმ ადამიანთა ცხოვრებას, რომლებმაც გაუძლეს უბედურებას, და ეს ცხოვრება ზომიერად და მშვიდად მიედინებოდა განგების მხედველობის ქვეშ.

მაგრამ ამ გარეგნულ სიმშვიდეში ყმაწვილი კაცის და შეიძლება მოხუცის გულში ძალით დაოკებული სულიერი განცდა იმალებოდა. ვინ იცის, მათ გულს რამდენი ნაღვლიანი ოხვრა აღმოხდენია, როდესაც ფარია მარტო რჩებოდა, ხოლო დანტესი თავის საკანში ბრუნდებოდა.

ერთხელ, ღამით, ედმონდს უეცრად გაეღვიძა, მას მოეჩვენა, რომ ვიღაცა ეძახდა. თვალები დააჭყიტა და შეეცადა, ღამის წყვდიადი განეჭვრიტა.

დანტესის ყურამდე მიაღწია მისმა სახელმა, ანუ, უკეთ, საცოდავმა ხმამ, რომელიც ამ სახელის გამოთქმას ცდილობდა.

ყმაწვილმა კაცმა ლოგინზე წამოიწია, შუბლზე შიშის ოფლმა დაასხა და ყური მიუგდო. ეჭვი არ იყო, ეს კვნესა მოხუცის საკნიდან მოდიოდა.

— ღმერთო დიდებულო! — ჩაიჩურჩულა დანტესმა, — ნუთუ?..

ედმონდმა საწოლი გამოსწია, ქვა ამოიღო, მიწისქვეშა ხვრელში ჩაძვრა და მოპირდაპირე ბოლოში გავიდა; ფილა ამოღებული დაუხვდა.

იმ ტლანქად გაკეთებული მბჟუტავი ჭრაქის შუქზე, რომელზედაც ჩვენ უკვე ვილაპარაკეთ, ედმონდმა გაფითრებული მოხუცი დაინახა; ფეხზე ძლივს იდგა, საწოლს ჩაბლაუჭებოდა. მისი სახის ნაკვეთები შეეცვალა ედმონდისათვის უკვე ნაცნობ საშინელ სიმპტომებს, რომელთა დანახვამაც პირველად ისე ძლიერ შეაშინა.

— თქვენთვის გასაგებია, არა? — უთხრა მორჩილებით ფარიამ, — მე არ დამჭირდება არაფრის თქმა.

ედმონდმა გულსაკლავად დაიღრიალა, უბედურებამ თავგზა აუბნია და კარს ყვირილით მივარდა:

— გვიშველეთ, გვიშველეთ!

ფარიას კიდევ ეყო ძალა, მისთვის ხელი მკლავში ეტაცა და შეეჩერებინა.

— ჩუმად! — უთხრა მან, — თორემ დაიღუპებით. ჩემო მეგობარო, ვიფიქროთ მხოლოდ თქვენზე, ვიფიქროთ მხოლოდ იმაზე, თუ როგორ გავხადოთ თქვენი პატიმრობა ასატანი, ან როგორ მოვახერხოთ აქედან თქვენი გაქცევა. თქვენ წლები დაგჭირდებათ, რათა ხელახლა გააკეთოთ ის, რაც მე აქ გავაკეთე და რაც იმ წუთშივე განადგურდება, თუ ჩვენმა მედილეგებმა გაგვიგეს, რომ ერთმანეთს ვხვდებით. დამშვიდდით, მეგობარო, საკანი, რომელსაც მე ვტოვებ, დიდხანს არ იქნება ცარიელი, სხვა უბედური დაიკავებს ჩემს ადგილს. ამ სხვას თქვენ მხსნელ ანგელოზად მოევლინებით. ის შეიძლება აღმოჩნდეს ახალგაზრდა, ღონიერი და თქვენსავით მომთმენი, იგი მოგეხმარებათ გაქცევაში, მე კი მხოლოდ ხელს გიშლიდით. თქვენ უკვე აღარ იქნებით მიჯაჭვული ნახევრად მიცვალებულ ადამიანზე, რომელიც ყველა თქვენს მოქმედებას აფერხებს. ბოლოს და ბოლოს ღმერთმა თქვენკენაც მოიხედა; ის თქვენ უფრო მეტს გაძლევთ, ვიდრე გართმევთ; უკვე კარგა ხანია, ჩემი სიკვდილის დროა.

ედმონდმა პასუხად მხოლოდ ხელი ხელს გადააჭდო და წამოიძახა:

— ჩემო მეგობარო, გემუდარებით გაჩუმიდით, ნულარას იტყვით.

შემდეგ გამოერკვა, მოულოდნელი ელდისაგან, ძალ-ღონე მოიკრიბა და დაიბრუნა სულიერი სიმხნევე, რომელიც მოხუცის სიტყვებმა წაართვა.

— მე ერთხელ გადაგარჩინეთ და ახლა მეორედაც გადაგარჩინეთ, — შესძახა მან.

დანტესმა ასწია საწოლის ფეხი და იქიდან გამოაძვრინა პატარა შუშა, რომელშიც წითელი სითხის ერთი მესამედი კიდევ დარჩენილიყო.

— ხედავთ, — თქვა მან, — კიდევ დარჩენილა მხსნელი სასმელი! ჩქარა, ჩქარა, მითხარით, როგორ უნდა მოვიქცე ამჯერად. ახლა მითითებები მჭირდება! ილაპარაკეთ, მეგობარო, გისმენთ.

— იმედი აღარ არის, — უპასუხა ფარიამ და თავი გაიქნია, — მაგრამ სულ ერთია, ღმერთს სურს, რომ ადამიანი, რომელიც მან შექმნა და გულში ღრმად ჩაუნერგა სიცოცხლისადმი სიყვარული, ყველაფერს აკეთებდეს იმისათვის, რომ შეინარჩუნოს ეს არსებობა, ზოგჯერ ასე სატანჯველი, მაგრამ ყოველთვის ძვირფასი.

— დიახ, დიახ, — შეჰყვირა დანტესმა, — მე თქვენ გითხარით, გადაგარჩენთ-მეთქი!

— კარგი, შეეცადე! სიცივის ჟრუანტელმა ამიტანა; ვგრძნობ, სისხლი ტვინში მეწვეთება: ეს საშინელი კანკალი, კბილს რომ კბილზე მაცემინებს და ძვლებს მიღრღნის, მთელ სხეულს ედება. ხუთი წუთის შემდეგ დაიწყება შეტევა და თხუთმეტი წუთის შემდეგ ჩემგან მხოლოდ გვამიღა დარჩება.

— რა საშინელებაა! — შეჰყვირა გულმოკლულმა დანტესმა.

— მოიქცევით ისევე, როგორც პირველად, მაგრამ დიდხანს არ იცადოთ; ამჯერად ყველა სასიცოცხლო ძალა ამოწურულია, და სიკვდილს, — განაგრძო მან და დამბლადაცემულ ხელ-ფეხზე მიუთითა, — ნახევარი სამუშაო დარჩენია. ათის მაგიერ თორმეტი წვეთი გადამაყლაპეთ და თუ დაინახოთ, რომ გონს არ მოვდივარ, რაც დარჩება, ისიც პირში ჩამასხით. ახლა კი დამაწვინეთ, უკვე აღარ შემძლია ფეხზე დგომა.

ედმონდმა მოხუცი ხელში აიყვანა და საწოლზე დააწვინა.

— მეგობარო, — უთხრა ფარიამ, — თქვენ ჩემი გაუბედურებული სიცოცხლის ერთადერთი სიხარული ხართ. თქვენი თავი მე ღმერთმა გვიან, მაგრამ მაინც მაჩუქა და ამ ფასდაუდებელი საჩუქრისათვის მადლობას ვუხდით. ახლა, როდესაც სამუდამოდ გემშვიდობებით, გისურვებთ ყოველივე იმ ბედნიერებასა და სიკეთეს, რისი ღირსიც თქვენა ხართ; შვილო ჩემო, მე თქვენ გლოცავთ.

ყმაწვილი კაცი მუხლებზე დაეცა და თავი მოხუცის საწოლს მიაღო.

— მაგრამ ჯერ კარგად მისმინეთ, რას გეტყვით ამ უკანასკნელ წუთებში: კარდინალ სპადას საგანძური არსებობს. განგების წყალობით ჩემთვის გაქრა მანძილიცა და ზღუდეებიც; მე განძს აქედან ვხედავ მეორე მღვიმის სიღრმეში. ჩემი თვალები შეიჭრნენ მიწის წიაღში და ამიჭრელდნენ ამდენი სიმდიდრის დანახვაზე. თუ გაქცევას მოახერხებთ, გახსოვდეთ, რომ საწყალი აბატი, რომელიც ყველას შეშლილად მიაჩნდა, გიჟი არ ყოფილა. ისწრაფეთ მონტე-კრისტოსაკენ, დაეუფლეთ ჩვენს სიმდიდრეს, გამოიყენეთ იგი, თქვენ საკმაოდ იტანჯეთ...

მაგრამ უეცარმა კრუნჩხვამ მოხუცს სიტყვა შეაწყვეტინა. დანტესმა თავი ასწია და დაინახა, რომ აბატს თვალები უწითლდებოდა, ასე იტყოდით, სისხლის ტალღამ გულიდან თავში აასხაო.

— მშვიდობით! მშვიდობით! — ჩაიჩურჩულა მოხუცმა და ყმაწვილ კაცს მკლავში ხელი სტაცა.

— ჯერ არა, ჯერ არა! — შეჰყვირა დანტესმა. — ღმერთო ძლიერო, ნუ მიგვატოვებ; გადამირჩინე... გვიშველეთ... გვიშველეთ...

— ჩუმად! ჩუმად! — ჩაიჩურჩულა მომაკვდავმა, — თორემ დაგვაშორებენ, თუ მე გადამარჩენთ.

— თქვენ მართალი ხართ. დიახ, დიახ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, მე თქვენ გადაგარჩენთ. თუმცა ძალიან იტანჯებით, მაგრამ, მე მგონია, ისე მაინც არა, როგორც პირველად.

— თქვენ ცდებით, მე ნაკლებად ვიტანჯები იმიტომ, რომ ტანჯვისათვის ნაკლები ძალა შემწევს. თქვენს ასაკში სჯერათ სიცოცხლისა, რწმენა და იმედი — ეს ახალგაზრდობის უპირატესობაა; მოხუცი კი უფრო ნათლად ხედავს სიკვდილს. აი, ისიც!.. იგი მიახლოვდება!.. გათავდა!.. თვალი მიბნელდება... გონება მერევა... თქვენი ხელი, დანტეს!.. მშვიდობით!.. მშვიდობით!..

აბატმა უკანასკნელი ძალ-ღონე მოიკრიბა და საწოლზე ერთხელ კიდევ წამოიწია.
— მონტე-კრისტო, — თქვა მან, — არ დაივიწყოთ მონტე-კრისტო!..

და იგი საწოლზე დაეცა.

შეტევა საშინელი გამოდგა. დაკრუნჩხული სხეული, დასივებული ქუთუთოები, სისხლიანი დუჟი, უძრავი სხეული, — აი, რა დარჩა ამ ტანჯვის სარეცელზე გონიერი არსებისგან, რომელიც ერთი წუთის წინ ზედ იწვა.

დანტესმა ჭრაქი აიღო და საწოლის თავთან კედლიდან გამოშვერილ ქვაზე შემოდგა. მბჟუტავი შუქი უცნაურ ელფერს აძლევდა დაღრეცილ სახესა და უძრავ, გაშემებულ სხეულს.

დანტესი თვალს არ აცილებდა მას და მოუთმენლად ელოდა იმ წუთს, როდესაც უნდა გამოეყენებინა მხსნელი საშუალება.

როდესაც დარწმუნდა, უკვე დროაო, აიღო დანა ხელში და კბილები გაუხსნა; ეს უფრო გაუადვილდა, ვიდრე პირველად; გამოთვალა თორმეტი წვეთი და დაიწყო ლოდინი. შუშაში ორი იმდენი კიდევ დარჩა, რაც მან მოხუცს პირში ჩააწვთა. დაიცადა ათი წუთი, თხუთმეტი, ნახევარი საათი. ფარია არ შენძრეულა. დანტესს თმები ყალყზე დაუდგა, შუბლზე ცივმა ოფლმა დაასხა და ცახცახმა აიტანა; წუთებს თავის გულისცემად ითვლიდა. მან გადაწყვიტა, რომ უკვე დრო იყო, უკანასკნელი საშუალება ეცადა; შუშა აბატის ჩალურჯებულ ტუჩებთან მიიტანა და ღია პირში სითხე მთლიანად ჩაუშვა. მას აღარ დასჭირვებია ყბების გახსნა.

წამალმა გაღვანისტური ზემოქმედება მოახდინა, უეცრად მოხუცის სხეულის ყველა ნაწილი შეირხა. მან თვალები გადმოატრიალა და ისე ამოიოხრა, რომ შეკვივლებას უფრო ჰგავდა. შემდეგ ათრთოლებული სხეული თანდათან ისევ უძრავი გაუხდა. მხოლოდ თვალები დარჩა ღია.

გავიდა ნახევარი საათი, ერთი საათი, საათ-ნახევარი. ამ მშფოთვარე საათ-ნახევრის განმავლობაში დანტესი დახრილი იყო თავისი მეგობრის სხეულზე; ხელი მის გულზე ედო, გრძნობდა, როგორ ცივდებოდა მოხუცის სხეული და წყდებოდა გულისცემა, რომელიც სულ უფრო და უფრო ყრუდ და გაურკვეველად მოისმოდა.

ბოლოს ყველაფერი გათავდა. გულმა უკანასკნელად გაიფართხალა, სახე გაულურჯდა; თვალები ისევ ღია ჰქონდა, მაგრამ სიცოცხლის ნიშანწყალი აღარ ეტყობოდა.

უკვე დილის ექვსი საათი იყო, თენდებოდა. მზის მკრთალი სხივები საკანში შეიჭრნენ და ბრძოლა გაუმართეს ჭრაქის მომაკვდავ სინათლეს. ეს უცნაური ციაგი მიცვალებულის სახეს დასთამაშებდა და დროდადრო გაფიქრებინებდათ, რომ იგი ცოცხალი იყო. სანამ გრძელდებოდა ბრძოლა სინათლესა და სიბნელეს შორის, დანტესს კიდევ შეეძლო ექვი შეჰპარვოდა, მაგრამ როდესაც სინათლემ გაიმარჯვა, მიხვდა, რომ მის წინ მიცვალებული იდო.

მაშინ იგი შეიპყრო საშინელმა და გაურკვეველმა შიშმა. მან უკვე ვეღარ გაბედა, ხელი მოეჭირა ლოგინზე გადმოკიდებული ხელისათვის; უკვე ვეღარ ბედავდა, შეეხედა ამ უძრავი და თეთრი თვალებისათვის, რომელთა დახუჭვას იგი რამდენჯერმე შეეცადა, მაგრამ ამაოდ. დანტესმა ჭრაქი ჩააქრო, ფრთხილად შეინახა, ხვრელს მივარდა და ქვა მაგრად დაიხურა.

უკვე დროც იყო, მედილეგე, სადაცაა, მოვიდოდა.

ამჯერად მან შემოვლა დანტესისგან დაიწყო; იქიდან ფარიას საკნისაკენ გაემართა, მოხუცთან წვენი და თეთრეული მიჰქონდა.

ამ კაცს არაფერზე არ ეტყობოდა, რომ იცოდა, რა მოხდა.

დანტესს უსაზღვრო სურვილი დაეზადა, გაეგო, რა მოხდებოდა მისი საწყალი მეგობრის საკანში. იგი ხელახლა შეძვრა მიწისქვეშა გასასვლელში და გაიგონა, რომ მედილეგემ ამხანაგები იხმო საშველად.

დანტესს მოესმა საწოლის ჭრიალი, ჩანდა, მიცვალებულს აბრუნებდნენ. გაიგონა ციხის უფროსის ხმა, იგი ბრძანებას იძლეოდა, აბატისათვის სახეში წყალი შეესხათ; როდესაც დარწმუნდა, რომ პატიმარი ამან გრძნობაზე ვერ მოიყვანა. ერთ-ერთი მედილეგე ექიმთან გაგზავნა.

ციხის უფროსი გავიდა; დანტესის ყურამდე მიაღწია სიცილსა და დაცინვაში არეულმა შებრალების სიტყვებმა.

— ხედავთ, ხედავთ, — ამბობდა ერთი, — შეშლილი თავისი საგანძურებისაკენ გაემშურა. კეთილი მგზავრობა!

— ამდენი მილიონების პატრონს, სუდარის საყიდელი ფულიც არ გააჩნია, — თქვა მეორემ.

— სუდარა ციხესიმაგრე იფში ძვირი არა ღირს, — თქვა მესამემ.

— რაკი სასულიერო პირია, შესაძლებელია, მისთვის რაიმე ხარჯები გაიღონ, — დაიწყო ისევ პირველმა მოსაუბრემ.

— მაშ, პატივი ექნება, ტომრის ღირსი გახდეს.

ედმონდს არც ერთი სიტყვა არ გამოჰპარვია, მაგრამ, გაგონილიდან ძალიან ცოტას მიხვდა. მალე ხმები მიწყდა. დანტესს მოეჩვენა, რომ საკნიდან ყველანი გავიდნენ, მაგრამ შესვლა მაინც ვერ გაბედა: შეიძლებოდა ერთ-ერთი მედილეგე მიცვალებულთან მკველად დაეტოვებინათ. ამიტომ დანტესი არ განძრეულა, სუნთქვა შეიკრა, ხმას არ იღებდა.

დაახლოებით, ერთი საათის შემდეგ მყუდროება ისევ დაირღვა.

საკანში შემოვიდა ციხის უფროსი ექიმისა და რამდენიმე ოფიცრის თანხლებით.

ერთი წუთით სიჩუმე ჩამოვარდა: ცხადი იყო, ექიმი საწოლს მიუახლოვდა და მიცვალებულს სინჯვა დაუწყო. შემდეგ დაიწყო შეკითხვები.

როდესაც ექიმმა კარგად გასინჯა პატიმარი, დაასკვნა, რომ ნამდვილად მკვდარი იყო.

კითხვებსა და პასუხებში გულგრილობა ჩანდა, რასაც დანტესი აღშფოთებაში მოჰყავდა. მას ასე ეგონა, ყველას, თუნდაც სულ მცირედ მაინც, უნდა ეგრძნო ის სიყვარული საწყალი აბატისადმი, რასაც თვითონ განიცდიდა.

— ძალიან მწყინს, — უთხრა ციხის უფროსმა ექიმს, რომელმაც განაცხადა, მოხუცი ნამდვილად მკვდარიაო, — ეს იყო უწყინარი, მშვიდი პატიმარი, რომელიც თავისი შეშლილობით ყველას ართობდა. რაც მთავარია, ადვილი იყო მისი მეთვალყურეობა.

— არც კი სჭირდებოდა მეთვალყურეობა, — თქვა მედილეგემ, — თავსა ვდებ, ორმოცდაათი წელიწადი რომ მჯდარიყო აქ, ერთხელაც არ შეეცდებოდა გაქცევას.

— თუმცა, — დაიწყო ისევ საუბარი ციხის უფროსმა, — თქვენი რწმუნების მიუხედავად, მე მაინც მგონია, საჭიროა დავრწმუნდეთ, რომ პატიმარი ნამდვილად მკვდარია. ამას იმიტომ კი არ ვამბობ, რომ თქვენი ცოდნისა არ მჯეროდეს, არამედ იმიტომ, რომ პასუხისმგებლობა თავიდან ავიშორო.

ისევ სრული სიჩუმე ჩამოვარდა. დანტესი კვლავ ყურებდაცქვეტილი იყო. «ექიმი ახლა, ალბათ, მეორედ სინჯავს», — გაიფიქრა მან.

— შეგიძლიათ დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — თქვა ექიმმა, — ის მკვდარია. ამაზე მე თქვენს წინაშე ვაგებ პასუხს.

— იცით თუ არა, — უთხრა მას ციხის უფროსმა ყოყმანით, — ასეთ შემთხვევებში ჩვენ მარტო ამგვარ დასკვნებს არ ვჯერდებით. ამიტომ სიკვდილის ყველა ნიშნის

მიუხედავად, კეთილ ინებეთ და კანონით გათვალისწინებული ფორმალური მხარეც შევასრულოთ.

— მაშ, გაახურეთ რკინა, — თქვა ექიმმა, — მაგრამ ეს ზედმეტი სიფრთხილეა.

გახურებული რკინის გაგონებაზე დანტესს შეაჟრჟოლა.

გაისმა აჩქარებული ნაბიჯების ხმა, კარის ჭრიალი, ვიღაცა გარეთ გავიდა და ისევ შემოვიდა. რამდენიმე ხნის შემდეგ საკანში მეკარე გამოჩნდა.

— აი, მაყალი და რკინა.

ისევ სიჩუმე ჩამოვარდა. შემდეგ გაისმა დამწვარი კანის ტკაცუნის და მძიმე, აუტანელმა სუნმა იმ კედელშიც გააღწია, სადაც შეშინებულ დანტესს ყური მიედო. ადამიანის დამწვარი ხორცის სუნზე დანტესს ცივმა ოფლმა დაასხა და იფიქრა, ეს არის, გული წამივანო.

— ახლა ხომ ხედავთ, რომ ნამდვილად მკვდარია, — თქვა ექიმმა, — ქუსლის ამოწვა, ეს ყველაზე სარწმუნო წყაროა. საწყალი შეშლილი განიკურნა სიგიჟისაგან და თავი დააღწია პატიმრობას.

— მისი გვარი ფარია ხომ არ იყო? — იკითხა ერთ-ერთმა ოფიცერმა, რომელიც ციხის უფროსს ეახლა.

— დიახ, ირწმუნებოდა, ეს უძველესი გვარიაო. ერთი სიტყვით, ის იყო მეტად სწავლული და საკმაოდ გონებადამჯდარი კაცი ყველაფერში, რაც მის საგანძურს არ შეეხებოდა. მაგრამ უნდა ვაღიაროთ, რომ ამ პუნქტში ის აუტანელი იყო.

— ეს არის ავადმყოფობა, რომელსაც ჩვენ მონომანიას ვეძახით.

— თქვენ არასოდეს საბაბი არ გქონიათ, მის წინააღმდეგ გეჩივლათ? — ჰკითხა ციხის უფროსმა მედილეგეს, რომელსაც აბატთან საჭმელი დაჰქონდა.

— არასოდეს, ბატონო ციხის უფროსო, — უპასუხა მედილეგემ, — არასოდეს, პირიქით, წინათ ის მე მართობდა, მიყვებოდა სხვადასხვა ისტორიას. ერთ დღეს, როდესაც ჩემი ცოლი ავად იყო, მან რეცეპტიც კი მომცა, და მართლაც მოარჩინა.

— აი, თურმე რა! — თქვა ექიმმა, — არც კი წარმომედგინა, რომ საქმე მქონდა კოლეგასთან. ვიმედოვნებ, ბატონო ციხის უფროსო, — დაუმატა მან სიცილით, — თქვენ მას პატივისცემით მოექცევით.

— დიახ, დიახ, დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ის ღირსეულად ჩაიკერება ყველაზე ახალ ტომარაში, რომელსაც კი ვიპოვით. თქვენ კმაყოფილი ხართ?

— გვიბრძანებთ, ახლავე, თქვენს თვალწინ შევასრულოთ ეს უკანასკნელი ფორმალური მხარე? — ჰკითხა ციხის უფროსს მედილეგემ.

— რასაკვირველია, მაგრამ იჩქარეთ, მე არ შემიძლია მთელი დღე ამ საკანში დავრჩე.

ისევ გავიდნენ და შემოვიდნენ. ცოტა ხნის შემდეგ დანტესის ყურამდე მოაღწია ტილოს შარიშურმა, საწოლმა დაიჭრიალა, მოისმა დამძიმებული ნაბიჯის ხმა ისეთი კაცისა, რომელმაც რაღაც დიდი ტვირთი ასწია. საწოლმა კიდევ ერთხელ დაიჭრიალა სიმძიმის გამო, რომელიც მასზე დადეს.

— საღამომდე, — თქვა ციხის უფროსმა.

— წესს აუგებენ? — იკითხა ერთმა ოფიცერთაგანმა.

— ეს შეუძლებელია, — უპასუხა ციხის უფროსმა, — ციხის მღვდელმა გიერში წასასვლელად ერთი კვირა მთხოვა. მე ამ ხნის განმავლობაში თავს ვიდე, მისი პატიმრები მებაროს. საწყალი აბატი ასე რომ არ დაჩქარებულიყო, წესს ისე აუგებდნენ, როგორც საჭიროა.

— არაფერია, არაფერი, — თქვა ექიმმა თავისი პროფესიის ადამიანებისათვის დამახასიათებელი გულგრილობით, — ის სასულიერო პირია, — ღმერთი პატივს

დასდებს მის წოდებას და ჯოჯოხეთს არ მიანიჭებს იმ სიამოვნებას, რომ მღვდელი მიაღებინოს.

ამ უხეირო ხუმრობას სიცილი მოჰყვა. ამასობაში მიცვალებულს ტომარაში დებდნენ.

— საღამომდე! — გაიმეორა ციხის უფროსმა, როდესაც ყველაფერი დამთავრდა.

— რომელ საათზე? — იკითხა მედილეგემ.

— ათი, თერთმეტი საათისათვის, — უპასუხა ციხის უფროსმა.

მიცვალებულთან გუშაგი დავტოვოთ?

— რა საჭიროა? საკანი დაკეტე ისე, თითქოს ცოცხალი იყოს.

ფეხის ხმა თანდათან წყდებოდა. გაისმა, როგორ გადაირაზა ურდულით კარი და სიჩუმემ დაისადგურა. ეს იყო არა მარტოობის, არამედ უფრო მეტი, — სიკვდილის სიჩუმე, რომელმაც ყველაფერი მოიცვა, ედმონდის გაყინული სულიც კი.

მაშინ ედმონდმა ქვა თავით ასწია და აბატის საკანს გამომცდელი თვალით გადახედა. იქ აღარავინ იყო. დანტესი მიწისქვეშა გასასვლელიდან გამოძვრა.

XX

ციხესიმაგრე იფის სასაფლაო

ციხის სარკმლიდან შემოჭრილი ღრუბლიანი დილის მკრთალი შუქით განათებულ საწოლზე იდო უხეში ტილოს ტომარა. მის ნაკეცებში ბუნდოვნად ჩანდა გრძელი და უძრავი სხეულის მოხაზულობა. ეს იყო აბატ ფარიას სუდარა, რომელიც, მედილეგების თქმით, ასე იაფი ღირდა.

მაშ ასე, ყველაფერი გათავდა. დანტესი და მისი მოხუცი მეგობარი ფიზიკურად უკვე დამორებული იყვნენ ერთმანეთს. დანტესს უკვე აღარ შეეძლო დაენახა მისი თვალები, რომლებიც ღიად დარჩენოდა, თითქოს იმიტომ, რომ სიკვდილის იქითა მხარისათვის ეცქირა; არ შეეძლო ჩასჭიდებოდა მის მარჯვე ხელს, რომელმაც გადაუხსნა ქვეყნიერების საიდუმლოებათა მფარავი ფარდა. ფარია, გულისხმიერი, საუკეთესო მეგობარი, რომელზედაც ასე ძლიერად იყო მიჯაჭვული, ახლა მხოლოდ მის მოგონებებში არსებობდა. მაშინ დანტესი ამ საშინელი საწოლის თავთან ჩამოჯდა და მწარე, უნუგეშო მწუხარებას მიეცა.

მარტოობა! ისევ მარტოობა! ირგვლივ ისევ დუმილია გამეფებული. ის ისევ არყოფნის პირისპირ აღმოჩნდა.

მარტოა! უკვე ვეღარ ხედავს, ვერც ისმენს იმ ერთადერთი ადამიანის ხმას, ვინც ამ ცხოვრებასთან აკავშირებდა! განა უკეთესი არ იქნება, ფარიასავით ღმერთთან წავიდეს სააქაო ცხოვრების გამოცანის ამოსახსნელად, თუნდაც ამისათვის ტანჯვის საშინელ კარიბჭეში მოუხდეს გავლა?

ფიქრი თვითმკვლევლობაზე, რომელიც მას თავიდან ამოუგდო მისმა მეგობარმა, ფარიას გვამის წინ მოჩვენებასავით გამოეცხადა.

— რომ მოვკვდე — თქვა მან, — მის გზას გავყვებოდი, და რასაკვირველია, ვნახავდი კიდეც. მაგრამ როგორ მოვკვდე? ეს ძალიან ადვილია, — დაუმატა მან სიცილით, — მე აქ დავრჩები, ვეცემი, ვინც პირველი შემოვა და წავახრჩობ. ამისათვის თავს გამაგდებინებენ.

მაგრამ ძლიერ მწუხარებაში, ისევე როგორც ძლიერი ქარიშხლის დროს, უფსკრული შეიქმნება ხოლმე ორ აზვირთებულ ტალღას შორის; დანტესმა უკუაგდო ასეთ სამარცხვინო სიკვდილზე ფიქრი და ცხოვრებისა და თავისუფლებისადმი წყურვილი იგრძნო.

— მოვკვდე! ოჰ, არა! — შეჰყვირა მან, — განა ამდენ ხანს იმიტომ ვიცხოვრე, ამდენი იმიტომ ვიტანჯე, რომ ახლა მოვკვდე! სიკვდილი, მაშინ იყო კარგი, როდესაც რამდენიმე

წლის წინათ ასეთი გადაწყვეტილება მივიღე. მაგრამ ახლა ეს ნამდვილად დიდი დახმარება იქნება ჩემი საზიზღარი ბედისათვის. არა, მე არ მინდა სიკვდილი, მე მინდა, ბოლომდე ვიბრძოლო; არა, მე მინდა, მოვიპოვო ის ბედნიერება, რომელიც წამართვეს. სანამ მოკვდებოდე, უნდა გავუსწორდე ჩემს ჯალათებს და, ვინ იცის, შეიძლება ზოგიერთი მეგობრისათვის სიკეთის ანაზღაურებაც მომიხდეს. მაგრამ ამჯერად მივიწყებული ვარ ამ საკანში და აქედან გავალ, როგორც ფარია.

ამ სიტყვის წარმოთქმისთანავე ედმონდი გაირინდა; თვალები გაუშტერდა, როგორც ადამიანს, რომელსაც გონება გაუნათა უეცარმა, მაგრამ საშინელმა აზრმა. იგი უეცრად წამოდგა, ხელი შუბლზე მიიღო, თითქოს თავბრუ დაეხვაო. საკანში ორჯერ თუ სამჯერ დაარტყა წრე და ისევ საწოლთან შეჩერდა.

— ოჰ, ოჰ, — ჩურჩულებდა იგი, — ვინ ჩამინერგა მე ეს აზრი? ეს შენა ხარ, ჩემო ღმერთო? რახან აქედან თავისუფლად მხოლოდ მიცვალებულები გადიან, მაშ, მიცვალებულის ადგილს დავიკავებ.

დანტესისწრაფად, ისე, რომ ფიქრსა და ყოყმანს ხელი არ შეეშალა სასოწარკვეთილებით მიღებული გიჟური გადაწყვეტილებისათვის, დაიხარა ამ საშინელი ტომრისაკენ. ფარიას გაკეთებული დანით გაარღვია იგი; იქიდან მიცვალებული ამოიღო, თავის საკანში გადაიტანა, თავის საწოლზე დააწვინა, თავი ნაჭრით შეუხვია, როგორც მას თვითონ ჩვეულებად ჰქონდა გადაქცეული, თავისი საბანი მიახურა, უკანასკნელად აკოცა მის გაცივებულ შუბლს და შეეცადა დაეხუჭვინებინა ჯიუტი თვალები, რომლებიც ისევ უაზროდ და შემადრწუნებლად გამოიყურებოდნენ; შემდეგ მიცვალებული პირით კედლისაკენ გადააბრუნა, რათა მედილეგეს, როდესაც იგი ვახშამს მოიტანდა, ეფიქრა, დანტესი წამოწოლილა, როგორც ეს მას ხშირად სჩვევიაო. ამის შემდეგ მიწისქვეშა გასასვლელში ჩავიდა, საწოლი კედელთან მისწია და აბატის საკანში შებრუნდა. საიდუმლო კარადიდან ნემსი და ძაფი ამოიღო, გაიძრო თავისი ძონძები, რათა ტომარაში შიშველი სხეული ეგრძნოთ, შემდეგ გარღვეულ ტომარაში ჩაძვრა, ისეთი მდგომარეობა მიიღო, როგორც მიცვალებულს ჰქონდა და ტომარა შიგნიდან ამოკერა. თუ ამ წუთში მისდა საუბედუროდ ვინმე შემოვიდოდა, დანტესს თავისი გულისცემა გასცემდა.

დანტესს შეეძლო ყოველივე ეს სადამოს ჩამოვლის შემდეგ გაეკეთებინა, მაგრამ შიშობდა, ციხის უფროსს არ შეეცვალა გადაწყვეტილება და მიცვალებული მანამდე არ გაეტანათ. მაშინ უკანასკნელი იმედიც გაქრებოდა.

ყოველ შემთხვევაში, ახლა გეგმა უკვე შედგენილი ჰქონდა. აი, რის გაკეთებას ფიქრობდა: თუ სასაფლაოს გზაზე მესაფლავეები მიხვდებოდნენ, რომ მიცვალებულის მაგიერ ცოცხალი ადამიანი მიჰყავდათ, დანტესი მათ დროს არ მისცემდა, რომ გონს მოსულიყვნენ, დანის მაგრად დასმით ტომარას თავიდან ბოლომდე გაჭრიდა, ისარგებლებდა მათი აზნეულობით და თავს უშველიდა. თუ დაჭერას მოუხდომებდნენ, მაშინ დანას დაატრიალებდა.

თუ სასაფლაომდე მიიყვანდნენ და საფლავში ჩაუშვებდნენ, ის მიწით დააფარვინებდა თავს, მაგრამ რაკი, ღამე იყო, მესაფლავეები უკან გამობრუნდებოდნენ თუ არა, ფხვიერ მიწას ამოყრიდა და გაიქცეოდა. მას იმედი ჰქონდა, რომ მიწის სიმძიმე დიდი არ იქნებოდა და შეძლებდა მის გადაყრას.

თუ ის ცდებოდა და, პირიქით, მიწა მძიმე აღმოჩნდებოდა, მაშინ დაიხრჩობოდა. მით უკეთესი! ამით ყველაფერი გათავდებოდა.

დანტესს წუხანდელს აქეთ ლუკმა არ ჩაედო პირში, მაგრამ დილით შიმშილი არ უგრძნია და არც ახლა ფიქრობდა ჭამაზე. მისი მდგომარეობა იმდენად საშიში იყო, რომ არ შეიძლებოდა ფიქრი სხვა საგანზე გადაეტანა.

პირველი საშიშროება, რომელიც დანტესს ელოდა, ეს იყო: როდესაც საღამოს შვიდ საათზე მედილეგე საკანში ვახშამს შეუტანდა, შეიძლება გაეგო მისი ეშმაკობა. საბედნიეროდ, არაერთხელ, ხან დადლილობისა და ხან უგუნებობის გამო მედილეგეს დაწოლილი ხვდებოდა. ასეთ შემთხვევაში მედილეგე ვახშამს მაგიდაზე ტოვებდა ისე გადიოდა, რომ არც კი გამოელაპარაკებოდა ხოლმე.

მაგრამ ამჯერად მედილეგეს შეიძლება ეღალატა თავისი ჩვეულებისათვის, დალაპარაკებოდა დანტესს, და რაკი დაინახავდა, დანტესი პასუხს არ ამღევდა, საწოლთან მისულიყო და ყველაფერი გაეგო.

რაც უფრო ახლოვდებოდა საღამოს შვიდი საათი, მით უფრო მატულობდა დანტესის შიში. ერთი ხელი გულზე ჰქონდა მიდებული და ცდილობდა, გულისცემა შეეჩერებინა, ხოლო მეორე ხელით იწმენდა ოფლს, რომელიც შუბლიდან წყალივით ჩამოწურწურებდა. დროდადრო მთელი სხეული უთრთოდა და გული ისე ეკუმშებოდა, თითქოს ყინულოვან მუხრუჭებშია მოქცეული. მაშინ დანტესს ეგონა, ეს არის ვკვდებიო. მაგრამ საათები მირბოდნენ და იფში არავითარი ხმაური არ ატეხილა. დანტესი მიხვდა, რომ პირველმა საშიშროებამ გაიარა. ეს კარგად ენიშნა. ბოლოს, ციხის უფროსის მიერ დანიშნულ დროზე, კიბიდან ფეხის ხმა მოისმა. ედმონდი მიხვდა, რომ დადგა დიდი ხნის ნანატრი წუთები. მან მთელი სიმხნევე მოიკრიბა და სუნთქვა შეიკრა; რა ბედნიერი იქნებოდა, ამავე დროს გულის მძაფრი ცემაც რომ შეეჩერებინა.

კარებთან გაჩერდნენ. სხვადასხვა ფეხის ხმა იყო. დანტესი მიხვდა, რომ ორი მესაფლავე უნდა ყოფილიყო როდესაც გაიგონა იატაკზე საკაცის დადებით გამოწვეული ხმაური.

კარები გაიღო. დანტესს თვალებში მოხვდა მკრთალი სინათლე. ტილოს ტომრიდან, რომელიც მას ფარავდა, შემლო გაერჩია, რომ ორმა მესაფლავემ მოაკითხა. ეს ვარაუდი სინამდვილედ ექცა. ორი ადამიანის ჩრდილი საწოლს მიუახლოვდა. მესამე კარებში გაჩერდა ჩირაღდნით ხელში. მესაფლავეებმა ტომარას ბოლოებში წაავლეს ხელი.

— ასეთი გამხდარი მოხუცი და ასეთი მძიმე! — ჩაილაპარაკა ერთმა მესაფლავემ, რომელმაც იგი თავის მხრიდან ასწია.

— ამბობენ, ძვლები ყოველწლიურად ერთნახევარ გირვანქას მატულობენ წონაშიო, — დაუმატა მეორემ, რომელმაც ფეხებიდან ასწია.

— მარყუჟი მოამზადე? — ჰკითხა პირველმა.

— სულელი ვიქნები, აქედანვე უსარგებლო ტვირთი ვათრიო, იქვე გავაკეთებთ, — უთხრა მეორემ.

— მართალი ხარ, მამ წავიდეტ.

«რა საჭიროა ეს მარყუჟი?» — გაიფიქრა დანტესმა.

მესაფლავეებმა ვითომდა მიცვალებული საწოლიდან საკაცეზე გადაიტანეს. დანტესმა მთელი სხეული გაჭიმა, რომ მიცვალებულს უფრო უკეთ დამსგავსებოდა. როგორც ვთქვით, დანტესი საკაცეზე დადეს და სამგლოვიარო პროცესია დაიძრა. მათ გზას უნათებდა ჩირაღდნიანი კაცი, რომელიც წინ მიუძღოდა.

უცებ მან იგრძნო ღამის სუფთა ჰაერის ტალღები. ეს იყო მისტრალი¹. (¹ მისტრალი — ძლიერ ცივი და მშრალი ქარი, რომელიც სამხრეთ საფრანგეთში ქრის ჩრდილოეთიდან ან ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან.) ეს უცარი შეგრძნება ერთსა და იმავე დროს სიამოვნებითა და შემფოთებით იყო სავსე. მესაფლავეებმა გაიარეს ოციოდე ნაბიჯი, შეჩერდნენ და საკაცე ძირს დადგეს.

ერთი მათგანი ჩამოშორდა და დანტესი მიხვდა, რომ იგი გათლილ ქვებზე დადიოდა.

«ნეტავი სადა ვარ?» — გაიფიქრა მან.

— იცი, რომ ეს საკმაოდ მძიმე ტვირთია, — თქვა იმ მესაფლავემ, რომელიც დანტესთან დარჩა და საკაცის პირზე ჩამოჯდა.

დანტესის პირველი აზრი იყო, გამომძვრალიყო ტომრიდან, მაგრამ, საბედნიეროდ, თავი შეიკავა.

— მომინათებ თუ არა, შე მუდრეგო, შენა, — გაისმა იმ მესაფლავის ხმა, რომელიც საკაცეს მოსცილდა: — თორემ ასე ვერასოდეს ვიპოვი, რასაც ვეძებ.

ჩირალდნიანი კაცი დამორჩილდა, თუმცა მიმართვა, როგორც დავინახეთ, საკმაოდ უხეში იყო.

«რას უნდა ეძებდნენ? — გაიფიქრა დანტესმა, — ალბათ, ბარს».

კმაყოფილების შემახილმა დანტესი მიახვედრა, რომ მესაფლავემ იპოვა ის, რასაც ეძებდა.

— ძლივს! — თქვა მეორემ.

— კი მაგრამ, — უპასუხა პირველმა, — რა ეჩქარება, მაინც იმ ქვეყანას მიდის.

ამ სიტყვებზე იგი ედმონდს მიუახლოვდა და საკაცეზე რაღაცა მძიმე და ყრუ ხმის გამომცემი საგანი დადო. ამავე დროს ფეხებზე თოკი მაგრამ შემოუჭირეს.

— რა ჰქენი, განასკვე? — ჰკითხა მეორე მესაფლავემ.

— ძალიან კარაგადაც. ამაზე მე ვაგებ პასუხს. — უპასუხა პირველმა მესაფლავემ.

— აბა, მაშ წავიდეთ!

მესაფლავეებმა საკაცე ასწიეს და გზას გაუდგნენ. გაიარეს ორმოცდაათი ნაბიჯი, შემდეგ შეჩერდნენ, გამოაღეს რომელიღაც კარი და კვლავ განაგრძეს გზა. რაც უფრო წინ მიიწევდნენ, მით უფრო გარკვევით აღწევდა დანტესის ყურამდე ტალღების ხმაური: ისინი ეხეთქებოდნენ იმ კლდეს, რომელზედაც იგი იყო აგებული.

— ცუდი ამინდია, — თქვა ერთმა მესაფლავემ. — ასეთ ამინდში ზღვაში ყოფნა სრულიად არ არის სასიამოვნო!

— ჰო, აბატი კი არ დაგვისველდეს! — უპასუხა მეორემ და ორივემ გადაიხარხარა.

დანტესმა კარგად ვერ გაიგო ეს ხუმრობა, მაგრამ თმა მაინც ყალყზე დაუდგა.

— აი, მოვედით კიდევ, — თქვა პირველმა.

— უფრო იქით, უფრო იქით, — უთხრა მეორემ, — ხომ კარგად გახსოვს, ამას წინათ რომ გადავაგდეთ, კლდეებზე მიემსხვრა. ციხის უფროსმა კი მეორე დილით უქნარები გვიწოდა.

აღმართში კიდევ გაიარეს ხუთი თუ ექვსი ნაბიჯი, შემდეგ დანტესმა იგრძნო, რომ თავში და ფეხებში წაავლეს ხელი და გააქან-გამოაქანეს.

— ერთი! — დაიწყო თვლა მესაფლავემ.

— ორი!

— სამი!

დანტესმა იმ წუთშივე იგრძნო, რომ განუზომელ სივრცეში გადაისროლეს, რომ ის ფრთამოტეხილი ფრინველივით მიაპობს ჰაერს, ეშვება ძირს, ძირს და შეშინებულს გული ეყინება. რაღაცა მძიმე ქვემოთკენ ეწეოდა და ვარდნის სიჩქარეს უფრო სწრაფს ხდიდა. მაინც ეგონა, მთელი საუკუნეა, დაბლა ვეშვებიო. ბოლოს გამაყრუებელი ხმაურით ყინულივით ცივ წყალში ისარივით ჩაეშვა. დანტესს უნდოდა დაეყვირა, მაგრამ უეცრად წყალმა გაგუდა.

დანტესი ზღვაში გადაისროლეს და ფეხებზე მიბმული ოცდათექვსმეტგირვანქიანი სიმძიმის ბირთვი ფსკერისაკენ ეწეოდა.

ზღვა — ციხესიმაგრე იფის სასაფლაო იყო.

კუნძული ტიბულენი

დარეტიანებულმა, თითქმის სულშეხუთულმა დანტესმა იმდენი ჭკუა იხმარა, რომ სუნთქვა შეიკრა; და რაკი მარჯვენა ხელში, როგორც უკვე ზემოთ ვთქვით, ყოველი შემთხვევისათვის დანა ჰქონდა გამზადებული, ტომარა სწრაფად გაჭრა, იქიდან ჯერ ხელი გამოყო, შემდეგ კი თავი. დანტესი ამაოდ ცდილობდა, ბირთვი როგორმე ზემოთ ამოეწია: იგი მას ქვემოთ ეზიდებოდა. მაშინ დანტესი დაიხარა და მოსინჯა თოკი, რომლითაც ფეხები ჰქონდა შეკრული. უკანასკნელი ძალ-ღონე მოიკრიბა და სწორედ იმ წუთში, როცა იგუდებოდა, თოკი გადაჭრა. დანტესმა ფეხები მძლავრად გაიქნია და თავისუფალი ზღვის ზედაპირზე მოექცა. ამავე დროს ბირთვი ფსკერისაკენ მიაქანებდა ტილოს ტომარას, რომელიც კინაღამ მის სუდარად გადაიქცა.

როდესაც იგი წყლის ზედაპირზე მეორედ ამოვიდა, ჩავარდნის ადგილს უკვე ორმოცდაათი ნაბიჯით იყო დაშორებული. დანტესმა ზემოთ დაინახა შავი და მრისხანე ცა, რომელზედაც ქარი ღრუბლებს სწრაფად მოაცურებდა. ხანდახან ღრუბლებს შუა გამოჩნდებოდა ცის კამარის პატარა ნაგლეჯი მოციმციმე ვარსკვლავებით. დანტესის წინ გაწოლილიყო პირქუში და ბობოქარი სივრცე, რომელზედაც ქარიშხლის მაუწყებელი აზვირთებული ტალღები დუღილს იწყებდნენ; უკან კი აღმართულიყო გრანიტის გიგანტი, უფრო შავი, ვიდრე ზღვა, უფრო შავი, ვიდრე ცა. მისი შავი ქიმი გასხლტომილი ნადავლის დასაჭერად გაწვდილ ხელს წაგავდა. ყველაზე მაღალ კლდეზე კანდელი ორ ლანდს აშუქებდა.

დანტესს მოეჩვენა, რომ ეს ორი ლანდი შემფოთებით დასცქეროდა ზღვას. ამ უცნაურმა მესაფლავებმა, ალბათ, მართლაც გაიგონეს მისი ყვირილი, რომელიც მას წყალში ჩავარდნის დროს აღმოხდა. ამიტომ მან ხელახლა ჩაყვინთა და წყლის ქვეშ საკმაოდ დიდ მანძილზე გაცურა. ეს ხერხი მისთვის ოდესღაც კარგად ცნობილი იყო. პაროს ყურეში დანტესი თავის გარშემო იკრებდა მრავალრიცხოვან თაყვანისმცემელს, რომლებსაც იგი არაერთხელ უღიარებიათ მარსელის ყველაზე დახელოვნებულ მოცურავედ.

როდესაც ედმონდი ისევ წყლის ზედაპირზე გამოჩნდა, კანდელი უკვე აღარ ჩანდა.

საჭირო იყო ორიენტაცია. იგის გარშემო შემორტყმული კუნძულებიდან როტონო და პომეგი ყველაზე ახლოსაა, — გაიფიქრა მან, — მაგრამ როტონო და პომეგი დასახლებული კუნძულებია, დასახლებულია პატარა კუნძული დომიც; მაშასადამე, ყველაზე საიმედო იყო კუნძულები ტიბულენი და ლემერი. ეს კუნძულები ციხესიმაგრე იფიდან ერთი მილით იყო დაშორებული.

დანტესმა, ასეთი დიდი მანძილის მიუხედავად, გადაწყვიტა ერთ მათგანამდე მიეღწია, მაგრამ ღამის წყვდიადში, რომელიც უფრო და უფრო გაურკვეველს ხდიდა ყველაფერს, გზა როგორ გაეგნო?

უცებ დაინახა ვარსკვლავით მოციმციმე პლანიეს შუქურა. თუ პირდაპირ შუქურისაკენ გაემართებოდა, კუნძულ ტიბულენს მარცხნივ მოიტოვებდა, თუ ცოტა მარცხნივ დაიჭერდა გეზს, მაშინ კუნძულს უნდა მისდგომოდა.

მაგრამ ჩვენ უკვე ვთქვით, რომ იფიდან ამ კუნძულამდე ერთი მილი მაინც იყო.

ციხეში ფარიას, როდესაც მას სასოწარკვეთილსა და გაზარმაცებულს ხედავდა, რამდენჯერმე უთქვამს:

«დანტეს, ნუ მიეცემით უსაქმობას; თავის გადარჩენის დროს დაიხრჩობით, თუ თქვენი ძალები არ ავარჯიშეთ წინასწარ».

ახლა, როდესაც მან იგრძნო წყლის მომაკვდინებელი სიმძიმე, ფარიას ამ სიტყვებმა ყურში გაუწივლეს; ის სწრაფად ამოყურყუმელავდა ზედაპირზე და დაიწყო ტალღების

გარღვევა, რათა დარწმუნებულიყო, მართლა ხომ არ დაგვარგე ძალაო. დანტესი სიხარულით დარწმუნდა, რომ იძულებულმა უმოქმედობამ მასში არ ჩაკლა ძალა და სიმარჯვე. მან იგრძნო, რომ ისევ ბატონობდა სტიქიაზე, რომელსაც ბავშვობიდანვე ეთამაშებოდა.

გარდა ამისა, შიშმა — ამ სწრაფმა მდევარმა — გაუორკვეცა დანტესს ძალა. იგი ტალღებს მიარღვევდა და თან ყურს უგდებდა, რაიმე ხმაური ხომ არ ატყდაო. ყოველთვის, როდესაც ტალღა ზევით აიტაცებდა, ის სწრაფად გადახედავდა დაბურულ ჰორიზონტს და ცდილობდა, ღამის წყვდიადი განეჭვრიტა. ყოველი ტალღა, რომელიც დანარჩენებზე მაღლა იწევდა, მას უკან დადევნებულ ნავად მიაჩნდა, და მაშინ უფრო სწრაფად მიცურავდა. ამით დანტესი, რასაკვირველია, გზას იმოკლებდა, მაგრამ ამავე დროს ძალაც ელეოდა.

იგი მაინც მიცურავდა. მრისხანე ციხესიმაგრე იფი ღამის წყვდიადში იფლობოდა. იგი უკვე ვეღარ ხედავდა ციხეს, მაგრამ ჯერ კიდევ გრძნობდა.

ასე გავიდა ერთი საათი. ამ ხნის განმავლობაში თავისუფლების გამაცოცხლებელი გრძნობით აღფრთოვანებული დანტესი ტალღებს დანიშნული მიმართულებით მიარღვევდა.

— «უკვე ერთი საათია, რაც მივცურავ, — ფიქრობდა იგი, — მაგრამ ქარი საწინააღმდეგოდ უბერავს და, ალბათ, ჩემი სიჩქარის მეოთხედი დაგვარგე; თუ გზას არ ავცდი, ახლა ტიბულენიდან შორს არ უნდა ვიყო. მაგრამ თუ მოვტყუვდი!»

მცურავს შეაჟრჟოლა. იგი შეეცადა, ზურგზე გაწოლილიყო, შეესვენა; მაგრამ ზღვა უფრო და უფრო ღელავდა, და დანტესი მიხვდა, რომ სულის მოთქმა, რომელზედაც იმედს ამყარებდა, შეუძლებელი აღმოჩნდა.

— «დე, ასე იყოს! — თქვა მან, — მე ვიცურებ, სანამ ხელები მემორჩილება, სანამ კრუნჩხვა მომივლის, მერე კი უფსკრულისაკენ დავეშვები».

დანტესმა ცურვა განაგრძო სასოწარკვეთილის სიჯიუტითა და სიძლიერით.

უცებ მოეჩვენა, რომ გაშავებული ცა უფრო მეტად იბურებოდა, სქელი და მძიმე ღრუბელი მისკენ მოიწევდა. იმავე წუთში მუხლებში საშინელი ტკივილი იგრძნო და უცრად წარმოიდგინა, ტყვია მომხვდა და საცაა თოფის ხმასაც გავიგონებო, მაგრამ თოფი არ გავარდნილა. დანტესმა ხელი გასწია და რაღაცა მაგარი იგრძნო. ფეხი მოხარა და მიწას შეეხო. დანტესი მიხვდა, თუ რა მოეჩვენა ღრუბლად.

მისგან ოცი ნაბიჯის დაცილებით აღმართულ იყო უცნაური კლდეების გროვა, რომელიც უცრად გაქვავებულ ვეებერთელა კოცონს წააგავდა.

დანტესი წამოდგა, რამდენიმე ნაბიჯი წინ გადადგა, ღმერთს მაღლობა გადაუხადა და გაწვა ამ წაწვეტილ გრანიტის კლდეზე, რომელიც ამ წუთში ურბილეს ლოგინად მოეჩვენა.

შემდეგ, ქარის, გრიგალისა და წვიმის მიუხედავად, რომელიც უკვე დაიწყო, დაღლილობისაგან მოთენთილმა დაიძინა ისეთი კაცის ტკბილი ძილით, რომლის სხეული დუნდება, მაგრამ სული ფხიზლობს მოულოდნელი ბედნიერების შეგრძნობით.

ერთი საათის შემდეგ ედმონდი ძლიერი ქუხილის ხმამ გააღვიძა. ქარიშხალმა სივრცეში გაინავარდა და ჰაერში შემოკრა თავისი განათებული ფრთები; დროდადრო ცაში ელვა ცეცხლოვანი გველივით გაირბენდა, ანათებდა ტალღებსა და ღრუბლებს, რომლებიც მიგორავდნენ, ერთიმეორეს უსწრებდნენ, როგორც უსაზღვრო ქაოსის ზვირთები.

დანტესი არ მოატყუა მეზღვაურის გამოცდილმა თვალმა. იმ ორი კუნძულიდან იმ პირველს მიადგა, რომელიც ნამდვილად კუნძული ტიბულენი იყო. დანტესმა იცოდა, რომ ეს არის შიშველი, ყოველმხრივ გახსნილი კლდე, რომელსაც არავითარი

თავშესაფარი არ გააჩნია. მაგრამ გადაწყვიტა, როცა ქარიშხალი ჩადგება, ისევ ზღვაში გადავეშვები და ცურვით ასეთ უდაბურ, მაგრამ უფრო ფართო და, მამასადამე, უფრო სტუმართმოყვარე კუნძულ ლემერამდე მივაღწევო.

გადმოწეული კლდე დანტესისათვის დროებითი თავშესაფარი გამოდგა; ის კლდის ქვეშ შეძვრა. თითქმის იმ წუთშივე ქარიშხალმა მთელი თავისი სიშმაგით დაიბოზოქრა.

ედმონდმა იგრძნო, როგორ შეინძრა კლდე, რომელსაც თავი შეაფარა. ამ ვეებერთელა პირამიდისებური ლოდის ძირთან მოხეთქილი ტალღების შხეფები მას მთელ სხეულზე სცემდა. თუმცა საიმედო ადგილას იყო თავშეფარებული, მაგრამ საშინელმა ხმაურმა, თვალისმომჭრელმა ელვარებამ თავბრუ დაახვია. დანტესმა იფიქრა, კუნძული ფეხქვეშ მეცლება, საცაა, გემივით მოსწყდება ლუზას და ამ ვეებერთელა მორევში გამიტაცებსო.

ამასობაში ისიც გაახსენდა, რომ ერთი დღის და ღამის განმავლობაში არაფერი ეჭამა. მას შიმშილი და წყურვილი კლავდა.

დანტესმა ხელები და თავი გასწია და კლდის ღარიდან წვიმის წყალი დალია.

როდესაც თავი ასწია, ელვამ, რომელმაც, ასე გეგონებოდათ, მთელი ცა ღვთის ტახტის კვარცხლბეკამდე გადახსნაო, მთელი სივრცე გაანათა. ამ ელვის შუქზე კუნძულ ლემერსა და კრუავილის კონცხს შუა, დანტესიდან ოთხი მილის დაშორებით, თითქოს ტალღებზე მოცურავე მოჩვენებაო, გამოჩნდა პატარა სათევზაო გემი, რომელსაც ერთსა და იმავე დროს გრიგალიც აქანებდა და ტალღებიც. ერთი წუთის შემდეგ გამოჩნდა მეორე ტალღაზე; იგი დიდი სისწრაფით ახლოვდებოდა. დანტესს უნდოდა დაეყვირა, ჰაერში რამე ნაჭერი გაექნია და ნიშანი მიეცა, ილუპებითო, მაგრამ ამას ისინიც ძალიან კარგად ხედავდნენ. როდესაც მეორედ გაიელვა, დანტესმა დაინახა ოთხი ადამიანი. სამნი ანძებსა და შტავებს ჩასჭიდებოდნენ, მეოთხე დამტვრეულ საჭესთან იდგა. უეჭველი იყო, ამ ადამიანებმაც დაინახეს იგი, რადგან მის ყურამდე მიაღწია სასოწარკვეთილმა ყვირილმა, რომელსაც ქარის სტვენა ახშობდა. ანძაზე, რომელიც ლერწამივით ირხეოდა, თხლამანი გაჰქონდა აფრის ნაგლეჯს. უცებ გემსართავები, რომლებსაც ის ჯერ კიდევ ემაგრა, დასკდა. გემი ქარმა აიტაცა და ცის შავ სიღმეში გააქრო, როგორც ვეებერთელა, თეთრი ფრინველი, რომელიც შავ ღრუბლებში გამოკრთება ხოლმე.

თითქმის იმ წუთშივე დანტესმა გაიგონა საშინელი ტკაცანი, მის ყურამდე მიაღწია განწირულთა ყვირილმა. ყმაწვილი კაცი სფინქსივით აეკრა თავის კლდეს და უფსკრულში ჩაიხედა. ხელახლა იელვა. ელვის შუქზე მან დაინახა დამტვრეული პატარა გემი, ხოლო ნამსხვრევებს შორის სასოწარკვეთილი სახეები და ზეცისაკენ აღპყრობილი ხელები.

მერე ყველაფერი წყვდიადში შთაინთქა. ეს საშინელი სანახაობა კლვის სისწრაფით გაუჩინარდა.

დანტესი მოლიპულ კლდეებზე დაეშვა. ყოველ წუთს მოელოდა ზღვაში გადავარდნის საშიშროება. იცქირებოდა, ყურს უგდებდა, მაგრამ ვერაფერს ხედავდა და არაფერი ესმოდა; აღარავითარი ყვირილი, აღარავითარი ადამიანური ბრძოლა!.. მხოლოდ გრიგალი კვლავ ღმუოდა ქართან ერთად და ტალღებთან ერთად ქაფებს ჰყრიდა.

თანდათან ქარი ჩადგა, ზეცა დასავლეთისაკენ ერეკებოდა დიდ, ნაცრისფერ ღრუბლებს, რომლებიც თითქოს ქარიშხალს გაეხურებინა. გამოჩნდა ცის კამარა, მეტისმეტად მოკაშკაშე ვარსკვლავებით. მალე აღმოსავლეთისაკენ ალიონმა მოწითალო ზოლი მოავლო შავ-მოლურჯო ჰორიზონტს; აზვირთებულ ტალღებზე უეცარმა შუქმა გადაირბინა და მათი აქაფებული ქოჩრები ოქროსფრად შეღება.

თენდებოდა.

დამუნჯებული დანტესი უძრავად შეჰყურებდა ამ დიდებულ სანახაობას, თითქოს პირველად ხედავდა; მართლაც, იმ დროიდან, რაც ის ციხესიმაგრე იფში იყო, დაავიწყდა,

როგორ ამოდიოდა მზე. დანტესმა ციხესიმაგრისაკენ იბრუნა პირი და გამომცდელი თვალებით დიდხანს გასცქეროდა დედამიწას და ზღვას.

ტალღებიდან დიდებული მრისხანებით აღიმართა პირქუში შენობა, რომელიც ერთსა და იმავე დროს თითქოს გუშაგიც იყო და მბრძანებელიც.

დილის ხუთი საათი იქნებოდა; ზღვა თანდათან მშვიდდებოდა.

«ორ-სამ საათში, — გაიფიქრა დანტესმა, — მედილეგე ჩემს საკანში შევა, ნახავს ჩემი საბრალო მეგობრის გვამს, იცნობს მას, მე ამაოდ დამიწყებს ძებნას და განგამს ატებს. მაშინ იპოვიან ხვრელს, მიწისქვეშა გასასვლელს; დაჰკითხავენ იმათ, ვინც მე ზღვაში გადამისროლა და, უეჭველია, ჩემი ყვირილი გაიგონა. იმ წუთშივე ჯარისკაცებით სახსე ნავეები დაიდრებიან საწყალი ლტოლვილის საძებნელად, მათ იციან, რომ იგი შორს არ იქნება. ქვემეხები ნიშანს მისცემენ ზღვის სანაპიროს მცხოვრებლებს, რომ არ მისცენ თავშესაფარი მშიერსა და შიშველ კაცს. მარსელის ჯაშუშებს აცნობებენ და ისინიც ნაპირს ალყას შემოარტყამენ, ამასობაში კი ციხე-სიმაგრის უფროსი გასცემს განკარგულებას — ზღვაში მეძებონ. მაშინ რაღა დამრჩენია, წყალში ალყაშემორტყმულმა, ხმელეთზე დევნილმა რა უნდა ვქნა? მე მშიერი ვარ, გათოშილი, ერთადერთი იმედი — დანა — ცურვაში ხელს მიშლიდა და გადავაგდე. მე პირველსავე შემხვედრი გლეხის ხელში ვარ, რომელიც მოინდომებს გამცეს და ამაში ოცი ფრანკი მიიღოს. უკვე აღარც ძალა მაქვს, აღარც აზრები და არც გადაწყვეტილების მიღების უნარი. ოჰ, ღმერთო ჩემო, შენ ხედავ ჩემს ტანჯვას და მომხედე, ხომ ხედავ, ვერ ვშველი ჩემს თავს».

იმ წუთში, როდესაც ძალაგამოლეული და აზროვნების უნარდაკარგული ედმონდი მხურვალე ლოცვას ჩურჩულებდა და შეშფოთებით გასცქეროდა ციხესიმაგრე იფს, კუნძულ პომეგის კიდეზე დაინახა პატარა გემი, რომელიც თოლიასავით მოფრინავდა წყლის ზედაპირზე; მხოლოდ მეზღვაურის თვალს შეეძლო ზღვის ნახევრად ჩაბნელებულ ზოლზე ამ გემში გენუის ტარტანი¹ (1 ტარტანი — პატარა, ერთანძიანი გემი, რომელსაც ხმელთაშუა ზღვაზე იყენებენ სამოგზაუროდ.) ეცნო. იგი მარსელის ნავსადგურიდან ღია ზღვაში მიცურავდა; მოელვარე ქაფი უკან იხევდა მისი წაწვეტილი ცხვირის წინაშე და თავისუფალ გზას უთმობდა მომრგვალებულ ფერდებს.

— ოჰ, — წამოიყვირა ედმონდმა, — ნახევარ საათში დავეწეოდი ამ გემს, იმის შიში რომ არ მქონდეს, რომ გამოკითხვას დამიწყებენ, მიხვდებიან, გამოქცეულიაო და მარსელში დამაბრუნებენ. რა ვქნა? რა ვუთხრა მათ? რა არაკი მოვიგონო, რომ მოვატყუო? ის ადამიანები კონტრაბანდისტები არიან, ნახევრად მეკობრეები. ვაჭრობის საბაბით ყაჩაღობენ და უმაღლესად გამცემენ, ვიდრე კეთილი, უანგარო საქმის გაკეთებას იკისრებენ.

— მოვიცადო? მაგრამ მოცდა შეუძლებელია. შიმშილი მკლავს და რამდენიმე საათში ეს შერჩენილი უკანასკნელი ძალაც გამომეღევა. გარდა ამისა, ციხეში ჩამოვლის საათიც ახლოვდება; განგამი ჯერ არ აუტეხიათ, შესაძლებელია ვერაფერი გაიგონ. მე კი შემძლია თავი გავასაღო ამ ღამით დამსხვრეული პატარა გემის მეზღვაურად. ეს არაკი სიმართლეს მოკლებული არ იქნება; ვერავინ გამამტყუნებს, ისინი ყველანი დაიხრჩვენ. მაშ, გადაწყდა.

დანტესმა იმ მხარისაკენ გაიხედა, სადაც გემი დაიმსხვრა და შეკრთა. ფრიალო კლდის ქიმს გამოსდებოდა ერთ-ერთი დამხრჩვალ მებზღვაურის ფრიგიული ჩაჩი, ხოლო იქვე მახლობლად დაცურავდა გემის ნამსხვრევები — მძიმე ძელები, რომლებიც ტალღებზე ქანაობდნენ და კუნძულის ნაპირს, უძლური ტარანებივით ეხეთქებოდნენ.

დანტესმა იმ წუთშივე მიიღო გადაწყვეტილება, ზღვაში გადაეშვა და ფრიგიული ჩაჩისაკენ გაცურა. ჩაჩი თავზე ჩამოიცვა, ერთ-ერთ ძელს ხელი სტაცა და კვლავ გაცურა, რათა ტარტანისათვის გზა გადაეჭრა.

— ახლა მე უკვე გადარჩენილი ვარ, — ჩაიჩურჩულა მან.

ამ რწმენამ მას ძალა დაუბრუნა.

მალე მან შეამჩნია ტარტანი, რომელსაც ქარი თითქმის პირდაპირ სცემდა და რომელიც გაჭირვებით მიდიოდა ციხესიმაგრე იფსა და კლანოს კომპს შორის. ერთი წუთით დანტესი შიშმა შეიპყრო — ვაითუ, ტარტანი სანაპიროებს არ გაჰყვეს და ღია ზღვით წავიდეს, თუკი კურსი კორსიკისა და სარდინიისაკენ აქვს აღებულიო.

მაგრამ გემის სვლამ მცურავი მალე დაარწმუნა, რომ იგი, იტალიაში მიმავალი გემების ჩვეულებისამებრ, კუნძულ ჟაროსა და კალასარენს შუა აპირებდა გავლას.

ამასობაში მცურავი და გემი ერთმანეთს უახლოვდებოდნენ. ეს პატარა გემი ახლა დანტესიდან დაახლოებით მეოთხე მილით იყო დაშორებული. დანტესმა ზემოთ აიწია და უბედური შემთხვევის საცნობებლად ჩაჩი დაიქნია, მაგრამ იგი გემიდან ვერავინ შენიშნა. ტარტანმა ახალი ჰალსი¹ (¹ ჰალსი — გემის გეზი ქარის მიმართებით.) აიღო. დანტესმა გაიფიქრა — დავიყვირობო, მაგრამ მანძილი თვალთა და მხედდა, რომ თავის ხმას, ქარის მიერ გატაცებულს და ზღვის ტალღების ხმაურით დახშობილს, ვერ მიაწვდენდა ტარტანამდე.

დანტესი ახლა მიხვდა, რა კარგად მოიქცა, რომ ძელს ჩაეჭიდა. ის ისე დასუსტებული იყო, რომ უიმისოდ წყალში ვერ გაძლებდა ტარტანის შეხვედრამდე. ხოლო თუ ტარტანი ჩაივლიდა ისე, რომ მას ვერც კი შენიშნავდა, რაც ადვილი შესაძლებელი იყო, მაშინ იგი, ალბათ, ნაპირს ვეღარ მიაღწევდა.

თუმცა დანტესი თითქმის დარწმუნებული იყო, რა მიმართულებით მიდიოდა გემი, მაგრამ მაინც შეშფოთებით ადევნებდა მას თვალს, სანამ არ დაინახა, რომ იგი შემოტრიალდა და მისკენ წამოვიდა.

მაშინ დანტესმა ისევ ტარტანისაკენ გაცურა. მაგრამ სანამ ისინი ერთმანეთს შეხვდებოდნენ, გემმა მეორე ჰალსი აიღო.

დანტესმა მთელი ძალა მოიკრიბა, წყლის ზედაპირიდან მთელი ტანით ამოიწია, ჩაჩი დაიქნია და ისეთი საცოდავი ხმით დაიყვირა, რომელიც განწირულ მეზღვაურებს ახასიათებთ და ზღვის გენიის ღაღადს მიაგავს ხოლმე.

ამჯერად იგი დაინახეს და ხმაც გაიგონეს. ტარტანმა მიმართულება შეიცვალა და მისკენ შემოტრიალდა. იმავე დროს დანტესმა დაინახა, რომ კანჯოს ჩამოშვებას აპირებდნენ.

ერთი წუთის შემდეგ კანჯო ორი მენიჩხით მისკენ გამოემართა. მაშინ დანტესმა ძელს ხელი გაუშვა, იფიქრა, უკვე აღარ დამჭირდებაო და სწრაფად გაცურა მენავებისაკენ, რათა მათთვის გზა შეემოკლებინა.

მაგრამ მცურავმა ვერ გაზომა თავისი გამოლეული ძალა. მან იგრძნო, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მისთვის ხის ძელს, რომელიც ახლა ასე ნაბიჯის მოშორებით ზანტად ქანაობდა. დანტესს ხელები უბუჟდებოდა, ფეხებმა დაკარგეს მოქნილობა, მძაფრად და უხეშად მოძრაობდა, სულსაც ძლივს ითქვამდა.

დანტესმა ხმამაღლა დაიყვირა, მენიჩხებმა გააორკვეცეს ენერგია, და ერთმა მათგანმა იტალიურად დაუყვირა: «გამაგრდი!»

ამ სიტყვამ დანტესის ყურამდე მიაღწია სწორედ მაშინ, როდესაც ტალღამ, რომელსაც ის ზევით ვეღარ მოექცა უღონობის გამო, — თავზე გადაუარა და ქაფით დაფარა. დანტესმა ერთხელ კიდევ ამოიყურყუმელავა, წყალში განწირული ადამიანივით სასოწარკვეთილად და უღონოდ შეფრთხილდა, მესამეჯერ დაიყვირა და იგრძნო, თითქოს ფეხებში ისევ ის მძიმე ბირთვი ჰქონდა გამობმული და იძირებოდა.

დანტესს თავზე ტალღებმა გადაუარა და წყლის ქვეშიდან დაინახა მკრთალი ცა შავი ლაქებით.

მან ერთხელ კიდევ მოიკრიბა ზეადამიანური ძალა და ისევ წყლის ზედაპირზე აღმოჩნდა. მოეჩვენა, რომ თმაში წაავლეს ხელი; შემდეგ არაფერი დაუნახავს, არაფერი გაუგონია: მას გული წაუვიდა.

როდესაც დანტესმა თვალები გაახილა, შეამჩნია, რომ ტარტანის გემბანზე იწვა. დანტესმა, უპირველეს ყოვლისა, შეხედა, რა მიმართულებით მიდიოდა იგი. ისინი შორდებოდნენ ციხესიმაგრე იფს.

დანტესი ისე მისუსტებული იყო, რომ მისი სიხარულის ძახილი კვნესად გაისმა.

ამრიგად, როგორც მოგახსენეთ, დანტესი გემბანზე იწვა; ერთი მეზღვაურთაგანი სხეულს მატყლის საბნით უხეღდა, მეორე, რომელსაც მან იცნო ის, ვინც დაუმახა, გამაგრდით — პირში მათარას სჩრიდა, ხოლო მესამე, ხანშიშესული მეზღვაური, რომელიც ერთსა და იმავე დროს შკიპერიც იყო და გემის პატრონიც, ეგოისტური თანაგრძნობით დასცქეროდა. ასეთი გრძნობა ებადებათ ხოლმე ადამიანებს ისეთი უბედურების დანახვაზე, რომელმაც მათ გუშინ გვერდი აუარა, მაგრამ შეიძლება ხვალ დაატყდეთ თავს.

მათარიდან გადმოწვეთებულმა რომმა ყმაწვილი კაცი გამოაცოცხლა, ხოლო მეზღვაურმა, რომელიც მის წინ მუხლებზე იყო დაჩოქილი და შალით ზელას განაგრძობდა, მისი სხეულის ნაწილებს მოძრაობა დაუბრუნა.

— ვინა ხართ? — ჰკითხა დამტვრეული ფრანგულით გემის პატრონმა.

— მე ვარ მალტელი მეზღვაური, — უპასუხა დანტესმა დამტვრეული იტალიურით, — სირაკუზიდან მოვდიოდით ღვინითა და ტილოებით დატვირთული. წუხანდელმა ქარიშხალმა მორჟიონის კონცხთან მოგვისწრო და დავიმტვერით იმ ფრიალო კლდეზე, რომლებსაც თქვენ აგერ იქითა მხარეს ხედავთ.

— თქვენ საიდან გამოსცურეთ?

— მე მოვახერხე კლდისათვის ჩამევლო ხელი, ჩვენმა საწყალმა კაპიტანმა კი მას ტვინი მიანთხია, — ჩემი სამი თანამგზავრი დაიხრჩო. ვგონებ, მარტო მე დავრჩი ცოცხალი. მე დავინახე თქვენი ტარტანი, შევშინდი, დიდხანს არ მომიხდეს ცდა ამ დაუსახლებელ და უდაბურ კლდეზე-მეთქი და ჩვენი გემის ნამტვრევით გადავწყვიტე თქვენამდის მომეცურა. გმადლობთ, — განაგრძო დანტესმა, — თქვენ სიკვდილს გადამარჩინეთ; უკვე ვიძირებოდი, როდესაც ერთმა თქვენმა მეზღვაურმა თმაში მტაცა ხელი.

— ეს მე ვიყავი, — უთხრა დანტესს ნათელი, ალალმართალი სახის მეზღვაურმა, რომელსაც შავი უღვაშები ამშვენებდა, — სწორედ დროზე მოგისწარით, ის იყო, იძირებოდით.

— დიახ, — უთხრა დანტესმა და ხელი გაუწოდა, — დიახ, ჩემო მეგობარო, კიდევ ერთხელ გიხდით მადლობას.

— მართალი გითხრათ, — უპასუხა მეზღვაურმა, — მე ვყოყმანობდი, წვერი და თმა ისე გაქვთ მოშვებული, რომ ყაჩაღს უფრო ჰგავდით, ვიდრე პატიოსან ადამიანს.

დანტესს გაახსენდა, რომ, მართლაც, რაც ის იფში იყო გამომწყვდეული, არც თმა შეეკრიჭა და არც წვერი მოეპარსა.

— დიახ, — უპასუხა დანტესმა, — მე მძიმე განსაცდელის წუთებში აღთქმა მივეცი დელ პიე ლა გაროტას ღვთისშობელს, ათი წლის განმავლობაში არ შემეჭრა თმა და არ მომეპარსა წვერი. დღეს ვადა გაუვიდა ჩემს აღთქმას და სწორედ კინალამ წლისთავზე დავიხრჩვე.

— ახლა რა უნდა გიყოთ? — თქვა ტარტანის პატრონმა.

— რაც გინდათ, — უპასუხა დანტესმა, — ფელუკა, რომლითაც მე ვცურავდი, დაიღუპა, კაპიტანი დაიხრჩო. როგორც ხედავთ, მე გადავრჩი, მაგრამ სულ დედიშობილად დავრჩი. საბედნიეროდ, საკმაოდ კარგი მეზღვაური ვარ, გადმომსვით

პირველსავე ნავსადგურში, სადაც თქვენ შეჩერდებით და სამსახურს ყოველთვის ვიპოვი სავაჭრო გემზე.

— იქნებ იცნობთ ხმელთაშუა ზღვას?

— მე აქ პატარაობიდანვე ვცურავ.

— თქვენ იცით კარგი მისადგომები?

— ძალიან ცოტა იქნება ნავსადგური, რომელშიც თვალდახუჭული არ შემეძლოს შესვლა და გამოსვლა.

— თუკი სიმართლეს ამბობს, რატომ არ დავტოვოთ ჩვენთან? — უთხრა პატრონს იმ მეზღვაურმა, რომელმაც დანტესს დაუყვირა, გამაგრდით.

— დიახ, თუკი სიმართლეს ამბობს — უპასუხა პატრონმა ექვიანი გამომეტყველებით, — მაგრამ ისეთ მდგომარეობაში, როგორშიც ეს საცოდავია, ადამიანს ბევრს ჰპირდები, აკეთებ კი იმას, რაც შეგიძლია.

— მე გავაკეთებ იმაზე მეტს, რასაც დაგპირდით. — თქვა დანტესმა.

— ოჰო, — თქვა სიცილით ტარტანის პატრონმა, — მაგასაც ვნახავთ.

— როდესაც გინდათ, — უთხრა დანტესმა და წამოდგა, — თქვენ საით მიემგზავრებით?

— ლივორნოს.

— ასეთ შემთხვევაში, იმის მაგივრად, რომ იკანკლურად იაროთ, რაც ძვირფას დროს დაგაკარგვინებთ, არ სჯობია, უბრალოდ ქარს გაჰყვით?

— იმიტომ, რომ კუნძულ რიონს მივადგებით.

— არა, თქვენ მას მარჯვნივ ორმოცი მეტრით ჩამოიტოვებთ.

— მაშ, მოჰკიდეთ ხელი საჭეს, — უთხრა ტარტანის პატრონმა, — ვნახოთ, როგორ გაუძღვებით.

ედმონდი საჭეს მიუჯდა, მსუბუქი დაწოლით შეამოწმა, ემორჩილებოდა თუ არა გემი საჭეს, და ნახა, რომ პირველად ტარტანს განსაკუთრებული მგრძნობიარება არ გამოუჩენია, მაგრამ მას მაინც ემორჩილებოდა. ბრძანება გასცა:

— ბრასებზე და ბულონებზე!

ოთხი მეზღვაური, ეს იყო მთელი ეკიპაჟის შემადგენლობა, თავ-თავის ადგილზე გაჩნდა, ტარტანის პატრონი კი მას თვალს ადევნებდა.

— თოკები დასწიეთ! — განაგრძო დანტესმა.

მეზღვაურებმა ბრძანება საკმაოდ მარჯვედ შეასრულეს.

— ახლა კი კარგად მიამაგრეთ.

ეს ბრძანებაც შესრულებულ იქნა ისე, როგორც ორი წინანდელი და ტარტანს უკვე იკანკლური სვლა აღარ ჰქონდა. იგი პირდაპირ გაემართა კუნძულ რიონისაკენ, რომელიც, როგორც დანტესმა იწინასწარმეტყველა, მარჯვნივ, ორმოცი მეტრის დაშორებით მოიტოვა.

— ყოჩაღ, — უთხრა ტარტანის პატრონმა.

— ყოჩაღ, — გაიმეორეს მეზღვაურებმაც.

ყველანი გაკვირვებით შესცქეროდნენ ამ ადამიანს, რომლის მზერაშიც მოულოდნელად ჰკუა ჰპოვეს, ხოლო სხეულში — ძალა.

— აი, ხომ ხედავთ, — უთხრა დანტესმა, — მე თქვენ რამდენადმე გამოგადგებით, თუნდაც ამ მოგზაურობის დროს. თუ ლივორნოში უკვე აღარ დაგჭირდებით, ძალიან კარგი, იქ დამტოვებთ; პირველი ჯამაგირის მიღებისთანავე გადაგიხდით ტანისამოსისა და კვების საფასურს, რასაც თქვენგან სესხად მივიღებ.

— კარგი, კარგი, — უთხრა ტარტანის პატრონმა, — ჩვენ ამას მოვავგარებთ, თუ ზედმეტს არ მოითხოვთ.

— კაცი კაცად ფასობს, — უთხრა დანტესმა, — რასაც სხვა მეზღვაურებს აძლევთ, მეც ის მომეცით.

— ეს არ იქნება სწორი, — თქვა იმ მეზღვაურმა, რომელმაც დანტესი ზღვიდან ამოათრია, — რადგან თქვენ ჩვენზე მეტი იცით.

— რა ეშმაკი გრევეს შენ ამ საქმეში? განა ეს შენ შეგეხება, ჯაკობო? — უთხრა მას ტარტანის პატრონმა, — ყველას უფლება აქვს ის ქირა მოითხოვოს, რომელიც მას ხელს აძლევს.

— ეს მართალია, — თქვა ჯაკობომ, მე ეს ისე, სხვათა შორის ვთქვი.

— ის არა სჯობია, ამ გამიშვლებულ ადამიანს. თუ ზედმეტი გაქვს, შარვალი და ქურთუკი ათხოვო.

— ზედმეტი ქურთუკი მე არა მაქვს, მაგრამ შემიძლია მივცე შარვალი და პერანგი.

— მეც მხოლოდ ეს მჭირდება, — უთხრა დანტესმა, — გმადლობთ, ჩემო მეგობარო. ჯაკობო გემბანიდან ქვევით ჩავიდა და იმ წუთშივე ამოვიდა პერანგით და შარვლით ხელში, რომლებიც დანტესმა გამოუთქმელი სიამოვნებით ჩაიცვა.

— სხვა კიდევ ხომ არაფერი გნებავთ? — ჰკითხა ტარტანის პატრონმა.

— ცოტა პური და კიდევ ერთი ყლუპი იმ მშვენიერი რომისა, რომელიც მე უკვე გავსინჯე. დიდი ხანია, პირში არაფერი ჩამიდვია.

მართლაც, მას თითქმის ორი დღე-ღამის განმავლობაში არაფერი ეჭამა.

დანტესს პურის ნატეხი მიუტანეს, ხოლო ჯაკობომ მათარა მიაწოდა.

— საჭე მარცხნივ! — დაუძახა კაპიტანმა მესაჭეს.

დანტესმა იქითა მხარეს გაიხედა: მათარა პირთან მიჰქონდა, მაგრამ ხელი შეუჩერდა.

— შეხედეთ, — წამოიძახა ტარტანის პატრონმა, — ნეტავი რა ხდება იფში?

მართლაც, მან შეამჩნია, რომ ციხესიმაგრე იფის სამხრეთ ბასტიონის ქონგურებზე თეთრი ღრუბლის ქულა გამოჩნდა. ერთი წამის შემდეგ ტარტანამდე მოაღწია შორს გასროლილი ქვემეხის ხმამ.

— რას ნიშნავს ეს? — იკითხა ტარტანის პატრონმა.

— ალბათ, წუხელი რომელიმე პატიმარი გაიქცა და აი, განგაში ატეხეს, — უპასუხა დანტესმა.

ტარტანის პატრონმა გამომცდელი თვალებით შეხედა ყმაწვილ კაცს, რომელმაც მათარა პირთან მიიტანა. მაგრამ დანტესი ისეთი დამშვიდებით და კმაყოფილებით წრუპავდა რომს, რომ, თუ ტარტანის პატრონს რაიმე ეჭვი შეეპარა, ამ ეჭვმა მხოლოდ გონებაში გაურბინა და იმ წამსვე ჩაკვდა.

— აი, მაგარი რომი თუ გინდა, ეს არის, — თქვა დანტესმა და პერანგის სახელოთი შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა.

— ყოველ შემთხვევაში, — ჩაიჩურჩულა ტარტანის პატრონმა, — თუ ეს ისაა, მით უკეთესი, მე კარგი ძმაბიჭი მიშოვია.

დანტესმა ნებართვა აიღო, საჭეს მისჯდომოდა. გახარებულმა მესაჭემ, რომ მას სცვლიდნენ, ტარტანის პატრონს შეხედა, რომელმაც მას ანიშნა — თანახმა ვარ, საჭე შენს ამხანაგს გადასცეო.

საჭესთან დანტესს შეეძლო თვალები მარსელისაკენ ჰქონოდა მიპყრობილი.

— დღეს რა რიცხვია? — ჰკითხა დანტესმა ჯაკობოს, რომელიც გვერდით მიუჯდა, როდესაც ციხესიმაგრე იფი თვალს მიეფარა.

— ოცდარვა თებერვალი, — უპასუხა მან.

— რომელი წლის? — ჰკითხა ისევ დანტესმა.

— როგორ, რომელი წლის? თქვენ მეკითხებით რომელი წლისო?

— დიახ, — უპასუხა დანტესმა, — მე გეკითხებით რომელი წლისა-მეთქი.

— თქვენ დაგავიწყდათ რომელ წელში ვცხოვრობთ?

— რას იზამ, — უპასუხა სიცილით დანტესმა, — წუხელის ღამით ისე დავმინდი, რომ კინალამ ჭკუა დავკარგე; როგორც ჩანს, მეხსიერებამ მიღალატა, ამიტომ გეკითხებით, რომელი წლის ოცდარვა თებერვალია-მეთქი.

— ათას რვაას ოცდაცხრა წლის, — უთხრა ჯაკობომ.

ზუსტად თოთხმეტი წელი იყო, რაც ის დააპატიმრეს, დღევ კი დაემთხვა.

ის ცხრამეტი წლის შვიდა ციხესიმაგრე იფში და ოცდაცამეტი წლისა გამოვიდა.

დანტესის ბაგეებზე მწარე ღიმილმა გაითამაშა. მან თავის თავს ჰკითხა, რა მოუვიდა ამ ხნის განმავლობაში მერსედესს, რომელსაც იგი, ალბათ, ცოცხლებში აღარ მიაჩნდა.

შემდეგ მის თვალეში სიძულვილის ნაპერწკალმა გაიელვა. მას გაახსენდა ის სამი ადამიანი, რომელთა მიზეზით ამდენი ხნის განმავლობაში პატიმრობაში იტანჯებოდა. და ხელახლა გაიმეორა ის საშინელი შურისძიების ფიცი დანგლარის, ფერნანდისა და ვილფორის წინააღმდეგ, რომელიც უკვე ციხეში წარმოთქვა.

ახლა ეს ფიცი აღარ იყო ამაო მუქარა, რადგან ხმელთაშუა ზღვის რაგინდ სწრაფი იალქნიანი გემი ყოფილიყო, უკვე ველარ დაეწეოდა პატარა ტარტანს, რომელიც აფრებგაშლილი ლივორნოსაკენ მიემართებოდა.

ნაწილი მეორე

I

კონტრაბანდისტები

დანტესს გემზე ჯერ ერთი დღე არ გაეტარებინა, რომ უკვე მიხვდა, ვისთანაც ჰქონდა საქმე. «ახალგაზრდა ამელის» (ასე ეძახდნენ გენუურ ტარტანს) ღირსეულ პატრონს თუმცა ფარიას სკოლა არ გაევილო, მაგრამ მან იცოდა თითქმის ყველა ენა, რომელზედაც ლაპარაკობდნენ ხმელთაშუა ზღვად წოდებული «დიდი ტბის» სანაპიროებზე, დაწყებული არაბულით და დამთავრებული პროვანსულით. ეს მას საშუალებას აძლევდა, თავიდან აეცილებინა თარჯიმნები, ყოველთვის აბეზარი და ზოგჯერ კადნიერი ადამიანებიც კი. ამით მას უადვილდებოდა ურთიერთობის დამყარება როგორც შუაგულ ზღვაში მცურავ გემებთან, ისე სანაპიროს მახლობლად მავალ პატარა ხომალდებთან. მას უადვილდებოდა აგრეთვე ურთიერთობის დამყარება უგვარტომო, გაურკვეველი პროფესიის ადამიანებთან, რომლებსაც სამშობლო არ გააჩნდათ და რომლებსაც ყოველთვის შეხვდებით ნავსადგურების მიდამოებში. უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს ადამიანები არსებობენ თვით განგების მიერ მოვლენილი, რაღაც იღუმალის წყაროთი, რადგან თავის რჩენის არავითარი სახსარი, ადამიანის შეუიარაღებელი თვალის დასანახი, მათ არ გააჩნიათ. მკითხველი უკვე მიხვდება, რომ დანტესი კონტრაბანდისტების ტარტანზე მოხვდა.

უნდა ითქვას, რომ პირველად ტარტანის პატრონმა დანტესი ერთგვარი უნდობლობით მიიღო. მას კარგად იცნობდნენ სანაპიროების საბაჟო მცველები და რადგან როგორც ის, ისე ეს ვაჭრატონები კარგად იყვნენ დახელოვნებული ერთმანეთის მოტყუებაში, ამიტომ პირველად დანტესი საბაჟოს მეთვალყურე ეგონა; მან გაიფიქრა, ამ კაცმა ასეთი ეშმაკური საშუალება, ალბათ, იმიტომ იხმარა, რომ ჩემი საქმიანობის საიდუმლოებას ჩასწვდომოდესო; მაგრამ, როცა ტარტანის პატრონი საკუთარი თვალის დარწმუნდა, რომ დანტესმა ზღვაში გეზი კარგად აიღო და გამოცდა ბრწყინვალედ ჩააბარა, იგი სავსებით დამშვიდდა. ამის შემდეგ მან დაინახა ციხესიმაგრე იფის თავზე

ჯილის მსგავსი მსუბუქი ბოლი, გაიგონა შორიდან მოტანილი გასროლის ხმა და თავში უეცრად ერთმა აზრმა გაურბინა: ტარტანზე ისეთი ადამიანი ხომ არ მივიღე, რომელსაც მეფეების მსგავსად შესვლისა და გამოსვლის დროს პატივისცემის ნიშნად ქვემეხების გასროლით ხვდებიანო. უნდა ითქვას, რომ მას ეს უფრო ნაკლებად აწუხებდა, ვიდრე ის აზრი, რომ ახლადმოსული შეიძლებოდა საბაჟოს მოხელე ყოფილიყო. მაგრამ დანტესის შეუშფოთებელმა სიმშვიდემ ეს მეორე ექვიც ისევე გაუფანტა, როგორც პირველი.

ამრიგად, დანტესს ის უპირატესობა ჰქონდა, რომ მან იცოდა, ვინ იყო მისი პატრონი, ხოლო ამ უკანასკნელმა არ იცოდა, ვისთან ჰქონდა საქმე. როგორ არ ცდილობდნენ ძველი მეზღვაური და მისი ამხანაგები, რაიმე წამოეცდენინებინათ მისთვის, მაგრამ ამაოდ, ვერაფერს გახდნენ. დანტესი დაწვრილებით ლაპარაკობდა ნეაპოლსა და მალტაზე, რომელთაც ის ისევე კარგად იცნობდა, როგორც მარსელს, და მისი მეხსიერების სასიქადულოდ უნდა ითქვას, რომ დაბეჯითებით იმეორებდა თავდაპირველად გამოგონილ ზღაპარს. ამგვარად, გენუელი მეზღვაური, მთელი თავისი ეშმაკობის მიუხედავად, მოტყუებული რჩებოდა დანტესის მიერ, რომელსაც უპირატესობას ანიჭებდა უწყინარი ხასიათი, მეზღვაურის გამოცდილება და, რაც მთავარია, შენიღბვის დიდი ოსტატობა.

გარდა ამისა, შესაძლებელია გენუელი, როგორც ეს გონიერ ადამიანებს სჩვევიათ, ამჯობინებდა სცოდნოდა ის, რისი მოვალეც იყო, რომ სცოდნოდა, და დაეჯერებინა, ის, რაც მისთვის ხელსაყრელი იყო.

ასეთი იყო საქმის ვითარება, როდესაც ისინი ლივორნოს მიადგნენ.

აქ ედმონდს კიდევ ახალი გამოცდა ელოდა. იცნობდა თუ არა იგი თავის თავს თოთხმეტი წლის ტყვეობის შემდეგ; მას კარგად ახსოვდა, როგორი იყო იგი სიყმაწვილეში, ახლა უნდა ენახა, როგორი გახდა დავაჟკაცების ასაკში. ამხანაგების თვალში მისი აღთქმა უკვე შესრულებული იყო. დანტესი ერთი ოცჯერ მაინც იყო ნამყოფი ლივორნოში; იქ სენ-ფერნანდოს ქუჩაზე ერთ დალაქს იცნობდა; სწორედ ამ ნაცნობ დალაქთან შევიდა, რათა თმა და წვერი გაეკრიჭა.

დალაქი გაკვირვებით შესცქეროდა ამ გრძელთმიან და შავი, ხშირი წვერით შემოსილ მამაკაცს, რომელიც ტიციანის¹ (1 ტიციანი — სახელგანთქმული იტალიელი მხატვარი, ვენეციური სკოლის მამამთავარი (1477—1576).) მიერ დახატულ მშვენიერ პორტრეტს წააგავდა. იმ დროს არ ატარებდნენ გრძელ თმასა და წვერს, თორემ დალაქს გაუკვირდებოდა, როგორ თანხმდებოდა ეს კაცი, უარი ეთქვა ბუნებისაგან ჯილდოდ მიღებულ ასეთ სამკაულზე.

ლივორნოელი დალაქი უსიტყვოდ შეუდგა თავის საქმეს.

როცა ყველაფერი დამთავრდა, როდესაც ედმონდმა იგრძნო, რომ წვერი სრულიად მოპარსეს, ხოლო თმა ჩვეულებრივ ზომაზე დაუყენეს, სარკე მოითხოვა და შიგ ჩაიხედა.

როგორც ჩვენ უკვე ვთქვით, ის ახლა ოცდაცამეტი წლის კაცი იყო; თოთხმეტი წლის განმავლობაში ციხეში ყოფნამ ძალზე შეუცვალა სახე.

დანტესი შევიდა ციხესიმაგრე იფში ბედნიერი ყმაწვილის მრგვალი, მხიარული და ცოცხალი სახით; მისი ცხოვრების პირველი ნაბიჯები ია-ვარდით იყო მოფენილი და იმედი ჰქონდა, მომავალიც მისი წარსულის ბუნებრივი გაგრძელება იქნებოდა. ყოველივე ამისაგან არავითარი ნიშანწყალი აღარ დარჩენილიყო.

სახე დაგრძელებოდა. მოცინარ ბაგეებს მტკიცე და ურყევი გამომეტყველება მიეღოთ; წარბები რკალივით მოხრილიყვნენ, შუბლს სწორი, კუმტი ნაოჭი სერავდა. თვალებში ღრმა სევდა იმალეობდა და დროდადრო შურისძიებისა და კაცთმოძულეობის ნაპერწკალი იელვებდა ხოლმე. ამდენი ხნის მანძილზე დღის სინათლესა და მზის სხივებს მოკლებულ სახეს მკრთალი ფერი გადაჰკვროდა: ეს ფერი ჩრდილოელთა სახეებს

არიტოკრატიული სილამაზის იერს აძლევს, თუ მათაც ამასთანავე, შავი თმაც აქვთ. შეძენილ ღრმა ცოდნას მთელი მისი სახის ნაკვეთებზე ჭკუისა და ნებისყოფის ბეჭედი დაესვა. თუმცა დანტესი ბუნებით მაღალი ტანისა იყო, მაგრამ ახლა სხეული საკმაოდ ჯმუხი გახდომოდა. ეს იყო ძალ-ღონის მუდმივი დაგროვების შედეგი. მოძრავი წერწეტი ტანის მოხდენილობა შეეცვალა ძარღვმაგარ და მრგვალ კუნთებს.

რაც შეეხება მის ხმას, მუდარას, ქვითინსა და წყევლა-კრულვას იგი სავსებით შეეცვალა; ზოგჯერ მეტისმეტად ნაზად ჟღერდა, ზოგჯერ კი — პირიქით, მკვახედ, თითქმის ხრინწიანად.

გარდა ამისა, განუწყვეტლივ ნახევრად სიბნელეში, უკეთ, მუდმივ წყვდიადში ყოფნამ, მის თვალებს უცნაური თვისება შესძინა: აფთრისა და მგლის მსგავსად ღამითაც შეეძლო საგნების გარჩევა.

ედმონდმა შეამჩნია ყოველივე ეს და გაეღიმა; შეუძლებელი იყო, იგი ეცნო საუკეთესო მეგობარსაც კი, თუკი ასეთი მეგობარი კიდევ ჰყავდა სადმე. ის თვითონაც ვერ ცნობდა თავის თავს.

«ახალგაზრდა ამელის» პატრონს დიდი სურვილი ჰქონდა თავის მეზღვაურებს შორის ჰყოლოდა ასეთი სასარგებლო კაცი, როგორც ედმონდი იყო. ამიტომ ყმაწვილ კაცს მომავალი მოგების ანგარიშში წინასწარ შესთავაზა ცოტაოდენი ფული და ედმონდიც დათანხმდა.

სადალაქოდან გამოსვლისთანავე, სადაც მისი პირველი გარდაქმნა მოხდა, ედმონდმა გადაწყვიტა, მაღაზიაში შესულიყო და მეზღვაურის ტანსაცმლის მთლიანი კომპლექტი ეყიდა. ეს ტანსაცმელი კი, როგორც ცნობილია, მეტად უბრალოა: იგი შედგება თეთრი შარვლისა, ზოლიანი პერანგისა და ფრიგიული ჩაჩისაგან.

დანტესმა ჯაკოპოს მისი შარვალი და პერანგი დაუბრუნა და «ახალგაზრდა ამელის» პატრონთან ახალ ტანისამოსში მორთული გამოცხადდა. იგი იძულებული იყო, ხელახლა გაემეორებინა თავისი თავგადასავალი.

პატრონმა ძლივს იცნო ამ მოხდენილ და კოხტად ჩაცმულ მეზღვაურში ის ხშირწვერიანი, თმაგაბურძენილი და ზღვის წყლით თავიდან ფეხებამდე გალუმპული კაცი, რომელიც შიშველი და მომაკვდავი ამოიყვანა ტარტანზე. ამ მშვენიერი სახით მოხიბლულმა, დანტესს კვლავ გაუმეორა, მასთან დარჩენილიყო სამსახურში: მაგრამ ყმაწვილ კაცს თავისი გეგმები ჰქონდა და ამიტომ მხოლოდ სამი თვის სამსახურზე დათანხმდა.

უნდა ითქვას, რომ «ახალგაზრდა ამელის» ეკიპაჟი შედგებოდა ძალიან გამრჯე ადამიანებისაგან და ემორჩილებოდა კაპიტანს, რომელსაც არ უყვარდა დროის დაკარგვა. ერთი კვირა არც კი გასულიყო, რაც ლივორნოში იდგნენ, რომ ტარტანის ტრიუმი უკვე აივსო ფერადი მუსლინებით, საექსპორტოდ აკრძალული ბამბის ქსოვილებით, ინგლისური დენტითა და თამბაქოს ყუთებით, რომლებზედაც სააქციო სამმართველოს დავიწყებოდა ბეჭდის დასმა. საჭირო იყო ყოველივე ეს გაეტანათ ლივორნოდან და გადმოეტვირთათ კორსიკის სანაპიროზე, აქედან კი ვიღაც სპეკულანტები კისრულობდნენ ტვირთის საფრანგეთში გადმოტანას.

ტარტანი კვლავ გზას გაუდგა; ედმონდი ხელახლა მიარღვევდა ლაჟვარდოვან ზღვას, თავის სიყრმის აკვანს, რომელიც ციხეში ხშირად ესიზმრებოდა. დანტესმა გორგონი მარჯვნივ დატოვა, პიანოზა — მარცხნივ და გეზი პირდაპირ პაოლის¹ (1 პაოლი — კორსიკელი პატრიოტი, რომელიც თავისი სამშობლოს დამოუკიდებლობისათვის ებრძოდა ჯერ გენუელებს, ხოლო შემდეგ ფრანგებს (1725—1807).) და ნაპოლეონის სამშობლოსაკენ აიღო.

მეორე დღეს, როცა კაპიტანი, ჩვეულებისამებრ, დილაადრიან გემბანზე გამოვიდა, დანტესი მოაჯირზე დაყრდნობილი დახვდა. იგი უცნაური გამომეტყველებით გასცქეროდა ამომავალი მზის შუქზე ავარდნილი გრანიტის კლდეებს. ეს იყო კუნძული მონტე-კრისტო.

«ახალგაზრდა ამელიმ» იგი სამი მეოთხედი მილით მარჯვნივ მოიტოვა და გზა კორსიკისაკენ განაგრძო.

როდესაც ხომალდმა ჩაუარა კუნძულს, რომლის სახელსაც ასეთი დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა დანტესისათვის, იგი ერთ რამეზე ფიქრობდა: საკმარისია, ზღვაში გადავეშვა და ნახევარ საათში აღთქმულ მიწაზე ვიქნებიო. მაგრამ იქ რას გახდებოდა? არც იარაღები ჰქონდა განძეულის ამოსათხრელად, არც თოფ-იარაღი, რათა თავი დაეცვა. ესეც რომ არ ყოფილიყო, რას იტყოდნენ მეზღვაურები? რას იფიქრებდა ტარტანის პატრონი? არა, სხვა გზას უნდა დასდგომოდა.

საბედნიეროდ, დანტესს ლოდინის უნარი შესწევდა; ის თოთხმეტი წლის განმავლობაში ელოდა თავისუფლებას; განა ახლა, როდესაც უკვე თავისუფალი იყო, გაუძნელდებოდა ექვსი თვე ან ერთი წელიწადი სიმდიდრისათვის ეცადა?

განა თავისუფლება რომ სიმდიდრის გარეშე შეეთავაზებინათ, იგი არ დათანხმდებოდა?

ბოლოს და ბოლოს ეს სიმდიდრე ქიმერა ხომ არ იყო? საწყალი აბატის დაავადებულ გონებაში დაბადებული, მასთან ერთად ხომ არ გამქრალიყო?

თუმცა ისიც მართალია, რომ კარდინალ სპადას წერილი საოცრად ზუსტი იყო.

და დანტესმა გონებაში გაიმეორა ეს წერილი; მას ერთი სიტყვაც არ დავიწყებოდა.

დალამდა. ედმონდი ხედავდა, როგორ იკარგებოდა კუნძული ჩამოწოლილ ბინდში. მალე იგი წყვდიადში გაქრა. მაგრამ ედმონდი ბნელ საკანში გაჩვეული თვალთ, უეჭველია, ისევ ხედავდა, რადგან იგი ყველაზე დიდხანს დარჩა გემბანზე.

როდესაც მეორე დილით გამოიღვიძეს, ალერიის¹ (¹ ალერია — დაბა კორსიკაში, აგებული რომაული ქალაქის ადგილას.) მაღლობი დაინახეს. მთელი დღის განმავლობაში ტარტანი იკანკლური სვლით მიცურავდა. სალამოთი ნაპირზე ჩირაღდნები აანთეს. ამ ჩირაღდნების განლაგება, უეჭველია, იმაზე მიუთითებდა, რომ შეეძლოთ საქონლის გადმოტვირთვა, რადგან პატარა შენობის თავზე დროშის ნაცვლად სანიშნო ჩირაღდანი აღმართეს და თოფის გასროლის მანძილზე ნაპირს მიადგნენ.

დანტესმა შეამჩნია, რომ «ახალგაზრდა ამელის» პატრონმა, ალბათ, ამ საზეიმო ვითარების აღსანიშნავად, გემბანზე დადგა ორი პატარა ზარბაზანი, რომლებსაც დიდი ხმაურის აუტეხავად შეეძლოთ ათასი ნაბიჯის მანძილზე ოთხგირვანქიანი ტყვია მიეწვდინათ.

მაგრამ ამ საღამოს ასეთი წინასწარი სამზადისი ზედმეტი გამოდგა. ყველაფერმა მშვიდად და კეთილად ჩაიარა. ოთხი კანჯო ჩუმად მიუახლოვდა ტარტანს, რომელმაც, თავის მხრივ, უეჭველია, პატივისცემის გამოსახატავად, თვითონაც ერთი კანჯო ჩაუშვა. ეს ხუთი კანჯო ისე მარჯვედ მუშაობდა, რომ დილის ორი საათისათვის «ახალგაზრდა ამელიდან» მთელი ტვირთი ხმელეთზე იყო გადატანილი.

«ახალგაზრდა ამელის» პატრონი წესრიგის მოყვარული კაცი იყო. მან მოგება იმავე საღამოს გაუნაწილა თავის ხალხს. თითოეულმა მეზღვაურმა მიიღო ასი ტოსკანური ლივრი, რაც 80 ფრანკს უდრის.

ექსპედიცია ამით არ დამთავრებულა; გეზი სარდინიისაკენ აიღეს. საჭირო იყო ტვირთისაგან განთავისუფლებული გემი კვლავ დაეტვირთათ.

მეორე ოპერაციაც ისევე მშვიდობიანად ჩატარდა, როგორც პირველი. როგორც ეტყობა, ტარტანს ბედი სწყალობდა.

ახალი ტვირთი დანიშნული იყო ლუკის საჰერცოგოსათვის. ის თითქმის მთლიანად ჰავანის სიგარეტებისა, ხერესისა და მალაგის ღვინისაგან შედგებოდა.

აქ შეტაკება მოხდა საბაჟოსთან, «ახალგაზრდა ამელის» პატრონის მუდმივ მტერთან; საბაჟოს ერთი დარაჯი მოკლეს. ორი მეზღვაური დაჭრეს. ერთი დაჭრილთაგანი დანტესი იყო; ტყვიამ მას მარცხენა მხარში გაუარა, ისე, რომ ძვალს არ შეჭხებია.

დანტესი თავს თითქმის ბედნიერად გრძნობდა ამ შეტაკების გამო და კმაყოფილი იყო ჭრილობით; ამ მკაცრმა გაკვეთილმა აჩვენა, თუ როგორ შეუძლია თვალებში უყუროს საფრთხეს და გადაიტანოს ტანჯვა. ის საფრთხეს ღიმილით შეხვდა, ხოლო როდესაც დაიჭრა, ბერძენი ფილოსოფოსივით თქვა: «ტკივილო, შენ არა ხარ ბოროტება».

ამასთან, მან დაინახა სასიკვდილოდ დაჭრილი დარაჯი და იმიტომ, რომ შეტაკების დროს გაცხარდა, თუ იმიტომ, რომ ადამიანური გრძნობები გახევებული ჰქონდა, ამ სურათს არც შეუშფოთებია. დანტესმა უკვე ფეხი შედგა იმ გზაზე, რომელზედაც გავლას აპირებდა და პირდაპირ დასახული მიზნისაკენ მიდიოდა; მას გული თანდათან უქვავდებოდა.

როცა ჯაკობომ ძირს დაცემული დანტესი დაინახა, იფიქრა, მოკვდაო, მივარდა და ხელში აიტაცა. ედმონდი დაჭრილიყო; ჯაკობო მზრუნველობით უვლიდა მას.

მაშასადამე, თუ ქვეყანა ისეთი კეთილი არ იყო, როგორც დოქტორი პანგლოსი¹ (1 დოქტორი პანგლოსი — ვოლტერის მოთხრობის «კანდიდის» მოქმედი პირი, ზერელე ოპტიმიზმის დამცველი, რომელსაც ყოველთვის პირზე აკერია გერმანელი ფილოსოფოსის ლაიბნიცის გამოთქმა: «ყველაფერი საუკეთესოდ მიმდინარეობს ამ ქვეყნად, რომელიც საუკეთესოა ყველა შესაძლებელ ქვეყანათა შორის». ფიქრობდა, არც ისეთი ბოროტი იყო, როგორც დანტესს ეჩვენებოდა, რადგან ჯაკობომ, რომელიც არაფერს ელოდა ამხანაგისაგან, გარდა მოგების წილისა მისი სიკვდილის შემთხვევაში, სწორედ ეს სიკვდილი გულთან ასე ახლოს მიიტანა. საბედნიეროდ, როგორც უკვე ვთქვით, ედმონდი მხოლოდ დაჭრილი იყო. სამკურნალო ბალახების წყალობით, რომლებსაც სარდინიელი მოხუცი დედაკაცები საიდუმლო, მხოლოდ მათთვის ცნობილ დღეებსა და საათებში კრეფდნენ და შემდეგ კონტრაბანდისტებზე ყიდდნენ, ჭრილობა მალე შეუხორცდა. ედმონდს უნდოდა გამოეცადა ჯაკობო და მოვლისათვის მადლობის ნიშნად მოგებაში მიღებული თავისი წილი შესთავაზა, მაგრამ ჯაკობომ აღშფოთებით უარი თქვა ამაზე.

პატივისცემას და ერთგულებას, რაც ჯაკობოს ედმონდის მიმართ პირველი დღიდანვე დაებადა, ის შედეგი მოჰყვა, რომ ედმონდმაც მის მიმართ ერთგვარი სიმპათია იგრძნო. ჯაკობოს მეტი არც უნდოდა: იგი ინსტინქტურად გრძნობდა, რომ ედმონდი უფრო დიდი მდგომარეობისათვის იყო დაბადებული, ვიდრე მას ეკავა, თუმცა ედმონდი ცდილობდა, ყველასათვის შეუმჩნეველი ყოფილიყო მისი უპირატესობა, და ეს კეთილი მეზღვაური კმაყოფილი იყო იმ მცირედი გრძნობისთვისაც, რომელსაც დანტესი მის მიმართ იჩენდა.

ხანგრძლივი ცურვის დროს, როდესაც ტარტანი მშვიდად მიაღწევდა ლაჟვარდოვან ზღვას და ზურგის ქარის წყალობით მესაჭის გარდა არავის საჭიროებდა, ედმონდი ზღვის რუკით ხელში ჯაკობოს დამრიგებლის როლში გამოდიოდა, ისევე როგორც საწყალი აბატი ფარია მისი დამრიგებელი იყო. იგი უჩვენებდა ჯაკობოს სანაპიროების მდებარეობას, უხსნიდა კომპასის გამოყენების წესს, ასწავლიდა ჩვენს თავზე გადაშლილი დიდი წიგნის კითხვას, რომელსაც ცა ჰქვია და რომლის ლაჟვარდზედაც ღმერთი აღმასის ასოებით წერს.

როდესაც ჯაკობო მას შეეკითხებოდა:

— განა ღირს, საწყალმა მეზღვაურმა შეისწავლოს ყოველივე ეს?

ედმონდი უპასუხებდა:

— ვინ იცის! იქნება ოდესმე გემის კაპიტანი გახდეს: შენი თანამემამულე ბონაპარტი ხომ იმპერატორი გახდა!

ჩვენ დაგვავიწყდა გვეთქვა, რომ ჯაკობო კორსიკელი იყო.

უკვე ორთვე-ნახევარი გავიდა, რაც განუწყვეტლივ ზღვაში იყვნენ. ედმონდი ისევე მარჯვე საქმოსანი გახდა, როგორც წინათ უშიშარი მეზღვაური იყო. მან ნაცნობობა გააბა სანაპიროს ყველა კონტრაბანდისტთან. შეისწავლა ფრანკმასონური ყველა ნიშანი, რომლის წყალობითაც ეს ნახევრად მეკობრეები ერთმანეთს ცნობდნენ.

დანტესმა ერთი ოცჯერ მაინც აუარ-ჩაუარა თავის კუნძულ მონტე-კრისტოს, მაგრამ ერთხელაც არ მიეცა შემთხვევა, რომ იქ შეჩერებულიყო. ამიტომ მან ასეთი გადაწყვეტილება მიიღო: როგორც კი «ახალგაზრდა ამელის» პატრონთან დადებული პირობის ვადა გავიდოდა, თავისი ხარჯით დაიქირავებდა პატარა ნავს (დანტესს ეს უკვე შეეძლო, რადგან ამ ხნის განმავლობაში ასობით პიასტრი მოაგროვებდა) და რაიმე საბაბით მონტე-კრისტოსკენ გაემართებოდა.

იქ თავისუფლად დაიწყებდა ძებნას. რასაკვირველია, სულ თავისუფლად ვერ იქნებოდა, რადგან, ალბათ, თვალთვალს დაუწყებდნენ ისინი, ვინც იქ მიიყვანდა, მაგრამ ამქვეყნად კაცმა ზოგჯერ უნდა გაბედოს...

სატუსალომ ედმონდი სიფრთხილეს მიაჩვია, და მან ირჩია რისკისათვის გვერდი აევიღო.

რამდენ გამოსავალს არ ეძებდა იგი თავის მდიდარ ფანტაზიაში, მაგრამ სხვა საშუალებას ვერ პოულობდა, რომ ნანატრ კუნძულზე მოხვედრილიყო.

დანტესი კიდევ ყოყმანობდა, როცა ერთ საღამოს ტარტანის პატრონმა, რომელიც დიდი ნდობით ეკიდებოდა და ძალიანაც უნდოდა თავის სამსახურში დაეტოვებინა, მას ხელი გამოსდო და წაიყვანა ვია დე ოლიოს ტავერნაში, სადაც, ჩვეულებრივ, ლივორნოს ყველაზე გამოჩენილი კონტრაბანდისტები იკრიბებოდნენ. ისინი უმთავრესად აქ აგვარებდნენ თავიანთ საქმეებს. დანტესი უკვე ორჯერ თუ სამჯერ იყო ნამყოფი ამ საზღვაო ბირჟაზე. იგი შეჰყურებდა ამ მამაც მეკობრეებს, რომლებიც აქ თითქმის ორი ათასი ლიეს სიგრძის სანაპიროებიდან შეკრებილიყვნენ და გაიფიქრა, რა ძალა ექნებოდა ადამიანს, რომელიც მოახერხებდა ყველა ეს შეერთებული ან განცალკევებული ძაფი თავისი ნებისყოფისთვის დაემორჩილებინა.

ამჯერად საკითხი დიდ საქმეს შეეხებოდა: საჭირო იყო უშიშარ ადგილას გადმოეტვირთათ თურქული ხალიჩებით, აღმოსავლური ფართლეულით და ქიშმირით დატვირთული გემი, ხოლო შემდეგ ეს საქონელი საფრანგეთის სანაპიროზე გადაესროლათ.

თუ ამ საქმეს წარმატებით დაამთავრებდნენ, დიდი მოგება იყო მოსალოდნელი: — თითოეულ კაცზე ორმოცდაათი-სამოცი პიასტრი მოდიოდა.

«ახალგაზრდა ამელის» პატრონმა წინადადება წამოაყენა გადმოსატვირთავად კუნძული მონტე-კრისტო აერჩიათ. ეს დაუსახლებელი კუნძული, რომელსაც არც ჯარისკაცები იცავდნენ და არც საბაჟოს მოხელეები, თითქოს წარმართული ოლიმპის დროს შუა ზღვაში ჩაედგა მერკურს — ღმერთს ქურდებისა და ვაჭრებისა, რომლებსაც ჩვენ ახლა ერთმანეთისაგან განვასხვავებთ, მაგრამ ანტიკურ ეპოქაში, ეტყობა, მათ ერთ კატეგორიაში ათავსებდნენ.

მონტე-კრისტოს სახელის გაგონებაზე დანტესი სიხარულისაგან შეკრთა. თავისი მღელვარების დასაფარავად წამოდგა და გაიარა-გამოიარა კვამლით სავსე ტავერნაში, სადაც მთელი ქვეყნიერების სალაპარაკო ენები ფრანკთა ენაში ითქვიფებოდნენ.

როდესაც ის მოსაუბრეებთან ხელახლა მივიდა, უკვე გადაწყვეტილი იყო, რომ მონტე-კრისტოს მიადგებოდნენ, ხოლო გზას მეორე საღამოს უნდა გასდგომოდნენ.

როდესაც ედმონდს ჰკითხეს, რა აზრისა ხარო, მან თქვა, კუნძული სავსებით უშიშარი ადგილია, ხოლო დიდი საქმეების წარმატებით დასამთავრებლად საჭიროა დაუყოვნებლივ მოქმედების დაწყება.

ამრიგად, გეგმაში არაფერი შეცვლილა: შეთანხმდნენ — ღუზა მეორე დღის საღამოსათვის აეშვათ და რაკი კარგი ამინდი და ზურგის ქარიც ხელს უწყობდათ, ცდილიყვნენ, ერთ დღე-ღამეში ამ დაუსახლებელ კუნძულს მისდგომოდნენ.

II

კუნძული მონტე-კრისტო

ბოლოს, მოულოდნელი ბედნიერების წყალობით, რომელიც ზოგჯერ წილად ხვდებათ ხოლმე დიდი ხნის მანძილზე მკაცრი ბედისაგან ჩაგრულთ, დანტესს შეეძლო სულ უბრალო და ბუნებრივი გზით მიეღწია თავისი მიზნისათვის, ფეხი დაედგა კუნძულზე, ისე, რომ ეჭვი არავის აღძვროდა.

ახლა მას მხოლოდ ერთი ღამე ამორებდა მოგზაურობას, რომელსაც ამდენ ხანს ელოდა.

ეს ღამე ყველაზე მშფოთვარე იყო, რომელიც კი დანტესს ოდესმე გაუტარებია. ამ ღამის განმავლობაში მას გონებაში რიგრიგობით ეხატებოდა ყველა მოსალოდნელი წარმატება და მარცხი. როდესაც თვალეხს ხუჭავდა, ხედავდა კედელზე კარდინალ სპადას ცეცხლოვანი ასოებით დაწერილ წერილს, თუ ერთი წუთით ჩასთვლემდა, მაშინ ყველაზე უაზრო სიზმრები ელანდებოდა. ესიზმრებოდა, რომ ჩადიოდა მღვიმეში, რომელსაც ზურმუხტის იატაკი ეგო. კედლებად ლალები ჰქონდა, ხოლო სტალაქტიტებად — ალმასები. მარგალიტები წვეთ-წვეთად ეცემოდნენ, როგორც, ჩვეულებრივ, მიწისქვეშა წყლები ჟონავენ ხოლმე.

აღფრთოვანებული ედმონდი ჯიბეებს ძვირფასი თვლებით ივსებდა, მაგრამ გამოვიდოდა თუ არა დღის სინათლეზე, ეს ძვირფასი თვლები უბრალო კენჭებად იქცეოდნენ. მაშინ ის ცდილობდა, ხელახლა შესულიყო ჯადოსნურ მღვიმეში, რომელსაც მხოლოდ თვალი მოჰკრა, მაგრამ გზა დაუსრულებელ სპირალივით იხვეოდა და შესასვლელს ვეღარ პოულობდა. იგი თავის გადაქანცულ გონებაში ამაოდ ეძებდა იმ ჯადოსნურ და სასწაულებრივ სიტყვას, რომელიც არაბ მეთევზე ალი-ბაბას დიდებულ, საოცხოო მღვიმეებს უღებდა. ყველაფერი ამაო იყო; გამქრალი განძეული ისევ მიწის სულების საკუთრება გახდა. დანტესს კი ერთი წუთით იმედი ჰქონდა, განძეული მათთვის წაერთმია.

თითქმის ისეთივე მშფოთვარე დილა გაუთენდა, როგორი ღამეც გაატარა. მაგრამ ახლა წარმოდგენებს დამხმარედ მოევლინა ლოგიკა და დანტესმა შეძლო გადაემუშავებინა გეგმა, რომელიც აქამდე გონებაში ბუნდოვნად და გაურკვეველად უტრიალებდა.

დაღამდა, დაიწყო გამგზავრების სამზადისი. ეს დანტესს საშუალებას აძლევდა, მღელვარება დაეფარა. ამხანაგები თანდათან ისე დაიმორჩილა, რომ კაპიტანივით განკარგულებებს იძლეოდა და რადგან მისი განკარგულება ყოველთვის ნათელი, ზუსტი და ადვილად გასაგები იყო, ამხანაგები მას არა მარტო სწრაფად, სიამოვნებითაც ასრულებდნენ.

ძველი მეზღვაური ხელს არ უშლიდა. მანაც აღიარა დანტესის უპირატესობა როგორც დანარჩენი მეზღვაურების, ისე საკუთარი თავის წინაშე. იგი ახალგაზრდა მეზღვაურში ხედავდა თავის ბუნებრივ მემკვიდრეს და სწუხდა, რომ ქალიშვილი არ ჰყავდა, რათა ამ მაღალი კავშირით იგი თავის თავზე უფრო მიეჯახვა.

საღამოს შვიდი საათისათვის ყველაფერი მზად იყო. სწორედ რვის ათ წუთზე გემმა გვერდით ჩაუარა შუქურას, რომელიც ის იყო აინთო.

ზღვა მშვიდად ირწეოდა, სამხრეთ- აღმოსავლეთის ქარი ქროდა. ისინი მიცურავდნენ ლაჟვარდოვან ცის ქვეშ, რომელზედაც ღმერთი რიგრიგობით ანთებდა თავის შუქურებს, თითოეული რომ ცალკეულ ქვეყნიერებას წარმოადგენს. დანტესმა გამოაცხადა, ყველას შეგიძლიათ დასაძინებლად წახვიდეთო, თვითონ კი საჭესთან დარჩა.

საკმარისი იყო მალტელის (ასე ეძახდნენ დანტესს) ასეთი წინადადება, რომ თითოეული დამშვიდებით წასულიყო დასაძინებლად. ეს ხდებოდა ხშირად. მარტოობიდან ამქვეყნად უეცრად გადმოსროლილ დანტესს დროდადრო განმარტოების სურვილი იპყრობდა. მერე სად უნდა ეგრძნო უფრო უსაზღვრო და უფრო პოეტური განმარტოება, თუ არა გემზე, რომელიც მარტოდმარტო მიცურავდა ღამის წყვილიაღში, უსაზღვრო მდუმარებაში და რომელსაც ყოვლისმპყრობელის თვალი დაჰყურებდა.

მაგრამ ამჯერად მარტოობა შეავსო მისმა ფიქრებმა, სიბნელე გაუნათა ოცნებამ, ხოლო მდუმარება გამოცოცხლებულმა იმედმა.

როცა ტარტანის კაპიტანს გამოეღვიძა, «ამელი» აფრებგაშლილი მიცურავდა. არ იყო ტილოს სულ მცირე ნაგლეჯიც კი, რომელსაც ქარი არ უბერავდა. გემი საათში ორ-ნახევარ მილზე მეტს გადიოდა.

ჰორიზონტზე თანდათან გამოჩნდა კუნძული მონტე-კრისტო.

ედმონდმა გემი თავის პატრონს ჩააბარა და წავიდა, რათა თავისი ჯერით ესარგებლა, ჰამაკში ჩაწოლილიყო და გამოეძინა. მიუხედავად იმისა, რომ ღამენათევი იყო, თვალი ერთი წუთითაც ვერ მოხუჭა.

ორი საათის შემდეგ დანტესი ისევ გამოვიდა გემბანზე. «ამელი» გვერდს უვლიდა კუნძულ ელბას. ისინი იმყოფებოდნენ მარესიანის პირისპირ, ქვემოთ მოჩანდა მოვაკებული, მწვანე კუნძული პიანოზა. ედმონდმა დაინახა, თანდათან როგორ დიდდებოდა ლაჟვარდოვან ცაზე მონტე-კრისტოს მწვერვალი.

დანტესმა მესაჭეს უბრძანა, საჭე მარცხნივ გადაეხარა, რათა პიანოზა მარჯვნივ დაეტოვებინათ. მან ივარაუდა, რომ ეს მანევრი გზას ორი-სამი კვანძით შეამოკლებდა.

საღამოს ხუთი საათისათვის მთელი კუნძული ხელისგულივით მოჩანდა. საღამოს, გამჭვირვალე ჰაერის წყალობით, რომელსაც ჩამავალი მზე თავის სხივებს აფრქვევდა, შესაძლებელი იყო ყოველი წვრილმანის გარჩევა.

ედმონდი თვალთ სჭამდა ამ კლდეების მასივს, რომელზედაც ერთმანეთს ებრძოდნენ ჩამავალი მზის ფერები, კამკაშა ვარდისფერით დაწყებული, გათავებული მუქი ლურჯით. დროდადრო სისხლი თავში უვარდებოდა, შუბლი უწითლდებოდა და მეწამული ღრუბლები თვალებს უბურავდა.

ქალაქის არც ერთი მოთამაშე, რომელმაც ბანქოს მიანდო მთელი თავისი ქონება, ისე არ იღელვებდა, როგორც ედმონდი ღელავდა იმედებით აღტყინებული.

დაღამდა. საღამოს ათ საათზე ნაპირს მიადგნენ. «ახალგაზრდა ამელი» პირველი მივიდა დანიშნულ ადგილზე.

დანტესმა, რომელიც ჩვეულებრივად დიდ ნებისყოფას იჩენდა, ამჯერად თავი ვეღარ შეიკავა: პირველი გადახტა ნაპირზე და, ეს რომ შესაძლებელი ყოფილიყო, ბრუტოსივით მიწას ემთხვეოდა.

ბნელი ღამე იყო. მაგრამ თერთმეტ საათზე შუაგულ ზღვაში მთვარემ ამოანათა და მისი ათრთოლებული ზედაპირი ვერცხლისფრად შეღებდა. რაც უფრო ზევით იწევდა მთვარე, მით უფრო ციმციმებდნენ მისი სხივები და დაზვიანულ კლდეებზე, ამ მეორე პელიონზე¹, (¹ პელიონი — მთა თესალიაში. როდესაც დევგმირებმა ამბოხება დაიწყეს

ზევის წინააღმდეგ, მათ პელიონის მთა ოსას მთას დაადგეს, რათა ზეცაზე ასულიყვნენ.) თეთრი შუქის ნაკადს ღვრიდნენ.

კუნძული მონტე-კრისტო «ახალგაზრდა ამელის» ეკიპაჟისათვის ნაცნობი იყო. ეს მისი ჩვეულებრივი ნავსადგური გახლდათ. რაც შეეხება დანტესს, იგი ყოველთვის ხედავდა მას, როცა აღმოსავლეთისაკენ მიდიოდა, მაგრამ ამ კუნძულზე არასოდეს არ შეჩერებულა.

დანტესი ჯაკოპოს მიუბრუნდა.

— ღამეს სად გავათევთ? — ჰკითხა მან.

— ტარტანზე, — უპასუხა ჯაკოპომ.

— უკეთესი არ იქნება, მღვიმეებში გავათიოთ?

— რომელ მღვიმეებში?

— კუნძულის მღვიმეებში.

— მე აქ არავითარი მღვიმეები არ ვიცი. — უპასუხა ჯაკოპომ.

დანტესს შუბლზე ცივმა ოფლმა დაასხა.

— მონტე-კრისტოზე მღვიმეები არ არის? — იკითხა მან ისევ.

— არა.

დანტესი ერთხანს გაოგნებული იდგა, შემდეგ გაიფიქრა, ეს მღვიმეები, ალბათ, რაიმე შემთხვევამ ამოავსო, ან, იქნებ, თვით კარდინალმა სპადამ სიფრთხილე გამოიჩინა და განგებ ამოავსებინაო.

ასეთ შემთხვევაში მას უნდა ებოვა დაკარგული ნაპრალი. ამაო იქნებოდა, იგი ღამით ეძებნა. ამიტომ დანტესმა ძიება მეორე დღისათვის გადადო. გარდა ამისა, ზღვის ნაპირიდან ნახევარი მილის დაშორებით ნიშანი მისცეს, რაზედაც «ახალგაზრდა ამელმა» მყისვე ნიშნით უპასუხა. ეს კი იმის მაუწყებელი იყო, რომ დადგა მუშაობის დაწყების წუთები.

საპასუხო ნიშნით დამშვიდებული დაგვიანებული გემი, აღარავითარი საფრთხე რომ არ ელოდა, მალე ახლო მივიდა მოჩვენებასავით თეთრი და მდუმარე. მან ღუზა ნაპირიდან ორასიოდე მეტრის დაშორებით ჩაუშვა.

იმ წუთშივე დაიწყო გადმოტვირთვა.

დანტესი მუშაობდა და თან ფიქრობდა: რა მხიარული შემახილები შემიძლია გამოვიწვიო ამ ადამიანებში, ხმამაღლა რომ გამოვამჟღავნო ის აკვიატებული აზრი, რომელიც ყურში და გულში ჩუმად ჩამძახისო. მაგრამ დანტესი არათუ არ ამხელდა თავის საიდუმლოებას, არამედ, პირიქით, ეშინოდა, რომ უკვე ისედაც ბევრი თქვა და თავისი საქციელით, შეკითხვებით, დაკვირვებებითა და შეშფოთებით რაიმე ეჭვი არ აღედრა. მისდა საბედნიეროდ, წარსულს მის სახეზე მწუხარების წარუშლელი კვალი დაეტოვებინა და მხიარულების იშვიათი გამოკრთომა მის სახეზე ღრუბლებში გამომკრთალ ელვას ჰგავდა.

მაშ ასე, ეჭვი არავის არ ეპარებოდა. მეორე დღეს, როცა დანტესმა თოფი, დენთი და საფანტი აიღო ხელში და სურვილი განაცხადა, კლდიდან კლდეზე მოხტუნავე გარეულ თხებზე ენადირა, მისმა ამხანაგებმა ამაში ნადირობის სიყვარული და განმარტოებისადმი მისწრაფება დაინახეს. მხოლოდ ჯაკოპომ გამოთქვა სურვილი, თანამგზავრად წაჰყოლოდა. დანტესს უარი არ უთქვამს, შიშობდა, არ დაეეჭვებინა იგი. მაგრამ რამდენიმე ნაბიჯიც არ გაევიდა, რომ დანტესს შემთხვევა მიეცა, თიკანი მოეკლა. მან ჯაკოპოს სთხოვა ამხანაგებთან დაბრუნებულიყო და ნანადირევი შეეწვათ, ხოლო როცა საუზმე მზად იქნებოდა, მისთვის თოფის გასროლით ეცნობებინათ, რომ თავისი ულუფის საჭმელად წამოსულიყო. ხმელ ხილსა და ერთ ბოთლ მონტე-პულჩანურ ღვინოს სანადიმო სუფრა უნდა დაემშვენებინა.

დანტესი გზას განაგრძობდა, თან დროდადრო უკან იხედებოდა. როცა ათასი ფუტის სიმაღლე კლდის მწვერვალზე მოექცა, ქვევით დაინახა თავისი ამხანაგები, მათ ჯაკოპოც შეუერთდა. ისინი გაფაციცებით ამზადებდნენ საუზმეს, რომელსაც ედმონდის წყალობით მთავარი კერძი მიემატა.

დანტესი მათ ერთსა და იმავე დროს უწყინარი და სევდიანი ღიმილით დასცქეროდა, ისეთი ადამიანივით, რომელიც გრძნობს თავის უპირატესობას.

— ორ საათში, — თქვა მან, — ეს ადამიანები ორმოცდაათ პიასტრს შეიძენენ და გზას გააგრძელებენ, რათა სიცოცხლე ხელმეორედ საფრთხეში ჩაიგდონ და ერთი ამდენი კიდევ იშოვონ; შემდეგ, როდესაც ექვსას ლივრამდე დააგროვებენ, სულთანებივით გამაყდებიან და ნაბობებივით უდარდელად რომელიმე ქალაქში ამ ფულს წირვას გამოუყვანენ. დღეს მე იმედით ვცოცხლობ და ზიზღს მგვრის მათი სიმდიდრე, რომელიც უდიდეს სილატაკედ მიმაჩნია. ხვალ შეიძლება გავწვილდე და ეს სილატაკე უდიდეს ბედნიერებად მივიჩნიო... ოჰ! არა, — შეჰყვირა ედმონდმა, — ეს არ მოხდება. შეუძლებელია, ბრძენი ფარია შემცდარიყო. თუნდაც ასე მოხდეს, ასეთ საცოდავ და ბნელით მოცულ ცხოვრებას სიკვდილი მიჯობს.

ამრიგად, დანტესი, რომელსაც ამ სამი თვის წინათ მხოლოდ თავისუფლება ენატრებოდა, ახლა თავისუფლებას აღარა სჯერდებოდა და სიმდიდრე სწყუროდა. ამაში დამნაშავე დანტესი კი არ იყო, არამედ ღმერთი, რომელმაც, შეზღუდა რა ადამიანის სიძლიერე, უსაზღვრო სურვილები აღუძრა მას. დანტესი წინ მიიწევდა ორ კლდის შუა ნიაღვრით ჩამოთხრილ ბილიკით, რომელსაც ადამიანის ფეხი არასდროს დაჰკარებია. იგი მიუახლოვდა იმ ადგილს, სადაც, მისი წარმოდგენით, მღვიმეები უნდა ყოფილიყო. დანტესმა ზღვის ნაპირს თვალი გააყოლა, დიდი დაკვირვებით დააცქერდა სულ უმცირეს საგნებს და ზოგ კლდეზე შეამჩნია ნაჭდევები, რომლებიც, ალბათ, ადამიანის ხელით იყო გაკეთებული.

დროს, რომელიც ყველა ფიზიკურ საგანს ხავსით ფარავს, ისევე როგორც ყოველ სულიერს დავიწყების საბურველში ხვევს, თითქოს შეეწყალებინა ეს ნაჭდევები, რომლებსაც, ალბათ, ის დანიშნულება ჰქონდა, რომ გზა ეჩვენებინა. ზოგჯერ ეს ნიშნები ქრებოდა მირტის აყვავებულ ბუჩქებსა და პარაზიტ თუთქურის ქვეშ. მაშინ ედმონდი სწევდა ტოტებს, აცლიდა ხავსს, რათა კვლავ დაენახა გზის მაჩვენებელი ნიშნები, რომლებსაც ის ახალ ლაბირინთში შეჰყავდა.

ამ ნიშნებმა ედმონდს იმედის ფრთები შეასხა: რატომ არ შეიძლებოდა კარდინალ სპადას, რომელმაც ვერ განჭვრიტა, რომ უბედურება მთელ მის ოჯახს გაანადგურებდა, თვითონ ამოეკვეთა ეს ნიშნები, რათა მისი ძმისწულისათვის გზა ეჩვენებინათ. ეს განმარტოებული ადგილი სწორედ შესაფერისი იყო განძეულის ჩასამარხად. მაგრამ იმ ვერაგ ნიშნებს ხომ არ მიუზიდავთ სხვათა მზერა, უცხო ადამიანები, ვისთვისაც ისინი განკუთვნილი არ იყო? წმინდად შეინახა თუ არა ამ სასწაულებით აღსავსე კუნძულმა თავისი საუცხოო საიდუმლოება?

ნავსადგურიდან სამოცი ნაბიჯის დაშორებით ედმონდმა, რომელსაც ამხანაგების თვალთაგან კლდე ფარავდა, შენიშნა, რომ ნაჭდევები შეწყდა. მაგრამ მათ ედმონდი მღვიმესთან არ მიუყვანიათ. მის წინ აღმართულიყო დიდი მომრგვალებული კლდე, რომელიც ძლიერ საფუძველს ეყრდნობოდა. დანტესმა გაიფიქრა, ეს, ალბათ, დასასრული კი არა, დასაწყისიაო და იმავე გზით კვლავ უკან მობრუნდა.

ამასობაში მისი თანამგზავრები საუზმეს ამზადებდნენ: წყლისთვის წყაროზე მიდიოდნენ, პური და ხილი ხმელეთზე გადმოჰქონდათ და თიკანს წვავდნენ. სწორედ იმ წუთში, როდესაც სახელდახელოდ გამზადებული შამფურიდან შემწვარ თიკანს აძრობდნენ, დაინახეს ედმონდი, რომელიც შველივით მარჯვედ და მსუბუქად კლდიდან

კლდეზე ხტებოდა; მათ თოფი გაისროლეს, რომ ედმონდისათვის ნიშანი მიეცათ. მონადირემ გეზი იმ წუთშივე იცვალა და მთელ სისწრაფით მათკენ გამოემშურა. ამხანაგები ხედავდნენ, როგორ მოფრინავდა იგი და კიცხავდნენ ასეთი უგუნურობის გამო. მართლაც, თითქოს მათი შიშის დასადასტურებლად, ედმონდს კლდის მწვერვალზე ფეხი დაუცდა: შეტორტმანდა, შეჰყვირა და თვალს მოეფარა.

ყველანი ერთად წამოხტნენ, რადგან ედმონდი, მისი უპირატესობის მიუხედავად, ყველას უყვარდა. პირველმა ჯაკოპომ მიიღბინა.

გასისხლიანებული ედმონდი თითქმის უგრძობლად იწვა. ის, ალბათ, თორმეტი-თხუთმეტი ფუტის სიმაღლიდან გადმოვარდა. პირში რამდენიმე წვეთი რომი ჩაასხეს: ამ წამალმა, რომელმაც მას ერთხელ უშველა, ამჯერადაც ისეთივე სასიკეთო შედეგი გამოიღო. ედმონდმა თვალელები გაახილა. იგი ჩიოდა, რომ თავი დამძიმებული ჰქონდა, მუხლებში მწვავე ტკივილს გრძობდა, ხოლო წელში — აუტანელ ჩხვლეტას. უნდოდა ნაპირზე გადაეყვანათ, მაგრამ, როდესაც შეეხნენ, თუმცა ჯაკოპო იძლეოდა განკარგულებებს, ედმონდმა კვნესით გამოაცხადა: ძალა არ შემწევს, გადაყვანას ვერ ავიტანო.

გასაგებია, დანტესს საუზმის თავი აღარ ჰქონდა. მაგრამ მან მოითხოვა, რომ ამხანაგებს, რომლებსაც მიზეზი არ ჰქონდათ, მასავით ემარხულათ, უკან დაბრუნებულიყვნენ. მე მხოლოდ დასვენება მჭირდება და როცა უკან დავბრუნდებით, ტკივილები უკვე დაამებული მიქნებაო.

მეზღვაურებმა დიდხანს არ ახვეწნიეს: ისინი მშვიდრები იყვნენ, შემწვარი თიკნის სუნი კი აქამდე აღწევდა, ხოლო ზღვის მგლები ერთმანეთს არ ერიდებიან.

ერთი საათის შემდეგ ისინი ედმონდთან დაბრუნდნენ. ამ ხნის განმავლობაში ედმონდს მხოლოდ ის მოეხერხებინა, რომ რამდენიმე ნაბიჯის მანძილზე გახობებულიყო და ხავსიან კლდეს მიყრდნობოდა. მაგრამ, როგორც ეტყობოდა, ტკივილები არათუ არ დაამებოდა, პირიქით, უფრო გამლიერებოდა. მოხუცი კაპიტანი იძულებული იყო იმავე დილას გამგზავრებულიყო, რათა საქონელი გადაეტვირთა პიემონტისა და საფრანგეთის საზღვარზე, ნიცასა და ფრეჟიუს შორის. იგი სთხოვდა დანტესს, როგორმე წამოდგომა ეცადა. დანტესმა ზეადამიანური ძალა გამოიჩინა, რათა მისი სურვილი შეესრულებინა, მაგრამ ძირს ეცემოდა გაწამებული და გაფითრებული.

— ნეკნები აქვს ჩამტვრეული, — თქვა ხმადაბლა ტარტანის პატრონმა: — მაგრამ კარგი ამხანაგია და არ უნდა მივატოვოთ; ვცადოთ ტარტანზე გადაყვანა.

დანტესმა განაცხადა, სიკვდილი მირჩევნია იმ აუტანელ ტკივილების ატანას, რასაც ოდნავი შეხებაც კი იწვევსო.

— კარგი, რაც იქნება, იქნება, — თქვა ტარტანის პატრონმა, — ნურავის ვათქმევინებთ, რომ ჩვენ არ დავეხმარეთ ისეთ მამაც ამხანაგს, როგორც თქვენა ხართ. ჩვენ მხოლოდ საღამოს გავემგზავრებით.

ამ წინადადებამ ძალიან გააკვირვა მეზღვაურები, თუმცა არც ერთი მათგანი წინააღმდეგი არ წასულა, — პირიქით. ტარტანის პატრონი მტკიცე კაცი იყო; მეზღვაურები პირველად ხედავდნენ, რომ იგი უარს ამბობდა თავის გადაწყვეტილებაზე და გადადო კიდევაც მისი სისრულეში მოყვანა.

ამიტომ დანტესმა არ ისურვა, მისი პატივიცემისათვის ტარტანზე შემოდებული წესრიგი ასე დაერღვიათ.

— არა, — უთხრა მან ტარტანის პატრონს, — მე თვითონ დავაშავე და მევე უნდა დავისაჯო ჩემი მოუქნელობის გამო. დამიტოვეთ ორცხობილას ცოტაოდენი მარაგი, თოფი, დენთი და საფანტი, რომ გარეული თხები დავხოცო, ან შეიძლება თავის

დასაცავადაც გამოვიყენო. დამიტოვებთ აგრეთვე წერაქვი, რათა იმ შემთხვევაში, თუ თქვენ დაიგვიანებთ, თავშესაფარი გავიკეთო.

— შიმშილით მოკვდები, — უთხრა ტარტანის პატრონმა.

— ეს მირჩევნია, ვიდრე ის აუტანელი წამება განვიცადო, რასაც ოდნავ განძრევა მაყენებს, — უპასუხა ედმონდმა.

კაპიტანმა გაიხედა გემისაკენ, რომელიც პატარა ნავსადგურში ტალღებზე ქანაობდა. «ამელი» მზად იყო ზღვაში გასასვლელად.

— როგორ მოვიქცეთ, მალტელო! — თქვა მან, — არც შეგვიძლია ასე მიგატოვოთ და არც ჩვენი დარჩენა შეიძლება.

— გაემგზავრეთ, გაემგზავრეთ! — შეჰყვირა დანტესმა.

— ჩვენ ერთ კვირას მაინც ვერ მოვბრუნდებით, — უთხრა ტარტანის პატრონმა, — და გზას უნდა გადმოვუხვიოთ თქვენს წასაყვანად.

— მისმინეთ, — უთხრა დანტესმა, — თუ თქვენ ორი ან სამი დღის შემდეგ შეხვდებით ამ მხრისაკენ მომავალ სათევზაო ან სხვა რომელიმე ნავს, უთხარით, ჩემთან შემოიაროს. მე მას ლივორნოში გადაყვანისათვის ოცდახუთ პიასტრს მივცემ. თუ არავინ შეგხვდათ, მაშინ თქვენ დაბრუნდით.

კაპიტანმა თავი გაიქნია.

— მისმინეთ, კაპიტანო ბალდი, არის საშუალება, ყველაფერი მოგვარდეს, — მიმართა მას ჯაკოპომ, — თქვენ წადით, მე კი დაჭრილთან დავრჩები და მოვუვლი.

— მერე უარს ამბობ შენს წილზე იმისათვის, რომ ჩემთან დარჩე? — ჰკითხა დანტესმა.

— დიახ, — უპასუხა ჯაკოპომ, — და არც ვნანობ.

— კარგი ყმაწვილი ხარ, ჯაკოპო, — უთხრა ედმონდმა, — ღმერთი დაგაჯილდოებს შენი კეთილი სურვილებისათვის; გმადლობთ, მეგობარო, მაგრამ მე არავინ მჭირდება. ერთი-ორი დღის დასვენება მომამჯობინებს, ხოლო ამ კლდეებს შორის იმედი მაქვს ვიპოვო ბალახი, რომელიც საუკეთესო საშუალებაა დაჟეჟილი სხეულის მოსარჩენად.

დანტესს ბაგეებზე უცნაურმა ღიმილმა გადაურბინა: მან ჯაკოპოს ხელი მაგრად ჩამოართვა, მაგრამ მტკიცედ იდგა თავის გადაწყვეტილებაზე, კუნძულზე დარჩენილიყო მარტო.

კონტრაბანდისტებმა ედმონდს დაუტოვეს ყველაფერი, რაც მან მოისურვა, და დაიძრნენ. მიდიოდნენ, და თან უკან იხედებოდნენ, მეგობრულად ეთხოვებოდნენ ედმონდს, რომელიც პასუხად მხოლოდ ხელს სწევდა, თითქოს სხეულის სხვა ნაწილების განძრევა არ შეეძლო.

როდესაც ისინი თვალს მოეფარნენ, დანტესს გაეცინა.

— უცნაურია, — ჩაიჩურჩულა მან, — რომ ადამიანი სწორედ ასეთ ხალხში პოულობს მეგობრობასა და ერთგულებას.

დანტესი ფრთხილად აცოცდა კლდის წვერზე, რომელიც ეფარებოდა ზღვას და იქიდან დაინახა ტარტანი. სამზადისი დაემთავრებინათ, ღუზა აეწიათ. ხომალდი მოხდენილად შეირხა, როგორც გასაფრენად მომზადებული ფრთებგაშლილი მეთოლია და გაცურა.

ერთი საათის შემდეგ ტარტანი უკვე თვალს მოეფარა: ყოველ შემთხვევაში, იმ ადგილიდან, სადაც დაჭრილი იწვა, მისი დანახვა შეუძლებელი იყო.

მაშინ დანტესი გარეულ თხაზე უფრო მარჯვედ და სხარტად წამოხტა, რომელიც ამ უდაბურ კლდეებზე მირტისა და დანამასტაკის ხეებს შორის დახტის, ერთი ხელით თოფი აიტაცა, მეორეთი წერაქვი და მიიჭრა იმ კლდესთან, სადაც თავდებოდა ნაჭდევები, რომლებიც მან ფრიალო კლდეზე შენიშნა.

— ახლა კი, — დაიყვირა და გაახსენდა ზღაპარი არაბ მეთევზეზე, რომელიც მას ფარიამ უამბო. — აბა, სეზამ, გაიღე!

III თვალისმომჭრელი სინათლე

მზემ, დაახლოებით, თავისი გზის მესამე განვლო. მაისის ცხელი და მაცოცხლებელი სხივები ფრიალო კლდეებს ეცემოდნენ, რომლებიც თითქოს გრძნობდნენ მათ მხიარულებას. იელის ბუჩქებში გაუჩინარებული კუტკალიები გარემოს აყრუებდნენ განუწყვეტელი და მონოტონური ჭრიჭინით. ტვიისა და ზეთისხილის ხის ფოთლები თრთოდნენ და თითქმის ფოლადისებური წკარუნი გაჰქონდათ. ამ გახურებულ გრანიტებზე ედმონდის ყოველი ნაბიჯი აფრთხობდა ზურმუხტით მწვანე ხვლიკებს. მთის ფერდობებზე დახტოდნენ გარეული თხები, რომლებიც ზოგჯერ ამ ფერდობებისაკენ იზიდავენ მონადირეებს. ერთი სიტყვით, კუნძული დასახლებული და გაცოცხლებული იყო, მაგრამ, ამისდა მიუხედავად, ედმონდი თავს მარტოდმარტო, ღვთის ანაბარად გრძნობდა.

იგი შეპყრობილი იყო რაღაც შიშის მსგავსი უცნაური განცდით. ეს იყო დღის კამკამა სინათლისადმი უნდობლობა, რომელიც ადამიანს უდაბნოშიც კი აფიქრებინებს, რომ ვიღაცის გამომცდელი თვალები უთვალთვალევენ.

ეს განცდა ისეთი ძლიერი აღმოჩნდა, რომ, სანამ ედმონდი საქმეს შეუდგებოდა, ერთხელ კიდევ ახოხდა ყველაზე მაღალ მწვერვალზე და გარემო დაკვირვებით შეათვალიერა.

მაგრამ უნდა ითქვას, რომ მისი ყურადღება არ მიუპყრია არც პოეტურ კორსიკას, რომელზედაც მას სახლების გარჩევაც კი შეეძლო, არც მისთვის უცნობ სარდინიას, არც ელზას, რომელიც მის მახსოვრობაში დიად მოგონებებს იწვევდა, არც ჰორიზონტზე ოდნავ შესამჩნევად გაჭიმულ ზოლს, რომელშიც მეზღვაურის გამოცდილი თვალი დიდებულ გენუას და კომერციულ ლივორნოს იცნობდა. არა, მისი მზერა ეძებდა განთიადისას გასულ ბრიგანტინს და ზღვაში ახლახან შეცურებულ ტარტანს.

პირველი უკვე იმალებოდა ბონიფაციოს სრუტეში, მეორე მოპირდაპირე მიმართულებით კორსიკის გასწვრივ მიცურავდა და მის შემოვლას ცდილობდა.

ამ გარემოებამ ედმონდი დაამშვიდა.

მაშინ ის ახლო მყოფ საგნებს დააკვირდა და დაინახა, რომ წვეტიანი კუნძულის ყველაზე მაღალ წერტილზე იდგა, როგორც ნაზი ქანდაკება ვეებერთელა კვარცხლბეკზე. ქვევით არც ერთი ადამიანი არ ჩანდა; გარშემო — არც ერთი ნავი; იგი ვერაფერს ხედავდა ლაჟვარდოვანი ზღვის გარდა, რომელიც კლდეების ძირს ეხეთქებოდა და ტალღებით ზედ ვერცხლისფერ არშიებს ქარგავდა.

მაშინ იგი სწრაფად, მაგრამ სიფრთხილით დაეშვა. ძალიან შიშობდა, მართლა არ შემთხვეოდა ისეთი უბედურება, რომელიც ასე მოხერხებულად და ბედნიერად გაითამაშა.

დანტესი, როგორც ვთქვით, უკან ჩამოჰყვა კლდეებზე ამოჭრილ ნაჭდევებს. ამ გზამ იგი მიიყვანა პატარა ყურეში, რომელიც ანტიკური ნიმფის მყუდრო საბანაო აუზს ჰგავდა. ამ ყურეს საკმარისად განიერი შესასვლელი ჰქონდა და საკმაო სიღრმეც, რომ სპერინარის მსგავს ხომალდს შიგ შესვლა და მიმალვა შესძლებოდა. დანტესი გაჰყვა იმ ძაფს, რომელსაც აბატ ფარიას ხელში გონება ასე საოცრად მიჰყავდა ალბათობათა ლაბირინთში. მან ივარაუდა, რომ კარდინალი სპადა, რომელსაც სურდა შეუმჩნეველი დარჩენილიყო, ამ

ყურეში შემოვიდოდა, ხომალდს შიგ მიმალავდა, ნაჭდევებით ნაჩვენებ მიმართულებას გაჰყვებოდა და განძეულს ჩამარხავდა იქ, სადაც ეს ნიშნები თავდებოდა.

ასეთმა ვარაუდმა იგი ისევ მომრგვალებულ კლდესთან მიიყვანა.

მხოლოდ ერთი რამ აწუხებდა ედმონდს და ეს თავდაყირა აყენებდა მის წარმოდგენას დინამიკაზე: როგორ შეიძლებოდა დიდი ძალის დაუხარჯავად ეს ლოდი, რომელიც, ალბათ, ხუთ ან ექვს ათას ფუტს იწონიდა, დაედგათ იმ თავისებურ კვარცხლბეკზე, სადაც ის ახლა განისვენებდა.

უეცრად გონებაში ერთმა ფიქრმა გაურბინა:

«შეიძლება ეს ლოდი ქვემოდან კი არ არის ამოტანილი, არამედ ზემოდან ჩამოაცურესო.»

იგი სწრაფად ავიდა ზევით, რათა ამ ლოდის პირვანდელი მდებარეობა მოეძებნა.

მალე მართლაც დაინახა პატარა დაქანება, რომელზედაც შეიძლებოდა ლოდი დაეცურებინათ. მეორე, უფრო ნაკლები სიდიდის ლოდს მისთვის საბჯენის მაგივრობა გაეწია და შეეჩერებინა. მის გარშემო დარჩენილ ცარიელი ადგილის დასაფარავად ქვალორდი დაეხვავებინათ. შემდეგ ამ საიდუმლო ნამუშევარზე მიწა წაეყარათ. ეს მიწა ბალახსა და ხავსს დაეფარა, მასზე ტვიისა და დანამასტაკის ნორჩი ყლორტები ამოსულიყო და ახლა ეს ვეებერთელა ლოდი კლდისაგან განუყოფელი მოჩანდა.

დანტესმა მიწა ფრთხილად მოთხარა და გამოიცნო, ანუ უკეთ, ეგონა, რომ გამოიცნო მთელი ეს ეშმაკური ხელოვნება.

მაშინ მან დროთა ვითარებაში გამაგრებულ შუა კედელს წერაქვით ჩამონგრევა დაუწყო.

ათი წუთის მუშაობის შემდეგ კედელი დანებდა. გამოჩნდა ხვრელი, რომელშიც ადამიანის ხელი თავისუფლად შეეტეოდა.

დანტესმა მოძებნა ყველაზე დიდი ზეთისხილის ხე, წამოაქცია, ტოტები შემოაცალა, ხვრელში ჩადო და ბერკეტივით მოიმარჯვა.

მაგრამ ლოდი ისეთი მძიმე აღმოჩნდა და მასში ქვედა ლოდი სოლივით ისე იყო შეჭრილი, რომ ვერავითარი ადამიანი, თუნდაც ჰერკულესის ძალის მქონე, ადგილიდან ვერ დაძრავდა.

დანტესმა გადაწყვიტა, რომ სწორედ ამ საბრჯენის მოცილება იყო საჭირო.

მაგრამ რა გზით?

გასაჭირში ჩავარდნილმა დანტესმა ირგვლივ მიმოიხედა გონებადაფანტული კაცივით: მზერა მის მეგობარ ჯაკოპოს მიერ დატოვებულ, დენტით სავსე მუფლონის¹ (1 მუფლონი — გარეული ცხვარი.) რქაზე შეაჩერა.

ედმონდს გაეღიმა: ჯოჯოხეთური გამოგონება მის განზრახვას სისრულეში მოიყვანდა.

დანტესმა წერაქვით ზედა და ქვედა ლოდს შუა ნაღმის ჩასადები ხვრელი ამოთხარა, როგორც ამას მესანგრეები აკეთებენ, როცა უნდათ თავიდან აიცილონ ადამიანის ხელით შესასრულებელი დიდი და მძიმე სამუშაო. ხვრელი დენტით ამოავსო, ცხვირსახოცი გახია, გვარჯილაში ამოავლო და პატრუქი გააკეთა.

პატრუქს ცეცხლი წაუკიდა და იქაურობას მოსცილდა.

აფეთქებამ დიდხანს არ დააყოვნა. ზედა ლოდი განუზომელმა ძალამ სწრაფად ასწია, ხოლო ქვედა ნამსხვრევებად იქცა. დანტესის მიერ გაკეთებული პატარა ნაპრალიდან გამოცვივდა აფორიაქებული მწერების მთელი გროვა. ვეებერთელა გველხოკერამ, ამ საიდუმლო შესასვლელის გუშაგმა, გაშალა თავისი მოცისფრო რგოლები და გაქრა.

დანტესი ისევ ლოდს მიუახლოვდა. უსაბჯენოდ დარჩენილი ზედა ლოდი უფსკრულზე ეკიდა; უშიშარმა მაძიებელმა მას ირგვლივ შემოუარა, აირჩია ყველაზე უფრო რყევადი ადგილი და ბერკეტს სიზიფეს მსგავსად მთელი ძალ-ლონით დააწვა.

აფეთქებისაგან უკვე მორყეული კლდე შეინძრა. დანტესმა ენერგია გააორკეცა. იგი წააგავდა ტიტანს, რომელიც კლდეს გლეჯდა, რომ ღმერთების მბრძანებელს შებრძოლებოდა. ბოლოს ლოდი დაჰყვა, გაგორდა, შეხტა, ქვემოთ დაექანა და ზღვის უფსკრულში ჩაიმალა.

მის ქვეშ აღმოჩნდა მრგვალი ფართობი, რომლის შუაგულშიც მოჩანდა კვადრატულ ფილაზე დამაგრებული რკინის რგოლი.

დანტესმა სიხარულისა და გაკვირვებისაგან შეჰყვირა: — რა გამარჯვებით დასრულდა ეს პირველი ცდა!

მას უნდოდა ძიება გაეგრძელებინა, მაგრამ ფეხები ისე უკანკალებდა, გული ისე ძლიერ უცემდა, თვალები ისეთმა მწველმა ბურუსმა დაუნისლა, რომ იძულებული გახდა შეჩერებულიყო.

ეს ყოყმანი ერთ წუთს გაგრძელდა. ედმონდმა თავისი ბერკეტი რგოლში გაუყარა და მძლავრად გამოსწია. ფილა გაიხსნა. ჩაბნელებულ მღვიმეში ცერად ეშვებოდა რალაც კიბის მსგავსი, რომელიც თანდათან წყვდიადში იკარგებოდა.

სხვა მის ადგილას სწრაფად შევარდებოდა შიგ და სიხარულისაგან შეჰკვივლებდა.

დანტესი შეჩერდა, გაფითრდა და შეფიქრიანდა.

— შეჩერდი, — უთხრა მან თავის თავს, — ვაჟკაცობა გამოიჩინე. მე შეჩვეული ვარ უბედურებას და გულს ვერაფერი გამიტეხს: განა ამდენმა წამებამ ამაოდ ჩამიარა. გული სკდება, როდესაც იმედების თბილი სიოთი გაფართოებულს, უცერად ჰკუმშავს სინამდვილის სუსხი. ფარია ბოდავდა; კარდინალ სპადას ამ მღვიმეებში არაფერი ჩაუმარხავს და, შესაძლებელია, ის აქ არც არასოდეს ყოფილა; ხოლო თუ იყო, ჩეზარე ბორჯიამ, უშიშარმა ავანტიურისტმა, დაუღალავმა და პირქუშმა ყაჩაღმა. ალბათ, მას უკან გასდია, იპოვა მისი კვალი, ნაჭდევების მიმართულებას გაჰყვა, ისევე, როგორც მე, ჩემსავით ასწია ეს ქვა, ჩემზე ადრე ჩავიდა შიგ და აღარაფერი დამიტოვა.

დანტესი ერთხანს გაშეშებული იდგა. თვალები ღრმა, ბნელი ნაპრალისათვის მიემტერებინა.

დიახ, დიახ, ასეთ ავანტიურას შეიძლება ადგილი ჰქონოდა სამეფო ბანდიტის ცხოვრებაში, სადაც სინათლე და სიბნელე შერეულია არაჩვეულებრივ მოვლენებთან, რომლებიც მისი ბედის ჭრელ ქსოვილს წარმოადგენენ. ეს ზღაპრული მოგზაურობა აუცილებელი რგოლი იყო მის წარმატებათა ჯაჭვში. დიახ, ერთ ღამეს ბორჯია, ალბათ, აქ მოვიდა. ცალ ხელში ჩირაღდანი ეჭირა, მეორეში მახვილი. მისგან ოცი ნაბიჯის დაშორებით, შეიძლება თვით ამ კლდესთან იდგა ორი პირქუში და მრისხანე მცველი, ისინი დარაჯობდნენ მიწას, ჰაერსა და ზღვას. მათი მბრძანებელი კი შედიოდა მღვიმეში, ისე როგორც ამას მე ვაპირებ, და წყვდიადს აპობდა თავისი მრისხანე, ჩირაღდან მოკიაფე და აღვზნებული ხელებით.

«კარგი, მაგრამ, რას უზამდა ბორჯია იმ მცველებს, რომლებსაც თავისი საიდუმლოება გაანდო?» — ჰკითხა თავის თავს დანტესმა.

«იმასვე, რაც უყვეს ალარიხის! (1 ალარიხი — ვესტგოთების მეფე, რომელმაც რომი აიღო და დაარბია. გარდაიცვალა 410 წელს.) მესაფლავეებს, რომლებიც ჩამარხეს მიცვალებულთან ერთად», — უპასუხა მან თავის თავს სიცილით.

«თუმცა, თუ ის აქ იყო, — განაგრძობდა დანტესი, — განძეულს უეჭველად იპოვიდა და წაიღებდა კიდეც; ბორჯიამ — ამ ადამიანმა, რომელიც იტალიას არტიმოკს ადარებდა

და ფურცელ-ფურცელ გლეჯდა მას, კარგად იცოდა დროის ფასი და თავს არ შეიწუხებდა იმისათვის, რომ ქვა ისევ ძველ ადგილზე დაედო.

მაშ, ჩავიდეთ.»

და ედმონდმა კიბეზე ფეხი ჩადგა. პირზე უნდო ღიმილი დასთამაშებდა, ამასთანავე კაცობრიობის სიბრძნის უკანასკნელ სიტყვებს ჩურჩულებდა: შესაძლებელია!..

მაგრამ წყვილი მისი მაგიერ, რომელსაც ის აქ ელოდა, მხრჩოლავი და დახშული ჰაერის ნაცვლად, დანტესმა აქ მსუბუქი მოცისფრო ბინდი დაინახა. ჰაერი და სინათლე ამ მღვიმეში იჭრებოდა არა მარტო მის მიერ გაკეთებული ნახვრეტიდან, არამედ კლდეების შეუმჩნეველი ნაპრალებიდანაც, საიდანაც მოჩანდა ლაქვარდოვანი ცა, მუხის მწვანე ფოთლები და ეკლიანი ბუჩქნარი.

ამ მღვიმეში ჰაერი ნესტიანი და აშშორებული როდი იყო, არამედ თბილი და სურნელოვანი; გარე ჰაერზე იმდენად უფრო მსუბუქი, რამდენადაც მოცისფრო ბინდი უფრო მსუბუქია, ვიდრე კამკამა მზის სხივები. დანტესმა მღვიმეში რამდენიმე წუთს დაჰყო. სიბნელეს შეჩვეულმა თვალებმა უკვე მოასწრეს ყველაზე შორეული კუნჭულების დათვალიერება. მღვიმეს გრანიტის კედლები ჰქონდა და მისი პატარა კილიტები აღმასვლით ბრჭყვინავდნენ.

— ეჰ, — თქვა მან ღიმილით, — აი, ალბათ, ეს არის მთელი ის სიმდიდრე, რომელიც კარდინალმა დატოვა, კეთილი აბატი კი დიდი იმედებით აღივსო, როცა სიზმარში ეს გაბრჭყვიალებული კედლები ნახა.

უცებ დანტესს გაახსენდა ანდერძი, რომელიც მან ზეპირად იცოდა: «მეორე მღვიმის ყველაზე შორეულ კუთხეში», — ამბობდა ანდერძი.

ის მხოლოდ პირველ მღვიმეში შევიდა, ახლა საჭირო იყო მეორე მღვიმის შესასვლელის ძებნა.

დანტესმა ირგვლივ მიმოიხედა: მეორე მღვიმე, ბუნებრივია, კუნძულის სიღრმეში იქნებოდა. მან შეათვალიერა ფილები და მღვიმის ერთ-ერთ კედელს კაკუნი დაუწყო. მისი ფიქრით, სწორედ აქ უნდა ყოფილიყო ნაპრალი, რომელიც დიდი სიფრთხილის გამო, ალბათ, ამოქოლილი იყო.

წერაქვს გრანიტზე რამდენიმე წამს გუგუნი გაჰქონდა, იგი ისეთი მაგარი გამოდგა, რომ დანტესს შუბლი მთლად გაუოფლიანდა. ბოლოს, დაულალავ მემდაროეს მოეჩვენა, რომ გრანიტი ერთ ადგილას მის გამოძახილს უფრო ყრუ და დაბალი ხმით უპასუხებდა. ედმონდი კედელს ანთებული თვალებით დააცქერდა და პატიმრის ყნოსვით გაიგო ის, რაც შეიძლება სხვას ვერ გაეგო: ამ ადგილას ხვრელი უნდა ყოფილიყო.

რათა უნაყოფოდ არ ეწვალა, დანტესმა, რომელსაც ჩეზარე ბორჯიაზე ნაკლებად როდი უღირდა დრო, წერაქვით მღვიმის დანარჩენი კედლებიც მოსინჯა, მიწაზე თოფის კონდახი დაჰკრა, საეჭვო ადგილებში ქვიშა ამოყარა და, რაკი ვერაფერი აღმოაჩინა, ისევ იმ კედელს მიუბრუნდა, რომელიც საიმედო ხმას გამოსცემდა.

მან წერაქვი ხელახლა, კიდევ უფრო მძლავრად დაჰკრა.

უცრად უცნაური რამ დაინახა: წერაქვის დარტყმებზე კედელს ნატე-ნატებ სცილდებოდა რაღაც ბათქაშის მსგავსი, ისეთი, როგორსაც კედელზე ფრესკების დასახატავად აკეთებენ. შემდეგ გამოჩნდა მოთეთრო და რბილი ქვა. ის ჩვეულებრივ სამშენებლო ქვას წააგავდა. კლდეში ხვრელი ამ ქვით იყო დახურული. ქვა ბათქაშით დაეფარათ, რომელიც ფერით და კრისტალებით სულ გრანიტს წააგავდა.

მაშინ დანტესმა წერაქვი მახვილი პირით დაჰკრა. იგი კედელში ერთი დუიმიტ შეიჭრა.

აი, სად უნდა ეძებნა.

ადამიანის ბუნების უცნაური თვისების გამო, დანტესს, მით უფრო ძლიერი ეჭვები აწამებდა და სასოწარკვეთილებაც მით უფრო იპყრობდა, რამდენადაც მეტ დამამტკიცებელ საბუთებს პოულობდა, რომ ფარია შემცდარი არ იყო. ამ ახალ აღმოჩენას იგი უნდა გაემხნეებინა, მაგრამ, პირიქით, წაერთვა უკანასკნელი ძალა, რომელიც მას გააჩნდა. წერაქვი კედელს ასხლტა და კინაღამ ხელიდან გაუვარდა. დანტესმა წერაქვი მიწაზე დადო, შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა და მღვიმიდან გარეთ გამოვიდა, თითქოს იმ საბაბით, რომ ენახა, ხომ არავინ მითვალთვალებსო. მაგრამ სინამდვილეში უნდოდა სუფთა ჰაერით ესუნთქა, რადგან გრძნობდა, რომ ცოტაც და გული წაუვიდოდა.

კუნძულზე ადამიანის ჭაჭანება არ იყო. შუადღის მზე მხურვალე სხივებს აფრქვევდა. შორს, საფირონივით ლურჯ ზღვაზე, მეთევზეების პატარა ხომალდებს ფრთები გაემალათ.

დანტესს ჯერ პირში ლუკმა არ ჩაედო, მაგრამ ასეთ დროს ჭამის თავი სად ჰქონდა. მან ერთი ყლუპი რომი მოსვა და ისევ მღვიმეში შებრუნდა.

წერაქვი, რომელიც აქამდე ასე მძიმე ეჩვენებოდა, ახლა ემჩატა. ბუმბულივით აიტაცა და მხნედ შეუდგა მუშაობას.

რამდენიმე დარტყმის შემდეგ შენიშნა, რომ ქვები ერთმანეთზე დადუღებული არ იყო, ისინი უბრალოდ დაეწყობოთ და ზემოდან ბათქაშით დაეფარათ. ედმონდმა ერთ-ერთ ნაპრალში წერაქვის ბოლო ჩაასო და სახელურს დააწვა: ქვა მის ფეხებთან გაგორდა.

ამის შემდეგ დანტესი წერაქვის მახვილი პირით ქვებს აბრუნებდა, ეს საკმარისი აღმოჩნდა, რომ ქვები ერთიმეორის მიყოლებით ჩამოცვენილიყო.

დანტესს უკვე კარგა ხანია შეეძლო ნაპრალში შესვლა, მაგრამ აგვიანებდა, რათა იმედის ნაპერწკალი არ ჩაჰქრობოდა.

დანტესი ერთხელ კიდევ შეეცდებოდა და პირველი მღვიმიდან მეორეში ფეხი შედგა.

ეს მეორე მღვიმე პირველზე უფრო დაბალი, უფრო ბნელი და საშინელი მოჩანდა. ჰაერი, რომელიც მასში ახლახან გაჭრილი ხვრელიდან შევიდა, აშმორებული იყო. დანტესი განცვიფრდა, ამდაგვარი რამ მას პირველ მღვიმეში არ უგრძნია. მან შეიცადა, რათა გარე ჰაერს გაეწმინდა ეს დახშული ატმოსფერო და შემდეგ შევიდა.

ნაპრალის მარცხენა მხარეს ღრმა და ბნელი კუნჭული შენიშნა.

მაგრამ ჩვენ ნათქვამი გვაქვს, რომ დანტესისათვის სიბნელე არ არსებობდა.

მან ეს მღვიმეც შეათვალა. ისიც ისეთივე ცარიელი აღმოჩნდა, როგორც პირველი. განძი, თუკი იგი არსებობდა, იმ ჩაბნელებულ კუნჭულში უნდა ყოფილიყო ჩამარხული.

დადგა წამების წუთები. ორი ფუტი მიწა, აი რა აშორებდა დანტესს უდიდესი ბედნიერებისა ან უდიდესი სასოწარკვეთილებისაგან. იგი ჩაბნელებულ კუთხეში მიიჭრა და თითქოს უეცარი გადაწყვეტილება მიიღო — თამამად დაიწყო მიწის თხრა.

მეხუთე თუ მეექვსე დარტყმაზე წერაქვი რკინას მოხვდა.

საგანგაშო ნაბათს, სამგლოვიარო ზარს არასოდეს ასე არ უმოქმედია თავის მსმენელზე. დანტესს რომ არაფერი არ ეპოვა, იგი ასე საშინლად არ გაფითრებოდა.

მან წერაქვი ახლა იქვე გვერდით, სხვა ადგილზე დაჰკრა. ისევე რაღაცას მოხვდა, მაგრამ ხმა იგივე აღარ იყო.

«ეს რკინით შემოჭედილი ხის სკივრია», — გაიფიქრა მან.

სწორედ ამ წუთში ვილაცის სწრაფმა ჩრდილმა გადაირბინა.

დანტესმა წერაქვი დააგდო, თოფს ხელი სტაცა და გარეთ გამოვარდა.

გარეულ თხას მღვიმის პირველ შესასვლელთან გაერბინა და იქვე მახლობლად ბალახს მოვდა. დანტესს მშვენიერი შემთხვევა ჰქონდა, სადილი უზრუნველყო, მაგრამ შეეშინდა, თოფის ხმით ვისიმე ყურადღება არ მიეპყრო.

წუთით ჩაფიქრდა, ფისოვანი ხე მოჭრა, დასანთებად ცეცხლთან მიიტანა, რომელზედაც ამ დილით კონტრაბანდისტებმა თიკანი შეწვეს, და ამ ჩირაღდნით უკან დაბრუნდა.

დანტესს არ უნდოდა, მღვიმეში რაიმე დარჩენოდა უნახავი.

მან ჩირაღდანი ამოთხრილ უფორმო და დაუმთავრებელ ხვრელში შეიტანა და მიხვდა, რომ არ შემცდარიყო — წერაქვი ხან მიწას და ხან რკინას ხვდებოდა.

დანტესმა ჩირაღდანი მიწაში ჩაარჭო და მუშაობა განაგრძო.

რამდენიმე წუთში მან სამი ფუტის სიგრძის და ერთი ფუტის სიგანის ორმო ამოთხარა და რკინის მოჭედილი მუხის სკივრი დაინახა. სახურავის შუაგულში ვერცხლის ბალთაზე, რომელიც მიწას ვერ დაეუხანგა, სპადას საგვარეულო გერბი ბრწყინავდა: ირიბად დადებული ხმალი ოვალური ფორმის ფარზე, როგორც იტალიაშია მიღებული, და კარდინალის ქუდი.

დანტესმა მყისვე იცნო ეს გერბი: რამდენჯერ დაუხატავს იგი აბატ ფარიას.

ახლა საეჭვო აღარაფერი იყო, განძეული ნამდვილად აქ ინახებოდა. თავს არავინ შეიწუხებდა, რომ ცარიელი ყუთი ასეთ ადგილას შეენახა. დანტესმა სკივრის გარშემო მიწა სწრაფად მოთხარა.

ჯერ შუა ადგილას გამოჩნდა ზედა საკეტი, შემდეგ ჩამოსაკიდი ბოქლომები და გვერდით გაკეთებული სახელურები. ყველაფერი ეს გამოჭედილი იყო ისეთი ოსტატობით, როგორც ახასიათებდა იმ ეპოქას, როცა ხელოვნება აკეთილშობილებდა ლითონს.

დანტესმა სკივრს სახელურებში სტაცა ხელი და შეეცადა ამოეწია, მაგრამ ეს შეუძლებელი აღმოჩნდა.

გადაწყვიტა გაეღო, მაგრამ აქაც ვერაფერს გახდა. საკეტები არ დანებდა. ამ ერთგულ დარაჯებს თითქოს არ სურდათ, გაეცათ თავისი განძეული.

დანტესმა წერაქვის მახვილი პირი სახურავსა და სკივრის კედელს შუა ჩადო და სახელურს დააწვა. სახურავმა დაიჭრაჭუნა და გაიბზარა, რკინის სალტეები შესუსტდნენ, მოსწყდნენ სკივრს, მაგრამ გაბზარულ ფიცარს ჯერ ისევ ეჭიდებოდნენ თავიანთი ბრჭყალებით. სკივრი გაიღო.

ედმონდი კანკალმა აიტანა. მან ისევ თოფს სტაცა ხელი, ჩახმახზე შეაყენა და გვერდით დაიდო. ჯერ თვალები დახუჭა, როგორც ამას ბავშვები აკეთებენ, რათა თავიანთი ფანტაზიის მოელვარე ღამეებში უფრო მეტი ვარსკვლავი დაითვალონ, ვიდრე შეუძლიათ გაკაშკაშებულ ნათელ ცაზე აღმოაჩინონ.

სკივრში სამი განყოფილება იყო.

პირველში ბრჭყვიალი გაჰქონდა ოქროს ფულებს, რომლებსაც მოწითალო ელვარება გადაჰკრავდა.

მეორეში დაწყობილი იყო დაუმუშავებელი ოქროს ზოდები, რომელთაც მხოლოდ წონა და ფასი ჰქონდა.

მესამე ნახევრად იყო ამოვსებული. აქ ედმონდმა ხელი ჩაჰყო აღმასების, მარგალიტებისა და ლალების გროვაში, რომლებიც ერთმანეთს ეცემოდნენ ბრჭყვიალა ჩანჩქერებივით და ისეთი ტკაცანი გაჰქონდათ, ასე იტყოდით, ფანჯრის მინებს სეტყვა ურტყამსო.

როდესაც დანტესმა ამ სანახაობით გული იჯერა, ათრთოლებული ხელი რამდენჯერმე შეურია ოქროებსა და ძვირფას თვლებში, წამოხტა და თითქმის გონებადაკარგული მღვიმედან გარეთ გამოვარდა. იგი სწრაფად ავარდა კლდეზე, საიდანაც ზღვა მოჩანდა, მაგრამ ვერავინ დაინახა. ის მარტო იყო, ნამდვილად მარტო, ამ უთვალავ, გაუგონარ ზღაპრულ სიმდიდრესთან და იგი მას ეკუთვნოდა. მაგრამ ეს

სიზმარი იყო თუ ცხადი, წუთიერი მოჩვენება მოელანდა, თუ პირისპირ იდგა სინამდვილის წინაშე?

დასარწმუნებლად საჭირო იყო ხელახლა ენახა თავისი ოქროები, მაგრამ გრძნობდა, რომ ვერ გაუძლებდა ამ სანახაობას. დანტესმა ორივე ხელი თავში იტაცა, თითქოს ამით სურდა შეეჩერებინა გონება, რომელიც მის მიტოვებას აპირებდა, და კუნძულზე გიჟივით გავარდა. იგი გარბოდა; არ შეიძლება ითქვას, უგზო-უკვლოდ, რადგან გზები მონტე-კრისტოზე არ არის, მას განსაზღვრული მიმართულებაც კი არ ჰქონდა აღებული. მისი ყვირილი და გაშმაგებული სირბილი აფრთხობდა გარეულ თხებსა და ზღვის ფრინველებს. რამდენიმე ხნის შემდეგ უკან დაბრუნდა; ეჭვი ეპარებოდა თავის ბედნიერებაში; შევარდა პირველ მღვიმეში, იქიდან — მეორეში და კვლავ იხილა ოქროსა და ალმასების მადანი.

ახლა კი მუხლებზე დაეცა, ხელი ათრთოლებულ გულზე მიიდო და ლოცვა დაიწყო. ამ ლოცვას მარტო ღმერთი თუ გაიგონებდა.

მალე თავი უფრო დამშვიდებულად და ბედნიერად იგრძნო.

ძლივს სჯეროდა თავისი ბედნიერების. დანტესი შეუდგა თავისი სიმდიდრის თვლას.

სკივრში აღმოჩნდა ათასი ოქროს ზოდი, თითოეული ორიდან სამ გირვანქამდე იწონიდა; შემდეგ გადათვალა ოცდახუთი ათასი ოქროს ფული, თითოეული მათგანი ჩვენს ფულზე ოთხმოც ეკიუს უდრიდა, და ყველაზე პაპი ალექსანდრე VI და მისი წინაპრები იყო გამოხატული. ედმონდი დარწმუნდა, რომ ჯერ ყუთი ნახევრამდე არ ჰქონდა ამოცლილი. ბოლოს ორივე ხელით აწყა ათი პეშვი მარგალიტი, ალმასი და ძვირფასი თვალი. უნდა ითქვას, ბევრი მათგანი, თავის დროს საუკეთესო ოსტატების მიერ მოოჭვილნი, თავისი მხატვრული ღირსებით არ ჩამოუვარდებოდნენ თავიანთ ფულად ღირებულებას.

თანდათან ბინდდებოდა, დანტესს შეეშინდა, მღვიმეში არავინ მომასწროსო და თოფით ხელში გარეთ გამოვარდა. ორცხობილას ნატეხმა და რამდენიმე ყლუპმა ღვინომ მას ვახშმის მაგივრობა გაუწია. შემდეგ ფილა ისევ ძველ ადგილას დადო, ზედ წამოწვა, რათა შესასვლელი დაეხურა და რამდენიმე საათს იძინა.

ეს ღამე იყო ერთი იმ ტკბილ და საშინელ ღამეთაგანი, რომელიც თავის ცხოვრების მანძილზე ორ-სამჯერ ხვდა წილად ვნებებით შეპყრობილ ამ ადამიანს.

IV უცნობი

გათენდა. დანტესი დიდი ხანია თვალეგახეილილი უცდიდა დღის სინათლეს. მზის პირველსავე სხივებზე იგი წამოდგა და, როგორც წინა დღეს, მიდამოს დასათვალიერებლად კლდის ყველაზე მაღალ მწვერვალზე ავიდა.

ედმონდი ძირს დაეშვა, ქვა ასწია, მღვიმეში შევიდა და ჯიბეები ძვირფასი თვლებით აივსო. შემდეგ, რაც შეეძლო, სკივრს სახურავი მაგრად დაახურა, მიწა დააყარა და დატკეპნა, ბოლოს ზემოდან ქვიშა წააყარა, რათა ამოთხრილი ადგილი არავის შეემჩნია და გარეთ გამოვიდა. მღვიმის შესასვლელს ისევ ლოდი მიაფარა, ზედ სხვადასხვა სიდიდის ქვები მიაყარა, მათ შორის დარჩენილი თავისუფალი ადგილები მიწით ამოავსო, შიგ ტვიები და იელები ჩარგო, მორწყა, რათა დიდი ხნის ამოსულებს დამსგავსებოდნენ, თავისი ფეხის ნაკვალევი წაშალა და მოუთმენლად დაუწყო ლოდინი ამხანაგების დაბრუნებას. მართლაც, უკვე საჭირო აღარ იყო, დრო დაეკარგა ოქროებისა და ალმასების ყურებაში და კუნძულზე დარჩენილიყო გამოუყენებელი განძეულის მცველი დრაკონივით. ახლა იგი ცხოვრებას, ხალხს უნდა დაბრუნებოდა, საზოგადოებაში

უნდა მოეპოვებინა მდგომარეობა, გავლენა და ძალაუფლება, რასაც ამქვეყნად იძლევა სიმდიდრე, პირველი და უდიდესი ძალა, რომელიც კი შეიძლება ადამიანის განკარგულებაში იყოს.

კონტრაბანდისტები მეექვსე დღეს დაბრუნდნენ; დანტესმა გარეგნობითა და სვლით შორიდანვე იცნო «ახალგაზრდა ამელი». იგი ნაპირამდე დაჭრილი ფილოქტეტივით¹ (1 ფილოქტეტი — სახელოვანი ბერძენი გმირი, რომელსაც ჰერკულესმა სიკვდილის წინ თავისი მოწამლული ისრები უანდერძა. ერთი ასეთი ისრით მან შემთხვევით თავი დაიჭრა და ტროაში მიმავალმა თანამებრძოლებმა ისევ კუნძულ ლემნოსზე დატოვეს, მაგრამ, რადგან ტროის აღება უიმისოდ შეუძლებელი გახდა, ულისე და დიომედი მის სამებრად მოვიდნენ ლემნოსზე.) მიფორთხდა და, როდესაც ამხანაგები ნაპირზე გამოვიდნენ, განუცხადა, თავს გაცილებით უკეთ ვგრძნობ, თუმცა ტკივილები ისევ მაწუხებსო; შემდეგ ამხანაგების ამბავი მოისმინა; მართალია, მათ წარმატება ხვდომოდათ წილად, მაგრამ ის იყო დატვირთვას ამთავრებდნენ თურმე, რომ შეეტყოთ, მეთვალყურე ბრიგი ტულონიდან გამოვიდა და თქვენკენ მოდისო. მაშინ დაექარებინათ წასვლა და შეწუხებულიყვნენ, რომ თან არ ჰყავდათ დანტესი, რომელსაც ეხერხებოდა «ამელის» დიდი სიჩქარით მართვა. მალე შეემჩნიათ, რომ ბრიგი უკან მოსდევდათ, მაგრამ ესარგებლათ სიბნელით, შემოევლოთ კორსის კონცხისთვის და მდევარისთვის თავი დაეღწიათ.

მოკლედ, ეს მოგზაურობა წარმატებით დამთავრდა და ყველა წუხდა, განსაკუთრებით კი ჯაკოპო, რომ დანტესი არ მონაწილეობდა ამ მოგზაურობაში და თავისი წილი არ მიიღო მოგებიდან, რაც თითოეულზე ორმოცდაათ პიასტრამდე ავიდა.

ედმონდი არ შეშფოთებულა. მას არც კი გაღიმებია, როდესაც გამოთვალა მოგება, რომელსაც ის მიიღებდა, კუნძულის მიტოვება რომ შესძლებოდა, და რაკი «ახალგაზრდა ამელი» მონტე-კრისტოზე მხოლოდ მის წასაყვანად მოვიდა, იგი იმ ღამესვე გადაბარგდა გემზე და ტარტანის პატრონს ლივორნოში გაჰყვა.

ლივორნოში ედმონდი ერთ ებრაელთან მივიდა და ოთხი ყველაზე პატარა ძვირფასი თვალი მიჰყიდა, თითოეული ხუთი ათას ფრანკად. ებრაელს შეეძლო ეკითხა, საიდან მოხვდა მეზღვაურის ხელში ასეთი ძვირფასი რამ; მაგრამ მან გაჩუმება არჩია: ის თითოეულ თვალზე ათას ფრანკს იგებდა.

მეორე დღეს დანტესმა სულ ახალი სათევზაო ნავი იყიდა და ჯაკოპოს გადასცა საჩუქრად; ამას კიდევ ასი პიასტრი დაუმატა მეზღვაურების დასაქირავებლად იმ პირობით, რომ ჯაკოპო მარსელში გამგზავრებულიყო და გაეგო ამბავი მელიანის ხეივანში მცხოვრები მოხუცისა, რომელსაც ლუდოვიკო დანტესი ერქვა, და სოფელ კატალანში მცხოვრები ახალგაზრდა ქალიშვილისა, რომელსაც მერსედესს ეძახდნენ.

ჯაკოპომ იფიქრა, სიზმარში ვარო, მაგრამ დანტესი მოუყვა, მეზღვაური ჯიუტი ხასიათის გამო გავხდი, რადგან მშობლები საჭირო სახარჯო ფულს არ მამღვედნენო. ლივორნოში ბიძის მემკვიდრეობა მივიღე, მან ანდერძით მთელი თავისი ქონება მარტო მე დამიტოვაო. დანტესის განათლებულობა სარწმუნოდ ხდიდა ამ ამბავს. ამგვარად, ჯაკოპო დარწმუნებული იყო, რომ მისმა ახლადშემქნილმა ამხანაგმა მას სიმართლე უთხრა.

გარდა ამისა, რაკი «ახალგაზრდა ამელიზე» მისი სამსახურის ვადა გათავდა, დანტესი გამოემშვიდობა ტარტანის პატრონს, რომელიც პირველად შეეცადა, ხომალდზე დაეტოვებინა იგი, მაგრამ, როდესაც მემკვიდრეობის ამბავი გაიგო, იმედი დაკარგა, რომ მასთან დარჩენაზე დაიყოლიებდა.

მეორე დღეს ჯაკოპომ გეზი მარსელისკენ აიღო; იგი დანტესს შეჰპირდა, მონტე-კრისტოზე შეხვედროდა.

დანტესი იმავე დღეს გაემგზავრა, მაგრამ არავისთვის უთქვამს — სად მიდიოდა. წასვლის წინ მან უხვად დააჯილდოვა «ახალი ამელის» ეკიპაჟი და ტარტანის პატრონს პირობა მისცა, ოდესმე თავისი ამბავი ეცნობებინა.

დანტესი გენუაში გაემგზავრა.

სწორედ იმ დროს, როდესაც ის იქ ჩავიდა, ნავსადგურში ცდიდნენ ერთი ინგლისელის მიერ შეკვეთილ პატარა იახტას. მას გაეგონა, გენუელები ხმელთაშუა ზღვაში საუკეთესო გემთმშენებლები არიან და მოესურვებინა, თვითონაც ჰქონოდა გენუაში აგებული გემი; ინგლისელმა ის ორმოც ათას ფრანკად შეუკვეთა; დანტესმა იახტაში სამოცი ათასი შეაძლია იმ პირობით, რომ იმ დღესვე ჩაებარებინათ მისთვის. ინგლისელი, სანამ გემს აუშენებდნენ, შვეიცარიაში გამგზავრებულიყო სასაქონლოდ და სამ კვირაში ან ერთ თვეში თუ დაბრუნდებოდა. მშენებელმა გადაწყვიტა, რომ ამ ხნის განმავლობაში მეორის აგებასაც მოასწრებდა. დანტესმა მშენებელი ებრაელთან წაიყვანა დუქანში, მასთან ერთად უკანა ოთახში გავიდნენ და ებრაელმა მშენებელს სამოცი ათასი ფრანკი ჩაუთვალა.

მშენებელმა მას ეკიპაჟის დაქირავებაში თავისი სამსახური შესთავაზა. დანტესმა მადლობა გადაუხადა და უთხრა, ჩვეულებრივ მარტო ვცურავ, და ჩემი ერთადერთი თხოვნაა კაიუტაში, საწოლის თავთან, კარადა გამიკეთოთ საიდუმლო საკეტით, რომელსაც სამი განყოფილება უნდა ჰქონდეს, ასევე საიდუმლო საკეტებით. დანტესმა ამ განყოფილებების ზომა მისცა. მეორე დღისათვის ყველაფერი მზად იყო.

ორი საათის შემდეგ დანტესი გენუის ნავსადგურიდან გადიოდა; მას თვალს ადევნებდა ცნობისმოყვარე ბრბო, რომელსაც უნდოდა დაენახა განმარტოებით ცურვის მოყვარული ესპანელი დიდებული.

დანტესი მშვენივრად მართავდა; მარტო საჭის საშუალებით ის ხომალდს ყველა საჭირო მანევრს ასრულებინებდა, ისე რომ ხომალდი გონიერ არსებას ჰგავდა. იგი მზად იყო, დამორჩილებოდა სულ უმცირეს ძალდატანებასაც კი. დანტესი გულში აღიარებდა, რომ გენუელებმა სამართლიანად მოიპოვეს მთელს ქვეყანაში საუკეთესო გემთმშენებლების სახელი.

ბრბო აცილებდა იახტას, სანამ თვალთახედვიდან არ დაკარგა იგი. შემდეგ დაიწყო კამათი, საით იყო მიმართული მისი გეზი: ერთნი ამბობდნენ, კორსიკისკენ გაემართაო, მეორენი — ელბისკენო; ზოგიერთები სანაძლეოსა სდებდნენ, რომ იგი ესპანეთში მიდიოდა. იყვნენ ისეთებიც, რომლებიც აფრიკას ასახელებდნენ. მაგრამ ფიქრად არავის მოსვლია, კუნძული მონტე-კრისტო დაესახელებინა.

დანტესი კი სწორედ იქ მიდიოდა.

იგი კუნძულს მეორე დღის ბოლოს მიადგა; იახტა ძალიან სწრაფი გამოდგა, ჩიტვივით მიფრინავდა და ეს მანძილი ოცდათხუთმეტ საათში დაფარა. დანტესმა მშვენივრად შეისწავლა სანაპიროს მოხაზულობა და იმის მაგივრად, რომ ნავსადგურში შესულიყო, ღუზა პატარა ყურეში ჩაუშვა.

კუნძულზე კაცის ჭაჭანება არ იყო. ეტყობოდა, დანტესის გამგზავრების შემდეგ არავინ სტუმრებოდა. ედმონდი თავის განძეულისაკენ წავიდა. ყველაფერი იქვე დახვდა, სადაც დატოვა.

მეორე დღეს თავისი აუარებელი სიმდიდრე იახტაზე გადაიტანა და საიდუმლო კარადის სამ განყოფილებაში ჩაკეტა.

დანტესმა კიდევ ერთი კვირა შეიცადა. ამ ერთი კვირის განმავლობაში იახტა კუნძულის გარშემო დაჰყავდა და სწავლობდა ისე, როგორც მწვრთნელი თავის ცხენს სწავლობს. ამ ხნის მანძილზე ყველა მისი ღირსება და ნაკლი გაიგო. დანტესმა გადაწყვიტა, გაეძლიერებინა პირველნი და გამოესწორებინა მეორენი.

მეშვიდე დღეს დანტესმა დაინახა მისკენ მომავალი ნავი, რომელსაც ყველა აფრა გაეშალა. მან მაშინვე ნიშანი მისცა, ჯაკოპომაც უპასუხა და ორი საათის შემდეგ ნავი იახტის გვერდით იდგა.

ედმონდს ორივე კითხვაზე სამწუხარო პასუხი ელოდა.

მოხუცი დანტესი გარდაცვლილიყო.

მერსედესი გამქრალიყო.

ედმონდმა დამშვიდებული სახით მოისმინა ორივე ეს პასუხი; მყისვე გადავიდა ნაპირზე და აუკრძალა, ვინმე გაჰყოლოდა უკან.

ორი საათის შემდეგ იგი დაბრუნდა; ორი მეზღვაური ჯაკოპოს ნავიდან მის იახტაზე გადავიდა, რათა აფრები აეშვათ. დანტესმა განკარგულება გასცა, გეზი მარსელისაკენ აეღოთ. მამის სიკვდილს ის ელოდა; მაგრამ რა მოუვიდა მერსედესს?

ედმონდს არ შეეძლო, არც ერთი აგენტისათვის მიეცა ამომწურავი მითითება, თუ თავის საიდუმლოს არ გაამჟღავნებდა. გარდა ამისა, სჭირდებოდა კიდევ სხვა ცნობების შეკრება და ამის გაკეთება კი მხოლოდ მას შეეძლო. ლივორნოში დალაქის სარკემ იგი ერთ რამეში დაარწმუნა: არ უნდა შინებოდა, რომ ვინმე იცნობდა. ესეც რომ არ ყოფილიყო, ახლა ყოველგვარი საშუალება ჰქონდა, სახე შეეცვალა. და აი, ერთ დილას დანტესის იახტა, რომელსაც ნავი აცილებდა, თამამად შევიდა მარსელის ნავსადგურში და სწორედ იმ ადგილის პირდაპირ გაჩერდა, სადაც იმ საბედისწერო ღამეს ედმონდი ნავში ჩასვეს ციხესიმაგრე იფში წასაყვანად.

ვერ ვიტყვით, რომ დანტესი არ ათრთოლებულიყო, როდესაც მისკენ საკარანტინო ნავით მომავალი ჟანდარმი დაინახა. მაგრამ იმ დამაჯერებელი მშვიდი სახით, რომელიც მას გამომუშავებული ჰქონდა, ჟანდარმს ლივორნოში ნაყიდი ინგლისური პასპორტი გადასცა და ამ უცხოური საშვების დახმარებით, რომელსაც საფრანგეთში ფრანგულ პასპორტზე გაცილებით მეტად აფასებენ, ნაპირზე დაუბრკოლებლად გადმოვიდა.

პირველი, ვისაც დანტესი კანენბიერის ქუჩაზე შეხვდა, იყო «ფარაონის» მეზღვაური: კაცი, რომელიც ოდესღაც მის განკარგულებებს ემორჩილებოდა, ახლა თითქოს იმისათვის იყო აქ, რათა დანტესი დაერწმუნებინა, რომ ის გარეგნულად დიდად შეცვლილიყო. ედმონდი პირდაპირ ამ კაცისკენ წავიდა და რამდენიმე შეკითხვა მისცა.

დანტესმა პასუხის მიღებისთანავე მადლობის ნიშნად ფული აჩუქა; მალე დანტესს შემოესმა, რომ ეს კაცი უკან მოსდევდა.

დანტესი მობრუნდა.

— ბოდიშს ვიხდი, ბატონო, — უთხრა მეზღვაურმა, — ვგონებ შეცდით; თქვენ, ალბათ, ორმოცი სუ უნდა მოგეცათ და ორმაგი ნაპოლეონდორი კი მომეცით.

— მართალი ხართ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა დანტესმა, — მე შევცდი, მაგრამ თქვენი პატიოსნება ჯილდოს ღირსია და გთხოვთ, ეს მეორეც მიიღოთ და ამხანაგებთან ერთად ჩემი სადღეგრძელო შესვათ.

მეზღვაური ისე განცვიფრდა, რომ მადლობის თქმაც კი ვერ მოახერხა; მიმავალ ედმონდს თვალი გააყოლა და თქვა:

— ვინმე ნაბობი თუ არის ინდოეთიდან.

დანტესმა გზა განაგრძო. ყოველ ნაბიჯზე ახალი განცდებით გული სულ უფრო და უფრო ეკუმშებოდა. ბავშვობის დაუფიწყარი, ფიქრებისაგან მარად განუშორებელი მოგონებები, ყოველ კუთხეში, ყოველ გზაჯვარედინზე წამოეშლებოდნენ ხოლმე. როდესაც ნოიალის ქუჩის ბოლოში მივიდა და მელიანის ხეივანი დაინახა, იგრძნო, რომ ფეხებმა უმტყუნა და კინაღამ ეტლის ქვეშ ჩავარდა. ბოლოს მივიდა იმ სახლამდე, სადაც ოდესღაც მამამისი ცხოვრობდა. მანსარდიდან გამქრალიყვნენ ციცაბარდა და ბალახვარდა, რომლებსაც მოხუცი ასეთი მზრუნველობით უვლიდა.

დანტესი ხეს მიეყრდნო; კარგა ხანს ჩაფიქრებული შეჰყურებდა ამ პატარა სახლის ზედა სართულებს. ბოლოს კარებს მიუახლოვდა, ზღურბლს გადააბიჯა და იკითხა, თავისუფალი ოთახი ხომ არ გაქვთო. მეხუთე სართულზე ყველა ოთახი დაკავებული აღმოჩნდა, მაგრამ მან ისე დაიჟინა დათვალიერება, რომ მეკარე ზემოთ ავიდა და ბინადრებს სთხოვა, უცხოელისათვის თავიანთი ბინები ეჩვენებინათ. აქ ორი ოთახი ეკავა ახალგაზრდა ცოლ-ქმარს, რომლებიც სულ ერთი კვირის ჯვარდაწერილები იყვნენ. ბედნიერი ახალგაზრდების დანახვაზე დანტესმა მძიმედ ამოიოხრა.

ერთი სიტყვით, დანტესს არაფერი აგონებდა მამის საცხოვრებელს, ყველაფერი შეცვლილი იყო. ძველი ნივთები — მისი სიყრმის მეგობრები, რომლებიც დანტესის მეხსიერებაში თავიანთი წვრილმანებითაც კი აღდგნენ, სადღაც გამქრალიყვნენ, მხოლოდ კედლებიდა იყო ისევ ისეთი.

დანტესმა შეხედა საწოლს; მამამისსაც სწორედ აქ ედგა საწოლი. ედმონდს უნებურად თვალები ცრემლებით ავესო. მოხუცს შვილის ხსენებაში აქ აღმოხდა უკანასკნელი ოხვრა.

ახალგაზრდა ცოლ-ქმარი გაკვირვებით შეჰყურებდა ამ ადამიანს, რომელსაც მკაცრ სახეზე ცერის სისხო ცრემლები დაპალუპით ჩამოსდიოდა. ისინი უცნობს შეკითხვებს არ აძლევდნენ, მოშორებით დადგნენ, რათა ხელი არ შეეშალათ. მხოლოდ როცა დანტესი ეთხოვებოდა, უთხრეს, ყოველთვის, როდესაც კი სურვილი გექნებათ, შეგიძლიათ მოზრძანდეთ და მუდამ მოხარულნი ვიქნებით ჩვენს ბინაში გიხილოთო.

როდესაც დანტესი ერთი სართულით დაბლა ჩამოვიდა, კარებთან შეჩერდა და იკითხა, ისევ ცხოვრობს აქ მკერავი კადრუსი თუ არაო.

მეკარემ უთხრა, იგი გაკოტრდა და ახლა პატარა ტრაქტირი აქვს ბელგარდ-ბოკერის გზაზეო.

დანტესმა წასვლის წინ იკითხა სახლის პატრონის მისამართი და მისკენ გაემართა. სახლის პატრონს აცნობეს, რომ მასთან მოლაპარაკება სურდა ლორდ უილმორს (ასე იყო იგი ჩაწერილი პასპორტში). დანტესმა მთელი სახლი ოცდახუთ ათას ფრანკად იყიდა. სულ ცოტა, ათი ათასი ფრანკი ზედმეტი მისცა, მაგრამ მისთვის ნახევარი მილიონიც რომ ეთხოვათ, არც კი შეევაჭრებოდა, ისე ჩაუთვლიდა ამ ფულს.

იმავე დღეს მეხუთე სართულზე მცხოვრებ ცოლ-ქმარს, ნოტარიუსმა, რომელმაც დანტესს გაუფორმა ნასყიდობა, აცნობა, რომ მათ ახალი სახლის პატრონი იმავე ფასად მისცემს რომელ ბინასაც მოისურვებენ, თუკი ისინი დაუთმობდნენ იმ ორ ოთახს, რომლებიც მათ ეკავათ.

ეს უცნაური ამბავი მელიანის ხეივნების მცხოვრებლებს მთელ ერთ კვირას ჰქონდათ სალაპარაკოდ; წარმოიშვა ათასი მითქმა-მოთქმა, რომელთაგანაც არც ერთი არ შეეფერებოდა სინამდვილეს.

მაგრამ ყველას გონება აებნა და თავგზა დაეკარგა, როდესაც გაიგეს, რომ კაცი, რომელიც დილით მელიანის ხეივნებში იყო, საღამოთი პატარა სოფელ კატალანში სეირნობდა, მეთევზეთა ქოხში შევიდა, სადაც ორი საათი დაჰყო, იკითხა ისეთი ადამიანების ამბები, რომლებიც უკვე დიდი ხანია გარდაცვლილიყვნენ, ან თხუთმეტი წელიწადია, მათი არაფერი ისმოდა.

მეორე დღეს მეთევზეებმა, რომლებსაც ის ელაპარაკა, საჩუქრად მიიღეს ახალი კატალანური ნავი ორი ბადითა და ორი ხოლიხით.

მეთევზეებს ძალიან უნდოდათ მადლობა გადაეხადათ გულუხვი სტუმრისათვის, მაგრამ გაიგეს, რომ წინა დღით ვიღაც მეზღვაურს ელაპარაკა, მერე ცხენზე შეჯდა და ეკსის კარიბჭით მარსელიდან წავიდა.

ტრაქტირი — «გარდის ხიდი»

ვისაც ჩემსავით ფეხით უმოგზაურია სამხრეთ საფრანგეთში, იგი ბელგარდსა და ბოკერს შორის, დაახლოებით ქალაქსა და სოფლის შუაგზაზე, უფრო ბოკერის ახლოს, ვიდრე ბელგარდთან, უთუოდ დაინახავდა პატარა ტრაქტირს, სადაც რკინის აბრაზე, რომელსაც ქარის სულ ოდნავი ქროლვაც კი აჭრიალებს, სასაცილოდ ეხატა გარდის ხიდი. ეს ტრაქტირი, თუ რონის მიმართულებას გაჰყვებით, დგას გზის მარცხენა მხარეს და ზურგი მდინარისკენ აქვს შექცეული. მას აკრავს ის, რასაც ლანგედოკში ბაღს ეძახიან, ანუ უკანა მხრიდან შემოღობილი მიწის ნაკვეთი, სადაც გაუხარლად ჰქნება რამდენიმე ტანმორჩილი ზეთისხილის ხე და გარეული ლეღვი მტვრისაგან შევერცხლილი ფოთლებით. ამ ხეებს შორის ბოსტნეულიდან იზრდება ნიორი, წითელი წიწაკა და ხახვი. და ბოლოს, თითქოს მივიწყებული გუშაგიაო, ცისკენ აუტყორცნია მთელი ტანი განმარტოებულ იტალიურ ფიჭვს, რომლის წვერი დაუხეთქავს ოცდაათგრადუსიან სიციხეს.

ყველა ეს დიდი თუ პატარა ხე, ბუნებას იქითკენ გადაუზნეჟია, საითკენაც უბერავს მისტრალი — ერთ-ერთი პროვანსის სამ უბედურებათაგანი. ორ სხვა უბედურებად, როგორც ცნობილია, ან იქნებ უცნობიცაა, ითვლებოდა დიურანსი¹ (¹ დიურანსი — რონის შენაკადი, რომელიც ხშირად დიდდება და ახლომახლო მდებარე ადგილებს აზიანებს.) და პარლამენტი.

ირგვლივ მინდორზე, მტვრის დიდ ტბას რომ წააგავს, აქა-იქ თავი ამოეყოთ პურის თავთავებს, რომლებიც ადგილობრივ მეზაღეებს, უეჭველია, ცნობისმოყვარეობის გამო მოჰყავდათ და რომლებიც ქანდარის მაგივრობას უწევდნენ ჭრიჭინებს; ეს ჭრიჭინები გამაყრუებელი და მონოტონური სიმღერით თავს ახეზრებენ ამ უდაბნოში გზადაკარგულ მგზავრს.

უკვე შვიდი წელია, რაც ეს ტრაქტირი ერთ ცოლ-ქმარს ეკუთვნოდა. მათ ჰყავდათ მხოლოდ ერთი მოსამსახურე გოგო, სახელად ტრინეტა და ერთიც მეჯინიბე ბიჭი — პაკო. ეს ორი მსახური თავისუფლად აუდიოდა მათ საქმეებს, რადგან მას შემდეგ, რაც ბოკერსა და ეგ-მორტომს შორის არხი გაიყვანეს, ორჩხომელებმა საფოსტო ეტლები შეცვალეს, ხოლო სამგზავრო გემებმა — დილიქანსები.

ეს არხი, თითქოს იმიტომ, რომ უფრო მწვავე გაეხადა საწყალი მეტრაქტირის მწუხარება, გადიოდა მის მასაზრდოებელ რონასა და მის მიერ შთანთქმულ გზას შორის, ასიოდე ნაბიჯზე იმ ტრაქტირიდან, რომელიც ჩვენ ესაა მოკლედ, მაგრამ ზუსტად აღვწერთ.

ამ ტრაქტირის პატრონი ორმოცდახუთი წლის კაცი იქნებოდა, იგი ნამდვილი სამხრეთელი ტიპი იყო: მაღალი, ხმელ-ხმელი, ძარღვიანი, ღრმად ჩამჯდარი თვალები, არწივისებური ცხვირი და მტაცებელი ცხოველის თეთრი კბილები ჰქონდა. მის თმას, მიუხედავად იმისა, რომ ასაკს თავისი უნდა გაეტანა, როგორც ჩანდა, არ სურდა გათეთრება. თმაც მომრგვალებული წვერივით ხშირი და ხუჭუჭი ჰქონდა; მხოლოდ აქა-იქ ოდნავ შეჰპარვოდა ჭაღარა. ბუნებით შავგვრემანს სახის კანი კიდევ უფრო გაშავებოდა, რადგან საწყალ კაცს ჩვეულებად ჰქონდა დილიდან საღამომდე კარის ზღურბლზე მდგარიყო, რათა ეტლით ან ფეხით მისკენ მომავალი მგზავრი დაენახა. იგი თითქმის ყოველთვის ამაოდ უცდიდა. მის სახეს მზის მცხუნვარებისაგან არაფერი ფარავდა წითელი ხილაბანდის გარდა, რომელიც ესპანელ მეხრესავით თავზე ჰქონდა წაკრული. ეს იყო ჩვენი ძველი ნაცნობი გასპარ კადრუსი.

მისი ცოლი, რომელსაც ქალიშვილობაში მადლენა რადელს ეძახდნენ, პირიქით, ფერმკრთალი, გამხდარი და ავადმყოფი ქალი იყო. არლის მიდამოებში დაბადებულ მადლენას ჯერ კიდევ შერჩენოდა წარსული სილამაზის კვალი, რომლითაც ასე განთქმული არიან მისი კუთხის ქალები; მაგრამ სახე ადრე დაეჭვნო ფარულ ციებას, რომელიც ასე გავრცელებულია ეგ-მორტის ტბორებსა და კამარგის ჭაობების მეზობლად მცხოვრებ მოსახლეობაში. ციებ-ცხელებით შეპყრობილი ეს ქალი მუდამ თავის ოთახში იყო მეორე სართულზე, ხან სავარძელზე მიწოლილი და ხან ლოგინზე წამომჯდარი. მისი ქმარი კი ამ დროს, ჩვეულებისამებრ, ზღურბლზე იდგა გუშაგად: ის მუდამ უხალისოდ ტოვებდა თავის საგუშაგოს, რადგან ყოველთვის, როცა თავის ჭირვეულ მეუღლესთან ბრუნდებოდა, ქალი გულს უწყალებდა ბედზე ჩივილით, ქმარი კი ფილოსოფიურად პასუხობდა:

«გაჩუმდი, კარკონტა, ეტყობა, ღმერთს ასე სურს».

«კარკონტა» — ეს ზედმეტი სახელი იქიდან არის წარმოშობილი, რომ მადლენა რადელი დაბადებული იყო სალონსა და ლამბესეს შორის მდებარე სოფელ კარკონტაში და, რადგანაც ამ მიდამოებში ადამიანს, იმის მაგივრად, რომ ნამდვილი სახელი დაუძახონ, თითქმის ყოველთვის მეტსახელით მიმართავენ, მასაც შეეცვალა სახელი მადლენა, შესაძლებელია მეტისმეტად ნაზი და კეთილხმოვანი მისი უხეში მეტყველებისათვის.

იმის მიუხედავად, რომ მეტრაქტირე ღვთის განგებისადმი ასეთ უტყვე მორჩილებას იჩენდა, არ უნდა ვიფიქროთ, თითქოს ღრმად არ განიცდიდა თავის სიღარიბეს, რომელშიც იგი წყეულმა ბოკერის არხმა ჩააგდო და გულგრილად იტანდა ცოლის განუწყვეტელ წუწუნს. იგი, როგორც ყველა სამხრეთელი, მეტად თავშეკავებული და ნაკლებ მიზეზიანი კაცი იყო, მაგრამ პატივმოყვარე ყველაფერში. რაც შეეხება გარეგნულ მხარეს, თავისი კეთილდღეობის ეპოქაში იგი არ ტოვებდა არც ერთ ფერადას, არც ერთ ტარასკის პროცესიას¹ (1 ფერადა — პროვანსული დღეობა. დაკავშირებული ხარების დადაღვასთან; ტარასკა — ყეენობის მსგავსი პროცესია.) და იქ ცხადდებოდა კარკონტასთან ერთად სამხრეთელის წარმტაც ტანსაცმელში გამოწყობილი, რომელიც კატალანურისა და ანდალუზიურის ერთმანეთში არეული ჩაცმულობაა. მადლენას კი თითქოს ბერძნებისა და არაბებისაგან გადმოღებული ტანისამოსი ეცვა. მაგრამ საათის ძეწკვები, გულქანდები, მრავალფერადი სარტყლები, მოქარგული კორსაჟები, ხავერდის ქურთუკები, მოხდენილისრებიანი აბრეშუმის წინდები, ჭრელი საწვივეები, ვერცხლის აბზინდიანი ფეხსაცმელები ნელ-ნელა გაქრნენ, და კადრუსმა, რომელიც მოკლებული იყო საშუალებას, ძველი ბრწყინვალეობით გამოჩენილიყო ცოლთან, უარი თქვა დღესასწაულებში მონაწილეობაზე. მას გულს უღრღნიდა საზეიმო, მხიარული შემახილები, რომლებიც ტრაქტირამდე აღწევდა. უნდა ითქვას, რომ ეს ტრაქტირი მას შემოსავლის მიზნით კი არ ეჭირა, არამედ უფრო იმისათვის, რომ თავშესაფარი ჰქონოდა.

კადრუსმა, ჩვეულებისამებრ, მთელი ნახევარი დილა სახლის წინ გაატარა; მას ნაღვლიანი მზერა პატარა კორდიდან, რომელზედაც ქათმები რაღაცას კენკავდნენ, გადაჰქონდა დაცარიელებულ ეზოსკენ, რომლის ერთი ბოლო სამხრეთისაკენ მიდიოდა, მეორე — ჩრდილოეთისაკენ; უცებ ცოლის გულგამგმირავმა ხმამ აიძულა, თავისი საგუშაგო დაეტოვებინა. კადრუსი ბურტყუნით შევიდა ტრაქტირში და მეორე სართულზე ავიდა, მაგრამ კარი ყურთამდე ღია დატოვა, თითქოს მგზავრებს ამით ახსენებდა, გავლისას ნუ დამივიწყებთ, ჩემთან შემოიარეთო.

იმ წუთში, როცა კადრუსი ტრაქტირში შედიოდა, დიდი გზა, რომელზედაც ჩვენ ვლაპარაკობთ, და რომლისკენაც მიპყრობილი იყო კადრუსის მზერა, ისე იყო დაცარიელებული და უკაცური, როგორც უდაბნო შუადღისას. ეს გზა თეთრ ზოლად იყო

გადაჭიმული ორ რიგად ჩამწკრივებულ ხეებს შორის და ვერც ერთი მგზავრი ვერ შეხედავდა ამ მომაკვდინებელ საჰარაში.

კადრუსი რომ თავის საგუმზაგოზე დარჩენილიყო, ყოველი მოლოდინის საწინააღმდეგოდ, დაინახავდა ბელგარდის მხრიდან მომავალ მხედარს, რომელიც კეთილშობილური და დინჯი ნაბიჯით ახლოვდებოდა, რაც იმას ამტკიცებდა, რომ მხედარსა და ცხენს შორის საუკეთესო დამოკიდებულება უნდა ყოფილიყო. ლაფშა კობტად მოთოხარიკობდა. მხედარს, პაპანაქება სიცხის მიუხედავად, შავი ანაფორა ეცვა და თავზე სამკუთხა ქუდი ეხურა.

ტრაქტირის კარებთან ისინი შეჩერდნენ: ძნელი სათქმელია, ცხენმა გააჩერა მხედარი, თუ მხედარმა — ცხენი. ასე იყო თუ ისე, მხედარი ძირს ჩამოხტა, აღვირს ხელი მოჰკიდა და ცხენი ძველი დარაბის ანჯამაზე მიაბა. შემდეგ კარებს სწრაფად მიუახლოვდა, სახიდან წითელი ცხვირსახოცით ოფლი მოიწმინდა და რკნისთავიანი ჯოხით ზღურბლზე სამჯერ დააკაკუნა.

მაშინვე დიდი შავი ძაღლი წამოდგა, წინ წამოიწია, ყეფა ატეხა, დაიღრინა და თეთრი, ბასრი კბილები გამოაჩინა. ეს ორმაგი მტრული განწყობილება ამტკიცებდა, რომ იგი მიჩვეული არ იყო უცხო პირების ხშირ დანახვას.

კედელზე მიშენებულმა ხის კიბემ იმ წუთშივე დაიჭრიალა ამ საცოდავი საცხოვრებლის პატრონის მძიმე ფეხების ქვეშ. იგი წელში მოხრილი ჩამოდიოდა კიბეზე, რათა კარებთან მდგარ მღვდელთან მისულიყო.

— აი, მეც აქა ვარ! მეც აქა ვარ! — ამბობდა მეტისმეტად გაკვირვებული კადრუსი, — გაჩუმდები თუ არა, მარგოტენ! ნუ გეშინიათ, ბატონო, იყეფება, მაგრამ არ იკბინება. თქვენ ღვინო გნებავთ, არა? რა აუტანელი სიცხეებია... ოჰ! ბოდიშს ვიხდი, — შეწყვიტა წინადადება კადრუსმა, როდესაც დაინახა, როგორ მგზავრთან ჰქონდა საქმე, — ბოდიშს ვიხდი, მე არ ვიცოდი, ვისთან მქონდა პატივი საუბრისა. რა გნებავთ? რას ინებებთ, ბატონო აბატო? მზად ვარ, გემსახუროთ.

აბატი ერთი-ორი წუთის განმავლობაში უცნაურად აკვირდებოდა მას, თითქოს ცდილობდა, ტრაქტირის პატრონის ყურადღება მიეპყრო: მაგრამ, როდესაც დაინახა, რომ მისი სახე გაკვირვების გარდა სხვას არაფერს გამოხატავდა, ისიც იმიტომ, რომ პასუხი არ მიიღო, საჭიროდ ჩათვალა ბოლო მოელო ამ გაკვირვებისათვის და ძლიერი იტალიური აქცენტით ჰკითხა:

— თქვენ ბატონი კადრუსი ხომ არ ბრძანდებით?

— დიახ, ბატონო, — უპასუხა ტრაქტირის პატრონმა, რომელიც შეიძლება ამ შეკითხვამ უფრო განაცვიფრა, ვიდრე სიჩუმემ, — დიახ, ნამდვილად მე გახლავართ; გასპარ კადრუსი, თქვენი მსახური.

— გასპარ კადრუსი... დიახ, მე ვფიქრობ, ეს სახელი და გვარია; თქვენ ოდესღაც მეოთხე სართულზე ცხოვრობდით მელიანის ხეივანში, არა?

— დიახ, ასეა.

— ხელობით მკერავი იყავით?

— დიახ, მაგრამ საქმე ცუდად წამივიდა. იმ დაწყევლილ მარსელში ისე ცხელა, რომ ვფიქრობ, მალე სულ გაანებებ თავს ტანისამოსის ჩაცმას. ჰო, მართლა, სიცხეზე გამახსენდა; ხომ არ გნებავთ, ბატონო აბატო, ცოტათი გაგრილდეთ...

— ოღონდაც, მოიტანეთ ერთი ბოთლი საუკეთესო ღვინო და მერე, თუ გნებავთ, განვაგრძოთ ჩვენი საუბარი, თუ არა და თავი გავანებოთ.

— როგორც თქვენ გესიამოვნებათ, ბატონო აბატო.

და რათა შემთხვევა არ დაეკარგა, კაპორის ღვინის უკანასკნელი ბოთლი გაეყიდა, კადრუსმა დააჩქარა აეწია სარდაფში ჩასაშვები კარი, რომელიც მას ქვემო სართულის

ოთახის იატაკში ჰქონდა გამოჭრილი. ეს ოთახი ერთდროულად დარბაზისა და სამზარეულოს მაგიერობას სწევდა.

ხუთი წუთის შემდეგ, როდესაც იგი ისევ გამოჩნდა, აბატი უკვე ტაბურეტზე იჯდა, იდაყვები გრძელ მაგიდაზე დაეყრდნო. მარგოტენი, როგორც ეტყობა, მას შემდეგ, რაც უცნაურმა მგზავრმა ღვინო მოითხოვა, შერიგებოდა მას, გამხდარი კისერი მის მუხლებზე დაედო და მიზნედილი თვალებით შეჰყურებდა.

— მარტო ხართ? — ჰკითხა აბატმა თავის მასპინძელს, როცა ეს უკანასკნელი მის წინ ბოთლით ღვინოსა და ჭიქას დგამდა.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, დიახ! მარტო, ან თითქმის მარტო, ბატონო აბატო; რადგან ცოლი ვერაფერში მეხმარება, მუდამ ავადაა.

— ო! თქვენ ცოლიანი ბრძანდებით! — უთხრა აბატმა ერთგვარი დაინტერესებით და ირგვლივ მიმოიხედა, თითქოს აფასებდა საწყალი ცოლ-ქმრის ღარიბულ ქონებას.

— თქვენის აზრით, მე მდიდარი არა ვარ, ხომ ასეა, ბატონო აბატო? — უთხრა ოხვრით კადრუსმა, — მაგრამ რა გაეწყობა: იმისათვის, რომ ამქვეყნად ბედნიერად იცხოვრო, საკმარისი არ არის პატიოსანი ადამიანი იყო.

აბატმა მას გამსჭვალავი მზერა მიაპყრო.

— დიახ, პატიოსანი ადამიანი; ამით მე შემძლია ვიტრაბახო, ბატონო აბატო, — თქვა ტრაქტირის პატრონმა. აბატს თვალებში პირდაპირ შეხედა, გულზე ხელი მიიღო და თავი სულ დაბლა დახარა.

— მით უკეთესი, თუ ის, რითაც თქვენ ტრაბახობთ, მართალია, — უთხრა აბატმა, — მე დარწმუნებული ვარ, ადრე თუ გვიან პატოსანი კაცი იზეიმებს, ბოროტი კი დაისჯება.

— თქვენ თქვენი მდგომარეობა გავალებთ, ასე ილაპარაკოთ, — წარმოთქვა კადრუსმა მწარედ, — ადამიანს კი უფლება აქვს დაიჯეროს ან არ დაიჯეროს თქვენი სიტყვები.

— ტყუილად ლაპარაკობთ, ბატონო ჩემო, — უთხრა აბატმა, — შესაძლებელია მე ახლავე დაგიმტკიცოთ ჩემი სიტყვების სიმართლე.

— რისი თქმა გნებავთ ამით? — ჰკითხა გაკვირვებით კადრუსმა.

— ამით იმის თქმა მინდა, რომ, უპირველეს ყოვლისა, მსურს გავიგო: თქვენ ნამდვილად ის კაცი ხართ თუ არა, ვისთანაც მე საქმე მაქვს.

— რა დამამტკიცებელი საბუთები გნებავთ?

— იცნობდით თუ არა თქვენ 1814—1815 წლებში მეზღვაურს, რომელსაც დანტესი ერქვა?

— დანტესს!.. ვიცნობდი თუ არა საწყალ ედმონდს? რასაკვირველია, ის ჩემი საუკეთესო მეგობარი იყო, — წამოიყვირა კადრუსმა და წამოწითლდა; ამავე დროს აბატს ნათელი და მშვიდი თვალები ისე გაუფართოვდა, თითქოს ერთი შეხედვით გარემოიცვდეს მისი თანამოსაუბრე.

— დიახ, მას, მართლაც, ვგონებ, ედმონდი ერქვა.

— დიახ, ედმონდი ერქვა. ეს ისევე მართალია, როგორც მე გასპარ კადრუსი ვარ. მერედა რა მოუვიდა იმ საწყალ ედმონდს? — განაგრძო ტრაქტირის პატრონმა, — თქვენ მას იცნობდით? ის ცოცხალია, თავისუფალია? ბედნიერია?

— ის მოკვდა, უფრო უნუგემოდ და საცოდავად, ვიდრე კატორღელები, რომლებიც თავიანთ ჯაჭვებს ათრევენ ტულონის სატუსალოში.

კადრუსს სახე ჯერ ოდნავ გაუწითლდა, შემდეგ მკვდრის ფერი დაედო, აბატმა დაინახა, რომ მან თავზე წაკრული ხილაბანდის წვერით თვალები მოიწმინდა.

— საწყალი ყმაწვილი! — ჩაიჩურჩულა კადრუსმა, — აი, ბატონო ჩემო, კიდევ ერთი საბუთი ჩემი სიტყვების დასამტკიცებლად, რომ ღმერთი მხოლოდ ბოროტ ადამიანებს სწყალობს, ეჰ! — განაგრძო კადრუსმა სამხრეთული კოლორიტით. — ეს ქვეყანა დღითი

დღე უარესდება. დეე, ზეცამ ორ დღეს გოგირდის წვიმა წარმოგვიგზავნოს, მერე — ცეცხლის წვიმა და ყველაფერი გათავდება.

— თქვენ, როგორც ჩანს, მთელი გულითა და სულით გეცოდებათ ის ყმაწვილი, — უთხრა აბატმა.

— დიახ, მე ის ძალიან მიყვარდა, თუმცა უნდა გამოვტყდე, რომ ერთხელ შემშურდა მისი ბედნიერება; მაგრამ გეფიცებით პატიოსნებას, მას შემდეგ მწარედ დავტიროდი მის უბედურ ხვედრს.

ერთ წუთს სიჩუმე ჩამოვარდა. აბატი თავის გამომცდელ თვალებს არ აშორებდა ტრაქტირის პატრონის მოძრავ სახეს.

— თქვენც იცნობდით იმ ყმაწვილს? — განაგრძო კადრუსმა.

— მე დამიძახეს, როცა ის სიკვდილის სარეცელზე იწვა, რათა სარწმუნოების უკანასკნელი ნუგეში მეცა, — უპასუხა აბატმა.

— მაინც, რამ მოკლა?

— სხვა რა მოკლავს ოცდაათი წლის კაცს ციხეში, თუ არა თვით ციხე.

კადრუსმა ღვარად წამოსული ოფლი მოიწმინდა.

— ყველაზე საკვირველი ისაა, რომ დანტესი სიკვდილის სარეცელზე ჯვარცმის წინაშე, რომელსაც ის ეამბორებოდა, მეფიცებოდა, რომ მან არ იცოდა თავისი დაპატიმრების ნამდვილი მიზეზი.

— მართალია, მართალია, — ჩაიჩურჩულა კადრუსმა, — მას არ შეეძლო სცოდნოდა, ბატონო აბატო. იმ ყმაწვილს თქვენთვის მართალი უთქვამს.

— სწორედ იმიტომ დამავალა ნათელი მოვფინო იმ საქმეს, რომლის გამორკვევა თვითონ ვერ შეძლო, რათა აღვადგინო მისი სახელის პატიოსნება, თუ ის რაიმეთი იყო შებღალული.

და აბატის მზერა, რომელიც სულ უფრო და უფრო გამსჭვალავი ხდებოდა, ბურღავდა კადრუსის დანადგლიანებულ სახეს.

— ერთი მდიდარი ინგლისელი, — განაგრძო აბატმა, — რომელსაც იგივე უბედურება სწეოდა, რაც დანტესს და რომელიც ციხიდან მეორე რესტავრაციის დროს გამოუშვეს, ძვირფასი ალმასის პატრონი ყოფილიყო. ციხიდან გამოსვლის დროს მას დანტესისათვის ეს ალმასი ეჩუქებინა, რადგან იგი ნამდვილ ძმასავით უვლიდა როცა ინგლისელი ავად იყო, დანტესმა, იმის მაგივრად, რომ ამ ალმასით მოესყიდა მედილეგეები, რომლებიც უარს არ იტყოდნენ ქრთამის აღებაზე, მაგრამ უღალატებდნენ, ძვირფასი ქვა სათუთად შეინახა გათავისუფლების შემთხვევისათვის; ციხიდან რომ გამოსულიყო, ამ ალმასს გაყიდდა და მაშინვე გამდიდრდებოდა.

— მაშ, როგორც თქვენ ამბობთ, — თქვა კადრუსმა გაბრწყინებული თვალებით, — ალმასი ძვირფასი უნდა იყოს?

— ამქვეყნად ყველაფერი შედარებითია, — უპასუხა აბატმა, — ედმონდისთვის ეს მთელი სიმდიდრე იყო; მას ორმოცდაათი ათას ფრანკად აფასებდნენ.

— ორმოცდაათი ათასი ფრანკი! — შეჰყვირა კადრუსმა, — რა, კაკლისოდენა ხომ არ იყო?

— არა, ცოტა ნაკლები, — უპასუხა აბატმა, — მაგრამ თქვენ თვითონ შეგიძლიათ განსაჯოთ, რადგან ალმასი მე თან მაქვს.

ასე გეგონებოდათ, კადრუსის თვალები აბატის ანაფორაში ეძებენ იმ ქვასო.

აბატმა ჯიბიდან ამოიღო შავი შაგრენის ტყავგადაკრული პატარა კოლოფი, გახსნა და განცვიფრებულ კადრუსს თვალი მოსჭრა მშვენივრად გამოჭედილ ბუდეში ჩასმული ალმასის ბრჭყვიალმა.

— და ეს ორმოცდაათი ათასი ფრანკი ღირს?

— უბუდოდ, რომელიც თავისთავად მეტად ძვირად ფასობს, — უთხრა აბატმა. აბატმა კოლოფი დახურა და ჯიბეში ჩაიდო ალმასი, რომელიც ისევ ბრწყინავდა კადრუსის წარმოდგენაში.

— ბატონო აბატო, მაინც როგორ მოხვდა ეს ქვა თქვენს ხელში? განა ედმონდმა თქვენ თავის მემკვიდრედ დაგტოვა?

— მემკვიდრედ კი არა, ანდერძის აღმასრულებლად, «მე მყავდა სამი მეგობარი და ერთი საცოლეს, — მითხრა მან, — დარწმუნებული ვარ, ოთხივე მწარედ ნაღვლობს ჩემზე, ერთ მათგანს კადრუსი ერქვა.»

კადრუსი შეკრთა.

— «მეორეს, — განაგრძო აბატმა ისეთი სახით, თითქოს ვერ ამჩნევდა კადრუსის ღელვას, — დანგლარს ეძახდნენ, მესამეს, — დაუმატა მან, — თუმცა ჩემი მეტოქე იყო, მაგრამ მასაც ვუყვარდი».

კადრუსის ბაგეზე ჯოჯოხეთურმა ღიმილმა გადაირბინა. მას უნდოდა აბატისათვის სიტყვა შეეწყვეტინებინა.

— მოიცათ, — უთხრა აბატმა, — დამამთავრებინეთ და თუ რაიმე სათქმელი გაქვთ, მერე მითხარით.

— «მესამე, თუმცა ჩემი მეტოქე იყო, მაგრამ მასაც ვუყვარდი. მას ფერნანდი ერქვა; ჩემს საცოლეს კი...» — მე დამავიწყდა მისი საცოლის სახელი.

— მერსედესი, — უთხრა კადრუსმა.

— დიახ, დიახ, სწორედ ასეა, — თქვა აბატმა და ოხვრა ჩაიხშო. — მერსედესი.

— მერე? — ჰკითხა კადრუსმა.

— მომაწოდეთ გრაფინით წყალი, — უთხრა აბატმა.

აბატმა წყალი ჭიქაში ჩაასხა და ცოტა მოსვა.

— რაზე შევჩერდით? — ჰკითხა მან, როდესაც ჭიქა კვლავ მაგიდაზე დადგა.

— საცოლეს მერსედესი ერქვა.

— დიახ, დიახ; — «თქვენ მას ნახავთ მარსელში»... ყოველივე ამას სულ დანტესი ამბობდა, ხომ ხვდებით?

— ძალიან კარგად.

— «თქვენ გაყიდით ამ ალმასს და ფულს გაუყოფთ ჩემს ხუთ მეგობარს, ადამიანებს, რომლებსაც მე ვუყვარდი».

— რატომ ხუთ ნაწილად? — ჰკითხა კადრუსმა: — თქვენ მხოლოდ ოთხი დამისახელეთ.

— იმიტომ, რომ მეხუთე, როგორც მე მითხრეს, გარდაცვლილა... მეხუთე დანტესის მამა იყო.

— საუბედუროდ, ეგ მართალია, — თქვა კადრუსმა, რომელსაც ორი ერთმანეთის საწინააღმდეგო გრძნობა ქენჯნიდა, — საწყალი მოხუცი გარდაიცვალა.

— მე ეს მარსელში გავიგე, — უთხრა აბატმა და შეეცადა გულგრილი გამომეტყველება მიეღო, — უკვე კარგა ხანია გარდაცვლილა, ამიტომ ვერ შევძელი დაწვრილებით გამეგო ყოველივე... იქნება თქვენ იცით რაიმე მოხუცის სიკვდილის შესახებ.

— მაშ, ვინ უნდა იცოდეს, თუ არა მე? — უთხრა კადრუსმა, — მე მისი კარის მეზობელი ვიყავი. ოჰ, ღმერთო ჩემო, შვილის დაკარგვიდან ერთი წელიც არ გასულა, რომ საწყალი მოხუცი გარდაიცვალა.

— რითი?

— ექიმები მის ავადმყოფობას, ვგონებ, კუჭის ანთებას ეძახდნენ; ხოლო ადამიანები, რომლებიც მას იცნობდნენ, ამბობდნენ, მწუხარებამ გადაიტანაო. მე კი ვხედავდი, როგორ გარდაიცვალა და ვამბობ, რომ იგი მოკვდა... — კადრუსს ენა დაება.

— რისგან? — შემფოთებით ჰკითხა აბატმა.

— შიმშილმა მოკლა!

— შიმშილმა? — წამოიყვირა აბატმა და წამოხტა. — შიმშილმა! პირუტყვი რომ პირუტყვია, ისიც კი არ კვდება შიმშილისაგან. ქუჩაში მოხეტიალე ძაღლებსაც კი მოწყალე ხელი გადმოუგდებს ხოლმე პურის ნატეხს და ქრისტიანი ადამიანი შიმშილით კვდება იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც თავს ქრისტიანებს უწოდებენ! შეუძლებელია! ეგ შეუძლებელია!

— მე თქვენ სიმართლეს მოგახსენებთ, — თქვა კადრუსმა.

— და ძალიან სცდები, — გაისმა კიბიდან ხმა, — რას ერევი სხვის საქმეში? კადრუსი და აბატი მიბრუნდნენ და კიბის მოაჯირთან დაინახეს კარკონტას გაფითრებული სახე. ის იქამდე ჩოჩვით წამოსულიყო, კიბის ზედა საფეხურზე ჩამომჯდარს თავი მუხლებში ჩაერგო და ყურს უგდებდა მათ საუბარს.

— შენ თვითონ რას ერევი სხვის საქმეში, დედაკაცო? — უთხრა კადრუსმა, — ბატონი აბატი მე ცნობებს მთხოვს და ზრდილობა მოითხოვს, მივაწოდო.

— მაგრამ სიფრთხილე მოითხოვს, რომ გაჩუმდე. რა იცი, რა განზრახვით გეკითხებიან, შე სულელო, შენა.

— ძალიან კარგი განზრახვით, ქალბატონო, მე ამის თავდები ვარ, — უთხრა აბატმა, — თქვენს მეუღლეს არაფერი აქვს საშიში, ოღონდ გულახდილად ილაპარაკოს.

— დიახ, არაფერი აქვს საშიში! ასე ხდება ხოლმე, იწყებენ ლამაზი დაპირებებით, შემდეგ იმას სჯერდებიან, რომ გთხოვენ არაფრის შიში არ გქონდეთო, მერე მიემგზავრებიან, ისე რომ დაპირების შესრულებაზე არავინ ფიქრობს. ერთ მშვენიერ დილას კი, არ იცი, საიდან, თავს უბედურება დაგატყდება.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, კეთილო ქალბატონო, გარწმუნებთ, ჩემგან არავითარი უბედურება არ მოგელით.

კარკონტამ კიდევ ჩაიბურღლუნა რაღაც, რის გარჩევაც შეუძლებელი იყო, თავი ისევ მუხლებში ჩარგო, ციებისაგან ცახცახი დააწყებინა და საუბარი ქმარს დაუთმო, მაგრამ ცდილობდა არც ერთი სიტყვა არ გამოჰპარვოდა.

ამასობაში აბატმა ცოტა წყალი მოსვა და დამშვიდდა.

— ნუთუ, — ისევ თავიდან დაიწყო მან, — საწყალი მოხუცი ყველამ ისე მიივიწყა, რომ შიმშილისაგან მოკვდა?

— ოჰ, არა, — უთხრა კადრუსმა, — კატალანელ მერსედესს და ბატონ მორელს არ მიუტოვებიათ იგი, მაგრამ საწყალმა მოხუცმა უეცრად შეიჯავრა ფერნანდი, სწორედ ის, — თქვა კადრუსმა ირონიული სიცილით, — რომელიც დანტესმა თავის მეგობრად დაასახელა.

— განა ის მისი მეგობარი არ იყო? — ჰკითხა აბატმა.

— გასპარ, გასპარ! — ჩაიჩურჩულა კიბეზე მჯდომარე ავადმყოფმა ქალმა, — კარგად დაფიქრდი, სანამ რამეს იტყოდე!

მოთმინებიდან გამოსულმა კადრუსმა ხელი ჩაიქნია და ცოლს პასუხი არ აღირსა.

— განა შეიძლება კაცი იმ ადამიანის მეგობარი იყოს, ვისაც საცოლე უნდა წაართვას? — ჰკითხა მან აბატს, — დანტესს ოქროს გული ჰქონდა და ყველა ეს ხალხი თავის მეგობრებად მიაჩნდა. საწყალი ედმონდი! თუმც ძალიან კარგია, რომ არაფერი იცოდა; სიკვდილის წუთებში გაუძნელდებოდა მიეტევებინა მათთვის ასეთი საქციელი... რაც უნდა თქვან, — განაგრძო კადრუსმა, რომლის მეტყველება არ იყო მოკლებული უხემ პოზიციას, — მე მაინც მიცვალებულთა წყევლის უფრო მეშინია, ვიდრე ცოცხალთა სიძულვილის.

— სულელი! — თქვა კარკონტამ.

— განა თქვენთვის ცნობილია, — განაგრძო აბატმა, — რომ მას ფერნანდმა უმტრო?

— ცნობილია!? რასაკვირველია, ცნობილია!

— მაშ თქვით.

— შენი ნებაა, გასპარ, — უთხრა ცოლმა, — როგორც გინდოდეს ისე მოიქეცი, შენ შენი თავის ბატონ-პატრონი ხარ, მაგრამ სჯობდა კი გაჩუმებულიყავი.

— ამჯერად, მე მგონი, შენ მართალი ხარ, დედაკაცო, — უთხრა კადრუსმა.

— მაშ თქვენ არ გინდათ ილაპარაკოთ? — ჰკითხა აბატმა.

— რა საჭიროა! — უპასუხა კადრუსმა, — საწყალი ყმაწვილი რომ ცოცხალი იყოს და ჩემთან მოვიდეს, რათა ერთხელ და სამუდამოდ გაიგოს ვინაა მისი მტერი და ვინ მოყვარე, მაშინ სხვა საქმეა, მაგრამ თქვენ ამბობთ, რომ ის მიწაში წევს. მას უკვე არ ძალუძს არც სიძულვილი და არც შურისძიება. ამიტომ თავი დავანებოთ ყველაფერ ამას.

— მაშ თქვენ გინდათ, — თქვა აბატმა, — რომ იმ ადამიანებმა, ვისაც თქვენ ვერაგ და ყალბ მეგობრად თვლით, ერთგულების ჯილდო მიიღონ?

— მართალი ბრძანდებით, — უთხრა კადრუსმა, — და ესეც არ იყოს, რა არის მათთვის საწყალი ედმონდის მემკვიდრეობა? წვეთი ზღვაში.

— თუ არ ჩავთვლით იმ გარემოებას, რომ ამ ადამიანებს ერთი ხელის მოქნევით შეუძლიათ გაგსრისონ, — თქვა კარკონტამ.

— ეგ როგორ? მაშ ის ხალხი მდიდრები და ყოვლის შემძლენი არიან?

— განა მათ შესახებ არაფერი იცით?

— არა, მომიყევით.

კადრუსი ჩაფიქრდა.

— არა, ეს მართლაც ძალიან გრძელი ამბავია.

— როგორც გენებოთ, ჩემო მეგობარო, შეგიძლიათ არაფერი თქვათ, — უთხრა აბატმა, თითქოს მისთვის სულ ერთი იყო, — გასაგებია, რატომ ყოყმანობთ, თქვენ ისე იქცევით, როგორც მოიქცეოდა ყველა პატიოსანი ადამიანი. მათზე ნულარ ვილაპარაკებთ. რა მქონდა მე დავალებული? შემესრულებინა მომაკვდავის უკანასკნელი თხოვნა. მაშ, ასე, მე გავყიდი ამ ალმასს.

მან ჯიბიდან ერთხელ კიდევ ამოიღო კოლოფი, გახსნა და კადრუსის ანთებული თვალების წინ კვლავ გაიბრჭყვიალა ალმასმა.

— მოდი აქ, დედაკაცო, უყურე ერთი, — უთხრა კადრუსმა ჩახლეჩილი ხმით.

— ალმასი? — იკითხა კარკონტამ და წამოდგა. იგი საკმაოდ მტკიცე ნაბიჯით დაეშვა კიბეზე, — რა ალმასია?

— განა ვერ გაიგონე, დედაკაცო? — ჰკითხა კადრუსმა, — ეს ალმასი ედმონდმა ჩვენ გვიანდერმა: ჯერ ერთი — თავის მამას, შემდეგ თავის სამ მეგობარს: ფერნანდს, დანგლარს, მე და თავის საცოლე მერსედესს. ალმასი ღირს ორმოცდაათი ათასი ფრანკი.

— ოჰ, რა მშვენიერი ქვაა! — თქვა ქალმა.

— მაშ, მისი ღირებულების მეხუთედი ჩვენ გვეკუთვნის? — ჰკითხა აბატს კადრუსმა.

— დიახ, — უპასუხა აბატმა, — ამას ემატება კიდევ დანტესის მამის წილი, რომელიც, მე მგონია, უფლება მაქვს თქვენ ოთხს შორის გავანაწილო.

— რატომ ოთხს შორის? — იკითხა კარკონტამ.

— იმიტომ, რომ თქვენ ოთხნი ხართ ედმონდის მეგობრები.

— გამცემლები მეგობრები არ არიან! — ყრუდ ჩაიბურტყუნა კარკონტამ.

— მეც ამას ვამბობდი, — თქვა კადრუსმა, — გამცემის, დამნაშავის დაჯილდოება, ეს ცოდვია, მკრეხელობაა.

— თქვენ გსურთ ასე, — უთხრა მშვიდად აბატმა და ალმასი ისევ თავის ანაფორის ჯიბეში შეინახა. — ახლა მომეცით ედმონდის მეგობრების მისამართი, რომ შევძლო მისი უკანასკნელი სურვილის შესრულება.

კადრუსს სახეზე ოფლი ღვარად ჩამოსდიოდა. აბატი წამოდგა, კარისკენ წავიდა, რათა ცხენისთვის შეეხედა, და შემდეგ ისევ თავის ძველ ადგილს დაუბრუნდა. კადრუსი და მისი ცოლი ერთმანეთს უაზრო გამომეტყველებით შესცქეროდნენ.

— ალმასი შეიძლება მარტო ჩვენ დაგვრჩეს, — თქვა კადრუსმა.

— შენ ასე გგონია? — ჰკითხა ქალმა.

— სასულიერო პირი არ მოგვატყუებს.

— როგორც გინდოდეს, ისე მოიქეცი, — უთხრა ცოლმა, — მე არ ვერევი მაგ საქმეში. ის ისევ კიბეს აჰყვია, შეამცივნა და, სიცხის მიუხედავად, კბილს კბილზე აცემინებდა. უკანასკნელ საფეხურზე ქალი შეჩერდა.

— კარგად დაუფიქრდი, გასპარ, — გადმოსძახა მან.

— მე უკვე გადაწყვიტე, — უპასუხა კადრუსმა.

კარკონტა ოთახში შევიდა და ამოიოხრა. ისმოდა ფეხის ნაბიჯებით გამოწვეული იატაკის ჭრიალი, სანამ ქალი სავარძლამდე მივიდოდა, რომელშიც მძიმედ ჩაეშვა.

— რა გადაწყვიტეთ? — ჰკითხა აბატმა.

— ყველაფერი გიამბოთ.

— მართალი გითხრათ, ამაზე უკეთესს ვერაფერს იზამთ, — უთხრა მღვდელმა, — იმიტომ კი არა, თითქოს მე იმის გაგება მინდოდეს, რის დამალვაც თქვენ გსურთ; არა, თქვენ ამით შემადლებინებთ მემკვიდრეობა გავანაწილო თანახმად მისი სურვილისა, ვინც ეს ანდერძი დატოვა.

— ამის იმედი მაქვს, — უპასუხა კადრუსმა, რომლისთვისაც იმედსა და სიხარბეს ლოყები აეწითლებინა.

— გისმენთ, — წარმოთქვა აბატმა.

— მოიცათ, — თქვა კადრუსმა, — ჩვენ შეიძლება საუბარი შეგვაწყვეტინონ ყველაზე საინტერესო ადგილას და ეს არ არის სასიამოვნო; გარდა ამისა, სხვამ რატომ უნდა იცოდეს, რომ თქვენ აქ იყავით.

კადრუსი კარებთან მივიდა, გადაკეტა და რათა უფრო გულდაჯერებული ყოფილიყო, ღამის ურდული გაუყარა.

ამასობაში აბატს თავისთვის ხელსაყრელი ადგილი აერჩია. კუთხეში მიმჯდარიყო, რათა ჩრდილში ყოფილიყო, მის თანამოსაუბრეს კი შუქი სახეზე უნდა დასცემოდა. მას თავი ჩაექინდრა, ხელები გულზე დაეკრიფა, ან, უკეთ, გადაეჭდო და სმენად გადაქცეულიყო.

კადრუსი ტაბურეტთან მივიდა და აბატის პირდაპირ დაჯდა.

— გახსოვდეს, რომ მე შენთვის არაფერი დამიძალებია, — გაისმა კარკონტას აკანკალებული ხმა, თითქოს მისთვის იატაკი გამჭვირვალე იყო და ხედავდა, რა ხდებოდა ქვემოთ.

— ძალიან კარგი, ძალიან კარგი, — თქვა კადრუსმა, — ამაზე ნულარ ვილაპარაკებთ, მე ყველაფერს ჩემს თავზე ვიღებ.

VI

ამბავი

— უპირველეს ყოვლისა, ბატონო აბატო, ერთი აღთქმა უნდა მომცეთ, — უთხრა კადრუსმა.

— რა აღთქმა? — ჰკითხა აბატმა.

— თუ თქვენ ოდესმე გამოიყენებთ ჩემს მიერ მოწოდებულ ცნობებს, არავინ უნდა იცოდეს, რომ ისინი ჩემგან მოდის. ადამიანები, რომლებზედაც მე უნდა გესაუბროთ, მდიდრები და ძლიერნი არიან და თითოეულს რომ დამაკარონ, შუშასავით დამამსხვრევენ.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა აბატმა, — მე მღვდელი ვარ და აღსარების საიდუმლოება ჩემს გულშივე კვდება; გახსოვდეთ, ჩვენ მხოლოდ ერთი მიზანი გვაქვს — ღირსეულად შევასრულოთ ჩვენი მეგობრის უკანასკნელი სურვილი; ილაპარაკეთ ისე, რომ ნურავის დაინდობთ, მაგრამ სიმულვილის გარეშე; თქვით სიმართლე და მხოლოდ სიმართლე. მე არ ვიცნობ და, ალბათ, არც არასოდეს გავიცნობ იმ ადამიანებს, რომლებზედაც თქვენ უნდა მომიტხროთ; ესეც არ იყოს, მე იტალიელი ვარ და არა ფრანგი; ვეკუთვნი ღმერთს და არა ადამიანებს; მე უნდა დავბრუნდე ჩემს მონასტერში, საიდანაც მხოლოდ იმიტომ გამოვედი, რომ მიცვალებულის უკანასკნელი სურვილი შემესრულებინა.

როგორც ჩანდა, ასეთმა დამაჯერებელმა დაპირებამ კადრუსს ცოტაოდენი რწმენა ჩაუწერა.

— კარგი, — უთხრა მან, — ასეთ შემთხვევაში კიდევ უფრო მეტს გეტყვით, მე თქვენ უნდა დაგარწმუნოთ, რომ ის მეგობრობა, რომელიც საწყალ ედმონდს გულწრფელ და თავდადებულ მეგობრობად მიაჩნდა, ნამდვილად ასეთი არ იყო.

— გთხოვთ, მამამისიდან დავიწყოთ, — უთხრა აბატმა, — ედმონდი მე ბევრს მელაპარაკებოდა მოხუცზე, რომელიც მას უსაზღვროდ უყვარდა.

— ეს სამწუხარო ამბავია, — თქვა კადრუსმა და თავი გაიქნია, — დასაწყისი, ალბათ, იცით.

— დიახ, — უპასუხა აბატმა, — ედმონდი მე ყველაფერს მომიყვა იმ წუთამდე, სანამ მას მარსელის ახლო მდებარე პატარა ტრაქტირში დააპატიმრებდნენ.

— «რეზერვში!» ოჰ, ღმერთო ჩემო! თითქოს ახლა ხდებოდეს, ისე ვხედავ ყველაფერს.

— ეს, ვგონებ, ნიშნობის დღეს იყო, არა?

— დიახ, და მხიარულად დაწყებულ ნიშნობას სამწუხარო დასასრული მოჰყვა.

პოლიციის კომისარი ოთხი ჯარისკაცის თანხლებით შემოვიდა და დანტესი დააპატიმრეს.

— აი, მეც აქამდე ვიცი, — უთხრა მღვდელმა: — დანტესმა იცოდა მხოლოდ ის, რაც პირადად მას შეეხებოდა, რადგან ის ხუთი ადამიანი, რომელიც მე დაგისახელეთ, მას შემდეგ აღარ უნახავს და არც არაფერი გაუგონია მათ შესახებ.

— მამ ასე. დანტესის დაპატიმრების შემდეგ ბატონი მორელი სწრაფად წავიდა ამბის გასაგებად და მეტად სამწუხარო ცნობა მოიტანა. დანტესის მამა სახლში მარტო დაბრუნდა, და ტირილით გაიხადა სადღესასწაულო ტანისამოსი. მთელი დღის განმავლობაში ოთახში ბოლთასა სცემდა და მესმოდა, როგორ დადიოდა იგი მთელი ღამის განმავლობაში; უნდა გითხრათ, რომ არც მე მძინებია; უბედური მამის მწუხარება მტანჯავდა, თითოეული მისი ნაბიჯი გულს მისერავდა, თითქოს ჩემს გულის ფიცარზე დადიოდა.

მეორე დღეს მერსედესი მარსელში მოვიდა, რათა ბატონი ვილფორისათვის მფარველობა ეთხოვა; იგი ვერაფერს გახდა; უკან დაბრუნებისას მერსედესმა ინახულა მოხუცი, რომელიც მას დადარდიანებული და გატეხილი დახვდა. როდესაც ქალიშვილმა გაიგო, რომ მას მთელი ღამის განმავლობაში თვალი არ მოეხუჭა და გუმინდელს აქეთ ლუკმა არ ჩაედო პირში, მოინდომა თავის სახლში წაეყვანა და იქ მოევლო, მაგრამ მოხუცი არაფრის გულისათვის არ თანხმდებოდა.

«— არა, — უთხრა მან, — არა, მე არ მივატოვებ ამ სახლს; ჩემ საწყალ ბავშვს ამქვეყნად მე ყველაზე მეტად ვუყვარვარ, და ციხიდან თუ გამოვიდა, პირველად ჩემთან მოირბენს. რას იტყვის, შინ რომ არ დავუხვდეთ?»

ყველაფერ ამას მე ვისმენდი კიბის თავზე, რადგან ძალიან მინდოდა, მერსედესს დაეყოლიებინა მოხუცი, თან გაჰყოლოდა. მისი ფეხის ნაბიჯები მთელი დღის განმავლობაში გაისმოდა ჩემი ოთახის თავზე და ერთი წუთითაც არ მამლევდა მოსვენებას.

— განა თქვენ არ ადიოდით ხოლმე მოხუცთან, რათა დაგემშვიდებინათ იგი? — ჰკითხა მღვდელმა.

— ეჰ, ბატონო აბატო! — უპასუხა კადრუსმა, — შეგიძლიათ დაამშვიდოთ მხოლოდ ისეთი ადამიანი, რომელიც ეძებს სიმშვიდეს; ის კი არ ეძებდა მას; ესეც არ იყოს, მე მგონია, მოხუცს არ სიამოვნებდა ჩემი დანახვა, არ ვიცი კი რატომ. ერთ ღამეს, როდესაც მისი ქვითინი გავიგონე, ვეღარ მოვითმინე და ზემოთ ავედი; მაგრამ კარებს რომ მივუახლოვდი, უკვე აღარ ტიროდა, ლოცულობდა. ბატონო აბატო, მე არ შემიძლია გადმოგცეთ, რა მჭევრმეტყველური სიტყვებით ლაპარაკობდა იგი, რა შესაბრალისი იყო მისი მუდარა. ეს უფრო მეტი იყო, ვიდრე ლოცვა, უფრო მეტი, ვიდრე მწუხარება. მეც კი, ადამიანმა, რომელიც არც მუზმუხელა ვარ და არც იეზუიტები მიყვარს, ამ დღეს ვუთხარი ჩემს თავს: «მართლაც რა ბედნიერებაა, რომ მარტო ვარ და კეთილმა ღმერთმა შვილი არ მომცა; მეც რომ ისეთი მწუხარება განმეცადა, როგორსაც ის საწყალი მოხუცი განიცდის, ვერც ჩემს მეხსიერებაში და ვერც ჩემს გულში ვერ ვიპოვიდი ისეთ სიტყვებს, რომლებითაც ის ღმერთს ელაპარაკებოდა და ამიტომ ტანჯვის ასაცილებლად პირდაპირ ზღვაში გადავვარდებოდი».

— საწყალი მამა, — ჩაიჩურჩულა მღვდელმა.

— დღითი დღე სულ უფრო და უფრო განმარტოებულ ცხოვრებას ეძლეოდა. მის სანახავად ხშირად მოდიოდნენ ბატონი მორელი და მერსედესი, მაგრამ კარები დაკეტილი ხვდებოდათ. მე დარწმუნებული ვიყავი, რომ ის შინ იყო, მაგრამ პასუხს არ ამლევდა. ერთ დღეს მან უღალატა თავის ჩვეულებას და მერსედესი მიიღო. საწყალი გოგო, თვითონ სასოწარკვეთილი, მოხუცის გამხნევებას ცდილობდა.

«— დამიჯერე, ჩემო შვილო, — უთხრა მოხუცმა ქალს, — იგი მკვდარია; ჩვენ კი არ უნდა ვუცადოთ მას, არამედ იგი გვიცდის ჩვენ; მე ბედნიერი ვარ, რომ ასაკით შენზე ხნიერი ვარ და, რასაკვირველია, პირველი შევხვდები მას.»

— რაგინდ კეთილი იყოს კაცი, თავს გაანებებს ისეთ ადამიანებთან შეხვედრას, რომელნიც მას ყოველთვის ცუდ გუნებაზე აყენებენ. ეს ამბავი იმით დამთავრდა, რომ მოხუცი დანტესი სულ მარტო დარჩა. მე მერე აღარ მინახავს, რომ მასთან ვინმე ასულიყო, უცნობი ადამიანების გარდა, რომლებიც დროდადრო აკითხავდნენ ხოლმე და ზემოდან რაღაც ცუდად დაფარული ბოხჩებით ბრუნდებოდნენ. მალე მივხვდი, რა იყო ამ ბოხჩებში: ის ნელ-ნელა ყიდდა ყველაფერს, რაც კი გააჩნდა, რათა ლუკმაპური ეშოვა. ბოლოს ამ კეთილ კაცს წვრილმანებილა დარჩა და ბინის ვალი დაედო. სახლის პატრონი გასახლებით ემუქრებოდა. მოხუცმა სთხოვა, კიდევ ერთი კვირა დაეცლია, ისიც დათანხმდა. ასე დაწვრილებით ეს ამბები იქიდან ვიცი, რომ დანტესის მამის ოთახიდან გამოსულმა სახლის პატრონმა ჩემთან შემოიარა და თვითონ მიაშობო.

ამის შემდეგ სამი დღის განმავლობაში კიდევ მესმოდა, როგორ დადიოდა მოხუცი ჩვეულებისამებრ, მაგრამ მეოთხე დღეს უკვე აღარაფერი გამიგონია. მე გავბედე მასთან ასვლა. კარი დაკეტილი დამხვდა. გასაღების ჭუჭრუტანაში დავინახე მისი გაფითრებული და ტანჯული სახე, ვიფიქრე, ალბათ, ავად გახდა-მეთქი. წავედი, მორელი გავაფრთხილე და იქიდან მერსედესთან გავიქეცი. ორივენი მყისვე მასთან გაჩნდნენ.

ბატონმა მორელმა ექიმი მოუყვანა, რომელმაც ავადმყოფს კუჭ-ნაწლავის ანთების დიაგნოზი დაუსვა და დიეტა დაუნიშნა. მე ამ დროს იქ ვიყავი, ბატონო აბატო, და არ დამავიწყდება, როგორ გაელიმა მოხუცს ექიმის ამ მითითებაზე.

ამის შემდეგ აღარ კეტავდა კარს, უკვე კანონიერი უფლება ჰქონდა, არ ეჭამა; ექიმმა ხომ მას დიეტა დაუნიშნა.

აბატს ყრუ ოხვრა აღმოხდა.

— ხომ გაინტერესებთ ეს ამბავი, ბატონო აბატო? — ჰკითხა კადრუსმა.

— დიახ, — უპასუხა აბატმა, — ძალიან გულის ამაჩუყებელია.

— მერსედესი მეორედ მოვიდა მოხუცთან. იგი ისე გამოცვლილი დაუხვდა, რომ ხელახლა მოინდომა მისი წაყვანა. ბატონი მორელიც ამავე აზრისა იყო და უნდოდათ, ძალათი წაეყვანათ, მაგრამ მოხუცმა ისეთი ყვირილი ატეხა, რომ შეშინდნენ. მერსედესი მის საწოლთან დარჩა. ბატონი მორელი გავიდა და კატალანელ ქალიშვილს ანიშნა, ფულით სავსე ქისას ბუხარზე ვტოვებო. ექიმის დანიშნულებით გამხნეებულ მოხუცს პირში ლუკმის ჩადება არ უნდოდა. ბოლოს, ცხრა დღის მარხულობის შემდეგ, იგი გარდაიცვალა. სიკვდილის წინ წყევლა-კრულვას უგზავნიდა იმათ, ვინც მისი უბედურების მიზეზი იყო. მოხუცმა მერსედესს ერთი რამ სთხოვა:

«თუ ოდესმე ნახავთ ჩემს ედმონდს, უთხარით, რომ მის ლოცვაში აღმომხდა სულიო».

აბატი წამოდგა, ოთახში გაიარ-გამოიარა და აკანკალებული ხელი გამმრალ ყელთან მიიტანა.

— და თქვენ ფიქრობთ, რომ ის გარდაიც...

— შიმშილით... ბატონო აბატო, შიმშილით, — თქვა კადრუსმა. — მე ამაში ისე ვარ დარწმუნებული, როგორც იმაში, რომ ჩვენ აქ ორივენი ქრისტიანები ვართ.

აბატმა მოკრუნჩხული ხელი წყლით ნახევრად სავსე ჭიქას სტაცა, ერთი მოსმით გამოცალა და აწითლებული თვალებითა და გაფითრებული სახით ისევ თავის ადგილზე დაჯდა.

— დამეთანხმებით, რომ ეს დიდი უბედურებაა, — თქვა მან ყრუ ხმით.

— მით უმეტეს, რომ ამაში ადამიანები არიან დამნაშავენი და არა ღმერთი.

— გადავიდეთ იმ ადამიანებზე, — უთხრა აბატმა, — მაგრამ გახსოვდეთ, — დაუმატა მან თითქმის მუქარით, — თქვენ თავს იდეთ ყველაფერი მითხრათ. აბა, ვინ არიან ის ადამიანები, რომლებმაც შვილი სასოწარკვეთილებით მოკლეს, მამა კი — შიმშილით?

— ორი მისი მოშურნე, ფერნანდი და დანგლარი.

— სანამდე მიიყვანა ისინი შურმა? თქვით!

— მათ დააბეზღეს ედმონდი, ბონაპარტისტების ჯაშუშიაო.

— კი მაგრამ, ამ ორიდან რომელმა დააბეზღა, რომელია ნამდვილი დამნაშავე?

— ორივე, ბატონო; ერთმა დაწერა წერილი, მეორემ ფოსტაში ჩააგდო.

— სად დაიწერა ეს წერილი?

— «რეზერვში», ნიშნობის წინა დღეს.

— სწორედ ასეა, სწორედ ასეა, — ჩაიხურჩულა აბატმა, — ოჰ, ფარია! ფარია! რა კარგად იცნობდი შენ ადამიანებს და მათ საქმიანობას!

— რას ამბობთ, ბატონო? — ჰკითხა კადრუსმა.

— არაფერს, განაგრძეთ, — უთხრა მღვდელმა.

— დანგლარმა, რათა მისი ხელი არ ეცნოთ, დაბეზღების ბარათი მარცხენა ხელით დაწერა, ფერნანდმა კი ის ფოსტაში წაიღო.

— კი მაგრამ, თქვენ ხომ იქ იყავით, — წამოიყვირა უცებ აბატმა.

— მე? — უთხრა გაკვირვებულმა კადრუსმა, — ვინ გითხრათ, რომ მე იქ ვიყავი.

აბატი მიხვდა, რომ მეტისმეტი მოუვიდა.

— არავინ, — უთხრა მან, — მაგრამ ადამიანი თვითონ უნდა იყოს მოწმე, რომ ასე დაწვრილებით იცოდეს ამბები.

— ეს მართალია, — უპასუხა კადრუსმა ყრუ ხმით, — მე იქ ვიყავი.

— და თქვენ წინააღმდეგობა არ გაუწიეთ ასეთ საზიზღრობას? მაშ, თქვენც მათი თანამონაწილე ყოფილხართ.

— ბატონო ჩემო, — უპასუხა კადრუსმა, — მათ ისე დამათვრეს, რომ თითქმის სულ დავკარგე ჭკუა. მე ყველაფერს ისე ვხედავდი, როგორც ბურანში და ვლასპარაკობდი ყველაფერ იმას, რაც შეეძლო ეთქვა ჩემს მდგომარეობაში მყოფს. მაგრამ ორივემ მიპასუხა: ვიხუმრეთ და ამ ხუმრობას შედეგი არ მოჰყვებაო.

— მაგრამ მეორე დღეს, ბატონო ჩემო, მეორე დღეს ხომ დაინახეთ, რომ ამას შედეგი მოჰყვა და თქვენ მაინც არაფერი თქვით; თქვენც ხომ იქ იყავით, როდესაც დანტესი დააპატიმრეს.

— დიახ, ბატონო, მე იქ ვიყავი და ლაპარაკიც დავაპირე, მინდოდა ყველაფერი მეთქვა, მაგრამ დანგლარმა გამაჩერა.

«— ვთქვით დამნაშავე გამოდგა, — მითხრა მან, — იქნებ ის მართლაც იყო კუნძულ ელბაზე და დავალებული ჰქონდა პარიზში ბონაპარტისტული კომიტეტისათვის წერილის გადაცემა. თუ მას ეს წერილი აღმოუჩინეს, მის დამცველებს მის თანამოაზრეებად მიიღებენ». უნდა გამოგიტყდეთ, ისეთი საშინელი დრო იყო, რომ შემემინდა, პოლიტიკურ საქმეებში არ გავბმულიყავი და გავჩუმდი. ეს ლაჩრობა იყო ჩემის მხრივ, ამას ვაღიარებ, მაგრამ არ მომსვლია ბოროტებით.

— მესმის; თქვენ ხელები დაიბანეთ, ეს არის და ეს.

— დიახ, ბატონო, და ამის გამო სინდისი დღისითა და ღამით მქენჯნის. გეფიცებით, ხშირად ვევედრები ღმერთს, მაპატიოს ეს დანაშაული, მით უმეტეს, რომ მთელი ჩემი ცხოვრების მანძილზე ეს ერთადერთი საქციელია, რომლისთვისაც ჩემს თავს სერიოზულად ვკიცხავ, და ეჭვი არ არის, იგია მთელი ჩემი უბედურების მიზეზი. მე ვცდილობ, გამოვისყიდო ჩემი წუთიერი ეგოიზმი, ამიტომაც არის, რომ ყოველთვის, როცა კარკონტა ბედს უჩივის, მე ვეუბნები: — გაჩუმდი, კარკონტა, ალბათ, ღმერთს ასე სურს-მეთქი.

და კადრუსმა გულწრფელი სინანულით თავი ჩაქინდრა.

— კარგი, — უთხრა აბატმა, — თქვენ გულახდილად ლაპარაკობდით და თქვენი ასეთი მონანიება პატიებას იმსახურებს.

— საუბედუროდ, — უთხრა კადრუსმა, — ედმონდი გარდაიცვალა და მას ჩემთვის არ უპატიებია.

— მან არაფერი იცოდა, — თქვა აბატმა.

— მაგრამ ახლა შეიძლება მან უკვე იცის; ამბობენ, მკვდრებმა ყველაფერი იციანო. ერთ წუთს სიჩუმე ჩამოვარდა; აბატი წამოდგა და ჩაფიქრებულმა ოთახში რამდენჯერმე გაიარ-გამოიარა. შემდეგ ისევ თავის ადგილს დაუბრუნდა.

— თქვენ მე რამდენჯერმე მიხსენეთ ვიღაც ბატონი მორელი, — თქვა მან, — ვინ არის იგი?

— ეს არის «ფარაონის» მფლობელი, დანტესის პატრონი.

— კი მაგრამ, რა როლს თამაშობდა იგი მთელ ამ უბედურ საქმეში? — იკითხა აბატმა.

— პატიოსანი ვაჟკაცის და გულისხმიერი ადამიანის როლს. მან დანტესის გულისათვის ერთი ოთხჯერ მაინც აღძრა შუამდგომლობა. როდესაც დაბრუნდა იმპერატორი, ის წერდა, თხოულობდა, იმუქრებოდა ისე დაბეჯითებით, რომ მეორე რესტავრაციის დროს თვითონ მას, როგორც ბონაპარტისტს, ძალიან სდევნიდნენ. როგორც გითხარით, ბატონი მორელი ერთი ათჯერ მაინც იყო დანტესის მამასთან იმ

მიზნით, რომ თან წაეყვანა, ისიც გითხარით, რომ მისი სიკვდილის წინა დღეს, თუ ორი დღით ადრე, მან ფულით სავსე ქისა დატოვა ბუხარზე. ამ ფულით გავისტუმრეთ მოხუცის ვალი, ამავე ფულით დავასაფლავეთ იგი. ასე რომ, საწყალი მოხუცი ისე მოკვდა, რომ არავის დასწოლია ტვირთად, ისევე როგორც სიცოცხლეში არავინ შეუწუხებია. მე დღესაც კი მაქვს შენახული წითელი ძაფით ნაქსოვი ის დიდი ქისა.

— ბატონი მორელი ისევ ცოცხალია? — იკითხა აბატმა.

— ცოცხალია, — უპასუხა კადრუსმა.

— დარწმუნებული ვარ, ღმერთმა გადაუხადა სიკეთე! ის, ალბათ, მდიდარია...
ბედნიერი.

კადრუსს მწარედ გაეღიმა.

— როგორ, ბატონი მორელი უბედურია? — შესძახა აბატმა.

— გაღატაკების პირზეა, ბატონო აბატო, უფრო მეტიც, პატივის აყრა მოელის.

— რატომ?

— საქმე შემდეგშია, — დაიწყო კადრუსმა, — მოიპოვა რა ოცდახუთი წლის შრომის წყალობით საპატიო ადგილი მარსელის ვაჭრებს შორის, ბატონი მორელი სრულიად გაღარიბდა. მან ერთი წლის განმავლობაში ხუთი გემი დაკარგა, სამჯერ გაკოტრდა და ახლა მთელ იმედებს იმ «ფარაონზე» ამყარებს, რომელზედაც საწყალი დანტესი იყო კაპიტნად. ის უნდა დაბრუნდეს კომენილითა და ინდიგოთი დატვირთული. თუ მან ეს გემიც დაკარგა, დაიღუპება.

— იმ უბედურს ცოლ-შვილი ჰყავს?

— დიახ, მას ჰყავს ცოლი, რომელიც ყოველივე ამას იტანს, ვით წმინდანი; მას ჰყავს ქალიშვილი, იგი უნდა გაჰყოლოდა კაცს, რომელიც უყვარდა, მაგრამ ახლა ამ უკანასკნელს მშობლები ნებას არ აძლევენ, ითხოვოს გაღარიბებული ქალიშვილი. მორელს ჰყავს ვაჟიშვილიც, იგი ოფიცერია. მაგრამ თქვენ ხომ გესმით, ყოველივე ეს კი არ ანელებს, არამედ აორკეცებს მის მწუხარებას. ის რომ მარტო იყოს, შუბლში ტყვიას იკრავდა და გათავდა, ყველაფერი მორჩებოდა.

— ეს საშინელებაა, — ჩაილაპარაკა აბატმა.

— აი, ბატონო აბატო, როგორ აჯილდოებს ღმერთი სიკეთეს, — უთხრა კადრუსმა, — შემომხედეთ, მე არასოდეს ცუდი არ გამიკეთებია, გარდა იმ ამბისა, რაც წელან გითხარით და მაინც გავღატაკდი; მე მომელის, იმის მოწმე გავხდი, როგორ მოკვდება ჩემი ცოლი ციებისაგან და ვერაფრით ვეხმარები; მეც, ალბათ, დანტესის მამასავით შიმშილით ამომხდება სული, დანგლარი და ფერნანდი კი ყელამდე ოქროებში სხედან.

— ეგ როგორ?

— იმიტომ, რომ ბედმა გაუღიმათ, პატიოსან ადამიანებს კი არასოდეს ღმერთი იმედს არ უმართლებს.

— რა მოუვიდა დანგლარს? მთავარ დამნაშავეს? ის ხომ წამქეზებული იყო?

— რა მოუვიდა? ის მარსელიდან გაემგზავრა და, ბატონი მორელის რეკომენდაციით, რომელმაც არაფერი იცოდა, ესპანეთის ერთ ბანკირს დაუდგა აგენტად. ესპანეთის ომის დროს მოიჯარეობას მიჰყო ხელი და გამდიდრდა. ამ ფულით მან დაიწყო ბირჟაზე თამაში, რითაც გაასამკვეცა თავისი კაპიტალი და როდესაც მისი პირველი ცოლი, მისივე ბანკირის ქალიშვილი, გარდაიცვალა, მან ცოლად შეირთო ბატონ დე ნარგონის ქვრივი, ახლანდელი მეფის კამერჰერის ბატონ დე სერვიეს ქალიშვილი, რომლის მამაც ამჟამად დიდ პატივშია. ის მილიონერი გახდა, მისცეს ბარონის წოდება; ასე რომ, ის ახლა ბარონი დანგლარია, სასახლე აქვს მონბლანის ქუჩაზე, საჯინიბოში ათი ცხენი უბია, მოსაცდელ ოთახში ექვსი მსახური უდგას და, ვინ იცის, სკივრებში რამდენი მილიონი ფული აქვს ჩაწყობილი.

— ოჰო! — თქვა აბატმა უცნაური ინტონაციით, — მაშ, ის ბედნიერია?

— ბედნიერი? ვის შეუძლია ამის თქმა? უბედურება თუ ბედნიერება — ეს კედლების საიდუმლოებაა: კედლებს აქვთ ყურები, მაგრამ არ აქვთ ენა. თუ სიმდიდრე ბედნიერებაა, დანგლარი ბედნიერი უნდა იყოს.

— ფერნანდი?

— ფერნანდს კიდეც უფრო მეტად გაუღიმა ბედმა.

— უნდა გამოგიტყდეთ, მაცვიფრებს, როგორ შეძლო გამდიდრება საწყალმა კატალანელმა მეთევზემ, ყოველივე სახსარს, განათლებას მოკლებულმა.

— ეს ყველას აცვიფრებს; მის ცხოვრებაში, ალბათ, რაღაც უცნაური საიდუმლოებაა, რომელიც არავინ იცის.

— მაინც, რა ხილული გზებით მიაღწია მან სიმდიდრესა და მაღალ მდგომარეობას?

— მან ორივე მოიპოვა, ბატონო აბატო, ორივე, სიმდიდრეცა და მაღალი მდგომარეობაც.

— ასე მხოლოდ ზღაპრებში ხდება ხოლმე.

— მართალია, ეს ზღაპარსა ჰგავს, მაგრამ მისმინეთ და ყველაფერს გაიგებთ: რამდენიმე დღით ადრე იმპერატორის დაბრუნებამდე ფერნანდი წვევამდელებში მოხვდა. ბურბონებმა ის კატალანში დატოვეს. მაგრამ დაბრუნდა ნაპოლეონი და მან განკარგულება გასცა, სასწრაფო გაწვევა მოეწყო და ფერნანდი იძულებული გახდა ჯარში წასულიყო; მეც წავედი; მაგრამ რაკი მე ფერნანდზე უფროსი ვიყავი, და ამავე დროს ჩემს უბედურ ცოლთან ახლადჯვარდაწერილი, საფრანგეთის სანაპიროს დასაცავად გამგზავნეს. ფერნანდი მოქმედ არმიამი მოხვდა. თავის პოლკს საზღვარგარეთ გაჰყვა და ლინის¹ (1 ლინი — სოფელი ბელგიაში, სადაც ნაპოლეონმა პრუსიელების გენერალი ბლიუხერი დაამარცხა 1815 წლის 16 ივნისს.) ბრძოლებში მიიღო მონაწილეობა.

დამით, ბრძოლების შემდეგ, გუშაგად მდგარიყო ერთ-ერთ გენერალთან, რომელსაც საიდუმლო კავშირი ჰქონდა მოწინააღმდეგესთან. სწორედ იმ საღამოსვე გენერალი ინგლისელების მხარეზე უნდა გადასულიყო თურმე. მას ფერნანდისთვის წინადადება მიეცა, თან გამომყევო, ფერნანდი დათანხმებულიყო, საგუშაგო მიეტოვებინა და გენერალს გაჰყოლოდა.

ნაპოლეონი ტახტზე რომ დარჩენილიყო, ფერნანდს ასეთი საქციელის გამო სამხედრო სასამართლოს გადასცემდნენ, ბურბონების დროს კი დამსახურებად ჩაუთვალეს. ფერნანდი საფრანგეთში დაბრუნდა უმცროსი ლეიტენანტის სამხრეებით და რაკი გენერალი, რომელსაც მეფე წყალობის თვალთ უყურებდა, ფერნანდს თავის მფარველობას არ აკლებდა, მას კაპიტნობა უბოძეს 1823 წელს, ესპანეთის ომის დროს, ანუ სწორედ იმ დროს, როდესაც დანგლარმა დაიწყო თავისი პირველი კომერციული სპეკულაციები. ფერნანდი წარმოშობით ესპანელი იყო. ის გაგზავნეს ესპანეთში, რათა თავისი თანამემამულეების სულიერი განწყობილება გაეგო. იქ შეხვდა დანგლარს, მოელაპარაკა მას, თავის გენერალს დაჰპირდა — როიალისტების დახმარებას მოგიპოვებ დედაქალაქში და პროვინციებშიო, მიიღო მისგან დაპირებები, თავის მხრივ თვითონაც იკისრა რამდენიმე დავალება და თავისი პოლკი გაატარა მხოლოდ მისთვის ცნობილი ხეობით, რომელსაც როიალისტები იცავდნენ; ერთი სიტყვით, ამ მოკლევადიან ლაშქრობაში ფერნანდმა იმდენი დაიმსახურა, რომ ტროკადეროს¹ (1 ტროკადერო — ციხესიმაგრე კადიქსის ყურესთან, რომელიც ფრანგების ჯარმა იერიშით აიღო 1823 წელს.) ალების შემდეგ პოლკოვნიკობა მიანიჭეს, დააჯილდოეს საპატიო ლეგიონის ოფიცრის ჯვრით და გრაფის ტიტული უბოძეს.

— ბედო! ბედო! — ჩაიჩურჩულა აბატმა.

— დიახ, მაგრამ მომისმინეთ, საქმე ამით არ გათავებულა. დამთავრდა ესპანეთის ომი, ხანგრძლივ მშვიდობას შეიძლებოდა ევნო ფერნანდის კარიერისათვის. მხოლოდ ერთი საბერძნეთი აღდგა თურქეთის წინააღმდეგ და დაიწყო ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის. საერთო ყურადღება მიპყრობილი იყო ათენისაკენ. მაშინ მოდაში იყო ბერძნების შეცოდება და მათთვის მხარის დაჭერა. საფრანგეთის მთავრობა მათ აშკარად არ მფარველობდა, მაგრამ, როგორც თქვენთვის ცნობილია, შიგადაშიგ დახმარებას უწევდა. ფერნანდმა მოახერხა, რომ საბერძნეთში წასვლის ნებართვა მიეღო. ამავე დროს იგი ჯარში ითვლებოდა.

რამდენიმე ხნის შემდეგ გავიგეთ, რომ გრაფი დე მორსერი, — ის ამ გვარს ატარებდა, — ალი-ფაშასათან შევიდა სამსახურში გენერალ-ინსტრუქტორის ჩინით. ალი-ფაშა, როგორც თქვენთვის ცნობილია, მოკლეს, მაგრამ მან სიკვდილის წინ უხვად დააჯილდოვა ფერნანდი. გამდიდრებული ფერნანდი საფრანგეთში დაბრუნდა და გენერალ-ლეიტენანტის ჩინი მიიღო.

— ასე რომ, ახლა?.. — ჰკითხა აბატმა.

— ასე რომ, ახლა იგი პარიზში საუცხოო სასახლეში ცხოვრობს ელდერის ქუჩაზე, ოცდაშვიდ ნომერში.

აბატმა პირი გააღო, თითქოს რაღაცის თქმა უნდოდა და თანაც ყოყმანობდა. ბოლოს თავს ძალა დაატანა და ჰკითხა:

— მერსედესი? მე დამარწმუნეს, რომ იგი გაქრა.

— გაქრა, — თქვა კადრუსმა, — ისევე, როგორც ქრება ხოლმე მზე, რომ მეორე დილას მეტი ბრწყინვალეობით ამოანათოს.

— იმასაც ხომ არ გაუღიმა ბედმა? — ჰკითხა აბატმა ირონიული ღიმილით.

— მერსედესი ახლა პარიზის საზოგადოების პირველი ქალბატონია.

— განაგრძეთ, — თქვა აბატმა, — ასე მგონია, ზღაპრულ ამბებს ვისმენ-მეთქი, მაგრამ მე ისეთი არაჩვეულებრივი ამბები მინახავს, რომ, რასაც თქვენ მიაჩნობთ, არ მაკვირვებს.

— მერსედესი პირველად სასოწარკვეთილებაში ჩააგდო იმ მოულოდნელმა უბედურებამ, რომელმაც მას ედმონდი წაართვა. მე თქვენ უკვე გითხარით, როგორ ემუდარებოდა ბატონ დე ვილფორს და როგორ ერთგულებას იჩენდა დანტესის მამის მიმართ. მის სასოწარკვეთილებას ერთი უბედურება კიდევ დაემატა: ფერნანდი ჯარში წაიყვანეს; ქალიშვილმა არ იცოდა მისი დანაშაული და ძმასავით უყვარდა. ფერნანდი გაემგზავრა, მერსედესი მარტო დარჩა. სამი თვე მან ცრემლების ღვრაში გაატარა; არავითარი ცნობა ედმონდის შესახებ, არავითარი ცნობა ფერნანდის შესახებ! იგი მარტოდმარტო იყო სასოწარკვეთილი, მწუხარებისაგან სიკვდილის პირას მისულ მოხუცთან.

ერთ დღეს მერსედესი, ჩვეულებისამებრ, მთელი დღის განმავლობაში მარსელსა და კატალანს შუა იჯდა ორი გზის შესაყარზე და საღამოთი შინ კიდევ უფრო გულგატეხილი მივიდა, ვიდრე ოდესმე; არც მისი შეყვარებული და არც მისი მეგობარი არ დაბრუნდნენ არც ერთი ამ გზიდან. მან არც ერთის და არც მეორის ამბავი არ იცოდა.

უცებ მოეჩვენა, რომ ნაცნობი ნაბიჯები გაიგონა. კარი გააღო და დაინახა უმცროსი ლეიტენანტის მუნდირში გამოწყობილი ფერნანდი.

თუმცა ფერნანდს მერსედესის მიერ დაღვრილი ცრემლების ნახევარიც კი არ ეკუთვნოდა, მაგრამ მის დანახვაზე ქალიშვილს მოეჩვენა, რომ სიცოცხლის ნაწილი დაუბრუნდა. მერსედესმა ფერნანდს ხელი ისეთი სიხარულით სტაცა, რომ ვაჟმა ეს სიყვარულის ნიშნად მიიღო; ნამდვილად ეს სიხარული იმით იყო გამოწვეული, რომ ის მარტო აღარ იყო ამქვეყნად, რომ, ბოლოს, ამდენი მარტოობის შემდეგ, მეგობარს ხედავდა. გარდა ამისა, ისიც უნდა ითქვას, რომ მას არასოდეს ეზიზღებოდა ფერნანდი,

თუმცა არ უყვარდა; ეს იყო და ეს. მერსედესის გული ეკუთვნოდა სხვას, ეს სხვა არ ჩანდა... გამქრალიყო... და შეიძლება მკვდარიც იყოს. ამის გაფიქრებაზე მერსედესს ქვითინი აუვარდებოდა ხოლმე და სიმწრისაგან ხელებს იმტვრევდა. მაგრამ ეს აზრი, რომელსაც იგი სხვა დროს უარყოფდა, თუ ვინმე ეტყოდა ამას, ახლა თავისთავად მოსდიოდა თავში. მოხუცი დანტესიც ხომ გამუდმებით ჩასჩიჩინებდა: «ჩვენი ედმონდი მოკვდა, ის რომ ცოცხალი იყოს, დაგვიბრუნდებოდაო».

მოხუცი, როგორც უკვე გითხარით, გარდაიცვალა; ის რომ არ მომკვდარიყო, შესაძლებელია მერსედესი არასოდეს გათხოვილიყო სხვაზე, რადგან მოხუცი მას ორგულობას დასწამებდა. ფერნანდმა კარგად იცოდა ეს. ამიტომ, გაიგო თუ არა მოხუცის სიკვდილი, მაშინვე დაბრუნდა. ამჯერად ის მოვიდა ლეიტენანტის ჩინით. პირველი დაბრუნების დროს მას მერსედესისთვის ერთი სიტყვაც არ უთქვამს სიყვარულზე; მეორედ მოსვლაზე გაახსენა, რომ უყვარდა იგი. მერსედესმა სთხოვა, კიდევ ნახევარი წელი დამაცადე, ედმონდს დავუცადო და გამოვიტირო იგიო.

— მართლაც, — თქვა აბატმა მწარე ღიმილით, — ეს ხომ ერთად წელიწად-ნახევარია! რა შეიძლება ითხოვოს ამაზე მეტი ყველაზე გაღმერთებულმა ადამიანმა?

და მან ჩაიჩურჩულა ინგლისელი პოეტის სიტყვები: «Frailty, thy name is woman!»¹. (1 «არარაობავ, დედაკაცი უნდა გერქვას შენ!»)

— ნახევარი წლის შემდეგ, — განაგრძო კადრუსმა, — მან ჯვარი დაიწერა აკულის ეკლესიაში.

— ეს ის ეკლესიაა, სადაც მას ჯვარი უნდა დაეწერა ედმონდთან, — ჩაილაპარაკა მღვდელმა, — მან გამოიცვალა საქმრო, ეს არის და ეს.

— ამრიგად, მერსედესი გათხოვდა, — განაგრძო კადრუსმა, — იგი დამშვიდებული ჩანდა, მაგრამ გული წაუვიდა, როდესაც ჩაუარა «რეზერვს», სადაც წელიწად-ნახევრის წინათ ჯვარს იწერდა მასზე, ვინც ჯერ კიდევ გულის სიღრმეში უყვარდა.

ფერნანდმა მიაღწია ბედნიერებას, მაგრამ სიმშვიდეს — ვერა; მე ვნახე იგი იმ ხანებში; სულ ეშინოდა ედმონდის დაბრუნების. ამიტომ გადაწყვიტა, ცოლი აქაურობას მოეშორებინა და თვითონაც გადახვეწილიყო. კატალანთან ბევრი საფრთხე და ბევრი მოგონება იყო დაკავშირებული.

ქორწილიდან გავიდა ერთი კვირა და ისინი გაემგზავრნენ.

— შეგხვედრიათ თუ არა ოდესმე ამის შემდეგ მერსედესი? — ჰკითხა მღვდელმა.

— დიახ, მე ვნახე ესპანეთის ომის დროს პერპინიაში, სადაც ფერნანდმა დატოვა იგი. მაშინ მერსედესი ვაჟიშვილის აღზრდით იყო გართული.

აბატი შეკრთა.

— ვაჟიშვილის? — ჰკითხა მან.

— დიახ, — უპასუხა კადრუსმა, — პატარა ალბერის.

— კი მაგრამ, შვილი რომ აღეზარდა, — განაგრძო აბატმა, — ჯერ ხომ თვითონ უნდა მიეღო განათლება? მე, როგორც მახსოვს, ედმონდი მეუბნებოდა, ის უბრალო მეთევზის ქალიშვილია, ლამაზი, მაგრამ უსწავლელიო.

— ნუთუ ის ასე ცუდად იცნობდა თავის საცოლეს? — თქვა კადრუსმა, — ბატონო აბატო, თუ გვირგვინით ყოველთვის ყველაზე მშვენიერსა და ყველაზე ჭკვიან თავებს ამკობდნენ, მერსედესს შეეძლო დედოფალი გამხდარიყო. ბედმა იგი მაღლა აიტაცა და ისიც იზრდებოდა თავის სიმდიდრესთან ერთად. ის სწავლობდა ხატვას, მუსიკას, სწავლობდა ყველაფერს. ისე, ჩვენს შორის რომ დარჩეს, მე მგონია, ყოველივე ამას იმიტომ აკეთებდა, რომ თავდავიწყებას მისცემოდა. მერსედესი გონებას ტვირთავდა იმისათვის, რომ შებრძოლებოდა გულში დაგროვილ გრძნობებს. მაგრამ ახლა, ალბათ, ყველაფერს

ბოლო მოვლო, — განაგრძო კადრუსმა, — სიმდიდრემ და პატივმა, ალბათ, დაამშვიდეს მერსედესი. ის მდიდარია, გრაფის მეუღლეა, მაგრამ ამავე დროს...

კადრუსი შეჩერდა.

— ამავე დროს, მე დარწმუნებული ვარ, რომ ის არ არის ბედნიერი, — თქვა კადრუსმა.

— რატომ გგონიათ ასე?

— აი რატომ. როდესაც მე უკვე აღარავითარი გამოსავალი არ მქონდა, ვიფიქრე, წავალ ჩემს ძველ მეგობრებთან, იქნებ რამეს დამეხმარონ-მეთქი. ჯერ დანგლართან მივედი, მან არც კი მიმიღო; შემდეგ — ფერნანდთან; მან მსახურის საშუალებით ასი ფრანკი გამომიგზავნა.

— ასე რომ, თქვენ არც ერთი და არც მეორე არ გინახავთ?

— არა, მაგრამ გრაფინია დე მორსერმა მნახა.

— ეგ როგორ?

— როდესაც მე გამოვდიოდი, ჩემს ფეხებთან ქისა დავარდა; შიგ ოცდახუთი ლუიდორი იდო. მე სწრაფად ავწიე თავი და დავინახე მერსედესი, ის ფანჯარას კეტავდა.

— კი მაგრამ, ბატონი დე ვილფორი?

— ის არასოდეს ყოფილა ჩემი მეგობარი, მე მას არ ვიცნობდი, მისთვის არაფერი მითხოვია.

— ხომ არ იცით, რა ბედი ეწია მას და რა მონაწილეობას ღებულობდა ედმონდის უბედურებაში.

— არა; ვიცი მარტო ის, რომ ედმონდის დაპატიმრებიდან არ გასულა დიდი ხანი, რომ მან ცოლად შეირთო მადმუაზელ დე სენ-მერანი და ჩქარა გაემგზავრა მარსელიდან. ალბათ, მასაც ისევე გაუღიმა ბედმა, როგორც დანარჩენებს: უეჭველია, დანგლარით მდიდარია, ფერნანდით მაღალი მდგომარეობა უჭირავს; როგორც ხედავთ, მარტო მე დავრჩი ღარიბი, გაუბედურებული და ღმერთისაგან მივიწყებული.

— სცდებით, ჩემო მეგობარო, — უთხრა აბატმა, — თქვენ გგონიათ, რომ ღმერთმა დაგივიწყათ, რადგან მისი სამართალი იგვიანებს, მაგრამ, როცა იქნება, იგი გაგვიხსენებს ჩვენ, აი ამის დამამტკიცებელი საბუთიც.

ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე აბატმა ჯიბიდან ალმასი ამოიღო და კადრუსს გაუწოდა.

— აიღეთ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა მან, — გამომართვით ეს ალმასი, რადგან იგი თქვენ გეკუთვნით.

— როგორ, მარტო მე? — შეჰყვირა კადრუსმა, — ოჰ, ბატონო ჩემო, ნუ დამცინით.

— ეს ალმასი უნდა გაგვეყო ედმონდის მეგობრებს შორის. ედმონდს ჰყავდა მარტო ერთი მეგობარი, მაშასადამე, გაყოფა შეუძლებელია. გამომართვით ეს ალმასი და გაყიდეთ; როგორც უკვე გითხარით, ის ორმოცდაათი ათასი ფრანკი ღირს, და ეს ფული, დარწმუნებული ვარ, თქვენ სილატაკისაგან გიხსნით.

— ბატონო აბატო, — თქვა კადრუსმა და მორცხვად გაუწოდა ცალი ხელი, მეორეთი კი შუბლზე გამოსული ოფლი მოიწმინდა... — ბატონო აბატო, ნუ ეხუმრებით ადამიანის ბედნიერებას და სასოწარკვეთილებას.

— ჩემთვის ბედნიერებაცა და სასოწარკვეთილებაც ორივე ცნობილია და არასოდეს სახუმაროდ არ გავხდი ამ გრძნობებს. აიღეთ, მაგრამ, სამაგიეროდ...

კადრუსი, ის იყო, უკვე შეეხო ალმასს, მაგრამ ამ სიტყვებზე ხელი სწრაფად უკან წაიღო.

აბატს გაეღიმა.

— სამაგიეროდ, — განაგრძო მან, — მომეცით ის ქისა, რომელიც ბატონმა მორელმა მოხუცთან დატოვა ბუხარზე; თქვენ მითხარით, რომ ის ისევ თქვენთანაა.

ასეთი წინადადებით კიდევ უფრო მეტად გაკვირვებულმა კადრუსმა მუხის დიდი კარადა გამოალო და აბატს გადასცა გრძელი, გახუნებული წითელი ფერის აბრეშუმის ქისა, რომელიც ოქროგადაცლილი სპილენძის რგოლით იკვრებოდა.

აბატმა ქისა გამოართვა და ალმასი მისცა.

— თქვენ ნამდვილად ღვთის კაცი ხართ! — შეჰყვირა კადრუსმა, — არავინ იცოდა, რომ თქვენ ედმონდმა ალმასი მოგცათ, და შეგემლოთ თქვენთვის დაგეტოვებინათ იგი.

«შენ, ალბათ, ასე მოიქცეოდი», — ჩაილაპარაკა თავისთვის აბატმა.

აბატი წამოდგა, ქუდსა და ხელთათმანებს ხელი წაატანა.

— რაც თქვენ მითხარით, ხომ უცილობელი სიმართლეა? მე ხომ შემძლია სავსებით გერწმუნოთ?

— შეხედეთ, ბატონო ჩემო, — უთხრა კადრუსმა, — აი, ამ კუთხეში წმინდა ჯვარცმა ჰკიდია; იქ, სკივრზე, ჩემი ცოლის სახარება დევს, გაშალეთ წიგნი და მე მასზე დავიფიცავ, დავიფიცავ ჯვარცმაზე, დავიფიცავ ქრისტესაკენ ხელგაწვდილი; ჩემი სული წაწყდეს, თუ მე თქვენთვის ყველაფერი ისე ზუსტად არ მეთქვას, როგორც მოხდა, როგორც ამას მფარველი ანგელოზი ეტყოდა ყურში ღმერთს უკანასკნელი განკითხვის დღეს!

— კარგი, — უთხრა აბატმა, რომელიც კადრუსის გულწრფელმა ლაპარაკმა დაარწმუნა მის სიმართლეში, — კარგი, გისურვებთ, ეს ფული სასიკეთოდ გამოიყენოთ; ნახვამდის. მე ისევ ვშორდები იმ ადამიანებს, რომლებიც ერთიმეორეს ამდენ ბოროტებას აყენებენ.

და აბატმა ძლივს დააღწია თავი კადრუსის აღტაცებულ სიტყვებს. იგი თვითონ მივიდა კარებთან, თვითონ გადასწია ურდული, გარეთ გავიდა, ცხენზე შეჯდა, ერთხელ კიდევ გამოემშვიდობა ტრაქტირის პატრონს, რომელიც მხურვალედ აფრქვევდა გამოსამშვიდობებელ სიტყვებს და იმავე გზით გაემართა, რომლითაც მოვიდა.

როდესაც კადრუსი შემობრუნდა, დაინახა, რომ უკან კარკონტა ედგა, უფრო მეტად ფერმკრთალი და უფრო მეტად აცახცახებული, ვიდრე ოდესმე.

— ის, რაც მე გავიგონე, ნამდვილად მართალია? — ჰკითხა მან.

— რა? ის რომ მარტო ჩვენ დაგვიტოვა ალმასი? — უთხრა სიხარულისაგან თითქოს გაგიჟებულმა კადრუსმა.

— ჰო, მაგას გეკითხები.

— უცილობელი სიმართლეა, აი, ალმასი.

ქალმა შეხედა ალმასს და ყრუ ხმით თქვა:

— თუ ყალბია?

კადრუსი გაფითრდა და წაბარბაცდა.

— ყალბი, — წაიჩურჩულა მან, — ყალბი... მერე და იმ კაცს რისთვის უნდა მოეცა ჩემთვის ყალბი ალმასი?

— იმისათვის, რომ გასამრჯელოს გაუღებლად გაეგო საიდუმლოება, ყეყეო!

კადრუსი ერთ წუთს დარეტიანებული იდგა ამ სიტყვების გამო, შემდეგ უცბად ქუდს ხელი დასტაცა და თავზე წაკრულ ხილაბანდზე დაიხურა.

— მე ამას გავიგებ, ნამდვილად გავიგებ.

— როგორ?

— ბოკერში ბაზრობაა; იქ იქნებიან პარიზიდან ჩამოსული ოქრომჭედლები. შენ, დედაკაცო, სახლს უდარაჯე, ორ საათში მეც დავბრუნდები.

კადრუსი სწრაფად გაჩნდა გზაზე და სირბილით გასწია იმის საწინააღმდეგო მიმართულებით, რომლითაც უცნობი წავიდა.

— ორმოცდაათი ათასი ფრანკი! — ჩაილაპარაკა მარტოდ დარჩენილმა კარკონტამ, — ეს კარგი ფულია... მაგრამ სიმდიდრე არაა.

VII პატიმართა სიები

მეორე დღეს, მას შემდეგ, რა ბოკერიდან ბელგარდისკენ მიმავალ გზაზე ჩვენ მიერ აღწერილი საუბარი მიმდინარეობდა, ქალაქის მერთან გამოცხადდა ოცდაათი, ოცდათორმეტი წლის კაცი ღილილოსფერ სერთუკში, თეთრ ჟილეტში და ნაშურის შარვალში გამოწყობილი, მიხრა-მოხრითა და გამოთქმით — ნამდვილი ინგლისელი.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა მან, — მე რომის სავაჭრო სახლის «ტომსონ და ფრენჩის» მთავარი აგენტი გახლავართ; უკვე ათი წელია, რაც ურთიერთობა გვაქვს მარსელის სავაჭრო სახლთან «მორელი და ვაჟიშვილი», ამ ფირმაში დაბანდებული გვაქვს ასი ათას ფრანკამდე და, როდესაც გავიგეთ, რომ მას გაკოტრება მოეღოს, შევშფოთდით. მეც რომიდან სასწრაფოდ სწორედ იმიტომ წამოვედი, რომ ამ სავაჭრო სახლზე ცნობების მოწოდება გთხოვოთ.

— ბატონო ჩემო, — უპასუხა მერმა, — ჩემთვის მართლაც ცნობილია, რომ ამ უკანასკნელ წლებში უბედურება თითქოს თან სდევს მორელს: მან ზედიზედ დაკარგა ოთხი თუ ხუთი გემი და ზარალი ნახა სამჯერ თუ ოთხჯერ გაკოტრების გამო; თუმცა ჩემი ათი ათასი ფრანკი მართებს, მაგრამ მაინც შესაძლებლად არ მიმაჩნია, რაიმე ცნობები მოგაწოდათ მის ფინანსურ მდგომარეობაზე. მკითხეთ როგორც მერს, რას ვფიქრობ ბატონ მორელზე და გიპასუხებთ, რომ ეს არის მეტისმეტად პატიოსანი კაცი და დღემდე არაჩვეულებრივი სიზუსტით ასრულებდა ყველა თავის მოვალეობას. აი, ყველაფერი ის, რაც მე შემიძლია გითხრათ, ბატონო ჩემო; თუ თქვენ ეს არ გაკმაყოფილებთ და მეტი გნებავთ იცოდეთ, მიმართეთ ბატონ დე ბოვილს, სატუსალოების ინსპექტორს, ნოიალის ქუჩა 115-ში, მას ამ სახლში დაბანდებული აქვს ორასი ათასი ფრანკი და, რადგან ეს თანხა ჩემს თანხაზე გაცილებით მეტია, თუკი მართლაც არსებობს რაიმე საშიშროება, თქვენ მისგან, ალბათ, უფრო დაწვრილებით ცნობებს მიიღებთ.

ინგლისელმა, როგორც ჩანს, დააფასა მერის ეს უაღრესი თავაზიანობა, თავი დაუკრა და ინგლისელისათვის დამახასიათებელი ნაბიჯებით დასახელებული ქუჩისაკენ გაემართა.

ბატონი ბოვილი თავის კაბინეტში იჯდა. მის დანახვაზე ინგლისელს სახეზე ისეთი განცვიფრება გამოეხატა, თითქოს პირველად არ ხედავს ამ კაცსო. რაც შეეხება ბატონ დე ბოვილს, იგი სასოწარკვეთილებას მისცემოდა. მთელ მის გონებრივ შესაძლებლობებს ნთქავდა მხოლოდ ერთადერთი აზრი, რომელიც არც მის მეხსიერებასა და არც მის წარმოდგენებს საშუალებას არ აძლევდა, წარსულის მოგონებებში გადავარდნილიყო.

ინგლისელმა მისი ერისათვის დამახასიათებელი ფლეგმით თითქმის სიტყვასიტყვით გაუმეორა ის შეკითხვა, რაც მარსელის მერს მისცა.

— ოი, ბატონო, — შეჰყვირა ბატონმა დე ბოვილმა, — თქვენი შიში, საუბედუროდ, საფუძველს მოკლებული როდია. მე ამ ფირმაში დაბანდებული მაქვს ორასი ათასი ფრანკი, ეს ორასი ათასი ფრანკი მზითვად უნდა მიმეცა ჩემი ქალიშვილისათვის, რომლის გათხოვებასაც ამ ორ კვირაში ვაპირებდი. ეს თანხა ბატონ მორელს ორ ნაწილად უნდა გადაეხადა, ამ თვისა და მომავალი თვის თხუთმეტში. მე ბატონ მორელს ვაცნობე, რომ მსურდა ეს ფული ზუსტად დანიშნულ ვადაში მიმეღო, და, აი, ამ ნახევარი საათის წინ ის აქ მოვიდა იმისათვის, რათა ეცნობებინა: თუ ჩემი გემი «ფარაონი» თხუთმეტამდე არ მოადგა მარსელის ნაპირებს, საშუალება არ მექნება, ვალი გადავიხადო.

— მაგრამ, — თქვა ინგლისელმა, — ეს ძალიან წააგავს ვადის გაგრძელებას.

— თქვით, ბატონო ჩემო, რომ ეს წააგავს გაკოტრებას! — წამოიყვირა სასოწარკვეთილმა ბატონმა დე ბოვილმა.

ინლისელმა, როგორც ჩანს, რაღაცა გაიფიქრა და შემდეგ უთხრა:

— მაშ, ეს საკრედიტო ვალდებულებანი თქვენში შიშს იწვევს?

— მე ისინი დაკარგულად მიმაჩნია.

— კარგი, კარგი, მე მას ვყიდულობ თქვენგან.

— თქვენა?

— დიახ, მე.

— მაგრამ, ალბათ, დიდი ფასის დაკლებით.

— არა, ორასი ათას ფრანკად; ჩვენი სავაჭრო სახლი, — დასძინა ინგლისელმა ღიმილით, — ამგვარ გარიგებებს არ ახდენს.

— და თქვენ გადამიხდით...

— ნაღდ ფულს ჩაგითვლით.

ინგლისელმა ჯიბიდან ამოიღო ბანკის ბილეთები, რომლებიც, ალბათ, ორჯერ მეტი იყო იმ თანხაზე, რომლის დაკარგვასაც ბატონი დე ბოვილი შიშობდა.

ბატონ დე ბოვილს სიხარულმა სახე გაუნათა; მაგრამ თავს ძალა დაატანა და უთხრა:

— მოწყალეო ხელმწიფევ, უნდა გაგაფრთხილოთ, რომ თქვენ, ალბათ, ამ თანხის ექვს პროცენტსაც კი ვერ მიიღებთ.

— ეს მე არ შემეხება, — უთხრა ინგლისელმა, — ეს სავაჭრო სახლის «ტომსონ და ფრენჩის» საქმეა, რომლის სახელითაც მე ვმოქმედებ. იქნება ის დაინტერესებულია, დააჩქაროს მეტოქე ფირმის გაკოტრება. როგორც უნდა იყოს, მე მზად ვარ მოგიტვალოთ ფული თქვენი გადასაცემი წარწერის მიღებისთანავე. მე მხოლოდ კურტაჟს მოგთხოვდით.

— რასაკვირველია, ბატონო, ეს სავსებით სამართლიანი მოთხოვნაა, — შესძახა ბატონმა დე ბოვილმა, — კურტაჟი ჩვეულებრივად ნახევარ პროცენტს შეადგენს; გნებავთ ორი, სამი, ხუთი? გნებავთ უფრო მეტი?

— ბატონო, — დაიწყო ინგლისელმა სიცილით, — მეც ისევე, როგორც ჩემი სავაჭრო სახლი, ამგვარ საქმიანობას არ ვეწევით. მე მინდა მივიღო სხვაგვარი ხასიათის კურტაჟი.

— ბრძანეთ, ბატონო. გისმენთ.

— თქვენ სატუსაღოების ინსპექტორი ხართ?

— უკვე მეთხუთმეტე წელია.

— თქვენ გაქვთ შემოსულ და გასულ პატიმართა სიები?

— რასაკვირველია.

— და ამ სიებს, ალბათ, თან ახლავს შენიშვნები პატიმრებზე.

— ყოველ პატიმარზე შედგენილია განსაკუთრებული საქმე.

— მაშ, აი რა, ბატონო ჩემო: მე რომში მზრდიდა ერთი საწყალი აბატი, რომელიც უცრად გაქრა. შემდეგ გავიგე, რომ ის დამწყვდეული იყო ციხესიმაგრე იფში და ახლა მინდა მივიღო ზოგიერთი დაწვრილებითი ცნობები მისი სიკვდილის შესახებ.

— რა ერქვა?

— აბატი ფარია.

— ჰო! ძალიან კარგად მახსოვს იგი! — წამოიძახა ბატონმა დე ბოვილმა, — ის შეშლილი იყო.

— დიახ, ასე თქვეს.

— რასაკვირველია, შეშლილი იყო.

— შესაძლებელია; რაში გამოიხატებოდა მისი შეშლილობა?

— ამტკიცებდა, ვიცი ადგილი, სადაც დიდძალი საგანძურია ჩამარხულიო, და მთავრობას დიდ ფულს სთავაზობდა თავის გასათავისუფლებლად.

— საწყალი! მერე გარდაიცვალა?

— დიახ, ამ ხუთი თუ ექვსი თვის წინათ, თებერვალში.

— თქვენ არაჩვეულებრივი მეხსიერება გქონიათ, ბატონო ჩემო, რომ ასე ზუსტად გახსოვთ.

— მახსოვს იმიტომ, რომ აბატის სიკვდილს თან მოჰყვა მეტად უცნაური ამბავი.

— შეიძლება გავიგოთ, რა იყო ასეთი? — ჰკითხა ინგლისელმა ისეთი ცნობისმოყვარეობით, რასაც ღრმად დაკვირვებული თვალი უსათუოდ განცვიფრებით შენიშნავდა მის გულგრილ სახეზე.

— ღმერთო ჩემო, რატომ არა! მისმინეთ: აბატის საკანს დაახლოებით ორმოცი-ორმოცდაათი ფუტის სისქე კედელი აშორებდა საკანს, რომელშიც იჯდა ბონაპარტისტების ყოფილი აგენტი, ერთი იმათგანი, ვინც ყველაზე მეტად ეხმარებოდა 1815 წელს უზურპატორის დაბრუნებას. ეს იყო მეტისმეტად საშიში და გაბედული კაცი.

— მართლა? — ჰკითხა ინგლისელმა.

— დიახ, — უთხრა ბატონმა დე ბოვილმა, — მე თვითონ მქონდა შემთხვევა, მენახა ეს კაცი 1816 თუ 1817 წელს; მასთან საკანში მხოლოდ ჯარისკაცების თანხლებით თუ ჩადიოდნენ. უნდა გითხრათ, რომ ამ კაცმა ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა; არასოდეს დამავიწყდება მისი სახე.

ინგლისელს ბაგეებზე ღიმილმა გადაურბინა.

— და თქვენ ამბობთ, რომ ამ ორ საკანს... — დაიწყო ისევ ინგლისელმა.

— ერთმანეთს აშორებდა ორმოცდაათი ფუტის მანძილი, ალბათ, იმ ედმონდ დანტესმა...

— იმ საშიშ კაცს ერქვა...

— ედმონდ დანტესი. დიახ, ბატონო. როგორც ჩანს, მან იპოვა იარაღები, ან თვითონ გააკეთა ისინი, რადგან აღმოჩენილ იქნა ხვრელი, რომლის დახმარებითაც პატიმრები ერთმანეთს ხვდებოდნენ.

— ეს ხვრელი უთუოდ გაქცევის მიზნით იყო გათხრილი.

— რასაკვირველია, მაგრამ, მათდა საუბედუროდ, აბატ ფარიას კატალეპსიური შეტევა მოუვიდა და გარდაიცვალა.

— მესმის; ამ მდგომარეობამ გაქცევა შეუძლებელი გახადა.

— მიცვალებულისათვის დიახ, — უპასუხა ბატონმა დე ბოვილმა, — მაგრამ ცოცხალისათვის — პირიქით: დანტესმა ამაში დაინახა საშუალება, რომ გაქცევა დაეჩქარებინა. როგორც ჩანს, იგი ფიქრობდა, პატიმრებს, რომლებიც ციხესიმაგრე იფში კვდებოდნენ, ჩვეულებრივ სასაფლაოზე მარხავდნენ. მან მიცვალებული თავის საკანში გადაიტანა, მის მაგივრად ჩამერა ტომარაში და დასაფლავების წუთებს ელოდა.

— ეს გაბედული ნაბიჯი ყოფილა, რომელიც გარკვეულ ვაჟკაცობაზედაც მიუთითებს.

— ხომ გითხარით, ეს მეტად საშიში კაცი იყო-მეთქი. საბედნიეროდ, მთავრობა თვითონვე გაათავისუფლა იმ შიშისაგან, რომელსაც იმის გამო განიცდიდნენ.

— როგორ?

— ნუთუ ვერ მიხვდით?

— ვერა.

— ციხესიმაგრე იფს სასაფლაო არა აქვს. მიცვალებულს ფეხებზე ოცდათექვსმეტი გირვანქა სიმძიმის ბირთვის გამოაბამენ ხოლმე და ზღვაში ისვრიან.

— მერე? — ჰკითხა ინგლისელმა ისე, თითქოს მიხვედრა უძნელდებოდა.

— მერე ის, რომ მასაც გამოაბეს ფეხზე ოცდათექვსმეტი გირვანქიანი ბირთვი და ზღვაში გადაუშვეს.

— რას ბრძანებთ! — შეჰყვირა ინგლისელმა.

— დიახ, ბატონო, — განაგრძო ინსპექტორმა, — შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ გაქცეული პატიმრის განცვიფრება, როდესაც იგრძნობდა, რომ კლდიდან ისვრიან; ნეტავი შემძლებოდა მაშინ მისი სახის დანახვა.

— ეგ ძნელი იქნებოდა.

— სულ ერთია, — თქვა ბატონმა დე ბოვილმა. — იგი უკვე კარგ ხასიათზე იყო, რაკი დარწმუნდა, რომ ორასი ათას ფრანკს გაინაღდებდა, — სულ ერთია, წარმოდგენილი მაქვს.

და თან ხმამაღლა გადაიხარხარა.

— მეც ასევე, — თქვა ინგლისელმა.

და მანაც თავის მხრივ სიცილი დაიწყო, მაგრამ ტუჩის კიდეებით, როგორც ინგლისელები იცინიან ხოლმე.

— მაშ ასე, — განაგრძო ინგლისელმა, რომელმაც პირველმა დაიბრუნა გულგრილობა, — ასე რომ, გაქცეული პატიმარი ფსკერისაკენ გაექანა.

— როგორც ისარი.

— და ციხესიმაგრე იფის უფროსმა ერთდროულად მოიცილა თავიდან შემლილიცა და შმაგიც.

— სწორედ ასეა.

— ამ შემთხვევაზე, ალბათ, შედგენილია აქტი? — ჰკითხა ინგლისელმა.

— დიახ, დიახ, გარდაცვალების აქტი. თქვენ ხომ ხვდებით. დანტესის ნათესავები, თუკი მას ჰყავს ისინი, დაინტერესებული უნდა იყვნენ, გაიგონ, ცოცხალია იგი თუ მკვდარი.

— ასე რომ, ისინი დამშვიდებული უნდა იყვნენ, თუ მის შემდეგ მემკვიდრეობას ელიან. მაშ, ის დაიღუპა? ნამდვილად დაიღუპა?

— ღმერთო ჩემო, რასაკვირველია. ნათესავებს მაშინვე შეუძლიათ მოწმობა მიიღონ, როგორც კი ამას მოითხოვენ.

— კარგი, ასე იყოს, — განაგრძო ინგლისელმა, — მაგრამ დავუბრუნდეთ პატიმართა სიებს.

— მართალი ბრძანებაა, ამ ამბავმა მე შორს გამიტაცა, ბოდიშს ვიხდი.

— ბოდიშს რისთვის იხდით? ამზის მოყოლისათვის? სრულებითაც არა. მე ეს მეტად საინტერესოდ მეჩვენა.

— მართლაც საინტერესოა. მაშ, თქვენ გინდათ ნახოთ ყველაფერი, რაც შეეხება თქვენს საწყალ აბატს; ის მართლაც უწყინარი მოხუცი იყო.

— ძალიან დამავალვებთ.

— გავიდეთ ჩემს კანტორაში და იქ ყველაფერს გიჩვენებთ.

ორივენი ბატონ დე ბოვილის კანტორაში გავიდნენ.

ამ კანტორაში წესრიგი იყო დამყარებული: ყველა სიას თავისი ნომერი ჰქონდა, ყოველი საქმე თავის ადგილზე იდო. ინსპექტორმა ინგლისელს თავისი სავარძელი დაუთმო და ციხესიმაგრე იფის პატიმართა სიები და საქმეები მიაწოდა. მან საშუალება მისცა სტუმარს, თავისუფლად გაესინჯა ისინი, თვითონ კი კუთხეში მიჯდა და გაზეთების კითხვა დაიწყო.

ინგლისელმა ადვილად იპოვა საბუთები აბატ ფარიას შესახებ. მაგრამ როგორც ჩანდა, იგი ინსპექტორის მიერ მოყოლილმა ამბავმა ისე დააინტერესა, რომ ქაღალდების ფურცვლა განაგრძო მანამდე, სანამ ედმონდ დანტესის საქმემდე არ მივიდა. აქ ყველაფერი თავის რიგზე ნახა: დაბეზღების ბარათი, დაკითხვის ოქმი, მორელის თხოვნა პატიების შესახებ დე ვილფორის მინაწერით. მან ფრთხილად გადაკეცა დაბეზღების ბარათი და ჯიბეში ჩაიღო. წაიკითხა დაკითხვის ოქმი და ნახა, რომ სახელი ნუარტიე იქ

სულ არ იყო ნახსენები. თვალი გადაავლო 1815 წლის 10 აპრილით დათარიღებულ პატიების თხოვნას, რომელშიც ბატონი მორელი, პროკურორის თანაშემწის რჩევის თანახმად, რასაკვირველია, კარგი განზრახვით, რადგან მაშინ ტახტზე ნაპოლეონი იჯდა, აზვიადებდა დანტესის დამსახურებას იმპერიის წინაშე, რასაც ადასტურებდა ვილფორის მინაწერი. მაშინ ის ყველაფერს მიხვდა. ნაპოლეონის სახელზე დაწერილი პატიების თხოვნა მეორე რესტავრაციის დროს მრისხანე იარაღი გახდა მეფის პროკურორის ხელში. ამიტომ იგი აღარ გაკვირვებულა, როდესაც სიების გადაფურცვლის დროს წაიკითხა ქვემოთ მოყვანილი შენიშვნა:

ედმონდ დანტესი

საშიში ბონაპარტისტი, აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა უზურპატორის ელბიდან დაბრუნების საქმეში. იყოლიეთ რაც შეიძლება ფარულად და მკაცრი ზედამხედველობის ქვეშ.

ამ სტრიქონების ქვეშ იყო სხვა ხელწერა:

«არაფრის გაკეთება არ შეიძლება».

როდესაც ინგლისელმა შეადარა პატიმართა სიების ბოლოს დასმული შენიშვნა ბატონ მორელის პატიების ბარათზე მინაწერს, დარწმუნდა, რომ ეს ერთი და იგივე ხელწერა იყო, ესე იგი ვილფორის ხელი.

რაც შეეხება შენიშვნის შემდეგ გაკეთებულ მინაწერს, ინგლისელი მიხვდა, რომ ის ეკუთვნოდა ინსპექტორს, რომელმაც წუთიერი მონაწილეობა მიიღო დანტესის ბედში. მაგრამ ზემოთ აღნიშნულმა მკაცრმა მინაწერმა შესაძლებლობა აღარ მისცა, ბოლომდე მიეყვანა თავისი თანაგრძნობა.

როგორც უკვე ვთქვით, ბატონი დე ბოვილი, რათა მას ინგლისელისათვის ხელი არ შეეშალა ძიებაში, მოშორებით იჯდა და «თეთრ დროშას» კითხულობდა. ამიტომ არ დაუნახავს, როგორ გადაკეცა და ჩაიდო ჯიბეში ინგლისელმა «რეზერვის» ტალავარში დანგლარის მიერ დაწერილი დაბეზღების ბარათი, რომელსაც დარტყმული ჰქონდა მარსელის ფოსტის ბეჭედი, დამამტკიცებელი იმისა, რომ ის ყუთიდან ამოღებული იყო 27 თებერვალს, საღამოს ექვს საათზე.

მაგრამ უნდა ითქვას, რომ თუნდაც დაენახა, არ შეამჩნევინებდა, რადგან ძალიან პატარა მნიშვნელობას ანიჭებდა ამ ქაღალდს და დიდ მნიშვნელობას — თავის ორასი ათას ფრანკს; ამიტომ ინგლისელს ხელს არ შეუშლიდა, თუმცა მისი საქციელი ყოველგვარ წესებს არღვევდა.

— მადლობელი ვარ, — უთხრა ინგლისელმა და საქმეები ხმაურით დაკეცა, — მე ყველაფერი ვნახე, რაც მინდოდა; ახლა ჩემი რიგია, დაპირება შევასრულო; მომეცით უბრალო ხელწერილი, რომელშიც მოიხსენიებთ, რომ ჩემგან მთლიანად მიიღეთ ფული და მე მზად ვარ, ამ წუთშივე გადმოგიტვალოთ ეს თანხა.

და მან საწერ მაგიდასთან სავარძელში ადგილი დაუთმო ბატონ დე ბოვილს, რომელიც ყოველგვარი ცერემონიის გარეშე დაჯდა და სწრაფად დაწერა ის, რასაც მისგან მოითხოვდნენ. ამასობაში ინგლისელი მაგიდის კუთხეში საბანკო ბილეთებს თვლიდა.

VIII

სავაჭრო სახლი მორელი

ის, ვინც ახლოს იცნობდა მორელის სავაჭრო სახლს, თუ მარსელს რამდენიმე წლით დატოვებდა და ჩვენ მიერ აღწერილ დროს ჩამოვიდოდა, მასში დიდ ცვლილებას შეამჩნევდა.

სიცოცხლის, დოვლათისა და ბედნიერების ნაცვლად, რითაც, ასე ვთქვათ, გამოირჩევა სვებედნიერი სავაჭრო სახლი; მხიარული სახეების ნაცვლად, ფანჯრებში ფარდებს უკან რომ გამოკრთებიან ხოლმე; ყურში კალმისტარგარჭობილი საქმიანი მოხელეების ნაცვლად, დერეფნებში რომ გარბი-გამორბიან; ყოველგვარ ფუთებით დაზვიინული ეზოს ნაცვლად, რომელსაც აყრუებს მზიდავთა ყვირილი და სიცილი, — ის პირველი შეხედვისთანავე შეამჩნევდა, რომ აქ სამარისებურ სიჩუმესა და მოწყენილობას დაესადგურებინა.

მრავალრიცხოვან მსახურთაგან, რომლებიც ოდესღაც დასახლებულიყვნენ კანტორებში, ახლა ამ დაცარიელებულ დერეფნებსა და ეზოში მხოლოდ ორნი დარჩენილიყვნენ. ერთი იყო ოცდასამი-ოცდაოთხი წლის ყმაწვილი კაცი — ემანუილ რაიმონდი, რომელსაც მორელის ქალიშვილი უყვარდა და, მშობლების წინააღმდეგობის მიუხედავად, მაინც არ მოშორებია აქაურობას, ხოლო მეორე — ხაზინადარის ყოფილი თანაშემწე, ცალი თვალით ელამი, კოკლესად¹ (¹ Cocles (ლათ.) — ცალთვალი; ძველი რომაელი გმირის ჰორაციუს კოკლესის მეტსახელი.) წოდებული. ეს ზედმეტი სახელი მას შეარქვეს ახალგაზრდებმა, რომლებიც ამ ვეებერთელა და ხმაურიან სკაში ფუტკრებივით ირეოდნენ. კოკლესი ისე შეესისხლხორცა ამ ზედმეტ სახელს, ნამდვილი სახელი რომ დაგემახათ, ალბათ, არ მოგხედავდათ.

კოკლესი მორელთან დარჩა სამსახურში. ამ პატიოსანი კაცის მდგომარეობაში მოხდა უცნაური ცვლილება. ის ერთსა და იმავე დროს ამალდა ხაზინადარის თანამდებობამდე და დავიდა მსახურის წოდებამდე.

მაგრამ, ამის მიუხედავად, მაინც იგივე კოკლესი იყო — კეთილი, მომთმენი და ერთგული, მაგრამ მოუდრეკელი ყველაფერში, რაც შეეხებოდა არითმეტიკას. ეს იყო ერთადერთი საკითხი, რომლის გამოც მზად იყო მთელი ქვეყნიერების წინააღმდეგ ამხედრებულიყო, თვით ბატონ მორელის წინააღმდეგაც კი. მას სწამდა მხოლოდ გამრავლების ტაბულა, რომელიც წყალივით ჰქონდა გაზეპირებული და, როგორადაც უნდა ცდილიყავით შეგეცდინათ, არაფერი გამოვიდოდა.

იმ საერთო მწუხარებაში, რომელმაც მოიცვა მორელის სახლი, მხოლოდ კოკლესი დარჩა შეუშფოთებელი. მაგრამ ნუ ვიფიქრებთ, რომ მისი ასეთი საქციელი გულცივობით იყო გამოწვეული. პირიქით, ეს იყო შეუდრეკელი რწმენის შედეგი. როგორც ვირთხები წინასწარ ტოვებენ ზღვაში დასალუპავად განწირულ გემს, რომელსაც ჯერ ღუზა არ აუხსნია, ასევე მოსამსახურეებისა და მოხელეების მთელი ბრბო, რომელთა არსებობაც დამოკიდებული იყო გემთმეპატრონის სავაჭრო ფირმაზე, როგორცა ვთქვით, ნელ-ნელა სტოვებდა კანტორებს და მაღაზიებს. კოკლესი ხედავდა, როგორ ეცლებოდა ფირმას ხალხი, მაგრამ არც კი დაფიქრებულა, რა იწვევდა ამ ამბავს. მისთვის ყველაფერი ციფრებამდე იყო დაყვანილი და, რადგან ოცი წლის განმავლობაში სულ იმის მოწმე იყო, რომ აქ შრომის ანაზღაურება შეუცვლელი სიზუსტით ხდებოდა, ამიტომ ვერც კი წარმოედგინა, ეს წესრიგი დარღვეულიყო და ხელფასის გადახდა შეჩერებულიყო, ისევე, როგორც მეწისქვილეს, რომლის წისქვილიც მოძრაობაში მოჰყავს დიდ მდინარეს, არ შეუძლია წარმოიდგინოს, რომ ეს მდინარე უცებ გაჩერდება. მართლაც, ჯერ არაფერს არ შეერყია კოკლესის რწმენა. მან უკანასკნელი ხელფასიც ზუსტად თავის დროზე მიიღო. კოკლესმა შეცდომა აღმოაჩინა სამოცდაათ სანტიმში, რომელიც ბატონ მორელს ზედმეტად გადმოეყოლებინა. მან იმავე დღეს წარუდგინა ეს ზედმეტი თანხა. ბატონმა მორელმა სევდიანი ღიმილით გამოართვა ფული და დაცარიელებულ სალაროში ჩაყარა.

— კარგი, კოკლეს, ხაზინადართა შორის თქვენ ყველაზე წესიერი ხართ.

კოკლესი მას მოსცილდა, ისეთი კმაყოფილი, რომ მეტი არ შეიძლებოდა, რადგან უპატროსნეს ადამიანად ცნობილი ბატონი მორელის ქება მისთვის უფრო სასიამოვნო იყო, ვიდრე თხუთმეტი ეკიუ ჯილდო.

უკანასკნელი ხელფასის განაწილების შემდეგ, რომელმაც ასეთი წარმატებით ჩაიარა, ბატონი მორელისათვის დადგა მძიმე დღეები. რათა კრედიტორებისათვის ანგარიში გაესწორებინა. მან ყველა თავისი სახსარი, და იმის შიშით, მარსელში არ გავარდეს ხმა ჩემი გაღარიბების შესახებ, რადგან ასეთ უკიდურეს საშუალებას მივმართეო, თვითონ გაემგზავრა ბოკერის ბაზარზე. აქ მას უნდოდა გაეყიდა ზოგიერთი სამკაული, ცოლისა და ქალიშვილის საკუთრება, და, ნაწილობრივ, თავისი ვერცხლის ჭურჭელი. ასეთი მსხვერპლის გაღების გამო, ამჯერად საქმემ კეთილად ჩაიარა და მორელის სავაჭრო სახლმა სირცხვილი არ ჭამა. მაგრამ საღარო სულ დაცარიელდა. ხალხის ლაყბობით შეშინებულმა კრედიტმა, ჩვეული ეგოიზმით, მორელის საღაროს ზურგი შეაქცია და რათა მიმდინარე თვის თხუთმეტში მორელს ბატონი ბოვილისათვის ასი ათასი ფრანკი გადაეხადა, ხოლო ასი ათასიც კიდევ მომდევნო თვის თხუთმეტში, მას მხოლოდ «ფარაონის» დაბრუნების იმედი უნდა ჰქონოდა. ამ გემის კალკუტიდან გამოსვლის შესახებ ცნობა მოეტანა მეორე გემს, რომელსაც მასთან ერთად აეხსნა ღუზა, მაგრამ თვით «ფარაონი» ჯერ არ ჩანდა.

ასეთი იყო საქმის ვითარება, როდესაც ბატონ ბოვილთან საუბრის მეორე დღეს სავაჭრო სახლის «ტომსონ და ფრენჩის» მთავარი რწმუნებული მორელთან მივიდა.

იგი ემანუელმა მიიღო. ამ ახალგაზრდა კაცს აშინებდა ყოველი ახალი სახის დანახვა, რადგან იგი ნიშნავდა ხალხში გავრცელებული ხმით შემფოთებულ კრედიტორს, რომელიც ფირმის უფროსთან ცნობების მისაღებად იყო მოსული. ამიტომ შეეცადა, ბატონი მორელისათვის აეცილებინა ეს არასასიამოვნო შეხვედრა და უცხოელს თვითონ დაუწყო გამოკითხვა. მაგრამ ამ უკანასკნელმა უთხრა, მე არაფერი მაქვს თქვენთვის სათქმელი და ჩემი სურვილია, პირადად ბატონ მორელს ვესაუბროო.

ემანუელმა ამოიოხრა და კოკლესს დაუძახა. კოკლესი გამოცხადდა და ახალგაზრდა კაცმა უთხრა, უცნობი ბატონ მორელთან წაეყვანა.

კოკლესი წინ მიდიოდა, უცხოელი უკან მიჰყვებოდა.

კიბეზე თექვსმეტ-ჩვიდმეტი წლის ლამაზი ქალიშვილი შემოხვდათ, რომელმაც უცხოელს შემფოთებით შეხედა.

კოკლესმა ვერ შეამჩნია მისი სახის ეს გამომეტყველება, მაგრამ, როგორც ჩანს, უცხოელს არ გამოჰპარვია იგი.

— მადმუაზელ ჟიული, ბატონი მორელი თავის კაბინეტშია? — ჰკითხა ხაზინადარმა.

— დიახ, ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მგონია, — უთხრა ჟიულიმ ყოყმანით. — წადით, ნახეთ, კოკლეს, და თუ მამაჩემი იქ არის, მოახსენეთ ბატონის მობრძანება.

— ჩემი მოსვლა რომ მოახსენონ, ეს უმედეგო იქნება, მადმუაზელ, — უპასუხა ინგლისელმა, — ბატონმა მორელმა არ იცის ჩემი გვარი; ამ კეთილმა კაცმა საკმარისია უთხრას, რომ მე სავაჭრო სახლის «ტომსონ და ფრენჩის» მთავარი რწმუნებული ვარ, რომელთანაც მამათქვენის სავაჭრო სახლს ურთიერთობა აქვს.

ქალიშვილი გაფითრდა და დაბლა ჩავიდა. უცხოელი და კოკლესი ამ დროს მაღლა ადიოდნენ.

ჟიული შევიდა იმ ოთახში, რომელიც ემანუელს ეკავა; კოკლესმა კი გასაღების დახმარებით, რომელიც მას თან ჰქონდა, რაც იმას ამტკიცებდა, რომ პატრონთან თავისუფლად შესვლის უფლება ჰქონდა, გამოაღო მესამე სართულის დერეფნის კუთხის კარი, უცნობი მოსაცდელ ოთახში შეიყვანა, შემდეგ კიდევ ერთი კარი გამოაღო, მიხურა

და «ტომსონ და ფრენჩის» წარმომადგენელი ერთი წუთით მარტო დატოვა. კოკლესი მალე ისევ გამოჩნდა და უცხოელს ანიშნა, შეგიძლიათ შემობრძანდეთო.

ინგლისელი კაბინეტში შევიდა; ბატონი მორელი საწერ მაგიდას უჯდა. იგი შიშისაგან გაფითრებული დასცქეროდა თავის პასივის სვეტებს.

უცხოელის დანახვაზე მორელი წამოდგა, საანგარიშო წიგნი დაკეცა და სტუმარს სკამი მიაწოდა; შემდეგ, როდესაც უცხოელი დაჯდა, თვითონ სავარძელში ჩაეშვა.

თოთხმეტი წლის განმავლობაში ეს ღირსეული ნეგოციანტი ძალიან შეცვლილიყო; როდესაც ჩვენ ამ ამბის მოთხრობა დავიწყეთ, ის ოცდათექვსმეტი წლისა გახლდათ, ახლა საცაა ორმოცდაათი შეუსრულდებოდა, თმაში ჭაღარა გარეოდა, დარდას და ფიქრს შუბლი დაეღარა. მზერა, წინათ მტკიცე და გამბედავი, ახლა უსიცოცხლო და გაუბედავი გახდომოდა, თითქოს ეშინოდა, რაიმე აზრზე ან ვინმეს სახეზე შეჩერებულიყო.

ინგლისელი მას ცნობისმოყვარეობით შეჰყურებდა, რომელსაც არც თანაგრძნობა აკლდა.

— ბატონო ჩემო, — თქვა ბატონმა მორელმა, რომელსაც უცხოელის ჩამტერებული მზერა შეშფოთებას უორკეცებდა, — თქვენ ჩემთან მოლაპარაკება გნებავთ?

— დიახ, ბატონო. თქვენთვის, ვგონებ, ცნობილია, ვისი სახელითაც ვარ მოსული?

— სავაჭრო სახლის «ტომსონ და ფრენჩის» სახელით; ჩემმა ხაზინადარმა, ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მითხრა.

— მართლსა ბრძანებთ, ბატონო. სავაჭრო სახლს «ტომსონ და ფრენჩის» ამ უახლოეს ორ თვეში საფრანგეთში გადასახდელი აქვს სამასიდან ოთხასი ათას ფრანკამდე. იცის რა თქვენი მკაცრი სიზუსტე ვალების გადახდის საქმეში, მე ჩამაბარა ყველა თქვენი ხელმოწერილი თამასუქი, რომლის შეგროვებასაც კი შევძლებ და დამავალა, ვადის დადგომის მიხედვით თქვენგან აღნიშნული თანხები მივიღო და გამოვიყენო.

მორელმა მძიმედ ამოიოხრა, ხელი ოფლით დაფარულ შუბლზე მოისვა.

— მაშასადამე, თქვენ გაქვთ ჩემ მიერ ხელმოწერილი თამასუქები? — ჰკითხა მორელმა.

— დიახ, და საკმაოდ დიდ თანხაზედაც.

— რამდენია ეს თანხა? — იკითხა მორელმა, რომელიც ცდილობდა, ხმა არ აჰკანკალებოდა.

— ჯერ ერთი, — უთხრა ინგლისელმა და ჯიბიდან ქაღალდების შეკვრა ამოიღო, — აი, ხელწერილი ორასი ათას ფრანკზე, რომელიც ჩვენს სავაჭრო სახლს ბატონმა ბოვილმა, სატუსაღოების ინსპექტორმა, გადმოსცა. თქვენ სცნობთ ამ ვალდებულებას ბატონი ბოვილის მიმართ?

— დიახ, მან ეს თანხა შემოიტანა ოთხ-ნახევარი პროცენტით ხუთი წლის წინათ.

— და თქვენ მას უნდა დაუბრუნოთ...

— ერთი ნახევარი ამ თვის თხუთმეტში, ხოლო მეორე — მომავალი თვის თხუთმეტში.

— მართალი ბრძანდებით. აი, კიდევ თამასუქი ოცდათორმეტ ათას ხუთას ფრანკზე, რომელსაც ვადა გაუდის ამ თვის ბოლოს. თქვენ ხელს აწერთ მათ და ისინი ჩვენ გადმოგვეცა მესამე პირის მიერ.

— მე მათ ვცნობ, — უთხრა მორელმა და იმის გაფიქრებაზე, რომ იქნებ ჩემს სიცოცხლეში პირველად ვერ შევძლო თამასუქებში აღნიშნულ ვადებში ვალის გადახდაო, წამოწითლდა. — სულ ეს არის?

— არა, ბატონო; მე მაქვს თამასუქები, რომლებსაც ვადა გაუდით მომავალი თვის ბოლოს, ჩვენ ისინი გადმოგვეცეს სავაჭრო სახლებმა «პასკალმა», «უაილდმა და ტერნერმა», დაახლოებით, ორმოცდათხუთმეტი ათას ფრანკამდე; სულ შეადგენს ორას ოთხმოცდაშვიდი ათას ხუთას ფრანკს.

შეუძლებელია იმის აღწერა, რას განიცდიდა ამ ანგარიშის დროს ბატონი მორელი.

— ორას ოთხმოცდაშვიდი ათას ხუთასი ფრანკი, — გაიმეორა მექანიკურად.

— დიახ, — უპასუხა ინგლისელმა; — თუმცა, — განაგრძო მან ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ, — მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან პატივს ვცემთ თქვენს პატიოსნებას, რომელიც აქამდე არაფრით შელახულა, არ დაგიმაღავთ, ბატონო მორელ, მარსელში ხმები დადის, რომ თქვენ ვეღარ შეძლებთ ვალების გადახდას.

ასეთ, თითქმის უხეშ განცხადებაზე, მორელს მიწისფერი დაედო.

— ბატონო ჩემო. — თქვა მან, — უკვე ოცდაოთხ წელზე მეტი გავიდა, რაც მე მამაჩემმა გადმომცა სავაჭრო სახლი, რომელსაც ის სათავეში ედგა ოთდათხუთმეტი წლის განმავლობაში; დღემდე ჩვენს სალაროში არ წარმოდგენილა არც ერთი ვალდებულება «მორელი და ვაჟიშვილის» ხელმოწერით, რომელიც გადაუხდელი დარჩენილიყო.

— დიახ, ეს მე ვიცი, — უპასუხა ინგლისელმა, — მაგრამ მოდი გულახდილად ვილაპარაკოთ, ისე, როგორც ეს პატიოსან ადამიანებს შეეფერებათ. შეგიძლიათ თქვენ ეს ვალდებულებებიც ასეთივე სიზუსტით გადაიხადოთ?

მორელი შეკრთა, მაგრამ თვალი გაუსწორა მოსაუბრეს, რომელიც მას ასე მტკიცე ტონით ელაპარაკებოდა.

— ასე გულახდილად დასმულ კითხვას, — თქვა მან, — გულახდილად უნდა ვუპასუხო. დიახ, ბატონო, მე შემემლება მათი გადახდა, თუ გამიმართლდა იმედი და ჩემი გემი ბედნიერად დაბრუნდა, რადგან მისი მოსვლა დამიბრუნებს ნდობას, რომელიც დამაკარგვინა რამდენიმე შემთხვევითმა მარცხმა, მაგრამ, თუ, საუბედუროდ, «ფარაონი», ჩემი უკანასკნელი იმედი მიმტყუნებს...

უბედურ მორელს თვალეში ცრემლები მოადგა.

— მაშ ასე, — უთხრა ინგლისელმა, — მაგრამ თუ ამ უკანასკნელმა იმედმა გიმტყუნათ?..

— მაშინ, — განაგრძო მორელმა, — მეტად ძნელია სათქმელად... მაგრამ მიჩვეული ვარ უბედურებას, უნდა შევეჩვიო სახელის გატეხასაც. მაშინ, ალბათ, იძულებული ვიქნები შევაჩერო ვალების გადახდა.

— განა არა გყავთ მეგობრები, რომლებიც ასეთ მდგომარეობაში დახმარებას გაგიწევენ?

მორელმა სევდიანად გაიღიმა.

— საქმეში, ბატონო, არ არსებობენ მეგობრები; ეს თქვენც კარგად მოგეხსენებათ; არიან მხოლოდ კორესპონდენტები.

— ეს მართალია, — ჩაიჩურჩულა ინგლისელმა, — მაშ, თქვენ მხოლოდ იმედი და დაგრჩენიათ?

— მხოლოდ იმედი.

— უკანასკნელი?

— უკანასკნელი.

— და თუ ეს იმედი გიმტყუნებთ?

— მე დავიღუპე, საბოლოოდ დავიღუპე.

— როდესაც თქვენთან მოვდიოდი, რომელიღაც გემი ნავსადგურში შემოდიოდა.

— ვიცი, ბატონო: ერთი ყმაწვილი კაცი, რომელიც ამ ჩემს უბედურებაშიც ერთგულად მემსახურება, მთელ დღეს ბელვედერზე ატარებს, მაღალი სახლის სახურავზე, იმ იმედით, რომ პირველი მომიტანს სასიხარულო ამბავს. მე მისგან ვიცი, რომ ნავსადგურში გემი შემოვიდა.

— ეს თქვენი გემი არ არის?

— არა, ეს არის «ჟირონდა» — გემი ბორდოდან. ისიც ინდოეთიდან მოდის, მაგრამ ჩემი არაა.

— შეიძლება, მან იცის, სადაა «ფარაონი», და რაიმე ცნობა ჩამოგიტანათ მის შესახებ.

— გამოგიტყდეთ? ბატონო ჩემო, მე ისევე მაშინებს რაიმე ამბის გაგება ჩემს სამანძიან გემზე, როგორც ცნობის უქონლობა. როცა არაფერი იცი, რაც უნდა იყოს, მაინც იმედი გაქვს.

შემდეგ მორელმა ყრუ ხმით დასძინა:

— ასეთი დაგვიანება გაუგებარია: «ფარაონი» კალკუტიდან გამოვიდა ხუთ თებერვალს და ერთი თვის წინაც უკვე აქ უნდა ყოფილიყო.

— ეს რა ამბავია, — თქვა ინგლისელმა და ყურები ცქციტა, — საიდან მოდის ეს ხმაური?

— ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! — შეჰყვირა გაფითრებულმა მორელმა, — ნეტავი კიდევ რა მოხდა?

მართლაც, კიბიდან მოისმა დიდი ხმაური; ხალხი გარბოდა და გამორბოდა; გაისმა აგრეთვე ვიღაცის კვნესა.

მორელი წამოდგა, რათა კარი გამოეღო, მაგრამ ძალამ უმტყუნა და სავარძელში ჩაეშვა.

ეს ორი კაცი ერთმანეთის პირისპირ დარჩა, მორელი მთელი სხეულით კანკალებდა. უცნობი მას ღრმა სიბრალულის გრძნობით შეჰყურებდა. ხმაური შეწყდა, მაგრამ მორელი, ეტყობოდა, რაღაცას უცდიდა. ამ ხმაურს თავისი მიზეზი ჰქონდა და შედეგი უნდა მოჰყოლოდა.

უცნობს მოეჩვენა, რომ კიბეზე ვიღაცა ნელი ნაბიჯებით ამოვიდა, ხოლო დაბლა რამდენიმე კაცი დარჩა.

შემდეგ მან გაიგონა, რომ მოსაცდელი ოთახის კარში გასაღები გადაატრიალეს.

— მხოლოდ ორ ადამიანს აქვს ამ კარის გასაღები — კოკლესს და ჟიულის, — ჩაილაპარაკა მორელმა.

იმავე წუთში გაიღო მეორე კარი და ზღურბლზე გამოჩნდა გაფითრებული და თვალცრემლიანი ჟიული.

მთელი ტანით აცახცახებული მორელი წამოდგა და სავარძლის სახელურებს დაეყრდნო, რომ არ დაცემულიყო.

— მამაჩემო, — თქვა ქალიშვილმა და ხელები გულმკერდზე გადაიჭდო მუდარის ნიშნად, — აპატიეთ თქვენს შვილს, რომ ცუდი ამბავი უნდა გაუწყოთ.

მორელს მკვდრის ფერი დაედო. ჟიული მამას მკლავებში ჩაუვარდა.

— მამაჩემო, მამაჩემო! სიმხნევის გამოჩენა გმართებთ!

— «ფარაონი» დაიღუპა? — იკითხა მორელმა.

— გადარჩენილია, — უთხრა ჟიულიმ, — იგი გადაარჩინა ბორდოს გემმა, რომელიც ეს-ესაა ნავსადგურში შემოვიდა.

მორელმა ხელები ზეცისაკენ აღაპყრო და მის სახეზე მორჩილებისა და უდიდესი მადლობის გრძნობა გამოიხატა.

— გმადლობ, უფალო! — თქვა მან, — შენ მხოლოდ მარტო მე გამაუბედურე!

მიუხედავად იმისა, რომ ინგლისელი გულგრილი კაცი ჩანდა, წამწამებზე ცრემლები მაინც გადმოეკიდა.

— შემოდით, — თქვა მორელმა, — შემოდით, მე ვგრძნობ, რომ ყველანი კარს უკანა ხართ.

ის იყო წარმოთქვა ეს სიტყვები, რომ ქვითინით შემოვიდა ქალბატონი მორელი, მას უკან მოჰყვა ემანუელი; მოსაცდელი ოთახის სიღრმეში მოჩანდა შვიდი თუ რვა მეზღვაურის მკაცრი სახე, ისინი ნახევრად შიშვლები იყვნენ. ამ ადამიანების დანახვაზე

ინგლისელი შეკრთა; ერთი ნაბიჯით წინ წაიწია, თითქოს უნდოდა მიჰგებებოდა, მაგრამ თავი შეიკავა და, პირიქით, კაბინეტის ყველაზე შორეულ და ბნელ კუთხეში მიდგა.

ქალბატონი მორელი სავარძელში ჩაჯდა და ქმრის ხელი თავის ხელებში დაიჭირა; ჟიული ისევ მამის მკერდზე იყო მიყრდნობილი. ემანუელი ოთახის შუაგულში დარჩა, თითქოს შემაკავშირებელი რგოლი იყო მორელის ოჯახსა და კარებთან შეჯგუფებულ მეზღვაურებს შორის.

— როგორ მოხდა ეს ამბავი? — იკითხა მორელმა.

— მიუახლოვდით, პენელონ, — უთხრა ემანუელმა, — და მოყევით.

ძველმა მეზღვაურმა, რომელიც ტროპიკულ მზეზე ბრინჯაოსფრად გამავებულიყო, წინ წამოიწია. იგი ხელში ქუდს ატრიალებდა.

— გამარჯობათ, ბატონო მორელ, — თქვა მან ისე, თითქოს გუშინ გასულიყო მარსელიდან და ექსიდან ან ტულონიდან დაბრუნებულიყო.

— გამარჯობათ, ჩემო მეგობარო, — უთხრა გემთმეპატრონემ ცრემლნარევი ღიმილით. — კი მაგრამ, კაპიტანი სად არის.

— კაპიტანი, ბატონო მორელ, ავად გახდა და პალმაში დარჩა. მაგრამ, ღვთის წყალობით, მალე გამოძივინდება და რამდენიმე დღეში ისევე ჯანმრთელი იქნება, როგორც მე და თქვენა ვართ.

— კარგი... ახლა გვიამბეთ, პენელონ, — უთხრა ბატონმა მორელმა.

პენელონმა საღეჭი თამბაქო მარჯვენა ყბიდან მარცხენაში გადაიტანა, პირზე ხელი აიფარა და მოსაცდელ ოთახში მოშავო ნერწყვი გადააფურთხა. შემდეგ ფეხი წინ წადგა და ტორტმანით დაიწყო:

— აი რა, ბატონო მორელ. მთელი ერთი კვირის მშვიდობიანი მოგზაურობის შემდეგ ბლანკოს კონცხსა და ბოიადორის კონცხს შუა აღმოვჩნდით; სამხრეთ-დასავლეთის ნელი ქარი ქროდა. უცებ მომიახლოვდა კაპიტანი გომარი (უნდა მოგახსენოთ, რომ მე ამ დროს საჭესთან ვიყავი) და მითხრა:

«— ძია პენელონ, რას ფიქრობთ იმ ღრუბლებზე, აგერ იქით, ჰორიზონტზე რომ გამოჩნდა?»

მეც იმ წუთში სწორედ მათ ვუყურებდი.

«— რას ფიქრობ, კაპიტანო? მე მგონი, ესენი უფრო სწრაფად ფარავენ ცას, ვიდრე საჭიროა და უფრო შავები არიან, ვიდრე იმ ღრუბლებს შეეფერებათ, რომელნიც ცუდს არაფერს გვიქადიან».

«— მეც ასეთივე შეხედულებისა ვარ, — მითხრა კაპიტანმა, — ყოველ შემთხვევაში, სიფრთხილეს თავი არ სტკივა. ჩვენ ამ ქარისთვის, რომელიც ახლა უბერავს, ზედმეტი აფრები გვაქვს აშვებული... ეი, თქვენ! ბომ-ბრამსელი და ბომ-კლივერი ჩამოხსენით!»

ეს სწორედ დროზე მოხდა: ვერც კი მოასწრეს ბრძანების შესრულება, რომ ქარმა დაიგრილა და გემმა დაგვერდელავება დაიწყო.

«— კიდევ მეტია აფრები, — თქვა კაპიტანმა. — ჩამოხსენით დიდი იალქანი».

ხუთი წუთის შემდეგ დიდი იალქანი ჩამოხსნილი იყო და ჩვენ მივდიოდით ფოკით, მარსელებით და ბრამსელებით.

«— აბა, რა მოხდა, ძია პენელონ, — მითხრა კაპიტანმა, — თავს რას იქნევთ?»

«— თქვენს ადგილზე მე კიდევ ჩამოვხსნიდი აფრებს».

«— მე მგონი, მართალი ხარ, მოხუცო, — თქვა მან, — ქარტეხილია მოსალოდნელი».

«— იცით რა, კაპიტანო, — ვუპასუხე მე, — თუკი რამე გამეგება, სანაძლეოს დავდებ, რომ ეს საკმაოდ ძლიერი ქარია».

«— უნდა მოგახსენოთ, ბატონო მორელ, რომ ქარი ისე გვცემდა, როგორც მტვერი შარავნაზე. საბედნიეროდ, ჩვენმა კაპიტანმა იცის თავისი საქმე».

«— აიღეთ ორი რიფი მარსელებიდან! — დაიყვირა კაპიტანმა, — მოუშვით ბულონებს, ბრასით ქარისაკენ, ძირს მარსელები, ასწიეთ ბლოკები რეებზე».

— ეს არ არის საკმარისი ამ განედებზე, — თქვა უეცრად ინგლისელმა, — მე ავიღებდი ოთხ რიფს და მოვაშორებდი ფოკს.

ამ მტკიცე და ჟღერადმა ხმამ ყველა შეაკრთო. პენელონმა თვალები მოიჩრდილა და გახედა იმ კაცს, ვინც მათი კაპიტანის ბრძანებებზე თამამად მსჯელობდა.

— ჩვენ გავაკეთეთ უფრო მეტი, ბატონო, — თქვა ძველმა მეზღვაურმა ერთგვარი პატივისცემით, — ჩვენ იალქნები დავუშვით და მოვუხვიეთ ფორდევინდით, რომ გრიგალს გავყოლოდით. ათი წუთის შემდეგ მარსელიც მოვხსენით და მარტოოდენ გემსართავით წავედით.

— გემი ძალიან ძველი იყო, რომ ასე ალაღბედზე წასულიყავით. — თქვა ინგლისელმა.

— აი, სწორედ ამან დაგვღუპა. თერთმეტი საათის იქით-აქეთ მიხეთქებ-მოხეთქების შემდეგ, რაც ემბაკსაც კი თმას ყალფზე დაუყენებდა, წყალმა იხუვლა.

«— პენელონ, — მითხრა კაპიტანმა, — მგონი, ვიძირებით; მომეცით საჭე, მოხუცო, და წადით ტრიუმში».

— მე გადავეცი საჭე და დაბლა ჩავედი. იქ უკვე სამი ფუტი წყალი იყო; მაშინვე გემბანზე ამოვვარდი ყვირილით: — «ამოქაჩეთ, ამოქაჩეთ!» — მაგრამ უკვე დაგვიანებული იყო. შეუდგნენ მუშაობას; რამდენსაც მეტს ქაჩავდნენ, მით უფრო მეტი წყალი შემოდოდა.

«— ოთხი საათის მუშაობის შემდეგ მე ვთქვი: — რახან ვიძირებით, დე ჩავიძიროთ, კაცი ერთხელ უნდა მოკვდეს-მეთქი».

«— ეს შენ უჩვენებ ასეთ მაგალითს, ბიძია პენელონ? დამაცადე, დამაცადე!» — თქვა კაპიტანმა.

ის წავიდა თავის კაიუტაში და დამზაჩა მოიტანა.

«— იმას, ვინც პირველი დატოვებს ტუმბოს, — თქვა მან, — ტვინს გავუხვრეტ».

— მართალია, — თქვა ინგლისელმა.

— არაფერი ისე არ გვმატებს მხნეობას, როგორც ჭკვიანური სიტყვა, — განაგრძო მეზღვაურმა, — მით უმეტეს, რომ გამოიდარა და ქარიც ჩადგა; მართალია, წყალი თანდათან მატულობდა, მაგრამ არც ისე ძალიან, საათში შეიძლება ორ გოჯს, მაგრამ მაინც მატულობდა.

— ორი გოჯი საათში თითქოს არაფერია, მაგრამ თორმეტ საათში ის შეადგენს ოცდაოთხ გოჯს, ხოლო ოცდაოთხი გოჯი ორი ფუტია. თუ ორ ფუტს სამს წინანდელს მივუმატებთ, სულ ხუთი გამოვა, ხოლო როდესაც გემს მუცელში ხუთი ფუტი წყალი ასხია, შეიძლება ითქვას, რომ მას წყალმანკი აქვს.

«— კმარა, — თქვა კაპიტანმა, — ბატონი მორელი ვერაფერს გვისაყვედურებს. რაც კი შეგვეძლო, ყველაფერი გავაკეთეთ გემის გადასარჩენად. ახლა საჭიროა ხალხის გადარჩენა. ჩაუშვით ნავი, ყმაწვილებო, რაც შეიძლება ჩქარა».

— მისმინეთ, ბატონო მორელ, — განაგრძო პენელონმა, — ჩვენ ძალიან გვიყვარდა «ფარაონი», მაგრამ რაც უნდა უყვარდეს თავისი გემი მეზღვაურს, საკუთარი თავი უფრო მეტად უყვარს. ამიტომ აღარ გავამეორებინეთ ბრძანება; გარდა ამისა, გემი ისე საცოდავად ჭრიალებდა, თითქოს გვეუბნებოდა: «წადით, რაღას უცდით, წადითო!» და საწყალი «ფარაონი» არ სტყუოდა. ჩვენ ვგრძნობდით, როგორ იძირებოდა იგი ჩვენს ფეხქვეშ. ერთი სიტყვით, ზღვაში მყისვე ჩავუშვით ნავი და რვავე შიგ მოვთავსდით.

კაპიტანი ყველაზე ბოლოს ჩამოვიდა, ანუ, უკეთ რომ ვთქვათ, ის არ ჩამოსულა, რადგან არ უნდოდა გემის დატოვება; მე ვტაცე ხელი და ამხანაგებისაკენ გადავისროლე, ხოლო შემდეგ თვითონაც ვისკუპე. სწორედ დროზე მოვასწარი, გადავხტი თუ არა,

გემბანი ისეთი ხმაურით გასკდა, ასე გეგონებოდათ, ორმოცდარვა ზარბაზნიდან გაისროლესო.

ათი წუთის შემდეგ მან ცხვირით ჩაყვინთა, შემდეგ კიჩოთი. შემდეგ დაიწყო ერთ ადგილზე ტრიალი, როგორც ძაღვმა იცის ხოლმე, რომელიც თავის კუდს ეთამაშება; მერე მშვიდობით! გრრრ... და ყველაფერი გათავდა. «ფარაონი» უკვე აღარ იყო.

ჩვენ სამი დღის განმავლობაში მშვიერ-მწყურვალნი ვეყარეთ; იქამდისაც კი მივედით, რომ ლაპარაკი დავიწყეთ, წილი ხომ არ უნდა ვყაროთ, ვის ერგოს ამხანაგების გამოკვებაო, რომ უცებ დავინახეთ «ჟირონდა»; მივეცი თნიშანი, მან შეგვამჩნია, ჩვენკენ შემობრუნდა, კანჯო გამოგვიგზავნა და წაგვიყვანა. აი, როგორი იყო საქმის ვითარება, ბატონო მორელ, ენდეთ მეზღვაურის პატიოსან სიტყვას! ხომ ასე იყო, მეგობრებო? — მიუბრუნდა იგი დანარჩენ მეზღვაურებს.

თანხმობის ჩურჩულმა დაამტკიცა, რომ ძველმა მეზღვაურმა ამბის სწორი გადმოცემით და მისი სურათოვანი აღწერით საერთო მოწონება დაიმსახურა.

— კარგი, ჩემო მეგობარო, — თქვა ბატონმა მორელმა, — თქვენ ყოჩაღი ყმაწვილები ხართ, და მე წინასწარ ვიცოდი, რომ ჩვენს თავს დამტყდარ უბედურებაში დამნაშავეა მხოლოდ ჩვენი ბედი. ეს ღვთის განგებაა და არა ადამიანთა დანაშაული. მაშ, დავემორჩილოთ ღვთის განგებას. ახლა მითხარით, რამდენი გერგებათ ხელფასი?

— ამაზე ნუ ვილაპარაკებთ, ბატონო მორელ.

— პირიქით, ამაზე ვილაპარაკოთ, — თქვა ბატონმა მორელმა სევდიანი ღიმილით.

— კარგი, ჩვენ სამი თვის ხელფასი გვეკუთვნის... — უპასუხა პენელონმა.

— კოკლეს, გადაუხადეთ თითოეულ ამ მამაც ადამიანს ორას-ორასი ფრანკი. სხვა დროს, — განაგრძო ბატონმა მორელმა, — მე ვიტყვოდი: მიეცით მათ ორას-ორასი ფრანკი ჯილდო-მეთქი; მაგრამ ახლა ცუდი დროა, ჩემო მეგობრებო, და გროშები, რომლებიც მე დამრჩა, ჩემს საკუთრებას აღარ შეადგენს. ამიტომ მაპატიეთ და ნუ გამკიცხავთ.

პენელონს სახე საცოდავად დაეღრიჯა, იგი ამხანაგებთან მივიდა, ორიოდ სიტყვა უთხრეს ერთმანეთს, რის შემდეგაც ისევ ბატონ მორელს მიუბრუნდა:

— მაშ ასე, ბატონო მორელ, — უთხრა მან, თან საღეჭ თამბაქოს ადგილი ისევ გადაუნაცვლა და წინანდებურად მოსაცდელი ოთახისაკენ გადააფურთხა.

— რა?..

— ფული...

— მერე რა? — აი, ამხანაგები ამბობენ, ბატონო მორელ, ჯერჯერობით ორმოცდაათ-ორმოცდაათი ფრანკი გვეყოფა და დანარჩენს დავიცდითო.

— გმადლობთ, ჩემო მეგობრებო, გმადლობთ! — უთხრა მორელმა, რომელსაც გულის სიღრმემდე ჩასწვდა მათი ასეთი საქციელი. — თქვენ ყველანი კეთილი ადამიანები ხართ; მაგრამ ფული მაინც აიღეთ. და თუ ახალ სამსახურს იშოვით, დაიწყეთ, თქვენ თავისუფლები ბრძანდებით.

ამ უკანასკნელმა სიტყვებმა მეზღვაურებზე განსაცვიფრებელი გავლენა მოახდინა. მათ შემინებულებმა გადახედეს ერთმანეთს. პენელონს სული შეეხუთა, და კინაღამ გადაყლაპა თავისი საღეჭი თამბაქო. საბედნიეროდ, დროზე იტაცა ყელში ხელი.

— როგორ, ბატონო მორელ? — ჰკითხა მან ყრუ ხმით, — გვითხოვთ? მაშ, ჩვენით კმაყოფილი არა ბრძანდებით?

— არა, ჩემო მეგობრებო, — უთხრა მორელმა, — მე თქვენ როდი გემდურებით, პირიქით, არც გითხოვთ. მაგრამ რა ვქნა? სხვა გემი აღარა მყავს და მეზღვაურებიც აღარ მჭირდება.

— როგორ, თქვენ სხვა გემი აღარ გყავთ? — თქვა პენელონმა, — მაშ, გვიბრძანეთ და ახალს ავაშენებთ; ჩვენ მოვიცდით. მადლობა ღმერთს, მიჩვეულები ვართ მძიმე ცხოვრებას.

— მე უკვე აღარა მაქვს გემის ასაშენებელი ფული, პენელონ, — უთხრა მორელმა სევდიანი ღიმილით, — და არ შემიძლია მივიღო თქვენი წინადადება, როგორც თავაზიანიც უნდა იყოს იგი ჩემთვის.

— კარგი, თუ ფული არა გაქვთ, მაშინ საჭირო არ არის ხელფასი დაგვირიგოთ. ჩვენც უიალქნებოდ დავრჩებით საბრალო «ფარაონივით».

— კმარა, კმარა, ჩემო მეგობრებო, — უთხრა მორელმა, რომელიც აღელვებისაგან სულს ვერ ითქვამდა, — გთხოვთ, წახვიდეთ. ჩვენ ერთმანეთს შევხვდებით უკეთეს დროს. ემანუელ, — დასძინა მორელმა, — გააცილეთ ესენი, და თვალყური გეჭიროთ, რომ ჩემი სურვილი ზუსტად შესრულდეს.

— მაგრამ ჩვენ ერთმანეთს არ ვემშვიდობებით, ბატონო მორელ; გეტყვით მხოლოდ «ნახვამდის», კარგი? — უთხრა პენელონმა.

— დიახ, ჩემო მეგობრებო, იმედი მაქვს, რომ ასე იქნება. წადით!

მორელმა კოკლესს ანიშნა, წინ გაუძეხიო. მეზღვაურები უკან მიჰყვნენ ხაზინადარს, ემანუელი ყველაზე ბოლოს გავიდა.

— ახლა კი, — უთხრა მორელმა ცოლს და ქალიშვილს, — ერთი წუთით დამტოვეთ; მე ამ ბატონთან მოსალაპარაკებელი მაქვს, — და მან თვალებით ანიშნა «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლის რწმუნებულზე, რომელიც მთელი ამ სურათის დროს უძრავად იდგა კუთხეში და ზემომოყვანილი რამდენიმე შეკითხვით თუ იღებდა მონაწილეობას. ქალებმა შეხედეს უცხოელს, რომლის არსებობაც მათ სულ დავიწყებოდათ და კაბინეტიდან გავიდნენ. მაგრამ ჟიული კარებში გასვლის დროს შემოტრიალდა და უცნობს მგრძნობიარე, შესაბრალისი თვალებით შეხედა, რაზედაც ამ უკანასკნელმა ღიმილით უპასუხა: ეს ღიმილი გულგრილ დამკვირვებელში გაკვირვებას გამოიწვევდა. მამაკაცები მარტონი დარჩნენ.

— აი, — უთხრა მორელმა და სავარძელში ჩაეშვა, — თქვენ ყველაფერი დაინახეთ, ყველაფერი გაიგონეთ, მე აღარაფერი მრჩება სათქმელი.

— მე დავინახე, ბატონო ჩემო, — უთხრა ინგლისელმა, — რომ თქვენ თავს დაგატყდათ კიდეც ერთი უბედურება, ისევე დაუმსახურებელი, როგორც წინანდელი, ამან კიდეც უფრო განამტკიცა ჩემში სურვილი, რამეში გამოგადგეთ.

— ოჰ, ბატონო ჩემო! — უთხრა მორელმა.

— მისმინეთ, — განაგრძო უცხოელმა, — მე თქვენი ერთ-ერთი მთავარი კრედიტორი ვარ. ასეა, არა?

— ყოველ შემთხვევაში, თქვენ გაქვთ თამასუქები, რომლებსაც ვადები ყველაზე ადრე გაუდის.

— თქვენ გნებავთ, ვადა გადავწიოთ?

— ამას შეეძლო ეხსნა ჩემი სახელი და, მაშასადამე, სიცოცხლეც.

— რამდენი დრო დაგჭირდებათ?

— მორელი ჩაფიქრდა.

— ორი თვე, — უთხრა მან.

— კარგი, — უპასუხა უცხოელმა, — მე გაძლევთ სამ თვეს.

— მაგრამ თქვენ დარწმუნებული ხართ, რომ სავაჭრო სახლი «ტომსონ და ფრენჩი»...

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, — ყველაფერს ჩემი პასუხისმგებლობის ქვეშ ვიღებ. დღეს ხუთი ივნისია, არა?

— დიახ.

— აი რა, ყველა ეს თამასუქი გადამიწერეთ ხუთი სექტემბრის თარიღით და ხუთ სექტემბერს დილის თერთმეტ საათზე (კედლის საათის ისარი ზუსტად თერთმეტზე იდგა) მე თქვენთან გამოვცხადდები.

— მე დაგელოდებით, — უთხრა მორელმა, — და თქვენ ან ფულს მიიღებთ, ან ცოცხალს აღარ მიხილავთ.

ბოლო სიტყვები ისე ჩუმად იყო ნათქვამი, რომ უცხოელმა ვერ გაიგონა.

თამასუქები გადაწერილ იქნა, ძველები დაიხა, და საწყალ მორელს სამი თვის განმავლობაში სულის მოთქმის საშუალება მიეცა, რათა უკანასკნელი სახსარი მოეკრიბა. ინგლისელმა მორელის მადლობა მისი ერისათვის ჩვეული გულგრილობით მიიღო და გამოეთხოვა მასპინძელს, რომელმაც იგი კარამდე ლოცვა-კურთხევით მიაცილა.

კიბეზე უცხოელი ჟიულის შეეჩეხა.

ქალიშვილმა თავი ისე დაიჭირა, თითქოს ძირს ჩადიოდა, მაგრამ სინამდვილეში იგი მას უცდიდა.

— ოჰ, ბატონო, — უთხრა მან და მუდარის ნიშნად ხელი ხელზე გადაიჭდო.

— ქალბატონო, — უთხრა უცხოელმა, — თქვენ ერთ დღეს მიიღებთ წერილს სინდბად მეზღვაურის ხელმოწერით; ზუსტად შეასრულეთ ყველაფერი, რაც იმ წერილში იქნება ნათქვამი, რა უცნაურადაც უნდა მოგეჩვენოთ იგი.

— კარგი, — უთხრა ჟიულიმ.

— მომეცით პირობა, რომ ამას გააკეთებთ.

— გეფიცებით.

— კარგი. მშვიდობით, ქალბატონო, ყოველთვის ისეთი კეთილი და მოყვარული შვილი იყავით, როგორიცა ხართ, და იმედი მაქვს, ღმერთი დაგაჯილდოებთ და ქმრად ემანუელს მოგცემთ.

ჟიულიმ ოდნავ შეჰკვივლა, სახე ალუბალივით გაუწითლდა და, რომ არ დაცემულიყო, მოაჯირს დაეყრდნო. უცხოელმა გზა განაგრძო და გამომშვიდობების ნიშნად ხელი დაუქნია.

ეზოში იგი შეხვდა პენელონს, რომელსაც ორივე ხელში დახვეული ასფრანკიანები ეჭირა და თითქოს ვერ გადაეწყვიტა მათი წადება.

— წამოდით, ჩემო მეგობარო, — უთხრა მას ინგლისელმა, — მე თქვენთან მოსალაპარაკებელი მაქვს.

IX

ხუთი სექტემბერი

«ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლის წარმომადგენლის მიერ ვადის გადაწევა და ისიც სწორედ იმ წუთებში, როდესაც საწყალი მორელი ამას ყველაზე ნაკლებად მოელოდა, მას ერთ-ერთი იმგვარი ბედნიერების დაბრუნებად ეჩვენა, რომელიც ადამიანს აუწყებს, ბედისწერას მოსწყინდა შენი დევნაო.

იმავე დღეს თავის ცოლს, ჟიულის და ემანუელს ყველაფერი უამბო. ამ ამბავმა თუ სიმშვიდე არა, იმედი მაინც დაასადგურა მის ოჯახში.

მაგრამ, სამწუხაროდ, მორელს საქმე როდი ჰქონდა მარტო «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლთან, რომელმაც მის მიმართ ასეთი თავაზიანობა გამოიჩინა. სავაჭრო საქმეებში, როგორც ის ამბობდა, კორესპონდენტები არიან და არა მეგობრები. როდესაც ის ღრმად უკვირდებოდა ამ ამბავს, ვერ გაეგო, რად გამოიჩინა მის მიმართ «ტომსონ და ფრენჩის» წარმომადგენელმა ასეთი დიდსულოვნება. ის ამას ხსნიდა წმინდა ეგოისტური მოსაზრებით: სჯობს მხარი დაუჭირო ადამიანს, რომელსაც შენი სამასი ათას ფრანკამდე

მართებს, და მიიღო ეს ფული თუნდ სამი თვის შემდეგ, ვიდრე დააჩქარო მისი გაკოტრება და გერგოს მხოლოდ ექვსი ან რვა პროცენტი.

საუბედუროდ, ბოროტებისა თუ უგუნურების ზეგავლენით, მორელის დანარჩენი კრედიტორები ასე არ მსჯელობდნენ; ზოგიერთები სრულიად საწინააღმდეგო აზრსაც ადგნენ. ამიტომ მორელის მიერ ხელმოწერილი თამასუქები სალაროში დადგენილ ვადაზე წარმოადგინეს და ინგლისელის მიერ გადაწეული ვადის წყალობით კოკლესმა ისინი დაუყოვნებლივ გაანაღდა. ამგვარად, კოკლესი ისევ დამშვიდდა.

მხოლოდ ბატონი მორელი შიშობდა, რომ, თუ თხუთმეტ რიცხვში ბატონ ბოვილის ასიათასი ფრანკის გადახდა მომიხდა, ხოლო ოცდაათ რიცხვში ოცდათორმეტი ათას ხუთასი ფრანკი სხვა, ისიც ვადაგადაწეული თამასუქით, მაშინ ხომ ამ თვეშივე დავიღუპებიო.

მარსელის ნეგოციანტები იმ აზრისანი იყვნენ, რომ მორელი ვერ გაუძლებდა ზედიზედ თავზე დამტყდარ მარცხს. ამიტომ დიდად იყვნენ განცვიფრებულნი, როდესაც დაინახეს, რომ მან ივნისში თამასუქების განაღდება ჩვეულებრივი სიზუსტით ჩაატარა. ამის მიუხედავად, მაინც უნდობლად უყურებდნენ და საწყალი მორელის გაკოტრება ერთხმად მეორე თვის ბოლოსათვის გადადეს. მთელი თვის განმავლობაში მორელმა ზეადამიანური ენერგია დახარჯა, რათა საჭირო თანხისათვის როგორმე თავი მოეყარა.

იყო დრო, როცა მის თამასუქებს, რა ვადითაც უნდა ყოფილიყო ისინი, სრული ნდობით ღებულობდნენ, და დიდი მოთხოვნილებაც იყო მათზე. მორელი შეეცადა, გაეცა სამთვიანი თამასუქები, მაგრამ არც ერთმა ბანკმა არ მიიღო. საბედნიეროდ, ბატონ მორელს თვითონ ჰქონდა ცოტაოდენი შემოსავლის იმედი და სალაროში მართლაც შემოვიდა ფული. ამგვარად, ივლისის ბოლოს მორელს ისევ მიეცა საშუალება, კრედიტორები დაეკმაყოფილებინა.

«ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლის წარმომადგენელი იმის შემდეგ მარსელში აღარ უნახავთ: ბატონ მორელთან შეხვედრის მეორე თუ მესამე დღეს იგი უკვე გაქრა. და რადგან მარსელში მხოლოდ ქალაქის მერთან, საპატიმროების ინსპექტორთან და ბატონ მორელთან ჰქონდა ურთიერთობა, ამიტომ მისმა წუთიერმა გამოჩენამ არავითარი კვალი არ დატოვა, გარდა იმ მოგონებებისა, რომლებიც მის შესახებ დარჩა ამ სამ ადამიანს. რაც შეეხება «ფარაონის» მეზღვაურებს, ისინი, ალბათ, სხვაგან მოეწყვნენ სამუშაოდ, რადგან ისინიც გაქრნენ.

კაპიტანი გომარი, რომელიც ავადმყოფობამ პალმაში შეაჩერა, მარსელში დაბრუნდა. ვერ გადაეწყვიტა ბატონ მორელთან გამოცხადება, მაგრამ როდესაც მორელმა მისი ჩამოსვლა გაიგო, თვითონ წავიდა მის სანახავად. პატიოსანმა გემთმეპატრონემ უკვე იცოდა, როგორი ვაჟკაცობა გამოიჩინა კაპიტანმა გემის დაღუპვის დროს, ამიტომ თვითონ შეეცადა მის დამშვიდებას. მორელმა მთლიანად მიუტანა ხელფასი, რომლის წასაღებად მისვლას ვერ ბედავდა კაპიტანი გომარი.

როდესაც ბატონი მორელი გომარის ოთახიდან გამოვიდა, კიბეზე პენელონს შეეჩეხა, იგი ზევით ამოდიოდა. მას, როგორც ჩანდა, კარგად გამოეყენებინა თავისი ხელფასი, რადგან სულ ახლებში იყო გამოწყობილი. გემთმეპატრონის დანახვაზე ღირსეული მესაჭე დაიბნა. კიბის თავზე მიიმალა, საღეჭი თუთუნის პირში ჯერ მარცხნიდან მარჯვნივ გადაიტანა, შემდეგ — მარჯვნიდან მარცხნივ, შეშინებული თვალები გადმოკარკლა და მორელის მეგობრულ ხელის ჩამორთმევას მორცხვად უპასუხა. ბატონმა მორელმა პენელონის აბნეულობა მის ბრწყინვალე ტანისამოსს მიაწერა. ასეთი ტანისამოსისათვის მარტო თავისი ფული არ ეყოფოდა, ალბათ, უკვე დაიწყო სხვა რომელიმე გემზე სამსახური და რცხვენია, რომ ასე მალე, თუ შეიძლება ასე ითქვას, გამოიგლოვა «ფარაონიო». შეიძლება ახლა კაპიტან გომართან იმიტომ მიდის, რომ თავისი ბედნიერება

გაუზიაროს და ახალი ბატონის სახელით წინადადება მისცეს, მათთან გადავიდეს სამსახურში.

— რა კეთილი ადამიანები არიან — თქვა მორელმა და გაეცალა. — ღმერთმა ქნას, თქვენმა ახალმა ბატონმა ისევე შეგიყვაროთ, როგორც მე მიყვარდით.

ავვისტომ ისე გაიარა, რომ მორელს არ შეუწყვეტია ცდა, თავისი წინანდელი კრედიტი აღედგინა, ან ახალი გაეხსნა. ოც ავვისტოს მარსელში ცნობილი გახდა, რომ მან ადგილი იყიდა საფოსტო კარეტაში. ყველამ მაშინვე გადაწყვიტა, მორელი თავის ბოლოს თავს ბანკროტად გამოაცხადებს და განგებ მიდის, რომ ამ სამწუხარო წესის აგების დამსწრე არ გახდეს და მისი შესრულება, ალბათ, თავის მთავარ ნოქარ ემანუელს და ხაზინადარ კოკლეს დაავალაო. მაგრამ წინააღმდეგ მოლოდინისა, ოცდათერთმეტ ავვისტოს სალარო ჩვეულებრივ დროს გაიღო. რკინის ბადეებიანი ფანჯრის უკან კოკლესი დამშვიდებული იჯდა, როგორც ჰორაციუსის «მართალი მამაკაცი». კოკლესი მისთვის ჩვეული ყურადღებით სინჯავდა წარმოდგენილ ქაღალდებს და პირველიდან უკანასკნელამდე ყველა ზუსტად გაანაღდა. მოხდა ისიც, რასაც წინასწარმეტყველებდა მორელი, რომ მათ მოუხდებოდათ ორი სხვისი თამასუქის განაღდება. კოკლესმა ისინიც ისეთივე სიზუსტით გაანაღდა, როგორც გემთმეპატრონის პირადი თამასუქები. ვერავის ვერაფერი გაეგო, მაგრამ ყველა, ცუდი ამბის მაუწყებელი წინასწარმეტყველისათვის ჩვეული სიჯიუტით, მორელის გაკოტრებას სექტემბრის ბოლოსთვის სდებდა.

პირველ სექტემბერს მორელი დაბრუნდა. მთელი ოჯახი დიდი შემფოთებით ელოდა. მის პარიზში გამგზავრებაზე იყო დამოკიდებული გადარჩენის უკანასკნელი შესაძლებლობა. მორელმა გაიხსენა დანგლარი, დღეს მილიონერი, ოდესღაც კი მისგან დავალებული, რადგან სწორედ მისი რეკომენდაციით მოეწყო ესპანელ ბანკირთან, რის შემდეგაც დაიწყო მისი სწრაფი გამდიდრება. ამბობდნენ, დანგლარი უკვე ექვსი თუ რვა მილიონის პატრონია და განუსაზღვრელი კრედიტები აქვსო. დანგლარს შეეძლო ჯიბიდან არც ერთი ეკიუ არ ამოეღო და ეხსნა მორელი: საკმარისი იყო თავდებად დადგომოდა და მორელი გადარჩებოდა. ბატონი მორელი უკვე დიდი ხანია ფიქრობდა დანგლარზე, მაგრამ რამდენადაც შესაძლებელი იყო, გაურბოდა ამ ყველაზე უკიდურეს საშუალებას. ის მართალი გამოდგა, მორელი სახლში დაბრუნდა დამამცირებელი უარით განადგურებული.

შინ მორელს ჩივილისა და საყვედურის არც ერთი სიტყვა არ წამოსცდენია. თვალცრემლიანი გადაეხვია ცოლსა და ქალიშვილს, ემანუელს მეგობრულად გაუწოდა ხელი, შემდეგ მესამე სართულზე თავის კაბინეტში ჩაიკეტა და კოკლესი გამოიძახა.

— ახლა კი დავიღუპეთ, — უთხრეს ქალებმა ემანუელს.

ერთმანეთში მცირე მოლაპარაკების შემდეგ მათ გადაწყვიტეს, ჟიულის წერილი მიეწერა ძმისთვის, რომელიც ნიმის გარნიზონში იმყოფებოდა, რომ დაუყოვნებლივ ჩამოსულიყო.

საბრალო ქალები ინსტინქტით გრძნობდნენ, რომ მათ მთელი ძალა უნდა მოეკრიბათ, რათა მოსალოდნელი უბედურებისათვის გაეძლოთ.

ამასთან ერთად უნდა ვთქვათ, რომ მაქსიმელიან მორელს, მიუხედავად იმისა, რომ ის ოცდაორი წლისა ძლივს იყო, დიდი გავლენა ჰქონდა მამაზე.

ეს იყო პირდაპირი და მტკიცე ხასიათის ყმაწვილი კაცი. როდესაც თავისი სამოღვაწეო სარბიელი უნდა აერჩია, მამამ არ ისურვა წინასწარ განესაზღვრა მისი მომავალი. ეს არჩევანი მაქსიმელიანის გემოვნებას მიახლო. მაქსიმელიანმა განაცხადა, რომ მას სურდა სამხედრო სამსახურში შესვლა. მიიღო თუ არა გადაწყვეტილება, მუყაითად დაიწყო საგნების შესწავლა. საკონკურსო გამოცდა ჩააბარა პოლიტექნიკურ სკოლაში, რომლის დამთავრების შემდეგ უმცროს ლეიტენანტად დაინიშნა ორმოცდამეცამეტე ქვეითთა

რეგიმენტში. უკვე ერთი წელიწადია, ეს ჩინი ჰქონდა, მაგრამ დაპირებული იყვნენ, პირველ შემთხვევისთანავე ლეიტენანტობა მიეცათ. რეგიმენტში მაქსიმილიანი ითვლებოდა არა მარტო ჯარისკაცის, არამედ ადამიანური ვალდებულების მკაცრ შემსრულებლადაც, რისთვისაც მას «სტოიკოსი» შეარქვეს. უნდა ითქვას, რომ ბევრი მათგანი, ვინც ამ ეპითეტით ამკობდა, გაგონილს იმეორებდა, არცკი იცოდნენ ამ სიტყვის მნიშვნელობა.

სწორედ ამ ახალგაზრდა კაცს უხმობდნენ დედა და და, რათა მძიმე წუთებში, რომლის მოახლოებასაც ისინი გრძნობდნენ, მათთან ყოფილიყო და გაემაგრებინა.

ქალები არ შემცდარან, მდგომარეობა სერიოზული იყო. არ გასულა რამდენიმე წუთი ბატონ მორელის და კოკლესის კაბინეტში შესვლის შემდეგ, რომ მათ დაინახეს გაფითრებული, აცახცახებული და სახეშეცვლილი ხაზინადარი.

როდესაც კოკლესმა ჟიულის ჩაუარა, ქალიშვილს უნდოდა შეეჩერებინა და ეკითხა, მაგრამ საწყალი ყმაწვილი მისთვის უჩვეულო სიჩქარით ჩარბოდა კიბეზე და მხოლოდ იმით დაკმაყოფილდა, რომ ხელები ზეცისკენ აღაპყრო და შესძახა:

— ო, მადმუაზელ ჟიული! რა უბედურებაა! და ან ვის შეემლო ამის წარმოდგენა.

რამდენიმე წუთის შემდეგ ის ისევ მობრუნდა. ხელში ორი თუ სამი საანგარიშო წიგნი, პორტფელი და ფულით სავსე პარკი ეჭირა.

მორელმა გადასინჯა რეესტრები, გახსნა პორტფელი და ფული გადათვალა.

მთელი მისი კაპიტალი ექვს-რვა ათას ფრანკს შეადგენდა. ხუთი სექტემბრისათვის მოსალოდნელი იყო კიდევ ოთხი-ხუთი ათასი ფრანკი შემოსულიყო, რაც თანხას სულ დიდი თოთხმეტ ათას ფრანკამდე გაზრდიდა; მას კი ორას ოთხმოცდა შვიდი ათას ხუთასი ფრანკის თამასუქები უნდა გაენაღდებინა. არავითარი შესაძლებლობა არ იყო, ეს თანხა ნაწილობრივ მაინც დაეფარა.

ამისდა მიუხედავად, როდესაც მორელი სასადილოდ ჩამოვიდა, საკმაოდ დამშვიდებული ჩანდა. ამ სიმშვიდემ ქალები უფრო მეტად შეაშინა; ძალზე სასოწარკვეთილი რომ ენახათ, ალბათ, ასე არ შემფოთდებოდნენ.

სადილობის შემდეგ მორელს ჩვეულებად ჰქონდა შინიდან გასულიყო. ის მიდიოდა «ფოკელების კლუბში» ერთი ფინჯანი ყავის დასალევად და «სემაფორის» წასაკითხად; მაგრამ ამჯერად არსად არ წასულა, თავის კაბინეტში შებრუნდა.

რაც შეეხება კოკლესს, მეტისმეტად დაბნეული იყო. მან ნახევარ დღეზე მეტი ეზოში გაატარა. ქვაზე იჯდა და, მიუხედავად იმისა, რომ ოცდაათგრადუსიანი სიცხე იყო, თავზე არაფერი ეხურა.

ემანუელი ქალების გამხნევებას ცდილობდა, მაგრამ მჭევრმეტყველებამ უღალატა. ყმაწვილმა კაცმა ისე კარგად იცოდა სავაჭრო სახლის საქმეები, რომ შეუძლებელი იყო არ ეგრძნო ის დიდი კატასტროფა, რომელიც თავს უნდა დასტყდომოდა მორელის ოჯახს.

დადამდა. ქალბატონი მორელი და ჟიული ფხიზლობდნენ. იმედი ჰქონდათ, კაბინეტიდან გამოსული მორელი მათთან შევიდოდა, მაგრამ ერთმაც და მეორემაც გაიგონეს, როგორ ფეხაკრეფით ჩაუარა მათ კარს, ალბათ, იმის შიშით, რომ არ დაეძახათ.

ქალბატონმა მორელმა ქალიშვილი დასადინებლად გაგზავნა. შემდეგ, როდესაც ჟიულის წასვლიდან ნახევარმა საათმა განვლო, წამოდგა, ფეხსაცმელები გაიხადა და დერეფანში გავიდა, რათა გასაღების ჭუჭყრუტანიდან დაენახა, რას აკეთებდა მისი ქმარი.

დერეფანში ვიღაცის ჩრდილმა გაირბინა. ეს იყო ჟიული, რომელიც ასევე შემფოთებული იყო. მას დედისათვის დაესწრო.

ქალიშვილი ქალბატონ მორელს მიუახლოვდა.

— წერს. — უთხრა მან.

დედამ და შვილმა უსიტყვოდ გაუგეს ერთმანეთს.

ქალბატონი მორელი დაიხარა და გასაღების ჭუჭრუტანაში შეიხედა. მორელი მართლაც წერდა; მაგრამ ქალბატონმა მორელმა შეამჩნია ის, რაც ვერ შეამჩნია მისმა ქალიშვილმა: ქმარი გერბიან ქაღალდზე წერდა.

მაშინ გონებაში გაურბინა საშინელმა აზრმა, რომ იგი ანდერძს წერდა. ქალბატონი მორელი მთელი ტანით აცახცახდა, მაგრამ იმდენი ძალა კი ეყო, რომ ჟიულისათვის არაფერი ეთქვა.

მეორე დღეს მორელი სრულიად დამშვიდებული ჩანდა. საქმიანობდა თავის კაბინეტში, და როგორც ყოველთვის, გამოვიდა სასაუბროდ. მხოლოდ სადილის შემდეგ ქალიშვილი გვერდით მოისვა, ორივე ხელი თავზე მოჰხვია და გულზე მაგრად მიიკრა.

საღამოთი ჟიულიმ დედას უთხრა, მამაჩემი თუმცა დამშვიდებული ჩანდა, მაგრამ გული ძალზე უცემდაო.

ორმა დღემ თითქმის ასევე ჩაიარა.

ოთხ სექტემბერს საღამოთი ბატონმა მორელმა ქალიშვილს სთხოვა, კაბინეტის გასაღები დაებრუნებინა.

ჟიული შეაკრთო მოთხოვნამ, რომელიც საბედისწეროდ ეჩვენა. რატომ ართმევდა მამა გასაღებს, რომელიც მუდამ მასთან იყო და რომელსაც ბავშვობაში მხოლოდ დასჯის შემთხვევაში თუ წაართმევდნენ ხოლმე?

ქალიშვილმა მამას თვალეში შეხედა.

— რა დავაშავე, მამაჩემო, — უთხრა მან, — რომ ამ გასაღებს მართმევთ?

— არაფერი, ჩემო გოგონა, — უპასუხა საცოდავმა მორელმა, რომელსაც ასეთ გულუბრყვილო შეკითხვაზე თვალეში ცრემლები მოადგა, — არაფერი, გასაღები მე მჭირდება.

ჟიულიმ თავი ისე მოაჩვენა, თითქოს გასაღებს ეძებდა.

— ალბათ, ჩემს ოთახში დამრჩა, — უთხრა მან.

ჟიული გავიდა, მაგრამ იმის მაგივრად, რომ თავის ოთახში შესულიყო, ემანუელთან გაიქცა რჩევისათვის.

— არ მისცეთ გასაღები, — უთხრა მას ყმაწვილმა კაცმა, — და ხვალ დილით, რამდენადაც შესაძლებელი იქნება, ეცადეთ, მარტო არ დატოვოთ.

ჟიულიმ მოინდომა გამოეკითხა ემანუელისთვის, მაგრამ მან სხვა არაფერი იცოდა, ან არადა სხვა არაფრის თქმა არ უნდოდა.

ოთხ სექტემბერს მთელი ღამის განმავლობაში ქალბატონ მორელს ყური ჰქონდა მიდებული ქმრის ოთახის კედელზე. დილის სამ საათამდე მას ესმოდა, როგორ აღელვებული დადიოდა ოთახში.

მხოლოდ სამ საათზე მიწვა ლოგინზე.

დედამ და ქალიშვილმა ღამე ერთად გაატარეს. ჯერ კიდევ საღამოს ელოდნენ ისინი მაქსიმელიანს.

დილის რვა საათზე ბატონი მორელი მათ ოთახში შემოვიდა. დამშვიდებული იყო, მაგრამ მშფოთვარე ღამეს კვალი დაემჩნია ფერმკრთალსა და ჩამომჰკვნარ სახეზე.

ვერც დედამ და ვერც შვილმა ვერ გაბედეს ეკითხათ, კარგად თუ გეძინაო.

მორელი ცოლთან და ქალიშვილთან არასოდეს ყოფილა ასე აღერსიანი; ის ვერ ძღებოდა ჟიულის ყურებით და დიდხანს ჰკოცნიდა.

ჟიულის ემანუელის რჩევა გაახსენდა და უნდოდა გაჰყოლოდა მამას, როდესაც იგი გადიოდა; მაგრამ მან ნაზად შეაჩერა თავისი ქალიშვილი.

— დედასთან დარჩი, — უთხრა მან.

ჟიულიმ სცადა, გასძალიანებოდა.

— მე ამას მოვითხოვ! — უთხრა მორელმა.

«მე ამას მოვითხოვ» — ასეთი სიტყვებით მორელს არასოდეს მიუმართავს თავისი ქალიშვილისათვის; მაგრამ მან ეს თქვა მამობრივი სინაზით აღსავსე ხმით. ჟიულიმ ერთი ნაბიჯის გადადგმაც კი ვეღარ გაბედა.

იგი გაშეშებული დარჩა იმავე ადგილზე და ხმას არ იღებდა. მალე კარი ხელახლა გაიღო, მან იგრძნო, რომ ვიღაცა გადაეხვია და ვიღაცის ბაგეები მის შუბლს შეეხნენ.

ჟიულიმ თავი ასწია და სიხარულის ამოძახილი აღმოხდა.

— მაქსიმილიან, ჩემო ძმაო! — შეჰყვირა მან.

ამ შეძახილზე მოირბინა ქალბატონმა მორელმა და ვაჟიშვილი გულში ჩაიკრა.

— დედაჩემო! — თქვა მაქსიმილიანმა, რომელიც ხან დედას უცქეროდა, ხან დას. — რა მოხდა? თქვენმა წერილმა შემაშინა და სწრაფად გამოვეშურე.

— ჟიული, — თქვა ქალბატონმა მორელმა და ვაჟიშვილს თვალით რაღაც ანიშნა, — წადი, მამაშენს მაქსიმილიანის ჩამოსვლა გააგებინე.

ჟიული სირბილით გამოვარდა ოთახიდან, მაგრამ კიბის პირველსავე საფეხურზე შეეჩეხა ვიღაც კაცს, რომელსაც წერილი ეჭირა ხელში.

— თქვენ ხომ არა ხართ ჟიული მორელი? — ჰკითხა ამ კაცმა იტალიური კილოთი.

— დიახ, ბატონო, — ჩაილულლულა ჟიულიმ, — მაგრამ რა გნებავთ ჩემგან? მე თქვენ არ გიცნობთ.

— წაიკითხეთ ეს წერილი, — უთხრა იტალიელმა და ბარათი გადასცა.

ჟიულის ვერ გადაეწყვიტა, გამოერთმია თუ არა ბარათი.

— საქმე მამათქვენის გადარჩენას შეეხება, — უთხრა მოგზავნილმა კაცმა.

ჟიულიმ მას წერილი ხელიდან გამოსტაცა. შემდეგ სწრაფად გახსნა და წაიკითხა:

«დაუყოვნებლივ წადით მელიანის ხეივანში, შედით ¹⁵ სახლში, მეკარეს სთხოვეთ მეხუთე სართულის ოთახის გასაღები, შედით ამ ოთახში, ბუხრიდან აიღეთ წითელი ქისა და მიუტანეთ იგი მამათქვენს.

აუცილებელია, რომ მან იგი მიიღოს დილის თერთმეტ საათამდე.

თქვენ შემპირდით, რომ ბრმად დამემორჩილებით, და მე გახსენებთ თქვენს დაპირებას.

სინდბად მეზღვაური».

ახალგაზრდა ქალმა სიხარულისაგან შეჰკვივლა, ზემოთ აიხედა და ბარათის მომტან კაცს ძებნა დაუწყო, უნდოდა გამოეკითხა მისთვის, მაგრამ ის აღარსად ჩანდა.

ჟიულიმ ხელახლა გადაიკითხა წერილი და შეამჩნია მინაწერი. მან წაიკითხა:

«აუცილებელია, რომ ეს დავალება თქვენ პირადად შეასრულოთ. თუ თქვენ ვინმესთან ერთად მიხვალთ, ან სხვა ვინმე მივა თქვენ მაგიერ, მეკარე უპასუხებს, რომ არ ესმის, რაზეა ლაპარაკი».

ამ მინაწერმა თითქოს ცივი წყალი გადაასხა ქალიშვილის სიხარულს. რაიმე საშიშროება ხომ არ მელის? რაიმე ხაფანგს ხომ არ მიგებენ? ის ისეთი უმანკო იყო, რომ ვერც კი წარმოედგინა, რა საშიშროება უნდა ყოფილიყო მოსალოდნელი მისი ასაკის ქალიშვილისათვის; მაგრამ აუცილებელი არ არის კაცმა იცოდეს საშიშროება, რომ ეშინოდეს მისი. პირიქით, შემჩნეულია, რომ უცნობი საშიშროება უფრო მეტ შიშს ბადებს.

ჟიული ყოყმანობდა; მან გადაწყვიტა, რჩევა მიეღო.

მაგრამ რაღაცა გაურკვეველი ინსტინქტით დედასთან და მაქსიმილიანესთან კი არ მიირბინა, არამედ ემანუელთან.

კიბეზე ჩაირბინა და ყმაწვილ კაცს მოუყვა, რა მოხდა იმ დღეს, როდესაც მამასთან გამოცხადდა «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლის წარმომადგენელი. აუწერა კიბეზე მომხდარი სცენა, გაუმეორა მის მიერ მიცემული პირობა და წერილი უჩვენა.

— თქვენ უნდა წახვიდეთ, მადმუაზელ, — უთხრა ემანუელმა.

— წავიდე? — ჩაიჩურჩულა ქალმა.

— დიახ, მე გაგაცილებთ.

— მაგრამ ხომ წაიკითხეთ, რომ მე მარტო უნდა ვიყო? — უთხრა ჟიულმ.

— თქვენ მარტო იქნებით, — უპასუხა ემანუელმა, — მე მოგიცდით მუზეუმის ქუჩის კუთხეში; თუ შეგაგვიანდებათ და მე ამას საექვოდ მივიჩნევ, უკან გამოგყვებით და ვაი მას, ვიზედაც თქვენ იჩივლებთ.

— მაშ, ემანუელ, თქვენ ფიქრობთ, რომ მე უნდა მივიღო ეს მიწვევა? — უთხრა ქალიშვილმა ყოყმანით.

— დიახ; იმ კაცმა ხომ გითხრათ, საქმე მამათქვენის გადარჩენას შეეხებაო.

— გადარჩენას, რისგან, ემანუელ? რა ელის მას? — ჰკითხა ჟიულმ.

ემანუელი ერთ წუთს შეეყოყმანდა, მაგრამ იმის გამო, რომ ქალიშვილისათვის სწრაფი გადაწყვეტილება მიეღებინებინა, აღარ დააყოვნა.

— მისმინე, — უთხრა ყმაწვილმა კაცმა, — დღეს ხუთი სექტემბერია არა?

— დიახ.

— დღეს თერთმეტ საათზე მამათქვენმა დაახლოებით სამას ათას ფრანკამდე უნდა გადაიხადოს.

— დიახ, ჩვენ ეს ვიცით.

— კარგი, მაგრამ სალაროში თხუთმეტი ათასი ფრანკიც კი არ არის, — უთხრა ემანუელმა.

— მაშ, რა მოხდება?

— ის მოხდება, რომ თუ დღეს თერთმეტ საათამდე მამათქვენს არავინ აღმოუჩინა დახმარება, იძულებული იქნება თავი გაკოტრებულად გამოაცხადოს.

— ოჰ! წავიდეთ! წავიდეთ! — შეჰყვირა ქალიშვილმა და თან ყმაწვილ კაცს წასაყვანად ხელი ჩასჭიდა.

ამ ხნის განმავლობაში ქალბატონმა მორელმა ვაჟიშვილს ყველაფერი უამბო.

მაქსიმილიანმა იცოდა, რომ უბედურებამ, რომელიც მამამისს დაატყდა თავს, მისი ოჯახის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები გამოიწვია, მაგრამ ვერ წარმოედგინა, თუ საქმე აქამდე იყო მისული.

ის გაოგნებული იდგა.

შემდეგ ოთახიდან უცებ გამოვარდა, სწრაფად აირბინა კიბე, ეგონა თავის მამას კაბინეტში იპოვიდა, მაგრამ ამოდ დაიწყო კარზე ბრახუნნი.

როდესაც ის კაბინეტთან იდგა, გაიგონა, რომ ქვემოთა კარი გაიღო. მაქსიმილიანი მიტრიალდა და თავისი მამა დაინახა. იმის მაგივრად, რომ პირდაპირ კაბინეტში ასულიყო, ბატონი მორელი ჯერ თავის ოთახში შესულა, საიდანაც მხოლოდ ახლა გამოდიოდა.

მაქსიმილიანის დანახვაზე ბატონ მორელს გაკვირვების შემახილი აღმოხდა; მას წარმოდგენა არა ჰქონდა, თუ შვილი ჩამოვიდოდა. მორელი ერთ ადგილზე გაშეშდა, მარცხენა იდაყვს სერთუკის ქვეშ დამალულ რაღაც საგანს აჭერდა.

მაქსიმილიანი სწრაფად დაეშვა კიბით და მამას კისერზე მოეხვია; მაგრამ უცებ მოსწყდა, თუმცა მარჯვენა ხელით მამის მკერდს ეყრდნობოდა.

— მამა, — უთხრა მკვდარივით გაფითრებულმა, — სერთუკის ქვეშ რატომ გაქვს დამბაჩები?

— აი, რისი მეშინოდა... — ჩაიჩურჩულა მორელმა.

— მამა! ღვთის გულისათვის, — შეჰყვირა მაქსიმილიანმა, — რას ნიშნავს ეს იარაღი?

— მაქსიმილიან, — უპასუხა მორელმა და ჩააშტერდა, — შენ ვაჟკაცი ხარ და სინდისის პატრონი: წამოდი ჩემთან, ყველაფერს აგიხსნი.

მორელი მტკიცე ნაბიჯით ავიდა თავის კაბნეტში; მაქსიმილიანი ბარბაცით მისდევდა უკან.

მორელმა გამოაღო კარი, შვილი წინ გაატარა და შემდეგ კარი დაკეტა; მერე გაიარა წინა ოთახში, მიუახლოვდა საწერ მაგიდას, მაგიდის კუთხეში დამბაჩები დააწყო და შვილს გადაშლილი რეესტრი უჩვენა.

რეესტრი მდგომარეობის ზუსტ სურათს იძლეოდა.

ნახევარ საათში მორელს ორას ოთხმოცდა შვიდი ათას ხუთასი ფრანკი უნდა გადაეხადა.

სალაროში სულ თხუთმეტი ათას ორას თხუთმეტი ფრანკი იყო.

— წაიკითხე! — უთხრა მორელმა.

მაქსიმილიანმა წაიკითხა. ის თავზარდაცემული იდგა.

ბატონი მორელი ხმას არ იღებდა! რაღა შეემლო დაემატებინა ციფრების უღმობელი განაჩენისათვის?

— თქვენ ყველაფერი გააკეთეთ, მამაჩემო, — უთხრა ცოტა ხნის შემდეგ, — რომ ეგ უბედურება თავიდან აგეცილებინათ?

— დიახ, — უპასუხა მორელმა.

— არავითარი შემოსავლის იმედი არა გაქვთ?

— არავითარი.

— ყოველგვარი შესაძლებლობა ამოწურულია?

— ყოველგვარი.

— და ნახევარი საათის შემდეგ... — ყრუ ხმით ჩაილაპარაკა მაქსიმილიანმა, — ჩვენი გვარი შერცხვენილი იქნება!

— სისხლი ჩამორეცხავს შერცხვენას!

— თქვენ მართალი ხართ, მამა. მე თქვენი მესმის.

მან ხელი დამბაჩებისაკენ გასწია.

— გმადლობთ, მამა, — ერთი თქვენთვის, ერთი ჩემთვის, — თქვა მან.

მორელმა ხელი დაუჭირა.

— დედათქვენი?... თქვენი და?... ვინ უნდა არჩინოს ისინი? — მაქსიმილიანს მთელ ტანში ჟრუანტელმა დაუარა.

— მამა! — თქვა მან, — ნუთუ თქვენ გინდათ, ცოცხალი დავრჩე.

— დიახ, მე ამას გეუბნები, — უპასუხა მორელმა, — რადგან ეს შენი ვალია; მაქსიმილიან, შენ მშვიდი გონების, მტკიცე და ძლიერი ნებისყოფის კაცი ხარ, არა ხარ ჩვეულებრივი ადამიანი; არაფერს გიბრძანებ, არაფერს გამაღებ, მხოლოდ გეუბნები: «ჩაუფიქრდი მდგომარეობას ისე, როგორც გარეშე პირი და თვითონ განსაჯე».

მაქსიმილიანი ჩაფიქრდა; შემდეგ მის თვალებში გადაწყვეტილებამ გაიელვა. მაგრამ ამავე დროს ნელა და სევდიანად აიხსნა თავისი ხარისხის მაჩვენებელი სამხრეები.

— კარგი, — თქვა მან და მამას ხელი გაუწოდა, — გამოესალმეთ სიცოცხლეს მშვიდად, მამაჩემო, მე ვიცოცხლებ.

ბატონ მორელს უნდოდა შვილს ფეხებში ჩავარდნოდა, მაგრამ მაქსიმილიანი მოეხვია მას და ორი დიდებული გული ერთად აძგერდა.

— შენ ხომ იცი, რომ დამნაშავე არა ვარ? — უთხრა მორელმა.

მაქსიმილიანს გაეღიმა.

— მე ვიცი, მამაჩემო, რომ თქვენ ყველაზე პატიოსანი ადამიანი ხართ, ვისაც კი ვიცნობ.

— კარგი, ჩვენს შორის ყველაფერი ითქვა; ახლა დედასთან და დასთან წადი.

— მამაჩემო, — უთხრა ყმაწვილმა კაცმა და მუხლებზე დაეცა, — დამლოცეთ.

მორელმა შვილს თავზე ორივე ხელი მოჰხვია, აკოცა და უთხრა:

— დიახ, დიახ, მე შენ გლოცავ ჩემი და სამი თაობის ადამიანთა შეურცხვენილი სახელით; მისმინე, რას გეუბნებიან ისინი ჩემი პირით: შენობა, რომელიც უბედურებამ დაანგრია, განგებამ შეიძლება ისევ აღადგინოს. როდესაც დაინახავენ, თუ როგორი სიკვდილით მოვკვდები, შენ შეგიერთდებიან ყველაზე გულქვა ადამიანებიც კი; შენ შეიძლება გადაგიწიონ თამასუქების ვადა, რაზედაც მე, ალბათ, უარს მეტყობდნენ; გააკეთე ყველაფერი იმისათვის, რომ სამარცხვინო სიტყვა არ წარმოითქვას; ხელი მოჰკიდე საქმეს, იმუშავე, ყმაწვილო კაცო და იბრძოლე გატაცებით და ვაჟკაცურად; იცხოვრე დედასთან და დასთან ერთად რაც შეიძლება უბრალოდ, რათა იმათი საკუთრება, ვისი მოვალეც მე ვარ, შენს ხელში დღითი დღე იზრდებოდეს. გახსოვდეს, რა მშვენიერი იქნება ის დღე, ის დიადი დღე, როდესაც ჩემი პატიოსნება აღდგება, როდესაც შენ სწორედ ამ კაბინეტში იტყვი: «მამაჩემი მოკვდა იმისათვის, რომ არ შეემლო გაეკეთებინა ის, რასაც მე ვაკეთებ; მაგრამ ის მოკვდა მშვიდად, რადგან იცოდა, რომ ამას მე გავაკეთებდი».

— ოჰ, მამაჩემო, — შეჰყვირა ყმაწვილმა კაცმა, — თქვენ რომ შეგეძლოთ ჩვენთან ერთად დარჩენა!

— თუ ცოცხალი დავრჩი, ყველაფერი შეიცვლება: თანაგრძნობა — უნდობლობით, შებრალება — დევნით; თუ მე ცოცხალი დავრჩი, სიტყვის გამტეხი ვიქნები, ადამიანი, რომელმაც არ შეასრულა თავისი ვალდებულებანი, ერთი სიტყვით, გაკოტრებული ადამიანი. თუ მოვკვდები, პირიქით, ამას კარგად დაუფიქრდი, მაქსიმელიან, ჩემი გვამი იქნება გვამი უბედური, მაგრამ პატიოსანი ადამიანისა. ცოცხალი თუ დავრჩი, შეიძლება ჩემმა საუკეთესო მეგობრებმა გვერდი აუარონ ჩემს სახლს, მკვდარს კი უკანასკნელ თავშესაფრამდე ტირილით მიმაცილებენ; მე ცოცხალი ვარ და შენ გრცხვენია ჩემი გვარის; თუ მოვკვდები, თავს მალა ასწევ და იტყვი:

— მე ვაჟიშვილი ვარ იმ კაცისა, ვინც თავი მოიკლა იმიტომ, რომ იძულებული იყო, ერთხელ ელალატა თავისი სიტყვისათვის.

ყმაწვილმა კაცმა დაიკვნესა, მაგრამ ეტყობოდა, ბედს დამორჩილდა. უკვე მეორედ დაეთანხმა იგი თავის მამას, თუმცა გონებით და არა გულით.

— ახლა კი, — უთხრა მორელმა, — მარტო დამტოვე და ეცადე ქალები გააშორო აქაურობას.

— არ გინდათ ნახოთ ჩემი და? — ჰკითხა მაქსიმელიანმა.

მას უკანასკნელი ოდნავი იმედი ეძლეოდა ამ შეხვედრით და ამიტომ შესთავაზა ეს წინადადება. ბატონმა მორელმა თავი გაიქნია.

— დილას ვნახე და გამოვემშვიდობე.

— ხომ არ გაქვთ მოსაცემი კიდეც რაიმე დავალება, მამაჩემო? — ჰკითხა მაქსიმელიანმა აღელვებული ხმით.

— მაქვს, ჩემო შვილო, წმინდათა წმინდა დავალება.

— თქვით, მამაჩემო.

— «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლი ერთადერთია, რომელმაც ადამიანობის, ან შეიძლება ეგოიზმის კარნახით (მე არ ძალმიძს ადამიანის გულის ნადები ამოვიკითხო), შემიბრალა. ამ ფირმის წარმომადგენელი ათ წუთში აქ გაჩნდება თამასუქით ხელში ორას ოთხმოცდა შვიდი ათას ხუთასი ფრანკის მისაღებად. ამ კაცისთვის მე არაფერი მითხოვია, თვითონ შემომთავაზა სამი თვით ვადის გადაწევა. დეე, ამ სახლმა პირველმა მიიღოს თავისი კუთვნილი თანხა, ეს სახლი, ჩემო ვაჟო, შენთვის წმინდათა წმინდა იყოს.

— კარგი, მამაჩემო, — უთხრა მაქსიმელიანმა.

— ახლა კიდევ ერთხელ გამოვემშვიდობოთ ერთმანეთს, — უთხრა მორელმა, — წადი, წადი, მე მარტო უნდა დავრჩე; ჩემს ანდერძს შენ იპოვი ჩემი საწოლი ოთახის მაგიდის უჯრაში.

მაქსიმილიანი გაშეშებული იდგა. მას უნდოდა წასვლა, მაგრამ ადგილიდან ვერ იძვროდა.

— მისმინე, მაქსიმილიან, — უთხრა მამამ, — წარმოიდგინე, რომ მეც შენსავით ჯარისკაცი ვარ, რომ მივიღე ბრძანება დავიკავო რედუტი, და შენ იცი, რომ მე მომკლავენ; ნუთუ არ მეტყობდი იმას, რაც ეს-ეს არის მითხარი: «წადით, მამაჩემო, თორემ თქვენ შერცხვენა მოგელით, სიკვდილი სჯობს შერცხვენას».

— დიახ, — უპასუხა მაქსიმილიანმა და მამა ნერვიულად მიიკრა მკერდზე.

— წადით, მამაჩემო, — უთხრა მან და კაბინეტიდან გავარდა.

ვაჟიშვილის გასვლის შემდეგ მორელი ცოტა ხანს გაშტერებული შესცქეროდა კარებს. შემდეგ ხელი გასწია, ზარის ზონარი მონახა და დარეკა.

მაშინვე კოკლესი გაჩნდა.

ველარც კი იცნობდით. ამ სამ დღეს მთლად გაეტეხა: იმის ფიქრს, რომ მორელის სავაჭრო სახლი შეწყვეტდა ფულების გაცემას, ოცი წლით დაებერებინა.

— ჩემო კარგო კოკლეს, უთხრა მორელმა: — შენ მოსაცდელ ოთახში იყავი და შემატყობინე, როდესაც «ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო ფირმის წარმომადგენელი მოვა. შენ იცნობ იმას, ამ სამი თვის წინათ იყო აქ.

კოკლესმა არაფერი უპასუხა: თავი დაუქნია, გამოვიდა, მოსაცდელ ოთახში სკამზე ჩამოჯდა და სტუმარს ლოდიანი დაუწყო.

მორელი სავარძელში ჩაეშვა: მისმა თვალებმა საათის ისრები მონახეს; მას შვიდი წუთი დარჩა, ეს იყო და ეს. ისრები წარმოუდგენელი სისწრაფით გარბოდნენ; ასე ეგონა, ხედავდა მათ სვლას.

სიტყვებით ძნელი გამოსათქმელია, თუ რა ხდებოდა უკანასკნელ წუთებში ამ ადამიანის სულში, ადამიანის, რომელიც დაემორჩილა შეიძლება ყალბ, მაგრამ მის მიერ სწორად მიჩნეულ რწმენას, ადამიანის, რომელიც ჯერ კიდევ ჭარმაგი, სამუდამოდ უნდა დაშორებოდა ყველას, ვინც კი ამქვეყნად უყვარდა და ვინც მას ბედნიერებას ანიჭებდა. არა, ამის წარმოსადგენად საჭირო იყო დაგენახათ ოფლით დაფარული და მორჩილების გამომხატველი სახე, ზეცისაკენ აპყრობილი ცრემლიანი თვალები.

საათის ისრები კვლავ წინ მიიწევდნენ, დამბაჩები შემართული იყო; მან გასწია ხელი, აიღო ერთი მათგანი და თავისი ქალიშვილის სახელი ჩაიხურჩულა.

შემდეგ ისევ დადო ეს მომაკვდინებელი იარაღი, კალამს მოჰკიდა ხელი და რამდენიმე სიტყვა დაწერა.

მას ეგონა, რომ არასაკმარისი სინაზით გამოეთხოვა საყვარელ გოგონას.

კვლავ საათს შეხედა. ის უკვე წუთებს კი აღარ ითვლიდა, არამედ წამებს.

ისევ აიღო იარაღი, პირი ნახევრად გააღო და თვალები ისარს მიაშტერა; უეცრად შეაკრთო მის მიერვე გაჩხაკუნებულმა ჩახმახმა.

ამ წუთში შუბლზე ცივმა ოფლმა დაასხა. საშინელმა მწუხარებამ გული შეუკუმშა.

მას მოესმა, რომ დაბლა კარი გაიღო და კიბის საფეხურებმა დაიჭრიალა.

გაიღო მისი კაბინეტის კარიც.

საათის ისარი თორმეტს უახლოვდებოდა.

მორელი არ მობრუნებულა, ის ელოდა, კოკლესს ეთქვა:

«ტომსონ და ფრენჩის» სავაჭრო სახლის წარმომადგენელი და მან იარაღი პირთან მიიტანა.

უეცრად გაიგონა კვილი: ეს მისი ქალიშვილის ხმა იყო.

ის მობრუნდა და ჟიული დაინახა; მორელს დამბაჩა ხელიდან გაუვარდა.

— მამაჩემო! — დაიყვირა ქალიშვილმა, რომელიც დაღლილობისაგან და სიხარულისაგან სულს ძლივს ითქვამდა, — თქვენ გადარჩენილი ხართ! გადარჩენილი! ჟიული მამას გულში ჩაეკრა, და წითელი აბრეშუმის მოქსოვილი ქისა ასწია.

— გადარჩენილი? — შეჰყვირა მორელმა, — რის თქმა გინდა ამით, ჩემო გოგონა?

— დიახ! გადარჩენილი ხართ! შეხედეთ, შეხედეთ! — გაიძახოდა ჟიული.

მორელმა ქისა აიღო და შეკრთა, რადგან ბუნდოვნად მოაგონდა, რომ ეს ქისა ოდესღაც მას ეკუთვნოდა.

ქისის ერთ კუთხეში იდო ორას ოთხმოცდაშვიდი ათას ხუთასი ფრანკის თამასუქი. თამასუქი განაღდებული იყო.

მეორე კუთხეში ჩანდა კაკლისოდენა ალმასი, რომელსაც მიკრული ჰქონდა პერგამენტის პატარა ნაგლეჯი შემდეგი წარწერით:

«ჟიულის მზითვევი».

მორელმა შუბლზე ხელი მოისვა. მას თავი სიზმარში ეგონა.

საათმა თერთმეტი დარეკა.

მორელს ასე ეგონა, ფოლადის ჩაქუჩი მირტყამს გულზეო.

— ჩემო გოგონა, გამაგებინე, რაშია საქმე, ამიხსენი, სად იპოვე ეს ქისა?

— მელიანის ხეივანის თხუთმეტ ნომერში, მეხუთე სართულის პატარა, ღარიბული ოთახის ბუხრის თავზე.

— მაგრამ, ეს ქისა შენ არ გეკუთვნის! — შეჰყვირა მორელმა.

ჟიულიმ მამას მიაწოდა წერილი, რომელიც დილით მიიღო.

— მერე და იმ სახლში მარტო წახვედი? — ჰკითხა მორელმა წერილის წაკითხვის შემდეგ.

— ემანუელმა გამაცილა, მამა. მას ჩემთვის მუზეუმის ქუჩის კუთხეში უნდა მოეცადა; მაგრამ უცნაურია, როდესაც გამოვედი, უკვე იქ აღარ იყო.

— ბატონო მორელ! ბატონო მორელ! — ყვიროდა ვიღაცა კიბეზე.

— ეს ის არის, — თქვა ჟიულიმ.

იმ წუთში ოთახში შემოვარდა ემანუელი, სახეარეული სიხარულისა და აღელვებისაგან.

— «ფარაონი!» — შეჰყვირა მან. — «ფარაონი!»

— რაო! «ფარაონიო!» ხომ არ გაგიჟებულხართ, ემანუელ, თქვენ ძალიან კარგად იცით, რომ იგი დაიღუპა.

— «ფარაონი». ბატონო მორელ! უკვე ნიშანი მისცეს, «ფარაონი» ნავსადგურში შემოდის.

მორელი სავარძელში ჩაეშვა: ღონემ უმტყუნა; მას გონება ეურჩებოდა, მიეღო ეს გაუგონარი, საარაკო ამბავი.

კარები გაიღო და ოთახში მაქსიმელიანი შემოვიდა.

— მამაჩემო, — შესძახა მან, — კი მაგრამ, რად მეუბნებოდით, «ფარაონი» დაიღუპაო.. სამეთვალყურეო კოშკიდან ნიშანი მისცეს, რომ ნავსადგურში შემოდის.

— ჩემო მეგობრებო, — თქვა მორელმა, თუ ეს ასეა, მაშ ღვთის სასწაულს უნდა ვერწმუნოთ, მაგრამ ეს შეუძლებელია, შეუძლებელია!

თუმცა რაც მას ხელში ეჭირა, ნაკლებად სასწაულებრივი როდი იყო: ქისა განაღდებული ვექსილითა და ბრჭყვიალა ალმასით.

— ბატონო მორელ, — უთხრა კოკლესმა, — რას ნიშნავს ეს? «ფარაონი!»

— წავიდეთ, ჩემო ბავშვებო, — თქვა მორელმა და წამოდგა, — წავიდეთ, ვნახოთ, და ღმერთმა დაგვიფაროს, რომ ეს ყალბი ხმები იყოს.

ისინი ქვევით ჩავიდნენ: შუა კიბეზე იცდიდა ქალბატონი მორელი.
საწყალ ქალს ამოსვლა ვერ გაეხედა.
სულ მალე ისინი კანენბიერის ქუჩაზე გაჩნდნენ.
ნავსადგურში ზღვა ხალხი ირეოდა.
ხალხმა გზა დაუთმო მორელს.

— «ფარაონი», «ფარაონი!» — გაიძახოდა ყველა.

მართლაც, ხალხის თვალწინ მოხდა რაღაც უცნაური, გაუგონარი ამბავი: წმინდა იოანეს კოშკის პირდაპირ, გემი, რომელსაც კიჩოზე ეწერა «ფარაონი» (მორელი და ვაჟიშვილი მარსელიდან), ზუსტად ისეთივე, როგორც ძველი «ფარაონი» ისიც ინდიგოთი და ბუჟღენდით დატვირთული, ღუზას უშვებდა და აფრებს კეცავდა. გემბანზე განკარგულებებს იძლეოდა კაპიტანი გომარი, ხოლო პენელონი ქალბატონ მორელს რაღაცას ანიშნებდა. საეჭვო აღარაფერი იყო. მორელმა და მთელმა მისმა ოჯახმა საკუთარი თვალთ დაინახეს გემი. ამის მოწმე იყო აგრეთვე ათი ათასი კაცის თვალი.

როდესაც მორელი და მისი ვაჟიშვილი ჯებირზე ხალხის წინაშე, მთელი ქალაქის მხიარული შემახილებისას, ერთმანეთს გადაეხვივნენ, ერთმა კაცმა, რომელსაც შავი წვერი ნახევრად უფარავდა სახეს, და სადარაჯო წერტიდან ნაზად უცქეროდა ამ სასწაულებრივ სურათს, შემდეგი სიტყვები ჩაიჩურჩულა:

— იყავი ბედნიერი, კეთილშობილი გულის მქონე ადამიანო! კურთხეული იყავი ყველა იმ სიკეთისათვის, რომელიც შენ გაგიკეთებია და რომელსაც კვლავ გააკეთებ; დეე, ჩემი სიკეთეც ისევე დაფარული დარჩეს, როგორც შენი.

ბედნიერებითა და სიხარულით გაცისკროვნებული ღიმილით მან დატოვა თავისი თავშესაფარი, არავის ყურადღება არ მიუპყრია, რადგან ყველა დღევანდელ ამბავს გაეტაცა. ნავმისადგომის კიბეს ჩაჰყვა და სამჯერ დაიყვირა:

— ჯაკოპო! ჯაკოპო! ჯაკოპო!

მას კანჯო მიუახლოვდა; იგი ქიმზე მიიღეს და მიიყვანეს მდიდრულად მორთულ იახტასთან, რომელშიც მეზღვაურის სიმარჯვით გადახტა! აქედან ერთხელ კიდევ შეხედა მორელს: იგი სიხარულისაგან ტიროდა, ყოველი მხრიდან გამოწვდილ ხელებს ხელის ჩამორთმევით უპასუხებდა და დაბინდული თვალებით მადლობას უხდიდა უცნობ კეთილისმყოფელს, რომელსაც, როგორც ჩანდა, ცაში ეძებდა.

— ახლა კი, — თქვა უცნობმა კაცმა, — მშვიდობით, კაცთმოყვარეობავ, მადლიერებავ... ნახვამდის, გულის დამამშვიდებლო გრძნობებო!.. მე განგების მაგივრობა გავწიე, რათა დამეჩილდოებინა კეთილი ადამიანები... ახლა შურისძიების ღმერთმა დამითმოს ადგილი, რათა დავსაჯო ბოროტები.

ამ სიტყვებთან ერთად მან ნიშანი მისცა, და იახტა, რომელიც, როგორც ჩანდა, ამას ელოდა, ზღვაში გავიდა.

X

იტალია. სინდბად მეზღვაური

1838 წლის დასაწყისში ფლორენციაში ცხოვრობდა ორი ყმაწვილი კაცი, რომლებიც პარიზის მაღალ საზოგადოებას ეკუთვნოდნენ: ერთი იყო ვიკონტ ალბერ დე მორსერი და მეორე ბარონი ფრანც დ'ეპინე. ისინი მოლაპარაკებული იყვნენ, იმ წელიწადს კარნავალი რომში გაეტარებინათ, სადაც ფრანცს, რომელიც იტალიაში ოთხი წლის განმავლობაში ცხოვრობდა, ალბერისათვის ჩიჩერონეს მაგივრობა უნდა გაეწია.

რომში კარნავალში მონაწილეობის მიღება პატარა საქმე როდია, განსაკუთრებით მაშინ, თუ არ გინდა, ღამე ღია ცის ქვეშ პიაცა-დელ-პოპოლოზე ან კამპო ვაჩინოზე

გაატარო. ამიტომ ყმაწვილებმა წერილი მისწერეს მანესტრო პასტრინის, პიაცა დი სპანიაზე მდებარე სასტუმრო «ლონდონის» პატრონს, რომ მათთვის კეთილმოწყობილი ნომერი შეენახა.

ბატონმა პასტრინიმ უპასუხა, რომ შეუძლია ხელმისაწვდომ ფასად, დღეში თითო ლუიდორად, შესთავაზოს მხოლოდ al secondo piano-ზე¹ (1 მეორე სართულზე.) მდებარე ორი საწოლი და ერთი მისაღები ოთახი. ყმაწვილმა კაცებმა თანხმობა განუცხადეს; ალბერი, რათა კარნავალამდე დარჩენილი დრო გამოეყენებინა, ნეაპოლში გაემგზავრა, ხოლო ფრანცი ფლორენციაში დარჩა.

როდესაც ფრანცმა განთქმული მედიჩების ქალაქის ცხოვრებით გული იჯერა, ისეირნა სამოთხეში, რომელსაც კაზინოებს უწოდებენ, როდესაც გაეცნო ფლორენციის ბატონ-პატრონების და ყოვლისშემძლე დიდებულების სტუმართმოყვარეობას, რაკი კორსიკა — ბონაპარტის აკვანი, უკვე ნანახი ჰქონდა, ახლა თავში აზრად მოუვიდა ენახა კუნძული ელბა, — ნაპოლეონის ეს დიდი გზაჯვარედინი.

და აი, ერთ საღამოს მან აახსენებინა ლივორნოს ნავსადგურში რკინის რგოლით მიმაგრებული იალქნიანი ნავი, გაწვა მის ფსკერზე, წამოსასხამში გაეხვია და მეზღვაურებს მხოლოდ ეს სიტყვები უთხრა — «კუნძულ ელბაზე».

ნავი ისე გამოცურდა ნავსადგურიდან, თითქოს ბუდიდან ამოფრენილი ზღვის ჩიტაო; მეორე დღეს ფრანცი პორტო-ფერაიოში გადმოსვეს.

ფრანცმა გადასერა იმპერატორის კუნძული, გაჰყვა გიგანტის მიერ დატოვებულ ნაკვალევს და მარჩანში ისევ ნავში ჩაჯდა.

ორი საათის შემდეგ ის კვლავ ხმელეთზე გადმოვიდა, კუნძულ პიანოზაზე, სადაც, როგორც დაპირდნენ, ელოდა კაკებების ურიცხვი გუნდი.

ნადირობამ ცუდად ჩაიარა. ფრანცმა ძლივს მოკლა რამდენიმე მჭლე კაკაბი და, როგორც ყველა მონადირე, რომელიც ტყუილ-უბრალოდ დაიქანცულა, ნავზე უგუნებოდ დაბრუნდა.

— თუ თქვენი აღმატებულება ისურვებდა, — უთხრა ნავის პატრონმა, — შეეძლო კარგად ენადირა.

— ეგ სადა?

— აი, იმ კუნძულს ხედავთ? — განაგრძო ნავის პატრონმა, მან თითოთ სამხრეთისაკენ კონუსურ მასივზე მიუთითა, რომელიც ლამაზ, მუქი ლურჯი ფერის ზღვაში ამოზიდულიყო.

— მერედა რა კუნძულია ეს? — ჰკითხა ფრანცმა.

— კუნძული მონტე-კრისტო. — უპასუხა ნავის პატრონმა.

— მაგრამ მე რომ ამ კუნძულზე ნადირობის უფლება არა მაქვს?

— თქვენს აღმატებულებას ნებართვა არ სჭირდება, კუნძული დაუსახლებელია.

— ოჰო, კაი ამბავია, — წამოიძახა ყმაწვილმა კაცმა, — დაუსახლებელი კუნძული ხმელთაშუა ზღვის შუაგულში, ეს საინტერესო რამაა.

— აქ არაფერია გასაკვირი, კუნძული კლდეებისაგან შედგება და მათ შორის ნაყოფიერი მიწის ერთ ნაგლეჯსაც ვერ მოძებნით.

— ვის ეკუთვნის ეს კუნძული?

— ტოსკანას.

— რა ნადირს შეხვდება იქ კაცი?

— უთვალავ გარეულ თხას.

— რომლებიც ქვების ლოკვით ცხოვრობენ, არა, — უთხრა ფრანცმა უნდობი ღიმილით.

— არა, ისინი წიწკნიან მანანებს, მირტისა და დანამასტაკის ყლორტებს, რომლებიც ნაპრალებში იზრდება.

— კი მაგრამ, სად დავიძინებ?

— კუნძულზე გამოქვაბულებში, ან ნავში, წამოსასხამში გახვეული. ესეც არ იყოს, თუ თქვენი აღმატებულება ინებებს, ნადირობის შემდეგ მაშინვე შეგვეძლება დაბრუნება; მოგეხსენებათ, რომ ღამითაც ისევე კარგად დავცურავთ აფრებით, როგორც დღისით და, თუ საჭირო შეიქნა, ნიჩბებსაც გამოვიყენებთ.

რადგან ფრანცს საკმაო დრო რჩებოდა თავის მეგობართან შეხვედრამდე და რომშიც ბინა გამზადებული ჰქონდა, დაეთანხმა ამ წინადადებას. მან გადაწყვიტა, აენაზლაურებინა უილბლო ნადირობა.

როდესაც ფრანცმა თანხმობა განაცხადა, მეზღვაურებმა ერთმანეთში ჩურჩული დაიწყეს.

— რას ჩურჩულებთ? რაიმე ახალი ამბავია? ხელს ხომ არაფერი გვიშლის? — იკითხა ფრანცმა.

— არა, — უპასუხა ნავის პატრონმა, — მაგრამ ჩვენ უნდა გავაფრთხილოთ თქვენი აღმატებულება, რომ კუნძული ზედამხედველობის ქვეშაა.

— ეს რას ნიშნავს?

— ეს იმას ნიშნავს, რომ კუნძული მონტე-კრისტო დაუსახლებელია, რომ მას ზოგჯერ თავს აფარებენ კორსიკელი, სარდინიელი და აფრიკელი კონტრაბანდისტები და მეკობრეები, და თუ ვინმემ დაგვაბეზლა, კუნძულზე იყვნენო, ლივორნოში ექვს დღეს ვეყოლებით კარანტინში.

— ეშმაკმა დალაზვროს, ეს ცვლის საქმის ვითარებას! ექვსი დღე! სწორედ იმდენი, რამდენიც ღმერთს ქვეყნიერების შესაქმნელად დასჭირდა. ეს საკმაოდ დიდი დროა, ჩემო მეკობრეო.

— კი მაგრამ, ვინ იტყვის, რომ თქვენი აღმატებულება მონტე-კრისტოზე იყო?

— რასაკვირველია, მე არა, — შეჰყვირა ფრანცმა.

— არც ჩვენ, — თქვეს მეზღვაურებმა.

— მაშ, გავსწიოთ, მონტე-კრისტოსაკენ!

ნავის პატრონმა ბრძანება გასცა; გეზი მონტე-კრისტოსაკენ აიღეს და ნავიც სწრაფად მისი მიმართულებით გაცურდა.

ფრანცმა ადროვა მეზღვაურებს, სანამ მობრუნდებოდნენ და როდესაც მათ ახალი მიმართულება აიღეს, როდესაც ქარმა იალქნები გაბერა, და ოთხმა მეზღვაურმა თავიანთი ადგილები დაიკავა — სამი წინა ერდოზე და ერთიც საჭესთან — საუბარი განაახლეს.

— ჩემო ძვირფასო გაეტანო, — უთხრა ნავის პატრონს, — თქვენ, ვგონებ, მითხარით, რომ კუნძული მონტე-კრისტო მეკობრეების თავშესაფარია, ეს ნადირი კი რაღაც სხვაგვარი ჯიშისაა, ვიდრე გარეული თხები.

— დიახ, თქვენო აღმატებულება, სწორედ ასეა.

— მე ვიცოდი კონტრაბანდისტების არსებობა, მაგრამ მეგონა, ალჟირის ალებისა და რეგენტობის დაცემის შემდეგ ისინი მარტო კუპერისა და კაპიტან მარიეტის რომანებში არსებობენ-მეთქი.

— თქვენი აღმატებულება ცდება; მეკობრეების საქმე ისევეა, როგორც ყაჩაღების, რომლებიც პაპმა ლეონ XII თითქოს გაანადგურა, მაგრამ, ამის მიუხედავად, ისინი ყოველდღე მარცვავენ მგზავრებს ზედ რომის კარიბჭესთან. განა ყური არ მოგიკრავთ, რომ ამ ექვსი თვის წინათ ველეტრიდან ორმოცდაათი ნაბიჯის მოშორებით მისი უწმინდესობის ტახტთან წარმოგზავნილი საფრანგეთის რწმუნებული გამარცხეს?

— დიახ, ყური მოვკარი ამ ამბავს.

— თქვენი აღმატებულება რომ ჩვენსავით ლივორნოში ცხოვრობდეს, ხშირად გაიგონებდა, რომ ნავაჭრით დატვირთული ხომალდი ან ინგლისური ლამაზი იახტა, რომელსაც ბასტიამი, პორტო-ფერაიოში ან ჩივიტა-ვეკიაში ელოდნენ, უკან აღარ დაბრუნებულა, უნზოუკვლოდ დაიკარგა და, უეჭველია, რომელიმე კლდეზე მიიძხვრაო. ეს კლდე კი ნამდვილად დაბალი და ვიწრო ორჩხომელია, ექვს თუ რვაკაციანი, რომლებმაც ხელთ იგდეს და გამარცხეს იგი ბნელ ქარიშხლიან ღამეს, რომელიმე უდაბურ დაუსახლებელ კუნძულთან, სწორედ ისე, როგორაც ყაჩაღები ტყის პირზე აჩერებენ და მარცვავენ საფოსტო ოთხთვალას.

— კი მაგრამ, — წამოიწყო ფრანცმა, რომელიც ისევ ნავის ფსკერზე იყო გაწოლილი, — გამარცხვლები რატომ არ ჩივიან? რატომ არ მოუხმობენ ამ მეკობრეების წინააღმდეგ ან საფრანგეთის, ან სარდინიის, ან ტოსკანის მთავრობას შურისსაძიებლად?

— რატომ? — ჰკითხა ღიმილით გაეტანომ.

— დიახ, რატომ?

— ჯერ ერთი, ხომალდიდან ან იახტიდან მთელი ქონება ორჩხომელზე გადააქვთ; შემდეგ ეკიპაჟს ხელ-ფეხს უკრავენ, თითოეულ მათგანს ყელზე ოცდაოთხგირვანქიან ბირთვს ჰკიდებენ, გემის ხერხემაღში აკეთებენ კასრისოდენა ნახვრეტს, ბრუნდებიან გემბანზე, კეტავენ ყველა ჩასაშვებ კარს და გადადიან ორჩხომელზე. ათი წუთის შემდეგ გემი ჭრიჭინსა და კვნესას იწყებს და ნელ-ნელა იძირება. ჯერ ერთი გვერდით, მერე — მეორეთი. ხან ამოიწევა, ხან ისევ ჩაიძირება, უფრო და უფრო ღრმად ეშვება წყალში. შემდეგ ისეთ ხმას გაიგონებთ, თითქოს უცებ ზარბაზნები გაისროლესო, — ეს ჰაერი ამსხვრევს გემბანს. ხომალდი დასახრჩობად განწირული ადამიანივით ფართხალებს და ყოველი მოძრაობა ძალას ართმევს, ასუსტებს მას. მალე წყალი, რომელიც გამოსასვლელს ვერ პოულობს, ნახვრეტებიდან ამოხეთქავს, თითქოს გიგანტური კაშალოტი ნესტოებიდან შადრევნებს უშვებსო. ბოლოს უკანასკნელი ხროტინი აღმოხდება, ერთხელ კიდევ შეტრიალდება, ზღვაში ჩაიყურყუმელავებს და ვეებერთელა ძაბრისებურ წრეს გააკეთებს; ნელ-ნელა წრეები იშლება, წყლის ზედაპირი სწორდება და ყველაფერი ქრება; ხუთი წუთის შემდეგ მხოლოდ ღვთის თვალი თუ მოძებნის ზღვის ფსკერზე ჩაკარგულ ხომალდს.

— ახლა ხომ გესმით, — დასძინა ნავის პატრონმა ღიმილით, — რატომ არ ბრუნდება ხომალდი ნავსადგურში და რატომ არ ჩივის ეკიპაჟი?

გაეტანოს ეს ამბები ადრე რომ ეთქვა, სანამ მონტე-კრისტოზე ნადირობას შესთავაზებდა, ფრანცი, ალბათ, ჩაუკვირდებოდა, ღირს თუ არა ასეთი ნაბიჯის გადადგმაო; მაგრამ ახლა უკვე გზაზე ვართ და უკან დახევას ლაჩრობად მიიჩნევენო, — გაიფიქრა. ფრანცი იმ ადამიანთაგანი იყო, რომელიც თვითონ არ ეძებს ფათერაკს, მაგრამ თუ შემთხვევა მიეცა, შეუშფოთებელი გულგრილობით ხვდება და ებრძვის მას. ეს იყო ერთ-ერთი იმ მტკიცე ნებისყოფის ადამიანი, რომლებიც ცხოვრებაში საშიშროებას ისე უყურებენ, როგორც მოწინააღმდეგეს დუელში, ისინი ანგარიშს უწევენ მოწინააღმდეგის მოძრაობას, სწავლობენ მის ძალას, აყოვნებენ იმდენს, რამდენიც საჭიროა იმისთვის, რომ სული მოითქვან და ამასთან ერთად ლაჩრად არავის ეჩვენონ. ერთი თვალის მოვლებით აფასებენ თავის უპირატესობას და ერთი დარტყმით კლავენ მოწინააღმდეგეს.

— ოჰ! — წამოიწყო ისევ ფრანცმა, — მე მოვიარე მთელი სიცილია და კალაბრია. ორ თვეს ვცურავდი არქიპელაგზე, მაგრამ არასოდეს შევხვედრივარ ყაჩაღის ან მეკობრის აჩრდილსაც კი.

— ეს ამბავი თქვენს აღმატებულებას იმიტომ კი არ მოვუყევი, რომ განზრახვა გადაგაფიქრებინოთ. თქვენ მკითხეთ და მე გიპასუხეთ — ეს არის და ეს.

— დიახ, ჩემო ძვირფასო გაეტანო, თქვენი ნაამბობი ძალიან საინტერესოა. მე ამ საუბარს კიდევ სიამოვნებით მოვისმენ, მაშ გასწი მონტე-კრისტოსაკენ.

ამასობაში ისინი სწრაფად უახლოვდებოდნენ თავის მოგზაურობის მიზანს; ქროდა გრილი ქარი. ორჩხომელი საათში ექვსი თუ შვიდი მილის სიჩქარით მიდიოდა. რაც უფრო უახლოვდებოდნენ კუნძულს, მით უფრო ეჩვენებოდათ, რომ იგი ზღვიდან თანდათან იზრდებოდა. ჩამავალი მზის უკანასკნელი სხივების ციაგში ძნელი არ იყო გაგერჩიათ ერთმანეთზე დაწყობილი ლოდები, თითქოს არსენალში ჩალაგებული ყუმბარებიაო, კლდის ნაპრალებში კი მოჩანდა აწითლებული მანანები და ამწვანებული ხეები. თუმცა მეზღვაურები დამშვიდებული ჩანდნენ, მაგრამ სინამდვილეში ფხიზლად იყვნენ. ისინი მახვილი თვალით უცქერდნენ იმ უსაზღვრო სარკეს, რომელზედაც მიცურავდნენ და გაჰყურებდნენ ჰორიზონტს, სადაც კრთოდნენ მხოლოდ სათევზაო ნავების თეთრი იალქნები, თითქოს ტალღების ქეჩოებზე მოქანავე თოლიები არიანო.

მონტე-კრისტომდე სულ რაღაც თხუთმეტი მილი იყო დარჩენილი, როდესაც მზე კორსიკის უკან გადაიხარა, რომლის მთებიც მარჯვნივ გადმოკიდებულიყვნენ და ცისთვის მიეშვირათ თავისი პირქუში წვეტები. გიგანტი ადამასტორის მსგავსი ლოდების მასივი მუქარით იზრდებოდა ორჩხომელის წინ და მზეს თანდათანობით ფარავდა: ზღვაზე ნელ-ნელა ბინდი ჩამოწვა, იგი წინ მიერეკებოდა მომაკვდავი დღის უკანასკნელ ციაგს. სინათლის სხივებმა მიაღწიეს კონუსის მწვერვალს, ერთ წუთს შეჩერდნენ და ისეთი ალი ავარდათ, როგორც ვულკანის ცეცხლოვან ჯილას. ბოლოს ძალა ამავალმა ბინდმა მწვერვალზე ისევე შთანთქა, როგორც მანამდე შთანთქა მისი ძირი, და კუნძული დაემსგავსა ნაცრისფერ მთას, რომელიც სწრაფად ეხვეოდა ბინდ-ბუნდში. ნახევარი საათის შემდეგ ყველაფერი წყვდიადმა მოიცვა.

საბედნიეროდ, მეზღვაურებისათვის ეს გზა ნაცნობი იყო. ისინი ტოსკანის არქიპელაგის სულ უმცირეს კლდეებსაც კი იცნობდნენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში ფრანცი შეუშფოთებლად როდი შეხვდებოდა იმ გარემოებას, რომ მათი ნავი წყვდიადში გაეხვია: კორსიკა გაქრა, თვით კუნძული მონტე-სკრიტოც აღარ ჩანდა, მაგრამ, როგორც ეტყობოდა, მეზღვაურები ფოცხვერებივით წყვდიადშიც ხედავდნენ, მესაჭეს კი ორჩხომელი დარწმუნებით და მტკიცედ მიჰყავდა.

მზის ჩასვლიდან გავიდა, დაახლოებით, ერთი საათი, რომ ფრანცმა უცებ მარჯვნივ, მეოთხედი მილის დაშორებით, რაღაც მასივი შეამჩნია; მაგრამ ისე ძნელი იყო მისი გარჩევა, რომ გაჩუმება არჩია, ღრუბელი მყარ მიწად არ მივიღო და მეზღვაურები არ გავაცინოო. უცებ ნაპირზე გამოჩნდა კაშკაშა შუქი; მიწა შეიძლებოდა ღრუბელს დამსგავსებოდა, მაგრამ ცეცხლი უთუოდ მეტეორი როდი იყო.

— ეს რა სინათლეა? — იკითხა ფრანცმა.

— ჩუმად! — თქვა ნავის პატრონმა, — ეს ცეცხლია.

— თქვენ კი ამბობდით, კუნძული დაუსახლებელიაო.

— მე თქვენ გითხარით, იქ არ არიან მუდმივი მცხოვრებლები-მეთქი, მაგრამ ისიც გითხარით, რომ იგი კონტრაბანდისტების თავშესაფარია.

— და მეკობრეებისაც აგრეთვე.

— და მეკობრეებისაც, — გაიმეორა ფრანცის სიტყვები გაეტანომ: — სწორედ ამიტომაც ვუბრძანე, კუნძულისათვის ჩაგვევლო, როგორც ხედავთ, ცეცხლი ჩვენს უკანაა.

— ამ ცეცხლმა ჩვენ კი არ უნდა შეგვაშინოს, არამედ დაგვამშვიდოს; იმ ხალხს რომ იმის შიში ჰქონდეს, არავინ დაგვინახოსო, არც ცეცხლს გააჩაღებდნენ.

— ეს არაფერს ნიშნავს, — უთხრა გაეტანომ, — თქვენ სიბნელეში არ შეგიძლიათ გაარჩიოთ კუნძულის მდებარეობა, თორემ შეამჩნევდით, რომ ცეცხლს ვერ დაინახავთ ვერც ნაპირიდან, ვერც პიანოზადან, მას შემჩნევ მხოლოდ გაშლილი ზღვიდან.

— ესე იგი თქვენ შიშობთ, ეს ცეცხლი არ გვამცნობდეს, რომ იქ ცუდი საზოგადოებაა თავმოყრილი?

— აი, სწორედ ეს უნდა გავიგოთ, — უპასუხა გაეტანომ, რომელიც ამ მიწიერ მნათობს თვალს არ აშორებდა.

— კი მაგრამ, როგორ გაიგებთ?

— ახლავე დაინახავთ.

გაეტანომ ამხანაგებს რაღაც გადაულაპარაკა. ხუთი წუთის ბჭობის შემდგომ ორჩხომელმა უჩუმრად მანევრი გააკეთა და ისევ უკან გაბრუნდა; რამდენიმე წუთის შემდეგ ცეცხლი გაქრა, იგი რაღაცა სიმალლემ დაფარა.

მესაჭემ პატარა ხომალდს ახალი მიმართულება მისცა, იგი სწრაფად უახლოვდებოდა კუნძულს და სულ მალე მხოლოდ ორმოცდაათი ნაბიჯის მანძილზე აღმოჩნდა კუნძულიდან.

გაეტანომ იალქანი დაუშვა და ორჩხომელი გაჩერდა.

ყოველივე ეს დიდ სიჩუმეში ხდებოდა. მას შემდეგ, რაც მიმართულება შეიცვალეს, ნავზე ხმა აღარავის ამოუღია.

გაეტანომ, რომელმაც ფრანცს ეს ექსპედიცია შესთავაზა, თვითონ იკისრა მთელი პასუხისმგებლობა. ოთხი მეზღვაური მას თვალს არ აცილებდა, ნიჩბები გამზადებული ეჭირათ, რათა საჭიროების შემთხვევაში აემოქმედებინათ, ესარგებლათ წყვდიადით და მიმალულიყვნენ.

რაც შეეხება ფრანცს, იგი ჩვენთვის უკვე ცნობილი გულგრილობით ათვალთვლებდა იარაღს: მას ჰქონდა ორი ორლულიანი თოფი და კარაბინი. მან ისინი დატენა, ჩახმახები მოსინჯა და ლოდინი დაიწყო.

ამასობაში გაეტანომ თავისი ლაზადა და პერანგი გაიძრო, ხოლო შარვლის ტოტები მჭიდროდ შემოიხვია ბარძაყებზე და რაკი ფეხშიშველი იყო, არც ფეხსაცმლის და არც წინდების გახდა აღარ დასჭირვებია. და აი, ასეთ სამოსელში, ან, უფრო უკეთ, უსამოსლოდ, წყალში ჩაეშვა, თითქოს სიჩუმის დაცვის მიზნით თითი პირზე მიიღო და ნაპირისაკენ ისე ფრთხილად გაცურა, რომ ოდნავი შხაპუნიც კი არ ისმოდა; მხოლოდ წყალში მის მიერ დატოვებული განათებული ზოლის მიხედვით შეიძლებოდა მისთვის თვალის გაყოლება.

მალე ეს ზოლიც გაქრა; ცხადი იყო, გაეტანომ ხმელეთზე ფეხი შედგა.

ამ პატარა ხომალდზე მთელი ნახევარი საათის განმავლობაში ყველა გაუნძრევლად იყო. შემდეგ ნაპირიდან ხელახლა გამოჩნდა განათებული ზოლი, რომელიც ნავს უახლოვდებოდა. ძალიან მალე, ორი ხელის მოსმით, გაეტანომ ნავამდე მოაღწია.

— აბა, რას იტყვი? — ჰკითხეს ერთხმად ფრანცმა და მეზღვაურებმა.

— იმას გეტყვით, რომ ისინი ესპანელი კონტრაბანდისტები არიან და მათთან მხოლოდ ორი კორსიკელი ყაჩაღია.

— კი მაგრამ, ეს კორსიკელი ყაჩაღები როგორ მოხვდნენ ესპანელ კონტრაბანდისტებთან?

— ღმერთო ჩემო, — დაიწყო გაეტანომ ნამდვილი ქრისტიანის გულმოწყალებით, — განა ერთმანეთს არ უნდა დავეხმაროთ? ხშირად ყაჩაღებს ხმელეთზე ცუდი დღე ადგებათ ჟანდარმებისა ან კარაბინერებისაგან; ჰოდა, აი, ისინი ხვდებიან ნავს, ხოლო ნავში — ჩვენ მსგავს კეთილ ადამიანებს. ისინი თავშესაფარს თხოულობენ ჩვენს მოცურავე სახლებში. განა შეიძლება დახმარებაზე უარი უთხრა საცოდავ ადამიანს, რომელსაც დევნიან? ჩვენ მას ვღებულობთ და რათა უფრო გულდაჯერებულები ვიყოთ, ზღვაში გავდივართ. ეს არაფერი გვიღირს, ხოლო მას სიცოცხლეს ვუნარჩუნებთ, ან, ყოველ შემთხვევაში, თავისუფლებას; ის ოდესმე გადაგვიხდის ამ სამსახურს, მიგვითითებს მყუდრო

ადგილზე, სადაც შეგვეძლება საქონლის გადაზიდვა ისე, რომ ცნობისმოყვარეებმა არ შეგვაწუხონ.

— ოჰო, მაშ თქვენ კონტრაბანდიტობასაც ეწევით, ჩემო ძვირფასო გაეტანო, — უთხრა ფრანცმა.

— ეჰ, რას იზამთ, თქვენო აღმატებულება? — უთხრა გაეტანომ ისეთი ღიმილით, რომლის აღწერაც კალმით შეუძლებელია. — ცოტ-ცოტათი ყველაფერს ვკიდებთ ხელს; ადამიანმა რამეთი ხომ უნდა იცხოვროს.

— მაშ, ის ხალხი, ვინც ახლა მონტე-კრისტოზე იმყოფება, თქვენთვის უცნობი არ არის.

— თითქმის. ჩვენ, მეზღვაურები, მასონებისა არ იყო, ერთმანეთს ნიშნებით ვცნობთ.

— მერე თქვენ ფიქრობთ, რომ ჩვენ დამშვიდებით შეგვიძლია ნაპირზე გადასვლა?

— სავსებით დამშვიდებით; კონტრაბანდისტები ქურდები როდი არიან.

— მაგრამ ის ორი კორსიკელი ყაჩაღი? — იკითხა ფრანცმა, რომელიც წინასწარ ითვალისწინებდა ყოველგვარ საშიშროებას.

— ღმერთო ჩემო! — თქვა გაეტანომ, — მათი ბრალი ხომ არ არის, რომ ყაჩაღები არიან, ამაში მთავრობას მიუძღვის დანაშაული.

— ეგ როგორ?

— აბა, რა გგონიათ, მათ დევნიან სულ რაღაც უმნიშვნელო რამის გამო. ეს არის და ეს, თითქოს კორსიკელებს სისხლსა და ძვალში არ ჰქონდეთ გამჯდარი შურისძიების გრძნობა.

— რას სთვლით თქვენ უმნიშვნელო რამედ? კაცის მოკვლას? — ჰკითხა ფრანცმა, რომელიც განაგრძობდა თავის ძიებას.

— მტრის მოსპობას, — უპასუხა ნავის პატრონმა, — და ამაში დიდი განსხვავებაა.

— მაშ, კარგი! — თქვა ყმაწვილმა კაცმა, — წავიდეთ კონტრაბანდისტებთან და ყაჩაღებთან სტუმართმოყვარეობის სათხოვნელად. თქვენ როგორ გგონიათ, მიგვიღებენ?

— ეჭვს გარეშეა.

— რამდენნი არიან? «

— ოთხნი, თქვენო აღმატებულება, ორიც ყაჩაღი, სულ ექვსნი არიან.

— ჩვენც სწორედ ამდენივე ვართ. იმ შემთხვევაში, თუ იმ ვაჟბატონებს ცუდი განზრახვა ექნებათ, ძალები თანატოლია და, მაშასადამე, გავუსწორდებით კიდევაც. მაშ ასე, უკანასკნელად ვამბობ, გავწიოთ მონტე-კრისტოსაკენ.

— კარგი, თქვენო აღმატებულება; მაგრამ ხომ ნებას მოგვცემთ, რომ სიფრთხილისათვის კიდევ მივიღოთ ზოგიერთი ღონისძიება?

— რასაკვირველია, ჩემო ძვირფასო! იყავით ნესტორივით ბრძენი და ულისესავით გონებამახვილი. მე არა თუ უფლებას გაძლევთ, უფრო მეტიც, მოგიწოდებთ, ასე მოიქცეთ.

— კარგი! მაშ, სიჩუმე იყოს! — თქვა გაეტანომ.

ყველანი გაჩუმდნენ.

ისეთი ადამიანისათვის, რომელიც ფრანცივით ყოველთვის ფხიზლად უყურებდა საგნებს, მდგომარეობა თუ საშიში არა, ყოველ შემთხვევაში, საკმაოდ სერიოზული იყო. ის იმყოფებოდა თვალუწვდენელ ზღვის სრულ წყვიდადში, უცნობ მეზღვაურებთან, რომელთაც არავითარი საბაზი არ ჰქონდათ, მისი ერთგულები ყოფილიყვნენ; მათ იცოდნენ, რომ მას ქამარში რამდენიმე ათასი ფრანკი ედო, და ერთი ათჯერ თუ შურით არა, ყოველ შემთხვევაში, ცნობისმოყვარეობით მაინც შეუთვალაიერეს მშვენიერი იარაღი. უფრო მეტიც, ის უახლოვდებოდა კუნძულს, რომელიც მეტად ღვთისმოსავ სახელს ატარებდა, მაგრამ კონტრაბანდისტებისა და ყაჩაღების წყალობით, რომლებიც აქ იყვნენ, ისეთი სტუმართმოყვარეობა ელოდა, როგორც ქრისტეს გოლგოთაზე; გარდა ამისა, ამბავი ჩაძირულ ხომალდებზე, რომელიც მას დღისით გაზვიადებულად ეჩვენა, ახლა,

ღამით, სიმართლესთან უფრო ახლოს იყო. ამგვარად, იმყოფებოდა რა ორმაგი, შეიძლება, წარმოდგენილი საშიშროების წინაშე, თვალს არ ამორებდა მეზღვაურებს და იარაღს ხელიდან არ უშვებდა.

ამასობაში მეზღვაურებმა ხელახლა აუშვეს აფრები და გაუდგნენ გზას, რომელიც უკვე ორჯერ გადაცურეს. ფრანცი ცოტათი მიეჩვია წყვილიად: ის არჩევდა გრანიტის მასივებს, რომელთა გასწვრივაც ნავი უჩუმრად მიდიოდა; ბოლოს, ხელახლა შემოუარეს რომელიღაც კლდეს და მან ცეცხლი დაინახა. იგი წინანდელზე უფრო მეტად გაეჩაღებინათ და გარშემო ხუთი თუ ექვსი ადამიანი უჯდა.

ცეცხლის ანარეკლი ზღვაში ას ნაბიჯამდე აღწევდა. გაეტანომ ჩაუარა ამ შუქს. იგი ცდილობდა, ნავი ამ შუქის ზოლში არ მოხვედრილიყო; შემდეგ, როდესაც სწორედ ცეცხლის პირდაპირ აღმოჩნდა, ნავი მისკენ შეაბრუნა და თამამად შევიდა განათებულ წრეში, თან გააბა მეთევზის სიმღერა, რომელსაც მეზღვაურები ბანს აძლევდნენ.

სიმღერის პირველი სიტყვების გაგონებისთანავე ცეცხლის გარშემო მსხდომნი წამოდგნენ, ნავის მისადგომ ადგილს მიუახლოვდნენ და ნავს ჩაამტერდნენ, ალბათ, იმისათვის, რომ გაეგოთ მისი ძალა და გამოეცნოთ მისი განზრახვა. მალე, როგორც ეტყობოდა, დაკმაყოფილდნენ დათვალიერებით და ყველანი, ერთის გამოკლებით, რომელიც ნაპირზე დარჩა, ცეცხლს მიუბრუნდნენ, სადაც მთელი თიკანი იწვებოდა.

როდესაც ნავი ნაპირს ოციოდე ნაბიჯის მანძილზე მიუახლოვდა, იქ მდგომმა კაცმა იარაღი ისე გადაიძრო, როგორც ამას გუშაგი პატრულის დანახვაზე აკეთებს ხოლმე და სარდინიულ კილოზე დაიყვირა:

— ვინ მოდის!

ფრანცმა გულგრილად შემართა ორივე ჩახმახი.

გაეტანო ამ კაცს გამოელაპარაკა; ფრანცმა ვერაფერი ვერ გაიგო, თუმცა საუბარი, ალბათ, მას შეეხებოდა.

— სურს თქვენ აღმატებულებას, გაამყდვენოს თავისი ვინაობა, თუ იგი საიდუმლოდ უნდა დარჩეს? — ჰკითხა ფრანცს ნავის პატრონმა.

— ჩემი გვარი საიდუმლოდ უნდა დარჩეს. უთხარით მათ უბრალოდ, რომ მე ვარ ფრანგი, რომელიც თავისი სიამოვნებისათვის მოგზაურობს.

როდესაც გაეტანომ უპასუხა, გუშაგმა რაღაცა ბრძანება მისცა ერთ-ერთ ცეცხლთან მჯდომს, რომელიც მაშინვე წამოდგა და კლდეებს შორის გაქრა.

ხმას არავინ იღებდა, როგორც ეტყობოდა, ყველა თავისი საქმით იყო გართული: ფრანცი — კუნძულზე გადმოსვლით, მეზღვაურები — იალქნებით, კონტრაბანდისტები — თავიანთი თიკნით. მაგრამ ამ გარეგანი უზრუნველობის ქვეშ ყველანი ერთმანეთს ქვეშ-ქვეშ გაჰყურებდნენ. გაგზავნილი კაცი დაბრუნდა, მაგრამ იმის საწინააღმდეგო მიმართულებიდან, საიდანაც იგი გაქრა; მან გუშაგს თავი დაუქნია, ეს უკანასკნელი კი ნავისაკენ შეტრიალდა და მხოლოდ ეს ერთი სიტყვა წარმოთქვა:

— S'accomodi.

შეუძლებელია იტალიური S'accomodi-ის გადმოთარგმნა. ეს ერთ და იმავე დროს ნიშნავს, «მობრძანდით, გთხოვთ კეთილი იყოს თქვენი მოსვლა. თავი ისე იგრძენით, როგორც თქვენს სახლში. თქვენ აქ მასპინძელი ხართ». ის ჰგავს მოლიერის თურქულ წინადადებას, რომელმაც თავისი მრავალგვარი შინაარსით ასე განაცვიფრა გააზნაურებული მდაბიო.

მეზღვაურებს არ დასჭირვებიათ ამ სიტყვის გამეორება: ნიჩბების ოთხი მოქნევით ნავი ხმელეთს მიადგა. გაეტანო მიწაზე გადმოხტა და დაბალი ხმით გუშაგს კიდევ რამდენიმე სიტყვა გადაულაპარაკა; მისი ამხანაგებიც რიგრიგობით გადმოვიდნენ, ბოლოს ფრანცის რიგიც დადგა.

თავისი ერთი თოფი მას მხარზე გადაეკიდა, მეორე გაეტანოს ჰქონდა, ერთ-ერთ მეზღვაურს კი მისი კარაბინი ეჭირა. ფრანცის ტანისამოსი ერთსა და იმავე დროს მხატვრული და დარდიმანდული იყო; ამ გარემოებას მასპინძლებში არავითარი ეჭვი არ აღუძრავს და, რასაკვირველია, არავითარი შეშფოთებაც არ გამოუწვევია.

ნავი ნაპირზე მიაბეს და მოხერხებული ბანაკის საძებნელად გაემართნენ, მაგრამ მათ მიერ არჩეული მიმართულება, უეჭველია, არ მოეწონა კონტრაბანდისტს, რომელიც თვალს ადევნებდა მათ ხმელეთზე გადმოსვლას, რადგან გაეტანოს დაუყვირა:

— არა, თუ შეიძლება, იქით არა.

გაეტანომ ბურტყუნით ბოდიში მოიხადა და საწინააღმდეგო მიმართულებით წავიდა. ამასობაში მეზღვაურები ცეცხლთან მივიდნენ და ჩირაღდნებს მოუკიდეს.

ოცდაათიოდე ნაბიჯის შემდეგ შეჩერდნენ პატარა მოედანზე, რომელსაც ირგვლივ კლდეები ეკრა. ამ კლდეებში გამოთლილი იყო რაღაც სკამების მსგავსი, რომლებიც მოგაგონებდათ პატარა ჯიხურებს, სადაც კაცს შეეძლო დამჯდარიყო და ისე ეყარაულა. ირგვლივ ნოყიერი მიწის ვიწრო ზოლებზე იზრდებოდა ჯუჯა მუხები და მირტის ხშირი რაყა. ფრანცმა ჩირაღდანი დაბლა დასწია და ალაგ-ალაგ ნაცარი დაინახა. იგი მიხვდა, რომ მას პირველს არ შეეფასებინა ამ ადგილის უპირატესობა და, რომ, ჩვეულებრივად, ეს ადგილი კუნძულ მონტე-კრისტოს მოხეტიალე სტუმრების თავშესაფარი უნდა ყოფილიყო.

რაიმე არაჩვეულებრივ მოვლენებს ის უკვე აღარ ელოდა. რაკი ხმელეთზე ფეხი დადგა და დაინახა თავისი მასპინძლების თუ მეგობრული არა, ყოველ შემთხვევაში, გულგრილი განწყობილება, შეშფოთება გაეფანტა და თიკნის სუნმა, რომელიც ცეცხლზე იბრაწებოდა, ჭამის მადანზე მოიყვანა.

ეს ორიოდე სიტყვით აცნობა გაეტანოს, რომელმაც უპასუხა, რომ ვახშამი სრულიად უბრალო საქმეა, როდესაც ნავში გაქვს პური, ღვინო, ექვსი კაკაბი და კარგი ცეცხლი შესაწვავადო.

— თუმცა, — დაუმატა მან, — თუ თქვენს აღმატებულებას ასე ხიბლავს შემწვარი თიკნის სუნი, მე შემიძლია ჩვენს მეზობლებს ორი კაკაბი შევთავაზო ერთ ნაჭერ შემწვარ ხორცში.

— ძალიან კარგი, გაეტანო, ძალიან კარგი. თქვენ მართლაც აკვნიდანვე დაგყოლიათ მოლაპარაკების ნიჭი.

ამასობაში მეზღვაურებმა მოჭრეს მანანები, დაამტვრიეს მწვანე მირტისა და მუხის ტოტები და საკმაოდ კარგი ცეცხლი გააჩაღეს.

ფრანცი მოუთმენლად ელოდა გაეტანოს მოსვლას და შემწვარი თიკნის სუნით ტკბებოდა, როდესაც ის მასთან ძალიან ჩაფიქრებული მივიდა.

— რაო, როგორ არის საქმე? — ჰკითხა ფრანცმა, — ჩვენს წინადადებას უარყოფენ?

— პირიქით, — უპასუხა გაეტანომ, — როდესაც მეთაურმა გაიგო, რომ თქვენ ფრანგი ბრძანდებით, გთხოვათ, ვახშამზე ეწვიოთ.

— სასიამოვნოა, მათი მეთაური ძალიან განათლებული კაცი ყოფილა, და მე ვერავითარ საბაბს ვერ ვხედავ, უარი ვუთხრა; მით უფრო, რომ ჩემი წილი შემაქვს ამ ვახშამში.

— ეჰ! საქმე მაგაში როდია; მას გამასპინძლება არ გაუჭირდება, პირიქით; მაგრამ თავის ბინაში შეუძლია მხოლოდ ერთი უცნაური პირობით მიგიღოთ.

— თავის ბინაში? — წამოიძახა ყმაწვილმა კაცმა; — როგორ, მას სახლი აქვს აშენებული?

— არა; მაგრამ ძალიან კარგად არის მოწყობილი, ყოველ შემთხვევაში, ასე ირწმუნებიან.

— მაშ, თქვენ იცნობთ იმ მეთაურს?

— მე გამიგონია მის შესახებ.

— კარგი თუ ცუდი?

— ერთიცა და მეორეც.

— ეშმაკმა დალახვროს. მერე და რა პირობაა ასეთი?

— თვალეები უნდა აახვევინოთ და ცხვირსახოცი მხოლოდ მაშინ მოახსნევინოთ, როდესაც თვითონ იგი გეტყვით.

ფრანცი, რამდენადაც შესაძლებელი იყო, ცდილობდა გაეტანოს თვალეებში ამოეკითხა, რა იმალებოდა ამ წინადადებაში.

— დიახ, დიახ, — უპასუხა მის ფიქრებს გაეტანომ, — მე ძალიან კარგად მესმის, რომ აქ დაფიქრებაა საჭირო.

— ჩემს ადგილზე თქვენ როგორ მოიქცეოდით? — ჰკითხა ყმაწვილმა კაცმა.

— მე, მე არაფერს ვკარგავ, წავიდოდი.

— თქვენ დათანხმდებოდით?

— დიახ, თუნდაც მარტო ცნობისმოყვარეობის გამო.

— მერედა, განა მეთაურთან არის ისეთი რაიმე, რაც ცნობისმოყვარეობას გამოიწვევს?

— მისმინეთ, — უთხრა გაეტანომ და ხმა დაიდაბლა, — მე არ ვიცი, მართალია თუ არა, რასაც ამბობენ...

მან ირგვლივ მიმოიხედა, ყურს ხომ არავინ მიგდებსო.

— მერედა, რას ამბობენ?

— ამბობენ, რომ ის ცხოვრობს მიწისქვეშეთში, რომელთან შედარებითაც პიტის¹ (1 პიტი — სახელგანთქმული იტალიური გვარი, მედიჩის მეტოქე. მათი სასახლე ფლორენციაში ხუროთმოძღვრების შედევრს წარმოადგენს.) სასახლე არაფერიაო.

— რა ზღაპარია! — თქვა ფრანცმა და დაჯდა.

— ოჰ, არა, ეს ზღაპარი როდია, — განაგრძო ნავის პატრონმა, — ეს სინამდვილეა, «წმინდა ფერდინანდის» ლოცმანი კამა ერთ დღეს მასთან ყოფილა და იქიდან პირდაპირ გაბრუნებული გამოსულა; ის ამბობს, რომ ასეთი განძეული მხოლოდ ფერიათა ზღაპრებში თუ არსებობსო.

— იცით თუ არა, რომ ამგვარი სიტყვებით, თქვენ მაიძულებთ ალი-ბაბას¹ (1 ალი-ბაბა — «ათას ერთი ღამის ზღაპრების» პოპულარული გმირი, რომელიც ჯადოსნური სიტყვების ძალით — «სეზამ, გაიღე», ალებს იმ გამოქვაბულის კარებს, სადაც ორმოცმა ქურდმა თავიანთი ნადავლი დამალა.) მღვიმეში ჩავიდე?

— მე თქვენ აღმატებულებას მხოლოდ იმას ვეუბნები, რაც გამიგონია.

— მაშ, თქვენ მირჩევთ მიპატიჟება მივიღო?

— ოჰ, არა, მე თქვენ ამას არ ვეუბნებით. თქვენი აღმატებულება ისე მოიქცეს, როგორც მას სურს, ამგვარ გარემოებაში რჩევის მოცემას ვერ ვბედავ.

ფრანცი ცოტა ხანს ჩაფიქრდა. მან გადაწყვიტა, ასეთი მდიდარი ადამიანი ჩემს რამდენიმე საცოდავ ათას ფრანკს არ გამოეკიდებო; და რადგან მშვენიერ ვახშამს ელოდა, მიწვევა მიიღო. გაეტანო წავიდა, რათა მისი პასუხი გადაეცა.

როგორც უკვე ვთქვით, ფრანცი წინდახედული კაცი იყო; ამიტომ უნდოდა, რაც შეიძლება მეტი ამბები გაეგო თავის უცნაურ და საიდუმლო მასპინძელზე. იგი მიუბრუნდა მეზღვაურს, რომელიც ამ საუბრის დროს კაკბებს ბრტყვნიდა; ამ მეზღვაურს მედიდური იერი ჰქონდა, დამახასიათებელი ისეთი ადამიანისათვის, რომელიც ამაყობს თავისი მოვალეობით; ფრანცმა მას ჰკითხა, — რით მოვიდნენ ეს ადამიანები, როცა არც ნავეები, არც სპერონარები, არც ტარტანები არ ჩანანო.

— ეს არ მაკვირვებს, — უპასუხა მეზღვაურმა, — მე ვიცნობ ხომალდს, რომლითაც ისინი დადიან.

— ლამაზი ხომალდია?

— ვუსურვებდი თქვენს აღმატებულებას, რომ იმით მთელი ქვეყნიერება შემოევლო.

— დიდია ის ხომალდი?

— დაახლოებით, ასი ტონა წყალწყვის. ერთი სიტყვით, ეს არის მოგზაურობის მოყვარული ადამიანის ხომალდი, იახტა, როგორც ინგლისელები ამბობენ, მაგრამ ისეთი მკვრივი, რომ ყოველგვარ ამინდს გაუძლებს.

— სად არის აგებული?

— არ ვიცი, მგონი, გენუაში უნდა იყოს.

— კი მაგრამ, კონტრაბანდისტების ბელადს როგორ არ ეშინია, რომ თავისი კომერციული მიზნებისათვის განკუთვნილი იახტა გენუის ნავსადგურში შეუკვეთოს.

— მე არ მითქვამს, რომ იახტის პატრონი კონტრაბანდისტია, — უპასუხა მეზღვაურმა.

— არა, თქვენ არა, მაგრამ, ვგონებ, გაეტანომ თქვა.

— გაეტანომ ეკიპაჟი შორიდან დაინახა, მაგრამ არც ერთ მათგანს არ დალაპარაკებია.

— თუ ის კაცი კონტრაბანდისტების მეთაური არაა, მაშ ვინ არის?

— მდიდარი დიდებული, რომელიც თავისი სიამოვნებისათვის მოგზაურობს.

«ალბათ, მეტად საიდუმლოებით მოცული პიროვნებაა, რადგან მასზე ასე სხვადასხვანაირად მსჯელობენ». — გაიფიქრა ფრანცმა.

— რა ჰქვია?

— როდესაც მას ამის შესახებ ეკითხებიან, უპასუხებს, სინდბად-მეზღვაური მქვიაო. მაგრამ მე ეჭვი მეპარება, რომ ეს მისი ნამდვილი სახელი იყოს.

— სინდბად მეზღვაური?

— დიახ.

— სად ცხოვრობს ის დიდებული?

— ზღვაზე.

— სადაურია?

— არ ვიცი.

— გინახავთ?

— მქონია შემთხვევა.

— როგორი კაცია?

— თქვენი აღმატებულება თვითონ განსჯის.

— სად მიმიღებს?

— უეჭველია, მიწისქვეშეთში, როგორც გაეტანომ გითხრათ.

— როდესაც მარტონი იყავით ამ კუნძულზე, ნუთუ არც ერთხელ არ აღგძვრიათ ცნობისმოყვარეობა და არ ცდილობართ, ამ ჯადოსნურ სასახლეში შესულიყავით?

— როგორ არა, თქვენო აღმატებულება, — უპასუხა მეზღვაურმა, — და განა ერთხელ და ორჯერ, მაგრამ ჩვენი ცდა ყოველთვის უშედეგოდ მთავრდებოდა. ჩვენ მღვიმის არც ერთი კუნჭული არ დაგვიტოვებია, მაგრამ სულ ვიწრო შესასვლელიც ვერ აღმოვაჩინეთ. ამბობენ, ამ სასახლის კარი გასაღებით კი არ იღება, არამედ ჯადოსნური სიტყვით.

«— უეჭველია, — ჩაიჩურჩულა ფრანცმა, — «ათას ერთი ღამის» ზღაპარში მოვხვდით».

— მისი აღმატებულება გელით, — მოესმა ფრანცს ზურგს უკან, მან გუშაგის ხმა იცნო. მას თან ახლდა ორი კაცი იახტის ეკიპაჟიდან.

ფრანცმა პასუხის ნაცვლად ცხვირსახოცი ამოიღო და გუშაგს გაუწოდა.

მას ხმის ამოუღებელივ და გულდაგულ აუხვიეს თვალები, ეტყობოდათ, შიშობდნენ, რაიმე კადნიერება არ გამოეჩინა; ამის შემდეგ დააფიცეს, რომ არავითარ შემთხვევაში ცხვირსახოცს არ მოიხსნიდა.

მან დაიფიცა.

მაშინ იმ ორმა მეზღვაურმა ფრანცს აქეთ-იქით მკლავებში ხელი ჩაჰკიდა. გუშაგი წინ წაუძღვა.

ოცდაათიოდე ნაბიჯის შემდეგ შემწვარი თიკნის მადის მომგვრელმა სუნმა ფრანცი მიახვედრა, რომ ბანაკს გვერდით ჩაურა; შემდეგ კიდევ ორმოცდაათი ნაბიჯი გაიარეს, ალბათ, იმ მიმართულებით, საითაც გაეტანოს წასვლა აუკრძალეს; ახლა ფრანცისათვის გასაგები გახდა, რამ გამოიწვია ეს აკრძალვა. მალე ჰაერი შეიცვალა: ის მიხვდა, რომ მიწისქვეშეთში შედიოდა. რამდენიმე წუთის სიარულის შემდეგ ტკაცანი შემოესმა და უფრო თბილი და სურნელოვანი ჰაერი იგრძნო. ბოლოს ფეხი რბილ და სქელ ხალიჩაზე შედგა, გამყოლებმა ხელი გაუშვეს. ერთი წამით სიჩუმე ჩამოვარდა, შემდეგ ვიღაცის ხმაძი კარგი ფრანგულით, თუმცა უცხოური გამოთქმით, წარმოთქვა:

— ბატონო ჩემო, კეთილი იყოს თქვენი ჩემთან მობრძანება; ახლა უკვე შეგიძლიათ მოიხსნათ ცხვირსახოცი.

რასაკვირველია, ფრანცმა არ გაამეორებინა თხოვნა; მან თვალებიდან ცხვირსახოცი მოიხსნა. მის წინ იდგა ოცდათვრამეტი-ორმოცი წლის კაცი, რომელიც ტუნისელის სამოსელში იყო გამოწყობილი. თავზე გრძელი, ცისფერი აბრეშუმის ფოჩიანი წითელი ქუდი ეხურა, ეცვა შავი მაუდის ქურთუკი სულ ოქრომკედით ამოქარგული, განიერი ღია წითელი ფერის შარვალი და ამავე ფერის გეტრები, რომლებიც აგრეთვე ოქრომკედით იყო ამოქარგული და ყვითელი ფოოსტები; წელზე ქამრად ერტყა ძვირფასი ქიშმირი, რომელშიც გაყრილი ჰქონდა მოღუნული ხანჯალი.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ მამაკაცს მკვდრის ფერი ედო, მისი სახე მაინც ძალიან ლამაზად ჩაითვლებოდა. მას ჰქონდა ცოცხალი და გამჭრიახი თვალები; სწორი ცხვირი, რომელიც თითქმის შუბლს უსწორდებოდა და წმინდა ბერძნულ ტიპს მოგაგონებდათ; მისი მარგალიტივით თეთრი კბილები თვალის მომჭრელად ბრჭყვიალებდნენ კუპრივით შავი უღვაშების ქვეშ.

მაგრამ მისი სახის სიფერმკრთალე რაღაც უცნაური იყო; ასე იტყოდით, ეს კაცი კარგა ხანს, ალბათ, საფლავში იდო და ახლა უკვე ვეღარ იბრუნებს სიცოცხლის ფერსაო.

ძალიან მაღალი არ იყო, მაგრამ კარგად მოყვანილი გახლდათ და, როგორც ყველა სამხრეთელს, პატარა ხელები და ფეხები ჰქონდა.

მაგრამ ყველაზე მეტად ფრანცი, რომელსაც გაეტანოს ნაამბობი ზღაპრად მიაჩნდა, მდიდრულმა მოწყობილობამ განაცვიფრა. მთელი ოთახის კედლებზე გაკრული იყო ოქროს ყვავილებით ამოქარგული მუქი წითელი თურქული აბრეშუმი. სიღრმეში იდგა განიერი სავარძელი, რომლის ზემოთ ეკიდა ოქროს ქარქაშებში მოთავსებული არაბული იარაღი, რომელთა ტარები ძვირფასი თვლებით იყო მოჭედილი; ჭერში ეკიდა ვენეციური შუშის ლამპარი, რომელსაც მომხიბლავი ფერი და ფორმა ჰქონდა. ფეხი კოჭებამდე ეფლობოდა თურქულ ხალიჩაში. იმ კარზე, რომლითაც ფრანცი შემოვიდა, და მეორეზეც, რომელიც მეზობელ, უფრო განათებულ ოთახში გადიოდა, ფარდები იყო ჩამოშვებული.

მასპინძელი ხელს არ უშლიდა ფრანცს, ყველაფერს დაჰკვირვებოდა, მაგრამ, სამაგიეროდ, თვითონაც აკვირდებოდა მას და თვალს არ აშორებდა.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა მან ბოლოს, — გთხოვთ მომიტევოთ ის სიფრთხილე, რომლითაც თქვენ ჩემთან შემოგიყვანეს; მაგრამ რაკი ეს კუნძული მეტწილად დაცარიელებულია, ვშიშობ, ვინმემ არ მოაგნოს ჩემს საიდუმლო საცხოვრებელს, რადგან ასეთ შემთხვევაში იგი, უეჭველია, დაბრუნებისას მეტად სავალალო მდგომარეობაში

დამხვდებოდა. ეს კი ძალიან მეწყინება, იმიტომ კი არა, რომ ზარალი შემაწუხებს, არამედ იმიტომ, რომ მომაკლდება საშუალება, სურვილისამებრ განმარტოებით ვიცხოვრო. ახლა კი შევეცდები, დაგავიწყოთ ის პატარა უსიამოვნება და შემოგთავაზოთ ისეთი რამ, რასაც თქვენ აქ, ალბათ, ნაკლებად მოელოთ, ესე იგი მსუბუქი ვახშამი და საკმაოდ კარგი ღვინო.

— ღმერთო ჩემო, ძვირფასო მასპინძელო, რა საჭიროა ამისათვის ბოდიშები? ყველასათვის ცნობილია, რომ იმ ადამიანებს, რომლებიც ფეხს აბიჯებენ ჯადოსნური სასახლეების ზღურბლებს, თვალებს აუხვევენ ხოლმე. გაიხსენეთ რაული «ჰუგენოტებიდან». კაცმა მართალი თქვას, მე რა მაქვს სამდურავი; ყველაფერი, რასაც თქვენ მე მიჩვენებთ, «ათას ერთი ღამის» ზღაპრადა ღირს.

— ეჰ, მე თქვენ ლუკულუსით¹ (1 ლუკულუსი — რომაელი მხედართმთავარი, რომელიც მითრიდატეს ებრძოდა. რომში დაბრუნების შემდეგ სახელი გაითქვა ფუფუნებითა და ღრეობებით.) გეტყვით: რომ მცოდნოდა, თქვენ პატივს დამდებდით და მობრძანდებოდით, მოვემზადებოდი; მაგრამ როგორც უნდა იყოს ჩემი თავშესაფარი, ის თქვენს განკარგულებაშია; რანაირი ცუდიც უნდა იყოს ჩემი ვახშამი, გთხოვთ გემო გაუსინჯოთ. ალი, სუფრა გაშლილია?

თითქმის იმ წუთშივე ფარდა გადაიხსნა და სადა, თეთრ ტუნკიანმა, აბანოზის ხესავით შავმა ნუბიელმა ზანგმა თავის ბატონს ხელით ანიშნა — შეგიძლიათ სასადილო ოთახში მობრძანდეთო.

— ახლა კი მე არ ვიცი, თქვენ ჩემს აზრს გაიზიარებთ თუ არა, — უთხრა უცნობმა ფრანცს: — მაგალითად, მე იმაზე უხერხულად არაფერი მიმაჩნია, რომ სამი საათის განმავლობაში ერთმანეთის პირისპირ ვისხდეთ და არ ვიცოდეთ, რა სახელით ან წოდებით მივმართოთ ერთიმეორეს. მხედველობაში მიიღეთ ის გარემოება, რომ მე მეტისმეტად ვაფასებ სტუმართმოყვარეობის წესებს და არ გეკითხებით თქვენს გვარსა და წოდებას; მე მხოლოდ გთხოვთ მითხრათ, როგორ იწოდებით, რომ მოგმართოთ. რაც შემეხება მე, რათა თქვენ უხერხულობა არ იგრძნოთ, გეტყვით, რომ ჩვეულებრივად სინდბად-მეზღვაურს მეძახიან.

— მე კი, — უპასუხა ფრანცმა, — რაკი ალადინის² (2 ალადინი — «ათას ერთი ღამის» ზღაპრების გმირი, რომელიც ჯადოსნური ლამპრის შემწეობით გასაოცარ წარმატებებს აღწევდა.) მდგომარეობის მისაღწევად მხოლოდ მისი სახელგანთქმული ლამპარი მაკლია, ვერავითარ დაბრკოლებას ვერ ვხედავ, ალადინი მიწოდოთ. ამრიგად ჩვენ ვიქნებით აღმოსავლეთის სამფლობელოში, სადაც ჯადოსნურმა თილისმამ გადმომისროლა.

— ძალიან კარგი, ბატონო ალადინ, — უთხრა საიდუმლოებით მოცულმა მასპინძელმა. — თქვენ გაიგონეთ, რომ ვახშამი მზად არის. ამიტომ გთხოვთ, სასადილო ოთახში გამობრძანდეთ: თქვენი უმორჩილესი მსახური წინ გაგიძღვებათ, რათა გზა გიჩვენოთ.

ამ სიტყვებზე მან ფარდა გასწია და თავის სტუმარს წინ გაუძღვა.

ფრანცის აღფრთოვანება სულ უფრო და უფრო მატულობდა. სუფრა არაჩვეულებრივად მდიდრულად იყო გაშლილი. რაკი მან ეს მნიშვნელოვანი გარემოება გამოარკვია, ოთახის დათვალიერება დაიწყო. სასადილო ოთახი ნაკლებად მომხიბვლელი როდი იყო, ვიდრე სასტუმრო ოთახი, რომელიც მან ეს იყო დატოვა; ის მთლიანად მარმარილოსი იყო და ძვირფასი ანტიკური ბარელიეფები ამკობდა. ამ მოგრძო დარბაზის თავსა და ბოლოში ორი მშვენიერი ქანდაკება იდგა თავზე დადგმული კალათებით. ამ კალათებში პირამიდულად ეწყო ყველაზე იშვიათი ხილი: სიცილიის ანანასები, მალაგის ბროწეულები, ბალეარის კუნძულების ფორთოხალი, საფრანგეთის ატმები და ტუნისის ხურმა.

რაც შეეხება ვახშამს, ის შედგებოდა შემწვარი ხობხისაგან, რომელსაც გარშემო შემოწყობილი ჰქონდა კორსიკული შაშვები, გარეული ტახის ლაბიანი შაშხი, შემწვარი თიკანი ტარტარის საწებლით, მშვენიერი ტიურბო და ვეებერთელა ლანგუსტი.

დიდ ლანგრებს შუა საუზმის პატარა თეფშები ელაგა.

ლანგრები ვერცხლისა იყო, პატარა თეფშები კი იაპონური ფაიფურისა.

ფრანცი თვალებს იფშვნეტდა, სიზმარში ხომ არა ვარო.

მაგიდას მხოლოდ ალი ემსახურებოდა და საუცხოოდაც უძღვებოდა თავის მოვალეობას. სტუმარმა შეაქო იგი.

— დიახ, — უპასუხა მასპინძელმა, რომელიც მაღალი საზოგადოების ადამიანის დამახასიათებელი ძალდაუტანებლობით ფრანცს საჭმელ-სასმელს სთავაზობდა, — საწყალი ჩემთვის მეტისმეტად თავდადებულია და ცდილობს, რაც შეუძლია მასიამოვნოს. მას კარგად ახსოვს, რომ სიკვდილს გადავარჩინე. როგორც ჩანს, ძალიან ძვირად უღირდა თავისი თავი და მადლობელია, რომ შევუნარჩუნე იგი.

ალი თავის ბატონს მიუახლოვდა და ხელზე აკოცა.

— კადნიერებაში ხომ არ ჩამომართმევთ, თუ გკითხავთ, როგორ ვითარებაში მოხდა ეს კეთილი საქმე? — ჰკითხა ფრანცმა.

— ღმერთო ჩემო, სულ უბრალოდ, — უპასუხა მასპინძელმა: — როგორც ჩანს, ეს სულელი სეირნობის დროს უფრო ახლო მივიდა ტუნისის ბეის ჰარამხანასთან, ვიდრე ეს ნებადართულია შავკანიანებისათვის; ამის გამო ბეიმ ბრძანება გასცა, მისთვის ენა, ხელი და თავი მოეჭრათ; პირველ დღეს — ენა, მეორე დღეს — ხელი, ხოლო მესამე დღეს — თავი. მე ყოველთვის მინდოდა, მუნჯი მსახური მყოლოდა, ამიტომ მოვუცადე, სანამ ენას მოსჭრიდნენ და შემდეგ ბეის შევთავაზე, გაეცვალა იგი ჩემთვის მშვენიერ ორლულიან თოფში, რომელიც, როგორც წინადღეს შევნიშნე, ძალიან მოეწონა მის უმაღლესობას. ის ცოტა ხანს ყოყმანობდა; როგორც ჩანს, ძალიან უნდოდა ბოლო მოეღო ამ საცოდავისათვის. მაგრამ მე თოფს დავუმატე ინგლისური სანადირო დანა, რომლითაც მისი უდიდებულესობის იატაკიანი გადავჭერი; მაშინ ბეი დამთანხმდა, ამ უბედურს თავი და ხელი შერჩენოდა, მაგრამ იმ პირობით, რომ მისი ფეხი აღარ ყოფილიყო ტუნისში. ეს პირობა არც კი იყო საჭირო. საკმარისია, ამ ურჯულომ თვალი მოჰკრას აფრიკის ნაპირებს, რომ ტრიუმის სიღრმეში მიიძალეება და იქიდან ვერ გამოიყვანთ, სანამ ქვეყნიერების ეს მესამე ნაწილი თვალს არ მიეფარება.

ფრანცი ჩაფიქრდა, არ იცოდა, როგორ განესაჯა ის მკაცრი გულკეთილობა, რომლითაც მასპინძელი ამ ამბავს უყვებოდა.

— ამგვარად, კეთილშობილი მეზღვაურის მსგავსად, რომლის სახელიც თქვენ შეგირქვამთ, — თქვა მან იმისათვის, რომ სასაუბრო თემა შეეცვალა, — თქვენს ცხოვრებას მოგზაურობაში ატარებთ?

— დიახ; ეს აღთქმაა, რომელიც დავდე მაშინ, როდესაც არც კი ვფიქრობდი, თუ საშუალება მომეცემოდა ამესრულებინა იგი, — უპასუხა უცნობმა ღიმილით, — მე კიდევ დავდე რამდენიმე აღთქმა და იმედი მაქვს, თანდათანობით ყველას შევასრულებ.

— თქვენ ბევრი ტანჯვა ხომ არ გამოგივლიათ, ბატონო? — ჰკითხა ფრანცმა.

სინდბადი შეკრთა და სტუმარს ჩააშტერდა.

— რამ გაფიქრებინათ ეგ? — ჰკითხა მან.

— ყველაფერმა, — უპასუხა ფრანცმა, — თქვენმა ხმამ, თქვენმა გამოხედვამ, თქვენმა სიფერმკრთალებმ და თვით ცხოვრებამაც, რომელსაც ეწევით.

— მე! მე ვეწევი ისეთ ბედნიერ ცხოვრებას, რომელიც კი შეიძლება ამქვეყნად ხვდეს ადამიანს — ნამდვილ ფაშასავით ვცხოვრობ. მთელი ქვეყნიერების მეუფე ვარ; რომელი ადგილიც მომეწონება, იქ ვრჩები. მომწყინდება, მივემგზავრები. ჩიტვით თავისუფალი

ვარ; მეც ისეთივე ფრთები მაქვს, როგორც მას; საკმარისია ჩემს გარშემო მყოფ ადამიანებს ერთი ვანიშნო და ისინი მყისვე ჩემი ნება-სურვილის მონანი ხდებიან. ზოგჯერ იმით ვერთობი, რომ დავცინი ადამიანთა სამართალს, ხელიდან ვტაცებ მათ ყაჩაღს, რომელსაც ისინი ეძებენ, ან დამნაშავეს, რომელსაც დევნიან. გარდა ამისა, მე მაქვს დაბალი და მაღალი ინსტანციის საკუთარი სამართალი ყოველგვარი აპელაციებისა და ვადების გადაწევის გარეშე, რომელიც სჯის ან ამართლებს და რომელშიც არავინ არ ერევა. ეჰ! თქვენ რომ ჩემი ცხოვრების გემო გაიგოთ, საზოგადოებას არასოდეს დაუბრუნდებოდით, თუ რაიმე საიდუმლო განზრახვა არ გექნებოდათ შესასრულებელი.

— მაგალითად, შურისძიების! — უთხრა ფრანცმა.

უცნობი ისე დააცქერდა ფრანცს, რომ მისი შემოხედვა გულისა და გონების სიღრმემდე ჩასწვდა.

— რატომ მაინცადამაინც შურისძიების? — ჰკითხა მან.

— იმიტომ რომ, — მიუგო ფრანცმა, — მე თქვენ ისეთი ადამიანი მგონიხართ, რომელსაც საზოგადოება დევნის და რომელიც ემზადება ამ უკანასკნელთან რაღაც საშინელი ანგარიშის გასასწორებლად.

— ცდებით, — უთხრა სინდბადმა, თავისი უცნაური სიცილით გადაიხარხარა და თეთრი, ბასრი კბილები გამოაჩინა, — მე თავისებური ფილანტროპი ვარ და შესაძლებელია, ოდესმე პარიზში გავემგზავრო, რათა მეტოქეობა გავუწიო ბატონ აპერტს და ლურჯ წამოსასხამიან მამაკაცს¹. (¹ აპერტი — ფრანგი მრეწველი, რომელმაც მოიგონა საშუალება, დაეკონსერვებინათ საკვები მასალა ლითონის და მინის ყუთებში. — ლურჯ წამოსასხამიანი მამაკაცი — სახელწოდებაა ცნობილი ფრანგი ქველმოქმედის შამპიონისა.)

— ეს იქნება თქვენი პირველი მოგზაურობა პარიზში?

— დიახ, საუბედუროდ! მე ცნობისმოყვარე კაცს არ ვგავარ, არა? მაგრამ გარწმუნებთ, ჩემი ბრალი არაა, რომ ასე დავადგინე. ამის დროც მოვა.

— თქვენ მალე იქნებით პარიზში?

— თვითონ არ ვიცი, ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორი იქნება საქმის ვითარება.

— მინდოდა, იმ დროისათვის მეც იქ ვყოფილიყავი, რათა შეძლებისამებრ სამაგიერო პატივისცემა გადამეხადა იმ გულუხვი სტუმართმოყვარეობისათვის, რასაც თქვენ აქ, მონტე-კრისტოზე მიწევთ.

— მე სიამოვნებით მივიღებდი თქვენს წინადადებას, — უპასუხა მასპინძელმა, — მაგრამ, საუბედუროდ, თუ პარიზში წავედი, ეს იქნება ინკოგნიტოდ.

ვახშამი გრძელდებოდა, კაცი იფიქრებდა, ეს ვახშამი მართო ფრანცისთვისაა განკუთვნილიო, რადგან მასპინძელს პირი არ დაუკარებია იმ ძვირფას საჭმელებისათვის, რომლითაც მოულოდნელ სტუმარს უმასპინძლდებოდა, ეს უკანასკნელი კი მადიანად შეექცეოდა.

ბოლოს ალიმ ტკბილეული მოიტანა, ანუ, უკეთ, ქანდაკებებიდან კალათები ჩამოიღო და მაგიდაზე დააწყო. კალათებს შუა მან თავსახურიანი მოვარაყებული პატარა თასი ჩადგა.

ალიმ ისეთი მოწიწებით მოიტანა ეს თასი, რომ ფრანცს ცნობისმოყვარეობა აღედრა. მან სახურავი ასწია და დაინახა მომწვანო ცომი, რომელიც რაღაც ანგელოზურ ტკბილეულს წააგავდა, მაგრამ უცნობი იყო მისთვის.

ფრანცმა თავი ისევ დახურა, ახლა მან იმდენივე იცოდა, რამდენიც სახურავის ახდამდე. შემდეგ მასპინძელს შეხედა. მასპინძელი დამცინავი ღიმილით უყურებდა.

— თქვენ ვერ ხვდებით, რა არის ამ თასში და ცნობისმოყვარეობა არ გასვენებთ, არა?

— დიახ, უნდა გამოგიტყდეთ.

— ეს არის მწვანე ტკბილეული. იგივე ამბროზიაა, რომელსაც ჰება იუპიტერს მიართმევდა ხოლმე სუფრაზე.

— მაგრამ ამ ამბროზიამ, — უთხრა ფრანცმა, — უეჭველია, ადამიანთა ხელში გადმოსვლის შემდეგ დაკარგა თავისი ციური სახელი და მიწიერი მიიღო; რა ჰქვია ადამიანურ ენაზე ამ წამალს, რომლის მიმართაც მე განსაკუთრებულ სიმპათიას ვერ ვგრძნობ?

— აი, ჩვენი მატერიალური წარმოშობის უტყუარი საბუთი, — შეჰყვირა სინდბად მეზღვაურმა, — რა ხშირად ჩავუვლით ხოლმე გვერდს ჩვენს ბედნიერებას, ისე რომ ვერ ვამჩნევთ მას, ან თუ შევხედავთ, ვერ ვცნობთ. თუ თქვენ პოზიტიური ადამიანი ხართ და თქვენი ღმერთი — ოქროა, იგემეთ ეს საჭმელი და თქვენს წინ გადაიშლება პერუს, გუზარატისა და ჰოლკონდის ოქროს საბადოები; თუ ფანტაზიის კაცი ხართ, პოეტი, იგემეთ ეს საჭმელი და შეუძლებლის საზღვრები გაქრებიან; უსაზღვრო სივრცეები გადაიშლება თქვენს წინ, თქვენ ოცნების უსასრულო სივრცეებში ისეირნებთ ლაღი გულით, თავისუფალი გონებით და ლაღი სულით. თუ პატივმოყვარე ხართ, ესწრაფვით მიწიერ დიდებას — იგემეთ ეს საჭმელი და ერთი საათის შემდეგ იქნებით მეუფე — მხოლოდ მეუფე არა პატარა ქვეყნის, რომელიც მიმალულია ევროპის რომელიმე კუნჭულში, როგორცაა ინგლისი, საფრანგეთი ან ესპანეთი, არამედ მთელი დედამიწის, მთელი ქვეყნიერების, მთელი მსოფლიოს მეუფე. თქვენი ტახტი აღმართული იქნება იმ მთაზე, სადაც სატანამ ქრისტე აიყვანა; თქვენ არ დაგჭირდებათ სატანის წინაშე ქედის მოხრა, მისი ამბორი, თქვენ გახდებით მიწიერი სამეფოების მეფეთა მეფე. დამეთანხმებით, რომ, რასაც მე გთავაზობთ, მეტად მომხიბვლელია, მით უმეტეს, რომ შეხედეთ, ამისათვის მხოლოდ ესაა საკმარისი... შეხედეთ.

ამ სიტყვებზე მან თასს სახურავი ახადა, ყავის პატარა კოვზით ნაქები ტკბილეული ამოიღო, პირთან მიიტანა, თვალები ნახევრად დახუჭა, თავი უკან გადაიგდო და ნელა გადაყლაპა.

ფრანცმა თავის მასპინძელს ადროვა დამტკბარიყო თავისი საყვარელი პირის ჩასატკბარუნებელი საჭმლით; ხოლო როდესაც ეს უკანასკნელი ცოტათი დამშვიდდა, ჰკითხა:

— ბოლოს და ბოლოს მითხარით, ეს რა ჯადოსნური საჭმელია?

— გაგიგონიათ მთის მოხუცზე რაიმე, — ჰკითხა მასპინძელმა, — იმაზე, ვისაც ფილიპ-ავგუსტის¹ (1 იგულისხმება ჰასან-იბნ-საბა, ე. წ. მულიდების, ანუ ასასინების მეთაური, რომელიც XIII ს. ცხოვრობდა. ის თავის მიმდევრებს ჰაშიშით ათრობდა და საბრძოლველად აგზავნიდა.

— ფილიპ-ავგუსტი — საფრანგეთის მეფე (1165—1223), მესამე ჯვაროსანთა ომის მონაწილე.) მოკვლა სურდა?

— რასაკვირველია.

თქვენთვის ცნობილია, რომ ის მთის ძირში ფლობდა მდიდარ ხეობას, რომლის წყალობითაც მიიღო თავისი პოეტური სახელწოდება.

ამ ხეობაში გაშლილი იყო ჰასან-იბნ-საბას მიერ გაშენებული მშვენიერი ბაღები, ხოლო ბაღებში იდგა განმარტოებული ტალავრები. ამ ტალავრებში მარკო პოლოს² (2 მარკო-პოლო (1254—1323) — ცნობილი ვენეციელი მოგზაური, რომელმაც აღმოსავლეთი აზია მოვლო და თავისი მოგზაურობის საინტერესო აღწერა დატოვა.) სიტყვით, ის მიიწვევდა ხოლმე რჩეულებს და უმასპინძლებოდა რაღაც ბალახით, რომელსაც ისინი გადაჰყავდა ედემში, სადაც ელოდა მარად აყვავებული მცენარეები, მარად მწიფე ხილი და მარად ახალგაზრდა ქალიშვილები. ყველაფერი ის, რასაც ეს ბედნიერი ყმაწვილი კაცები სინამდვილედ თვლიდნენ, იყო ოცნება, მაგრამ ისეთი ტკბილი, ისეთი დამატრობელი,

ისეთი ვნებიანი, რომ ისინი ამისათვის სულსა და გულს მიჰყიდდნენ ადამიანს, რომელიც მას ასეთი განცდებით აჯილდოებდა და მის ბრძანებას ისე ემორჩილებოდნენ, როგორც ღვთიურს. ქვეყნის დასალიერს მიდიოდნენ მის მიერ მითითებული მსხვერპლის მოსაკლავად, კვდებოდნენ წამებით, მაგრამ არ ნანობდნენ, იმედი ჰქონდათ, რომ ეს იყო მხოლოდ გადასვლა იმ სანეტარო ცხოვრებაში, რომელსაც მათ წმინდა ბალახი ჰპირდებოდა.

— მაშ, ეს ჰაშიშია! — შეჰყვირა ფრანცმა, — მე მას მარტო სახელწოდებით როდი ვიცნობ.

— სწორად გამოიცანით, ბატონო ალადინ, ეს ჰაშიშია, ყველაზე საუკეთესო ჰაშიში, ნამდვილი წმინდა ალექსანდრიული, შეუდარებელი ოსტატის, დიდი ადამიანის აბუგორას ჰაშიში; მას შეეფერებოდა სასახლე აშენებინა შემდეგი წარწერით: «ბედნიერების მოვაჭრეს — მადლიერი კაცობრიობა».

— იცით რა, მე მინდა დავრწმუნდე, რამდენად სამართლიანია თქვენი ქება.

— თქვენ თვითონ განსაჯეთ, ჩემო სტუმარო, თქვენ თვითონ განსაჯეთ; მაგრამ პირველ ცდაზე ნუ შეჩერდებით. გრძნობა უნდა მიაჩვიოთ ყოველგვარ ახალ განცდას, ტკბილსა თუ მწარეს, სამწუხაროს თუ სამხიარულოს. ბუნება და ეს ღვთიური ბალახი ერთმანეთს ებრძვიან და რაკი ბუნება ბედნიერებისათვის არ არის შექმნილი, ტანჯვას ებლაუჭება. საჭიროა, რომ დამარცხებული ბუნება დაეცეს ამ ბრძოლაში, საჭიროა, რომ ოცნებას სინამდვილე მოჰყვეს: მაშინ ოცნება დაამარცხებს სინამდვილეს, ოცნება იქცევა ცხოვრებად, ხოლო ცხოვრება — სინამდვილედ. მაგრამ როგორი სხვაობაა ამ გარდაქმნაში! როდესაც თქვენ რეალური ცხოვრების ტანჯვას წარმოსახული ცხოვრების სიამოვნებას შეადარებთ, თქვენ ზურგს შეაქცევთ ცხოვრებას და სამარადისო ოცნებას მიეცემით. როდესაც მიატოვებთ საკუთარ ქვეყნიერებას, რათა სხვების ქვეყნებში გადასახლდეთ, მოგეჩვენებათ, რომ ნეაპოლის გაზაფხული ლაფლანდიის ზამთარში გაცვალეთ, თქვენ მოგეჩვენებათ, რომ სამოთხიდან მიწაზე დაეშვით, ციდან ჯოჯოხეთში მოხვდით. იგემეთ ჰაშიში, ჩემო სტუმარო, იგემეთ.

პასუხის ნაცვლად ფრანცმა კოვზით იმდენივე ცომი აიღო, რამდენიც მასპინძელმა და პირთან მიიტანა.

— ეშმაკმა დალახვროს, — თქვა ფრანცმა ღვთაებრივი ტკბილეულის გადაყლაპვის შემდეგ, — არ ვიცი, იქნება თუ არა შედეგი ისეთი სასიამოვნო, როგორსაც თქვენ ამბობთ, მაგრამ გემო კი არც ისეთი სასიამოვნო აქვს, როგორც თქვენ ირწმუნებოდით.

— იმიტომ, რომ თქვენი სასა არ შეჰგუებია ამ ნივთიერების არაჩვეულებრივ გემოს. მითხარით, მაშინვე მოგეწონათ ხამანწკები, ჩაი, პორტერი, ტრიუფელი, ერთი სიტყვით, ყველაფერი, რამაც შემდეგ მოგხიბლათ? განა თქვენ გესმით რომაელების, რომლებიც ხოხობს ასსა-ფეტიდით¹ (ასსა-ფეტიდი — მყრალი ფისი, რომელსაც ქოლგოვანი მცენარეები იძლევიან.) კაზმავდნენ და ჩინელების, რომლებიც მერცხლის ბუდეებს ჭამენ? ოჰ, ღმერთო ჩემო, რასაკვირველია, არა. ასეთივეა ჰაშიშიც; მოითმინეთ ერთი კვირა, და რაგინდ უგემურად უნდა გეჩვენოთ იგი დღეს, შემდეგ მის შესადარს ვერაფერს ჰპოვებთ.

სტუმარი და მასპინძელი წამოდგნენ და სანამ ის, ვინც თავის თავს სინდბად-მეზღვაური უწოდა და ვისაც ჩვენც, რათა მისთვის რაიმე სახელი მიგვეცა, დროდადრო ასე ვიხსენებდით, თავის მსახურს განკარგულებებს აძლევდა, ფრანცი მეორე ოთახში გავიდა.

ეს ოთახი თავისი მოწყობილობით უფრო სადად გამოიყურებოდა, მაგრამ ნაკლებად მდიდრული როდი იყო. ეს იყო მრგვალი ოთახი, რომელსაც ირგვლივ, კედლების გასწვრივ, დიდი დივანი ერტყა. დივანი, იატაკი და ჭერი მოფენილი იყო საუკეთესო ნოხებივით რბილი და ნაზი ტყავებით. აქ შეხვდებოდით დიდებულფაფარიან აფრიკის

ლომების ტყავებს, ბენგალიის ზოლიანი ვეფხვების ტყავებს, კაპის ავაზების მხიარულად აჭრელეზულ ტყავებს, იმათ მსგავსს, რომელნიც დანტემ იხილა, ციმბირის დათვებისა და ნორვეგიის მელიების ტყავებს. ეს ტყავები ერთიმეორეზე ისე უხვად იყო დაყრილი, რომ იფიქრებდით, ხშირ ბალახში დავდივარ ან ბუმბულივით რბილ ლოგინში განვისვენებო.

სტუმარი და მასპინძელი დივანზე წამოწვნენ. მათ ხელთ ჰქონდათ თამბაქოთი გატენილი, ქარვის მუნდმტუკებიანი ჟასმინის ჩიბუხები, რათა ორჯერ არ გაეტენათ. ალიმ ცეცხლი მოუკიდა და ყავის მოსატანად წავიდა.

ერთი წუთით სიჩუმე ჩამოვარდა. სინდბადი გაიტაცა ფიქრებმა, რომელნიც, როგორც ჩანდა, მას არც საუბრის დროს ტოვებდა. ფრანცი კი ჩუმ ოცნებას მიეცა, ისეთს, როგორც ყოველთვის ეწვევა ხოლმე კარგი თამბაქოს მწვევლს, რომელსაც ჰგონია, ბოლოთნ ერთად ქრება სამწუხარო ფიქრები და სული ჯადოსნური სიზმრებით ტკბებაო.

ალიმ ყავა მოიტანა.

— როგორს ინებებთ? — ჰკითხა სინდბადმა; — ფრანგულსა თუ თურქულს, მაგარსა თუ თხელს, შაქრიანსა თუ უშაქროს, დაყენებულსა თუ ადუღებულს? რომელიც გენებოთ, ის ირჩიეთ — ჩვენ ყოველნაირად გვაქვს მომზადებული.

— მე თურქული მირჩევნია, — უთხრა ფრანცმა.

— მართალიც ბრძანდებით, ჩემო სტუმარო, — უთხრა მასპინძელმა; — ეს ამტკიცებს, რომ აღმოსავლური ცხოვრებისაკენ გაქვთ მიდრეკილება. ეჰ, აღმოსავლეთი, აღმოსავლეთი! მხოლოდ იქ იციან ადამიანებმა ნამდვილი ცხოვრება. მე, — თქვა მან უცნაური ღიმილით, რომელიც არ გამოჰპარვია ფრანცს, — როდესაც პარიზში ჩემს საქმეებს დავამთავრებ, აღმოსავლეთისაკენ გავემურები, რათა სიცოცხლის უკანასკნელი წლები იქ გავატარო. თუ თქვენ ჩემი ნახვა მოგესურვებათ, ქაიროში, ბაღდადში ან ისპაჰანში უნდა მომძებნოთ.

— კაცმა რომ თქვას, — წამოიძახა ფრანცმა, — ეს ძალიან ადვილი საქმეა, მე უკვე მგონია, არწივის ფრთები გამომემა და ამ ფრთებით ოცდაოთხი საათის განმავლობაში მთელ ქვეყნიერებას შემოვივლი-მეთქი.

— ოჰო, ოჰო! ეს უკვე ჰაშიში მოქმედებს, ძალიან კარგი, ჩემო მეგობარო, მაშ, გაშალეთ თქვენი ფრთები და იფრინეთ ცის სივრცეებში. ნურაფრისა გეშინიათ, თუ თქვენს ფრთებს, ისევე როგორც იკაროსის ფრთებს, მზე გაადნობს, ჩვენ სიამოვნებით მიგიღებთ უკან.

მასპინძელმა ალის არაბულ ენაზე რამდენიმე სიტყვა უთხრა. მსახურმა მდაბლად დაუკრა თავი და მოშორებით გადავა.

ფრანცი გრძნობდა, რომ მასში რაღაცა უცნაური ცვლილება ხდებოდა, ქრებოდა მთელი დღის ფიზიკური დაღლილობა, წინა საღამოს მოვლენებით გამოწვეული გონებრივი შფოთვა, ისე როგორც ეს ხდება დასვენების იმ პირველ წუთებში, როდესაც გრძნობ, რომ ძილი გეპარება. სხეული თითქოს ხორცს გაშორდა. აზრები გამოუთქმელად ნათელი გაუხდა. გრძნობა ორჯერ უფრო გაუმახვილდა. მისი ჰორიზონტი თანდათან სულ უფრო ფართოვდებოდა, მაგრამ ეს არ იყო ის პირქუში ჰორიზონტი, რომელიც სიფხიზლეში ნახა, და რაღაც მუქარას გრძნობდა. არა, ეს იყო ცისფერი, გამჭვირვალე, უსაზღვრო ჰორიზონტი, რომელსაც ახლდა ზღვის ლაჟვარდი, მზის ბრწყინვალეობა და ქარის სურნელება. შემდეგ, მის მეზღვაურთა სიმღერის დროს, რომელიც ღვთიურ მელოდიას შექმნიდა, ვინმეს რომ მისი ჩაწერა შესძლებოდა, მან დაინახა, როგორ აღიმართა მის წინაშე კუნძული მონტე-კრისტო, მაგრამ არა როგორც ზღვის ტალღებს შუა აზიდული მრისხანე კლდეები, არამედ როგორც უდაბნოში მიკარგული ოაზისი. რაც უფრო ახლოვდებოდა ნავი, სიმღერა მით უფრო ძლიერდებოდა, რადგან ეს საიდუმლო და ჯადოსნური მელოდია კუნძულიდან ცაში ისე ადიოდა, თითქოს ლორელის მსგავს

ფერიას სურვებოდეს მეზადურის მიტყუება ან ამფიონის მსგავს ჯადოსანს — იქ ქალაქი აგება.

ბოლოს ნავი ნაპირს მოადგა, მაგრამ ყოველგვარი ძალდატანებისა და ბიძგის გარეშე, ისე როგორც ტუჩი ტუჩს შეეხება, იგი მღვიმეში შემოვიდა. მომაჯადოებელი მუსიკა არ წყდებოდა. ფრანცი დაბლა ჩადიოდა, ან უკეთ, რამდენიმე საფეხური ჩაიარა. ის სუნთქავდა სუფთა და სურნელოვან ჰაერს, თითქმის იმის მსგავსს, რომელიც ცირცეს მღვიმის გარშემო იდგა და რომელსაც ისეთი სურნელება ჰქონდა, რომ სული ოცნებაში დნებოდა, ხოლო გრძნობები ალგზნებაში მოდიოდა. და ფრანცმა დაინახა ყველაფერი, რაც ნახა დაძინებამდე, მისი ფანტასტიკური მასპინძელი — სინდბადიდან დაწყებული, მუნჯი მსახური ალით გათავებული. შემდეგ ყველაფერი აირია და გაქრა, როგორც უკანასკნელი ჩრდილი ჩასაქრობად გამზადებული ჯადოსნური ლამპრისა, და ფრანცი ქანდაკებების ოთახში მოხვდა, სადაც იდგა ერთ-ერთი ისეთი ანტიკური მქრქალი ლამპარი, რომელიც ღამით ძილსა და სიამოვნებას დარაჯობს.

ესენი იგივე ქანდაკებები იყვნენ, ტანსავსენი, ავხორცნი და ამავე დროს პოეტურნი. მათ ჰქონდათ ანდამატივით მიმზიდველი თვალები, მაცდური ღიმილი და ხშირი თმა. ესენი იყვნენ ფრინა, კლეოპატრა და მესალინა, სამი უდიდესი მეძავი ქალი. და აი, ამ ურცხვ მოჩვენებებში წმინდა სხივის მსგავსად, როგორც ანგელოსი ოლიმპზე, გამოჩნდა უბიწო ქმნილება, ნათელი მოჩვენება, რომელიც, ასე გეგონებოდათ, თავის უმანკო შუბლს მაღავს ამ გარყვნილი მარმარილოებისაგანო.

და აი, ამ სამმა ქანდაკებამ თითქოს თავისი სიყვარული გააერთიანა ერთი კაცის მიმართ, და რომ ეს კაცი თვით ფრანცი იყო. ისინი, მოსილნი თეთრი, გრძელი ტუნიკებით, ფერხთამდე რომ სცემდათ, უახლოვდებოდნენ, მოიწევდნენ გულმკერდგაღელვნი, თმაგამლილნი. ისეთ პოზებს იღებდნენ, რომლებიც თვით ღმერთებსაც აცთუნებდნენ, მაგრამ, რომლებსაც წმინდანები უძლებდნენ, უყურებდნენ ანთებული თვალებით, როგორც გველი უყურებს ჩიტს, და მას ძალა არ შესწევდა, გასძალიანებოდა ამ შემოხედვას, ალერსივით მტკივნეულს და ამბორივით ტკბილს.

ფრანცს მოეჩვენა, რომ თვალები დახუჭა და ირგვლივ მიმოიხედა უკანასკნელად. ბუნდოვნად ხედავდა მის საბანში გახვეულ მორცხვ ქანდაკებას; თვალები დახუჭა სინამდვილის მიმართ და გრძნობები გაშალა წარმოდგენელი შეგრძნებებისათვის.

მაშინ დაიწყო უსასრულო სიამოვნება, დაუღალავი ვნება, ისეთი, როგორსაც წინასწარმეტყველი თავის რჩეულებს ჰპირდებოდა. მარმარილოს ბაგენი გაცოცხლდნენ, მკერდი გაუთბა, და ფრანცმა, რომელიც პირველად მოექცა ჰაშიშის ძალის გავლენის ქვეშ, ეს ვნება თითქმის მტკივნეულად იგრძნო, ხოლო სიტკბოება — წამებად ექცა. გრძნობდა, როგორ ჩაეკონა მის ათრთოლებულ ბაგეებს გველის რგოლებივით ცივი და მოქნილი მარმარილოს ბაგეები; ხელებით ცდილობდა უკუეგდო ეს ჯადოსნური ვნება, გრძნობები კი ემორჩილებოდა საიდუმლო ძალის მომხიბვლელობას. დაბოლოს, ბრძოლის შემდეგ, რომლისთვისაც ადამიანი თანახმაა სული გასწიროს, ღონემიხდილი, აქოშინებული, სიამოვნებისაგან ქანცგაწყვეტილი, მთლიანად დანებდა მარმარილოს სატრფოების კოცნას და გაუგონარი ძილის ჯადოსნობას.

XI

გამოფხიზლება

როდესაც ფრანცი გამოფხიზლდა, გარშემო არსებული საგნები სიზმრის გაგრძელებად მიიღო. ასე ეგონა, აკლდამაში იწვა, სადაც მზის სხივი ძლივს აღწევდა, თითქოს ალერსიანი შეხედვა ყოფილიყოს. ფრანცმა ხელი გასწია და იგრძნო, რომ ქვას შეეხო.

საწოლზე წამოიწია და დაინახა, რომ წამოსასხამზე იწვა. ლოგინად გამხმარი, მაგრამ რბილი და სურნელოვანი ერიკა ეგო.

მოჩვენებები გაქრნენ, ხოლო ქანდაკებები, როგორც სასაფლაოდან ძილის დროს ამოსული მოჩვენებები, გამოღვიძებისთანავე მიიმალნენ.

ფრანცმა დღის სინათლისკენ რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა: შფოთიანი ძილი მშვიდმა სინამდვილემ შეცვალა. იგი მიხვდა, რომ მღვიმეში იყო და ნახევრად მრგვალი გასასვლელისკენ გაემართა. აქედან დაინახა მტრედისფერი ცა და ლაჟვარდოვანი ზღვა. ჰაერსა და ტალღებში დილის მზის სხივები შეჭრილიყვნენ. მეზღვაურები ნაპირზე ისხდნენ, საუბრობდნენ და იცინოდნენ. ნაპირიდან ათი ნაბიჯის მოშორებით ღუზაზე ნავი ირწეოდა.

რამდენიმე წუთს ტკბებოდა გრილი ნიავით, მის შუბლს რომ ეთამაშებოდა: ყურს უგდებდა ტალღების ოდნავ ხმაურს, რომლებიც კლდეებს ეხეთქებოდნენ და ზედ ვერცხლივით თეთრი ქაფის არშიებს ქარგავდნენ. ფრანცი ანგარიშმიუცემლად მიეცა ბუნების ამ ღვთაებრივ სიმშვენიერეს, რომელიც განსაკუთრებით მაშინ იგრძნობა, როცა ფანტასტიკური ძილის შემდეგ გელვიძება. შემდეგ ნელ-ნელა ბუნების ცხოვრებამ, ასეთმა მშვიდმა, სუფთამ და დიდებულმა, მას მოაგონა, რომ სიზმარი დაუჯერებელი რამ იყო და მეხსიერებამ იგი სინამდვილეს დაუბრუნა.

მან გაიხსენა კუნძულზე ჩამოსვლა, კონტრაბანდისტების მეთაურთან წარდგენა, მიწისქვეშეთის ბრწყინვალე სასახლე, არაჩვეულებრივი ვახშამი და ერთი კოვზი ჰაშიში.

მაგრამ ამ ნათელი დღის სინათლეზე მას მოეჩვენა, რომ ყველა ეს ამბავი, ყოველ შემთხვევაში, ამ ერთი წლის წინათ მოხდა, იმდენად ცოცხალი იყო ეს სიზმარი მის გონებაში და იმდენად ნთქავდა მის აზრებს. დროდადრო, — ხან მეზღვაურებს შორის, ხან მათ შუა გამომკრთალ კლდეებზე, თუ ზღვაზე მოქანავე ნავზე, — მას ელანდებოდა მოჩვენებები, რომლებიც ღამით კოცნით ატკობდნენ, მაგრამ უნდა ითქვას, გონება საღი ჰქონდა, ხოლო სხეული სავსებით დასვენებული. არავითარი სიმძიმე არ აწუხებდა, პირიქით, თავს არაჩვეულებრივად კარგად გრძნობდა. იგი განსაკუთრებული სიხარულით სუნთქავდა სუფთა ჰაერს და მზის თბილ სხივებს სახეს უშვერდა.

ფრანცი მეზღვაურებისაკენ მხიარული სახით გაემართა.

მის დანახვაზე ისინი წამოიშალნენ, ნავის პატრონი კი წინ შეეგება.

— ბატონმა სინდბადმა, — თქვა მან, — დაგვავალა, მისი სალამი გადმოგვეცა თქვენი აღმატებულებისათვის და გვეთქვა, რომ ძალიან წუხს, რომ თქვენთან გამომშვიდობება ვერ მოახერხა. იმედოვნებს, აპატიებთ, როდესაც გაიგებთ, რომ მეტად საჩქარო ამბის გამო ძალიან გაემგზავრა.

— ჩემო ძვირფასო გაეტანო, — უთხრა ფრანცმა, — ნუთუ ყველაფერი ეს სინამდვილეა? ნუთუ არსებობს ადამიანი, რომელმაც ამ კუნძულზე მეფურად მიმიღო და, სანამ მეძინა, გაემგზავრა?

— დიახ, ნამდვილად არსებობს, აგერ მისი იახტაც, რომელიც აფრებგაშლილი მიცურავს. თუ ჭოგრიტით გაიხედავთ, ალბათ, ეკიპაჟის შემადგენლობაში თქვენს მასპინძელსაც დაინახავთ.

ამ სიტყვებზე გაეტანომ ხელი გაიშვირა პატარა იახტისაკენ, რომელიც კორსიკის სამხრეთი ნაპირისაკენ მიემართებოდა.

ფრანცმა ჭოგრიტი ამოიღო, თვალებზე მოირგო და ნაჩვენები მიმართულებით გაიხედა.

გაეტანო არ შემცდარა. გემბანზე, კუნძულისაკენ პირმობრუნებული, საიდუმლოებით მოცული უცნობი იდგა. მასაც ხელში ჭოგრიტი ეჭირა და იგივე ტანისამოსი ეცვა,

რომლითაც წუხელის თავის სტუმარს წარუდგა; გამომშვიდობების ნიშნად ცხვირსახოცს იქნევდა.

ფრანცმა ამოიღო ცხვირსახოცი და საპასუხოდ ჰაერში შეაფრიალა.

რამდენიმე წამის შემდეგ იახტაზე გამოჩნდა მსუბუქი ბოლი, იგი ლამაზად მოსწყდა კიჩოს და ნელ-ნელა ცისკენ წავიდა, ფრანცმა გაიგონა სროლის სუსტი ხმა.

— მოიცათ, ხომ გესმით, იგი თქვენ გემშვიდობებათ, — უთხრა ყმაწვილ კაცს გაეტანომ.

ფრანცმა ხელში კარაბინი აიღო და ჰაერში გაისროლა, თუმცა კი იმედი არ ჰქონდა, რომ სროლის ხმა გადალახავდა იმ მანძილს, რომელიც მასა და იახტას შორის იდო.

— რას გვიბრძანებს თქვენი აღმატებულება? — ჰკითხა გაეტანომ.

— უპირველეს ყოვლისა, ჩირაღდანი აანთეთ.

— ჰო, მესმის, — უთხრა გაეტანომ, — თქვენ გინდათ მოძებნოთ ჯადოსნური სასახლის კარი. წარმატებას გისურვებთ, თუკი ეს ამბავი გაგართობთ, თქვენო აღმატებულება; ჩირაღდანსაც ახლავე მოგართმევთ. უნდა გამოგიტყდეთ, მეც მოსვენებას არ მაძლევდა ეგ ფიქრი, რომელმაც თქვენ ახლა ასე შეგიპყროთ, და სამჯერ თუ ოთხჯერ ვცადე კიდევაც ბედი, მაგრამ არაფერი გამოვიდა და ბოლოს თავი გავანებე. ჯიოვანო, — დაუმახა მან, — მოუკიდე ჩირაღდანი და მის აღმატებულებას მოუტანე.

ჯიოვანიმ ბრძანება შეასრულა. ფრანცმა ჩირაღდანი ხელში დაიჭირა და მიწისქვეშეთში შევიდა. უკან გაეტანო მიჰყვებოდა.

ფრანცმა იცნო ის ადგილი, სადაც გაიღვიძა — გამხმარი ერიკას ლოგინი ჯერ კიდევ არ აელაგებინათ. ფრანცი გულმოდგინედ ანათებდა მღვიმის კედლებს, მაგრამ ამაოდ, ვერაფერს პოულობდა კედლებზე დარჩენილი ჭვარტლის გარდა, რაც იმას ამტკიცებდა, რომ მასზე ადრე სხვებსაც ჩაუტარებიათ ეს უშედეგო ძიება.

ფრანცი გაუსინჯავს არ ტოვებდა მომავალივით განუჭვრეტელი გრანიტის კედლის არც ერთ მტკაველს; დაინახავდა თუ არა სულ პატარა ნაპრაღს, შიგ თავის სანადირო დანას ასობდა და ყოველ ამოზურცულ ადგილს აწვებოდა იმ იმედით, რომ იგი დანებდებოდა; მაგრამ ამაოდ დაკარგა ორი საათი.

ბოლოს უარი თქვა თავის ძიებაზე. გაეტანო ზეიმობდა.

როდესაც ფრანცი სანაპიროზე დაბრუნდა, იახტა ჰორიზონტზე თეთრი წერტილივით მოჩანდა. მან თვალეზზე ჭოგრითი მიიღო, მაგრამ ამ იარაღითაც შეუძლებელი შეიქნა რაიმეს გარჩევა.

გაეტანომ ფრანცს გაახსენა, რომ იგი კუნძულზე გარეულ თხეებზე სანადიროდ იყო ჩამოსული, რაც მას სულ დავიწყებოდა. ყმაწვილმა კაცმა თოფს ხელი წაავლო და კუნძულზე დაიწყო ხეტიალი, მაგრამ ისეთი გამომეტყველება ჰქონდა, იტყოდით, ეს კაცი სიამოვნებისათვის კი არ ნადირობს, არამედ მოვალეობის შესასრულებლად. თხუთმეტ წუთში უკვე მოკლული ჰყავდა ერთი თხა და ორი თიკანი. თუმცა ეს თხეები არჩვევით ველურები და მარდები იყვნენ, მაგრამ ისე წააგავდნენ შინაურ თხებს, რომ ფრანცმა ისინი ნანადირევად არც კი მიიჩნია.

გარდა ამისა, იგი სხვა აზრებით იყო შეპყრობილი. წინა ღამის შემდეგ «ათას ერთი ღამის» ზღაპრის გმირი გახდა და მისი გონება შეუჩერებლივ გამოქვაბულს უბრუნდებოდა.

მიუხედავად იმისა, რომ პირველმა ძიებამ უშედეგოდ ჩაიარა, ფრანცმა გადაწყვიტა განეახლებინა იგი. მანამდე კი გაეტანოს უბრძანა ერთი თიკანი შეეწვათ. ეს მეორე ძიება იმდენ ხანს გაგრძელდა, რომ, როდესაც ფრანცი დაბრუნდა, თიკანი უკვე შეეწვათ და საუზმეც მოემზადებინათ.

ფრანცი ისევ იმ ადგილას დაჯდა, საიდანაც წუხელის საიდუმლო მასპინძელთან ვახშამზე მიიწვიეს და ხელახლა დაინახა ტალღის ქოჩორზე თოლიასავით შემომჯდარი პატარა იახტა, რომელიც კორსიკისაკენ მიცურავდა.

— ეგ რაა, თქვენ მითხარით, რომ ბატონი სინდბადი მაღაგისაკენ გაემგზავრა, მე კი მგონია, პირდაპირ პორტო-ვეკიოსკენ მიდის.

— განა დაგავიწყდათ ჩემი ნათქვამი, — უთხრა ნავის პატრონმა, — მის ეპიკაუს ორი კორსიკელი ყაჩაღი ახლავს-მეთქი.

— ეს მართალია, და მას სურს ის ყაჩაღები ხმელეთზე გადმოსვას? — ჰკითხა ფრანცმა.

— სწორედ ასეა! — წამოიძახა გაეტანომ, — როგორც ამბობენ, ამ კაცს არც ღმერთის ეშინია და არც ეშმაკის. ის მზად არის, ორმოცდაათი ლიეთი გზა გაიგრძელოს, რათა საწყალ კაცს დახმარება აღმოუჩინოს.

— მაგრამ ამით შეიძლება იმ ქვეყნის მმართველები გადაიკიდოს, სადაც ამგვარ ქველმოქმედებას ჩადის.

— ერთი თქვენც, — უთხრა გაეტანომ სიცილით, — რა საქმე აქვს მას ქვეყნის მმართველებთან, მათ ის აბუჩად იგდებს. აბა გაბედონ და გამოეკიდონ. ჯერ ერთი, მისი იახტა ხომალდი კი არა, ჩიტია, ჩიტი. რომელი ფრეგატიც უნდა იყოს, თორმეტ კვანძზე სამი კვანძით გაუსწრებს წინ, გარდა ამისა, საკმარისია ხმელეთზე შედგას ფეხი, რომ ყველგან მეგობრებს იპოვის.

ამის გაგებაზე ფრანცისათვის ნათელი გახდა, რომ მის მასპინძელს კავშირი ჰქონდა ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროების კონტრაბანდისტებთან და ყაჩაღებთან, რითაც ყმაწვილკაცს რამდენადმე უცნაური მხრიდან ეხატებოდა.

ფრანცს უკვე აღარაფერი აჩერებდა მონტე-კრისტოზე. იმედი გადაუწყდა, რომ მღვიმის შესასვლელს იპოვიდა.

მან საუზმე დააჩქარებინა და მეზღვაურებს უბრძანა, ნავი მზად ჰქონოდათ, რომ საუზმის დამთავრებისთანავე გზას გასდგომოდნენ.

ნახევარი საათის შემდეგ იგი უკვე ნავში იყო.

უკანასკნელად შეხედა იახტას, რომელიც თვალს ეფარებოდა პორტო-ვეკიოს ყურეში. ფრანცმა გამგზავრების ნიშანი მისცა.

როგორც კი ნავი დაიძრა, იახტაც იმ წუთში გაქრა.

იახტასთან ერთად გაქრა წინა ღამის უკანასკნელი კვალიც: ვახშამი, სინდბადი, ჰამშიში და ქანდაკებები — ყველაფერი ეს ფრანცისათვის ერთსა და იმავე სიზმარში შთაინთქა.

ნავი მთელი დღისა და ღამის განმავლობაში მიცურავდა და მეორე დილით, როდესაც მზემ დედამიწას გადმოხედა, კუნძული მონტე-კრისტოც გაქრა.

როგორც კი მიწაზე ფეხი გადმოდგა, ფრანცმა ცოტა ხნით დაივიწყა ის ამბავი, რაც თავს გადახდა; მან იჩქარა, ფლორენციის მაღალ წრეებში მიღებული მოვალეობა მოეხადა და დროზე გამგზავრებულიყო რომში, სადაც ამხანაგი ელოდა.

შემდეგ ფრანცი გზას გაუდგა და შაბათ საღამოს საფოსტო ეტლმა იგი საბაჟო მოედანზე გადმოსვა.

ბინა, როგორც უკვე ვთქვით, წინასწარ იყო შეკვეთილი; მას მხოლოდ ერთი რამ დარჩენოდა, როგორმე მიეღწია ბატონ პასტრინის სასტუმრომდე, მაგრამ ეს არც ისე ადვილი საქმე იყო. ქუჩები გაჭედილი იყო ბრბოთი, ხოლო რომი შეეპყრო დიდ მოვლენათა მაუწყებელ ყრუ და მშფოთვარე მღელვარებას. რომში კი ყოველწლიურად ოთხი დიდი მოვლენა ხდება: კარნავალი, ვნების კვირა, ღვთის დღესასწაული და წმინდა პეტრეს დღესასწაული.

წელიწადის დანარჩენ დროს ქალაქი ეძლევა ძილს, საშუალო მდგომარეობას სიკვდილსა და სიცოცხლეს შუა, რაც წააგავს სადგურს ამ ქვეყანასა და იმ ქვეყანას შორის;

სადგურს მშვენიერს, პოეზიით სავსეს და თავისებურს, რომელიც ფრანცს ერთი ექვსჯერ მაინც უნახავს და ყოველი ახალი ხილვის დროს უფრო მომხიბვლელად და ჯადოსნურად მოსჩვენებია.

ბოლოს მან, როგორც იქნა, გააპო ბრბო, რომელიც სულ უფრო და უფრო მატულობდა, შფოთავდა და სასტუმრომდე მიაღწია. მის პირველ შეკითხვას დაქირავებული მეეტლისათვის და გაჭედული სასტუმროს პატრონისათვის დამახასიათებელი უხეშობით უპასუხეს, რომ სასტუმრო «ლონდონში» თქვენთვის ადგილი არ არისო. მაშინ მან ბარათი გაუგზავნა ბატონ პასტრინის და ბატონი ალბერ დე მორსერი დაასახელა. ამ საშუალებამ გაჭრა: ბატონმა პასტრინიმ თვითონ ჩამოირბინა მასთან, ბოდიში მოიხადა, რომ მის აღმატებულებას ამდენი აცდევინა, თავისი მსახური ბიჭები დატუქსა, შანდალი ხელიდან გამოართვა ჩიჩერონეს, რომელსაც უკვე მოესწრო ახალმოსულს დაუფლებოდა, და ის იყო ალბერთან უნდა მიეცილებინა, რომ ეს უკანასკნელი თვითონ გამოვიდა მის შესახვედრად.

შეკვეთილი ნომრები ორი საწოლი და ერთი მისაღები ოთახისგან შედგებოდა. საწოლი ოთახის ფანჯრები ქუჩაში გადიოდა — ეს გარემოება ბატონ პასტრინის აღნიშნული ჰქონდა, როგორც დაუფასებელი უპირატესობა. ყველა დანარჩენი ოთახი ამ სართულზე დაეკავებინა ვიღაც მდიდარს, — სიცილიელი იყო იგი თუ მალტელი, სასტუმროს პატრონმა კარგად არ იცოდა.

— ბატონო პასტრინი, ყველაფერი ეს ძალიან კარგია, მაგრამ ჩვენ შეგვეძლო ახლავე გვევახშმა, ხოლო ხვალისთვის და შემდეგი დღეებისთვის ეტლი დაგვჭირდებოდა.

— ვახშამს დაუყოვნებლივ მოგართმევთ, მაგრამ ეტლი კი...

— რაო? — შეჰყვირა ალბერმა, — მოითმინეთ, მოითმინეთ, ნუ გვეხუმრებით, ბატონო პასტრინი, ჩვენ ეტლი გვჭირდება.

— ბატონო ჩემო, — უთხრა სასტუმროს პატრონმა, — ყველაფერს გავაკეთებ იმისათვის, რომ ვიშოვო; აი, მხოლოდ ამის თქმა შემეძლია.

— პასუხს როდის მივიღებთ? — ჰკითხა ფრანცმა.

— ხვალ დილას, — უპასუხა სასტუმროს პატრონმა.

— ეშმაკმა დალახვროს! — თქვა ალბერმა, — მეტს გადავიხდით, მორჩა და გათავდა. ეს ცნობილი ამბავია. დრეკსა და არონს ჩვეულებრივ დღეებში ოცდახუთ ფრანკს აძლევენ, ხოლო კვირასა და უქმე დღეებში ოცდათხუთმეტ ფრანკს. დავუმატოთ ხუთი ფრანკი სართი და ორმოცი გამოვა, განა ამაზე ღირს ლაპარაკი.

— ვეჭვობ, რომ თქვენმა აღმატებულებამ რაიმე გააწყოს, თუნდაც ორჯერ მეტი ფასიც მისცეთ.

— მაშ, ცხენები შეუბან ჩემს სამოგზაურო ეტლს. მართალია, ცოტა გაცვეთილია, მაგრამ არა უშავს.

— ცხენებს ვერ იშოვით.

ალბერმა ისე შეხედა ფრანცს, თითქოს არ ესმის, რას ეუბნებიანო.

— როგორ მოგწონთ, ფრანც? ცხენები არ არისო. — უთხრა მან, — მაგრამ ნუთუ არც საფოსტო ცხენების შოვნა შეიძლება?

— ისინი ორი კვირაა, რაც გადაარჩიეს და მხოლოდ ისეთები დატოვეს, რომლებიც ფოსტისთვისაა აუცილებელი.

— ამაზე რაღას იტყვით? — ჰკითხა ფრანცმა.

— იმას ვიტყვი, რომ როცა რამე ჩემი გაგების უნარს აღემატება, ჩვეულებად მაქვს, არ გავჩერდე ამ საგანზე და სხვაზე გადავიდე. ვახშამი მზადა გაქვთ, ბატონო პასტრინი?

— დიახ, თქვენო აღმატებულებავ, მზად გახლავთ.

— კარგი, მაშ, ვახშამი ვჭამოთ.

— ეტლი და ცხენები? — ჰკითხა ფრანცმა.

— დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ჩემო მეგობარო, ფულს ნუ დაიშურებთ და გამოიძებნება...

და მორსერმა ადამიანის იმ საოცარი ფილოსოფიით, რომელიც სანამ ქისა გატენილი ან პორტფელი პირთამდე სავსე აქვს, ყველაფერს შესაძლებლად თვლის. ივახშმა, საწოლში ჩაწვა და დაიძინა. სიზმარში ნახა, რომ კარნავალზე დასეირნობდა ეტლით, რომელშიც ექვსი ცხენი ება.

XII

რომაელი ყაჩაღები

მეორე დღეს ფრანცმა პირველმა გამოიღვიძა და მაშინვე დარეკა.

ზარს ჯერ კიდევ წკრიალი გაჰქონდა, რომ ოთახში თვით ბატონი პასტრინი შემოვიდა.

— აი, ხომ ხედავთ, — თქვა მან გამარჯვებულის სახით და არც კი დააცადა ფრანცს, შეკითხვა მიეცა, — მე გუშინ მართალი ვიყავი თქვენი აღმატებულების წინაშე, რომ არაფერს დაგპირებივართ; კაცმა რომ თქვას, ძალიან გვიან მოგაგონდათ ეს საქმე; მთელს რომში ვერც ერთ ეტლს ვერ იპოვით, რასაკვირველია, ამ სამი უკანასკნელი დღის განმავლობაში.

— დიახ, — გამოეპასუხა ფრანცი, — ესე იგი სწორედ მაშინ, როდესაც იგი აუცილებლად საჭიროა.

— რა ამბავია? — იკითხა ალბერმა შემოსვლისთანავე, — ეტლი არ არის?

— თქვენ სწორად გამოიცანით, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, — უპასუხა ფრანცმა.

— რა გვეთქმის, კარგი რამაა ეს თქვენი მარადიული ქალაქი, — წამოიძახა ალბერმა.

— მე იმის თქმა მინდოდა, თქვენო აღმატებულება, — დაიწყო ისევ ბატონმა პასტრინიმ, რომელსაც სურდა, დაეცვა ქრისტიანული სამყაროს დედაქალაქის ღირსება ახლად ჩამოსულების თვალში, — მე მინდა ვთქვა, რომ ეტლი არ იქნება კვირა დილიდან ორშაბათ საღამომდე; ხოლო კვირამდე, თუ მოისურვებთ, ორმოცდაათსაც იშოვით.

— ჰო, ეს უკვე რაღაცას ნიშნავს! — თქვა ალბერმა, — დღეს ხუთშაბათია, — ვინ იცის, კვირამდე რა მოხდება?

— მოხდება ის, რომ ქალაქს კიდევ მოაწყდება ერთი ათი-თორმეტი ათასი მოგზაური და მდგომარეობა უფრო გაუარესდება, — უპასუხა ფრანცმა.

— ჩემო მეგობარო, — უთხრა მას ალბერმა, — მოდი, აწმყოთი დავტკბეთ და მომავალს ჩრდილს ნუ მოვფენთ.

— ყოველ შემთხვევაში, ფანჯარა თუ მაინც გვექნება? — ჰკითხა ფრანცმა სასტუმროს პატრონს.

— ფანჯარა, ეგ რომელ მხარეს?

— რასაკვირველია, კორსოზე.

— რაო, ფანჯარა? — შეჰყვირა ბატონმა პასტრინიმ: — ყოვლად შეუძლებელია. ერთი იყო თავისუფალი დორიას პალაცოში მეხუთე სართულზე და ისიც რუსმა თავადმა აიღო დღეში ოც ცეხინად.

ყმაწვილმა კაცებმა გაოცებით შეხედეს ერთმანეთს.

— იცი რა, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, — უთხრა ფრანცმა ალბერს, — ჩვენ ერთი გამოსავალია დაგვრჩენია: კარნავალი ვენეციაში უნდა გავატაროთ; იქ ეტლს თუ არა, ყოველ შემთხვევაში, გონდოლებს მაინც ვიშოვით.

— არავითარ შემთხვევაში! — შეჰყვირა ალბერმა, — მე გადავწყვიტე, ვნახო რომის კარნავალი და ვნახავ კიდევაც, თუნდაც ოჩოფეხებზე.

— დაიცა, დაიცა, ეს არაჩვეულებრივი აზრი მოგსვლია, — უპასუხა ფრანცმა, — განსაკუთრებით კარგია იგი იმისათვის, რომ მოკოლეტოები¹ (¹ მოკოლეტო — ნამწვი. კარნავალის დროს მიღებულია ქუჩებში ანთებული სანთლებით სიარული.) ჩააქრო. მოდი პოლიშინელებად, ვამპირებად ან უდაბური ველების მცხოვრებლებად გამოვეწყოთ და, გარწმუნებ, გასაგიჟებელი წარმატება გვექნება.

— თქვენს აღმატებულებათ სურთ თუ არა ეტლი კვირამდე მაინც?

— ეშმაკმა დალახვროს, — უთხრა ალბერმა, — როგორ გგონიათ, რომის ქუჩებს ფეხით შემოვირბენთ, როგორც სასამართლოს ბოქაულები?

— თქვენი აღმატებულებათა ბრძანება შესრულებული იქნება, — უთხრა მათ ბატონმა პასტრინიმ: — მაგრამ გაფრთხილებთ, ეტლი დღეში ექვსი პიასტრი ეღირება.

— მე, ჩემო ძვირფასო პასტრინი, ჩვენი მეზობელივით მილიონერი როდი ვარ, — უთხრა ფრანცმა, — გაფრთხილებთ, რომ მეოთხედა ვარ რომში და ვიცი, რა ღირს ეტლი ჩვეულებრივ დღეებში, კვირაობით და უქმეებში. ამიტომ ჩვენ თორმეტ პიასტრს გადავიხდით, ეს იქნება დღევანდელი დღის, ხვალის და ზეგის საფასური და თქვენ კიდევ კარგი მოგება დაგრჩებათ.

— ნება მიბოძეთ, თქვენო აღმატებულებავ... — სასტუმროს პატრონს უნდოდა შედავებოდა.

— როგორც გინდოდეთ, ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, როგორც გინდოდეთ, — უთხრა ფრანცმა, — ან თუ არა, მე თვითონ შევუთანხმდები თქვენს აფეტაგორეს¹, (¹ აფეტაგორე — რისიმე გამქირავებელი.) რომელიც ჩემთვის უცხო პიროვნება არაა: ის ჩემი ძველი მეგობარია, ჩემგან ცოტა როდი უსარგებლია. იმ იმედით, რომ მომავალშიც გამორჩენა ექნება. ჩემგან იმაზე ნაკლებს აიღებს, რასაც თქვენ გთავაზობთ. თქვენ ამ სხვაობას დაკარგავთ და ეს საკუთარ თავს დააბრალეთ.

— თქვენო აღმატებულებავ, თავს ნუ შეიწუხებთ, — უთხრა ბატონმა პასტრინიმ და ისე გაიღიმა, როგორც იღიმება იტალიელი სპეკულანტი, რომელსაც თავი დამარცხებულად მიაჩნია. — მე სულითა და გულით ვეცდები, მოგემსახუროთ და იმედი მაქვს, კმაყოფილი დარჩებით.

— საუცხოოა! ადრევე ასე გეთქვათ.

— ეტლს როდის ინებებთ?

— ერთი საათის შემდეგ.

— ერთ საათში ის კარებთან იქნება.

მართლაც, ერთი საათის შემდეგ ყმაწვილ კაცებს ეტლი ელოდა; ეს იყო ჩვეულებრივი ოთხთვალა, რომელიც სადღესასწაულო შემთხვევის გამო კარეტის რანგამდე აემალლებინათ, მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ მეტად უბრალო შესახედავი იყო, ყმაწვილი კაცები დიდ ბედნიერებად მიიჩნევდნენ, იგი კარნავალის სამი უკანასკნელი დღის განმავლობაში მათ განკარგულებაში ყოფილიყო.

— თქვენო აღმატებულებავ, — დაუყვირა ჩიჩერონემ ფრანცს, როდესაც ამ უკანასკნელმა ფანჯარაში გადაიხედა, — კარეტა სასახლესთან გავაჩეროთ?

თუმცა ფრანცი მიჩვეული იყო იტალიელების ასეთ მაღალფარდოვან გამოთქმებს, მაგრამ პირველად მაინც ირგვლივ მიმოიხედა: ჩიჩერონეს სიტყვები ნამდვილად ჩემი მისამართით არის ნათქვამი, თუ არაო.

მისი აღმატებულება, — ეს თვითონ ფრანცი იყო, კარეტაც ოთხთვალა იგულისხმებოდა, ხოლო სასახლე — სასტუმრო «ლონდონი» გახლდათ.

იტალიელების საოცარი მიდრეკილება გაზვიადებისაკენ ამ წინადადებაში ძალიან კარგად გამოიხატა.

ფრანცი და ალბერი დაბლა ჩავიდნენ. კარეტა სასახლეს მიუახლოვდა. მათი აღმატებულებანი კარეტაში გადაიშლართნენ, ჩიჩერონე კი სატერფულს შეახტა.

— თქვენი აღმატებულებანი საით ინებებენ წაბრძანებას?

— ჯერ წმინდა პეტრეს ტაძრისაკენ, შემდეგ კი კოლიზიისაკენ, — თქვა ალბერმა, როგორც ნამდვილმა პარიზელმა.

მაგრამ ალბერმა არ იცოდა, რომ წმინდა პეტრეს ტაძრის დათვალიერებას ერთი დღე სჭირდებოდა, ხოლო მის შესწავლას — ერთი თვე. ყმაწვილი კაცები მთელ დღეს წმინდა პეტრეს ტაძრის დათვალიერებას მოუხდნენ.

უცებ მეგობრებმა შენიშნეს, რომ უკვე ბინდდებოდა.

ფრანცმა საათს დახედა: ხუთის ნახევარი იყო.

ყმაწვილები მყისვე სასტუმროსაკენ წამოვიდნენ. კარებში ფრანცმა მეეტლეს უთხრა, რვა საათისათვის ეტლი მზად ჰქონოდა. მას უნდოდა, ალბერისათვის მთვარის შუქზე დაეთვალიერებინებინა კოლიზი, ისევე როგორც მზის შუქზე წმინდა პეტრეს ტაძარი დაათვალიერებინა. როდესაც მეგობარს აცნობ ქალაქს, რომელიც შენ უკვე ნახული გაქვს, ლაპარაკში იმდენს კეკლუცობ, რამდენსაც მაშინ, როცა მას აცნობ ქალს, რომლის საყვარელიც შენ ოდესღაც ყოფილხარ.

ამიტომ ფრანცმა მეეტლეს თვითონ მიუთითა მარშრუტი. ისინი უნდა გასულიყვნენ დელ-პოპოლოს კარიბჭით, გარეგან გალავანს გაჰყოლოდნენ და სან-ჯოვანის კარით დაბრუნებულიყვნენ. ამრიგად, კოლიზი ერთბაშადვე აღიმართებოდა მათ წინაშე და მის სიდიადეს ვერაფერს დააკლებდა ვერც კაპიტოლიუმი, ვერც ფორუმი, ვერც სეპტიმი სევერის თალი, ვერც ანტონინისა და ფაუსტინას ტაძარი და ვერც ვია-საკრა, რომლებიც მათ შეეძლოთ კოლიზიისაკენ მიმავალ გზაზე დაენახათ.

ისინი სუფრას მიუსხდნენ. ბატონი პასტრინი მათ მშვენიერ სადილს დაჰპირდა; სადილს მართლაც არა უშავდა, ვერაფერს დაიწუნებდნენ.

სადილის დამთავრების შემდეგ გამოჩნდა სასტუმროს პატრონი; ფრანცმა იფიქრა, ალბათ იმიტომ მოვიდა, ქება-დიდება მიეღო და კიდევაც დაუწყო ხოტბა, რომ ბატონმა პასტრინიმ პირველივე სიტყვა შეაწყვეტინა:

— თქვენო აღმატებულებავ, დიდად ნასიამოვნები ვარ თქვენი ქებით, მაგრამ ამისთვის როდი ვარ მოსული.

— შეიძლება იმისთვის მობრძანდით, რომ ეტლის შოვნა გვაცნობოთ? — ჰკითხა ალბერმა და სიგარას მოუკიდა.

— არა, პირიქით, მე ვურჩევ თქვენს აღმატებულებას, თავი გაანებოს ამაზე ფიქრს და მდგომარეობას შეურიგდეს. რომში რაიმეს გაკეთება ან შეუძლებელია, ან შესაძლებელია; როდესაც თქვენ გეუბნებიან, შეუძლებელიაო — საქმე გათავებულია.

— ამ მხრივ პარიზში უფრო ხელსაყრელი მდგომარეობაა: როდესაც გეუბნებიან, არ შეიძლებაო, ორმაგს გადაიხდი და მყისვე მიიღებ, რასაც ითხოვ.

— ასე ამბობს ყველა ფრანგი, — თქვა ნაწყენმა სასტუმროს პატრონმა, — და მე არ მესმის, რისთვისღა მოგზაურობენ.

— ამიტომაც არის, — უპასუხა ალბერმა, ბოლი ჭერისაკენ გაუშვა ფლეგმატურად და სავარძელი დაარწია, — ამიტომაც არის, რომ მხოლოდ ჩვენისთანა უგუნურები და გიჟები მოგზაურობენ, ჭკვიანი ხალხი კი უპირატესობას აძლევს საკუთარ სახლს ჰელდერის ქუჩაზე, განტის ბულვარსა და კაფე-დე-პარის.

ჩვენ უკვე აღარ გვჭირდება იმის თქმა, რომ ალბერი ზემოთ დასახელებულ ქუჩაზე ცხოვრობდა, ყოველდღე ფეშენებელურ ბულვარზე დასეირნობდა და ჩვეულებრივად იმ ერთადერთ კაფეში სადილობდა, სადაც სადილს იმ შემთხვევაში მოგიტანენ, თუ ოფიციალტებთან კარგი დამოკიდებულება გაქვთ.

ბატონი პასტრინი ერთხანს გაჩუმებული იდგა. ის ჩაუფიქრდა ალბერის პასუხს, რომელიც, ეტყობოდა, არცთუ ისე ნათელი იყო.

— კი მაგრამ, — დაიწყო ფრანცმა და მასპინძელს გეოგრაფიაზე ფიქრი შეაწყვეტინა, — თქვენს მოსვლას ხომ რაღაც მიზანი ჰქონდა; ინებებთ თუ არა, ეს მიზანი გაგვაცნოთ?

— დიახ, მართალი ბრძანდებით, საქმე შემდეგშია: თქვენ ეტლი რვა საათზე დაიბარეთ, არა?

— დიახ.

— განზრახვა გაქვთ კოლოსკო ნახოთ?

— თქვენ გინდათ თქვათ, კოლიზი?

— ეს ერთი და იგივეა.

— ასე იყოს.

— მეეტლეს უთხარით, დელ-პოპოლოს კარიბჭით გავიდეს, გალავანს გაჰყვეს და სან-ჯიოვანის კარიბჭით დაბრუნდეს?

— დიახ, ეს ჩემი საკუთარი სიტყვებია.

— ძალიან კარგი, მაგრამ ასეთი მარშრუტი შეუძლებელია.

— შეუძლებელი?

— ან, ყოველ შემთხვევაში, ძალიან საშიში.

— საშიში, მერედა რატომ?

— ცნობილი ლუიჯი ვამპას გამო.

— ჯერ ერთი, ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, ვინ არის ის ცნობილი ლუიჯი ვამპა? შეიძლება ძალიან ცნობილია რომში, მაგრამ, გარწმუნებთ, საფრანგეთში მასზე წარმოდგენაც არა აქვთ, — უთხრა ალბერმა.

— როგორ! თქვენ მას არ იცნობთ?

— არ მაქვს ეგ პატივი.

— არასოდეს არ გაგიგონიათ მისი სახელი?

— არასოდეს.

— მაშ, იცოდეთ, ის ყაჩაღია, რომელთანაც დე ჩეზარისი და გასპარონე ბავშვები არიან.

— ყურადღება, ალბერ! — შეჰყვირა ფრანცმა, — აი, ძლივს ერთი ყაჩაღი გამოჩნდა.

— წინასწარ გაფრთხილებთ, ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, რომ თქვენი ნათქვამიდან არც ერთ სიტყვას არ დავიჯერებ. ამის შემდეგ რამდენიც გნებავთ, იმდენი ილაპარაკეთ, მე თქვენ გისმენთ. «იყო და არა იყო რა»... მაშ, აბა დაიწყეთ.

ბატონი პასტრინი ფრანცს მიუბრუნდა. ამ ორი ყმაწვილიდან ის უფრო გონივრად მიაჩნდა. კაცმა სამართლიანად უნდა მიუზღოს ამ პატიოსან კაცს: რაც ის თავის სასტუმროში ცხოვრობდა, მასთან არა ერთ და ორ ფრანგს გაუთევია ღამე, მაგრამ მათი ჭკუის ზოგიერთი მხარე მისთვის საიდუმლოდ დარჩა.

— თქვენო აღმატებულება, — თქვა მან ძალიან სერიოზული კილოთი. როგორც უკვე ვთქვით, იგი ფრანცს მიმართავდა, — თუ მატყუარა გგონივართ, მაშინ არაფერი მნიშვნელობა არა აქვს გითხრათ ის, რის თქმასაც ვაპირებდი; თუმცა იმას კი გეტყვით, რომ ეს თქვენი აღმატებულებისათვის სასარგებლო იქნებოდა.

— ჩემო ძვირფასო, ბატონო პასტრინი, ალბერს არ უთქვამს, რომ თქვენ მატყუარა ხართ, — უთხრა მას ფრანცმა, — მან გითხრათ, რომ ვერ დაგიჯერებთო, ეს არის და ეს. მაგრამ დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, მე დაგიჯერებთ; აბა, დაიწყეთ.

— თქვენო აღმატებულება, თქვენ ხომ გესმით, თუკი ჩემს ალაღმართლობაში ეჭვს შეიტანთ...

— ჩემო ძვირფასო, — შეაწყვეტინა ფრანცმა, — თქვენ კასანდრაზე უფრო ბუტია ყოფილხართ; მაგრამ ის ხომ წინასწარმეტყველი ქალი იყო და არავინ უსმენდა, თქვენ კი,

ყოველ შემთხვევაში, დარწმუნებული ბრძანდებით, რომ თქვენი აუდიტორიის ნახევარი ყურადღებით გისმენთ. დაბრძანდით და მოგვიყევით, ვინ არის ბატონი ვამპა.

— მე უკვე გითხარით, თქვენო აღმატებულებავ, რომ ის ყაჩაღია. და ასეთი ყაჩაღი ჩვენ არ გვინახავს ცნობილი მასტრილას შემდეგ.

— კი მაგრამ, რა საერთოა ამ ყაჩაღსა და ჩემს ბრძანებას შორის, მეეტლეს რომ მივეცი: დელ-პოპოლოს კარიბჭით გადი და სან-ჯოვანის კარით დაბრუნდი-მეთქი.

— საქმეც ეგ არის, — უპასუხა ბატონმა პასტრინიმ, — თქვენ შეგიძლიათ დამშვიდებული გახვიდეთ ერთი კარით, მაგრამ მეეჭვება, რომ მეორეთი შემოსვლა მოახერხოთ.

— ეგ რატომ? — ჰკითხა ფრანცმა.

— იმიტომ, რომ დაბინდდება თუ არა, კარიბჭიდან ორმოცდაათი ნაბიჯით დაშორებაც კი მართლაც რომ საშიშია.

— ვითომ? — იკითხა ალბერმა.

— ბატონო ვიკონტ, — დაიწყო ისევ პასტრინიმ, რომელიც გულის სიღრმეში ჯერ კიდევ ნაწყენი იყო იმის გამო, რომ ალბერს მისი ნათქვამი არ სჯეროდა, — მე ამას თქვენთვის კი არ ვამბობ, არამედ თქვენი თანამგზავრისთვის, რომელიც იცნობს რომს და იცის, რომ ამგვარ ამბებს არ ეხუმრებიან.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა ალბერმა ფრანცს, — აი, საუცხოო ავანტიურას გადავეყარეთ... ეტლს დამბაჩებით, მუშკეტებით და ორლულიანი თოფებით დავტვირთავთ. ლუიჯი ვამპა ჩვენს ხელში ჩაგდებას მოინდომებს, მაგრამ პირიქით, ჩვენ დავაპატიმრებთ მას, რომში წავიყვანთ და მის უწმინდესობას პაპს მივგვრით, რომელიც გვკითხავს, ასეთი სამსახურის ჯილდოდ რას მოითხოვთო. ჩვენ უბრალოდ ვეტყვით: მოგვეცით კარეტა და ორი ცხენი პაპის საჯინბოდან. ამრიგად შეგვეძლება კარნავალს ეტლიდან ვუყუროთ; თუ არაფერს იტყვით იმაზე, რომ მაღლიერი რომაელი ხალხი, ალბათ, კაპიტოლიუმში თავზე დაფნის გვირგვინს დაგვადგამს და კურციუსისა და ჰორაციუს კოკლესივით¹ (¹ კურციუსი და ჰორაციუს კოკლესი — ლეგენდარული ეპოქის რომაელი პატრიოტები, სახელგანთქმულნი თავიანთი ვაჟკაცობით და თავგანწირულობით.) სამშობლოს მხსნელებად გამოგვაცხადებს.

ალბერის ამ საუბრის დროს ბატონ პასტრინის ისეთი სახე ჰქონდა, რომ ძნელი ასაწერია კალმით.

— ჯერ ერთი, — უთხრა ფრანცმა ალბერს, — საიდან მოიტანთ დამბაჩებს, მუშკეტებს და ორლულიან თოფებს, რომლებითაც ეტლის დატვირთვას აპირებთ.

— რასაკვირველია, ჩემი არსენალიდან არა, რადგან მე ტერაჩინში ხანჯალიც კი ჩამომართვეს; თქვენ ამ მხრივ როგორი მდგომარეობა გაქვთ?

— მე? მეც ასევე მომეჩვენენ აკვა-პენდენტეში.

— იცით რა, ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, — წამოიწყო ფრანცმა და პირველი სიგარეტის ნამწვავით მეორეს მოუკიდა, — მე მგონია, ასეთი ღონისძიება მძარცველისათვის ძალიან ხელსაყრელია და მათთან შეთანხმებით უნდა კეთდებოდეს.

როგორც ეტყობოდა, ეს ხუმრობა ბატონ პასტრინს მეტისმეტ სითამამედ ეჩვენა, რადგან პასუხად რაღაცა ჩაილულლულა, და ისევ ფრანცს მიმართა, როგორც ერთადერთ გონიერ ადამიანს, რომელთანაც შესაძლებელი იყო ლაპარაკი.

— მისი აღმატებულებისათვის ცნობილია, რომ როცა ყაჩაღები თავს გესხმიან, თავის დაცვა მიღებული არ არის.

— როგორ! — შეჰყვირა ალბერმა, რომლის მამაცური ბუნება ვერ შეჰკუებოდა იმ აზრს, რომ შეიძლებოდა წინააღმდეგობის გაუწევლად გაემარცვინებინა თავი. — როგორ, ეს მიღებული არ არის?

— დიახ, ასეა! რადგან სულ ერთია, ყოველგვარი წინააღმდეგობა ამაო იქნებოდა. რას გააწყობდით ათეული ყაჩაღის წინააღმდეგ, რომლებიც თხრილებიდან, ქოხმახებიდან ან აკვედუკიდან გამოხტებიან და ყველა ერთად მიზანში ამოგიღებთ.

— ეშმაკმა დალახვროს! ის მირჩევნია, მომკლან! — წამოიძახა ალბერმა.

ბატონი პასტრინი ფრანცს მიუბრუნდა და ისეთი სახით შეხედა, რომ მაშინვე გამოიცნობდით, რის თქმა უნდოდა: «ცხადია, თქვენო აღმატებულება, ეს თქვენი მეგობარი სრულ ჭკუაზე არ უნდა იყოს».

— ძვირფასო ალბერ, — უთხრა მას ფრანცმა, — თქვენი პასუხი საუცხოოა და ბებერი კორნელის «qu'il mourût»¹ (1 «ის უნდა მომკვდარიყო» (კორნელი, «ჰორაციუსი»). ღირს; მაგრამ როდესაც ჰორაციუსი ამას ლაპარაკობდა, საქმე რომის გადარჩენას ეხებოდა, ხოლო რომი ამის ღირსი იყო. ჩვენ კი მხოლოდ უბრალო ჟინის დაკმაყოფილებაზე ვფიქრობთ, ჟინისათვის სიცოცხლის გაწირვა კი სისულელეა.

— Per Bacco!² (2 «ვფიცავ ბახუსს».) — შეჰყვირა ბატონმა პასტრინიმ, — აი, ლაპარაკიც ამას ჰქვია.

ალბერმა ჭიქაში ლაკრიმა-კრისტი ჩაისხა; ნელ-ნელა წრუპავდა და რაღაც გაუგებარ სიტყვებს ბურტყუნებდა.

— ახლა კი, ბატონო პასტრინი, — წამოიწყო ფრანცმა, — რაკი ხედავთ, რომ ჩემი მეგობარი დამშვიდდა და ჩემს მშვიდობისადმი მიდრეკილებაშიც დარწმუნდით, მოგვიყევით, ვინ არის ის სენიორი ლუიჯი ვამპა; მწყემსია თუ დიდებული? ახალგაზრდა თუ ბებერი? დაბალი თუ მაღალი? ბოლოს და ბოლოს აგვიწერეთ მისი გარეგნობა, რომ, თუ ვინიცობაა შემთხვევით ხალხში სბორგასა ან ლარასავით შევხვდით, მისი ცნობა შევძლოთ.

— მისი ამბის გასაგებად ჩემზე უკეთესს, თქვენო აღმატებულება, სხვას ვერავის მიმართავდით, იმიტომ რომ ლუიჯი ვამპას მე ჯერ კიდევ სულ პატარა ბავშვს ვიცნობდი; და როცა ერთხელ ფერენტინოდან ალატრისკენ მიმავალ გზაზე ხელში ჩავუვარდი, ჩემდა საბედნიეროდ, გაიხსენა ჩვენი ძველი ნაცნობობა და არათუ გამოსასყიდი არ მომთხოვა, თავის მშვენიერი საათიც კი მაჩუქა და თავის თავგადასავალს მომიყვა.

— აბა, საათი გვანახეთ, — უთხრა ალბერმა.

ბატონმა პასტრინიმ ჟილეტის ჯიბიდან საათი ამოიღო. ეს იყო საუცხოო ბრეგეტი, რომელსაც ამოჭრილი ჰქონდა ხელოსნის გვარი, პარიზის მარკა და გრაფის გერბი.

— აი, — თქვა მან.

— ეშმაკმა დალახვროს, — წამოიძახა ალბერმა, — მოგილოცავთ, ჩემო კარგო, მეც თითქმის ასეთივე საათი მაქვს, — მანაც ჟილეტის ჯიბიდან საათი ამოიღო, — და იგი მე სამი ათასი ფრანკი დამიჯდა.

— მოგვიყევით მისი თავგადასავალი, — უთხრა ფრანცმა, თან სავარძელი მისწია და ბატონ პასტრინის ანიშნა — დაბრძანდითო.

— მათი აღმატებულებანი ნებას მომცემენ?

— ფუი ეშმაკს! თქვენ ხომ მქადაგებელი არა ხართ, რომ ფეხზე მდგარმა ილაპარაკოთ.

სასტუმროს პატრონი დაჯდა და ორივე მსმენელს თავი მოწიწებით დაუკრა, რაც იმას ნიშნავდა, რომ მზად იყო ლუიჯი ვამპაზე ყველა ცნობა მიეცა.

— მოიცათ, მოიცათ, — წამოიძახა ფრანცმა და ბატონი პასტრინი სწორედ იმ წუთში შეაჩერა, როცა ამ უკანასკნელმა, ის იყო, სალაპარაკოდ დაალო პირი. — თქვენ თქვით, რომ ლუიჯი ვამპას ჯერ კიდევ პატარა ბავშვს ვიცნობდიო; მაშ, ახალგაზრდა უნდა იყოს.

— ახალგაზრდაო, მეკითხებით? რასაკვირველია, ოცდაორი წელი ახლახან შეუსრულდა. დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ეს ყმაწვილი შორს წავა.

— ალბერ! რას იტყვით ამაზე? ოცდაორი წლისამ რომ სახელი გაითქვა, ეს პატარა ამბავი როდია.

— დიახ, ამ ასაკში ალექსანდრეს, ცეზარსა და ნაპოლეონს მასზე ნაკლები წარმატება ჰქონდათ, თუმცა შემდგომ მთელი ქვეყნიერება აალაპარაკეს.

— ამგვარად, — მიუბრუნდა ფრანცი სასტუმროს პატრონს, — თქვენი ამბის გმირი ოცდაორი წლისაა.

— დიახ, როგორც უკვე გითხარით, ოცდაორი წელი ახლახან შეუსრულდა.

— როგორია შესახედავად, მაღალია თუ დაბალი?

— საშუალო ტანისაა, დაახლოებით ისეთი, როგორც მისი აღმატებულება, — და პასტრინიმ ალბერზე მიუთითა.

— მადლობელი ვარ შედარებისათვის, — უთხრა ალბერმა და თავი დაუკრა.

— დაიწყეთ მოყოლა, ბატონო პასტრინი, — უთხრა მას ფრანცმა, რომელსაც ღიმილი მოჰგვარა თავისი მეგობრის განაწყენებამ, — გვითხარით, საზოგადოების რომელ ფენას ეკუთვნის.

— ის იყო უბრალო მწყემსი გრაფ სან-ფელიჩეს მამულში, რომელიც პალესტრინასა და გაბრის ტბას შორის მდებარეობს. იგი პამპინარში დაიბადა და ხუთი წლის ასაკიდან გრაფთან მსახურობდა; მამამისიც მწყემსი იყო. მას ანაწილი საკუთარი პატარა ფარა ჰყავდა და თავს ირჩენდა რომში მატყლისა და ყველის ვაჭრობით. ვამპა ბავშვობიდანვე გამოირჩეოდა თავისი უცნაური ხასიათით. ერთ დღეს (მაშინ ვამპა 7 წლისა იყო), პალესტრინას მღვდელთან მივიდა და სთხოვა, კითხვა მასწავლეო. ეს ძნელი საქმე იყო, იმიტომ რომ პატარა მწყემსი თავის ფარას ვერ მოშორდებოდა; მაგრამ კეთილი მღვდელი ყოველდღე დადიოდა საწირავად ღარიბ სოფელში, იმდენად ღარიბში, რომ მღვდლისათვის ფულის გადახდაც კი არ შეეძლო; ამ ადგილს სახელიც კი არ ჰქონდა და «ბორგოდ» იყო ცნობილი. მღვდელმა ლუიჯის წინადადება მისცა, ჩემი უკან დაბრუნების დროს გზაში დამხვდი და იქ მოგცემ გაკვეთილსო; მაგრამ გააფრთხილა: გაკვეთილები ხანმოკლე იქნება და ძალიან სიბეჯითე უნდა გამოიჩინო.

ბავშვი სიხარულით დაეთანხმა.

ლუიჯი თავის ცხვარს ყოველდღე მირეკავდა პალესტრინადან ბორგოსკენ მიმავალ გზაზე. აქ დილის ცხრა საათზე ყოველთვის ჩამოივლიდა ხოლმე მღვდელი; ბავშვი და მღვდელი თხრილის ნაპირზე ჩამოსხდებოდნენ და პატარა მწყემსი ანბანს ლოცვანით სწავლობდა.

სამ თვეში მან უკვე კითხვა იცოდა.

მაგრამ ეს საკმარ როდი იყო. ახლა უნდოდა, წერა შეესწავლა.

მღვდელმა რომში მართლწერის მასწავლებელს სამი სახის ანბანი შეუკვეთა: ერთი დიდი ასოებით, მეორე — საშუალოთი, მესამე — წვრილით და ბავშვს უჩვენა წვერმახვილი რკინით როგორ შეიმღებოდა ამ ასოების ქვადაფაზე გადმოწერა.

იმავე საღამოს, როდესაც პატარა მწყემსმა ფარა ფერმაში შერევა, პალესტრინას ზეინკალთან შეირბინა და დიდი ლურსმანი გამოართვა. ლურსმანი გაავარვარა, გამოჭედა, მოამრგვალა და მისგან რაღაც ანტიკური სტილოსის მსგავსი გააკეთა.

მეორე დღეს მან ქვადაფები შეაგროვა და საქმეს შეუდგა. სამი თვის შემდეგ უკვე წერა იცოდა.

ამ ბავშვის ღრმა ნიჭით განცვიფრებულმა და მისი მუყაითობით გულაჩვილებულმა მღვდელმა აჩუქა რამდენიმე რვეული, კალმები და ჯაყვა.

ბავშვს ახალი შრომა ელოდა, მაგრამ ეს წინანდელთან შედარებით გაცილებით ადვილი იყო. ერთი კვირის შემდეგ იგი კალამს ისევე კარგად ხმარობდა, როგორც თავის სტილოსს.

მღვდელმა მისი ამბავი გრაფ სან-ფელიჩეს უამბო. ამ უკანასკნელმა პატარა მწყემსის ნახვა მოისურვა, და როდესაც იგი წარუდგინეს, თავისი თანდასწრებით წიგნი აკითხა და აწერინა, შემდეგ მოურავს უბრძანა, მისთვის საჭმელი მსახურებთან ერთად ექმნათ ხოლმე და ჯამაგირიც დაუნიშნა — თვეში ორი პიასტრი.

ამ ფულით ლუიჯი წიგნებსა და რვეულებს ყიდულობდა.

მას მიზამდვის საუკეთესო ნიჭი ჰქონდა და, ახალგაზრდა ჯოტოსავით¹, (1 ჯოტო — სახელგანთქმული ფლორენციელი მხატვარი, დანტეს მეგობარი (1266—1336).) ქვადაფებზე თავის ცხვრებს, სახლებსა და ხეებს ხატავდა.

შემდეგ ჯაყვის დახმარებით დაიწყო ხეების გამოთლა და მათ სხვადასხვა ფორმას აძლევდა. ასე დაიწყო თავისი მოღვაწეობა ცნობილმა სკულპტორმა პენელიმ.

პალესტრინას ახლოს ცხვრის ფარას მწყემსავდა აგრეთვე ექვსი თუ შვიდი წლის ობოლი გოგონა, რომელიც ლუიჯიზე ცოტათი პატარა იყო. იგი ვალმონტონში დაიბადა, ტერეზა ერქვა.

ბავშვები ერთმანეთს ხვდებოდნენ, ერთმანეთის გვერდით სხდებოდნენ და თავიანთ ფარას ერთად ამოვებდნენ. ისინი საუბრობდნენ, იცინოდნენ და თამაშობდნენ; სალამოთი ვამპა და ტერეზა სან-ფელიჩეს და ბარონ ჩერვეტრის ფარას გააცალკევებდნენ ხოლმე და ერთმანეთს ემშვიდობებოდნენ იმ პირობით, რომ დილას ისევ შეყრილიყვნენ.

ისინი არასოდეს არ არღვევდნენ ამ პირობას და ყოველ დილით ისევ ხვდებოდნენ ერთმანეთს. ამგვარად, ეს ორი ბავშვი ერთად იზრდებოდა.

ლუიჯის თორმეტი წელი შეუსრულდა, ტერეზას — თერთმეტი.

წლებთან ერთად ვითარდებოდა მათი ბუნებრივი მიდრეკილებებიც.

ლუიჯი კვლავ გატაცებული იყო ხელოვნებით და მისდევდა კიდევ ამ დარგში მუშაობას, რამდენადაც ამის შესაძლებლობას აძლევდა განმარტოებული ცხოვრება. ის ხან უმიზეზოდ იყო მოწყენილი, ხან ფიცხოვდა და ჯიუტობდა, საერთოდ კი მუდამ დამცინავი იყო. პამპონარის, პალესტრინას, ვალმონტონის ბიჭებს მასზე არათუ არავითარი გავლენა არ ჰქონდათ, არამედ მისი ამხანაგად გახდომაც კი არ შეეძლოთ. მისი თვითნებობა, დიდი მომთხოვნელობის წყაყენება სხვებისადმი და ქედმაღლობა არავითარ მეგობრულ გრძნობებს და სიმპათიას არ ჰბადებდა მისდამი. მხოლოდ ტერეზა ერთი შეხედვით, სიტყვით ან ჟესტით ათვინიერებდა მის ჯიუტ ხასიათს, რომელიც მორჩილი ხდებოდა ქალის ხელში; მამაკაცის ხელს კი, ვისიც უნდა ყოფილიყო იგი, შეეძლო გაეტეხა, მაგრამ მოდრეკით ვერ მოდრეკდა.

ტერეზა, პირიქით, ცოცხალი, მხიარული, მაგრამ მეტისმეტად პატივმოყვარე გოგონა იყო. ორი პიასტრი, რომელსაც ლუიჯის გრაფი სან-ფელიჩე აძლევდა, ყველა ის ფული, რასაც იგი იღებდა სათამაშოებში, რომლებსაც რომაელ ვაჭრებზე ყიდდა, იხარჯებოდა ახალგაზრდა ქალის მარგალიტის საყურეებსა, მინის მძივებსა და ოქროს ქინძისთავებზე. ამრიგად, თავისი მეგობრის წყალობით, ტერეზა ყველაზე ლამაზი და კარგად ჩაცმული გლეხის გოგონა იყო რომის მიდამოებში.

ბავშვები იზრდებოდნენ. მთელ დღეებს ერთად ატარებდნენ და ბუნების სხვადასხვაობის მიუხედავად, უთანხმოება არ მოსდიოდათ. თავიანთ საუბარში, სურვილებში და ოცნებაში, ვამპა თავის თავს ყოველთვის გემის კაპიტნად, არმიის გენერლად ან რომელიმე პროვინციის გუბერნატორად წარმოიდგენდა ხოლმე, ტერეზა კი — საუცხოო კაბებში გამოწყობილ ქალბატონად, რომელსაც ლივრეიანი მსახურები ახლდნენ. შემდეგ, როდესაც მთელ დღეს მომავალ ბრწყინვალეებაზე ფიქრში გაატარებდნენ, ერთმანეთს ემშვიდობებოდნენ, რომ ცხვარი ფერმებში შეერეკათ: და ოცნების მაღალი კომპებიდან მწარე სინამდვილეს უბრუნდებოდნენ.

ერთ დღეს ახალგაზრდა მწყემსმა უთხრა გრაფის მოურავს, რომ მან დაინახა საბინის მთებიდან ჩამოსული მგელი, რომელიც მისი ფარის ირგვლივ დაძრწოდა. მოურავმა მას თოფი მისცა. ვამპასაც ეს უნდოდა.

ეს თოფი შემთხვევით საუცხოო ბრეშიელი ხელოსნის ნაკეთები გამოდგა და ინგლისურ კარაბინს არ ჩამოუვარდებოდა, მაგრამ ერთ დღეს, როდესაც გრაფი ბოლოს უღებდა დაჭრილ მელას, მას კონდახი გაუტყდა, თოფი შინ დააგდო და აღარ ხმარობდა.

ისეთი დახელოვნებული ოსტატისათვის, როგორც ვამპა იყო, ეს სამნელოს არაფერს წარმოადგენდა. მან გაზომა ძველი კონდახი, მოიფიქრა, რა უნდა შეეცვალა, რათა თოფი მხარზე მოერგო და მერე ისეთი ახალი, შესანიშნავი კონდახი გამოთალა, რომ გაყიდვას თუ მოინდომებდა, მარტო კონდახში უეჭველად თხუთმეტ თუ ოც პიასტრს მისცემდნენ.

მაგრამ იგი სრულებითაც არ აპირებდა ამის გაკეთებას. თოფი დიდი ხანია მისი ოცნების საგანს წარმოადგენდა. ყველა ქვეყანაში, სადაც დამოუკიდებლობას თავისუფლების ადგილი უკავია, ყოველი მამაცი ადამიანის, ყოველგვარი ძლიერი თანაამხანაგობის პირველი მოთხოვნილება იარაღია, რომელიც გამოადგება თავდასხმისა და თავდაცვის დროს და რომელიც თავის პატრონს მრისხანე ძალად ხდის, ხოლო სხვებს შიშის ზარსა სცემს.

ამ წუთიდან დაწყებული, ვამპა მთელ თავისუფალ დროს სროლაში ვარჯიშს ანდომებდა. მან იყიდა ტყვიები, თოფისწამალი და ყველაფერს მიზანში იღებდა: საბინის მთების ფერდობზე ამოსულ საცოდავ გამხმარ ნაცრისფერ ზეთისხილის ხეს, ბუნაგიდან სანადიროდ გამოსულ მელიას, არწივს, რომელიც ჰაერს მიარღვევდა. ძალიან მალე ისე დახელოვნდა, რომ ტერეზა, რომელიც თავდაპირველად თოფის ყოველ გასროლაზე შიშისაგან თრთოდა, ახლა სიამოვნებით შესცქეროდა, თუ როგორ არტყამდა მისი ახალგაზრდა მეგობარი ტყვიას იქ, სადაც მოისურვებდა, ისე ზუსტად, თითქოს მიზანში ხელით სვამსო.

ერთ საღამოს მგელი მართლაც გამოვიდა ფიჭვნარიდან, რომლის სიახლოვესაც ბავშვებს ჩვეულებად ჰქონდათ მოკალათება. მგელმა ათი ნაბიჯის გადადგმაც ვერ მოასწრო, რომ მკვდარი დაეცა. ასეთი გამარჯვებით გაამაყებულმა ვამპამ ნანადირევი მხარზე გადაიგდო და ფერმაში წაიღო.

ყველაფერი ეს ლუიჯი ვამპას ერთგვარად სახელს უთქვამდა. ადამიანი, რომელიც სხვებზე მაღლა დგას, სადაც უნდა იყოს, ყოველთვის პოულობს თავყვანისმცემლებს. მართლაც, მთელ იმ მიდამოებში ათი ლიეს მანძილზე ახალგაზრდა მწყემსზე ლაპარაკობდნენ, როგორც ყველაზე მარჯვე, ღონიერსა და უშიშარ ყმაწვილზე. მიუხედავად იმისა, რომ ტერეზა საბინში ულამაზეს ქალიშვილად ითვლებოდა, მასთან სიყვარულზე სიტყვას ვერავინ ძრავდა, რადგან ყველამ იცოდა, რომ მას ვამპა ეტრფოდა.

უნდა ითქვას, რომ ლუიჯი და ტერეზა სიყვარულში ერთმანეთს არასოდეს გამოსტყდომიან. ისინი ერთმანეთის გვერდით გაიზარდნენ იმ ორი ხის მსგავსად, რომლებიც მიწის ქვეშ ფესვებით გადაეჭდნენ, ხოლო ჰაერში — ტოტებითა და სურნელებით. მათ მხოლოდ ერთი სურვილი ჰქონდათ — ერთმანეთი ენახათ, ერთად ყოფილიყვნენ. ეს სურვილი მათ მოთხოვნილებად გადაექცათ და უმაღლესი სიკვდილის ირჩევდნენ, ვიდრე, თუნდაც ერთი დღით დაშორებოდნენ ერთმანეთს.

ტერეზა თექვსმეტი წლისა გახდა, ლუიჯი — ჩვიდმეტის.

ამ პერიოდში ბევრს ლაპარაკობდნენ ყაჩაღთა რაზმზე, რომელიც ლეპინის მთებში შეიკრა. რომის მიდამოებში ძარცვა-გლეჯას ძირფესვიანად ვერასოდეს ვერ მოსპობთ; ზოგჯერ ყაჩაღებს მეთაური არ ჰყავთ, მაგრამ საკმარისია მეთაურის გამოჩენა, რომ რაზმი მის ირგვლივ მყისვე თავს მოიყრის.

ცნობილმა კუკუმეტომ, აბრუცის მთებში დევნილმა, ნეაპოლის სამეფოდან გაძევებულმა, სადაც ის ნამდვილ ომს აწარმოებდა, მანფრედის მსგავსად გადასერა გარილიანო და თავშესაფარი სონინოსა და ჯუპორნოს შუა ამაზინეს ნაპირებზე ჰპოვა.

მან დაიწყო რაზმის შეკრება და გაჰყვა დე ჩეზარისის და გასპარონეს ფეხის კვალს იმ იმედით, რომ მალე ეჯობნა მათთვის. პალესტრინიდან, ფრასკატიდან და პაპინარიდან გაქრა რამდენიმე ახალგაზრდა. პირველ ხანებში შეწუხდნენ, რა მოუვიდათ მათო, მაგრამ მალე გაიგეს, რომ კუკუმეტოს რაზმს შეერთებოდნენ.

ძალიან მალე კუკუმეტო ყურადღების ცენტრი გახდა. ლაპარაკობდნენ მის არაჩვეულებრივ გამირობაზე, აღმაშფოთებელ სიმკაცრეზე.

ერთხელ ფროზინონეში მიწის მზომელის ქალიშვილი მოიტაცა. ყაჩაღთა წესი უცვლელია, ქალიშვილი ჯერ ეკუთვნის მომტაცებელს, შემდეგ კი კენჭს ჰყრიან და უბედური მთელი ბანდის გასართობი საგანი ხდება, სანამ არ მიაგდებენ ან არ მოკვდება.

როდესაც მშობლები იმდენად მდიდრები არიან, რომ გამოსასყიდის გადახდა შეუძლიათ, მათთან გზავნიან მოციქულს. ტყვე ქალი თავისი სიცოცხლით აგებს პასუხს მოციქულის უვნებლობისათვის. თუ გამოსასყიდზე უარს ამბობენ, ტყვე ქალის ბედი გადაწყვეტილია. გატაცებულ ქალიშვილს კუკუმეტოს რაზმში ჰყავდა შეყვარებული, გვარად კარლინი.

ამ ყმაწვილის დანახვაზე საწყალმა ქალმა ხელები მისკენ გაიწვდინა და თავი გადარჩენილად ჩათვალა. მაგრამ, როდესაც კარლინი იცნო, იგრძნო, რომ საცაა გული გაუსკდებოდა; მან იცოდა, რა მოელოდა მის შეყვარებულს.

რადგან კუკუმეტოს კარლინი უყვარდა, სამი წლის განმავლობაში ისინი იზიარებდნენ ყოველგვარ საფრთხეს და ერთხელ კარლინი თავის ბელადს სიცოცხლეც კი შეუწარჩუნა, — მან მოკლა კარბონარი, რომელსაც კუკუმეტოს თავზე უკვე აღმართული ჰქონდა ხმალი, — კარლინის იმედი ჰქონდა, იქნება რაიმე სიბრალული გამოიჩინოსო.

მან მეთაური განზე გაიხმო; ამ დროს ქალიშვილი ახოს შუაგულში ამოსულ მაღალ ნაძვის ქვეშ იჯდა და რათა ყაჩაღების ვნებიანი მზერა აეცილებინა, სახეზე იფარებდა ფერად ხილაბანდს, როგორსაც რომაელი გლეხის ქალები ატარებენ.

კარლინი ბელადს ყველაფერი უამბო: ტყვე ქალისა და მისი სიყვარული, მათ მიერ ერთმანეთთან დადებული ერთგულების ფიცი, და ისიც უთხრა — მას შემდეგ, რაც ყაჩაღთა რაზმი ამ ადგილებში დაბანაკდა, ნანგრევებში ვხვდებით ერთმანეთსო.

სწორედ იმ საღამოს კუკუმეტომ კარლინი მეზობელ სოფელში გაგზავნა და ამიტომ ვერ შეძლო დანიშნულ პაემანზე მისვლა; მაგრამ კუკუმეტო, როგორც თვითონ ამბობდა, ვითომ შემთხვევით მოხვდა იქ და ქალიშვილიც მოიტაცა.

კარლინი შეეხვეწა მეთაურს, შეიწყალე ქალიშვილი და ჩემი გულისათვის გამოწაკლისი გააკეთეო. თან არწმუნებდა, რიტას მამა მდიდარია და გამოსასყიდად ფულს ბლომად გაიღებსო.

კუკუმეტომ თავი ისე მოაჩვენა, თითქოს დაჰყვა თავისი მეგობრის თხოვნას, და თვითონ მას დაავალა მოეძებნა ვინმე მწყემსი, რომლის გაგზავნაც შესაძლებელი იქნებოდა რიტას მამასთან ფროზინონეში.

გახარებულმა კარლინი ქალიშვილთან მიიღბინა და უთხრა — გადარჩენილი ხარო. ვაჟმა მას სთხოვა, მამისათვის ბარათი მიეწერა, მოეყოლა თავისი ამბავი და ეცნობებინა, რომ მის გამოსასყიდად საჭირო იყო სამასი პიასტრი.

მამას თორმეტი საათის ვადა მიეცა, ესე იგი მეორე დილის ცხრა საათზე ფული ადგილზე უნდა ყოფილიყო.

დაწერა თუ არა ქალიშვილმა წერილი, კარლინი სირბილით დაემგა ბარში, რათა მოციქული მოეძებნა.

მან იპოვა ახალგაზრდა მწყემსი, რომელიც თავის ცხვარს ბაკში ერეკებოდა. ქალაქსა და მთებს შორის, სიველურესა და ცივილიზაციის საზღვარზე მცხოვრები მწყემსები, ჩვეულებრივ, ყაჩაღების მოციქულები არიან.

მწყემსი იმ წუთშივე გაუდგა გზას და პირობა მისცა, ერთ საათში ფროზინონეში ვიქნებით.

კარლინი გახარებული დაბრუნდა თავის შეყვარებულთან, უნდოდა, მისთვისაც ეცნობებინა ეს სასიამოვნო ამბავი.

მას ყაჩაღთა რაზმი ახოში დაუხვდა.

ისინი მხიარულად შეექცეოდნენ გლეხებისაგან ხარკად აღებულ სურსათს. ამ მხიარულ მონადიმეთა შორის მან ამაოდ დაუწყო ძებნა კუკუმეტოს და რიტას.

მან იკითხა, სად არიანო. ყაჩაღები ხარხარით გამოეპასუხნენ. კარლინის შუბლზე ცივმა ოფლმა დაასხა; მან იგრძნო, რომ თმა ყალყზე დაუდგა.

მან გაიმეორა თავისი შეკითხვა. ერთმა თანამოსუფრემ ჭიქა ორვიეტოს ღვინით შეავსო და კარლინის გაუწოდა.

— მამაცი კუკუმეტოს და ლამაზი რიტას სადღეგრძელო იყოს, — თქვა მან.

იმ წუთში კარლინის ქალის კივილი მოესმა; ის ყველაფერს მიხვდა, ღვინით სავსე ჭიქა მიმწოდებელს სახეში სთხლიშა და იმ მხარისაკენ გაიქცა, საიდანაც ყვირილის ხმა მოდიოდა.

ასი ნაბიჯის შემდეგ, ერთი ბუჩქის უკან, დაინახა კუკუმეტოს ხელებზე გადაწოლილი გულწასული რიტა.

კარლინის დანახვაზე კუკუმეტო წამოხტა და ორივე ხელში დამბაჩები მოიმარჯვა.

ყაჩაღებმა თვალი გაუსწორეს ერთმანეთს, ერთს სახეზე ვნებიანი ღიმილი დასთამაშებდა, მეორეს მიწისფერი ედო.

ასე იტყოდით, ეს ორი კაცი საცაა ერთმანეთს ეკვეთებაო, მაგრამ კარლინის სახის ნაკვეთები ნელ-ნელა გაუსწორდა და ხელი, რომელიც ქამარში გაყრილი დამბაჩისათვის ჩაევლო, ძირს დაეშვა.

რიტა ყმაწვილებს შორის მიწაზე იწვა.

მთვარე ამ სურათს თავის შუქსა ჰფენდა.

— აბა, რას იტყვი, შეასრულე ჩემი დავალება? — ჰკითხა კუკუმეტომ.

— დიახ, მეთაურო, — უპასუხა კარლინიმ, — და ხვალ დილის ცხრა საათზე რიტას მამა ფულიანად აქ გაჩნდება.

— საუცხოოა, მანამდე კი ჩვენ მხიარულ დამეს გავატარებთ. ეს ქალიშვილი მომხიბვლელია, შენ მართლაც კარგი გემოვნება გქონია, კარლინი, და რადგან მე ეგოისტი არა ვარ, წავიდეთ ჩვენს მეგობრებთან, კენჭი ვყაროთ, ვნახოთ, ვის ერგება იგი.

— მაშ, გადაწყვიტეთ, რომ მასაც ჩვეულებრივად მოექცეთ? — ჰკითხა კარლინიმ.

— კი მაგრამ, რატომ უნდა დავუშვათ გამონაკლისი?

— მე მეგონა, რომ ჩემი მუდარა...

— კი მაგრამ, შენ რითი ხარ სხვებზე უკეთესი?

— თქვენ მართალი ხართ.

— დამშვიდებული იყავი, — უთხრა სიცილით კუკუმეტომ: — ადრე თუ გვიან შენი რიგიც დადგება.

კარლინიმ კბილი კბილს ისე მაგრად დააჭირა, რომ კრაჭუნი გაისმა.

— აბა, წავიდეთ, — უთხრა კუკუმეტომ და მონადიმე ამხანაგების მიმართულებით ნაბიჯი გადადგა.

— მოგყვებით.

კუკუმეტო წავიდა, მაგრამ მხედველობიდან არ კარგავდა კარლინის: უეჭველია, შიშობდა, ზურგიდან არ მესროლოსო, მაგრამ კარლინის არაფერში ეტყობოდა, რომ მას მტრული განზრახვა ჰქონოდა.

იგი გულხელდაკრეფილი იდგა და გულწასულ რიტას დასცქეროდა.

კუკუმეტოს თავში უცებ ერთმა აზრმა გაუბრინა: კარლინის, ალბათ, უნდა აიტაცოს ქალიშვილი და მასთან ერთად გაიქცესო, მაგრამ ეს არ აწუხებდა. მან რიტასაგან მიიღო ყველაფერი, რაც მას სურდა. რაც შეეხება ფულს, სამასი პიასტრი ამხანაგებს შორის განაწილების შემდეგ ისეთ პატარა თანხას შეადგენდა, რომ ნაკლებად აინტერესებდა.

კუკუმეტო გზას განაგრძობდა; როგორ განცვიფრდა იგი, როცა დაინახა, რომ ახლში მისვლისთანავე კარლინიც იქ გაჩნდა.

— კენჭი, კენჭი, — დაიყვირეს ყაჩაღებმა მეთაურის დანახვაზე.

ამ მამაკაცებს თვალები სიმთვრალით და ავხორცობით ანთებოდათ, ხოლო კოცონის წითელი ანარეკლი მათ დემონებს ამსგავსებდა.

მათი მოთხოვნა სამართლიანი იყო, ამიტომ კუკუმეტომ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია, ქუდში ჩაყარეს ქაღალდები, რომლებზედაც ყაჩაღების სახელები ეწერა. ერთ მათგანზე კარლინის გვარიც იყო აღნიშნული. ყაჩაღთა შორის ყველაზე უმცროსმა ქუდიდან ერთი ფურცელი ამოიღო.

ამ ფურცელზე დიავოლაჩოს გვარი ეწერა.

ეს ის ყაჩაღი იყო, რომელმაც კარლინის მეთაურის სადღეგრძელო შესთავაზა, და რომელსაც კარლინიმ პასუხად სახეში ღვინით სავსე ჭიქა სთხლიშა.

როდესაც მისი გვარი წაიკითხეს, დიავოლაჩომ ხმამაღლა გადაიხარხარა.

— მეთაურო, — თქვა მან, — კარლინიმ უარი თქვა თქვენს სადღეგრძელოზე, ახლა ჩემი სადღეგრძელო შესთავაზეთ, იქნებ თქვენს თხოვნას უფრო გაუწიოს ანგარიში.

ყველა მოელოდა, კარლინი იფეთქებოდა, მაგრამ მათდა გასაკვირად, კარლინიმ ერთი ხელით ჭიქა აიღო, მეორეთი — მათარა და ღვინო გადმოისხა.

— შენი სადღეგრძელო იყოს, დიავოლაჩო, — უთხრა მან დამშვიდებული ხმით და ჭიქა ისე გამოცალა, რომ ხელიც კი არ აჰკანკალებია. ამის შემდეგ იგი ცეცხლს მიუჯდა.

— მომეცით ჩემი კერძი, ამდენი სიარულის შემდეგ მომშივდა, — მიმართა მან ამხანაგებს.

— გაუმარჯოს კარლინის, — შესძახეს ყაჩაღებმა.

— მადლობა ღმერთს, აი ამხანაგური საქციელიც ამასა ჰქვია, — ყაჩაღები ცეცხლს ირგვლივ შემოუსხდნენ.

კარლინი ვახშამს შეექცეოდა და თან ღვინოსაც აყოლებდა, თითქოს არაფერი მომხდარაო.

ყაჩაღები განცვიფრებით შესცქეროდნენ და ვერ გაეგოთ მისი ასეთი უგრძობლობა, რომ უცებ ზურგს უკან ფეხის მძიმე ნაბიჯები შემოესმათ.

შემობრუნდნენ და დაინახეს მათკენ მომავალი დიავოლაჩო, რომელსაც ხელებზე ქალიშვილი გადაეწვინა.

ქალიშვილს თავი გადაადებული ჰქონდა, გრძელი ნაწნავები მიწასა სცემდნენ. რაც უფრო უახლოვდებოდა ცეცხლით განათებულ წრეს, მით უფრო შესამჩნევი ხდებოდა ქალიშვილისა და ყაჩაღის სიფითრე.

ამ სანახაობაში იყო რაღაც ისეთი უცნაური და ისეთი სადღესასწაულო, რომ კარლინის გარდა ყველანი წამოდგნენ. ის კი იჯდა და ჭამა-სმას განაგრძობდა, თითქოს აქ არაფერიაო.

დიავოლაჩო წინ მოიწევდა ამ საერთო სიჩუმეში. ბოლოს რიტა მეთაურის ფეხებთან დადო.

მაშინ ყველა მიხვდა, თუ რატომ იყო გაფითრებული ყაჩაღი და რატომ წასვლოდა ფერი რიტას.

ქალიშვილს მარცხენა ძუძუში დანა ტარამდე ჰქონდა ჩარჭობილი.

ყველამ კარლინის შეხედა, მისი დანის ქარქაში ცარიელი იყო.

— მაშ ასე, — თქვა მეთაურმა, — ახლა ჩემთვის გასაგებია, რისთვის დარჩა იქ კარლინი.

ველური ბუნების ადამიანებმა იციან ვაჟკაცური საქციელის შეფასება: თუმცა შესაძლებელია, არც ერთ ყაჩაღს არ გაეკეთებინა ის, რაც კარლინიმ გააკეთა, მაგრამ მას ყველამ გაუგო. კარლინი წამოდგა და ცხედარს მიუახლოვდა; მას ხელი დამბაჩის ტარზე ედო.

— ახლა კიდევ შემეცილება ვინმე ამ ქალს? — თქვა მან.

— არა, — უპასუხა მეთაურმა, — ის შენია.

კარლინიმ ქალიშვილი მიწიდან აიღო და კოცონის ალით განათებული წრიდან გაიტანა.

კუკუმეტომ გუმაგები ჩვეულებრივად გაანაწილა და წამოსასხამში გახვეული ყაჩაღები ცეცხლის პირას მიწვნენ.

შუალამისას გუმაგმა განგაში ატეხა. ერთ წუთში მეთაური და მისი რაზმის წევრები ფეხზე იყვნენ.

ეს იყო რიტას მამა, რომელსაც თვითონ მოეტანა შვილის გამოსასყიდი ფული.

— აჰა, აიღე, — უთხრა მან მეთაურს, და ვერცხლით სავსე ქისა გაუწოდა, — სამასი პიასტრია, მე კი ჩემი შვილი დამიბრუნე. — მაგრამ კუკუმეტომ ფული არ გამოართვა და ანიშნა, უკან მომევიო. მოხუცი დაემორჩილა, ისინი მიდიოდნენ ხეების ტოტებქვეშ, რომლებშიც იჭრებოდა მთვარის შუქი. ბოლოს კუკუმეტო შეჩერდა, ხელი გაიწოდა და მოხუცს ხის ქვეშ მყოფ ორ ადამიანზე მიუთითა.

— აი, — უთხრა მან, — ქალიშვილი კარლინის მოსთხოვე, ის ჩაგაბარებს ანგარიშს.

მეთაური უკან დაბრუნდა თავის რაზმელებთან.

მოხუცი ადგილზე გაიყინა თვალეგამტერებული. მან იგრძნო, რომ თავზე დაატყდა უცნობი, გაუგონარი, აუტანელი უბედურება.

ბოლოს რამდენიმე ნაბიჯი გადადგა იმის გასარკვევად, თუ რა ხდებოდა ხის ქვეშ.

ფეხის ნაბიჯების გაგონებაზე კარლინიმ თავი ასწია და მოხუცის თვალეგამტერებულ ნათლად გამოიკვეთა ორი ადამიანის გამოხატულება. მიწაზე იწვა ქალი, მას თავი ჩაედო მამაკაცის მუხლებში. მამაკაცი მისკენ დახრილიყო და როდესაც თავი მაღლა აიღო, მის მკერდზე მიხუტებული ქალის სახე დაინახა.

მოხუცმა იცნო თავისი ქალიშვილი. კარლინიმ იცნო მოხუცი.

— მე შენ გელოდი, — უთხრა ყაჩაღმა რიტას მამას.

— საზიზღარო, — შესძახა მოხუცმა, — ეგ რა ჩაივინე!

და მან შიშით შეხედა გაფითრებულ, უძრავ, სისხლში ამოსვრილ რიტას, რომელსაც მკერდში დანა ჰქონდა ჩარჭობილი.

მთვარის შუქი მკრთალად ანათებდა ქალიშვილის უსიცოცხლო სხეულს.

— კუკუმეტომ ნამუსი ახადა შენს ქალიშვილს; მე მიყვარდა იგი და მოვკალ, რადგან ნამუსის ახდის შემდეგ იგი მთელი რაზმის სათამაშოდ გადაიქცეოდა.

მოხუცმა ხმა არ ამოიღო, მაგრამ მოჩვენებასავით გაფითრდა.

— შენ უკვე ყველაფერი იცი, და თუკი დამნაშავე ვარ, შური იძიე შენი ქალიშვილისათვის, — უთხრა ისევ ყაჩაღმა. კარლინიმ ერთი ხელით ქალიშვილს ძუძუდან დანა ამოაცალა და მოხუცს გაუწოდა, ხოლო მეორე ხელით მკერდი გაიღედა.

— შენ კარგად მოქცეულხარ, — უთხრა მოხუცმა ყრუ ხმით.

კარლინი თავისი შეყვარებულის მამას ქვითინით ჩაუვარდა ხელებში. ეს იყო პირველი ცრემლები, რომლებსაც ეს სისხლის მოყვარული ადამიანი აფრქვევდა.

— ახლა კი, — უთხრა მოხუცმა, — მომეხმარე ჩემი შვილი დავმარხო.

კარლინიმ ორი ბარი მოიტანა და მამამ შეყვარებულთან ერთად დაიწყო მიწის გათხრა ასწლიანი მუხის ქვეშ, რომლის ხშირ ტოტებს მისი ქალიშვილის საფლავი უნდა დაეფარა.

როდესაც საფლავი ამოთხარეს, პირველად მამა გადაეხვია ცხედარს, მერე კი — შეყვარებული. შემდეგ ერთმა მას ფეხებში მოჰკიდა ხელი, მეორემ — მხრებში და იგი საფლავში ჩაუშვეს.

მამა და შეყვარებული საფლავის თავსა და ბოლოში დადგნენ და განსვენებულს სულთათანა წაუკითხეს...

მოხუცმა კარლინის ხელი გაუწოდა.

— მადლობელი ვარ, ჩემო შვილო, — უთხრა მან, — ახლა კი მარტო დამტოვე.

— კი მაგრამ... — უთხრა ყაჩაღმა.

— დამტოვე, მე შენ გიბრძანებ.

კარლინი დაემორჩილა. ამხანაგებთან წავიდა და ძალიან მალე ისეთივე ღრმა ძილს მიეცა, როგორც სხვები.

ჯერ კიდევ წინა ღამით იყო გადაწყვეტილი ბანაკის გამოცვლა. მაგრამ კარლინის ისე არ უნდოდა წასულიყო ტყიდან, თუ არ გაიგებდა, რა მოუვიდა რიტას მამას.

ყაჩაღი იმ ადგილისაკენ წავიდა, სადაც მოხუცი დატოვა.

მოხუცს თავი ჩამოეხრჩო იმ ტოტზე, რომელიც მისი შვილის საფლავს ჩრდილავდა.

მამის ცხედართან და ქალიშვილის საფლავზე კარლინიმ დაიფიცა, რომ ორივესთვის შურს იძიებდა.

მაგრამ მან ვერ შეასრულა თავისი ფიცი, ის მოკლეს კარაბინერებთან შეტაკების დროს.

ყველა განცვიფრებული იყო: იგი მოწინააღმდეგის პირდაპირ იდგა, ტყვია კი ბეჭებში მოხვედროდა.

მაგრამ განცვიფრებას ბოლო მოეღო, როდესაც ერთ-ერთმა ყაჩაღმა გაიხსენა, რომ როცა კარლინი მიწაზე მკვდარი დაეცა, კუკუმეტო მის უკან ათი ნაბიჯის მოშორებით იდგაო.

იმ დილით, როცა ყაჩაღთა რაზმი ფროზინონეს ტყეს ტოვებდა, კუკუმეტომ სიბნელეში გასდია კარლინის, გაიგონა მისი ფიცი და, როგორც წინდახედულმა კაცმა, დაასწრო.

ამ საშინელ მეთაურზე კიდევ ბევრს, ამაზე არანაკლებ საინტერესო ამბებს ჰყვებოდნენ.

ამიტომ ფონდიდან პერუჯიმდე ყველას კუკუმეტოს სახელის გაგონებაც კი შიშის ზარს სცემდა.

ტერეზას კუკუმეტოს ამბების გაგონებაზე ცახცახი აუვარდებოდა ხოლმე, ვამპა კი ამშვიდებდა, თან ხელს დაჰკრავდა თავის კარგ თოფს, რომელიც ასე ზუსტად ახვედრებდა ტყვიას მიზანში. თუ ქალიშვილი არ დამშვიდდებოდა, მაშინ ის მას დაანახვებდა მათგან ასი ნაბიჯის მოშორებით გამხმარ ტოტზე ჩამომჯდარ ყვავს, მიზანში ამოიღებდა, ჩახმახს გამოჰკრავდა და ფრინველი ხის ძირას უსულოდ ეცემოდა.

ამასობაში დრო გარბოდა. ქალმა და ვაჟმა გადაწყვეტილება მიიღეს, ექორწინათ, როცა ლუიჯის ოცი წელი შეუსრულდებოდა, ხოლო ტერეზას — ცხრამეტი.

ორივენი ობლები იყვნენ, ნებართვა მხოლოდ თავიანთი ბატონებისაგან უნდა მიეღოთ. ახალგაზრდებმა თხოვნით მიმართეს მათ და თანხმობაც მიიღეს.

ერთხელ, როდესაც ისინი მომავალზე ოცნებობდნენ, სროლის ხმა შემოესმათ. უცებ ტყიდან, რომლის მახლობლადაც ისინი ჩვეულებრივად თავიანთ ცხვრებს ამოვებდნენ, კაცი გამოვარდა და მათკენ გამოიქცა.

როდესაც იქამდე მიიღბინა, რომ ხმას მიაწვდნედა, შესძახა:

— მომდევნ, შეგიძლიათ დამმალლოთ?

ქალ-ვაჟი მაშინვე მიხვდა, რომ ეს კაცი ყაჩაღი იყო, მაგრამ რომაელ გლეხებსა და რომაელ ყაჩაღებს შორის არსებობს თანდაყოლილი სიმპათია, პირველი ყოველთვის მზად არის, სამსახური გაუწიოს მეორეს.

ვამპამ ხმისამოუღებელივ მიიღბინა ლოდთან, რომელიც მათი მღვიმის შესავალს ხურავდა, გადმოაგორა და დევნილს ყველასათვის უცნობ თავშესაფარზე მიუთითა. როდესაც უცნობი შიგ შევიდა, ვამპამ ლოდი ისევ მიაღო და ტერეზას გვერდით ჩამოჯდა.

თითქმის იმ წუთშივე ტყის პირას გამოჩნდა ოთხი ცხენოსანი კარაბინერი. სამი, როგორც ჩანდა, გაქცეულს ეძებდა, ხოლო მეოთხე შეპყრობილ ყაჩაღს კისრით მოათრევდა.

კარაბინერებმა სწრაფად მოავლეს თვალი მიდამოს, ქალ-ვაჟის დანახვაზე ცხენები მათკენ გამოაჭენეს და გამოკითხვა დაუწყეს.

მათ უპასუხეს, არავინ გვინახავსო.

— ძალიან საწყენია, — უთხრა უფროსმა: — ის, ვისაც ჩვენ ვეძებთ, მეთაურია.

— კუკუმეტო? — უნებურად წამოიყვირეს ტერეზამ და ლუიჯიმ.

— დიახ, სწორედ ის, — უპასუხა უფროსმა, — და რადგან მისი თავი ათას რომაულ სკუდოდ არის შეფასებული, თქვენ რომ მის ძებნაში მოგვცხმარებოდეთ, იქიდან ხუთასი თქვენ დაგრჩებოდათ.

ქალმა და ვაჟმა ერთმანეთს გადახედეს. კარაბინერს გულში იმედმა გაუელვა. ხუთასი რომაული სკუდო სამი ათას ფრანკს შეადგენს, ხოლო სამი ათასი ფრანკი მთელი სიმდიდრეა ორი საწყალი ობოლისათვის, რომლებიც ჯვრის დასაწერად ემზადებიან.

— დიახ, სამწუხაროა, მაგრამ ჩვენ იგი არ გვინახავს, — თქვა ვამპამ.

კარაბინერებმა ცხენები სხვადასხვა მიმართულებით გააქროლეს, მაგრამ ვერავინ ვერ ნახეს.

შემდეგ ერთიმეორის მიყოლებით მიიმალნენ. ვამპამ ლოდი გასწია. კუკუმეტო თავშესაფრიდან გამოვიდა.

ყაჩაღთა მეთაური გრანიტის კარის ნაპრალიდან ხედავდა კარაბინერებთან მოსაუბრე ქალ-ვაჟს, ის მიხვდა, რაზე ლაპარაკობდნენ. ლუიჯის და ტერეზას სახეზე ამოიკითხა მტკიცე გადაწყვეტილება, არავითარ შემთხვევაში არ გაეცათ იგი. კუკუმეტომ ჯიბიდან ოქროთი სავსე ქისა ამოიღო და ახალგაზრდებს გაუწოდა.

ვამპამ თავი ამაყად ასწია, ტერეზას კი თვალები აენტო, როცა გაიფიქრა, რამდენი ძვირფასი ნივთისა და ტანისამოსის ყიდვა შეეძლოთ ამ ფულით.

კუკუმეტო ნამდვილი სატანა იყო, გველი, რომელსაც ყაჩაღის სახე მიეღო. მას არ გამოჰპარვია ტერეზას გამოხედვა, ქალიშვილში შეიცნო ევას ღირსეული შვილი და სანამ ტყეში მიიმალებოდა, რამდენჯერმე მოიხედა, თითქოს იმისათვის, რომ თავის გადამრჩენელთ გამოსთხოვებოდა.

რამდენიმე დღემ ისე გაიარა, რომ კუკუმეტო აღარსად გამოჩენილა, მის შესახებ არაფერი ისმოდა.

ახლოვდებოდა კარნავალის დრო. გრაფმა სან-ფელიჩემ გადაწყვიტა, მასკარადი გაემართა, რომელზედაც უნდა მოეწვია რომის უბრწყინვალესი საზოგადოება.

ტერეზას დიდი სურვილი ჰქონდა, მასკარადი ენახა. ლუიჯიმ თავის მფარველ მოურავს სთხოვა, უფლება მოგვეცი, მე და ტერეზა მოსამსახურეთა ჯგუფში გავერიოთ და ზეიმს დავესწროთო.

გრაფს ამ მეჯლისით უნდოდა ესამოვნებინა თავისი ერთადერთი ქალიშვილისათვის, კარმელასათვის, რომელიც გაღმერთებული ჰყავდა.

კარმელა წლოვანებითა და სიმაღლით ზუსტად ტერეზას ტოლი იყო. სილამაზითაც ტერეზა გრაფის ქალიშვილს არ ჩამოუვარდებოდა.

მეჯლისის საღამოს ტერეზა თავის საუკეთესო ტანსაცმელში გამოეწყო. თმაში ყველაზე უფრო ძვირფასი ქინძისთავეები დაიბნია და ყელზე ყველაზე ბრჭყვიალა მძივები ჩამოიკიდა. იგი ფრასკატელი გლეხი ქალის კოსტიუმში იყო.

ლუიჯის რომაელი გლეხის წარმტაცი სადღესასწაულო ტანისამოსი ეცვა.

ორივენი, როგორც ნება დართეს, მოსამსახურეებისა და გლეხების ჯგუფს შეერივნენ.

გრაფმა ბრწყინვალე მეჯლისი გადაიხადა. განათებული იყო არა მარტო გრაფის ვილა, არამედ პარკის ყველა ხეზე ეკიდა სხვადასხვა ფერის ფარნები. ამიტომ ძალიან მალე ხალხი სასახლიდან ტერასებზე ნიაღვარივით გადმოვიდა, ხოლო შემდეგ ტერასებიდან პარკის ხეივნისაკენ გადაინაცვლა.

ყოველ გზაჯვარედინზე ორკესტრი უკრავდა. მაგიდები ტკბილეულითა და სასმელებით იყო სავსე. მოსეირნეები ჩერდებოდნენ, დაუკრავდნენ კადრილს და ცეკვას იწყებდნენ იქ, სადაც მოესურვებოდათ.

კარმელას ეცვა სონინოელი გლეხი ქალის ტანისამოსი. მისი თავსაბური მარგალიტებით იყო მოოჭვილი, ოქროს ქინძისთავეებზე ბრწყინავდა ალმასის თავეები, წელზე ერტყა თურქული აბრეშუმი, რომელზედაც დიდი ვარდები იყო ამოქარგული. მისი ქვედაკაბა და ზედატანი ქიშმირისა იყო, წინსაფარი — ინდური მუსლინისა, კორსაჟზე კი ღილების მაგივრობას ძვირფასი თვლები უწევდა.

კარმელას ორი ამხანაგიდან ერთს ნეტუნოელი გლეხი ქალის ტანისამოსი ეცვა, მეორეს — რიჩიელის.

მათ ახლდა ოთხი ახალგაზრდა ვაჟი, რომის ყველაზე მდიდარი და წარჩინებული ოჯახიშვილები. ყმაწვილი კაცები ისე თავისუფლად იქცეოდნენ, რომლის მსგავსად არც ერთ ქვეყანაში არ იქცევიან; ისინიც ალბანის, ველეტრის, ჩივიტა კასტელანის და სორას გლეხის ტანისამოსებში იყვნენ გამოწყობილნი.

ზედმეტია იმაზე ლაპარაკი, რომ როგორც ამ გლეხკაცების, ისევე ამ გლეხი ქალების ტანისამოსზე ოქროები და ძვირფასი თვლები ელვარებდნენ.

კარმელას მოესურვა ერთნაირი კოსტიუმებისაგან კადრილი შეეკრა, მაგრამ ერთი ქალი აკლდებოდა.

გრაფის ასულმა სტუმრებს თვალი გადაავლო, არც ერთს არ ეცვა მისი და მისი ამხანაგების მსგავსი კოსტიუმი.

გრაფმა სან-ფელიჩემ მას მიუთითა გლეხებში ჩამდგარ ტერეზაზე, რომელიც ლუიჯის მკლავზე იყო დაყრდნობილი.

— მამაჩემო, თქვენ უფლებას მომცემთ? — ჰკითხა კარმელამ.

— რასაკვირველია, — უპასუხა გრაფმა, — განა კარნავალზე არ ვიმყოფებით?

კარმელა ვაჟს მიუბრუნდა, რომელიც მას ლაპარაკით მიჰყვებოდა და რამდენიმე სიტყვა უთხრა, თან ხელით ტერეზა ანიშნა. ყმაწვილმა კაცმა თვალი გააყოლა ლამაზ ხელს, მორჩილების ნიშნად თავი დახარა და წავიდა, რათა გლეხის გოგო გრაფის ასულის მიერ შეკრულ კადრილზე მიეწვია.

ტერეზამ იგრძნო, რომ სახეზე აღმური აუვიდა. მან კითხვით შეხედა ლუიჯის, უარის თქმა არ შეიძლებოდა. ლუიჯიმ ქალიშვილს ხელი ნელა გაუშვა. აცახცახებული ტერეზა მოხდენილ კავალერს გაჰყვა და არისტოკრატების კადრილში თავისი ადგილი დაიკავა.

მხატვრის თვალს ტერეზას ზუსტი და ბუნებრივი კოსტიუმი უფრო მოეწონებოდა, ვიდრე კარმელასა და მისი მეგობრების კაბები; მაგრამ ტერეზა თავქარიანი და დიდების მოყვარე ქალი იყო; მას თვალები დაუბნელა ამოქარგულმა ინდურმა მარმამმა, თურქული

არშეებით შემკულმა სარტყელმა, მკირფასმა ქიშმირმა, ხოლო აღმასებისა და საფირონების ბრწყინვალეობამ სიგიჟემდე მიიყვანა.

ლუიჯიმ იგრძნო, რომ მასში დაიბადა აქამდე უცნობი გრძნობა. ეს იყო რაღაც ყრუ ტკივილი, რომელიც გულიდან დაიწყო, შემდეგ მარღვებში გადავიდა და ბოლოს მთელ სხეულს მოედო. მას მხედველობიდან არ გამოჰპარვია ტერეზასა და მისი კავალერის სულ უმცირესი მოძრაობაც: როდესაც ისინი ერთმანეთს ხელებს ჰკიდებდნენ, მას თავბრუ ესხმოდა, მარღვებში სისხლი უჩქეფდა, ხოლო ყურებში რაღაცას ისეთი ზუზუნით გაჰქონდა, თითქოს ზარებს რეკენო. როდესაც ისინი ლაპარაკობდნენ, როცა ტერეზა დარცხვენითა და თვალმდახრილი ისმენდა თავისი კავალერის საუბარს, ლუიჯი ამ ლამაზი ყმაწვილის ანთებულ თვალებში კითხულობდა, რომ ეს საუბარი ტერეზას ხოტბა იყო. მაშინ ასე ეგონა, ფეხქვეშ მიწა მეცლებო და ჯოჯობეთის ყველა ხმა სიკვდილსა და მკვლელობაზე ჩამჩურჩულებენო. ლუიჯის ეშინოდა, არ ავეყვამ ამ გიჟურ აზრებსო და ცალი ხელით მის წინ აღმართულ ტალავერს ეჭიდებოდა, ხოლო მეორეს ნერვიულად უჭერდა ქამარში გაყრილი ხანჯლის მოჩუქურთმებულ ტარს, რომელსაც თავისდა შეუმჩნეველად ზოგჯერ თითქმის ამოადრობდა ხოლმე კიდეც ქარქაშიდან.

ლუიჯი ეჭვიანობდა. გრძნობდა, რომ შესაძლებელი იყო ხელიდან გამოსცლოდა დიდების მოყვარე და ამაყი ტერეზა.

ამასობაში ტერეზა, რომელიც პირველად დარცხვენით და თითქმის შეშინებულიც იყო, დაშოშმინდა. ჩვენ უკვე ვთქვით, რომ იგი ლამაზი გოგო იყო; მაგრამ ეს ცოტაა: ტერეზას ჰქონდა ის ველური სიკვებლუცე, რომელიც ათასჯერ უფრო მომხიბვლელია, ვიდრე ჩვენი პრანჭვა-გრეხა და ხელოვნური კვებლუცობა.

ტერეზა კადრილის დედოფალი გახდა. და თუ მას შურდა გრაფ სან-ფელიჩეს ასულის მდგომარეობა, ჩვენ ვერ გავბედავთ იმის მტკიცებას, რომ იგი კარმელაში ეჭვიანობის გრძნობას არ ბადებდა.

როდესაც კადრილი დამთავრდა, მოხდენილმა კავალერმა ქალიშვილს ხოტბა შეასხა და თავის ძველ ადგილზე მიიყვანა, სადაც მას ლუიჯი ელოდა.

ცეკვის დროს ტერეზამ რამდენჯერმე გადახედა ლუიჯის და დაინახა მისი ფერმკრთალი და მოღუშული სახე. ერთხელ მის თვალწინ ბოროტ ელვასავით ხანჯლის პირმაც კი გაიელვა.

ტერეზამ თითქმის ძრწოლვით გაუყარა მკლავი თავის შეყვარებულს.

კადრილს დიდი წარმატება ხვდა წილად, სტუმრებმა მისი ხელახლა განმეორება მოითხოვეს. მხოლოდ კარმელა ამბობდა უარს; მაგრამ გრაფმა სან-ფელიჩემ ისეთი სინაზით სთხოვა მას, რომ ბოლოს და ბოლოს ისიც დათანხმდა.

ერთი ყმაწვილთაგანი იმ წუთშივე გაიქცა ტერეზას მოსაწვევად, ურომლისოდაც შეუძლებელი იყო კადრილის ჩატარება; მაგრამ ქალიშვილი უკვე გამქრალიყო.

ლუიჯი გრძნობდა, რომ მეორე გამოცდას ვეღარ გაუძლებდა, ამიტომ ზოგი დარწმუნებით, ზოგი ძალის დატანებით ტერეზა ბალის მეორე მხარეს გაიყვანა. ქალიშვილი თავისდა უნებურად დაჰყვა. ლუიჯის აღელვებული სახის დანახვამ, მისმა სიჩუმემ და ნერვიულმა შეკრთომამ ტერეზა მიახვედრა რომ ვაჟში რაღაცა ხდებოდა. თვითონ ტერეზაც როდი იყო დამშვიდებული. მიუხედავად იმისა, რომ ცუდი არაფერი ჩაედინა, ხვდებოდა, რომ ლუიჯის უფლება ჰქონდა მისთვის საყვედური ეთქვა; რისთვის? მან ეს არ იცოდა, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, გრძნობდა, რომ ამ საყვედურს იმსახურებდა.

ტერეზა გაკვირვებული იყო, რომ ლუიჯი მთელი საღამოს განმავლობაში ჩუმად იყო და მის ბაგეებს ერთი სიტყვაც არ დასცდენია. მხოლოდ როდესაც ღამის სიგრილემ

სტუმრები ზეიმის გასაგრძელებლად ბალიდან ოთახებში შერეკა, ლუიჯიმ ტერეზა შინ მიაცილა და გამომშვიდობებისას გამოელაპარაკა.

— ტერეზა, — უთხრა მან, — რას ფიქრობდი, როცა გრაფის ქალიშვილის პირისპირ ცეკვავდი?

— მე ვფიქრობდი, ჩემი სიცოცხლის ნახევარს მივცემდი, ოღონდ ისე მეცვას, როგორც კარმელას აცვია-მეთქი, — უპასუხა ტერეზამ გულახდილად.

— შენი კავალერი რაღას გეუბნებოდა?

— ის მეუბნებოდა, ასეთი ტანისამოსი თუ გინდათ, ეს თქვენზეა დამოკიდებული, და ამისათვის საკმარისია მხოლოდ თქვენი ერთი სიტყვაო.

— მას სიმართლე უთქვამს, — უთხრა ლუიჯიმ, — მაშ, შენ ძალიან გინდა ისეთი ტანისამოსი გქონდეს?

— დიახ.

— შენ მას მიიღებ!

ქალიშვილმა თავი მაღლა ასწია და მის გამოხედვაში კითხვა გამოიხატა, მაგრამ ვაჟს ისეთი პირქუში და საშინელი სახე ჰქონდა, რომ სათქმელი სიტყვა ტუჩებზე შეეყინა.

ლუიჯი მაშინვე წავიდა.

ტერეზას მისთვის თვალი არ მოუშორებია, სანამ იგი ღამის სიბნელეში არ მიიმალა. შემდეგ ქალიშვილმა ამოიოხრა და ოთახში შევიდა.

იმ საღამოს დიდი უბედურება დატრიალდა: უეჭველია, მსახურების გაუფრთხილებლობის გამო, რომლებსაც დავიწყებოდათ ჩირაღდნების ჩაქრობა. სან-ფელიჩეს ვილაში ცეცხლი გაჩნდა, ალი მოედო სწორედ იმ ფლიგელს, სადაც მშვენიერი კარმელას ოთახი იყო მოთავსებული. კარმელას გამოედვიდა. ცეცხლის ალის დანახვაზე ლოგინიდან წამოხტა, ხალათი წამოისხა და კარს ეცა, მაგრამ დერეფანს, რომელშიც მას უნდა გაევლო, უკვე ცეცხლი მოსდებოდა. მაშინ ის ოთახში შებრუნდა და ყვირილი მორთო — მიშველეთო. უცებ გამოიღო მისი ოთახის ფანჯარა, რომელიც მიწიდან ოცი ფუტის სიმაღლეზე იყო, ოთახში შემოვარდა ყმაწვილი გლეხი. ქალი აიტაცა და არაადამიანური ძალითა და სიმარჯვით კორდზე გადაიტანა; კარმელას გული წაუვიდა. როდესაც იგი გონს მოვიდა, გვერდით მამამისი ედგა. ირგვლივ მსახურები ირეოდნენ. ყველა ცდილობდა, მისთვის რითიმე ეშველა. მთელი ფლიგელი გადაიწვა, მაგრამ ამაზე ვინ ფიქრობდა, რაკი კარმელა ცოცხალი და უვნებელი იყო.

კარმელას მხსნელს ყველგან ეძებდნენ, მაგრამ იგი არ გამოჩენილა. მის შესახებ ეკითხებოდნენ ყველას, მაგრამ მნახველი არავინ იყო. თვითონ კარმელა მაშინ ისეთი აღელვებული იყო, რომ თავისი მხსნელის სახე ხეირიანად არც კი დაუნახავს.

გრაფი ზღაპრული სიმდიდრის პატრონი იყო, და თუ არ მივიღებთ მხედველობაში, რა განსაცდელს გადარჩა, ცეცხლისგან მიყენებული ზარალი მას არაფრად მიაჩნდა. მით უმეტეს, რომ შვილის ამ სასწაულებრივ გადარჩენას იგი განგების ახალ წყალობად თვლიდა.

მეორე დღეს ტერეზა და ლუიჯი ტყის პირას ერთმანეთს ჩვეულებრივად დანიშნულ საათზე შეხვდნენ. ლუიჯი პირველი მოვიდა და ტერეზას მხიარულად მიესალმა, ასე გეგონებოდათ, წუხანდელი ამბავი აღარც კი ახსოვსო. ტერეზა ჩაფიქრებული იყო. მაგრამ როდესაც ლუიჯის განწყობილება დაინახა, ისიც გამხიარულდა. ასეთი იყო ეს ქალიშვილი საერთოდ, თუ მას რაიმე მგზნებარე სურვილი მოსვენებას არ ურღვევდა.

ლუიჯიმ მკლავი გაუყარა და მღვიმის კარებამდე მიიყვანა. ქალიშვილი მიხვდა, რომ რაღაც არაჩვეულებრივი ხდებოდა და შეყვარებულს ჩააშტერდა.

— ტერეზა, — უთხრა ვაჟმა, — წუხელის შენ მე მითხარი, რომ სულსაც კი არ დავიშურებ, ოღონდ გრაფის ასულისთანა ტანსაცმელი და მორთულობა მქონდესო.

— დიახ, — უპასუხა გაკვირვებულმა ტერეზამ, — მაგრამ ეს ქარაფშუტული სურვილი იყო.

— მე კი გიპასუხე: კარგი, შენ მას მიიღებ-მეთქი.

— დიახ, — განაგრძო ისევ ქალიშვილმა, რომელიც ლუიჯის ყოველ სიტყვაზე უფრო და უფრო ეძლეოდა განცვიფრებას, — მაგრამ შენ, ალბათ, ასე იმიტომ მიპასუხე, რომ ჩემთვის გესიამოვნებინა.

— მე ტყუილად არასოდეს არაფერს დაგპირებივარ, ტერეზა, — უთხრა ამაყად ვაჟმა, — შედი მღვიმეში და მოირთე.

ამ სიტყვებზე მან ლოდი გამოსწია და ტერეზა მღვიმეში შეახედა. მღვიმე განათებული იყო ორი სანთლით, რომლებიც დიდებული სარკის აქეთ-იქით ენთო: ლუიჯის მიერ გამოჩორკნილ მაგიდაზე მარგალიტების ყელსაბამი და ბრილიანტის ქინძისთავები ეწყო. იქვე გვერდით, სკამზე კი, მთელი დანარჩენი მორთულობა ელაგა.

ტერეზამ სიხარულისაგან შეკვივლა და მღვიმეში, რომელიც ახლა ტუალეტის ოთახის მაგივრობას უწევდა, ისე შეირბინა, არც კი ჰკითხა, საიდან გაჩნდა მთელი ეს მორთულობაო; არც მადლობა გადაუხდია.

ლუიჯიმ მღვიმეს მაშინვე ლოდი მიაღო, რადგან მაღალი ბორცვის თხემზე, რომელიც მას პალესტრინის ხედს უჩრდილავდა, შენიშნა მხედარი. იგი შეჩერდა, თითქოს გზას ეძებდა, ისე მკვეთრად იხატებოდა ცის ლაჟვარდზე, როგორც სამხრეთში შორეულ მანძილზე საგნები იხატებოდა ხოლმე.

ლუიჯის დანახვაზე მხედარმა ცხენი გამოაჭენა და ლუიჯის წინ შეაყენა.

ლუიჯი არ შემცდარა: პალესტრინიდან ტიროლში მიმავალ მხედარს გზა არეოდა.

ლუიჯიმ უჩვენა, საით უნდა წასულიყო, მაგრამ რადგან წინ გზა სამად იყოფოდა, მხედარი შეშინდა, ისევ არ შევცდეთ და მწყემსს სთხოვა, გამომყევით.

ლუიჯიმ წამოსასხამი მიწაზე დააგდო, კარაბინი მხარზე გადაიკიდა და მხედარს გაჰყვა მთიელის ნაბიჯით, რომელიც ცხენს მეტოქეობას უწევს სირბილში.

ნახევარი საათის შემდეგ ლუიჯიმ და მხედარმა გზაჯვარედინამდე მიაღწიეს.

აქ მწყემსმა ხელი მეფურად გაუწოდა და მხედარს იმ გზაზე მიუთითა, რომლითაც ის უნდა წასულიყო.

— აი, ს თქვენი გზა, — უთხრა მან, — თქვენი აღმატებულობა აღარ შეცდება.

— აი, შენი ჯილდოც, — უთხრა მხედარმა ახალგაზრდა მწყემსს და რამდენიმე წვრილი ფული გაუწოდა.

— მადლობელი ვარ, — უპასუხა ლუიჯიმ და ხელი უკან წაიღო, — მე შემძლია ადამიანს სამსახური გაუწიო, მაგრამ ამ სამსახურს არ ვყიდი.

— თუ შენ გასამრჯელოზე უარს ამბობ, — უთხრა მგზავრმა, რომელმაც, როგორც ჩანდა, იცოდა, რა განსხვავება იყო ქალაქის მცხოვრების პირმოთნეობასა და გლეხის სიამაყეს შორის, — იქნება საჩუქარი მიიღო?

— ეს სხვა საქმეა.

— მაშ, გამომართვი ორი ვენეციური ცეხინი, ამით შენს საცოლეს საყურეები უყიდე.

— თქვენ კი ეს ხანჯალი გამომართვით. ალბანოდან ჩივიტა-კასტელანამდე თქვენ ვერ იპოვით ისეთ ხანჯალს, რომ ამაზე უკეთესად მოჩუქურთმებული ტარი ჰქონდეს.

— თანახმა ვარ, — უთხრა მხედარმა, — მაგრამ ახლა მე შენი ვალი მედება: ეს ხანჯალი ხომ ორ ცეხინზე მეტი ღირს.

— ვაჭარს შეიძლება ასე შეეფასებინა; მაგრამ მე, რომელმაც თვითონ გავაკეთე იგი, ერთი პიასტრიც კი არ მიღირს.

— რა გქვია? — ჰკითხა მგზავრმა.

— ლუიჯი ვამპა, — უპასუხა მწყემსმა ისეთი იერით, თითქოს უთხრა: ალექსანდრე მაკედონელიო. — თქვენ რაღა გქვიათ?

— მე მქვია სინდბად მეზღვაური.

ფრანც დეპინეს განცვიფრების შემახილი აღმოხდა.

— სინდბად მეზღვაური? — გაიმეორა მან.

— დიახ, — უპასუხა ამბის მომყოლმა. — მან ასე უთხრა ვამპას.

— მერედა რა მოხდა! რას უწყუნებთ ამ სახელს? — ჩაერია მათ საუბარში ალბერი, — ძალიან ლამაზი სახელია, და უნდა გამოვტყდე, რომ ნამდვილი სინდბადის თავგადასავალი ერთ დროს მე ძალიან მიზიდავდა.

ფრანცს აღარაფერი უთქვამს. სინდბად მეზღვაურის სახელმა, მკითხველიც კარგად მიხვდება, მასში მთელი რიგი მოგონებები გააღვიძა.

— განაგრძეთ, — უთხრა მან სასტუმროს პატრონს.

— ვამპამ ორი ცეხინი ჯიბეში დაუდევრად ჩაიდო და უკან გამობრუნდა. როდესაც მღვიმედან სამასი ნაბიჯის მანძილზე იყო, მას ყვირილი შემოესმა.

ვამპა შეჩერდა. ყური დაუგდო, საიდან მოდიოდა ეს ხმა.

ერთი წამის შემდეგ მან გარკვევით გაიგონა თავისი სახელი.

ყვირილის ხმა მღვიმედან მოდიოდა.

ვამპა ქურციკვით გაიქცა, გზადაგზა თოფს ტენიდა. ერთ წამში იგი გაჩნდა გორაკის თავზე, რომელიც იმის პირდაპირ იყო ამართული, სადაც წინათ მხედარი შენიშნა.

— აქ ყვირილი — «მიშველეო», უფრო გარკვევით ისმოდა.

ვამპამ ქვევით ჩაიხედა; ვიღაცა კაცს ტერეზა გაეტაცა, ისევე როგორც კენტავრმა ნესუსმა¹ (¹ ნესუსი — კენტავრი, რომელმაც ჰერკულესის ცოლი დეიანირა მოიტაცა, მაგრამ დაჭრილ იქნა ჰერკულესის ისრით, რომელიც ჰიდრის სისხლით იყო მოწამლული (მით.)) დეიანირა გაიტაცა.

მომტაცებელი ტყისკენ გარბოდა; მღვიმედან ტყისკენ მიმავალი გზის მესამედი უკვე გავლილი ჰქონდა.

ვამპამ თვალთ გაზომა სივრცე; ის კაცი მასზე, სულ ნაკლები, ორასი ნაბიჯით წინ იყო.

ვამპა მიხვდა, რომ სანამ დაეწეოდა, იგი უკვე ტყეში მიიმალეზოდა.

ახალგაზრდა მწყემსი შეჩერდა, თითქოს მისმა ფეხებმა მიწაში ფესვები გაიდგეს, თოფი მხრიდან გადმოიღო, ლულა ნელა გაასწორა, მტაცებელს დაუმიზნა და ჩახმახი გამოსწია.

მტაცებელი უცებ შეჩერდა. მუხლები მოეკეცა და ტერეზასთან ერთად დაეცა.

ტერეზა მაშინვე წამოდგა; მტაცებელი კი ისევ მიწაზე იწვა და სასიკვდილოდ ფართხალეზდა.

მაგრამ ტერეზა მომაკვდავისაგან ათი ნაბიჯით არც კი იყო დაშორებული, რომ მუხლებმა უმტყუნეს, ვამპა იქით გაიქცა. საშინელმა ფიქრმა გაურბინა — იქნებ მტრის გამგმირავმა ტყვიამ ჩემი საცოლე დაჭრაო.

საბედნიეროდ, ეს ასე არ მომხდარა; ტერეზას მხოლოდ შიშმა წაართვა ძალა. როდესაც ვამპა დარწმუნდა, ქალიშვილი უვნებელი იყო, დაჭრილთან მივიდა.

ეს უკანასკნელი უკვე ცოცხლებში აღარ ეწერა: მუშტები მოეკუმა, პირი ტკივილისაგან მოღრეცოდა, თმა სიკვდილის წინ ოფლს დაესველებინა და აბურძგნოდა.

ვამპამ მოკლულში კუკუმეტო შეიცივნო.

იმ დღიდან, როცა ყაჩაღი ქალ-ვაჟმა გადაარჩინა, მას შეუყვარდა ტერეზა და დაიფიცა, რომ ქალიშვილი მისი იქნებოდა. ამის შემდეგ მუდამ უთვალთვალეზდა ქალს, და აი, ისარგებლა იმით, რომ შეყვარებულმა ქალიშვილი მარტო დატოვა, რათა მგზავრისათვის

გზა ესწავლებინა, და გაიტაცა. ტერეზა უკვე თავის საკუთრებად მიაჩნდა, რომ უცებ ვამპას მარჯვე ხელით გასროლილმა ტყვიამ გული გაუპო.

ვამპა მოკლულს დასცქეროდა; სახეზე არც ერთი ნაკვთი არ შესტოკებია. ჯერ ისევ აცახცახებული ტერეზა კი ვერ ბედავდა გვამთან მისვლას და თავისი შეყვარებულის მხრის ზემოდან დასცქეროდა.

ვამპა ქალიშვილს მიუბრუნდა.

— ოჰო, — თქვა მან, — ძალიან კარგი. შენ უკვე ჩაცმული ხარ, ახლა ჩემი ჯერია.

ტერეზა მართლაც თავიდან ფეხებამდე გრაფ დე სან-ფელიჩეს ასულის ტანისამოსში იყო გამოწყობილი.

ვამპამ კუკუმეტოს გვამი აიღო და მღვიმეში შეიტანა, ტერეზა კი გარეთ დარჩა.

იმ წუთებში რომ მგზავრს ისევ გამოევილო, მისი თვალები უცნაური სანახაობის მოწმენი გახდებოდნენ: ის დაინახავდა მწყემს გოგონას, რომელიც თავის ცხვრებს ქიშმირის კაბაში გამოწყობილი აძოვებდა. ყურებზე საყურეები ეკიდა, ყელზე მარგალიტების ყელსაბამი, თმაში ალმასის ქინძისთავეები გაერჭო, ხოლო კორსაჟზე დილეზად ლალები ეკერა.

ის, უეჭველია, იფიქრებდა, ფლორიანის¹ (¹ ფლორიანი — ფრანგი მწერალი, შესანიშნავი იგავ-არაკების ავტორი, წერდა აგრეთვე ნოველებსა და პიესებს (1755—1794).) ეპოქაში ვარო და პარიზში დაბრუნებისას ხალხის დარწმუნებას დაიწყებდა, საბინის მთების ძირში ალპელი მწყემსი ქალი ვნახეო.

თხუთმეტი წუთის შემდეგ ვამპა მღვიმიდან გამოვიდა. ის ტერეზაზე ნაკლებად წარმტაცად როდი იყო ჩაცმული.

ტანზე ეცვა ბროწეულისფერი ხავერდის ქურთუკი, რომელზედაც ოქროს დილეები იყო ჩამწკრივებული, მოქარგული აბრეშუმის ჟილეტი, ყელზე შემოხვეული ჰქონდა რომაული ყელსახვევი, წელზე ერტყა ოქრომკედით ამოქარგული მწვანე, წითელ-შერეული აბრეშუმის სარტყელი მისი მოკლე, ცისფერი ხავერდის შარვალი მუხლებთან ბრილიანტის ბალთებით იკვრებოდა, ნატის საცვეთები ათასი არაბესკით იყო აჭრელებული, ხოლო ქუდზე ყველა ფერის ბაფთები უფრიალებდა. სარტყელზე ზემოდან ორი საათი ეკიდა, ხოლო შიგნით არაჩვეულებრივი ხანჯალი ჰქონდა გარჭობილი.

ტერეზამ აღფრთოვანებისაგან შეჰკვივლა. ამ ტანისამოსში გამოწყობილი ვამპა ლეოპოლდ რობერის ან შნეცის სურათს ჰგავდა.

ვამპა თავით ფეხებამდე კუკუმეტოს ტანისამოსში იყო გამოწყობილი.

ყმაწვილმა კაცმა შენიშნა, რა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა თავის საცოლზე და ტუჩებზე ამაყმა ღიმილმა გადაურბინა.

— მზადა ხარ თუ არა ახლა, — ჰკითხა მან ტერეზას, — გაიზიარო ჩემი ხვედრი, როგორიც უნდა იყოს იგი?

— ოჰ, დიახ! — შეჰყვირა ქალიშვილმა აღტაცებით.

— ყველგან გამომყვები?

— ქვეყნის დასალიერამდეც!

— მაშ, ჩამკიდე ხელი და წავიდეთ; დაყოვნება აღარ შეიძლება.

ქალიშვილმა მკლავი გაუყარა, ისე რომ არც კი უკითხავს, სად მიგყავარო. ამ წუთში მის თვალში იგი ლამაზი, ამაყი და ღმერთივით ყოვლისშემძლე იყო.

ზედმეტია იმაზე ლაპარაკი, რომ ვამპა ყველა ბილიკს იცნობდა მთებში. ისინი სულ უფრო და უფრო წინ მიიწევდნენ და, მიუხედავად იმისა, რომ გაკვალული ბილიკი არ იყო, ერთი წუთითაც არ შეყოყმანებულან. ვამპა გზას ხეებითა და ბუჩქებით ცნობდა, ამგვარად საათ-ნახევარი იარეს.

ისინი უკვე უღრან ტყეში იყვნენ. ნიაღვრის ამომშრალი კალაპოტი ბნელ ხევში გადიოდა. ვამპა დაადგა ორ ნაპირს შორის გაჭრილ და ნაძვის ხშირი ტოტებით ჩაბნელებულ უვალ გზას; ეს დადმართი რომ ადვილი სავალი არ ყოფილიყო, კაცს ავერნის ბილიკი ეგონებოდა, რომელზედაც ვერგილიუსი¹ (¹ ვერგილიუსი — დიდი რომაელი პოეტი, «ენეიდის», «გეორგიკების» და «ბუკოლიკების» ავტორი (70—19 ქრ. წ.)) ლაპარაკობს.

ამ უდაბური და ველური ადგილით კვლავ შემკრთალი ტერეზა თავის თანამგზავრს ეკვროდა და ხმას არ იღებდა. მაგრამ რაკი დაინახა, ვაჟი ზომიერი ნაბიჯით მიდიოდა და სახეც დამშვიდებული ჰქონდა, თავის თავში იმდენი ძალა ჰპოვა, რომ შიში განედევნა.

უცებ მათგან ათი ნაბიჯის დაშორებით ვიღაც კაცი გამოხტა და ვამპას თოფი დაუმიზნა. იგი, როგორც ჩანდა, ხეს იყო ამოფარებული.

— წინ არც ერთი ნაბიჯი აღარ გადმოდგათ, თორემ სიცოცხლეს გამოეთხოვებით, — უბრძანა მან ვამპას.

— ერთი შენც, — უთხრა ვამპამ და აგდებულად ჩაიქნია ხელი, ტერეზა კი თავის შიშს უკვე ვეღარ მალავდა და სატრფოს ეკვროდა, — განა მგელი მგლის ტყავს დახევს?

— ვინ ხარ? — ჰკითხა გუშაგმა.

— მე ვარ ლუიჯი ვამპა, მწყემსი სან-ფელიჩეს ფერმიდან.

— რა გინდა?

— მე მინდა მოველაპარაკო შენს ამხანაგებს, რომელნიც როკა-ბიანკის ველზე იმყოფებიან.

— მაშ უკან მომყევი, — უთხრა გუშაგმა, — ან არადა, რაკი გზა იცი, წინ იარე.

ვამპას ყაჩაღის სიფრთხილის გამო სახეზე ზიზღი გამოეხატა. ტერეზასთან ერთად წინ წავიდა და გზა ისეთივე სიმშვიდითა და სიმტკიცით განაგრძო, როგორც აქამდე მიდიოდა.

ხუთი წუთის შემდეგ ყაჩაღმა ნიშანი მისცა, შეჩერდითო. ქალ-ვაჟი დაემორჩილა. ყაჩაღმა სამჯერ ყვავივით დაიჩხავლა; ასეთივე ჩხავილით გამოეპასუხნენ.

— მაშ ასე, ახლა შეგიძლიათ გზა განაგრძოთ, — თქვა ყაჩაღმა.

ლუიჯი და ტერეზა გზას გაუდგნენ.

რაც უფრო წინ მიიწევდნენ, ტერეზა უფრო და უფრო ეკვროდა თავის შეყვარებულს. მართლაც, ხეებს შორის გამოჩნდა თოფის ლულეები.

როკა-ბიანკის ველი იმყოფებოდა პატარა მთის თხემზე, რომელიც, ალბათ, ოდესღაც ვულკანი იყო და უფრო ადრე ჩაქრა, ვიდრე რომულმა და რემმა¹ (¹ რომული და რემი — ლეგენდარული ძმები, რომელთაც რომი ააშენეს. ლეგენდის მიხედვით, რომული ამ ქალაქის პირველი მეფე იყო.) ალბა მიატოვეს და რომი ააშენეს.

— ეს ყმაწვილი კაცი თქვენ გეძებდათ. თქვენთან ლაპარაკი სურს, — თქვა გუშაგმა.

— აბა, რისი თქმა უნდა? — ჰკითხა ერთ-ერთმა ყაჩაღმა, რომელიც მეთაურს ცვლიდა მისი არყოფნის დროს.

— მე ის მინდა გითხრათ, რომ მწყემსობა მომწყინდა, — უთხრა ვამპამ.

— ოჰ, მესმის, — უთხრა მეთაურის მოადგილემ, — და შენ იმისთვის მოხვედი, რომ ჩვენს რაზმში მიგიღოთ?

— კეთილი იყოს მისი მობრძანება! — დაიძახეს ფერუზინოელმა, პამპინარელმა და ანანიელმა ყაჩაღებმა, რომლებმაც ლუიჯი იცნეს.

— დიახ. მაგრამ მე მარტო თქვენი ამხანაგობა როდი მინდა.

— მაშ, აბა რას გვთხოვ? — ჰკითხეს გაკვირვებულმა ყაჩაღებმა.

— მე მინდა, თქვენი მეთაური გავხდე, — უპასუხა ლუიჯი ვამპამ.

ყაჩაღებმა გადაიხარხარეს.

— კი მაგრამ, რა გააკეთე ისეთი, რომ ეს პატივი დაიმსახურო? — ჰკითხა მეთაურის მოადგილემ.

— მე მოვკალი თქვენი მეთაური კუკუმეტო: შემომხედეთ, მისი ტანისამოსი მე მაცვია; გარდა ამისა, ცეცხლი წავუკიდე სან-ფელიჩეს ვილას, რათა ჩემი საცოლესათვის საქორწინო კაბა მიმერთმია.

ერთი საათის შემდეგ ლუიჯი ვამპა კუკუმეტოს მაგიერ მეთაურად იქნა არჩეული.

— ძვირფასო ალბერ, — მიუბრუნდა ფრანცი თავის მეგობარს, — ახლა როგორი შეხედულებისა ხართ ბატონ ლუიჯი ვამპაზე.

— მე ვამბობ, რომ ის მითია, — უპასუხა ალბერმა, — ის არასოდეს არსებულა.

— მითი რაღაა? — იკითხა პასტრინი.

— ამის ახსნას დიდი დრო უნდა, ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, — უპასუხა ფრანცმა: — მაშ, თქვენ ამბობთ, რომ ბატონი ვამპა რომის მიდამოებში დათარეშობს და ისიც ისეთი თავხედობით, რომელიც ჯერ არც ერთ ყაჩაღს არ გამოუჩენია.

— პოლიცია ამაოდ ცდილობს მის დაჭერას.

— რას გააწყობ! ის ბარში მწყემსებთანაც არის შეთანხმებული, ტიბრის მეთევზეებთანაც და სანაპიროს კონტრაბანდისტებთანაც. მთებში ეძებენ, მდინარეზეა; მდინარეზე დასდევენ, გაშლილ ზღვაში აღმოჩნდება, და უცებ, როცა ჰგონიათ, რომ კუნძულ ჯილიოზე, გვანუტრიზე ან მონტე-კრისტოზე გაიქცაო, ხელახლა ალბანოზე, ტივოლიში ან რიჩიაშია.

— როგორ ექცევა მოგზაურებს?

— ღმერთო ჩემო! ძალიან უბრალოდ. იმისდა მიხედვით, თუ როგორი მანძილია ქალაქამდე, ის აძლევს მათ რვა, თორმეტი ან ოცდაათი საათის ვადას. შემდეგ, როცა ეს დრო გავა, ერთ საათს კიდევ უწყალობებს. თუ ამ საათის მესამოცე წუთზე ფული არ მოიტანეს, ტყვეს შუბლში ტყვიას ახლის ან მკერდში ხანჯალს უყრის, ესაა და ეს.

— აბა, ალბერ, რას იტყვით, კიდევ აპირებთ კოლიზეისაკენ გარეთა ბულვარით გასეირნებას? — ჰკითხა ფრანცმა.

— რასაკვირველია, თუკი ის გზა უფრო წარმტაცია.

ამ დროს საათმა ცხრაჯერ დარეკა. კარი გაიღო და მეეტლე შემოვიდა.

— თქვენო აღმატებულებავ, ეტლი მზად არის.

— ძალიან კარგი, — თქვა ფრანცმა, — მაშ, აბა კოლიზეისაკენ!

— პოპოლოს კარიბჭით, თუ ქუჩებით, თქვენო აღმატებულებავ? — იკითხა მეეტლემ.

— ეშმაკმა დალახვროს, ქუჩებით.

— ჩემო ძვირფასო, — უპასუხა ალბერმა, თან წამოდგა და სიგარას მოუკიდა, — უნდა გამოგიტყდეთ, რომ უფრო მამაცი მეგონეთ.

ამის შემდეგ ყმაწვილი კაცები კიბეს ჩაჰყვნენ და ეტლში ჩასხდნენ.

XIII

მოჩვენება

ფრანცმა მაინც იპოვა საშუალება, ისე მიეყვანა ალბერი კოლიზეიმდე, რომ ანტიკური ძეგლებისათვის გვერდი არ აეხვიათ და ამით არ დაეჩრდილათ კოლოსეოსის გიგანტური პროპორციებისაგან მიღებული შთაბეჭდილება. ამისათვის საჭირო იყო ევლოთ ვია-სისტინათი, პირდაპირი კუთხით სანტა-მარია-მაჯორესთან გაეხვიათ და ვია-ურბანა და სან-პიეტრო-ინ-ვინოლით ვია-დელ კოლოსეოს მისდგომოდნენ.

ამ გზას კიდევ ერთი უპირატესობა ჰქონდა: ის ფრანცის ფიქრებს არ დააშორებდა მანეტრო პასტრინის ნაამბობს, რომელშიც ნახსენები იყო კუნძულ მონტე-კრისტოდან

მისი გულთბილი მასპინძელი. ფრანცი ეტლის კუთხეში მიჯდა, თავში ათასი კითხვა უტრიალებდა, მაგრამ ვერც ერთს დამაკმაყოფილებელ პასუხს ვერ აძლევდა.

ამ ნაამბობში კიდევ ერთი გარემოება აგონებდა თავის მეგობარ სინდბად მეზღვაურს: ეს იყო საიდუმლო დამოკიდებულება ყაჩაღებსა და მეზღვაურებს შორის; როდესაც ბატონმა პასტრინიმ თქვა, ვამპა თავმესაფარს პოულობს სათევზაო ნავებსა და კონტრაბანდისტებთან, ფრანცს მოაგონდა კორსიკელი ყაჩაღები, რომლებიც პატარა იახტის ეკიპაჟთან ერთად ვახშობდნენ. ფრანცს ისიც მოაგონდა, რომ იახტამ კურსი მხოლოდ იმიტომ შეცვალა, რომ ეს ორი ყაჩაღი პორტო-ფერაიოში გადმოესვა. სახელმა, რომლითაც მონტე-კრისტოს მასპინძელმა მას თავი გააცნო, და სასტუმროს პატრონის მიერ გამეორებულმა იმისმა სახელმა ფრანცი დაარწმუნა, რომ ეს კაცი პიომბინოს, ჩივიტა-ვეკიას, ოსტისა და გაეტის სანაპიროებზე ისეთივე ქველმოქმედის როლში გამოდიოდა, როგორც კორსიკის, ტოსკანისა და ესპანეთის სანაპიროებზე; ხოლო, რადგან თვითონ ის, როგორც ფრანცს გაახსენდა, ტუნისსა და პალერმოზე ლაპარაკობდა, ალბათ, საკმაოდ მრავალი ნაცნობი ჰყავდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ყმაწვილი კაცის გონება ძლიერ იყო შეპყრობილი ამ ფიქრებით, როდესაც მის წინაშე აღიმართა კოლიზიის პირქუში და გიგანტური სილუეტი, — რომლის ნაპრალებშიც მთვარე ისე ისროდა თავის გრძელსა და მკრთალ სხივებს, თითქოს მოჩვენების თვალებიდან წამოსული სხივებიაო, — ყველა ეს ფიქრი უეცრად გაქრა.

ეტლი Meta Sudans-დან¹ (¹ ანტიკური შადრევანის სახელია.) რამდენიმე ნაბიჯის მოშორებით გაჩერდა. მეეტლემ კარები გამოაღო. ყმაწვილი კაცები გადმოსვლისთანავე ჩიჩერონეს პირისპირ აღმოჩნდნენ, რომელიც თითქოს მიწიდან ამომძვრალიყო.

ალბერსა და ფრანცს სასტუმროდან უკვე მოჰყვებოდა ერთი ჩიჩერონე, ამრიგად, ახლა მათ ორი მეგზური ჰყავდათ.

უნდა ითქვას, რომ რომში ძნელი საქმეა თავიდან აიცილო გამოცდები; მთავარ ჩიჩერონეს გარდა, რომელიც სასტუმროს ზღურბლზე ფეხის შედგმისთანავე დაგეუფლებათ და იმ დღემდე არ მოგეშვებათ, სანამ ქალაქს არ დატოვებთ, არიან კიდევ განსაკუთრებული ჩიჩერონები, რომლებიც ყოველ ძეგლთან, უკეთ, ძეგლის ყოველ ნაწილში, არიან ჩასაფრებული. აი, ამით შეგვიძლია ვიმსჯელოთ, არის თუ არა ჩიჩერონების ნაკლებობა კოლიზიის, ძეგლებს შორის შესანიშნავ ძეგლში, რომელმაც მარციალს² (² მარციალი — რომაელი პოეტი, რომელმაც თავის გონებამახვილ «ეპიგრამებში» თავისი დროის საზოგადოების ზნე-ჩვეულებანი ასახა.) ათქმევინა: «დაე, მემფისი ჩვენს წინაშე თავს ნუ იქებს თავისი პირამიდების ველური სასწაულით: დაე, ნუ უმდერებენ ბაბილონის საოცრებათ. ყველამ ქედი უნდა მოიხაროს ამ უზარმაზარი შენობის, ცეზარების ამფითეატრის წინაშე და ყველა სადიდებელი ხმა უნდა გაერთიანდეს ამ ძეგლისათვის ხოტბის შესასხმელად».

ფრანცი და ალბერი არც კი ცდილან თავიდან აეცილებინათ ჩიჩერონების ტირანია. ესეც არ იყოს, კოლიზიის განათებული ჩირაღდნებით სიარულის უფლება მხოლოდ ჩიჩერონებს აქვთ. ამიტომ ყმაწვილ კაცებს წინააღმდეგობა არ გაუწევიათ და თავის მეგზურებს სავსებით დაჰყვნენ.

ფრანცისათვის ამ სეირნობაში არაფერი იყო ახალი, რადგან ერთი ათჯერ მაინც ყოფილა აქ. მაგრამ მისი ნაკლებად გამოცდილი მეგობარი პირველად ადგამდა ფეხს ფლავიუს ვესპასიანეს¹ (¹ ვესპასიანე — რომაელი იმპერატორი, ებრაელთა აჯანყების ჩამქრობი (43—104) და კოლიზიის ამშენებელი. მას ეკუთვნის ორი ცნობილი გამოთქმა: «იმპერატორი ფეხზე მდგომი უნდა მოკვდეს» და «ფულს სუნი არ უდის».) მიერ აღმართულ შენობაში. და მისდა საქებად უნდა ითქვას, რომ გამოცდების ბრიყვული

ყბედობის მიუხედავად, ამ მეგლმა მასზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა. მართლაც, ყოვლად შეუძლებელია, რაიმე წარმოდგენა გქონდეს ამ ანტიკური ნანგრევების სიდიადეზე, თუ შენი თვალით არ ნახე, მით უმეტეს ღამით, როდესაც ისინი უფრო გიგანტურები ჩანან სამხრეთის მთვარის შუქზე, მთვარისა, რომელიც მეტოქეობას უწევს დასავლეთის დაისს.

როდესაც ჩაფიქრებულმა ფრანცმა შიგნითა პორტიკებში ასიოდე ნაბიჯი გაიარა, ალბერი დაუთმო მეგზურებს, რომლებსაც არ უნდოდათ უარი ეთქვათ თავიანთ ხელშეუხებელ უფლებებზე, ეჩვენებინათ მათთვის დეტალურად ლომების ხაროები, გლადიატორთა სამყოფელი და ცეზართა პოდიუმი; ფრანცი ნახევრად ჩამონგრეულ კიბეს აპყვა და, სანამ დადგენილი მარშრუტით სეირნობდნენ, სვეტის ჩრდილში ჩამოჯდა. ამ სვეტის პირდაპირ იყო ნაპრალი, საიდანაც შეიძლებოდა გრანიტული გოლიათი დაგენახათ მთელი თავისი სიდიადით.

ფრანცმა თხუთმეტი წუთი დაჰყო სვეტის ჩრდილში და თვალი არ მოუშორებია ალბერისა და მისი მეჩირადნეებისათვის. ისინი უკვე გამოვიდნენ ვემიტორიიდან, რომელიც კოლიზეის მოპირდაპირე ბოლოში მდებარეობს, და ისე ეშვებოდნენ ვესტალი ქალებისათვის განკუთვნილ ადგილებზე, თითქოს მეჩირადნეს აჩრდილები მისდევდნენ. უცებ ფრანცს მოესმა, რომ კოლიზეის სიღრმეში, მისი კიბის მოპირდაპირე კიბეს ქვა მოსწყდა. დროთა მსვლელობით მოწყვეტილი ქვა, რასაკვირველია, იშვიათი მოვლენა როდია, მაგრამ ამჯერად ფრანცს მოეჩვენა, რომ ქვა ადამიანის ფეხმა გადმოაგდო, მას გაურკვეველი ფეხის ნაბიჯების ხმაც კი შემოესმა. უეჭველი იყო, კიბეზე ვიღაც ფეხაკრეფით ადიოდა.

მართლაც, ერთი წუთის შემდეგ გამოჩნდა ადამიანის სილუეტი, რომელიც, რაც უფრო მალე ადიოდა კიბის საფეხურებზე, მით უფრო ნათლად ირჩეოდა ჩრდილიდან; კიბის ზედა საფეხურს მთვარის შუქი ანათებდა, მაშინ როდესაც ქვედა საფეხურები უფრო წყვდიადით იყო მოცული.

შესაძლებელი იყო, ეს კაცი მასავით მეზავრი ყოფილიყო, რომელიც ჩიჩერონეს ბრიყვულ ლაპარაკს განმარტოებულ ჭვრეტას არჩევდა და ამიტომ მის გამოჩენაში არაფერი იყო გასაკვირი. მაგრამ ისე გაუბედავად ავიდა კიბის უკანასკნელ საფეხურზე, შეჩერდა, ყური მიუგდო, რომ ცხადი იყო, მას მიზნად ჰქონდა ვიღაცას შეხვედროდა.

ფრანცი ინსტინქტურად სვეტს ამოეფარა.

ათი ფუტის სიმაღლეზე იმ ადგილიდან, სადაც ისინი იმყოფებოდნენ, თალი გამონგრეული იყო ჭის პირის მსგავსად და იქიდან ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა მოჩანდა.

ამ თალის გარშემო, საიდანაც, ალბათ, უკვე ასეული წლების მანძილზე მთვარის შუქი იღვრებოდა, იზრდებოდა პატარა ბუჩქნარი, რომლის ნაზი მწვანე ფოთლები გამოკვეთილად იხატებოდა ცის კამარის ფერმკრთალ ლაჟვარდზე. ზემოდან ეშვებოდა დიდი ლიანები და ფათალოს მძლავრი ყლორტები, რომლებიც აფრიალებულ გემსართავებს წააგავდნენ.

პიროვნება, რომლის საიდუმლო გამოჩენამ ასე დააინტერესა ფრანცი, სიბნელეში იდგა, ამიტომ არ შეეძლო გაერჩია მისი სახის ნაკვთები. მაგრამ უცნობის ჩაცმულობის გარჩევა კი მოახერხა. ის გახვეული იყო მუქი ფერის ფართო წამოსასხამში. წამოსასხამის ერთი კალთა, რომელიც მარცხენა მხარზე ჰქონდა გადაგდებული, სახის ქვედა ნაწილს უფარავდა; შუბლსა და თვალებზე ჩამოფხატული ჰქონდა ფართო ფარფლებიანი ქუდი. თალიდან შემოჭრილ შუქზე ადვილი გასარჩევი იყო შავი შარვალი, რომელიც მოხდენილად ეშვებოდა ლაქის ფეხსაცმელზე.

ეს კაცი, უეჭველია, თუ არისტოკრატიულ წრეს არა, ყოველ შემთხვევაში, საზოგადოების მაღალ ფენას მაინც ეკუთვნოდა.

რამდენიმე წუთის განმავლობაში იდგა და, ის იყო, უკვე მოუთმენლობა შეემჩნა, რომ ზემო საფეხურიდან სუსტი ხმაური გაისმა.

იმ წუთშივე ვილაცის ჩრდილმა მთვარის შუქი გადასერა. თაღთან გამოჩნდა კაცი, რომელიც წყვილიადს ჩააშტერდა და წამოსასხამში გახვეული კაცი შენიშნა. მან მაშინვე ხელი ჩაავლო გადმოკიდებულ ლიანას, ჩამოსრიალდა და, როცა მიწიდან სამი ფუტის სიმაღლეზე აღმოჩნდა, მსუბუქად გადმოხტა. ეს კაცი თავიდან ფეხებამდე ტრანსტიბრელის¹ (¹ ესე იგი მდინარე ტიბრის გაღმა მცხოვრების.) ტანისამოსში იყო გამოწყობილი.

— ბოდიშს ვიხდი, თქვენო აღმატებულებავ, რომ გაცდევინეთ, — უთხრა მან რომაულ დიალექტზე, — მაგრამ მე მხოლოდ რამდენიმე წუთი დავიგვიანე. ლუთერანის სან-ჯიოვანის კოშკის საათმა ეს არის ათჯერ დარეკა.

— თქვენ კი არ დაიგვიანეთ, მე მოვედი ადრე, — უპასუხა მას უცნობმა წმინდა ტოსკანურ კილოზე, — ამიტომ არავითარი ბოდიშები არ გჭირდებათ. ესეც არ იყოს, მართლაც რომ დაგგვიანებოდათ, ვიცი, ეს თქვენი ბრალი არ იქნებოდა.

— მართალი ბრძანდებით, თქვენო აღმატებულებავ, ახლა წმინდა ანგელოზის ციხე-სიმაგრეიდან მოვდივარ და ძლივს შევძელი ბეპოსთან დალაპარაკება.

— ვინ არის ბეპო?

— ბეპო ციხის ზედამხედველია. მას ცოტაოდენ გასამრჯელოს ვაძლევ და მატყობინებს, რა ხდება მისი უწმინდესობის ციხესიმაგრეში.

— ოჰო, ჩემო ძვირფასო, ვხედავ, წინდახედული კაცი ყოფილხართ.

— სხვანაირად არ ივარგებს, თქვენო აღმატებულებავ! ვინ იცის, რა მოხდება, იქნება ერთ დღეს საწყალი პეპინოსავით მეც დამიჭირონ; მაშინ დამჭირდება ვირთაგვა, რათა თოკი გადამიხრას.

— მოკლედ მოსჭერ, რა გაიგე?

— სამშაბათს ორ საათზე, ორ ადამიანს დასჯიან სიკვდილით, როგორც ეს ჩვეულებრივ ხდება დიდი დღესასწაულების წინ. ერთს დასჯიან mazzolato¹; (¹ ყუის დარტყმით მოკვლა.) ამ საზიზღარმა მოკლა მღვდელი, რომელმაც იგი აღზარდა, და ეს კაცი არავითარ ყურადღებას არ იმსახურებს. მეორე იქნება decapitato²; (² თავის მოკვეთა.) ეს კი ჩვენი საწყალი პეპინოა.

— რას გააწყობ, ჩემო ძვირფასო, თქვენ ისეთ შიშის ზარს სცემთ არა მარტო პაპის ხელისუფლებას, არამედ მეზობელ სახელმწიფოებსაც, რომ მთავრობას სურს, ყველასათვის მაგალითი გახდეს ეს დასჯა.

— მაგრამ პეპინო ხომ ჩვენს რაზმში არ ყოფილა, საცოდავი მწყემსია, და მისი დანაშაული მხოლოდ ისაა, რომ სურსათ-სანოვაგეს გვაწვდიდა.

— ამით ის თქვენი თანამზრახველი გახდა. მაგრამ ხომ ხედავთ, შეიწყალეს; თქვენ რომ როდესმე დაგიჭირონ, თავს გაგიჭექყავენ, ის კი გილიოტინაზე აჰყავთ. ერთი სიტყვით, ეს ერთგვარ სხვადასხვაობას შეიტანს ამ გასართობ სანახაობაში და სურათი ყველას გემოვნებას დააკმაყოფილებს.

— მაგრამ სანახაობა, რომელიც მე საზოგადოებისათვის მოვამზადე და რომელსაც იგი სულ არ ელოდება, უფრო საინტერესოა, — უთხრა ტრანსტიბრელმა.

— ჩემო ძვირფასო მეგობარო, უფლება მომეცით გითხრათ, — შეაწყვეტინა წამოსასხამში გახვეულმა კაცმა, — რომ თქვენ რაღაცა სისულელის ჩადენას აპირებთ.

— მე მზად ვარ ყველაფერი ჩავიდინო, ოღონდ სიკვდილით დასჯას გადავარჩინო საწყალი პეპინო, რომელიც ამ უბედურებაში იმიტომ ჩავარდა, რომ მე სამსახური გამიწია.

მადონას ვფიცავ, თავს ლაჩრად ჩავთვლი, თუ ამ პატიოსანი ყმაწვილის გულისათვის არაფერი გავაკეთე.

— რის გაკეთებას აპირებთ?

— ეშაფოტის გარშემო ოცამდე კაცს დავაყენებ და როცა პეპინოს მოიყვანენ, ნიშანს მივცემ, ბადრაგს ხანჯლებით მივცვივდებით და პატიმარს გამოვგლეჯთ.

— ეს მე ძალიან სარისკო საქმედ მიმაჩნია. ჩემი გეგმა ნამდვილად თქვენსაზე უკეთესი მგონია.

— როგორია თქვენი გეგმა, თქვენო აღმატებულებავ?

— მე ორი ათას პიასტრს მივცემ ერთ ჩემ ნაცნობ კაცს, რომელიც მოახერხებს, პეპინოს დასჯა მომავალი წლისთვის გადაიტანოს. ამ ერთი წლის განმავლობაში კი კიდევ ერთ ათას პიასტრს მივცემ მეორე პიროვნებას, ის კი მას ციხიდან გააქცევს.

— თქვენ დარწმუნებული ხართ, რომ გაიმარჯვებთ?

— Pardieu¹, (¹ ღმერთმანი.) — თქვა ფრანგულად წამოსასხამში გახვეულმა კაცმა.

— რა თქვით? — ჰკითხა ტრანსტიბრელმა.

— მე იმას ვამბობ, ჩემო ძვირფასო, რომ მარტო მე ჩემი ოქროებით მეტის გაკეთება შემძლია, ვიდრე მთელ თქვენს ხალხს თავისი ხანჯლებით, დამბაჩებით, კარაბინებითა და მუშკეტებით.

— მშვენიერი აზრია, მაგრამ თუ არაფერი გამოგივიდათ, ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ მაინც მზად ვიქნებით.

— რახან ასე გინდათ, მზად იყავით, მაგრამ დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, მე შევძლებ იმას, რომ მან პატიება მიიღოს.

— მხედველობაში მიიღეთ ის გარემოება, რომ სამშაბათი ზეგაა და თქვენ მხოლოდ ერთი დღე გრჩებათ.

— მერე რა! დღე ოცდაოთხი საათისაგან შედგება, ყოველი საათი — სამოცი წუთისაგან, ყოველი წუთი — სამოცი წამისაგან, ოთხმოცდაექვს ათას ოთხას წამში კი მრავალი საქმის გაკეთება შეიძლება.

— თუ თქვენმა აღმატებულებამ ყველაფერი კარგად მოაწყო, ჩვენ როგორ გავიგებთ ამ ამბავს?

— ძალიან უბრალოდ. კაფე როსპოლიში მე დავიკავე სამი უკანასკნელი ფანჯარა. თუ მიზანს მივაღწიე, ორ გვერდით ფანჯარაზე გაყოლებული იქნება ყვითელი არშია, ხოლო შუა ფანჯარაზე თეთრი არშია წითელი ჯვრით.

— საუცხოოა. პატიების ქაღალდს ვისი ხელით გადმოგვცემთ?

— გამომიგზავნეთ რომელიმე თქვენი კაცი მომნანიებელი ბერის ტანისამოსში გამოწყობილი და მას მივცემ. თავისი მორთულობის წყალობით ის ეშაფოტამდე მივა და ბულას თავისი ძმობის ხელმძღვანელს გადასცემს, ეს უკანასკნელი კი ჯალათს ჩააბარებს. მანამდე თქვენ პეპინოს აცნობეთ, თორემ საწყალი შიშისაგან ჰკუაზე შეიშლება ან მოკვდება და გამოვა, რომ ჩვენ მისთვის ტყუილად გავისარჯეთ.

— მისმინეთ, თქვენო აღმატებულებავ, — უთხრა გლეხმა, — თქვენ ხომ იცით, რომ მე სულით-ხორცამდე თქვენი ერთგული ვარ.

— ყოველ შემთხვევაში, ამისი იმედი მაქვს.

— მაშ ასე, თუ თქვენ დაიხსნით პეპინოს, მაშინ მომავალში ერთგულებაზე მეტს გამოვიჩენ, მე თქვენი ყურმოჭრილი ყმა ვიქნები.

— ჩემო ძვირფასო, დაუკვირდით, რას ლაპარაკობთ, შეიძლება ერთ დღეს მე ეგ სიტყვები გაგახსენოთ, იქნებ მეც დამჭირდეთ ოდესმე...

— ძალიან კარგი, თქვენო აღმატებულებავ, საჭირო საათში მე თქვენთან გავჩნდები, ისევე, როგორც თქვენ დღეს აქ გაჩნდით. სადაც უნდა იყოთ, თუნდაც ქვეყნის

დასალიერში, საკმარისია მომწეროთ, ეს გააკეთეო, და მე იმას გავაკეთებ. ისევე ნამდვილად, როგორც მე ნამდვილად მქვია...

— ჩუმად, — შეაჩერა უცნობმა, — ხმაური მესმის.

— ეს ჩირაღდნიანი მოგზაურები კოლიზეის ათვალეირებენ.

— საჭირო არ არის, ერთად დაგვინახონ. ჯამუშმა მეგზურებმა შეიძლება გიცნონ, და როგორი სასიამოვნოც უნდა იყოს ჩემთვის თქვენი მეგობრობა, ჩემო ძვირფასო, თუ გაგვიგეს, რომ ასეთი კარგი ნაცნობები ვართ, ძალიან ვშიშობ, რომ ეს ჩემს ავტორიტეტზე იმოქმედებს.

— მაშ ასე, თუ თქვენ მიზანს მიაღწევთ?..

— შუა ფანჯარაზე გაყოლებული იქნება თეთრი არშია წითელი ჯვრით.

— თუ ვერაფერი მოახერხეთ?

— სამივე ფანჯარა ყვითელი იქნება.

— მაშინ?

— მაშინ, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, უფლებას გაძლევთ, აამოქმედოთ თქვენი ხანჯლები და მე თვითონაც მოვალ სურათის სანახავად.

— ნახვამდის, თქვენო აღმატებულებავ, მე თქვენი იმედი მაქვს, თქვენც ჩემი იმედი გქონდეთ.

ამ სიტყვების წარმოთქმისთანავე ტრანსტიბრელი კიბეებში მიიმალა, უცნობმა კი წამოსასხამით სახე უფრო დაიბურა, ფრანცს ორი ნაბიჯის მოშორებით ჩაუარა და გარეთა საფეხურებით თავისუფლად ჩავიდა არენაზე.

ერთი წამის შემდეგ სიბნელეში გაისმა ფრანცის სახელი, მას ალბერი ეძახდა.

ფრანცმა შეიცადა, სანამ ეს ორი უცნობი საკმაოდ არ დაშორდა, ვინაიდან არ უნდოდა მათთვის გაეგებინებინა, რომ ისინი ლაპარაკობდნენ მოწმის თანდასწრებით, რომელსაც არ უნახავს მათი სახეები, მაგრამ ნათქვამიდან არც ერთი სიტყვა არ გამოჰპარვია.

ათი წუთის შემდეგ ფრანცი ეტლს სასტუმროსაკენ მიჰყავდა. ყმაწვილ კაცს დავიწყებოდა ყოველგვარი თავაზიანობა და ძლივს უსმენდა ალბერის მეცნიერულ დისერტაციას, სადაც პლინიუსისა¹ (1 პლინიუსი (უმცროსი) — რომაელი ლიტერატორი, იმპერატორ დრაციანეს მეგობარი, ავტორი სახელგანთქმული «ეპისტოლეებისა», რომელნიც უხვ მასალას იძლევიან ანტიკური ზნე-ჩვეულებების გასაცნობად.) და კალპერნიუსის ცნობებზე დაყრდნობით, ლაპარაკი იყო რკინის ბადეებზე, რომლებიც ველურ ცხოველებს ხელს უშლიდა მაყურებლებს სცემოდნენ.

ფრანცი არ ეკამათებოდა ალბერს, ჩქარობდა, მარტოდმარტო დარჩენილიყო, რათა მისი გონება სხვა რამეს არ გაეტაცა და ჩაფიქრებოდა იმას, რაც ახლახან გაიგონა.

იმ ორი კაციდან ერთი უეჭველი უცნობი იყო, იგი მას პირველად ხედავდა და უსმენდა; რაც შეეხება მეორეს — სიბნელე და წამოსასხამი ხელს უშლიდა მისი სახის გარჩევას, მაგრამ მისმა ხმამ ფრანცზე ისეთი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ შეუძლებელი იყო, არ ეცნო.

განსაკუთრებით დამცინავ ინტონაციებში რაღაც ისეთი მკვეთრი და ლითონისებური იყო, რომ ფრანცი ისევე შეკრთა კოლიზეიში, როგორც მონტე-კრისტოს მღვიმეში.

ფრანცს ერთი წუთითაც არ ეპარებოდა ეჭვი, რომ ეს კაცი სინდბად მეზღვაური იყო. მისი ცნობისმოყვარეობა ამ კაცის მიმართ იმდენად დიდი იყო, რომ სხვა მდგომარეობაში ის მას წარუდგებოდა; მაგრამ საუბარი, რომელიც ახლა მან გაიგონა, ინტიმური ხასიათისა იყო და ამიტომ თავი შეიკავა. ფრანცი შიშობდა, ვაითუ ჩემი გამოჩენა უცნობს არ ესიამოვნოსო.

ფრანცი ისე იყო გართული თავისი ფიქრებით, რომ დაძინებაც ვერ შეძლო. მთელი ღამის განმავლობაში თავს იმტვრევდა იმ გარემოებებზე ფიქრით, რომლებიც მღვიმეს

მასპინძელსა და კოლიზიის უცნობ კაცს შეეხებოდა და ამტკიცებდა, რომ ეს ორი კაცი ერთი და იგივე პიროვნება იყო. რაც უფრო მეტს ფიქრობდა, მით უფრო რწმუნდებოდა თავის ეჭვში.

ფრანცმა გათენების ხანს ჩაიძინა და ამიტომ ძალიან გვიან გამოეღვიძა. ალბერს, როგორც ნამდვილ პარიზელს, უკვე მოესწრო საღამოსათვის ეზრუნა. მას კაცი გაეგზავნა არჯენტინის თეატრში ლოჟის საშოვნელად.

ფრანცს საფრანგეთში წერილები ჰქონდა გასაგზავნი, ამიტომ ეტლი მთელი დღით ალბერს დაუთმო.

ხუთ საათზე ალბერი დაბრუნდა. მან მოიტანა სარეკომენდაციო წერილები, მიიღო მოსაწვევი ბარათები საღამოებზე და დაათვალიერა რომი.

ყველაფერ ამისთვის ალბერს ერთი დღე ეყო. მან იმის გაგებაც კი მოასწრო, თუ რა პიესა იდგმებოდა და რომელი მსახიობები თამაშობდნენ.

იდგმებოდა «პარიზინა», თამაშობდნენ კოხელი, მორიანი და ქალბატონი შპეხი.

მაშ, ჩვენი ყმაწვილები არც ისეთი უიღბლონი გამოდგნენ. მათ უნდა ენახათ «ლუჩია ლამერმურის» ავტორის ერთ-ერთი საუკეთესო ოპერა, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებდნენ იტალიის ყველაზე გამოჩენილი მსახიობები.

ალბერს თავისი სავარძელი ჰქონდა ბუფის თეატრში და ადგილი ოპერის ბენუარის ლოჟაში, და ვერაფრით ვერ ეგუებოდა იტალიის თეატრებს, სადაც მიღებული არ არის არც ორკესტრში შესვლა, სადაც არც ბალკონებია და არც ღია ლოჟები.

თუმცა ეს ხელს არ უშლიდა ყოველთვის, როცა ფრანცთან ერთად მიდიოდა ოპერაში, თავის თვალისმომჭრელ ტანისამოსში გამოწყობილიყო. მაგრამ ყველაფერი ეს ამაო იყო. პარიზის მაღალი წრის ახალგაზრდობის ყველაზე ღირსეული წარმომადგენლის სამარცხვინოდ უნდა ითქვას, რომ ოთხი თვის განმავლობაში, რაც ალბერი იტალიაში დაეხეტებოდა, არც ერთი სამიჯნურო ინტრიგა არ გაუბამს.

ალბერი ზოგჯერ ცდილობდა, ეხუმრა ამ საკითხზე, მაგრამ გულის სიღრმეში თავს შეურაცხყოფილად გრძნობდა. ეს როგორ, ის, ალბერ დე მორსერი, ერთ-ერთი ყველაზე ბრწყინვალე ახალგაზრდა ჯერ კიდევ მოლოდინში იყოს! ეს მარცხი მით უფრო ძნელი ასატანი იყო, რომ ჩვენი ძვირფასი თანამემამულეებისათვის დამახასიათებელი თავმდაბლობის გამო ალბერი დარწმუნებული იყო, იტალიაში დიდი წარმატება ხვდებოდა წილად და პარიზში უკან დაბრუნებისას განტის ბულვარს თავისი გამარჯვებების ამბებით მოხიბლავდა. მაგრამ მწარედ მოტყუვდა. გენუის, ფლორენციისა და ნეაპოლის მოხიბლავი მანდილოსნები მტკიცედ იცავდნენ ერთგულებას, თუ ქმრებისადმი არა, თავიანთი საყვარლებისადმი მაინც. და ალბერმა მწარე დასკვნა გამოიტანა, რომ იტალიელ ქალებს აქაც უპირატესობა აქვთ ფრანგი ქალების წინაშე — ისინი ერთგულები არიან თავიანთ ღალატში.

ამით იმის თქმა როდი გვინდა, რომ იტალიაში, როგორც ყველგან, გამონაკლისი არ იყოს; ალბერი მარტო მოხდენილი კავალერი როდი იყო, ის აგრეთვე მახვილი გონების ყმაწვილიც გახლდათ, უფრო მეტი, ის ვიკონტი იყო, მართალია, ახლად გამომცხვარი ვიკონტი, მაგრამ ჩვენს დროში, როდესაც საჭირო არ არის, საბუთების მოტანა, განა სულ ერთი არ არის საიდან დაიწყებ შენი გვარის წარმოშობის მატთანეს, 1399 წლიდან თუ 1815 წლიდან? გარდა ამისა, მას ჰქონდა წლიური შემოსავალი ორმოცდაათი ათასი ლივრი. ერთი სიტყვით, მას ყველაფერი ხელს უწყობდა, რომ პარიზის საზოგადოებაში განებივრებული ყოფილიყო. და ალბერს, ცოტა არ იყოს, რცხვენოდა, რომ არც ერთ ქალაქში, რომელიც კი მან იტალიაში ინახულა, მისთვის სერიოზული ყურადღება არ მიუქცევიათ.

ერთი სიტყვით, მას იმედი ჰქონდა, რომ რომში გამარჯვებას მოიპოვებდა, რადგანაც კარნავალი ყველა ქვეყანაში, სადაც კი შემორჩენილია ეს საქებარი ჩვეულება, თავისუფლების დროა, როდესაც ყველაზე მკაცრი ყოფაქცევის ქალებიც კი თავის თავს უფლებას აძლევენ, ათასგვარი სისულელე ჩაიდინონ. რაკი კარნავალი მეორე დღეს იწყებოდა, მისი გახსნის წინ საჭირო იყო, ალბერი თავისი ბრწყინვალეობით გამოჩენილიყო.

ამ მიზნით ალბერმა პირველ იარუსზე ყველაზე ადვილად შესამჩნევი ლოჟა აიღო და საუცხოოდ მოირთო. უნდა ითქვას, რომ პირველი იარუსი ისეთივე არისტოკრატიულად ითვლებოდა, როგორც ბენუარი და ლოჟა. მაგრამ ეს ლოჟა, სადაც შეიძლებოდა თორმეტი ადამიანი მოთავსებულიყო, ყმაწვილ კაცებს უფრო იაფი დაუჯდათ, ვიდრე ამბიგიეს თეატრის ლოჟა დაუჯდებოდათ, სადაც ოთხი კაცი ეტევა.

ალბერს კიდევ სხვა იმედი ჰქონდა: თუ იგი შეძლებდა, დაეპყრო მშვენიერი რომაელი ქალის გული, მაშინ მას, ალბათ, შესთავაზებდნენ ადგილს კარეტაში და, რასაკვირველია, ის კარნავალს არისტოკრატიული კარეტიდან ან თავადის აივნიდან დაინახავდა.

ყველა ამ მოსაზრებამ ალბერი ამ საღამოთი განსაკუთრებით გამოაცოცხლა. ის სცენისაკენ ზურგით იჯდა. ლოჟიდან გადმოწეულიყო და ექვსდუმიანი ბინოკლით ყველა ლამაზ ქალს უყურებდა.

მაგრამ რამდენიც არ ეცადა, არც ერთმა ლამაზმა მანდილოსანმა, თუნდაც ცნობისმოყვარეობისათვის, იგი თავისი შეხედვის ღირსი არ გახადა. ყველანი საუბრობდნენ თავიანთ საქმეებზე, თავიანთ სამიჯნურო ამბებზე, მოსალოდნელ მეჯლისზე, ხვალინდელ კარნავალზე, ისე რომ, ყურადღებას არ აქცევდნენ არც მომღერლებსა და არც წარმოდგენას, გარდა განსაკუთრებული ადგილებისა, როდესაც ყველანი სცენისაკენ მობრუნდებოდნენ ხოლმე, რათა კოზელის რეჟიტატივი მოესმინათ. ტაში დაეკრათ მორიანისათვის, ან მომღერალ ქალ შპეხისათვის «ბრაგო» შეეძახათ, რის შემდეგაც შეწყვეტილ საუბარს ისევ განაგრძობდნენ.

პირველი მოქმედების დასასრულს, ცარიელი ლოჟის კარი გაიღო და შემოვიდა ქალი, რომელიც ფრანცმა პარიზში გაიცნო; იგი მას ისევ საფრანგეთში ეგულებოდა. ალბერმა შენიშნა, რომ მისი მეგობარი ამ ქალის გამოჩენაზე შეიშმუნა, ამიტომ მას მიუბრუნდა და ჰკითხა:

— თქვენ იცნობთ ამ ქალს?

— დიახ. მოგწონთ?

— მომხიბვლელია, ჩემო ძვირფასო, მით უმეტეს, რომ ქერაა. ოჰ! არაჩვეულებრივი თმები აქვს, ფრანგია?

— არა, ვენეციელია.

— რა ჰქვია?

— გრაფინია გ...

— ჰო, მე მას ვიცნობ სახელით. — შესძახა ალბერმა, — ამბობენ, თავის სილამაზესთან ერთად ჰქვიათიც არისო. ეშმაკმა დალაზვროს, რა სისულელე ჩავიდინე. შემემლო გავცნობოდი ქალბატონ დე ვილფორის უკანასკნელ მეჯლისზე და მე ეს არ გავაკეთე.

— გნებავთ, მე გამოვასწორებ ამ შეცდომას?

— როგორ, ისე ახლოს იცნობთ, რომ შეგიძლიათ მის ლოჟაში შემიყვანოთ?

— მე პატივი მქონდა, სამჯერ თუ ოთხჯერ მესაუბრა მასთან. როგორც მოგეხსენებათ, ეს სავსებით საკმარისია იმისათვის, რომ მან ეს ვიზიტი თავხედობად არ მიიღოს.

ამ დროს გრაფინიამ შეამჩნია ფრანცი და ხელი მოხდენილად დაუქნია.

— ოჰო, როგორც ჩანს, თქვენ ძალიან კარგ დამოკიდებულებაში ხართ, — უთხრა ალბერმა მეგობარს.

— ჰოდა, შეცდით, ჩვენ, ფრანგები, ყველაფერს ჩვენი სასწორით ვზომავთ; აი, სწორედ ამიტომ არის, რომ განუწყვეტლივ ათას სისულელეს ჩავდივართ საზღვარგარეთ; როდესაც თქვენ ესპანეთში ან, მით უფრო, იტალიაში, იმყოფებით, ნურასოდეს ნუ იმსჯელებთ ადამიანებზე მათი თავისუფალი მოქმედების მიხედვით. მე და გრაფინია ერთმანეთის მიმართ სიმპათიურად ვართ განწყობილი, ეს არის და ეს.

— გულები გაკავშირებთ ერთმანეთთან? — ჰკითხა ალბერმა სიცილით.

— არა, გონება, და მეტი არაფერი, — უპასუხა სერიოზულად ფრანცმა.

— რა შემთხვევამ გამოარკვია ეს ამბავი?

— კოლიზიში სეირნობამ, იმის მსგავსმა, რომელიც მე და თქვენ გვქონდა.

— მთვარის შუქზე?

— დიახ.

— მარტონი იყავით?

— თითქმის.

— და თქვენ საუბრობდით...

— მიცვალებულებზე.

— ოჰო! — შესძახა ალბერმა. — ეს მართლაც მეტად თავის შესაქცევი ამბავია, მაგრამ თუ მე ბედნიერება მომეცა, კავალრობა გავუწიო ამ მშვენიერ გრაფინიას, პირობას გამლევთ, ასეთი მშვენიერი სეირნობის დროს მხოლოდ ცოცხლებზე ველაპარაკო.

— და შეიძლება წააგოთ.

— მანამდე კი, თქვენი დაპირების თანახმად, წარმადგინეთ მასთან.

— იმ წუთშივე, როგორც კი ფარდა ჩამოეშვება.

— ეს წყეული პირველი მოქმედება რა დიდია!

— უსმინე ფინალს, ის ძალიან კარგია, კოხელი არაჩვეულებრივად ასრულებს მას.

— დიახ, მაგრამ შეხედეთ, რა ტანადია!

— შპეხი უდიდეს დრამატულ ეფექტს აღწევს.

— მაგრამ, როდესაც მოგისმენიათ ზონატაგო და მალბრანი...

— როგორ, თქვენ არ მოგწონთ მორიანის სკოლა?

— მე არ მიყვარს, როცა შავგვრემანები ისე მღერიან, როგორც ქერები.

— იცი რა, ჩემო ძვირფასო, — უთხრა ფრანცმა და ზურგი შეაქცია ალბერს, რომელიც ბინოკლს არ აცილებდა გრაფინიას ლოჟას, — თქვენ მართლაც ვერაფრით გასიამოვნებთ ადამიანი.

ბოლოს, ვიკონტ დე მორსერის სასიხარულოდ, ფარდა ჩამოეშვა. ალბერმა ქუდი აიღო, სწრაფად გაისწორა თმა, ყელსახვევი, მანუეტები და ფრანცს განუცხადა, გელოდებითო.

რაკი ფრანცის თვალებით შეკითხვას გრაფინიამაც უპასუხა, გელოდებითო, მან აღარ დააგვიანა შეესრულებინა ალბერის მოუთმენელი სურვილი. ფრანცი და ალბერი გაეშურნენ. გზაში ალბერმა გაისწორა პერანგისა და ფრაკის ნაკეციები. მათ შემოუარეს ამფითეატრს და დააკაკუნეს №4 ლოჟაში, რომელშიც გრაფინია იყო.

ყმაწვილი კაცი, რომელიც გრაფინიას გვერდით სავარძელში იჯდა, იმ წუთშივე წამოდგა და, იტალიური ჩვეულების თანახმად, თავისი ადგილი ახალმოსულებს დაუთმო, რომლებიც თავის მხრივ ასე უნდა მოქცეულიყვნენ, თუ კიდევ სხვა ვინმე შემოვიდოდა.

ფრანცმა გრაფინიას ალბერი წარუდგინა, როგორც თავისი მდგომარეობით და ჭკუით ერთ-ერთი უბრწყინვალესი ახალგაზრდა, რაც, სხვათა შორის, სრული სიმართლე იყო, რადგან პარიზში, იმ საზოგადოებაში, რომელშიც ალბერი ტრიალებდა, ის ყველაზე საუცხოო კავალრად ითვლებოდა. ფრანცმა დასძინა, ალბერი სასოწარკვეთილია იმის გამო, რომ პარიზში ხელიდან გაუშვა თქვენი გაცნობის შესაძლებლობა და მთხოვა

დავხმარებოდი, გამოესწორებინა ეს შეცდომა. ფრანცმა სთხოვა გრაფინიას, ეპატიებინა ასეთი სითამამე.

პასუხად გრაფინიამ ალბერს მომხიზვლელად დაუკრა თავი და ფრანცს ხელი ჩამოართვა. ალბერი, ქალის თხოვნით, მას გვერდით თავისუფალ ადგილზე დაუჯდა, ფრანცი კი მეორე რიგში მოთავსდა გრაფინიას უკან.

ალბერმა საუბრისათვის მშვენიერი თემა მოწახა. ეს იყო პარიზი. ის ელაპარაკებოდა გრაფინიას საერთო ნაცნობებზე. ფრანცი მიხვდა, რომ მისი მეგობარი სწორ გზას ადგა. მას ვეებერთელა ბინოკლი გამოართვა და მაცურებლების დათვალიერება დაიწყო.

პირველი იარუსის ერთ-ერთი ლოჟის ბარიერთან იჯდა რაღაც არაჩვეულებრივი სილამაზის ქალი. მას ბერძნული ტანისამოსი ეცვა, რომელსაც ისე ძალდაუტანებლად ატარებდა, თითქოს მისი ბუნებრივი კოსტიუმი ყოფილიყო.

უკან, ნახევრად სიბნელეში, მოჩანდა მამაკაცი, რომლის სახე ძნელი გასარჩევი იყო. ფრანცმა ალბერს საუბარი შეაწყვეტინა და გრაფინიას ჰკითხა, ხომ არ იცნობთ იმ მომხიზვლელ ალბანელ ქალს, რომელიც არა მარტო მამაკაცების, არამედ ქალების ყურადღებასაც იპყრობსო.

— არა, — უპასუხა ქალმა, — მე მხოლოდ ის ვიცი, რომ რომში სეზონის დაწყებიდანაა; თეატრის გახსნის დღეს სწორედ მაგ ლოჟაშივე ვნახე და მთელი თვის განმავლობაში არც ერთი წარმოდგენა არ გამოუტოვებია; ხანდახან თან ახლავს ის მამაკაცი, რომელიც ახლა მასთანაა, ხან კი — შავკანიანი მსახური.

— როგორ მოგწონთ იგი? — ჰკითხა კვლავ ფრანცმა.

— ძალიან ლამაზია. მედორა, ალბათ, მას ჰგავდა.

ფრანცმა და გრაფინიამ ერთმანეთს გაუღიმეს, შემდეგ გრაფინიამ განაახლა ალბერთან საუბარი, ფრანცმა კი ბინოკლით ისევ დაუწყო ცქერა მზეთუნახავ ალბანელს.

ფარდა აიხადა. დაიწყო ბალეტი. ეს იყო საუცხოო იტალიური ბალეტი, დადგმული ცნობილი ჰანრის მიერ, რომელსაც დიდი სახელი ჰქონდა მოპოვებული. ამ ბალეტში ყველა მონაწილე, პირველი მოცეკვავიდან უკანასკნელ სტატისტამდე, მხურვალე მონაწილეობას იღებს, — ასორმოცდაათი კაცი ერთსა და იმავე დროს ერთსა და იმავე მოძრაობას აკეთებს და ყველანი ერთად წევენ იმავე ხელს ან იმავე ფეხს.

ბალეტს ერქვა «პოლისკა».

ფრანცი ისე გატაცებული იყო მშვენიერი ალბანელით, რომ არავითარ ყურადღებას არ აქცევდა ბალეტს, მიუხედავად იმისა, რომ იგი საუცხოო იყო. რაც შეეხება უცნობ ქალს, იგი აშკარა სიამოვნებით უყურებდა სცენას, რაც არ ითქმოდა იმ მამაკაცზე, რომელიც მას ახლდა თან. იგი მთელი ამ ქორეოგრაფიული საოცრების ჩვენების მანძილზე ერთხელაც არ შერხეულა და საყვირების, ციმბალების, თურქული ზარების მიერ გამოწვეული ჯოჯოხეთური ხმაურის მიუხედავად, თითქოს შეუშფოთებელი ძალის ზეციურ სიამოვნებას განიცდიდა.

ბოლოს ბალეტი დამთავრდა და ფარდა პარტერის აღფრთოვანებული ტაშისკვრისას დაიხურა.

საქები ჩვეულების, ოპერაში ბალეტის ჩართვის წყალობით, იტალიაში ანტრაქტები ძალიან ხანმოკლეა; სანამ მოცეკვავეები თავის პირუეტებსა და ანტრაშებს ასრულებენ, მომღერლები ასწრებენ ტანსაცმლის გამოცვლასა და შესვენებას.

დაიწყო მეორე მოქმედების უვერტიურა.

ხემის პირველსავე დარხევაზე ფრანცმა დაინახა, რომ ბურანში წასული მამაკაცი ნელა წამოდგა და ქალს მიუახლოვდა. ქალი მისკენ მიბრუნდა, რამდენიმე სიტყვა უთხრა და ისევ ლოჟის მოაჯირს დაეყრდნო.

უცნობი მამაკაცის სახე ისევ სიბნელეში იყო და ფრანცმა ვერ მოახერხა მისი გარჩევა.

ფარდა აიხადა, ფრანცის ყურადღება უნებურად მსახიობებმა მიიქცის, მისი მზერა ერთი წუთით მოსწყდა ლამაზი ბერძენი ქალის ლოჟას და სცენას მიუპყრო.

მეორე მოქმედება, როგორც ცნობილია, დუეტით იწყება. პარიზინას ძილში აცოს წინაშე წამოსცდება თავისი საიდუმლოება, რომ მას უგო უყვარს. მოტყუებული ქმარი ეჭვიანობის გრძნობის ყველა საფეხურს გაივლის და, ბოლოს, როცა დარწმუნდება, რომ ცოლმა უღალატა, აღვიძებს მას, რათა აცნობოს, როგორი იქნება მისი შურისძიება.

დონიცეტის¹ (¹ დონიცეტი — სახელგანთქმული იტალიელი კომპოზიტორი, ავტორი მელოდიური, დრამატული ეფექტებით მდიდარი ოპერებისა (1798—1848).) ნაყოფიერი კალმის მიერ დაწერილ დუეტთა შორის ეს ყველაზე ლამაზი, ყველაზე მეტყველი, ყველაზე დრამატულია. ფრანცი უკვე მესამედ ისმენდა მას, და თუმცა თავგამოდებული მელომანი არ იყო, ამ დუეტმა მასზე მაინც დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა. ფრანცი, ის იყო აპირებდა, თავისი ტაში მაყურებლების აღზნებული ტაშისათვის შეეერთებინა, რომ უცებ, აწეული ხელები გაუშეშდა და «ბრავო» ბაგეებზე მიეყინა.

ლოჟაში მყოფი კაცი მთელი ტანით აღიმართა, მის სახეს სინათლის შუქი მოხვდა, და ფრანცმა დაინახა მონტე-კრისტოს საიდუმლო მცხოვრები, ის, ვისი ტანიცა და ხმაც წინა დღეს, როგორც ეს მას ეგონა, იცნო კოლიზიის ნანგრევებში.

ექვი არ იყო, უცნაური მოგზაური რომში ცხოვრობდა.

როგორც ეტყობოდა, ფრანცის ეს გაკვირვება მთლიანად გამოიხატა მის სახეზე, რადგანაც გრაფინიამ შეხედა მას, გადაიხარხარა და ჰკითხა, რა მოგივიდათო.

— ქალბატონო, — უთხრა ფრანცმა, — მე ეს-ეს არის გკითხეთ, იმ ალბანელ ქალს ხომ არ იცნობთ-მეთქი. ახლა კი მინდა გკითხოთ, მის ქმარს ხომ არ იცნობთ?

— ისევე ნაკლებად, როგორც იმ ქალს.

— თქვენ არასოდეს შეგიმჩნევიათ იგი?

— აი, ნამდვილი ფრანგული შეკითხვა! განა არ იცით, რომ ჩვენთვის, იტალიელი ქალებისათვის, არსებობს მხოლოდ ის, ვინც ჩვენ გვიყვარს.

— ეს მართალია, — უპასუხა ფრანცმა.

— ყოველ შემთხვევაში, — განაგრძო გრაფინიამ და ალბერის ბინოკლით მოპირდაპირე ლოჟისაკენ გაიხედა, — ის კაცი, როგორც ჩანს, ახლახან ამოუყვანიათ საფლავიდან; ეს ვიღაც მიცვალებულია, რომელიც მესაფლავის ნებართვითაა ამოსული საფლავიდან; შეხედეთ, რა გაფითრებულია?

— ის ყოველთვის ასეთია, — უპასუხა ფრანცმა.

— მაშ, თქვენ მას იცნობთ? — ჰკითხა გრაფინიამ; — რაკი ასეა, მე უნდა გკითხოთ, ვინ არის იგი?

— ისე მეცნობა, რომ ასე მგონია, სადღაც მინახავს-მეთქი.

— მართლაც, — თქვა გრაფინიამ და მშვენიერი მხრები ისე შეათამაშა, თითქოს სიცივემ აიტანაო, — თუ ეს კაცი ერთხელ ნახე, მერე ვეღარასოდეს დაივიწყებ.

ფრანცმა იგრძნო, რომ ეს კაცი მარტო მასზე როდი ახდენდა საშინელ შთაბეჭდილებას.

— რას იტყვით? — ჰკითხა ფრანცმა გრაფინიას, როცა ამ უკანასკნელმა უცნობს მეორედ შეხედა ბინოკლით, — რას ფიქრობთ მაგ კაცზე?

— მე ვფიქრობ, რომ იგი განხორციელებული ლორდი რუტვენია.

ბაირონის ხელახალმა გახსენებამ ფრანცი შეაკრთო. თუკი ვინმე მას დაუმტკიცებდა ვამპირების არსებობას, სწორედ ეს კაცი იქნებოდა.

— მე უნდა გავიგო, ვინ არის იგი, — თქვა ფრანცმა და წამოდგა.

— ოჰ, არა! — შეჰყვირა გრაფინიამ, — არა, ნუ დამტოვებთ, იმედი მაქვს, რომ გამაცილებთ და არ გაგიშვებთ.

— როგორ, თქვენ მართლაც გემინიათ? — ყურში ჩასჩურჩულა ფრანცმა.

— მისმინეთ, — უპასუხა ქალმა, — ბაირონი მეფიცებოდა, მწამს ვამპირების არსებობაო. მან მითხრა, თვითონ მინახავს ისინიო; მათი სახეებიც კი ამიწერა. ისინი ზუსტად ასეთები უნდა იყვნენ; შავი თმა, უცნაური ცეცხლის მფრქვევი დიდრონი, მკვდრისფერი თვალები. ყურადღება მიაქციეთ, ის ქალიც ისეთი ჩვეულებრივი ქალი არაა, როგორც ყველა სხვა; ის უცხოელია, ბერძენი სქიზმატიკოსი. შექველია, ისეთივე ჯადოსანია, როგორც თვითონ ის მამაკაცი. მე თქვენ გთხოვთ, ნუ წახვალთ, თუ გინდათ, ხვალ მოძებნეთ, დღეს კი გიცხადებთ, რომ არ გაგიშვებთ.

ფრანცი წინააღმდეგობას უწევდა.

— მისმინეთ, — შეაჩერა ქალმა და წამოდგა, — მე მივდივარ, წარმოდგენის დამთავრებამდე ვეღარ დავრჩები. შინ სტუმრები მყავს, ნუთუ თქვენ იმდენ უზრდელობას გამოიჩენთ, რომ არ გამაცილებთ?

ფრანცმა პასუხის გაუცემლად ქუდს ხელი წამოავლო, ლოჟის კარი გააღო და გრაფინიას ხელი გაუწოდა.

გრაფინია მართლაც ძალიან აღელვებული იყო. თვითონ ფრანციც ვერ გათავისუფლებულიყო ცრუმორწმუნეობრივი შიშისაგან, მით უმეტეს, რომ გრაფინია ანგარიშიუცემელ შიშს დამორჩილებოდა, მისი შთაბეჭდილება კი მოგონებებით იყო გაძლიერებული. როდესაც ფრანცმა ქალი ეტლში ჩასვა, იგრძნო, რომ იგი ცახცახებდა.

ფრანცმა გრაფინია სახლამდე მიაცილა. მას შინ არავინ უცდიდა. ყმაწვილმა კაცმა ქალს მოტყუებისათვის საყვედური უთხრა.

— მე მართლაც ცუდად ვარ, — უთხრა ქალმა, — და მინდა მარტო დავრჩე. იმ კაცის დანახვამ ძალიან ამაღელვა.

ფრანცმა გაცინება სცადა.

— ნუ იცინით, — უთხრა ქალმა, — აქ არაფერია სასაცილო. ერთი რამე უნდა შემისრულოთ.

— რა?

— ჯერ პირობა მომეცით, რომ შემისრულებთ.

— ყველაფერს, რასაც კი მოისურვებთ, მხოლოდ იმ კაცის ძებნა კი არ უნდა დამიშალოთ ზოგიერთი მიზეზის გამო, რის თქმაც თქვენთვის არ შემიძლია. მე უნდა გავიგო, ვინ არის იგი, საიდან მოდის და სად მიდის.

— საიდან მოდის, წარმოდგენა არა მაქვს, მაგრამ სად მიდის, ის კი შემიძლია გითხრათ. ის პირდაპირ ჯოჯოხეთში მიდის.

— დავუბრუნდეთ იმ აღთქმას, რომელსაც თქვენ ჩემგან მოითხოვდით, ქალბატონო.

— ჰო, პირდაპირ სასტუმროში წადით და ამაღამ ნუ ეცდებით იმ კაცთან შეხვედრას. ისინი, ვისაც შორდებით, რაღაცით დაკავშირებული არიან იმათთან, ვისაც ხვდები. ნუ იქნებით შუამავალი ჩემსა და იმ კაცს შორის. ხვალ თუ გნებავდეთ, გამოედევნეთ; ხოლო მე ნურასოდეს ნუ გამაცნობთ მას, თუ არ გინდათ, რომ შიშისაგან გული გამისკდეს. ახლა კი მშვიდობით. ეცადეთ დაიძინოთ, მე კი ვიცი, რომ ჩემს თვალებს ძილი არ მიეკარება.

ამ სიტყვებით გრაფინია გამოემშვიდობა ფრანცს, რომელმაც არ იცოდა, გაათამაშა იგი ამ ქალმა, თუ ნამდვილად შეშინებული იყო.

როდესაც ფრანცი სასტუმროში დაბრუნდა, დაინახა, რომ ალბერი ხალათში და საშინაო შარვალში გამოწყობილი, სავარძელში მოსვენებით გაწოლილიყო და სიგარას ეწეოდა.

— ჰო, ეს თქვენა ხართ? — გამოელაპარაკა იგი ფრანცს, — მართალი გითხრათ, ხვალამდე არ გელოდით.

— ჩემო ძვირფასო ალბერ, — უპასუხა ფრანცმა, — ბედნიერი ვარ, რომ შემთხვევა მეძლევა, ერთხელ და სამუდამოდ დაგიმტკიცოთ, რომ თქვენ მცდარი შეხედულება

გაქვთ იტალიელ ქალებზე; ესეც არ იყოს, მე მეგონა, თქვენი მარცხი სამიჯნურო საქმეებში გონს მოგიყვანდათ.

— რას გააწყობ? ეშმაკმა დალახვროს ეს ქალები, მათსას ვერაფერს გაიგებ; მკლავში მკლავს გიყრიან, გიჭერენ, ყურში გეჭურჩულებიან, შინამდე თავს გაცილებინებენ, ყოველივე ამის მეთაუდიც საკმაო იქნებოდა, რომ პარიზელ ქალს სახელი გასტეხოდა.

— ჰო, საქმეც სწორედ ეგ არის, იტალიელ ქალებს არაფერი აქვთ დასამალი. ისინი ცხოვრობენ თავიანთ მშვენიერ ქვეყანაში, სადაც «ს»-ს, როგორც ამბობს დანტე, ჟღერს ისე, რომ არ ემალება მხურვალე მზეს. ესეც არ იყოს, თქვენ ხომ თვითონაც დაინახეთ, რომ გრაფინიას მართლაც არ შეეშინდა.

— ვისი? იმ პატივსაცემი მამაკაცის, რომელიც ჩვენს პირდაპირ ლამაზ ბერძენ ქალთან ერთად იჯდა? მე თვითონაც ძალიან მინდოდა გამეგო, ვინ არიან ისინი და სწორედ ამიტომ დერეფანში განგებ შევეჩრეხე. ვერ გამიგია, რა ეშმაკმა ჩაგაგონათ, საიქიოდან მოსული კაცი. ეს არის არაჩვეულებრივად ჩაცმული ლამაზი მამაკაცი. ის, ალბათ, საფრანგეთში ტანისამოსს ბინსა ან ჰაუდმანთან იკერავს, ოდნავ ფერმკრთალია, ეს მართალია. მაგრამ თქვენ ხომ იცით, ფერმკრთალობა წარჩინებულობის ნიშანია.

ფრანცს გაეღიმა: ალბერს ეგონა, რომ მეტისმეტად ფერმკრთალი იყო.

— მე თვითონაც დარწმუნებული ვარ, რომ გრაფინიას შეხედულება ამ კაცზე მცდარია. თქვენ გაიგონეთ იმ კაცის ლაპარაკი?

— ახალ ბერძნულ ენაზე ლაპარაკობდა. მე ამას მივხვდი რამდენიმე დამახინჯებული ბერძნული სიტყვის მიხედვით. უნდა გითხრა, ჩემო ძვირფასო, რომ მე კოლეჯში ძლიერი ვიყავი ბერძნულში.

— მაშ, ახალ ბერძნულ ენაზე ლაპარაკობდა?

— როგორც ჩანს.

— აღარაფერია საეჭვო, — ჩაიჩურჩულა ფრანცმა, — ეს ის არის.

— რას ლაპარაკობ?

— არაფერს. რას აკეთებდით?

— სიურპრიზს გიმზადებდით.

— რა სიურპრიზს?

— თქვენ ხომ იცით, რომ ეტლის შოვნა შეუძლებელია.

— ეშმაკმა დალახვროს! ჩვენ ყველაფერი გავაკეთეთ, რაც კი ადამიანის ღონეს შესწევდა და ვერაფერი გავაწყეთ.

— მე მშვენიერმა აზრმა გამიელვა.

ფრანცმა უნდობლად შეხედა მას.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა ალბერმა, — თქვენ ისეთი შემოხედვის ღირსი გამხადეთ, რომ მინდა დაკმაყოფილება მოგთხოვოთ.

— მე მზად ვარ დავაკმაყოფილო თქვენი სურვილი, თუ თქვენი იდეა სინამდვილეში ისეთივე კარგია, როგორც ამტკიცებთ.

— მომისმინეთ.

— გისმენთ.

— ეტლის შოვნის არავითარი საშუალება არ არის, ხომ?

— არა.

— არც ცხენების?

— არც ცხენების.

— მაგრამ შეგვიძლია ვიშოვოთ ოთხთვალა?

— შესაძლებელია.

— და წყვილი ხარი.

— ალბათ.

— ძალიან კარგი, ჩემო ძვირფასო. ჩვენ სწორედ ეს გვჭირდება. ოთხთვალა მოვრთოთ, ნეაპოლეელი მომკვლელების ტანისამოსი ჩავიცვათ და ლეოპოლდ რობერის¹ (1 რობერი — ფრანგ-შვეიცარიელი მხატვარი, ავტორი სოფლის ცხოვრების ამსახავი სურათებისა, რომელთა შორის განსაკუთრებით ცნობილია მისი «მომკვლეები» (1794—1835).) ცნობილი სურათი განვახორციელოთ. უფრო დიდი მსგავსების მისაღწევად, თუ გრაფინია დათანხმდება, პოცუოლეელი ან სორენტოელი გლეხი ქალის ტანისამოსი ჩაიცვას და მასკარადი ამით მხოლოდ მოიგებს. ის ისეთი ლამაზია, რომ ცნობილი სურათის «ბავშვიანი ქალის» ორიგინალად მიიღებენ.

— ღმერთმანი, ამჯერად თქვენ მართალი ხართ, — შეჰყვირა ფრანცმა, — აი, მართლაც ბედნიერი აზრი.

— და უაღრესად პატრიოტულიც. ის აღადგენს ჩვენი ზარმაცი მეფეების დროს. ჰო, ბატონო რომაელებო, თქვენ გეგონათ, რომ ჩვენ თქვენს ქუჩებს ფეხით შემოვივლიდით, როგორც ლაცარონები, და ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ თქვენ ეტლები და ცხენები არ გყოფნით?

— გაუზიარეთ ვინმეს ეს თქვენი გენიალური გამოგონება?

— ჩვენს მასპინძელს. როდესაც თეატრიდან დავბრუნდი, დავუმახე მას და ჩემი სურვილი განვუცხადე. მან დამარწმუნა, ამაზე ადვილი არაფერიაო. მე მიხდოდა ხარებისათვის რქები მოევარაყებინათ, მაგრამ მან მითხრა, ამას სამი დღე მოუნდებაო. ჩვენ უარი უნდა ვთქვათ ამ ფუფუნებაზე.

— სად არის ის?

— ვინ?

— ჩვენი სასტუმროს პატრონი.

— ოთხთვალას საშოვნელად წავიდა. ხვალ შეიძლება უკვე გვიან იყოს.

— მაშ, პასუხს ამაღამვე შეგვატყობინებს.

— მე მას ველი.

იმ წუთში კარები გაიღო და ოთახში თავი შემოყო ბატონმა პასტრინიმ.

— Permesso?¹ (1 შეიძლება? — (იტალ.)) — იკითხა მან.

— რასაკვირველია, შეიძლება, — შეჰყვირა ფრანცმა.

— აბა, რას გვეტყვი? — ჰკითხა ალბერმა, — გვიშოვეთ ოთხთვალა და ხარები?

— მე უკეთესი რამ ვიშოვე, — უპასუხა ბატონმა პასტრინიმ ისეთი იერით, რომ ეტყობოდა, თავის თავით კმაყოფილი იყო.

— ფრთხილად იყავით, ჩემო ძვირფასო მასპინძელო, — უთხრა ალბერმა, — უკეთესზე უკეთესი არ დაილევა.

— თქვენს აღმატებულებას შეუძლია მენდოს, — უთხრა ბატონმა პასტრინიმ თვითდარწმუნებით.

— ბოლოს და ბოლოს გვითხარით, რაშია საქმე? — ჰკითხა თავის მხრივ ფრანცმა.

— თქვენთვის ხომ ცნობილია, რომ გრაფი მონტე-კრისტო იმავე სართულზე ცხოვრობს, რომელზედაც თქვენ.

— როგორ არ ვიცი, — უთხრა ალბერმა, — ეს მისი წყალობითაა, რომ ჩვენ აქ პარიზის გარეუბნის ორი სტუდენტის ვართ შევიწროებულნი.

— ჰოდა, მან გაიგო თქვენი გაჭირვება და გთავაზობთ ორ ადგილს ეტლში და ორ ფანჯარას როსპოლის სასახლეში.

ალბერმა და ფრანცმა ერთმანეთს გადახედეს.

— კი მაგრამ, განა ჩვენ შეგვიძლია მივიღოთ ისეთი კაცის წინადადება, რომელსაც არ ვიცნობთ? — რა კაცია ეს გრაფი მონტე-კრისტო? — ჰკითხა ფრანცმა სასტუმროს პატრონს.

— სიცილიელი თუ მალტელი დიდებულია, ზუსტად არ ვიცი, ბორგეხესავით კეთილშობილი და ოქროს საბადოსავით მდიდარი.

— მე მგონია, თუ ბატონ პასტრინის დავუჯერებთ, — თქვა ფრანცმა, — ისეთ კაცს, როგორც გრაფია, ჩვენი მიწვევა შეეძლო ან წერილობით, ან...

ამ დროს კარებზე დააკაკუნეს.

— მობრძანდით! — უთხრა ფრანცმა.

კარის ზღურბლზე გამოჩნდა მოხდენილ ლივრეაში გამოწყობილი მსახური.

— გრაფ მონტე-კრისტოსაგან ბარონ ფრანც დ'ეპინეს და ვიკონტ ალბერ დე მორსერს, — თქვა მან და სასტუმროს პატრონს ორი მოსაწვევი ბარათი გაუწოდა.

— გრაფი მონტე-კრისტო, — განაგრძო მსახურმა, — ბატონებს ნებართვას სთხოვს, რომ ხვალ დილას ინახულოს ისინი, გრაფს სურს გაიგოს, რომელ საათზე მიიღებენ მას.

— ვერაფერს იტყვი, — წასჩურჩულა ალბერმა ფრანცს, — ყველაფერი ისეა გაკეთებული, როგორც წესი და რიგი მოითხოვს.

— გადაეცით გრაფს, — უპასუხა ფრანცმა, — რომ ჩვენ თვითონ გვექნება პატივი, პირველად ვინახულოთ იგი.

მსახური გავიდა.

— აი, ამას ჰქვია თავაზიანობის იერიში, — თქვა ალბერმა; — თქვენ მართალი ხართ, ბატონო პასტრინი, თქვენი გრაფი მონტე-კრისტო ნამდვილად ზრდილობიანი კაცია.

— მაშ, მიიღებთ წინადადებას? — ჰკითხა პასტრინიმ.

— რასაკვირველია, — უპასუხა ალბერმა, — მაგრამ უნდა გამოგიტყდეთ, რომ გული მწყდება ჩვენს ოთხთვალასა და მომკვლელებზე; პალაცო როსპოლის ფანჯარა რომ არ გვინახდაურებდეს ამ დანაკარგს, პირველ აზრზე შეეჭრებოდი; თქვენ რას იტყვით, ფრანც?

— უნდა გითხრათ, რომ მეც პალაცო როსპოლის ფანჯრებმა მომხიბლა, — უპასუხა ფრანცმა.

პალაცო როსპოლიზე ორი ფანჯრის შეთავაზებამ ფრანცს გაახსენა საუბარი უცნობსა და ტრანსტიბრელს შორის, რომელიც მან კოლიზიის ნანგრევებში გაიგონა; ამ საუბარში წამოსასხამში გახვეულმა კაცმა დასჯილის შეწყნარება იკისრა. თუ ეს უკანასკნელი, როგორც ფრანცი ფიქრობდა, იგივე პიროვნება იყო, რომლის გამოჩენამაც არჯენტინის თეატრში იგი ასეთ საგონებელში ჩააგდო, უეჭველია, ის მას ნახავდა და მაშინ არავინ შეუშლიდა ხელს, თავისი ცნობისმოყვარეობა დაეკმაყოფილებინა.

ფრანცმა გვიან დაიძინა. ის უცნობთან შეხვედრაზე და ხვალინდელ დღეზე ოცნებობდა. მართლაც, დილით ყველაფერი უნდა გამორკვეულიყო. ამჯერად კუნძულ მონტე-კრისტოს საიდუმლო მასპინძელი ხელიდან ვეღარ გაუსხლტებოდა, თუ იგი არ ფლობდა გიგესის ბეჭედს, რომლის წყალობითაც შეეძლო უჩინარი გამხდარიყო.

როდესაც ფრანცმა გაიღვიძა, ჯერ კიდევ რვა საათი იყო.

ალბერს, რომელიც ფრანცივით მოუთმენლად არ ელოდა დილას, ტკბილად ეძინა.

ფრანცმა სასტუმროს პატრონთან კაცი გაგზავნა. ეს უკანასკნელი თავისი ჩვეული პირმოთნეობით წარუდგა მას.

— ბატონო პასტრინი, — უთხრა ფრანცმა, — თუ არ ვცდები, დღეს ვილაცის სიკვდილით დასჯაა დანიშნული?

— დიახ, თქვენო აღმატებულებავ, მაგრამ თქვენ ამას თუ იმიტომ მეუბნებით, რომ ფანჯარა გინდათ, უკვე დაგვიანებულია.

— არა, თუმცა მე რომ მართლა მდომებოდა მისი ნახვა, — უპასუხა ფრანცმა, — ალბათ, მონტე-პინჩოზე ვიშოვიდი ადგილს.

— მე მგონია, თქვენი აღმატებულება არ ისურვებდა გარეულიყო ბრბოში, რომელიც ყოველთვის ავსებს მონტე-პინჩოს.

— ვფიქრობ, რომ მე არ წავალ, — თქვა ფრანცმა, — მაგრამ მინდა ზოგიერთი ცნობა მივიღო.

— რომელი?

— დასასჯელთა რაოდენობა, მათი სახელები და მათი დასჯის სახე.

— თქვენო აღმატებულებავ, ამაზე ადვილი არაფერია. მე სწორედ ახლა მომიტანეს tavolette.

— რა არის ეს tavolette?

— ესაა ფიცრები, რომლებსაც დასჯის წინადასჯის ქუჩის კუთხეებში ამაგრებენ, მათზე მიწებებულია დამნაშავეთა სახელები, მათი დანაშაულისა და დასჯის სახე. ეს თავისებური თხოვნაა მორწმუნეთა მიმართ, რომ ილოცონ, რათა ღმერთმა შეუნდოს დამნაშავეებს.

— და თქვენ იმისათვის მოგიტანეს ეს tavolette, რომ თქვენი ლოცვა მორწმუნეთა ლოცვას შეუერთოთ? — ჰკითხა ფრანცმა უნდობლად.

— არა, თქვენო აღმატებულებავ, მე შეთანხმებული ვარ მეაფიშეებთან და მოაქვთ ისევე, როგორც თეატრის აფიშები. თუ რომელიმე ჩემი სტუმარი მოინდომებს სიკვდილით დასჯას დაესწროს, მინდა, იგი წინასწარ იცნობდეს საქმის ვითარებას.

— ჰო, თქვენ ძალიან ყურადღებიანი ხართ, — უთხრა ფრანცმა.

— მე შემძლია დავიტრაბახო, — თქვა ღიმილით ბატონმა პასტრინიმ, — რომ ყველაფერს ვაკეთებ, რაც ჩემს ძალას არ აღემატება, რათა დავაკმაყოფილო კეთილშობილი უცხოელები, რომლებიც პატივს მცემენ და მენდობიან.

— მე ამას ვხედავ, ჩემო მასპინძელო! დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ამის შესახებ ყველას ვეტყვი. ახლა კი მინდოდა წამეკითხა ერთ-ერთი თქვენი tavollete.

— ეს ძალიან ადვილია, — თქვა სასტუმროს პატრონმა და კარი გამოაღო, — ერთი კიბესთან ჩამოვაკიდებინე.

ბატონი პასტრინი ოთახიდან გავიდა. «ტავოლეტი» ლურსმანიდან ჩამოხსნა და ფრანცს მიუტანა.

— აი, ამ სიკვდილის აფიშის სიტყვასიტყვითი თარგმანი:

«საჯაროდ ცხადდება, რომ სამშაბათს, 22 თებერვალს, კარნავალის პირველ დღეს, უმაღლესი ტრიბუნალის დადგენილებით, პიაცა-დელ-პოპოლოზე სიკვდილით დაისჯებიან: ანდრეა რონდოლო, იოანე ლატრანელის კანონიკის დიდად პატივცემული, წმინდა დონ ჩეზარე ტორლინის მკვლელობის მონაწილე, და პეპინო, როკკა პრიორად წოდებული, შემჩნეული საზიზღარი ყაჩაღის, ლუიჯი ვამპას და მის რაზმთან თანამონაწილეობაში.

«პირველი იქნება mazzolato.

«მეორე — decapitato.

«ღვთისმომიშარი სულები მოწოდებულნი არიან შესთხოვონ ღმერთს, აპატიოს ცოდვები ამ უბედურ დამნაშავეებს».

ეს სწორედ ის იყო, რაც ორი დღის წინათ კოლიზიის ნანგრევებში გაიგონა ფრანცმა. პროგრამაში არ შესულა არავითარი ცვლილება: დამნაშავეების სახელები, მათი დანაშაული, დასჯის საშუალებანი ზუსტად იგივე იყო.

ამგვარად, ალბათ, ტრანსტიბრელი იგივე ლუიჯი ვამპა იყო, ხოლო წამოსასხამში გახვეული კაცი — სინდბად მეზღვაური, რომელიც ისევე, როგორც პორტო-ვეკიოში და ტუნისში, რომშიაც ეწეოდა საქველმოქმედო მოღვაწეობას.

ამასობაში საათმა ცხრაჯერ დარეკა. ფრანცი ალბერის გასაღვიძებლად უნდა წასულიყო, რომ უცებ, თავისდა გასაკვირად, დაინახა ალბერი. იგი საწოლი ოთახიდან უკვე გამოწყობილი გამოდიოდა. კარნავალზე ფიქრი მოსვენებას არ აძლევდა და ლოგინიდან იმაზე ადრე წამოდგა, ვიდრე ფრანცი ელოდა.

— როგორ გგონიათ, ბატონო პასტრინი, — მიუბრუნდა ფრანცი სასტუმროს პატრონს, — რაკი ჩვენ ორივენი მზად ვართ, ხომ არ წარვდგეთ გრაფ მონტე-კრისტოს წინაშე.

— რასაკვირველია! — უპასუხა მან, — გრაფ მონტე-კრისტოს ჩვეულებად აქვს დილით ძალიან ადრე ადგომა და დარწმუნებული ვარ, უკვე ორი საათია, ფეხზეა.

— როგორ გგონიათ, უხერხული არ არის ახლა მისი შეწყუბება?

— დარწმუნებული ვარ, არა.

— ასეთ შემთხვევაში, ალბერ, თუ თქვენ მზად ხართ...

— სავსებით მზად, — უპასუხა ალბერმა.

— მაშ, წავიდეთ და მადლობა გადავუხადოთ ჩვენს მეზობელს თავაზიანი ყურადღებისათვის.

— წავიდეთ.

ფრანცსა და ალბერს მხოლოდ პატარა დერეფანი უნდა გაეველოთ; სასტუმროს პატრონმა დაასწრო მათ და დარეკა. მსახურმა კარი გააღო.

— I signori francesi!, (1 ბატონი ფრანგები (იტალ.)) — უთხრა სასტუმროს პატრონმა.

მსახურმა თავი დახარა და სთხოვა, შემობრძანდითო.

მათ გაიარეს მდიდრულად მოწყობილი ორი ოთახი, როგორსაც ისინი არ ელოდნენ პასტრინის სასტუმროში და შევიდნენ უნაკლოდ მორთულ მისაღებ ოთახში. იატაკზე ეგო თურქული ნოხი, კომფორტაბელური სავარძლები თითქოს იწვევდნენ სტუმრებს — მოდით, ჩემს ფაფუკ ბალიშებსა და გადახუნექილ ზურგებზე დაისვენეთო. კედელზე დაკიდებული იყო ცნობილი ოსტატების სურათები და მშვენიერი თოფ-იარაღი, კარებზე ირხეოდა ძვირფასი სარაფარდები.

— თუ თქვენი აღმატებულებანი დაბრძანდებიან, მე წავალ და გრაფს გავაფრთხილებ, — თქვა მსახურმა და მეორე კარით გავიდა.

როდესაც კარი გაიღო, ყმაწვილ კაცებს მოესმათ ბარბითის ხმები, რომლებიც მაშინვე შეწყდა.

ფრანცმა და ალბერმა ერთმანეთს შეხედეს და განაგრძეს სავარძლების, თოფ-იარაღისა და სურათების თვალიერება. რაც უფრო მეტად აკვირდებოდნენ, მით უფრო ძვირფასად ეჩვენებოდათ ისინი.

— აბა, რას იტყვით ამაზე, ჩემო მეგობარო? — ჰკითხა ფრანცმა ალბერს.

— იმას ვიტყვი, ჩემო კარგო, რომ ჩვენი მეზობელი ან ბირჟის მაკლერია, რომელმაც ესპანეთის ფონდების დაკლებაზე ითამაშა, ან ინკოგნიტოდ მოგზაური პრინცი.

— ჩუმად! — შეაჩერა ფრანცმა, — ჩვენ ამას ახლავე გავიგებთ. აი, ისიც.

მართლაც, მათ მოესმათ კარის გაღების ხმა, თითქმის იმავე წუთში სარაფარდები გადაიწია და გამოჩნდა მთელი ამ სიმდიდრის მფლობელი.

ალბერი მის შესახვედრად გაეშურა, ფრანცი კი ადგილზე მიიღურსმა:

ახლადშემოსული, კოლიზის წამოსასხამიანი კაცი, ლოჯაში მჯდომი უცნობი და კუნძულ მონტე-კრისტოს საიდუმლო უცნობი ერთი და იგივე პიროვნება იყო.

XIV LA MAZZOLATA

— ბატონებო, — თქვა გრაფმა მონტე-კრისტომ შემოსვლისას, — ბოდიშს ვიხდი, რომ უფლება მოგეცით, ჩემთვის დაგესწროთ, მაგრამ ვშიშობდი, უფრო ადრე რომ მივიდე, ვაითუ შევაწუხო-მეთქი, ამავე დროს თქვენ შემომითვალეთ, ჩვენ თვითონ მოვალეთ და მეც თქვენს სურვილს დავემორჩილე.

— მე და ფრანცი ათას მადლობას გიძღვნი, გრაფო, — უთხრა ალბერმა. — თქვენ ნამდვილად გვიხსენით გასაჭირისგან. ჩვენ ყველაზე ფანტასტიკურ ეტლს ვიგონებდით, როცა თქვენი თავაზიანი მოწვევა მივიღეთ.

— ღმერთო ჩემო! ბატონებო, ყველაფერში დამნაშავეა ეს სულელი პასტრინი, — თქვა გრაფმა და ყმაწვილი კაცები სავარძელში ჩასაჯდომად მიიწვია, — მას თქვენი გაჭირვების შესახებ ერთი სიტყვაც არ წამოსცდენია. მე კი, განმარტოებული ადამიანი, მხოლოდ შემთხვევას ვეძებდი, რომ ჩემს მეზობლებს გავცნობოდი და როდესაც გავიგე, შეიძლება რამეში გამოვადგე-მეთქი, თქვენ თვითონ ხედავთ, როგორ სწრაფად ჩავეჭიდე ამ შემთხვევას, რათა თქვენ გავცნობოდი.

ყმაწვილმა კაცებმა თავი დაუკრეს. ფრანცს ჯერ ვერ ეპოვა სათქმელი სიტყვა. მას ვერ გადაეწყვიტა, როგორ მოქცეულიყო: გრაფს ვერ შეატყო, უნდოდა თუ არა მას, ეცნო იგი, ან თვითონ ყოფილიყო მის მიერ შეცნობილი, ამიტომ ფრანცმა არ იცოდა, გადაეკრა სიტყვა მათს პირველ შეხვედრაზე, თუ რაიმე ახალი დამამტკიცებელი საბუთისათვის დაეცადა. ამავე დროს, თუ ის სავსებით დარწმუნებული იყო, რომ წინა ღამეს ლოჯაში სწორედ ეს კაცი ნახა, ასევე დაბეჯითებით არ შეეძლო ემტკიცებინა, რომ ერთი დღით უფრო ადრე კოლიზიში იგივე მამაკაცი ნახა. ამიტომ გადაწყვიტა, არ აჩქარებულიყო და გრაფისათვის არაფერი ეთქვა. ამავე დროს ფრანცს გრაფის წინაშე ის უპირატესობა ჰქონდა, რომ მან იცოდა მისი საიდუმლოება, მაშინ, როდესაც გრაფს არავითარი ძალა არ ჰქონდა მასზე, რადგან ფრანცს არაფერი ჰქონდა დასამალი.

ფრანცმა მაინც გადაწყვიტა: მოდი, ისეთ საკითხებზე ჩამოვაგდე საუბარს, რაც ზოგიერთ ჩემს ეჭვში სინათლეს შეიტანსო:

— ბატონო გრაფო, — თქვა მან, — თქვენ შემოგვთავაზეთ ადგილი თქვენს ეტლში და პალაცო როსპოლის ფანჯარაში, იქნება ისიც გვითხრათ, როგორ შეიძლება პიაცა-დელ-პოპოლოზე რაიმე პოსტის (როგორც ამას იტალიაში ამბობენ) მიღება.

— ჰო! დიახ, — გამოეპასუხა გრაფი უდარდელი ტონით და მორსერს ჩააშტერდა, — პიაცა-დელ-პოპოლოზე დღეს, ვგონებ, რაღაც სიკვდილით დასჯის მსგავსი ხდება.

— დიახ, — უთხრა ფრანცმა, გახარებულმა, რომ გრაფი თვითონ შეეხო მისთვის სასურველ თემას.

— მოიცათ, მოიცათ, ვგონებ გუშინ ჩემი სახლის მმართველს დავავალე, ხელი მოეკიდა ამ საქმისათვის; მე შეიძლება აქაც გაგიწიოთ სამსახური.

გრაფმა ზარის ზონარისაკენ ხელი გასწია და სამჯერ დარეკა.

— თქვენ როდისმე ხომ არ ჩაფიქრებულხართ, როგორ გამოგეყენებინათ დრო სწორად, როგორ გაგეადვილებინათ მსახურებისათვის აქეთ-იქით სიარული? — უთხრა გრაფმა ფრანცს, — აი მე ეს საკითხი შევისწავლე. მაგალითად, კამერდინერს ვურეკავ ერთხელ, მეტრდოტელს — ორჯერ, ხოლო სახლის მმართველს — სამჯერ. ამგვარად არ ვკარგავ არც ერთ წუთს და არც ერთ სიტყვას. მოიცათ, აგერ, ჩემი სახლის მმართველიც.

ოთახში შემოვიდა ორმოცდახუთი თუ ორმოცდაათი წლის მამაკაცი. ის შუაზე გაჭრილი ვაშლივით წააგავდა იმ კონტრაბანდისტს, რომელმაც ფრანცი მღვიმეში შეიყვანა; მაგრამ ამ კაცმა თავი ისე დაიჭირა, თითქოს პირველად ხედავდა. ფრანცი მიხვდა, რომ ასეთი იყო გრაფის ბრძანება.

— ბატონო ბერტუჩო, — უთხრა მას გრაფმა, — გუშინ დაგავალეთ, ფანჯარა გემოვით პიაცა-დელ-პოპოლოზე, რა გააკეთეთ? შეუდექით თუ არა მაგ საქმის თადარიგს?

— დიახ, თქვენო აღმატებულებაჲ, მაგრამ რაკი ძალიან დაგვიანებული იყო...

— როგორ! — შეაწყვეტინა გრაფმა წარბების შექმუნებით, — განა არ გითხარით, ფანჯარა მჭირდება-მეთქი?

— თქვენი აღმატებულება მიიღებს მას, მაგრამ რადგან იგი აღებული ჰქონდა თავად ლობანცევს, იძულებული ვიყავი გადამეხადა ასი...

— კარგი, კარგი, ბატონო ბერტუჩო, ჩემს სტუმრებს თავიდან ააცილეთ ეგ სამეურნეო წვრილმანები. თქვენ გიშოვიათ ფანჯარა, მე სწორედ ეს მინდოდა. ახლა კი მეეტლეს მისამართი მიეცით და კიბეზე დაგვიცადეთ, უნდა გაგვაცილოთ; კმარა, წადით.

სახლის მმართველმა თავი დაუკრა და კარისაკენ გაბრუნდა.

— მოიცათ, მოიცათ, — შეაჩერა იგი გრაფმა, — კეთილი ინებეთ და ბატონ პასტრინის ჰკითხეთ, მიიღო თუ არა tavolette და შეუძლია თუ არა სიკვდილით დასჯის პროგრამა გამოგვიგზავნოს.

— ნუ შეწუხდებით, — უთხრა ფრანცმა და ჯიბიდან უბის წიგნაკი ამოიღო, — მე თვითონ ვნახე tavolette და გადმოვწერე კიდეც; აი, ინებეთ.

— ძალიან კარგი. მაშ, შეგიძლიათ წახვიდეთ, ბატონო ბერტუჩო; მე აღარ მჭირდებათ; მხოლოდ როცა საუზმე მზად იქნება, გაგვაფრთხილეთ. იმედი მაქვს, — მიუბრუნდა იგი სტუმრებს, — პატივს დამდებთ და ჩემთან ისაუბმებთ.

— ბატონო გრაფო, — უთხრა მას ალბერმა. — ჩვენ არ შეგვიძლია, ასე ბოროტად გამოვიყენოთ თქვენი სტუმართმოყვარეობა.

— არა, არა, პირიქით, დიდად მასიამოვნებთ, შეიძლება ერთ დღეს ერთმა თქვენგანმა, ანდა ორივემ ერთად, სამაგიერო გადამიხადოთ პარიზში. ბატონო ბერტუჩო, განკარგულება გაეცით, სუფრა სამი კაცისათვის გაშალონ.

გრაფმა ფრანცს უბის წიგნაკი გამოართვა.

მაშ ასე, — განაგრძო მან ისეთი ხმით, თითქოს თეატრის აფიშას კითხულობსო: — «საჯაროდ ცხადდება, რომ სამშაბათს, 22 თებერვალს, კარნავალის პირველ დღეს, უმაღლესი ტრიბუნალის დადგენილებით, პიაცა-დელ-პოპოლოზე სიკვდილით დაისჯებიან: ანდრეა რონდოლო, იოანე ლატრანელის კანონიკის დიდად პატივცემული წმინდა დონ ჩეზარე ტორლინის მკვლელობის მონაწილე და პეპინო, როკკა პრიორად წოდებული, შემჩნეული საზიზღარი ყაჩაღის, ლუიჯი ვამპასა და მის რაზმთან თანამონაწილეობაში»... ჰმ... «პირველი იქნება mazzolato, მეორე decapitato — დიახ, სწორედ ასე უნდა მომხდარიყო, მაგრამ გუშინ საღამოს, მე მგონია, ცვლილება მოხდა ამ ცერემონიალის წესრიგსა და მსვლელობაში.

— ვაჰ! — წამოიძახა ფრანცმა.

— დიახ, გუშინ საღამო კარდინალ როსპილიოზასთან გავატარე და იქ ყური მოვკარი, რომ ერთ-ერთი მსჯავრდადებულის დასჯა გადადებულია.

— ვისი? ანდრეა რონდოლოსი?

— არა, მეორესი, — უპასუხა დაუდევრად გრაფმა და უბის წიგნაკში ჩაიხედა, თითქოს სახელს იგონებდესო, — პეპინოსი, როკკა პრიორად წოდებულის. ამით თქვენ მოკლებული იქნებით გილიოტინის დანახვას, მაგრამ გრჩებათ mazzolato, რომელიც მეტად საინტერესო დასჯაა, თუ მას პირველად ვუყურებთ, ის კი არა, მეორედაც კი. გილიოტინა კი, რომელიც თქვენ, ალბათ, გინახავთ, მეტად უბრალო და მეტად ერთფეროვანია. მასში არაფერია მოულოდნელი. ნაჯახი მიზანს არ ცდება, არ კანკალებს, უბრალოდ არ ურტყამს, საქმეს ოცდაათჯერ არ ჰკიდებს ხელს იმ ჯარისკაცით, გრაფ დე შალეს¹ (1 გრაფი შალე — საფრანგეთის მეფის ლუდოვიკო XIII მეგობარი, რომელმაც შეთქმულება მოაწყო ამ მეფის ყოვლისშემძლე მინისტრის კარდინალ რიშელიეს წინააღმდეგ და სიკვდილით დაისაჯა (1599-1626).) თავი რომ წააცალა. თუმცა შესაძლებელია, რომელიმე

ჯალათს დაავალა, ამ კლიენტს განსაკუთრებული ყურადღებით მოჰყრობოდა. არა, — დასძინა გრაფმა ზიზლით, — როდესაც ლაპარაკია სიკვდილით დასჯაზე, ნურაფერს მეტყვიით ევროპელებზე. მათ ამ საქმის არაფერი ესმით, ისინი ნამდვილად ბავშვები არიან, ან უფრო მეტი, მოხუცებულები ყველაფერში, რაც შეეხება სისასტიკეს...

— ბატონო გრაფო, შეიძლება ადამიანმა იფიქროს, რომ თქვენ დედამიწის ზურგზე სხვადასხვა ხალხში სიკვდილით დასჯის შედარებით შესწავლას ახდენდით.

— ყოველ შემთხვევაში, არ არის სიკვდილით დასჯის ისეთი სახეობა, რომელიც მე არ მენახოს, — უთხრა ცივად გრაფმა.

— ნუთუ თქვენ სიმოვნებას პოულობთ ამ საშინელ სანახაობაში?

— ჩემი პირველი გრძნობა იყო ზიზლი, მას მოჰყვა გულგრილობა, და ბოლოს ცნობისმოყვარეობაც კი დამებადა.

— ცნობისმოყვარეობა! რა საშინელი სიტყვაა, გესმით თქვენ ეს?

— რატომ, ცხოვრებაში მთავარი საზრუნავი სიკვდილია. ამიტომ განა საინტერესო არ არის შეისწავლო, როგორ შორდება სული სხეულს, და ადამიანები როგორ იტანენ მათი ხასიათისა, ტემპერამენტისა და თვით ადგილობრივი ზნე-ჩვეულებების მიხედვით, ამ უკანასკნელ გადასასვლელს არსებობიდან არარსებობისაკენ? მე გავხედავ, ერთ რამეში დაგარწმუნოთ: რამდენადაც მეტ სულთმობრძავს ხედავს ადამიანი, მით უფრო ადვილია მისთვის სიკვდილი; ამიტომ, დარწმუნებული ვარ, სიკვდილი შეიძლება იყოს წამება, მაგრამ არა მონანიება.

— თქვენ კარგად ვერ გაგიგეთ, — უთხრა ფრანცმა, — უფრო ნათლად გამოთქვით თქვენი აზრები, ვერ წარმოიდგენთ, როგორ მაინტერესებს ის, რაზედაც ლაპარაკობთ.

— მისმინეთ, — უთხრა გრაფმა და სახეზე ნაღველი შემოაწვა, როგორც სხვებს სისხლი მოადგებათ ხოლმე, — თუ ვინმე თქვენს მამას, დედას, შეყვარებულს, — ერთი სიტყვით, ვინმე ახლობელ ადამიანს, რომლის გულიდან ამოგლეჯა იქ ტოვებს მარადიულ სიცარიელესა და მარადსისხლდმდინარე ჭრილობას, — აიძულებს მოკვდეს გაუგონარ წამებაში, უსასრულო ტანჯვაში, ნუთუ თქვენ ჩათვლით, რომ საზოგადოებამ საკმარისად დაგაკმაყოფილათ, რაკი გილიოტინის დანამ მკვლელს კეფის ძვლებს და ტრაპეციულ კუნთებს შორის გაუარა და მას, ვისი მიზეზით თქვენ მრავალი წლის განმავლობაში სულიერი ტანჯვა განიცადეთ, რამდენიმე წამის განმავლობაში ფიზიკური ტკივილი განაცდევინა.

— დიახ, ეს მე ვიცი; ადამიანთა მართლმსაჯულება ცუდი მანუგემებელია. მას შეუძლია სისხლის სანაცვლოდ სისხლი დაღვაროს.. ეს არის და ეს. მაგრამ მას იმაზე მეტი არ უნდა მოვთხოვოთ, რის მოცემაც შეუძლია.

— მე კიდევ ვლაპარაკობ ისეთ შემთხვევებზე, როდესაც საზოგადოება აღშფოთებულია თავისი ერთ-ერთი წევრის სიკვდილით და სიკვდილს სიკვდილით უპასუხებს; მაგრამ განა არ არსებობს მილიონობით ტანჯვა, რომელიც ადამიანს გულსა ჰგლეჯს და რომელსაც საზოგადოება გვერდს უვლის და შურს არ იძიებს თუნდაც იმ არადადამაკმაყოფილებელი საშუალებითაც კი, რომელზედაც ეს-ეს არის ვლაპარაკობდით. განა არ არის დანაშაულები, რომლებიც უფრო მეტი წამების ღირსია, ვიდრე თურქეთში მიღებული სარზე ჩამოცმა, ირანელების ხუნდი ან იროკუზებში მიღებული ძარღვების ამორთმევა? ამისდა მიუხედავად, გულგრილი საზოგადოება მათ დაუსჯელად ტოვებს... მიპასუხეთ, განა არ არის ისეთი დანაშაულები?

დიახ, — უპასუხა ფრანცმა, — და სწორედ ამიტომ ურიგდებიან დუელის არსებობას, რომ ისინი დაისაჯონ.

— რაო, დუელი! — შეჰყვირა გრაფმა, — დუელი სასიამოვნო საშუალებაა მიზნის მისაღწევად, როცა ეს მიზანი შურისძიებაა. ადამიანმა თქვენ წაგართვათ შეყვარებული,

შეაცდინა თქვენი ცოლი, ნამუსი ახადა თქვენს ქალიშვილს; მთელი თქვენი ცხოვრება, — რომელსაც უფლება ჰქონდა, ღმერთისაგან მიეღო ბედნიერების ნაწილი, შეპირებული მის მიერ შექმნილი ყოველი ადამიანისათვის, ამ ადამიანმა გადააქცია ტანჯვად, უბედურებად და შერცხვენად. და განა თქვენი შურისძიების გრძნობა დაკმაყოფილებული იქნება, თუ ამ კაცს, რომელმაც თქვენი გონება შეარყია, ხოლო გული სასოწარკვეთილებით აგივსოთ, მკერდში დაშნას ატაკებთ ან შუბლს ტყვიით გაუხვრეტთ? კმარა, მეგობრებო! აღარაფერს ვამბობ იმაზე, რომ ის ხშირად გამარჯვებული გამოდის ბრძოლიდან, გამართლებული საზოგადოების თვალში და თითქოს ღვთისგანაც მიტევებული, არა, არა, — განაგრძო გრაფმა, — თუ მე მიწერია ოდესმე შური ვიძიო, ასე როდი ვიმოქმედებ.

— თქვენ უარყოფთ დუელს? მაშ გამოწვევას არ მიიღებდით? — ჰკითხა გრაფის თეორიით გაკვირვებულმა ალბერმა.

— არა, რატომ! — უპასუხა გრაფმა, — გამიგეთ, მე დუელში გავალ სულ უბრალო რამისთვის, თუ შეურაცხყოფა მომაცენეს, თუ დამაბრალებს, თითქოს ტყუილი მეტყვას, თუ სილა გამაწნეს, და ამას მით უფრო უდარდელად გავაკეთებ, რომ ფიზიკურ ვარჯიშსა და სამიშროებასთან ბრძოლაში მრავალი წლის მანძილზე ისე დავოსტატდი, რომ უეჭველად მოვკლავდი ჩემს მოწინააღმდეგეს. რასაკვირველია, ყველაფერ ამისათვის ვიბრძოლებდი; რაც შეეხება ხანგრძლივ, დაუსრულებელ, მარადიულ ტანჯვას, მე მას წამებითვე ვუპასუხებდი: «თვალი თვალისა წილ, კბილი კბილისა წილ», როგორც ამბობენ აღმოსავლეთის ადამიანები, ყველაფერში ჩვენი მასწავლებლები, ეს რჩეულები, რომელთაც შეძლეს ცხოვრება სიზმრად გადაექციათ, ხოლო სამოთხე — სინამდვილედ.

— მაგრამ რაკი თქვენ საკუთარ საქმეში ერთსა და იმავე დროს მოსამართლეც ხდებით და ჯალათიც, — შეეპასუხა ფრანცი, — ძალიან ძნელია, კანონის საზღვარზე თავი შეიკავოთ და თვითონ არ მოჰყვეთ მისი ძალის ქვეშ. სიძულვილი ბრძაა, მრისხანება — უგუნური და ვინც შურისძიების გრძნობას ეწაფება, რისკსა სწევს, რომ საწამლავს შესვამს.

— დიახ, თუ ის ღარიბი და მოუხერხებელია: მაგრამ თუ მილიონერია და მოხერხებული, ყველაზე უარეს შემთხვევაში მას ელის ის სასჯელი, რომელზედაც ახლა ვლაპარაკობდით, და რომლითაც კაცთმოყვარე საფრანგეთის რევოლუციამ შეცვალა შაყის კვრა და დაბორბლვა. მერედა რა არის მისთვის ტანჯვა, როდესაც შური უკვე იძია? მართალი გითხრათ, მე თითქმის მწყინს, რომ ის საწყალი პეპინო «decapitato» არ იქნება, როგორც ისინი ამბობენ; თქვენ ნახავთ, რამდენ ხანს გრძელდება ის და ღირს თუ არა ამაზე ლაპარაკი. მაგრამ... ბატონებო, რა უცნაურ ამბებზე ვსაუბრობთ კარნავალის პირველ დღეს, რას მოჰყვა ეს საუბარი? ჰო, მართლა, მახსოვს; თქვენ სურვილი გამოთქვით, ადგილი გქონდეთ ჩემს ფანჯარაში; ძალიან კარგი, ასე იყოს. თქვენ მას მიიღებთ. მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, მაგიდას შემოვუსხდეთ, მე მგონია, საუბრე უკვე მზადაა.

მართლაც, მსახურმა სასტუმრო ოთახის ოთხი კარიდან ერთ-ერთი გააღო და საკრამენტალური სიტყვები წარმოთქვა:

— Al suo commodo.¹ (1 სუფრა გაშლილია)

ყმაწვილი კაცები წამოდგნენ და სასადილო ოთახში გავიდნენ. ჩინებულად და შნოიანად გაშლილი საუზმის დროს, ფრანცი ცდილობდა, დაეჭირა ალბერის მზერა და მის სახეზე წაეკითხა ის შთაბეჭდილება, რომელიც მასზე, როგორც ეჭვი არ ეპარებოდა, მასპინძლის სიტყვას უნდა მოეხდინა. მაგრამ იქნება იმიტომ, რომ ალბერმა, მისთვის ჩვეული უდარდელობის გამო, სათანადო ყურადღება ვერ მიაქცია მას, ან იქნებ, იმიტომ, რომ დუელის საკითხში დათმობამ შეარია იგი გრაფთან, ან იქნება იმიტომაც, რომ ადრე მომხდარი ამბები მხოლოდ ფრანცისთვის იყო ცნობილი და მხოლოდ მისთვის

აორკეცებდნენ გრაფის მიერ გამოთქმულ აზრებს. მან ვერ შეამჩნია, რომ მისი მეგობარი რაიმეს ჩაეფიქრებინა; პირიქით, პატივს სცემდა სუფრას, როგორც ადამიანი, რომელიც ხუთი თვის განმავლობაში იძულებული იყო დაკმაყოფილებულიყო იტალიური სამზარეულოთი; როგორც ცნობილია, ამ სამზარეულოს მთელს მსოფლიოში ყველაზე ცუდი სახელი აქვს, რაც შეეხება გრაფს, მან ოდნავ დააკარა პირი საჭმელს; ასე იტყოდით, თავის სტუმრებთან ერთად სუფრას მხოლოდ ზრდილობის გულისათვის მიუჯდა და მათ წასვლას ელის, რომ შემდეგ თავისთვის რაღაც უცნაური ან განსაკუთრებული კერძი მოატანინოს.

ამან ფრანცს უნებურად გაახსენა შიში, რომელიც გრაფმა ჩაუნერგა გრაფინია გ...ს და ამ ქალის რწმენა, რომ გრაფი, ესე იგი მის მოპირდაპირე ლოჟაში მჯდომი მამაკაცი — ვამპირიაო.

საუზმის დამთავრების შემდეგ ფრანცმა ჯიბიდან საათი ამოიღო.

— ეგ რა ამბავია? — ჰკითხა გრაფმა.

— მოგვიტევეთ, ბატონო გრაფო, — უპასუხა ფრანცმა, — მაგრამ ჩვენ კიდევ ათასი საქმე გვაქვს მოსაგვარებელი.

— რა საქმეებია ასეთი?

— ჩვენ ჯერ კოსტიუმები არა გვაქვს, კოსტიუმები კი დღეს აუცილებელია.

— ამაზე ნუ სწუხართ, მე მგონი პიაცა-დელ-პოპოლოზე ჩვენ განსაკუთრებული ოთახი გვექნება; ბრძანებას გავცემ, დაკვეთილი კოსტიუმები იქ მოგვიტანონ და იქვე გადავიცვამთ.

— სიკვდილით დასჯის შემდეგ? — შეჰყვირა ფრანცმა.

— შემდეგ, მანამ, თუ სასჯელის დროს, როგორც თქვენ მოისურვებთ.

— ეშაფოტის პირდაპირ?

— ეშაფოტი ზეიმის ნაწილია.

— იცით, ბატონო გრაფო, მე გადავიფიქრე, — უთხრა ფრანცმა, — თქვენი თავაზიანობის ძალიან. მადლობელი ვარ, მაგრამ დაკვამყოფილდები ადგილით ეტლში და პალაცო როსპოლოს ფანჯრით და გთხოვთ ჩემი ადგილი პიაცა-დელ-პოპოლოზე თქვენს განკარგულებაში იქონიოთ.

— უნდა გაგაფრთხილოთ, რომ მეტად საინტერესო სანახობას მოაკლდებით, — უთხრა გრაფმა.

— თქვენ მომიყვებით, რა მოხდება იქ, — უთხრა ფრანცმა, — დარწმუნებული ვარ, თქვენი ნაამბობი იმაზე ნაკლებ შთაბეჭდილებას როდი მოახდენს, ვიდრე თვითონ სანახაობა. თუმცა, რამდენჯერ მინდოდა მენახა სიკვდილით დასჯა, მაგრამ ვერასოდეს ვერ გადავწყვიტე; თქვენ, ალბერ? — მიუბრუნდა იგი თავის მეგობარს.

— მე მინახავს კასტენის დასჯა, — უპასუხა ვიკონტმა, — მაგრამ, მე მგონია, ცოტა შექეფიფიანებული ვიყავი. ეს იყო კოლეჯის დამთავრების დღეს და ჩვენ ღამე რომელიღაც დუქანში გავატარეთ.

— თუ თქვენ ცუდი არაფერი ჩაგიდენიათ პარიზში, ეს იმის საბაზს როდი გაძლევთ, რომ უცხოეთში არ ჩაიდინოთ. ადამიანი იმისათვის მოგზაურობს, რომ ცოდნა შეიძინოს, ადგილს იმისათვის იცვლის, რომ რაიმე ნახოს. წარმოიდგინეთ, რა მდგომარეობაში ჩავარდებით, როცა გკითხავენ, როგორ სჯიან სიკვდილით რომშიო, და თქვენ უპასუხებთ: არ ვიცი. გარდა ამისა, ამბობენ, მსჯავრდადებული საზიზღარი არამზადაა, ერთი გარეწარი ვინმეა, მან ბუხრის ზედადგრით მოკლა პატივცემული კანონიკი, რომელსაც შვილივით გაუზრდია. ეშმაკმა დალახვროს, როცა სასულიერო პირსა ჰკლავ, უფრო საპატიო იარაღი უნდა ამოირჩიო, ვიდრე ზედადგარია. მით უმეტეს, თუ ეს სასულიერო პირი შეიძლება მამაშენი იყოს. თქვენ რომ ესპანეთში მოგზაურობდით, განა

ხარების ბრძოლის სანახავად არ წახვიდოდით? მაშ, წარმოიდგინეთ, რომ ჩვენ ხარების ბრძოლის საყურებლად მივდივართ; გაიხსენეთ ძველი რომაელების ცირკი, სადაც კლავდნენ სამას ლომსა და ასამდე ადამიანს. გაიხსენეთ ოთხმოცი ათასი მაყურებელი, რომელიც ტაშსა სცემს, გაიხსენეთ პატივცემული მატრონები, რომლებსაც თან მოჰყავდათ თავიანთი გასათხოვარი ქალიშვილები, გაიხსენეთ მშვენიერი თეთრხელებიანი ვესტალი ქალები, რომლებიც მშვენიერი თითებით ნიშანს იძლეოდნენ: «აბა, ნუ ზარმაცობთ, ჩქარა მოუღეთ ბოლო იმ კაცს, რომელიც თითქმის უკვე მკვდარია».

— თქვენ წახვალთ, ალბერ? ჰკითხა — ფრანცმა.

— წავალ, ჩემო ძვირფასო. მეც თქვენსავით ვყოყმანობდი, მაგრამ გრაფის მჭევრმეტყველებამ დამაჯერა.

— რაკი თქვენ გინდათ, მაშ, წავიდეთ, — თქვა ფრანცმა, — მაგრამ პიაცა-დელ-პოპოლოს მიმართულებით მინდოდა კორსოზე გამევიღო; შესაძლებელია თუ არა ეს, ბატონო გრაფო?

— ფეხით კი, მაგრამ ეტლით არა.

— კარგი, მე ფეხით წავალ.

— აუცილებლად გინდათ, კორსოზე მოხვდეთ?

— დიახ, იქ რაღაც უნდა ვნახო.

— კარგი, გავიაროთ ფეხით კორსოს ქუჩა, ეტლი ვია-დელ-ბაბუინოთი წავა და პიაცა-დელ-პოპოლოზე დაგვიცდის. მე თვითონაც არაფერი მაქვს საწინააღმდეგო, რომ კორსოს ქუჩა გავიაროთ, მინდა ვნახო, შესრულებულია თუ არა ზოგიერთი ჩემი განკარგულება.

— თქვენო აღმატებულება, — მოახსენა მსახურმა, — მომნანიებლის ტანისამოსში გამოწყობილი კაცი თქვენთან საუბრის ნებას თხოულობს.

— ჰო, ვიცი, ვინც არის, — ბატონებო, ხომ არ ინებებთ სასტუმრო ოთახში გაბრძანებას... თქვენ იქ მაგიდაზე დაგხვდებით არაჩვეულებრივი ჰავანური სიგარები, ერთ წუთში მეც თქვენთან გავჩნდები.

ყმაწვილი კაცები წამოდგნენ და ერთ-ერთი კარით გავიდნენ, გრაფი კი, ბოდიშის მოხდის შემდეგ, მეორე კარით გავიდა. ალბერი, რომელიც კარგი სიგარების მოყვარული იყო და ფიქრობდა — დიდ მსხერპლს ვწირავ, რაკი კაფე დე პარის სიგარებს არ ვეწევიო, მაგიდას მიუახლოდა და ნამდვილი «პუროსის» დანახვაზე სიხარულისაგან შეჰყვირა.

— აბა, რას ფიქრობთ გრაფ მონტე-კრისტოზე? — ჰკითხა მას ფრანცმა.

— რას ვფიქრობ? — შეკითხვითვე უპასუხა აშკარად განცვიფრებულმა ალბერმა, — მე ვფიქრობ, რომ იგი მომხიბვლელი ადამიანია, გულთბილი მასპინძელი, რომელსაც ბევრი უნახავს, ბევრი უფიქრია და ბრუტოსივით სტოიკოსთა სკოლას ეკუთვნის. და ყოველივე ამას გარდა, — დასძინა მან და სიამოვნებით გამოუშვა პირიდან ბოლი, რომელიც სპირალურად წავიდა ჭერისაკენ, — იგი მშვენიერი სიგარების მფლობელია.

ასეთი იყო ალბერის შეხედულება გრაფზე, და რადგან ფრანცმა იცოდა, ალბერი ყოველთვის თავს იქებდა — ადამიანებზე და საგნებზე შეხედულებას მხოლოდ კარგა ხნის დაფიქრების შემდეგ გამოვთქვამო, მას აღარ შეკამათებია.

— მიაქციეთ თუ არა ყურადღება ერთ მეტად საინტერესო გარემოებას? — ჰკითხა ფრანცმა.

— მაინც რას?

— როგორი ყურადღებით გაკვირდებოდით.

— მე?

— დიახ, თქვენ.

ალბერი ჩაფიქრდა.

— ეჰ, ამაში არაფერია საკვირველი, — ამოიოხრა მან, — ერთი წელია, რაც პარიზიდან წამოვედი; ალბათ საიქიოდან გამოსულს ვგავარ ჩემი ტანისამოსით და გრაფმა პროვინციელად მიმიღო. შეაცვლევინეთ ეგ აზრი, ჩემო ძვირფასო, და პირველივე შემთხვევაში აუხსენით, რომ ეს ასე არ არის.

ფრანცმა გაიღიმა. ერთი წუთის შემდეგ გრაფი დაბრუნდა:

— აი, მეც აქ ვარ, ბატონებო, და მთლიანად თქვენს განკარგულებაში მიგულეთ. ბრძანება უკვე გაცემულია: ეტლი თავისი გზით პიაცა-დელ-პოპოლოზე წავა, ჩვენც იქ წავიდეთ, კორსოს ქუჩით. აიღეთ რამდენიმე სიგარა, ბატონო მორსერ.

— დიდი სიამოვნებით, — უთხრა ალბერმა, — იტალიური სიგარები ფრანგულზე უარესია. როცა პარიზში ჩამოხვალთ, სამაგიეროს გადაგიხდით.

— უარს არ ვამბობ, იმედი მაქვს, ოდესმე პარიზში ვიქნები და რაკი თქვენი ნებართვა მაქვს, ერთ მშვენიერ დღეს კარზე მოგიკაკუნებთ. წავიდეთ, ბატონებო, წავიდეთ, გვაგვიანდება, უკვე პირველის ნახევარია.

სამივენი ძირს ჩავიდნენ, მეეტლემ მიიღო თავისი ბატონის უკანასკნელი განკარგულება და ვია-დელ-ბაბუინოთი გაემართა. ქვეითად მიმავლები კი წავიდნენ პიაცა-დი-სპანიას და ვია-ფრატონას მიმართულებით, რომელმაც ისინი პალაცო ფიანოსა და პალაცო როსპოლის შუა გაიყვანა.

ფრანცი დაჟინებით უყურებდა ამ სასახლის ფანჯრებს; მას არ დავიწყებია ნიშანი, რომელიც წამოსასხამში გახვეულ კაცსა და ტრანსტიბრელის შორის დათქმულ იქნა კოლიზიში.

— რომელია თქვენი ფანჯრები? — იკითხა მან რაც შეიძლება ბუნებრივი ხმით.

— სამი უკანასკნელი, — უთხრა გრაფმა დაუდევრად, რადგან არავითარი თვალთმაქცობა არ შეუმჩნევია ამ შეკითხვაში.

გვერდის ფანჯარაზე გაყოლებული იყო ყვითელი ქამხა, ხოლო შუაზე — თეთრი წითელი ჯვრით.

წამოსასხამში გახვეულმა კაცმა თავისი სიტყვა შეასრულა და ეჭვი აღარ იყო, რომ წამოსასხამში გახვეული კაცი სწორედ გრაფი იყო.

სამივე ფანჯარა ჯერ კიდევ ცარიელი იყო.

ყველგან კარნავალისათვის ემზადებოდნენ, ალაგებდნენ სკამებს, აწყობდნენ ფიცარნაგებს, ამკობდნენ ფანჯრებს. სანამ ზარი არ დაჰკრავდა, ნიღბები ვერ ბედავდნენ გამოჩენას, ხოლო ეტლები — სეირნობას. მაგრამ იგრძნობოდა, რომ ნიღბები ფანჯრებს უკან იყვნენ დამალული, ხოლო ეტლები — კარებს უკან.

ფრანცი, ალბერი და გრაფი კორსოს მიჰყვებოდნენ. რაც უფრო უახლოვდებოდნენ პიაცა-დელ-პოპოლოს, ბრბო უფრო და უფრო მრავალრიცხოვანი ხდებოდა. ბრბოს ზემოთ აღმართული იყო ობელისკი ჯვრით, რაც, იმას ნიშნავდა, რომ ეს მოედნის შუა ადგილი იყო, ხოლო სამი ქუჩის — ბაბუინოს, კორსოსა და რიპეტის გზაჯვარედინზე აღმართული იყო ემაფოტის ორი ბოძი, რომელთა შორის ელვარებდა გილიოტინის ნახევრად მრგვალი ნაჯახი.

ქუჩის კუთხეში მათ დაინახეს გრაფის სახლის მმართველი, რომელიც თავის ბატონს უცდიდა. ფანჯარა, რომელიც გრაფს ისე ძვირად ჰქონდა დაქირავებული, რომ არ უნდოდა ყმაწვილ კაცებს ეს გაეგოთ, იყო დიდი სასახლის მესამე სართულზე ვია დელ-ბაბუინოსა და მონტე-პინოს ქუჩებს შორის. ეს იყო რაღაც ტუალეტის კაბინეტის მსგავსი ოთახი, რომელიც საწოლ ოთახში გადიოდა. თუ საწოლი ოთახის კარი დაიკეტებოდა, ტუალეტის კაბინეტის მფლობელი, თითქოს შინ იყო, მაგიდაზე ეწყო ჯამბაზის თეთრი და ცისფერი ატლასისაგან შეკერილი მოხდენილი კოსტიუმები.

— რაკი თქვენ მე მომანდეთ კოსტიუმების არჩევა, ასეთები ავარჩიე. ჯერ ერთი, ამ წელიწადს ყველაზე მეტად ეს კოსტიუმებია მოდაში და მეორეც, ძალიან ხელსაყრელია კონფეტისათვის, ვინაიდან ფქვილი არ ემჩნევა.

ფრანცს თითქმის არც კი გაუგონია გრაფის სიტყვები; შეიძლება საკმარისად ვერც კი შეაფასა მისი თავაზიანობა, მთელი მისი ყურადღება მიპყრობილი იყო იმ სანახაობისადმი, რომელსაც წარმოადგენდა პიაცა-დელ-პოპოლო და იმ საშინელი ინსტრუმენტისაკენ, რომელიც ამჟამად მის მთავარ სამკაულს შეადგენდა.

ფრანცი პირველად ხედავდა გილიოტინას. ჩვენ ვამბობთ — გილიოტინას, რადგან რომაული «მანდადაია» ძალიან წააგავს საფრანგეთის სასიკვდილო იარაღს; მას აქვს ისეთივე ნახევარმთვარესავით მომრგვალებული ნაჯახი, რომელიც ჭრის ამოზენიქილი პირით, განსხვავება ისაა, რომ ის უფრო ნაკლები სიმაღლიდან ვარდება. მაგრამ ფიცარზე, რომელზედაც მსჯავრდადებულს აწვენენ, ორი კაცი იჯდა და, როგორც ფრანცმა გაარჩია, დასჯის მოლოდინში პურსა და ძებვს შეექცეოდნენ. ერთმა მათგანმა ფიცარი ასწია, იქიდან ღვინით სავსე ბოთლი ამოიღო, მოსვა და ამხანაგს მიაწოდა. ესენი იყვნენ ჯალათის თანაშემწეები. მათ შეხედვაზე ფრანცმა იგრძნო, რომ თმის ძირებში ოფლმა დაასხა.

მსჯავრდადებულები წინადლით ახალი ციხიდან სანტა-მარია-დელ-პოპოლოს პატარა ეკლესიაში გადაიყვანეს; მათ იქ მთელი ღამე მრავალი სანთლით განათებულ სამლოცველოში გაატარეს; თითოეულ მათგანს ორ-ორი მღვდელი ჰყავდა მიჩენილი, ისინი მათ სიკვდილისათვის ამზადებდნენ; ხოლო ეკლესიის წინ დარაჯები დადიოდნენ.

კარაბინერების ორი რიგი გამწვრივდა ეკლესიის კარიდან ეშაფოტამდე, რომლის გარშემო წრე შეიკრა; თავისუფალი დატოვეს მხოლოდ ათი ფუტი სიგანის გასასვლელი, ხოლო გილიოტინის ირგვლივ — ასიოდე ნაბიჯის ფართობი, მთელი დანარჩენი მოედანი ბრბოს ეჭირა, ბევრ ქალს ბავშვები მხრებზე შეესვა. ეს პატარა მაყურებლები საუკეთესოდ იყვნენ მოთავსებულები ეშაფოტის დასანახავად.

მონტე-პინჩო წააგავდა ვრცელ ამფითეატრს, რომლის ყველა საფეხურზე მაყურებლები იხდნენ. ორივე ეკლესიის აივნებზე ვია-დელ-ბაბუინოს და ვია-დი-რიპეტას კუთხეები სავსე იყო პრივილეგიური საზოგადოებით. კარიბჭეების საფეხურები ზღვის ტალღებს მოგაგონებდათ. კედლის ყოველი ნიში, რომელიც საკმაოდ ფართო იყო, რათა ზედ ადამიანი მოთავსებულიყო, — ცოცხალ ქანდაკებებს კვარცხლბეკის მაგივრობას უწევდა.

გრაფის სიტყვები გამართლდა: ცხოვრებაში სიკვდილზე უფრო საინტერესო სანახავი არაფერი ყოფილა. მაგრამ სიჩუმის მაგიერ, რომელიც შესაფერისი იყო ამ საზეიმო სანახაობისათვის, ბრბოდან მოისმოდა ხმამაღალი ხმაური, სიცილი, სტვენა და მხიარული შეძახილები; როგორც ჩანდა, გრაფი ამაშიც მართალი გამოდგა: სიკვდილით დასჯა ხალხისათვის მხოლოდ კარნავალის დასაწყისი იყო.

უცებ, თითქოს ჯადოსნური ძალის ზეგავლენით, ხმაური შეწყდა და ეკლესიის კარი გაიღო.

ჯერ გამოჩნდნენ მომნანიებელთა ძმობის ბერები, მათ ეცვათ ნაცრისფერი ტომრები, რომლებიც მხოლოდ თვალებთან იყო გამოჭრილი, ხელში ეჭირათ კელაპტრები, წინ მოუძლოდათ მეთაური.

მომნანიებელთა უკან მოდიოდა ძალიან მაღალი მამაკაცი, რომელიც თითქმის ტიტველი იყო, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ტილოს მოკლე შარვალს. მარცხენა მხარეს ჩამოკიდებული ჰქონდა დიდი ქარქაშიანი დანა, ხოლო მარჯვენა მხარეს — რკინის მძიმე კეტი. ეს იყო ჯალათი. ფეხებზე ეცვა კანაფით კოჭებზე მიმაგრებული სანდლები.

ჯალათის უკან დასჯის რიგის მიხედვით პეპინო და ანდრეა მოდიოდნენ.

თითოეულ მათგანს ორ-ორი მღვდელი მოსდევდა, არც ერთსა და არც მეორეს თვალები ახვეული არ ჰქონდა. პეპინო საკმაოდ მტკიცე ნაბიჯით მოდიოდა, როგორც ჩანდა, მას უკვე აცნობეს, რას უმზადებდნენ.

ანდრეას მღვდლები ხელს აშველებდნენ.

მსჯავრდადებულები დროდადრო ჰკოცნიდნენ ჯვარცმას.

მარტო მათი დანახვა იყო საკმარისი, რომ ფრანცს მუხლები მოკვეთოდა. მან ალბერს შეხედა, იგი თავის პერანგით თეთრი იყო; ალბერმა ნახევრამდე მოწეული სიგარა მექანიკურად გადაისროლა.

მხოლოდ გრაფი ჩანდა უგრძნობი. მიწისფერ ლოყებს სიწითლეც კი შეჰპარვოდა, ნესტოები ებერებოდა, როგორც მტაცებელ ცხოველს, რომელმაც სისხლის სუნი იგრძნო, ხოლო ნახევრად გაპოზილი ტუჩებიდან ტურასავით თეთრი, პატარა და წაწვეტებული კბილები უჩანდა.

მაგრამ ყოველივე ამის მიუხედავად, მას სახეზე ნაზი ღიმილი დასთამაშებდა, რაც ფრანცს არასოდეს შეუმჩნევია, ის განსაკუთრებით მისმა ალერსიანმა, ხავერდოვანმა თვალებმა გააოცა.

მსჯავრდადებულები ემაფოტს უახლოვდებოდნენ და უკვე შეიძლებოდა მათი სახეების გარჩევა, პეპინო ოცდაოთხი თუ ოცდაექვსი წლის ლამაზი, მზისაგან გაშავებული სახის ყმაწვილი იყო. მას თავისუფალი და ველური გამოხედვა ჰქონდა, თავი მაღლა ეჭირა, თითქოს უყურებდა, რომელი მხრიდან მიიღებდა ხსნას.

ანდრეა სქელი და დაბალი კაცი იყო, მისი უხამსი და მკაცრი სახის მიხედვით ძნელი იყო ასაკის გარჩევა. მისთვის შეიძლებოდა დაახლოებით ოცდაათი წელი მიგეცათ. პატიმრობაში წვერები მოეშვა, თავი ერთ მხარეზე ჰქონდა გადახრილი, ფეხებს მიათრევდა, თითქოს მთელი მისი არსება მორჩილებით და მექანიკურად მოძრაობდა მისი ნების გარეშე.

— თქვენ, მგონია, ამბობდით, რომ მარტო ერთს სჯიანო, — უთხრა გრაფს ფრანცმა.

— არც მომიტყუებიხართ. — უთხრა ცივად გრაფმა.

— მსჯავრდადებული კი ორია.

— დიახ, ამ ორიდან ერთი ახლოა სიკვდილთან, მეორე კი დიდხანს იცოცხლებს.

— თუ ის უნდა შეიწყალონ, ახლა სწორედ დროა.

— ასეც არის; შეხედეთ, — თქვა გრაფმა.

მართლაც, როდესაც პეპინო ემაფოტს მიუახლოვდა, მომნანიებელმა, რომელსაც, როგორც ჩანდა, ოდნავ დაუგვიანდა, ჯარისკაცთა ალყა გაარღვია, ისე რომ იგი არ შეუჩერებიათ, ძმობის მეთაურს მიაუხლოვდა და ოთხად დაკეცილი ქაღალდი გადასცა. პეპინოს ანთებულ თვალებს ამ სცენის არც ერთი დეტალი არ გამოჰპარვია: ძმობის მეთაურმა ქაღალდი გაშალა, წაიკითხა და ხელი ასწია.

— კურთხეულ იყოს უფალი და ქება-დიდება მის უწმინდესობას პაპს! — წარმოთქვა მან ხმამაღლა და მკაფიოდ, — ერთი მსჯავრდადებული შეწყნარებულია.

— შეწყნარებული! — წამოიყვირა ბრბომ ერთხმად, — შეწყნარებული!

სიტყვა «შეწყნარებულის» გაგონებაზე ანდრეა თითქოს გამოფხიზლდა და თავი ასწია.

— ვინ არის შეწყნარებული? — დაიყვირა მან.

პეპინო ადგილზე გაშეშდა, მძიმედ ქშენდა და ხმას არ იღებდა.

— შეწყნარებულია პეპინო, როკვა პრიორად წოდებული, — თქვა ძმობის მეთაურმა და ქაღალდი გადასცა კარაბინერების უფროსს. ამ უკანასკნელმა წაიკითხა და უკან დაუბრუნა.

— პეპინო შეწყნარებულია! — წამოიყვირა ანდრეამ და აქამდე გარინდებული, ახლა გამოერკვა, — რატომ შეიწყნარეს იგი და არა მე? ჩვენ ორივენი უნდა მოვმკვდარიყავით, თქვენ აღმითქვით, რომ ის ჩემზე ადრე მოკვდებოდა; თქვენ უფლება არა გაქვთ, მარტო მე მომკლათ, მე არ მინდა მარტო მოვკვდე, არ მინდა!

ანდრეა ხელიდან გაუსხლტა მღვდლებს; ის იკლავებოდა, ღმუოდა, ღრიალებდა და ამოდ ცდილობდა, გაეგლიჯა თოკები, რომლითაც ხელები ჰქონდა შეკრული.

ჯალათმა თავის თანაშემწეებს ნიშანი მისცა, ისინი ემაფოტიდან წამოხტნენ და მსჯავრდადებულს ხელი სტაცეს.

— რა ხდება იქ? — ჰკითხა ფრანცმა გრაფს.

რაკი ყველა რომაულ დიალექტზე ლაპარაკობდა, ფრანცმა კარგად ვერ გაიგო, რაში იყო საქმე.

— რა ხდება იქ? — თქვა გრაფმა, — განა ვერ ხვდებით? აი, ის კაცი, ვინც ახლა უნდა მოკვდეს, მძვინვარებს იმის გამო, რომ მეორე მსჯავრდადებული მასთან ერთად არ კვდება. ნება რომ მისცენ, იგი იმ კაცს ფრჩხილებითა და კბილებით დაგლეჯდა, ოღონდ მისთვისაც წაერთმია სიცოცხლე, რომელსაც მას ართმევენ. ოჰ, ადამიანებო! ადამიანებო! ნიანგთა შთამომავლობავ, როგორც თქვა კარლ მოორმა, — წამოიძახა გრაფმა და ბრბოს მუშტები მოუღერა, — მე თქვენ გცნობთ, ყველა ეპოქაში თქვენ თქვენი თავის ღირსნი ხართ!

ანდრეა და ჯალათის თანაშემწეები მტვერში გორავდნენ; მსჯავრდადებული ყვირილს განაგრძობდა:

— ის უნდა მოკვდეს! მე მინდა, რომ ის მოკვდეს, თქვენ უფლება არა გაქვთ, მარტო მე მომკლათ!

— შეხედეთ, შეხედეთ, — თქვა გრაფმა და ყმაწვილ კაცებს მკლავებში ხელი წაავლო, — გეფიცებით, ღირს ამის დანახვა. აი, ადამიანი, რომელიც დაემორჩილა თავის ბედს, რომელიც მოდიოდა ემაფოტისაკენ, რათა მომკვდარიყო როგორც ლაჩარი, მაგრამ მოდიოდა წინააღმდეგობისა და საყვედურის გარეშე. იცით თქვენ, რა აძლევდა მას ძალას? რა ამშვიდებდა მას? იცით, რატომ ელოდა იგი მორჩილებით სიკვდილით დასჯას? იმიტომ, რომ მეორეც იზიარებდა მის ტანჯვას, იმიტომ რომ მეორეც უნდა მომკვდარიყო. იმიტომ რომ მეორე მასზე ადრე უნდა მომკვდარიყო, მიუყვანეთ ორი ცხვარი ყასაბს, მიიყვანეთ ორი ხარი სასაკლაოზე და ერთ მათგანს აგრძნობინეთ, რომ მისი ამხანაგი არ მოკვდება, ცხვარი და ხარი სიხარულისაგან აბლავლდებიან, ხოლო ადამიანი, რომელსაც ღმერთმა თავისი სახე მისცა, ადამიანი, რომელსაც ღმერთმა მოყვასთა სიყვარული ჩააგონა, როგორც პირველი, ერთადერთი, უმაღლესი კანონი, ადამიანი, რომელსაც ღმერთმა ენა მისცა იმისთვის, რომ თავისი აზრები გამოხატოს, — რას წამოიძახებს, როცა გაიგებს, რომ მისი ამხანაგი გადარჩენილია? — წყევლა-კრულვას. დიდება ადამიანს, ბუნების შედეგს, ქმნილებათა მეფეს.

და გრაფმა გაიცინა ისე საშინლად, როგორც შეუძლია გაეცინოს ადამიანს, რომელსაც ბევრი ტანჯვა გამოუვლია.

ბრძოლა გილიოტინასთან გრძელდებოდა. ეს სანახაობა საშინელი საყურებელი იყო: ჯალათის თანაშემწეები ანდრეას ემაფოტზე მიათრევდნენ. მან თავის წინააღმდეგ აამხედრა მთელი ბრბო და ოცი ათასი ხმა ყვიროდა: «სიკვდილი, სიკვდილი მაგას!»

ფრანცმა უკან დაიხია, მაგრამ გრაფმა ხელახლა მკლავში სტაცა ხელი და ფანჯარასთან გაჩერდა.

— რა მოგდით? — ჰკითხა მან, — გეცოდებათ? ვერაფერს იტყვი, სწორედ მართებული სიბრალულია. თქვენ რომ გითხრან, თქვენი ფანჯრის ქვეშ ცოფიანი ძაღლი დარბისო, თოფს ხელს სტაცებდით, ქუჩაში გამოვარდებოდით და შეუბრალებლად მოჰკლავდით იმ

ძალს, რომელიც, ალბათ, მხოლოდ იმაშია დამნაშავე, რომ მას სხვა ცოფიანმა ძაღლმა უკბინა, და ჩადის იმასვე, რაც სხვამ გაუკეთა; აი, აქ კი თქვენ გეცოდებათ ადამიანი, რომლისთვისაც არავის უკბენია, მაგრამ, ამის მიუხედავად, მოკლა თავისი კეთილისმყოფელი; და აი, ახლა, რაკი მას სხვისი მოკვლა აღარ შეუძლია, იმიტომ რომ ხელები შეკრული აქვს, გაშმაგებით მოითხოვს მასთან სატუსალოში მყოფი ამხანაგის მოკვლას. ერთი შეხედეთ, შეხედეთ!

გრაფის ეს წაქეზება თითქმის ზედმეტი იყო, ფრანცი თვალს ვერ აშორებდა ამ საშინელ სანახაობას. ჯალათის თანაშემწეებმა მსჯავრდადებული ეშაფოტზე აათრიეს და წინააღმდეგობის, კბენისა და ყვირილის მიუხედავად, აიძულეს დაჩოქილიყო. კეტიანი ჯალათი გვერდით დაუდგა. მან ნიშანი მისცა და თანაშემწეები მოშორდნენ, მსჯავრდადებულს წამოდგომა უნდოდა, მაგრამ ვერ მოასწრო, რკინის კეტი ყრუდ მოხვდა მარცხენა საფეთქელში. ანდრეა ხარივით პირქვე დაენარცხა, შემდეგ ზურგზე შემოტრიალდა, მაშინ ჯალათმა რკინის კეტი გადააგდო, ქარქაშიდან დანა ამოიძრო, ერთი დარტყმით ყელი გამოსჭრა, ფეხით მუცელზე შედგა და თელვა დაუწყო. ფეხის ყოველ დაჭერაზე გამოღადრული ყელიდან სისხლის ნაკადი სჩქეფდა.

ფრანცმა მეტს ვეღარ გაუძლო, ოთახში შებრუნდა და სავარძელში თითქმის გულწასული ჩავარდა.

ალბერმა თვალეები დახუჭა და ფანჯრის ფარდას ჩაებლაუჭა

გრაფი კი თავაწეული იდგა და ბოროტების ანგელოზივით ზეიმობდა.

XV

კარნავალი რომში

როდესაც ფრანცი გონს მოვიდა, დაინახა, რომ ფერმიხდილი ალბერი წყალს სვამდა, გრაფი კი უკვე ჯამბაზის კოსტიუმს იცვამდა. ფრანცმა უნებურად მოედნისაკენ გაიხედა; ეშაფოტი, ჯალათები, დასჯილი — ყველაფერი გამქრალიყო; დარჩენილიყო მხოლოდ ახმაურებული, მოუსვენარი, მხიარული ბრბო, მთელი ხმით გუგუნებდა მონტე-ჩიტორიოს ზარი, რომელიც ჩვეულებრივ მხოლოდ ან პაპის სიკვდილს, ან კარნავალის გახსნას იუწყება.

— რა ხდება? — ჰკითხა მან გრაფს.

— არაფერი, როგორც ხედავთ, არაფერი; კარნავალი დაიწყო, აბა, ჩქარა ჩავიცვათ!

— საოცარია, — თქვა ფრანცმა, — საშინელი სურათი სიზმარივით გაქრა.

— დიახ, ეს მართლაც სიზმარი იყო, კომმარო, რომელიც თქვენ მოგეჩვენათ.

— მე დიახ, მაგრამ მსჯავრდადებულს?

— მასაც ასევე: განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მან საუკუნოდ მიიძინა, თქვენ კი გაიღვიძეთ; ვის შეუძლია თქვას, რომელი თქვენგანია უფრო ბედნიერი!

— პეპინო? პეპინოს რა მოუვიდა?

— პეპინო გონიერი ყმაწვილია. მას სულ მცირე თავმოყვარეობაც კი არ გააჩნია; იმის მაგივრად, რომ ნაწყენი დარჩენილიყო, რატომ დამივიწყესო, პირიქით, ისარგებლა ამ შემთხვევით, ბრბოში გაერია და გაქრა, ისე რომ მადლობაც კი არ გადაუხდია პატივცემული მღვდლებისათვის, რომლებმაც იგი ეშაფოტამდე მიაცილეს. ადამიანი მართლაც რომ ეგოისტი და უმადური ცხოველია... აბა, ჩაიცვით, ჩემო კარგო, ხომ ხედავთ, ბატონი დე მორსერი მაგალითს გაძლევთ.

— რას იტყვი, ალბერ, — ჰკითხა მას ფრანცმა, — ხარ თუ არა სისულელეების ჩადენის გუნებაზე? ოღონდ იცოდე, სიმართლე მითხარი.

— არა, — უპასუხა ალბერმა, — მაგრამ სინამდვილეში მოხარული ვარ, რომ ყოველივე ეს ვნახე. მე ვეთანხმები გრაფს; თუკი ერთხელ ძალა გეყოფა, ასეთი რამ ნახო, მაშინ იგი ერთადერთი იქნება, რაც შეძლებს, შენში აღზნება გამოიწვიოს.

— თუ არაფერს ვიტყვით იმაზე, რომ მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში შეიძლება ადამიანის ხასიათის შესწავლა, — თქვა გრაფმა, — სიკვდილი ემაფოტის პირველ საფეხურზევე ადამიანს ხდის ნიღაბს, რომელსაც იგი მთელი სიცოცხლის მანძილზე ატარებდა, მაშინ გამოჩნდება ხოლმე მისი ნამდვილი სახე. უნდა გამოვტყდეთ, რომ ანდრეას სახე კარგი შესახედავი არ იყო... ის საზიზღარი, ის გაიძვერა... აბა, ჩაიცვით, ბატონებო, ჩაიცვით.

ფრანცის მხრივ სასაცილო იქნებოდა, მიამიტობა გამოეჩინა და თავისი თანამგზავრებისათვის არ მიეზამა. მან ჩაიცვა კოსტიუმი, აიფარა ნიღაბი, რომელიც მის სახეზე უფრო ფერმკრთალი როდი იყო. შემდეგ დაბლა ჩავიდნენ. კარებთან ელოდათ კანფეტებითა და თაიგულებით სავსე ეტლი.

ძნელია წარმოიდგინო იმაზე მეტი საწინააღმდეგო ცვლილება, რომელიც ახლა მომხდარიყო, პირქუში და მდუმარე სიკვდილის სურათის ადგილი პიაცა-დე-პოპოლოზე მხიარულ და ხმაურიან ორგიას დაეჭირა. ნიღბები ზღვასავით მოსდებოდნენ მოედანს, გამოსულიყვნენ ყოველი მხრიდან, ძვრებოდნენ ფანჯრებიდან. ყოველი ქუჩის კუთხეებიდან მოემართებოდნენ პიეროებით, არლეკინებით, ტრანსტიბრელებით, დომინოებით, მარკიზებით, რაინდებით და გლეხებით დატვირთული ეტლები, ისინი ყველანი ყვიროდნენ, ხელებს იქნევდნენ, ისროდნენ ფქვილით სავსე კვერცხებს, კანფეტებს, თაიგულებს, სახუმარო სიტყვებსა და სატყორცნ ჭურვებს ესროდნენ მეგობრებსა და უცხოებს, მაგრამ არავის ჰქონდა უფლება, გაბრაზებულიყო, ყველანი სიცილით უპასუხებდნენ.

ფრანცი და ალბერი წააგავდნენ ისეთ ადამიანებს, რომლებიც დიდი მწუხარების გასაქარვებლად დუქანში მიიყვანეს, თანდათან თვრებიან და გრძნობენ, რომ წარსული ნისლით იბურება. ისინი ჯერ კიდევ ახლახან ნანახის შთაბეჭდილების ქვეშ იყვნენ, მაგრამ თანდათან მათაც გადაედო მხიარულება. ასე ეგონათ, გონება გვალაატობსო. მათ უცნაური სურვილი დაებადათ: ამ ხმაურსა, აურზაურსა და გრიგალში გადავარდნილიყვნენ. მეზობელი ეტლიდან გადმოსროლილი კანფეტები მტვერივით შეეყარა მორსერსა და მის თანამგზავრებს, ალბერმა კისერში და ნიღბით დაუფარავ სახის ნაწილზე ისეთი ჩხვლეტა იგრძნო, თითქოს ასობით ქინძისთავი ესროლესო. ამ გარემოებამ აიძულა, თვითონაც მიედო მონაწილეობა ამ ბრძოლაში, რომელშიც უკვე ჩაბმულიყვნენ ყველა შემხვედრი ნიღბები. ისიც, როგორც ყველა სხვა, ეტლში წამოდგა, ტომარაში ხელი ჩაყო, ღონე მოიკრიბა, მთელი სიმარჯვე გამოიყენა და თავის მხრივ მეზობლებს კვერცხები და დრაჟე სტყორცნა.

დაიწყო გაცხოველებული ბრძოლა. ნახევარი საათის წინ ნანახი სცენის მოგონება ორივე ყმაწვილის გონებიდან უკვალოდ წარიშალა. ამ ჭრელმა, ცვალებადმა, თავბრუდამხვევმა სურათმა, რომელიც მათ თვალწინ გადაიშალა, მთლიანად შთანთქა მათი გონება. რაც შეეხება გრაფ მონტე-კრისტოს, როგორც უკვე ვთქვით, სიკვდილით დასჯის დროს ერთი წუთითაც არ დაუკარგავს სიმშვიდე.

მართლაც, წარმოიდგინეთ კორსოს დიდი და ლამაზი ქუჩა — ერთი ბოლოდან მეორე ბოლომდე გამწვრივებულ ხუთ, ექვსსართულიანი სახლებით, ხალიჩებით მორთული აივნებით და მაუდით მოფარდაგებული ფანჯრებით. აივნებზე და ფანჯრებზე სამასი ათასი მაყურებელი — რომაელები, იტალიელები, ყველა ქვეყნიდან მოსული უცხოელები. ნარევი მთელი არისტოკრატიისა — არისტოკრატთა სისხლის, ფულისა და ტალანტისა. ამ სურათით მოხიბლული მშვენიერი ქალები აივნებიდან იყურებოდნენ,

ფანჯრებიდან იხედებოდნენ და ეტლებს კანფეტებს აყრიდნენ, რაზედაც მათ თაიგულებით უპასუხებდნენ. ჰაერში წვიმასავით წამოსული დრაჟეებისა და ზევით ატყორცნილი თაიგულების კორიანტელი იდგა, ხოლო ქვაფენილები გაჭედული იყო მხიარული, გიჟმაჟი ბრბოთი, რომელიც მეტად უცნაურ კოსტიუმებში გამოწყობილიყო. გიგანტური მოსეირნე კომბოსტოები; ადამიანის ტანზე აბლავლებული კამეჩის თავები, უკანა თათებით მოსიარულე ძაღლები! უცებ, მთელ ამ არეულობაში აწეულ ნიღაბქვეშ, როგორც ეს წმინდა ანტონის ცდუნებაშია, კალოს¹ (წმინდა ანტონი — სახელგანთქმული თეზაიდელი ასკეტი, რომელმაც უდაბნოში მრავალ ცდუნებას გაუძლო; მისი ცხოვრების აღწერამ საზრდო მისცა ხალხურ ლეგენდებსა და ლიტერატურულ ნაწარმოებებს (251—356)).

— კალო — ფრანგი გრავიორი და მხატვარი, ფანტასტიკური სურათების ავტორი (1592—1635).) რომ მოელანდა — გამოკრთებოდა რომელიმე ასტარტას მომხიბვლელი სახე, რომელსაც უკან გამოუდგები, მაგრამ გზას გიღობავენ ეშმაკები, სწორედ ისეთები, ღამით რომ ესიზმრებათ ადამიანებს. აი, ყოველივე ამის შემდეგ ოდნავი წარმოდგენა მაინც შეგიძლიათ იქონიოთ, თუ რა არის კარნავალი რომში.

მეორეჯერ შემოვლის შემდეგ გრაფმა თანამგზავრებს ეტლი გააჩერებინა და სთხოვა: ნება მომეცით, დაგტოვოთ და ეტლი თქვენს განკარგულებაში გადმოგცეთო. ფრანცმა თავი ასწია და დაინახა პალაცო როსპოლის ფასადი. შუა ფანჯარაში, რომელზედაც გაყოლებული იყო თეთრი ქამხა წითელი ჯვრით, მოჩანდა ცისფერი დომინო, ამ დომინოს ქვეშ ფრანცმა მაშინვე წარმოიდგინა არჯენტინის თეატრში ნანახი ლამაზი ბერძენი ქალი.

— ბატონებო, — თქვა გრაფმა ეტლიდან გადმოხტომისას, — როდესაც მსახიობებად ყოფნა მოგწყინდებათ და ისურვებთ მაყურებლები გახდეთ, არ დაგავიწყდეთ, რომ ადგილები გელოდებათ ჩემ ფანჯრებთან, მანამდე კი თქვენს განკარგულებაშია ჩემი მეეტლე, ეტლი და მსახურები.

ჩვენ დაგვაავიწყდა გვეთქვა, რომ გრაფის მეეტლე შავი დათვის სამოსელში იყო გამოწყობილი, ზუსტად ისე, როგორც მსახიობი ოდრი «დათვსა და ფაშაში»¹ («დათვი და ფაშა» — სკრიბისა და სენტინის ერთაქტიანი ვოდევილი.) ხოლო სატერფულზე მდგომი ორი მსახური მწვანე მაიმუნებივით იყვნენ გამოწყობილები. მათ ნიღბებს ზამბარები ჰქონდა, რომელთა წყალობით ისინი გამვლელ-გამომვლელებს ემანჭებოდნენ.

ფრანცმა ასეთი თავაზიანი წინადადებისათვის მადლობა გადაუხადა გრაფს, ალბერი კი ამ დროს იმით იყო გართული, რომ თაიგულებს ესროდა ეტლს, რომელშიც კოპწია გლეხის ქალები ისხდნენ.

საუბედუროდ, ეტლების ნაკადი ისევ ამოდრავდა და იმ დროს, როცა ალბერი პიაცა-დელ-პოპოლოსაკენ მიჰქროდა, ეტლი, რომელმაც მისი ყურადღება მიიპყრო, ვენეციის სასახლისაკენ გაჭენდა.

— ოჰ, ჩემო ძვირფასო, უთხრა მან ფრანცს, — არ დაგინახავთ?

— რა?

— აგერ, რომელი გლეხის ქალებით სავსე ეტლი რომ მიჰქრის.

— არა.

— მე დარწმუნებული ვარ, რომ ისინი მომხიბლავი ქალები არიან.

— რა სამწუხაროა, რომ ნიღაბაფარებული ხართ, — უპასუხა ფრანცმა, — სწორედ შესაფერი მომენტი იყო, ამდენი სატერფიალო მარცხი გამარჯვებით აგენაზღაურებინათ.

— მე ძალიან დიდი იმედი მაქვს, რომ კარნავალი მართლაც მომიტანს გამარჯვებას, — უთხრა ალბერმა ნახევრად ხუმრობით და ნახევრად სერიოზულად.

ამ იმედის მიუხედავად, ალბერი ამ დღეს არც ერთ სამიჯნურო ფათერაკს არ გადაჰყრია, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ რამდენიმე შეხვედრას იმ ეტლთან, რომელშიც რომელიღაც გლეხის ქალები ისხდნენ. ერთი ასეთი შეხვედრის დროს, შემთხვევით იყო ეს თუ განზრახ, ალბერს ნიღაბი შემოეხსნა.

მაშინ ალბერმა ხელი სტაცა დარჩენილ თაიგულებს და ეტლში გადაისროლა.

ექვი არ არის, რომ ერთ-ერთი ამ ქალთაგანი, რომელიც ალბერს მომხიბვლელად ჰყავდა წარმოდგენილი, ნასიამოვნები დარჩა ყურადღებით, იმიტომ რომ, როცა მისი ეტლი ყმაწვილ კაცებს გაუსწორდა, მან თავის მხრივ ალბერს იების თაიგული ესროლა.

ალბერმა თაიგულის დასაჭერად ხელები გასწია, რადგან ფრანცს არავითარი საფუძველი არ ჰქონდა ეფიქრა, ეს ყვავილები მე მეკუთვნისო. მან ალბერს ხელი არ შეუშალა, იების კონას დაუფლებოდა. ალბერმა გამარჯვებული იერით იები ღილის კილოში გაირჭო და ეტლმა ტრიუმფით გზა განაგრძო.

— აი, სამიჯნურო ფათერაკის დასაწყისი, — წამოიძახა ფრანცმა.

— რამდენიც გინდოდეთ, იმდენი იცინეთ, — უპასუხა ალბერმა, — მე კი ვფიქრობ, რომ ეს მართლაც ასეა და ამ თაიგულს მე აღარ მოვიშორებ.

— ეშმაკმა დალახვროს, თუ ასე არ მოიქცევი, ერთმანეთს როგორღა იცნობთ.

მაღე ხუმრობამ სინამდვილის ხასიათი მიიღო, როდესაც ფრანცი და ალბერი ხელახლა შეხვდნენ იმ ეტლს. ალბერის ღილის კილოში დამაგრებული თაიგულის დანახვაზე უცნობმა ქალმა ტაში შემოჰკრა.

— ბრავო, ბრავო, ჩემო ძვირფასო, — შესძახა მას ფრანცმა, — ყველაფერი საუცხოოდ ეწყობა! გსურთ დაგტოვოთ, იქნება თქვენთვის მარტო ყოფნა უფრო სასიამოვნოა.

— არა, ნუ ავჩქარდებით, არ მინდა იფიქროს, რომ საკმარისია ერთი თითის დაქნევა, რათა პაემანზე გავჩნდე საათის ქვეშ. თუ მშვენიერ გლეხის ქალს უნდა, ჩვენი რომანი უფრო შორს წავიდეს, ჩვენ, მას ხვალ ვიპოვით, ან, უფრო სწორად, იგი თვითონ მოგვძებნის, ის მე თავს გამახსენებს და მე გადავწყვეტ, როგორ ვიმოქმედო.

— ყოჩაღ, ალბერ, თქვენ ნესტორივით ბრძენი ხართ და ულისესავით კეთილგონიერი, და თუ თქვენი ცირცია¹ (¹ ცირცია – ზღაპრული ჯადოქარი ქალი, რომელმაც თავის სამყოფელოში, კუნძულზე მისული ოდისევსის თანამგზავრები ღორებად აქცია, რათა ოდისევსისათვის ხელი შეეშალა, გზა განეგრძო.) შეძლებს, რომელიმე ცხოველად გაქციოთ, ის ან ძალიან მოხერხებული ყოფილა, ან ყოვლისშემძლე.

ალბერი მართალი გამოდგა; მშვენიერ უცნობს, როგორც ეტყობოდა, გადაეწყვიტა, რომ დღეისათვის სამიჯნურო თამაში ამით დაემთავრებინა. ყმაწვილმა კაცებმა კიდევ რამდენჯერმე შემოუარეს ირგვლივ, მაგრამ ამაოდ, მათი თვალები ვეღარ პოულობდნენ ეტლს, რომელსაც ისინი ეძებდნენ. უეჭველი იყო, ეს ეტლი რომელიმე გვერდითი ქუჩით მიიძალა.

მაშინ მეგობრები პალაცო როსპოლიში დაბრუნდნენ, მაგრამ აქ უკვე აღარ დაუხვდათ არც გრაფი და არც ცისფერი დომინო. ეს უკანასკნელი გრაფთან ერთად გამქრალიყო. ყვითელ ქამხიან ფანჯარასთან ჯერ ისევ იდგნენ მაყურებლები. ისინიც, ალბათ, გრაფის მიერ იყვნენ მოწვეულები.

ამ წუთში იმავე ზარმა, რომელმაც წინათ კარნავალის დაწყება აუწყა, ახლა მისივე დამთავრება ამცნოთ. კორსოზე ეკიპაჟების ჯაჭვი იმ წუთშივე გაწყდა და ეტლები გვერდით ქუჩებში მიიძალნენ.

ფრანცი და ალბერი სწორედ ვია-დელე-მარატეს პირდაპირ იყვნენ.

მეეტლემ სიტყვის უთქმელად კუთხეში ჩაუხვია. პალაცო პოლი უკან მოიტოვა, პიაცა-დი-სპანიაზე გავიდა და სასტუმროსთან გაჩერდა.

ბატონი პასტრინი თავის სტუმრებს კარის ზღურბლზე გამოეგება.

ფრანცის პირველი საზრუნავი ის იყო, რომ გრაფის ამბავი გაეგო და თავისი სინანული გამოეთქვა იმის გამო, რომ მას დვერ მოუსწრეს. მაგრამ ბატონმა პასტრინიმ იგი დაამშვიდა: გრაფმა მონტე-კრისტომ ახალი ეტლი შეუკვეთა, რომელმაც მას პალაცო როსპოლში ოთხ საათზე მოაკითხაო. გარდა ამისა, გრაფს მისთვის დაევალებინა, ყმაწვილი კაცებისათვის გადაეცა თავისი ლოჟის გასაღები არჯენტინის თეატრში.

ფრანცმა ალბერს ჰკითხა, რა გეგმები გაქვსო, მაგრამ ალბერი უფრო ერთი განზრახვის შესრულებაზე ფიქრობდა, ვიდრე თეატრში წასვლაზე. იმის მაგივრად, ფრანცისათვის პასუხი გაეცა, ბატონ პასტრინის ჰკითხა — მკერავს ხომ ვერ მიშოვითო.

— მკერავს, რად გინდათ? — განცვიფრდა სასტუმროს პატრონი.

— იმიტომ, რომ ხვალისათვის რაც შეიძლება მოხდენილი რომაელი გლეხის ტანისამოსები შგვიკეროს.

პატრინიმ თავი გააქნია.

— როგორ, ხვალისათვის ორი ხელი ტანისამოსი? — შეჰყვირა სასტუმროს პატრონმა, — ბოდიშს ვიხდი თქვენი აღმატებულების წინაშე, მაგრამ ეს წმინდა ფრანგული სურვილია. ორი კოსტიუმი კარნავალის მთელი კვირის განმავლობაში? თქვენ ვერ იპოვით ვერც ერთ მკერავს, რომელიც დაგთანხმდებათ, ჟილეტზე ექვსი ლილი დაგიკეროთ, თუნდაც თითოში მთელი სკუდი შეამლიოთ.

— მაშ, უარი უნდა ვთქვათ ასეთ ტანისამოსზე?

— არა, რატომ, შეიძლება გამზადებული კოსტიუმების შეძენა. ეგ საქმე მე დავამალეთ და ხვალ დილას, გამოიღვიძებთ თუ არა, სკამზე დაგხვდებათ ქუდების, ქურთუკებისა და შარვლების მთელი კოლექცია, რითაც, მერწმუნეთ, კმაყოფილი დარჩებით.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა ფრანცმა ალბერს, — ვენდოთ ჩვენს მასპინძელს, მან უკვე დაგვიმტკიცა, რომ მარჯვე კაცია. მაშ, მოდი, დამშვიდებით ვისადილოთ, შემდეგ კი მოვისმინოთ «იტალიელი ქალი ალჟირში».

— დაე, ასე იყოს, მოვისმინოთ ეგ ოპერა, მაგრამ გახსოვდეთ, ბატონო პასტრინი, — მიუბრუნა იგი კვლავ სასტუმროს პატრონს, — რომ ჩემთვისაც და ჩემი მეგობრისთვისაც აუცილებელია ის ტანისამოსი, რომელიც მე გთხოვთ.

სასტუმროს პატრონმა ერთხელ კიდევ დაუდასტურა — თქვენს აღმატებულებებს არაფერი აქვთ შესაწუხებელი, ყველაფერი თქვენი სურვილისამებრ შესრულდებაო. ამის შემდეგ ფრანცი და ალბერი თავიანთ ოთახებში დაბრუნდნენ, რათა ჯამბაზების ტანისამოსი გამოეცვალათ.

ალბერმა ტანისამოსის გახდისას დიდი იის კონა სიფრთხილით შეინახა. ამ ნიშნით მომხიბვლელ გლეხის ქალს იგი მეორე დღეს უნდა ეცნო.

მეგობრები სუფრას შემოუსხდნენ. ალბერმა ყურადღება მიაქცია იმ განსხვავებას, რომელიც ბატონ პასტრინის და გრაფ მონტე-კრისტოს სამზარეულოს შორის არსებობდა. ფრანცი იმისდა მიუხედავად, რომ გრაფს რაღაც უცნაური წინაზრახვით ეპყრობოდა, იძულებული იყო სინდისის ქვეშ ეღიარებინა, რომ ეს შედარება სრულებითაც არ მეტყველებდა ბატონ პასტრინის სასარგებლოდ. როდესაც მეგობრები დესერტს შეექცეოდნენ, მათთან გრაფის მსახური შემოვიდა, მას უნდოდა გაეგო, როდის ინებებდნენ ყმაწვილი კაცები ეტლს. ფრანცმა და ალბერმა ყოყმანით გადახედეს ერთმანეთს, მსახური მიუხვდა.

— მისმა აღმატებულებამ გრაფმა მონტე-კრისტომ, — თქვა მან, — ბრძანება გასცა, რომ ეტლი მთელი დღის განმავლობაში თქვენს განკარგულებაში იყოს. ასე რომ, თქვენს აღმატებულებებს შეუძლიათ თავისუფლად გამოიყენონ იგი.

ყმაწვილმა კაცებმა გადაწყვიტეს, ბოლომდე ესარგებლათ გრაფის თავაზიანობით და განკარგულება გასცეს, ეტლში ცხენები შეებათ, თვითონ კი კოსტიუმების

გამოსასცვლელად წავიდნენ, რადგან იმ ბრძოლას, რომელშიც ისინი მონაწილეობას იღებდნენ, ამათი ტანისამოსი რამდენადმე დაეჭმუჭნა.

როდესაც ტანისამოსის გამოცვლა დაამთავრეს, თეატრში გაემგზავრნენ და გრაფის ლოჯაში მოთავსდნენ.

პირველი მოქმედების დროს თავის ლოჯაში შევიდა გრაფინია გ... თავდაპირველად მან იქითკენ გაიხედა, სადაც წინა საღამოს გრაფი იჯდა, იქ მის მაგიერ ქალმა ფრანგი მეგობრები დაინახა. ისინი ისხდნენ იმ კაცის ლოჯაში, რომლის შესახებაც მან ფრანცის წინაშე ოცდაოთხი საათის წინ ასეთი უცნაური შეხედულება გამოთქვა.

ქალი ჭოგრიტით ისე დაჟინებით უყურებდა ფრანცს, რომ ამ უკანასკნელმა იგრძნო, ჩემ მხრივ მეტისმეტი სიმკაცრე იქნება, თუ ახლავე არ დავაკმაყოფილე მისი ცნობისმოყვარეობაო. ყმაწვილმა კაცებმა გადაწყვიტეს, ესარგებლათ იტალიის თეატრების პრივილეგიით, რომლის წყალობით მათ უფლება ეძლეოდათ მაყურებელთა დარბაზი თავის საკუთარ სასტუმრო დარბაზად გადაეყვიათ, წამოდგნენ და თავიანთი ლოჯა მიატოვეს, რათა გრაფინიასადმი თავიანთი პატივისცემა გამოეხატათ.

შევიდნენ თუ არა მის ლოჯაში, გრაფინიამ ფრანცს თავის გვერდით საპატიო ადგილი ანიშნა.

ალბერი უკან დაჯდა.

— მაშ ასე, — უთხრა გრაფინიამ ფრანცს, ისე რომ დაჯდომა არც კი აცალა, — თქვენ, როგორც ჩანს, ძალიან დააჩქარეთ ახლად მოვლენილი ლორდ რუტვენის გაცნობა და კიდევაც დაუმეგობრდით.

— არც ისე ჩქარა, როგორც თქვენ ფიქრობთ, ქალბატონო მაგრამ იმის უარყოფა კი არ შემძლია, რომ მთელი დღის განსმავლობაში მისი თავაზიანობით ვსარგებლობდით.

— როგორ თუ მთელი დღის განმავლობაში?

— დიახ, მთელი დღის; დილით მასთან ვისაუზმეთ, დღისით კორსოზე მისი ეტლით დავსეირნობდით, ხოლო ახლა, საღამოთი, მის ლოჯაში ვსხედვართ.

— მაშ, თქვენ მას იცნობთ?

— ვიცნობ და არც ვიცნობ.

— როგორ?

— ეს გრძელი ისტორიაა...

— მომიყვებით?

— ეს თქვენ შეგაშინებთ.

— აი, სწორედ ეგ არის კარგი.

— ყოველ შემთხვევაში, კვანძის გახსნამდე დაიცადეთ.

— კარგი, მე მიყვარს დამთავრებული ამბები. მაგრამ მანამდე ის მაინც მითხარით, სად შეხვდით ერთმანეთს, ვინ გაგაცნოთ?

— არავინ. ის თვითონ გაგვეცნო.

— როდის?

— გუშინ საღამოს, მას შემდეგ, როდესაც ჩვენ ერთმანეთს დავცილდით.

— ვისი მეშვეობით?

— ღმერთო ჩემო, ჩვენი სასტუმროს მეტად პროზაული პატრონის მეშვეობით.

— მაშ, ისიც სასტუმრო «ლონდონში» ცხოვრობს?

— არათუ სასტუმროში, არამედ იმავე სართულზე ცხოვრობს, რომელზედაც ჩვენ ვართ.

— რა ჰქვია? უეჭველია თქვენ იცით მისი გვარი...

— რასაკვირველია, გრაფი მონტე-კრისტო.

— ეგ რა არის? ეგ ნამდვილი გვარი არაა.

— არა, ეს იმ კუნძულის სახელია, რომელიც მან იყიდა.

— გრაფია?

— ტოსკანელი გრაფი.

— კარგი, ამასაც შევურიგდეთ, — უთხრა მას გრაფინიამ, რომელიც ვენეციის ერთ-ერთ უძველეს გვარს ეკუთვნოდა, — კი მაგრამ, რა კაცია იგი?

— ჰკითხეთ ვიკონტ დე მორსერს.

— გესმით, ბატონო მორსერ, მე თქვენთან მგზავნიან, — უთხრა მას გრაფინიამ.

— ჩვენ მეტისმეტ მიზეზიანობას გამოვიჩინეთ, ქალბატონო, თუ ვიტყვით, რომ იგი მომხიბვლელი არაა, — უპასუხა მას ალბერმა, — ათი წლის მეგობარიც კი არ გაგვიკეთებდა იმას, რაც მან გაგვიკეთა და ამავე დროს ისეთი სიამოვნებით, ისეთი თავაზიანობითა და მგრძობიარობით, რაც ნამდვილად ამჟღავნებს, რომ ის მაღალი წრის კაცია.

— აი, ნახავთ, — თქვა სიცილით გრაფინიამ, — თუ ჩემი ვამპირი ვინმე ახლად გამდიდრებული ვიგინდარა არ აღმოჩნდეს, რომელსაც სურს აპატიონ მისი მიოლიონები და ამიტომ ცდილობს ლარას¹ (!ლარა— ბაირონის ერთ-ერთი ცნობილი პოემის გმირი, რომელიც არავითარ ზნეობრივ ნორმას არ ცნობს, გარდა თავისი ვნებათა ღელვის კარნახისა.) დაემსგავსოს, რათა როტშილდში არ შეეშალოთ. თქვენ ის ქალი ნახეთ?

— რომელი ქალი? — ჰკითხა ფრანცმა ღიმილით.

— გუშინდელი მზეთუნახავი ბერძენი.

— არა, მაგრამ, ჩვენ, მგონი, მისი ბარბითის ხმები გავიგონეთ. თვითონ კი უხილავი იყო.

— როდესაც თქვენ, ჩემო ძვირფასო ფრანც, ამბობთ, უხილავიო, ეს იმას ნიშნავს, რომ ტყუილუბრალოდ ჰქმნით საიდუმლოებას; როგორ გგონიათ, მაშ, ვინ იყო ის ცისფერი დომინო, ყვითელ ქამხაშემოვლებულ ფანჯარასთან რომ იჯდა.

— სად იყო ეგ ფანჯარა? — იკითხა გრაფინიამ.

— პალაცო როსპოლიში.

— მაშ, გრაფს პალაცო როსპოლიში სამი ფანჯარა ჰქონდა?

— დიახ, თქვენ იყავით კორსოზე?

— ვიყავი.

— იქნება შეამჩნიეთ ყვითელ ქამხაშემოვლებული ორი ფანჯარა, შუაში კი თეთრი ქამხა წითელი ჯვრით? ეს სამი ფანჯარა გრაფს ეკუთვნის.

— ჰო, ეს კაცი ნამდვილი ნაბობი ყოფილა! იცით, რა ღირს ეს სამი ფანჯარა კარნავალის დროს და ისიც პალაცო როსპოლიში, საუკეთესო ადგილი კორსოზე?

— ორასი თუ სამასი რომაული სკუდი.

— უკეთესია თქვათ, ორი თუ სამი ათასი.

— ეშმაკმა დალახვროს!

— ასეთ შემოსავალს მას თავისი კუნძული აძლევს?

— მისი კუნძული? იგი მას ერთ გროშსაც არ აძლევს.

— მაშ, რისთვის იყიდა?

— ფანტაზიის კარნახით.

— მაშ, ის ორიგინალია?

— უნდა გამოგიტყდეთ, — თქვა ალბერმა, — რომ რამდენადმე უცნაურად მეჩვენა. ის რომ პარიზში ცხოვრობდეს და საზოგადოებაში გამოდიოდეს, ვიტყოდი, ეს კაცი მასხარა ან გაიძვერა, რომელიც ლიტერატურამ დაღუპა-მეთქი. დღეს ისეთი მონოლოგები წარმოთქვა, რომლებიც დიდებს ან ანტონის ღირსია¹ (! ანტონი — ალექსანდრე დიუმას

(მამის) რომანტიკული დრამის მთავარი გმირი, საბედისწერო ვნებათაღელვით გამსჭვალული.)

ამ დროს ლოჟაში შემოვიდა ახალი სტუმარი და ფრანცმა, ჩვეულების თანახმად, ადგილი მას დაუთმო. საუბარმა სხვა ხასიათი მიიღო.

ერთი საათის შემდეგ მეგობრები სასტუმროში დაბრუნდნენ. ბატონ პასტრინის უკვე ეზრუნა მათ ტანისამოსზე და არწმუნებდა, უკმაყოფილონი არ დარჩებით ჩემი თადარიგითო.

მართლაც, მეორე დღეს იგი ფრანცის ოთახში შევიდა მკერავთან ერთად, რომელსაც მკლავზე გადაკიდებული ჰქონდა რომაელი გლეხის რვა თუ ცხრა ხელი ტანსაცმელი. მეგობრებმა ტანზე მოირგეს ერთნაირი ტანისამოსი და სასტუმროს პატრონს დაავალეს, თითოეულ ქუდზე ოც-ოცი მეტრი სიგრძის ბაფთები დაეკერებინა და ამავე დროს ეპოვა ორი ჭრელზოლებიანი აბრეშუმის შარფი, სწორედ ისეთი, რომლებსაც რომაელი გლეხები დღესასწაულის დღეებში წელზე იკრავენ ხოლმე.

ალბერს მოთმინება არ ჰყოფნიდა, ენახა, როგორ უხდებოდა თავისი ახალი ტანისამოსი. ეს კოსტიუმი შედგებოდა ქურთუკისა, ლურჯი ხავერდის შარვლისა, ბალთებიანი ფეხსაცმელებისა და აბრეშუმის ჟილეტისაგან. ალბერის გარეგნობას შეეძლო მოეგო მხოლოდ ამ მშვენიერ კოსტიუმში. და როდესაც მან თავის კარგად მოყვანილ წელზე ქამარი შემოიჭირა და გვერდზე მოიგდო ქუდი, რომლის ბაფთები მხრებზე სცემდნენ, ფრანცმა გაიფიქრა, ფიზიკური უპირატესობა, რასაც ჩვენ ზოგიერთ ხალხს ვაწერთ, ხშირად ტანსაცმელზეა დამოკიდებულიო. მაგალითად, თურქები ოდესღაც თვალწარმტაცები ჩანდნენ თავიანთ გრძელ, მყვირალა ფერის ხალათებში, ახლა კი უშნონი გვეჩვენებიან თავიანთ ლურჯ ყელამდე შეკრულ სერთუკებში და ბერძნულ ფესკებში, რაც ისეთ იერს აძლევთ, თითქოს წითელი ლუქით დაბეჭდილი ღვინის ბოთლებიაო.

ფრანცმა რამდენიმე ქათინაური უთხრა ალბერს, რომელიც სარკის წინ იდგა და თავის თავს ისეთი კმაყოფილი იერით უყურებდა, რომელშიც არაფერი იყო ორაზროვანი.

ასეთ მდგომარეობაში იყვნენ ყმაწვილი კაცები, როცა მათთან გრაფი მონტე-კრისტო შემოვიდა.

— ბატონებო, — უთხრა მან, — რა სასიამოვნოც უნდა იყოს სხვებთან ერთად სიხარულის გაზიარება, მარტოობა მაინც უფრო სასიამოვნოა: მე მოვედი გითხრათ, რომ დღეს და მომდევნო დღეებში თქვენს განკარგულებაში ვტოვებ ეტლს, რომელიც გუშინ ასე კარგად გემსახურათ. ჩვენმა მასპინძელმა თქვენ, ალბათ, უკვე გითხრათ, რომ მე დაკავებული მაქვს სამი თუ ოთხი ეტლი; ასე რომ, თქვენ არ შემაწუხებთ; თავისუფლად გამოიყენეთ იგი გნებავთ სიამოვნებისათვის, გნებავთ საქმეების მოსაგვარებლად. თუ ჩემი ნახვა მოგიწევთ, პალაცო როსპოლიში მიპოვით.

ყმაწვილ კაცებს უნდოდათ რაიმე მოემიზებებინათ, მაგრამ არავითარი არსებითი საბაზი არ ჰქონდათ, უარი ეთქვათ მათთვის სასიამოვნო წინადადებაზე.

გრაფმა მონტე-კრისტომ მათთან, დაახლოებით, თხუთმეტი წუთი დაჰყო. იგი ყველაფერზე ძალდაუტანებლად და თავისუფლად ლაპარაკობდა. როგორც ჩვენ უკვე შევნიშნეთ, გრაფი კარგად იცნობდა ყველა ქვეყნის ლიტერატურას და მისი სასტუმრო ოთახის ერთი თვალის გადავლებამ ფრანცი და ალბერი დაარწმუნა, რომ ის ნახატების მოყვარულიც იყო.

მისმა რამდენიმე უპრეტენზიო სიტყვამ ყმაწვილები იმაშიც დაარწმუნა, რომ მისთვის უცხო არ იყო მეცნიერება და, როგორც ჩანდა, ქიმია უფრო აინტერესებდა.

ყმაწვილ კაცებს არ განუზრახავთ, გრაფისათვის სამაგიერო გადაეხადათ ამ მასპინძლობისათვის, რომელიც მან გაუწია. მათ მხრივ ცუდი ხუმრობა იქნებოდა, რომ

მშვენიერი სუფრის ნაცვლად მისთვის ბატონი პასტრინის საკმაოდ უგემური საჭმელები შეეთავაზებინათ, ყმაწვილი კაცები ამაში გულახდილად გამოუტყდნენ გრაფს. გრაფმა ეს ბოდიში მიიღო და დააფასა მათი გულისხმიერება.

ალბერი აღტაცებული იყო გრაფის მანერებით და მის განსწავლულობას რომ ხელი არ შეეშალა, ნამდვილ ჯენტლმენად მიიჩნევდა. ალბერს განსაკუთრებით ის ამბავი ახარებდა, რომ ეტლი მათ სრულ განკარგულებაში ეძლეოდათ. ალბერს თვალი ეჭირა მშვენიერ გლეხის ქალებზე და რაკი ისინი წინა დღეს კოხტა ეტლში დასეირნობდნენ, ძალიან უნდოდა, არ ჩამოვარდნოდა მათ.

ორის ნახევარზე ყმაწვილი კაცები სატუმროდან გამოვიდნენ. მეეტლესა და ლაქიებს რატომღაც თავში მოსვლოდათ, რომ მხეცების ტყავებზე ზემოდან ლივრები გადაეცვათ, ამას კი ისინი გუშინდელზე უფრო სასაცილოები გაეხადა და ამით ფრანცისა და ალბერის მოწონება დაიმსახურეს.

ალბერის ღილის კილოში თავი დაეხარა დამჭკნარ იის თაიგულს.

ზარის პირველი ჩამოკვრისთანავე მათი ეტლი ვია-ვიტორიას გავლით კორსოსაკენ გაემართა.

მეორე წრეში ყმაწვილ კაცებს ჯამბაზების ტანისამოსში გამოწყობილი ქალების ეტლიდან ცოცხალი იის კონები სტყორცნეს. ალბერი მიხვდა, რომ გუშინდელ გლეხის ქალებს მათსავით კოსტიუმები შეეცვალათ.

ალბერმა დამჭკნარი იები ცოცხლებით შეცვალა, მაგრამ ძველი იების კონა ხელში დაიჭირა და როდესაც ეტლი ეტლს გაუსწორდა, სიყვარულით მიიტანა თავის ბაგესთან. ეს საქციელი, როგორც ეტყობოდა, მოეწონა არა მარტო იის მტყორცნელ ქალს, არამედ მის მხიარულ მეგობრებსაც.

კორსო დღეს გუშინდელზე ნაკლებ გამოცოცხლებული როდი იყო; შესაძლებელია, კარგ დამკვირვებელ თვალს ახლა უფრო მეტი მხიარულება და ხმაური შეენიშნა. გრაფი ერთი წუთით გამოჩნდა თავის ფანჯარაში, მაგრამ როცა ეტლით მეორედ ჩაუარეს, ის უკვე გამქრალიყო.

ცხადია, თამაში ალბერსა და იების თაიგულიან ქალებს შორის მთელი დღის განმავლობაში გრძელდებოდა.

საღამოს შინდაბრუნებულ ფრანცს საელჩოდან წერილი დახვდა; აცნობებდნენ, მისი უწმინდესობა ხვალ პატივს დაგდებთ და მიგიღებთო. ფრანცი ყოველთვის, როცა რომში იყო, თხოულობდა ამ წყალობას და ყოველთვის ღებულობდა მას, არა მარტო ღვთისმოსაობის, არამედ მაღლიერების გრძნობის კარნახით; მას არ უნდოდა, ქრისტიანული სამყაროს დედაქალაქი ისე დაეტოვებინა, რომ პატივისცემის ნიშნად მუხლი არ მოეყარა წმ. პეტრეს მოადგილის წინაშე, რომელიც ყველა სათნოების იშვიათ ნიმუშს წარმოადგენდა.

ამიტომ მას ფიქრიც კი არ შეეძლო იმაზე, რომ მეორე დღეს კარნავალში მონაწილეობა მიეღო. იმ გულკეთილობის მიუხედავად, რომელიც თან ახლავს მის დიდებულებას, ყველანი მოკრძალებით ემზადებიან გიორგი XVI წოდებული, კეთილშობილი და წინდა მოხუცის წინაშე მუხლის მოსაყრელად.

ვატიკანიდან გამოსვლის შემდეგ ფრანცი პირდაპირ სასტუმროში დაბრუნდა, იგი თავს არიდებდა, რომ გზადაც კი არ მოხვედრილიყო კორსოზე. მას თავი სავსე ჰქონდა ღვთისმოსავი აზრებით და შიშობდა, კარნავალის გიჟური მხიარულებით არ წაებლწა ეს აზრები.

ექვსის ათ წუთზე ალბერიც დაბრუნდა. იგი ძალზე აღტაცებული იყო. ჯამბაზის ტანისამოსში გამოწყობილი ქალი ახლა გლეხი ქალის ტანისამოსში გამოჩენილიყო და როდესაც ალბერის ეტლს მიახლოებოდა, ნიღაბი აეწია.

ქალი მომჯადოებელი ყოფილიყო.

ფრანცმა გულწრფელად მიულოცა ალბერს, ალბერმაც შეიფერა ეს მილოცვა. იგი ამტკიცებდა, ეს უცნობი ქალი ისე შეუდარებლად მოხდენილია, რომ უსათუოდ მაღალ არისტოკრატას უნდა ეკუთვნოდესო. ალბერმა გადაწყვიტა, მისთვის მეორე დღეს ბარათი მიეწერა.

როდესაც ფრანცი ამ აღსარებას ისმენდა, შეამჩნია, რომ ალბერს მისთვის რაღაცის თხოვნა უნდოდა, მაგრამ ყოყმანობდა; ფრანცი ცდილობდა გამოეტყუებინა იგი და არწმუნებდა — შენი ბედნიერებისათვის ყოველგვარ მსხვერპლს გავიღებ, რაც კი ჩემს შესაძლებლობაშიაო.

ალბერმა სწორედ იმდენ ხანს ათხოვნინა, რამდენსაც მეგობრული თავაზიანობა მოითხოვდა, შემდეგ კი გამოუტყდა, ძალიან დიდ სამსახურს გამიწევ, ხვალ თუ მარტო მე დამითმობ ეტლსო.

ალბერმა ის ამბავი, რომ მშვენიერმა ქალმა სახე დაანახვა, ეტლში მარტო ყოფნას მიაწერა.

თავისთავად ცხადია, ფრანცი ისეთი ეგოისტი არ იყო, რომ ხელი შეეშალა ალბერის სამიჯნურო ინტრიგისათვის, რომელიც მის ცნობისმოყვარეობასაც დააკმაყოფილებდა და მის თავმოყვარეობასაც. მან კარგად იცოდა თავისი ღირსეული ამხანაგის გულახდილობა და დარწმუნებული იყო, თავის სატრფიალო ამბებს დაწვრილებით მოუყვებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ მან სამი წლის განმავლობაში იტალია თითქმის მთლიანად შემოიარა, მაგრამ არც ერთი სამიჯნურო ინტრიგა არ გაუბამს, წინააღმდეგი არ იყო გაეგო, როგორ იკვანძებოდა ასეთი რომანები.

ფრანცი დაჰპირდა ალბერს, კარნავალს პალაცო როსპოლის ფანჯრიდან ვუყურებო.

მართლაც, მეორე დღეს ფრანცი ფანჯრიდან ხედავდა, როგორ ჩაიქროლებდა და ამოიქროლებდა ხოლმე კორსოზე ალბერის ეტლი, ალბერს ხელში ვეებერთელა თაიგული ეჭირა, რომელშიც, ალბათ, სამიჯნურო ბარათი იდო. ეს ეჭვი ფრანცს გაუმართლდა, როდესაც ეს თეთრი კამელიების თაიგული ჯამბაზის ვარდისფერ კოსტიუმში გამოწყობილი ქალის ხელში დაინახა.

როდესაც ალბერი შინ დაბრუნდა, ის უკვე მარტო აღტაცებული კი არ იყო, არამედ ბოდავდა კიდევ. ალბერს ეჭვი არ ეპარებოდა, რომ მშვენიერი უცნობი ქალი მას იმითვე უპასუხებდა. ფრანცმა ანგარიში გაუწია მეგობრის სურვილს და უთხრა, ამ ხმაურმა დამღალა და გადავწყვიტე, ხვალინდელი დღე ჩემს ალბომებსა და შენიშვნებს მოვანდომოო.

მართლაც, ალბერი არ შემცდარა თავის ვარაუდში. მეორე დღეს საღამოთი ფრანცის ოთახში შემოვარდა: ხელში ოთხკუთხედი ქალაღდი ეჭირა და ჰაერში აფრიალებდა.

— აბა, რა იტყვით? — დაიძახა მან, — განა შევცდი?

— გიპასუხათ! — შესძახა ფრანცმა.

— წაიკითხეთ.

ეს სიტყვები ისეთი ინტონაციით იყო ნათქვამი, რომ შეუძლებელია მისი აღწერა. ფრანცმა ბარათი გამოართვა და წაიკითხა:

«სამშაბათს, საღამოს შვიდ საათზე, ეტლიდან ვია-დეი-პონტეფიჩის პირდაპირ გადმოდით და გაჰყევით გლეხის გოგოს, რომელიც თქვენ მოკოლეტოს წაგართმევთ. როდესაც სან-ჯაკომოს ეკლესიის პირველ საფეხურზე ფეხს შედგამთ, თქვენი კოსტიუმის სახელოზე ჯამბაზის ვარდისფერი ბაფთა მიიმაგრეთ. მანამდე კი ვერ მნახავთ. ერთგულება და საიდუმლოება!».

— აბა, ჩემო კარგო, ამაზე რას იტყვით, — უთხრა ალბერმა ფრანცს.

— იმას ვიტყვი, რომ საქმე სასიკეთოდ შეტრიალებულა.

— მეც ასე ვფიქრობ, — უთხრა ალბერმა, — და ძალიან ვშიშობ, ჰერცოგ ბრაჩანოს მეჯლისზე მარტო არ მოგიხდეთ წასვლა

ფრანცმა და ალბერმა დილით მიწვევა მიიღეს რომის ცნობილი ბანკირის მეჯლისზე.

— ფრთხილად იყავით, ჩემო ალბერ, — უთხრა მას ფრანცმა. — ჰერცოგთან შეიკრიბება მთელი არისტოკრატია და თუ თქვენი მშვენიერი უცნობი ნამდვილად მაღალი წრიდანაა, ისიც იქ უნდა გამოჩნდეს.

— გამოჩნდება ის იქ თუ არა, მე მაინც არ შევიცვლი ჩემს შეხედულებას, — თქვა ალბერმა, — წაიკითხეთ ბარათი? — განაგრძო მან.

— დიახ.

— იცით, როგორ განათლებას ლებულობენ იტალიაში mezzo cito-ს ქალები? ასე ეძახიან ბურჟუაზიას (საშუალო ფენას).

— დიახ, — უპასუხა ფრანცმა.

— მაშ, გადაიკითხეთ ბარათი, დაუკვირდით ხელს და ერთი სტილისტიკური ან ორთოგრაფიული შეცდომა მაინც მიპოვეთ.

მართლაც, ხელნაწერი მშვენიერი იყო, ორთოგრაფია — უნაკლო.

— ილბლიანი კაცი ყოფილხართ, — უთხრა მას ფრანცმა და ბარათი უკან დაუბრუნა.

— რამდენიც გინდოდეთ, იმდენი იცინეთ, რამდენიც გინდოდეთ, იმდენი იხუმრეთ, — უთხრა მან ფრანცს, — მე კი შეყვარებული ვარ.

— ღმერთო ჩემო, მე თქვენ მაშინებთ! — შესძახა ფრანცმა, — როგორც ვხედავ, არა მარტო ჰერცოგ ბრაჩანოს მეჯლისზე წასვლა, არამედ, ვგონებ, ფლორენციაში მარტო მომიხდება დაბრუნება.

— ყოველ შემთხვევაში, თუ ჩემი უცნობი ისეთივე თავაზიანია, როგორი სილამაზეც აქვს, გიცხადებთ, რომ რომში ექვს კვირას მაინც დავრჩები. მე ვაღმერთებ რომს, ესეც არ იყოს, არქიტექტურისადმი ყოველთვის დიდი მიდრეკილება მქონდა.

— კიდევ ერთი-ორი ასეთი შემთხვევა და, იმედი მექნება, წარწერებისა და სიტყვიერების აკადემიის წევრად გიხილავთ.

ალბათ, ალბერი სერიოზულად დაიწყებდა მტკიცებას, რომ მას უფლება ჰქონდა, სკამი მიეღო აკადემიაში, მაგრამ ამ დროს მსახურმა ყმაწვილ კაცებს აცნობა, რომ სადილი მზად იყო, ალბერი სიყვარულის გამო არასოდეს კარგავდა მადას, ამიტომ ამხანაგი დააჩქარა, რადგან, უნდოდა სადილის შემდეგ განეახლებინა შეწყვეტილი საუბარი.

მაგრამ სადილის შემდეგ გრაფის მოსვლა აცნობეს. ორი დღე იყო, რაც ყმაწვილ კაცებს იგი არ ენახათ. ბატონი პასტრინისაგან მათ იცოდნენ, რომ საქმეების გამო ჩივიტა-ვეკიაში გაემგზავრა. გრაფი საღამოთი წასულიყო და ერთი საათის წინ დაბრუნებულიყო.

გრაფს თავი მეტად თავაზიანად ეჭირა. ის ან თავს იკავებდა, ანდა ამჯერად საბაზი არ ჰქონდა მწარე და გესლიანი აზრების გამოსატქმელად. ეს კაცი ფრანცისათვის ნამდვილი გამოცანა იყო. გრაფს, რასაკვირველია, ეჭვი არ ეპარებოდა, რომ ფრანცმა იცნო იგი, მაგრამ, იმისდა მიუხედავად, მეორედ შეხვედრის დროიდან ერთი სიტყვაც კი არ წამოსცდენია, რომ ერთხელ იგი უკვე ნახა ჰყავდა. ფრანცს ძალიან უნდოდა, სიტყვა ჩამოეგდო მათ პირველ შეხვედრაზე, მაგრამ შიშობდა, ვაითუ ამით უსიამოვნება მივაყენო ადამიანს, რომელმაც ჩემსა და ჩემი მეგობრის მიმართ ასეთი თავაზიანობა გამოიჩინაო. ამიტომ ფრანცმაც ისეთივე პოზიცია დაიჭირა, როგორც გრაფმა.

გრაფს გაეგო, რომ ყმაწვილ კაცებს არჯენტინის თეატრის ლოჟის აღება სურდათ, და რაკი ყველა ლოჟა დაკავებული აღმოჩნდა, მოვიდა, რათა თავისი ლოჟის გასაღები შეეთავაზებინა. ყოველ შემთხვევაში, მან ასე ახსნა თავისი ვიზიტი.

ფრანცი და ალბერი არ თანხმდებოდნენ, ვერ მოგაკლებთ ამ სიამოვნებასო, მაგრამ გრაფმა უპასუხა, პალის თეატრში მივდივარ, და თუ თქვენ არ დაიკავებთ ჩემს ლოჟას, მაშინ ცარიელი დარჩებაო.

ამის შემდეგ ყმაწვილი კაცები დათანხმდნენ.

ფრანცი ნელ-ნელა შეეჩვია გრაფის სიფერმკრთალეს, რამაც იგი პირველად ასე გააკვირვა. მას არ შეეძლო მართებულად არ შეეფასებინა გრაფის მკაცრი სილამაზე, რომლისთვისაც სიფერმკრთალე მთავარი ნაკლი, ანდა, უკეთ რომ ვთქვათ, მთავარი ღირსებაც იყო. გრაფი იყო ნამდვილი ბაირონისებური გმირი და ფრანცისათვის საკმარისი იყო არათუ მისი დანახვა, არამედ მასზე ფიქრიც, რომ იმ წუთშივე მისი მოღუშული სახე წარმოედგინა მანფრედის გორებზე ან ლარას ქუდით. მას შუბლი ნაოჭებით ჰქონდა დაღარული, რაც მწარე, მოუშორებელი ფიქრების მაჩვენებელი იყო. მისი ანთებული გამოხედვა ადამიანს გულის სიღრმემდე სწვდებოდა. დამცინავი და ამაყი ბაგეები განსაკუთრებულ ელფერს აძლევდნენ ყველაფერ იმას, რასაც ამბობდა; აი, სწორედ ამის გამო მისი სიტყვები მსმენელის მეხსიერებაში წარუშლელად იბეჭდებოდნენ.

გრაფი ახლგაზრდა აღარ იყო. ის, ალბათ, ორმოცი წლისა იქნებოდა, მაგრამ არავის შეეპარებოდა ეჭვი, რომ ყოველთვის გამარჯვებული დარჩებოდა ყველა მასზე ახალგაზრდა მოწინააღმდეგესთან შეტაკებაში. ინგლისელი პოეტის გმირებთან მსგავსების გარდა, მას რაღაც დიდი მომხიბვლელობა ჰქონდა.

ალბერი განუწყვეტლივ ლაპარაკობდა იმ ბედნიერ შემთხვევაზე, რომელმაც ის და მისი მეგობარი ამ ადამიანს შეახვედრა. ფრანცი უფრო თავშეკავებულად იქცეოდა, მაგრამ ამის მიუხედავად, ისიც მოჰყვა იმ გავლენის ქვეშ, რომელსაც ყოველთვის ახდენდა გარეშე ხალხზე ეს არაჩვეულებრივი ადამიანი.

ფრანცს გაახსენდა, რომ გრაფმა რამდენჯერმე გამოთქვა პარიზში გამგზავრების სურვილი; მას ეჭვი არ ეპარებოდა, რომ გრაფი თავისი ექსცენტრული ხასიათით, არაჩვეულებრივი გარეგნობით და აუარებელი სიმდიდრით იქ დიდ შთაბეჭდილებას მოახდენდა.

მაგრამ ფრანცს არავითარი სურვილი არ ჰქონდა, პარიზში მასთან ერთად ჩასულიყო.

საღამო ჩატარდა ისე, როგორც ჩვეულებრივად ტარდება იტალიის თეატრებში, მაყურებლები სიმღერის მოსმენის ნაცვლად საუბრითა და ვიზიტებით ერთობოდნენ. გრაფინია გ...ს უნდოდა სიტყვა ისევ გრაფზე ჩამოეგდო, მაგრამ ფრანცმა განუცხადა, გაცილებით უფრო საინტერესო ახალი ამბავი მაქვს თქვენთვის სათქმელიო, და ალბერის მოჩვენებითი პროტესტების მიუხედავად, გრაფინიას მოუყვა ის დიდი ამბავი, რომელიც სამი დღეა ორი მეგობრის ზრუნვის საგანს შეადგენდა.

თუ მოგზაურებს დავუჯერებთ, იტალიაში ასეთი სასიყვარულო ინტრიგები იშვიათი მოვლენა როდია. ამიტომ გრაფინიას არავითარი ეჭვი არ დაბადებია და ალბერს მიულოცა სატრფიალო რომანის დასაწყისი, რომელსაც ისეთი პირი უჩანდა, რომ სასიკეთოდ უნდა დამთავრებულიყო.

ყმაწვილი კაცები გრაფინიას გამოეთხოვნენ და შეთანხმდნენ, შეხვედროდნენ ჰერცოგ ბრაჩანოს მეჯლისზე, სადაც მთელი რომი იყო მიწვეული.

თაიგულიანი ქალი თავისი სიტყვის პატრონი გამოდგა. იგი არც მეორე და არც მესამე დღეს აღარ გამოჩენილა და ალბერისათვის თავისი არსებობის ნიშანი არ მიუცია.

ბოლოს დადგა სამშაბათი, კარნავალის უკანასკნელი, ყველაზე ხმაურიანი დღე. ამ დღეს თეატრები გაიღო დილის ცხრა საათიდან, რადგან საღამოთი მარხვა იწყებოდა. ყველა, ვისაც უდროობის, ნადირობის ან უფულობის გამო მონაწილეობა არ მიუღია

დღესასწაულში, სამშაბათს უერთდება ბაკქანალიას და თავისი წვლილი შეაქვს საერთო მოძრაობასა და ხმაურში.

ორი საათიდან ხუთ საათამდე ფრანცი და ალბერი ეტლების რკალში ტრიალებდნენ და ბლუჯებით ესროდნენ კანფეტებს შემხვედრ ეტლებს და ქვეითებს, რომლებიც ცხენის ფეხებსა და ბორბლებს შორის ისე ძვრებოდნენ, რომ, წარმოუდგენელი შეხლა-შემოხლის მიუხედავად, არც ერთი უბედური შემთხვევა, არც ჩხუბი, არც არავითარი ცემა-ტყეპა არ მომხდარა.

იტალიელები ამ მხრივ განსაკუთრებული ხალხია, მათთვის დღესასწაული ნამდვილი დღესასწაულია.

ამ მოთხრობის ავტორს, რომელმაც იტალიაში ექვსი წელი დაჰყო, არ ახსოვს, რომ რომელიმე ზეიმი დაეჩრდილოს ისეთ შემთხვევას, რომელიც ყოველთვის თან სდევს ჩვენს დღესასწაულებს.

ალბერი ჯამბაზის ტანისამოსში თავს იწონებდა. მხარზე გადაგდებული ჰქონდა ვარდისფერი ბაფთა, რომლის ბოლო მუხლამდე სცემდა. რათა რაიმე გაუგებრობა არ მომხდარიყო, ფრანცმა რომაელი გლეხის კოსტიუმი ჩაიცვა.

რაც უფრო ახლოვდებოდა საღამო, მით უფრო ძლიერდებოდა ხმაური.

ქვაფინელებზე, ეტლებში, ფანჯრებში არ იყო ბაგე, რომელიც მოკუმული ყოფილიყო, მკლავი, რომელიც უმოქმედოდ ყოფილიყო. ნამდვილად მქუხარე შემახილების, დრაჟეს სეტყვის, ფქვილიანი კვერცხების, ნარინჯებისა და ყვავილების გრიგალი იდგა.

სამ საათზე გასროლის ხმამ, რომელიც ერთსა და იმავე დროს გაისმა პიაცა-დე-პოპოლოდან და ვენეციის სასახლიდან, ხალხს დოღის დაწყება აუწყა.

დოღი, ისევე როგორც მოკოლი, კარნავალის უკანასკნელი დღის დამახასიათებელი ეპიზოდია. გასროლის ხმაზე ეტლების ჯაჭვი იმ წუთშივე გაირღვა და ისინი მახლობელ გვერდით ქუჩებში გაიფანტნენ.

ყველა ეს მანევრი საკვირველი სიმარჯვითა და სისწრაფით ხდება, თუმცა პოლიცია სრულებით არ იწუხებს თავს, რომ თითოეულ მონაწილეს თავისი ადგილი მიუთითოს ან მოძრაობას უხელმძღვანელოს.

ცხენოსნები მჭიდროდ გამწკრივდნენ სასახლესთან, გაისმა ცხენების თქარათქური და ხმლების ჟღარუნი.

კარაბინერების რაზმი, თხუთმეტ-თხუთმეტი თითოეულ რიგში, ქუჩის მთელ სიგანეზე გაიშალა და ჭენებით გაქანდა, რათა კორსო დოღისათვის გაეთავისუფლებინათ. როდესაც რაზმი ვენეციის სასახლემდე მივიდა, ახალმა გასროლის ხმამ ხალხს აუწყა, რომ ქუჩა გათავისუფლებული იყო.

თითქმის იმ წუთშივე საერთო გაუგონარ ხმაურში აჩრდილებივით გაირბინა სამი ათასი მაყურებლის ყვირილითა და ზურგზე რკინის ეკლებით შეგულიანებულმა შვიდმა თუ რვა ცხენმა. ცოტა ხნის შემდეგ წმინდა ანგელოზის ციხესიმაგრიდან ქვემეხმა სამჯერ გაისროლა, რაც იმის ნიშანი იყო, რომ მესამე ნომერმა მოიგო.

მაშინვე, ყოველგვარი სხვა ნიშნის მიუღებლად, ეტლები ისევ ამოძრავდნენ. ისინი ისევ გაემართნენ კორსოსკენ, თითქოს ერთი წუთით შეჩერებული ნაკადულები ერთბაშად წამოვიდნენ მდინარის კალაპოტისაკენ, და ეს ვეებერთელა მდინარე წინანდელზე უფრო სწრაფად გაჰყვა გრანიტის ორივე ნაპირს.

მაგრამ ახლა ამ დიდძალ ხალხს კიდევ მოემატა ხმაურისა და აურზაურის ახალი წყარო. სცენაზე გამოვიდნენ მოკოლების გამყიდველები.

მოკოლები, ანუ მოკოლეტები ეს არის სხვადასხვა სიდიდის წმინდა სანთლები, აღდგომის კელაპტრიდან დაწყებული, ყველაზე წვრილი სანთლით გათავებული. რომში

კარნავალის უკანასკნელი მოქმედების მონაწილეებს ის ორმაგ, ერთმანეთის საწინააღმდეგო საზრუნავს უჩენს:

1. არ ჩააქრობინო შენი მოკოლეტო.
2. ჩააქრო სხვისი მოკოლეტო.

ამ მხრივ მოკოლეტო სიცოცხლეს წააგავს: მის გადასაცემად ადამიანმა მხოლოდ ერთი საშუალება იპოვა და ისიც ღმერთისაგან მიიღო.

მაგრამ მან აღმოაჩინა ათასი საშუალება მის დასალუპავად, თუმცა მართალია ის ამბავი, რომ ამ საქმეში რამდენადმე ეშმაკი ეხმარებოდა.

მოკოლეტოს ასანთებად საკმარისია, იგი ცეცხლთან მიიტანოთ.

მაგრამ როგორ აღვწეროთ მოკოლეტოების ჩასაქრობად გამოგონებული ათასი საშუალება: ვეებერთელა საბერველები, უზარმაზარი საქრობლები და მარაოები.

ყველა ჩქარობდა მოკოლეტოების ყიდვას, ფრანცმა და ალბერმაც სხვებს მიზამეს.

მალე დაღამდა და ათასი გამყიდველის გამგმირავ ხმაზე «მოკოლი», «მოკოლიტი», ბრბოს თავზე აკიაფდა რამდენიმე ვარსკვლავი, ეს ნიშნის მიცემა გამოდგა.

ათი წუთის შემდეგ ვენეციის სასახლიდან პიაცა-დელ-პოპოლომდე ორმოცი ათასი ცეცხლი აინთო.

ეს იყო მოსიარულე ცეცხლების ზეიმი,

ძნელია ამ სურათის წარმოდგენა, თუ არ გინახავს იგი.

წარმოიდგინეთ, რომ ყველა ვარსკვლავი მოწყდა ცას და დედამიწაზე გიჟური ცეკვა დაიწყო.

ჰაერში ისეთი ხმაური იდგა, რომ ადამიანის ყურს დედამიწის სხვა კუთხეში ამის მსგავსი არაფერი გაუგონია.

ამ მომენტისათვის ირღვევა ყოველგვარი სოციალური სხვაობა.

ფაკინო მისდევს თავადს, თავადი ტრანსტიბრელს, ტრანსტიბრელი — ვაჭარს და თითოეული მათგანი სანთელს უბერავს, აქრობს, ხელახლა ანთებს.

ამ დროს რომ ძველი ეოლი გამოჩენილიყო, მოკოლიტობის მეფედ აღიარებდნენ, ხოლო აკვილიონს — ტახტის მემკვიდრედ.

ეს გაცხარებული ცეცხლოვანი ბრძოლა დაახლოებით ორ საათს გრძელდებოდა; კორსო დღესავით იყო განათებული; შესაძლებელი იყო მაყურებელთა მახეების გარჩევა მესამე და მეოთხე სართულზე.

ყოველ ხუთ წუთში ალბერი საათს უყურებდა. ბოლოს, როგორც იქნა, საათის ისრებმა შვიდი უჩვენეს.

მეგობრების ეტლი ზუსტად ვი-დე-პონტეფიჩის პირდაპირ მიდიოდა. ალბერი ეტლიდან გადმოხტა. მას ხელში მოკოლეტო ეჭირა.

ალბერს გარშემო შემოეხვია სამი თუ ოთხი ნიღაბი, რათა მისთვის მოკოლეტო ჩაექროთ. მაგრამ მან, როგორც მარჯვე მოკრივემ, ერთი დარტყმით ათი ნაბიჯით უკან გადაისროლა ისინი და წმინდა ჯაკომოს ეკლესიისაკენ გაიქცა.

კარიბჭე სავსე იყო ცნობისმოყვარეებითა და ნიღბებით, რომლებიც იმის ცდაში იყვნენ, რომ ერთმანეთისათვის ჩაექროთ ან წაერთმიათ სანთელი, ფრანცი თვალს აყოლებდა ალბერს. მან დაინახა, როგორ ავიდა იგი ეკლესიის პირველ საფეხურზე. თითქმის იმ წუთშივე ნიღაბმა, რომელსაც უკვე ნაცნობი გლეხის ქალის ტანისამოსი ეცვა, მას ხელი გაუწოდა; ამჯერად ალბერმა წინააღმდეგობის გაუწევლად გადასცა მოკოლეტო.

ფრანცი ძალიან შორს იყო, რომ გაეგონა სიტყვები, რომლითაც ისინი ერთმანეთს გამოელაპარაკნენ. მაგრამ, როგორც ჩანდა, საუბარი მშვიდობიანად დამთავრდა, რადგან ალბერი და გლეხის ქალი ხელგაყრილები წავიდნენ. ფრანცი კიდევ ცოტა ხანს უყურებდა მათ, მაგრამ ისინი მალე თვალს მოეფარნენ.

უცებ გაისმა ზარის რეკვა, რაც კარნავალის დამთავრების ნიშანი იყო. ამ წუთში სანთლები ერთად ჩაქრა, თითქოს ჯადოსნურმა ძალამ იმოქმედაო. ასე იტყოდით, ძლიერმა ქარმა ერთი შებერვით ჩააქრო ისინიო.

ფრანცი ღრმა წყვილიადში დარჩა.

სინათლესთან ერთად ხმაური შეწყდა, თითქოს იგივე ქარის შებერვამ, რომელმაც სანთლები ჩააქრო, ეს ხმაურიც გაიტაცაო.

სიჩუმეს არღვევდა მხოლოდ იმ ეტლებით გამოწვეული ხმაური, რომლებსაც ნიღბები სახლში მიჰყავდა; ფანჯრებში აქა-იქ იშვიათად მოჩანდა სინათლის შუქი.

კარნავალი დამთავრდა.

XVI

კატაკომბა დე სან-სებასტიანო

შესაძლებელია მთელი თავისი სიცოცხლის მანძილზე ფრანცს არასოდეს განეცადოს მხიარულებიდან მწუხარებაში ისეთი სწრაფი გადასვლა, როგორც ახლა განიცადა. ასე იტყოდით, ღამის დემონმა ერთი სულის შებერვით მთელი რომი უზარმაზარ სასაფლაოდ გადააქციაო. წყვილიადს კიდევ უფრო აძლიერებდა ის გარემოება, რომ მთვარე მხოლოდ თერთმეტ საათზე უნდა ამოსულიყო. ამიტომ ქუჩები, რომლებსაც ფრანცის ეტლი სერავდა, ძალზე ღრმა წყვილიადით იყო მოცული. ესეცაა, რომ ფრანცს დიდი გზა არ ჰქონდა გასავლელი და ათი წუთის შემდეგ მისი ეტლი, ანუ უფრო სწორად, გრაფის ეტლი, სასტუმრო «ლონდონის» კარებთან გაჩერდა.

მას სადილი ელოდა; რაკი ალბერს გაფრთხილებული ჰყავდა, იმედი არ გქონდეს, ადრე დავბრუნდეთ, ფრანცი მარტო მიუჯდა სუფრას.

ბატონი პასტრინი მიჩვეული იყო იმ გარემოებას, რომ მეგობრები სულ ერთად სადილობდნენ და ამიტომ ალბერი მოიკითხა. ფრანცმა უპასუხა, ალბერი სტუმრად არის მიწვეულიო. მოკოლეტების უეცარმა გაქრობამ, სინათლის წყვილიადით შეცვლამ, სამარისებურმა სიჩუმემ, რომელმაც ხმაური შთანთქა, ფრანცში გამოიწვია ანგარიშმიუცემელი სევდა, რომელსაც არც შეშფოთება აკლდა. თავაზიანი და მზრუნველი მასპინძლის მიუხედავად, რომელიც ფრანცთან სამჯერ თუ ოთხჯერ შემოვიდა იმის გასაგებად, ხომ არაფერი გჭირდებათო, — სადილმა მაინც უჩუმრად ჩაიარა.

ფრანცმა გადაწყვიტა, ალბერისათვის უკანასკნელ შესაძლებლობამდე დაეცადა, ამიტომ ეტლი თერთმეტი საათისათვის დაიბარა და ბატონ პასტრინის სთხოვა, მაშინვე გამაფრთხილე, თუ ალბერი რაიმესთვის სასტუმროში შემოვიდესო. თერთმეტ საათზე ალბერი ჯერ კიდევ არ იყო მოსული. ფრანცი გამოეწყო და წავიდა, წასვლის წინ სასტუმროს პატრონი გააფრთხილა, მთელ ღამეს ჰერცოგ ბრაჩანოსთან გავატარებო.

ჰერცოგ ბრაჩანოს სახლი ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი სახლია მთელ რომში; მისი ცოლი, უძველესი გვარის — კოლონების უკანასკნელი მემკვიდრე, არაჩვეულებრივი დიასახლისია, და ამის გამო მათი მასპინძლობა მთელს ევროპაში ცნობილი გახდა. ორივეს, ფრანცსა და ალბერს, ჰქონდათ სარეკომენდაციო წერილი ჰერცოგთან: ამიტომ ჰერცოგმა ფრანცს მისი მეგობრის ამბავი ჰკითხა. ფრანცმა უპასუხა, იმ დროს დამცილდა, როდესაც მოკოლეტოებს აქრობდნენ — და ვია-მაჩლოსთან თვალთაგან მომეფარაო.

— მაშ, ჯერ არ დაბრუნებულა?

— თერთმეტ საათამდე ველოდი, — უპასუხა ფრანცმა.

— იცით, სად წავიდა?

— არა, ზუსტად არ ვიცი; მაგრამ, მე მგონია, რაღაც პაემანის მსგავსია.

— ეშმაკმა დალახვროს, დღეს ცუდი დღეა, ანუ ცუდი ღამეა ნაგვიანევი სეირნობისათვის, ასე არ არის, გრაფინია?

ეს უკანასკნელი სიტყვები მიმართული იყო გრაფინია გ...სადმი, რომელიც მკლავგაყრილი მიჰყვებოდა ბატონ ტორლონიას, ჰერცოგის ძმას.

მე კი, პირიქით, მგონია, რომ მომხიბლავი საღამოა, უპასუხა გრაფინიამ, — და ისინი, ვინც აქ არის, მხოლოდ იმას იდარდებენ, რომ ასე სწრაფად გაირბინა.

— მე იმათზე როდი ვლაპარაკობ, ვინც აქ არის, — უთხრა ღიმილით გრაფმა: — ერთადერთი საშიშროება, რომელიც მათ ემუქრებათ, ისაა, რომ, თუ ისინი მამაკაცები არიან, თქვენ შეგიყვარებენ, ხოლო თუ ქალები არიან, თქვენი სილამაზის გამო შურით ავად გახდებიან; მე ვგულისხმობ იმათ, ვინც რომის ქუჩებში დაეხეტება.

— ღმერთო ჩემო, მერედა ვინ არის ისეთი, რომელიც ამ დროს რომის ქუჩებში დაეხეტება — თუკი მეჯლისზე არ არის წასული? — იკითხა გრაფინიამ.

— ჩვენი მეგობარი ალბერ დე მორსერი, რომელსაც შვიდ საათზე დავცილდი. — თქვა ფრანცმა, — იგი თავის მშვენიერ უცნობს აედევნა და მას შემდეგ აღარ მინახავს.

— როგორ! და თქვენ არ იცით, სად არის იგი?

— წარმოდგენა არა მაქვს.

— იარაღი აქვს?

— ის ჯამბაზის ტანისამოსშია გამოწყობილი.

— არ უნდა გაგეშვათ, — უსაყვედურა გრაფინიამ, — თქვენ ხომ რომს მასზე უკეთ იცნობთ.

— ჰო, როგორ არა! უფრო ადვილი გასაჩერებელი იქნებოდა მესამე ნომერი, რომელმაც დღეს დოღში მოიგო, — უპასუხა ფრანცმა; — ერთი მითხარით, რა შეიძლება მოუვიდეს?

— ვინ იცის! ძალიან ბნელი ღამეა, ხოლო ვია-მაჩელოდან ტიბრამდე ერთი ფეხის ნაბიჯია.

ფრანცს მთელ სხეულში ჟრუანტელმა დაუარა, როდესაც დაინახა, რომ ჰერცოგი და გრაფინია მის პირად შიშს იზიარებდნენ.

— ბატონო ჰერცოგო, სასტუმროს პატრონი გავაფრთხილე, რომ პატივი მექნება ღამე თქვენთან გავატარო. ასე რომ, როგორც კი დაბრუნდება, მაშინვე უნდა მაცნობონ.

— მოიცათ, მე მგონი, ჩემი მსახური სწორედ თქვენ გეძებთ.

— თქვენო აღმატებულება, — უთხრა მას მსახურმა, — სასტუმრო «ლონდონის» პატრონმა გამომგზავნა, რათა გაცნობოთ, რომ თქვენ გელოდებათ ვიღაც კაცი ვიკონტ დე მორსერის წერილით.

— ვიკონტ დე მორსერის წერილით! — შეჰყვირა ფრანცმა.

— დიახ.

— მერედა ვინ არის ის კაცი?

— არ ვიცი.

— რატომ აქ არ მომიტანა ის წერილი?

— მოციქულმა არავითარი განმარტება არ მომცა.

— სად არის ის მოციქული?

— წავიდა, როდესაც დაინახა, რომ დარბაზში თქვენს გასაფრთხილებლად შემოვიდი.

— ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო! — წამოიძახა გრაფინიამ, — წადით ჩქარა, საწყალი ყმაწვილი, იქნება რაიმე შეემთხვა.

— გავრბივარ! — უპასუხა ფრანცმა.

— დაბრუნდებით და ყველაფერს გვიამბობთ? — ჰკითხა გრაფინიამ.

— დიახ, თუ რაიმე სერიოზული არ მოხდა; წინააღმდეგ შემთხვევაში, არ ვიცი ჩემს თავს რას ავუტებ.

— ყოველ შემთხვევაში, ფრთხილად იყავით, — უთხრა გრანინამ.

— ოჰ! დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ.

ფრანცმა ქუდი აიღო და სწრაფად გავიდა. ჰერცოგთან მისვლისთანავე ფრანცს ეტლი გაეშვა და ორი საათისათვის დაებარებინა; მაგრამ, საბედნიეროდ, ჰერცოგის სასახლიდან, — რომელიც ერთი მხრით კორსოზე გადიოდა, ხოლო მეორეთი წმინდა მოციქულების მოედანზე, — სასტუმრო «ლონდონამდე» ათი წუთის სავალი გზა იყო. როცა ფრანცი სასტუმროს კარებს მიუახლოვდა, დაინახა, რომ შუა ქუჩაში ვიღაცა კაცი იდგა; ფრანცს ერთი წუთითაც არ შეჰპარვია ეჭვი, რომ ეს კაცი ალბერის მოციქული იყო. ის ფართო წამოსასხამში იყო გახვეული. ფრანცი მას მიუახლოვდა, მაგრამ როგორი განცვიფრებული დარჩა, როდესაც პირველად უცნობი თვითონ დაელაპარაკა მას.

— რა ნებავს ჩემგან თქვენს აღმატებულებას? — იკითხა მან და უკან დაიხია.

— ეს თქვენ მომიტანეთ წერილი ბატონ ვიკონტისაგან? — ჰკითხა ფრანცმა.

— თქვენი აღმატებულება ბატონ პასტრინის სასტუმროში ცხოვრობს.

— დიახ.

— თქვენი აღმატებულება ვიკონტთან ერთად მოგზაურობს?

— დიახ.

— რა ჰქვია თქვენს აღმატებულებას?

— ბარონი ფრანც დ'ეპინე.

— მაშ, წერილს სწორედ თქვენს აღმატებულებას სწერენ.

— პასუხი საჭიროა? — ჰკითხა ფრანცმა და წერილი ხელიდან გამოართვა.

— დიახ, ყოველ შემთხვევაში, თქვენს მეგობარს ამის იმედი აქვს.

— ავიდეთ ჩემთან და პასუხს გაგატანთ.

— არა, სჯობს აქ დაგიცდით, — უთხრა მან და ჩაიცინა.

— რატომ?

— თქვენი აღმატებულება მიხვდება, როცა წერილს წაიკითხავს.

— მაშ, აქ გნახავთ?

— აუცილებლად.

ფრანცი სასტუმროში შევიდა; კიბეზე იგი ბატონ პასტრინის შეეჩება.

— რა ამბავია? — იკითხა მან.

— რა ამბავი უნდა იყოს, — უთხრა ფრანცმა.

— ნახეთ ის კაცი, რომელიც თქვენი მეგობრის დავალებითაა მოსული და თქვენთან ლაპარაკი სურს? — ჰკითხა სასტუმროს პატრონმა.

— დიახ, ვნახე, წერილი გადმომცა, — უპასუხა ფრანცმა, — თუ შეიძლება, სინათლე შემოატანინეთ ჩემს ოთახში.

სასტუმროს პატრონმა მსახურს უბრძანა, სანთელი შეეტანა. ფრანცს მოეჩვენა, რომ ბატონ პასტრინის ძალზე შემფოთებული სახე ჰქონდა. ამან კიდევ უფრო გაუძლიერა სურვილი, ალბერის წერილი საჩქაროდ წაეკითხა. როგორც კი მსახურმა სანთელი აანთო, ფრანცმა ქალაქი სწრაფად გაშალა და სინათლესთან მიიტანა. წერილი ალბერის ხელით იყო დაწერილი და ქვემოთ მისი სახელი და გვარი ეწერა. ფრანცმა იგი ორჯერ წაიკითხა, იმდენად მოულოდნელი იყო მისთვის წერილის შინაარსი.

აი, რა ეწერა იმ წერილში:

«მვირფასო ფრანც, ამ წერილის მიღებისთანავე ჩემი საფულებიდან, რომელსაც თქვენ იპოვით საწერი მაგიდის უჯრაში, ამოიღეთ ჩემი აკრედიტივი. დაუმატეთ თქვენი, თუ ჩემი საკმარისი არ აღმოჩნდება, გაიქცით ტორლონიასთან, გამოართვით მას ოთხი ათასი პიასტრი და გადაეცით ამ წერილის მომტანს. აუცილებელია, რომ ეს თანხა დაუყოვნებლივ მივიღო.»

მეტს აღარაფერს მოგწერთ, რადგან თქვენი იმედი მაქვს, ისევე როგორც თქვენ შეიძლება ჩემი იმედი გქონდეთ.

P. S. I believe now in italian banditti¹. (¹ ახლა მე მწამს იტალიელი ავაზაკების არსებობა (ინგ..))

თქვენი მეგობარი
ალბერ დე მორსერი».

ამ სტრიქონების ქვეშ ხევით მიწერილი იყო რამდენიმე იტალიური სიტყვა:

«Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avra cessato di vivere.

Luigi Vampa».¹ (¹ თუ ექვს საათზე ჩემ ხელთ ოთხი ათასი პიასტრი არ იქნება, შვიდ საათზე გრაფი ალბერი სიცოცხლეს გამოესალმება.

ლუიჯი ვამპა.)

ამ მინაწერმა ფრანცისათვის ყველაფერი გასაგები გახდა; ის მიხვდა, რატომ არ უნდოდა მოციქულს ოთახში ამოსვლა. მას ქუჩა უფრო სანდოდ მიაჩნდა, ვიდრე ფრანცის ოთახი. ალბერი სწორედ იმ ყაჩაღთა მეთაურს ჩაუვარდა ხელში, რომლის არსებობაც არაფრით უნდოდა დაეჯერებინა.

არც ერთი წუთის დაკარგვა არ შეიძლებოდა. ფრანცმა საწერ მაგიდასთან მიიბრინა, უჯრა გამოაღო, საფულე იპოვა და იქიდან აკრედიტივი ამოიღო; აკრედიტივი იყო ექვსი ათას პიასტრზე, აქედან ალბერს სამი ათასი უკვე დაეხარჯა. რაც შეეხება ფრანცს, მას სულ არ ჰქონდა აკრედიტივი; იგი ფლორენციაში ცხოვრობდა და რადგან რომში რამდენიმე დღით იყო ჩამოსული, სულ რაღაც ასამდე ლუიდორი ჰქონდა წამოღებული, აქედან ნახევარიღა დარჩენოდა.

ამგვარად, ალბერისათვის საჭირო თანხას შვიდასი თუ რვაასი პიასტრი აკლდა. ასეთ შემთხვევაში ფრანცს შეეძლო, ბატონ ტორლონიას თავაზიანობის იმედი ჰქონოდა.

ის იყო, იმ წუთშივე ბატონ ბრაჩანოს სასახლეში აპირებდა დაბრუნებას, რომ უცებ გონება ერთმა ფიქრმა გაუნათა.

მას მოაგონდა გრაფი მონტე-კრისტო. ფრანცმა ზარის ზონარისაკენ ხელი გასწია, რომ ბატონი პასტრინის დასაძახებლად ვინმე გაეგზავნა, მაგრამ კარი გაიღო და სასტუმროს პატრონი თვითონ შემოვიდა მასთან.

— ჩემო ძვირფასო პასტრინი, — ჰკითხა მან ფიცხლად, — როგორ გგონიათ, გრაფი შინ არის?

— დიახ, თქვენო აღმატებულებავ, ეს-ეს არის დაბრუნდა.

— ნეტავ ჯერ ხომ არ დაწოლილა?

— არა მგონია.

— მაშ გთხოვთ, შედით მასთან და ნებართვა სთხოვეთ, რომ ვეახლო.

— ბატონი პასტრინი სწრაფად გავიდა, რათა ეს დავალება შეესრულებინა.

ხუთი წუთის შემდეგ იგი უკან დაბრუნდა.

— გრაფი ელის თქვენს აღმატებულებას, — თქვა მან.

ფრანცმა გაიარა ტალანი, მსახურმა იგი გრაფთან შეიყვანა. გრაფი იყო პატარა კაბინეტში, რომელიც ფრანცს ჯერ არ ენახა და რომელშიც კედლის გასწვრივ სავარძლები იდგა. გრაფი მის შესახვედრად წამოდგა.

— რა ბედნიერმა შემთხვევამ მოგიყვანათ ასეთ დროს? — ჰკითხა მან ფრანცს, — იქნებ ჩემთან ერთად ივახშმობთ? ეს თქვენის მხრივ დიდი თავაზიანობა იქნებოდა.

— არა, მე ძალიან სერიოზულ საქმეზე მოვედი.

— საქმეზე? — გაიმეორა გრაფმა და ფრანცს გამჭვალავად შეხედა, — მერე და რა საქმეა ასეთი?

— ჩვენ აქ მარტონი ვართ?
 გრაფი კარებთან მივიდა და უკან დაბრუნდა.
 — სავსებით მარტონი.
 ფრანცმა მას ალბერის წერილი გაუწოდა.
 — წაიკითხეთ, — უთხრა მან.
 გრაფმა წერილი წაიკითხა.
 — ოჰ, ოჰ! — წამოიძახა გრაფმა.
 — მინაწერი წაიკითხეთ?
 — დიახ, ვხედავ:
 «Se alle sei della mattina le quattro mila piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avra cessato di vivere.
 Luigi Vampa».
 — რას იტყვით? — ჰკითხა ფრანცმა.
 — გაქვთ წერილში აღნიშნული თანხა?
 — დიახ, არ მყოფნის მხოლოდ რვაასი პიასტრი.
 გრაფი თავის სეკრეტერთან მივიდა და ოქროთი სავსე უჯრა გამოაღო.
 — იმედი მაქვს, — უთხრა მან ფრანცს, — არ მაწყენინებთ და ფულის სათხოვნელად სხვასთან არ მიხვალთ.
 — თქვენ ხომ ხედავთ, რომ, პირიქით, პირდაპირ თქვენთან მოვედი, — უპასუხა ფრანცმა.
 — მე ამის მადლობელი ვარ, აიღეთ. — და მან ფრანცს უჯრაზე ანიშნა.
 — განა აუცილებელია ლუიჯი ვამპასათვის ამ თანხის გაგზავნა? — ჰკითხა ფრანცმა და ახლა იგი თავის მხრივ ჩააშტერდა გრაფს.
 — ღმერთო ჩემო! თქვენ თვითონ განსაჯეთ, მინაწერი საკმარისად გასაგებია.
 — მე მგონია, თქვენ რომ მოინდომებდეთ, — უთხრა ფრანცმა, — გაცილებით ადვილ საშუალებას იპოვიდით.
 — როგორ? — ჰკითხა გაკვირვებულმა გრაფმა.
 — მაგალითად, ჩვენ რომ ერთად წავიდოდეთ ლუიჯი ვამპასთან, დარწმუნებული ვარ, ალბერის განთავისუფლებაზე უარს არ გვეტყვის.
 — მე? კი მაგრამ, რა გავლენა უნდა მქონდეს იმ ყაჩაღზე?
 — როგორ, განა თქვენ მას არ გაუწიეთ ერთი ისეთი სამსახურთაგანი, რომელსაც არ ივიწყებენ?
 — როგორი?
 — განა თქვენ არ დაიხსენით პეპინოს სიცოცხლე?
 — ოჰო! — წარმოთქვა გრაფმა, — თქვენ ვინ გითხრათ ეს.
 — განა თქვენთვის სულ ერთი არ არის? მე ეს ვიცი.
 გრაფი ერთ წუთს გაჩუმებული და წარბშეკრული იდგა.
 — ვთქვათ, წავედი ლუიჯი ვამპასთან, თქვენც წამომყვებით?
 — თუკი ჩემთან ერთად ყოფნა არასასიამოვნოდ არ დაგრჩებათ.
 — კარგი, ასე იყოს; მშვენიერი ამინდია რომის გარეუბნებში გასასეირნებლად. ჩვენ მხოლოდ ნასიამოვნები დავრჩებით.
 — საჭიროა იარაღის წამოღება?
 — რისთვის?
 — ფული?
 — არ არის საჭირო. სად არის წერილის მომტანი?
 — ქუჩაში.

— პასუხს ელის?

— დიახ.

— ჩვენ, ყოველ შემთხვევაში, უნდა ვიცოდეთ, სად მივდივართ; მე მას დავუძახებ.

— ამაოდ; მან არ ისურვა ამოსვლა.

— თქვენთან არა, მაგრამ ჩემთან ამოვა.

გრაფი მივიდა კაბინეტის ფანჯარასთან, რომელიც ქუჩაში გადიოდა და თავისებურად დაუსტვინა. წამოსასხამში გახვეული კაცი კედელს მოსცილდა და შუა ქუჩაში გამოვიდა.

— Salite!¹ (¹ ამოდით (იტალ.)) — თქვა გრაფმა ისეთი ტონით, თითქოს მსახურს მისცა ბრძანებაო.

მოციქული მაშინვე ყოველგვარი ყოყმანის გარეშე, ის კი არა, აჩქარებითაც, დაემორჩილა მას, ოთხი ნაბიჯით პარმადი გადაჭრა და სასტუმროში შემოვიდა. ხუთი წუთის შემდეგ კაბინეტის კარებთან იდგა.

— ჰა! ეს შენა ხარ, პეპინო! — უთხრა გრაფმა.

პასუხის მაგივრად პეპინომ მუხლებზე დაიჩოქა, გრაფს ხელში ხელი სტაცა და ზედ რამდენჯერმე აკოცა.

— ოჰო, შენ ჯერ არ დაგვიწყებია, რომ სიცოცხლე შეგინარჩუნე? საკვირველია, მას შემდეგ კი ერთი კვირა გავიდა, — უთხრა მას გრაფმა.

— არა, თქვენო აღმატებულება, მე ამას არასოდეს დავივიწყებ, — უპასუხა პეპინომ ისეთი ხმით, რომელშიც უღრმესი მადლობა გამოსჴვიოდა.

— არასოდეს? ეს ძალიან დიდი დროა! მაგრამ ისიც კარგია, რომ შენ ასე ფიქრობ. ადექი და მიპასუხე.

პეპინომ შემფოთებით შეხედა ფრანცს.

— მისი აღმატებულების წინაშე შენ შეგიძლია თავისუფლად ილაპარაკო, — უთხრა მან, — ის ჩემი ერთ-ერთი მეგობარია. თქვენ მე უფლებას მომცემთ, რომ ასე მოგმართოთ, — უთხრა ფრანცს გრაფმა ფრანგულად, — ეს აუცილებელია, რათა მას ნდობა ჩავუნერგო.

— თქვენ შეგიძლიათ ილაპარაკოთ ჩემი თანდასწრებით, მე გრაფის მეგობარი ვარ. — გაიმეორა ფრანცმა.

— კარგი, — თქვა პეპინომ და გრაფს მიუბრუნდა: — თქვენმა აღმატებულებამ დამკითხოს და მე ვუპასუხებ.

— როგორ ჩაუვარდა ხელში ვიკონტი ალბერი ლუიჯი ვამპას?

— ფრანგის ეტლი რამდენჯერმე შეხვდა იმ ეტლს, რომელშიც ტერეზა იჯდა.

— ყაჩაღთა მეთაურის საცოლუ?

— დიახ. ფრანგმა მას თვალებით თამაში დაუწყო; ტერეზა ხუმრობით უპასუხებდა; ფრანგმა თაიგული სტყორცნა, ტერეზამაც საპასუხოდ იების კონა ესროლა; რასაკვირველია, ყაჩაღთა მეთაურის ნებართვით, რომელიც იმავე ეტლში იჯდა.

— როგორ, — შეჴყვირა ფრანცმა, — ლუიჯი ვამპა იმავე ეტლში იყო, რომელშიც რომელი ქალები ისხდნენ?

— ის მეეტლედ იყო გამოწყობილი და ეტლს მართავდა, — უპასუხა პეპინომ.

— შემდეგ? — ჴვითხა გრაფმა.

— შემდეგ ფრანგმა შეიხსნა ნილაბი; ტერეზამაც მეთაურის ნებართვით სახე უჩვენა; ფრანგმა პაემანი ითხოვა, ტერეზამ დაუნიშნა ადგილი და დრო. ოღონდ სან-ჯაკომოს ეკლესიის საფეხურებზე მას ბეპო ელოდა.

— როგორ? — შეაწყვეტინა ისევ ფრანცმა, — ის გლეხის ქალი, რომელმაც მას მოკოლეტო გამოგლიჯა?..

— ის იყო თხუთმეტი წლის ბიჭი, — უპასუხა პეპინომ, — მაგრამ თქვენს ამხანაგს არ უნდა რცხვენოდეს, რომ ამ ბიჭმა მოატყუა. ის პირველი არ არის, ბეპოს ბევრი ჰყავს ხაფანგში გაბმული.

— ქალაქიდან იგი ბეპომ წაიყვანა? — იკითხა გრაფმა.

— დიახ, სწორედ ასე იყო; ვია-მაჩელოს ბოლოში ეტლი იცდიდა; ბეპო ჩაჯდა და ფრანგი მიიპატიჟა. მან თავაზიანად მარჯვენა მხარე დაუთმო ბეპოს, თვითონ კი გვერდით მიუჯდა. აქ ბეპომ უთხრა, რომ წაიყვანდა ვილაში, რომელიც რომიდან ერთი მილის მოშორებით იყო. ფრანგმა უპასუხა, მზადა ვარ, თუნდაც ქვეყნის დასალიერს გაგყვო; მეეტლე მაშინვე გაჰყვა ვია-დე-რიპეტას, ჩაუარა წმინდა პავლეს კარებს, მაგრამ როცა მინდორზე გავიდნენ, ფრანგმა ზედმეტი თვითნებობის გამოჩენა დაიწყო და ბეპომ მას გულზე ორი დამბაჩა მიადო; იმ წუთშივე მეეტლემ ცხენები დააყენა, შემოტრიალდა და იგივე გააკეთა. ამავე დროს ოთხმა ჩვენგანმა, რომლებიც ალმოს ნაპირებზე იმალებოდნენ, ეტლთან მიიბრუნეს. მე მგონია, ფრანგმა თავის დაცვა განიზრახა, როგორც ყური მოვკარი, იგი ბეპოს ყელშიც კი სწვდა; მაგრამ რას გახდებოდა ხუთი შეიარაღებული კაცის წინააღმდეგ? ისღა დარჩენოდა, რომ დანებებულიყო. ფრანგი ეტლიდან გადმოათრიეს და პატარა მდინარის ნაპირ-ნაპირ ტერეზასა და ლუიჯისთან მიიყვანეს, რომლებიც მას სან-სებასტიანოს კატაკომბში ელოდნენ.

— აბა, — მიუბრუნდა გრაფი ფრანგს, — მე მგონია, ეს ისტორია ერთ რამედ ღირს. რას იტყვით? თქვენ ხომ ამ საქმის მცოდნე ხართ.

— დიახ, მე მას ძალიან სასაცილოდ მივიჩნევდი, ეს რომ სხვას შემთხვეოდა და არა ჩემს საწყალ ალბერს, — უპასუხა ფრანგმა.

— დიახ, — თქვა გრაფმა, — თქვენ რომ აქ არ გენახეთ, ეს სამიჯნურო ამბავი თქვენს მეგობარს ძვირად დაუჯდებოდა; მაგრამ დამშვიდდით, ის თავს დააღწევს იმით, რომ ცოტაოდენ შიშს სჭამს.

— მაშ, ჩვენ მასთან მივდივართ?

— რასაკვირველია! მით უმეტეს, რომ ძალიან თვალწარმტაც ადგილზე ყოფილა. იცით თქვენ სან-სებასტიანოს კატაკომბი?

— არა, მე იქ არასოდეს ჩავსულვარ, მაგრამ დიდი ხანია კი მინდა იქაურობის ნახვა.

— აი, სწორედ მშვენიერი შემთხვევა მოგეცათ, უკეთესის ნატვრა არც შეიძლება. ეტლი დაბლა გელოდებათ?

— არა.

— ეს არაფერი; მე ჩემი ეტლი ყოველთვის მზად მყავს, დღისითაც და ღამითაც.

— ცხენები შებმულია?

— დიახ, უნდა გითხრათ, რომ მე ჟინის კაცი ვარ, ზოგჯერ სადილის შემდეგ ან შუადღისას მომინდება სადმე ქვეყნის დასალიერისაკენ გასეირნება და მივემგზავრები. გრაფმა ერთხელ დარეკა; ოთახში კამერდინერი შემოვიდა.

— საჯინიბოდან ეტლი გამოაყვანინეთ, — უთხრა მან, — ბუდეებიდან დამბაჩები ამოიღეთ; მეეტლეს ნუ გააღვიძებთ, ჩვენ ალი წაგვიყვანს.

ერთი წუთის შემდეგ გაისმა ეტლის ხმა, ის კარებთან გაჩერდა.

გრაფმა საათს დახედა.

— პირველის ნახევარია, — თქვა მან. — ჩვენ შეგვეძლო, დილის ხუთ საათზე გავსულიყავით და მაინც დროზე მივიდოდით. მაგრამ შეიძლება ჩვენმა დაგვიანებამ თქვენს მეგობარს მშფოთვარე ღამე გაატარებინოს, ამიტომ უკეთესია, რაც შეიძლება ჩქარა გამოვგლიჯოთ იგი ვერაგებს ხელიდან. მაშ, თქვენ ისევ იმ გადაწყვეტილებაზე დგახართ, რომ ჩემთან ერთად წამოხვიდეთ?

— ისე, როგორც არასდროს.

— მაშ, წავიდეთ.

ფრანცი და გრაფი კაბინეტიდან გავიდნენ, მათ უკან პეპინო მიჰყვებოდა.

კარებთან ეტლი დაუხვდათ. კოფოზე ალი იჯდა. ფრანცმა იცნო მონტე-კრისტოს მღვიმის მუნჯი მონა.

ფრანცი და გრაფი ორადგილიან დახურულ ეტლში ჩასხდნენ; პეპინო ალის გვერდით მოთავსდა და ეტლი გაქროლდა. ალის, როგორც ეტყობოდა, ბრძანება წინასწარ ჰქონდა მიღებული. იგი კორსოზე გავიდა, გადასერა კამპო-ვაჩინო, სტრადა სან-გრეგორიოს გაჰყვა და სან-სებასტიანოს კარიბჭეს მიაღწა. გუშაგს არ უნდოდა ეტლი გაეშვა, მაგრამ გრაფმა მას უჩვენა რომის გუბერნატორის მიერ მოცემული ნებართვა, რომლითაც ქალაქში შესვლისა და გამოსვლის უფლება ეძლეოდა ყოველთვის, დღისით და ღამით, როცა კი მოისურვებდა. გისოსი იმ წუთშივე ასწიეს, გუშაგმა გასამრჯელოდ ოქრო მიიღო და ეტლმა გზა განაგრძო.

იგი მიჰყვებოდა ძველი აპიუსის შარაგზას, რომელსაც ორივე მხრივ სასაფლაოები ეკრა. ამომავალი მთვარის შუქზე დროდადრო ფრანცს ეჩვენებოდა, რომ ნანგრევებიდან გუშაგი გამოდიოდა, მაგრამ პეპინოს ნიშანზე ისევ სიბნელეში ქრებოდა.

კარაკალის ცირკთან მისვლამდე ეტლი გაჩერდა. პეპინომ კარი გამოაღო, ფრანცი და გრაფი გადმოხტნენ.

— ათი წუთის შემდეგ ჩვენ ადგილზე ვიქნებით, — უთხრა გრაფმა თავის თანამგზავს.

შემდეგ მან პეპინო განზე გაიხმო და რაღაც ბრძანება ჩასჩურჩულა. პეპინომ ეტლის ყუთიდან ჩირაღდანს ამოიღო და წავიდა.

გავიდა კიდევ ხუთი წუთი; ფრანცი ხედავდა, როგორ მიდიოდა პეპინო რომის ბორცვებიანი მინდვრის ვიწრო ბილიკზე და როგორ გაქრა იგი მაღალი მოწითალო ფერის ბალახებში, რომელიც ვეებერთელა ლომის აბურმგნელ ფაფარს მოგაგონებდათ.

— გავყვეთ მას, — თქვა გრაფმა.

ფრანცი და გრაფი იმავე ბილიკს გაჰყვნენ. როდესაც ფერდობზე ასი ნაბიჯი გაიარეს, პატარა მინდორში აღმოჩნდნენ.

მალე მათ შენიშნეს, რომ სიბნელეში ორი კაცი ერთმანეთს ელაპარაკებოდა.

— კიდევ წინ წავიდეთ? — იკითხა ფრანცმა, — თუ საჭიროა დავიცადოთ?

— წავიდეთ; პეპინომ, ალბათ, გუშაგები გააფრთხილა, რომ ჩვენ მოვდივართ.

მართლაც, ერთ-ერთი მოლაპარაკე პეპინო გამოდგა, მეორე კი — გუშაგად მდგომი დარაჯი.

ფრანცი და გრაფი მათ მიუახლოვდნენ. ყაჩაღი მიესალმა.

— თქვენო აღმატებულებავ, — უთხრა გრაფს პეპინომ, — კეთილი ინებეთ და უკან გამომყევით, კატაკომბის შესასვლელი აქედან ორ ნაბიჯზეა.

— კარგი, გაგვიძეხი, — უთხრა გრაფმა.

მართლაც, მალე, ბუჩქებს იქით, ლოდებს შუა გამოჩნდა ხვრელი, რომელშიც ერთი კაცი ძლივს შეძვრებოდა.

პეპინო პირველი შემგრა ამ ნაპრალში; მაგრამ გადადგა თუ არა რამდენიმე ნაბიჯი, მიწისქვეშა ხვრელმა გაფართოება დაიწყო. მაშინ იგი შეჩერდა, ჩირაღდანს მოუკიდა და მოტრიალდა, — უკან მომყვებიან თუ არაო.

გრაფი პირველი შესულიყო ამ სასულეს მსგავს ხვრელში, ფრანცი უკან მიჰყვებოდა.

გზა ქვემოთ ეშვებოდა და თანდათან ფართოვდებოდა; მაგრამ ფრანცი და გრაფი იძულებული იყვნენ, ისევ წელში მოხრილებს ევლოთ, ერთმანეთის გვერდით ძლივს მიაბიჯებდნენ. ასე გაიარეს კიდევ ას ორმოცდაათი ნაბიჯი, როცა ისინი შეაჩერა ძახილმა — «ვინ მოდის».

ჩირაღდნის შუქზე დაინახეს, როგორ იელვა კარაბინის ლულამ.

— «მეგობარი!» — უპასუხა პეპინომ. იგი მარტო წავიდა წინ და ამ მეორე გუშაგს ჩუმად რამდენიმე სიტყვა უთხრა, ეს უკანასკნელიც პირველი გუშაგივით მიესალმა მათ და ღამის სტუმრებს ანიშნა — შეგიძლიათ გზა განაგრძოთ.

გუშაგის უკან ოცსაფეხურიანი კიბე ჩანდა. ფრანცი და გრაფი ამ კიბეს ჩაჰყვნენ და ერთგვარ აკლდამაში მოხვდნენ. აქ ვარსკვლავის ქიმებივით გადიოდა ხუთი გზა. ქვის კედლებზე სართულებივით იყო გამოჭრილი კუბოს მოყვანილობის ნიშნები, რაც იმის მაუწყებელი იყო, რომ ისინი ბოლოს კატაკომბაში შევიდნენ.

ერთ-ერთ ხვრელში, რომლის სიგრძის განსაზღვრაც შეუძლებელი იყო, სინათლის ანარეკლი იჭრებოდა.

გრაფმა ფრანცს მხარზე ხელი დაადო.

— გინდათ, ნახოთ ყაჩაღთა ბანაკი შესვენების დროს? — ჰკითხა მან.

— რასაკვირველია, — უპასუხა ფრანცმა.

— მაშ, კარგი! წამოდით ჩემთან. პეპინო, სინათლე ჩააქრე!

პეპინომ ბრძანება შეასრულა და ფრანცი გრაფთან ერთად ღრმა წყვდიადმა მოიცვა; მხოლოდ მათგან ორმოცდაათიოდე ნაბიჯით წინ კედლებზე ცეკვავდნენ სხივები, რომლებიც უფრო აკიაფდნენ, როდესაც პეპინომ ჩირაღდან ჩააქრო.

ისინი ჩუმად წავიდნენ წინ, გრაფი ისე მიუძღოდა ფრანცს, თითქოს უნარი ჰქონდა, წყვდიადი განეჭვრიტა. რაც უფრო უახლოვდებოდნენ მოკიაფე სხივებს, ფრანციც უფრო ადვილად არჩევდა გზას.

გამოჩნდა სამი თალი, — ერთი მათგანი შუაში კარის მაგივრობას სწევდა.

დიდი კვადრატული ოთახიდან ეს თაღები იმ ტალანს ჰყოფდნენ, რომელშიც გრაფი და ფრანცი იმყოფებოდნენ. ამ ოთახს კედლებში ისეთივე ნიშნები ჰქონდა, რომლებიც ჩვენ ზემოთ აღვწერეთ. შუა ოთახში აღმართული იყო ოთხი ქვა, რომლებიც ოდესღაც საკურთხეველის მაგივრობას ასრულებდნენ, რასაც აღნიშნავდა მათ თავებზე შემორჩენილი ჯვრები.

სვეტის ზემირკველზე იდგა ერთადერთი ლამპა. იგი მკრთალი და ფარფატა შუქით ანათებდა უცნაურ სცენას, რომელიც სიბნელეში დამალული სტუმრების თვალწინ იშლებოდა.

ზემირკველზე დაყრდნობილი, თალისაკენ ზურგშექცეული იჯდა ვიღაც კაცი და კითხულობდა.

ეს იყო ყაჩაღთა უფროსი ლუიჯი ვამპა.

მის ირგვლივ თავი მოეყარა ოც ყაჩაღს. ზოგნი წამოსასხამში იყვნენ გახვეულნი და მიწოლილიყვნენ, ზოგნი კი ისხდნენ, ზურგი მიეყრდნოთ ქვის სკამისათვის, რომელიც ამ აკლდამას უვლიდა ირგვლივ. თითოეულ მათგანს ხელთ კარაბინი ეჭირა.

სიღრმეში, უტყვი და ძლივს გასარჩევი, თითქოს ჩრდილიაო, გუშაგი წინ და უკან დადიოდა რაღაც გამოქვაბულის წინ, რომელსაც კაცი იმით გაარჩევდა, რომ იქ უფრო ბნელოდა.

როდესაც გრაფი დარწმუნდა, რომ ფრანცი დატკბა ამ თვალწარმტაცი სურათით, თითები ტუჩებთან მიიტანა, რათა ენიშნებინა, ჩუმად იყავითო, შემდეგ აიარა კიბის სამი საფეხური, რომლებიც დერეფნიდან აკლდამის მსგავს ოთახში ადიოდა, შუა თალით შიგ შევიდა და ვამპასაკენ გაემართა, რომელიც კითხვით ისე იყო გართული, რომ მისი ფეხის ხმა არ გაუგონია.

— ვინ მოდის? — დაიყვირა გუშაგმა, როდესაც ლამპის შუქზე მეთაურის უკან აღმართული აჩრდილი დაინახა.

ამ ყვირილზე ვამპა სწრაფად გამოვარდა და ქამრიდან დამბაჩა გამოიძრო. იმ წუთშივე ყაჩაღები ფეხზე წამოხტნენ და ოცი კარაბინის ლულა გრაფს დაუმიზნეს.

— კმარა, ჩემო კარგო! — უთხრა მშვიდად გრაფმა, ისე რომ სახის არც ერთი ნაკვთი არ შესტოკებია; — კმარა, ძვირფასო ვამპა, მე მგონია, მეგობრის მისაღებად ეს მეტისმეტი ცერემონიალია.

— ძირს იარაღი! — დაიყვირა ყაჩაღთა მეთაურმა და ცალი ხელი მბრძანებლურად მაღლა ასწია, ხოლო მეორეთი ქუდი მოიხადა, სხვებმაც ქუდეები მოიხადეს მოკრძალებით.

შემდეგ ვამპა მოუბრუნდა გრაფს, რომელიც, როგორც ჩანდა, ამ სცენის ყველა მოქმედ პირს იმორჩილებდა.

— მომიტევეთ, ბატონო გრაფო, მე სრულიად არ ველოდი, რომ თქვენ პატივს დამდებდით და მინახულებდით, ამიტომ ვერ გიცანით.

— როგორც ჩანს, თქვენ ძალიან სუსტი მეეხსიერება გქონიათ, ვამპა. თქვენ გავიწყდებათ არა მარტო ადამიანთა სახეები, არამედ მათთან დადებული პირობაც.

— კი მაგრამ, რა პირობა დამავიწყდა, ბატონო გრაფო? — ჰკითხა ყაჩაღმა ისეთი ადამიანის სახით, რომელსაც სურს დაუყოვნებლივ გამოასწოროს თავისი შეცდომა.

— განა შეთანხმებული არ ვიყავით, რომ არა მარტო მე, არამედ ჩემი მეგობრებიც ხელშეუხებლები ვიქნებოდით.

— რითი დავარღვიე ეს პირობა, თქვენო აღმატებულება?

— თქვენ ამ სადამოს მოიტაცეთ და აქ მოიყვანეთ ვიკონტი ალბერ დე მორსერი; ხოლო ეს კაცი, — განაგრძო გრაფმა ისეთი ხმით, რომ ფრანცს უნებურად შეაჟრჟოლა, — ერთ-ერთი ჩემი მეგობარია. იგი იმავე სასტუმროში ცხოვრობს, სადაც მე ვარ. ეს ყმაწვილი კაცი კორსოზე მთელი კვირის განმავლობაში ჩემი ეტლით დასეირნობდა; ამის მიუხედავად, გიმეორებთ, თქვენ იგი მოიტაცეთ, მოიყვანეთ აქ, — გრაფმა ჯიბიდან წერილი ამოიღო, — და მოითხოვეთ გამოსასყიდი, თითქოს იგი პირველი შემხვედრი ყოფილიყო.

— რატომ არაფერი მითხარით ამის შესახებ, — მიუბრუნდა მეთაური თავისიანებს, რომლებმაც მის მზერას ვერ გაუძლეს და უკან დაიხიეს, — რატომ მაიძულეთ გამეტეხა სიტყვა, მიცემული გრაფისათვის, ადამიანისათვის, რომელსაც ხელში უჭირავს თითოეული ჩვენგანის სიცოცხლე? ქრისტეს სისხლს ვფიცავ, მე რომ ვფიქრობდე ვინმე თქვენგანმა იცოდა, რომ ეს ყმაწვილი მისი აღმატებულების მეგობარია, ჩემი საკუთარი ხელით ტვინს დავანთხვევინებდი.

— ხომ ხედავთ, — მიუბრუნდა გრაფი ფრანცს, — ხომ სიმართლეს გეუბნებოდით, აქ რაღაც გაუგებრობაა-მეთქი.

— განა თქვენ მარტო არა ხართ? — ჰკითხა შეშფოთებით ვამპამ.

— ჩემთან არის ის, ვისაც ეს წერილი მისწერეთ. მე მინდოდა მისთვის დამემტკიცებინა, რომ ლუიჯი ვამპა არასოდეს ღალატობს თავის სიტყვას. მოგვიახლოვდით, თქვენო აღმატებულება, — უთხრა მან ფრანცს, — ლუიჯი ვამპა თვითონ გეტყვით, რომ იგი სასოწარკვეთილებაშია ჩავარდნილი თავისი შეცდომის გამო.

ფრანცი მას მიუახლოვდა, ყაჩაღთა მეთაურმაც რამდენიმე ნაბიჯი გადმოდგა წინ.

— კეთილი იყოს თქვენი ჩვენთან მობრძანება, თქვენო აღმატებულება, — უთხრა მან, — თქვენ გაიგონეთ, რა ბრძანა გრაფმა და გაიგონეთ ჩემი პასუხიც. მე მხოლოდ იმისი თქმაღა შემიძლია, რომ სიამოვნებით გადავიხდით ოთხი ათას პიასტრს, გამოსასყიდი თანხის რაოდენობას, ოღონდ ეს შემთხვევა არ მომხდარიყო.

— კი მაგრამ, სად არის ტყვე? — იკითხა შეშფოთებულმა ფრანცმა, — მე მას ვერ ვხედავ?

— იმედი მაქვს, არაფერი შემთხვევია? — თქვა გრაფმა წარბების შექმუხნით.

— ტყვე იქ არის, — უპასუხა ვამპამ და ხელი იმ გამოქვაბულისაკენ გაიშვირა, რომლის წინ გუშაგი დააბიჯებდა. — მე თვითონ მივალ და შევატყობინებ მისი განთავისუფლების ამბავს.

მეთაური ალბერის საკნისაკენ გაეშურა. ფრანცი და გრაფი მას უკან მიჰყვნენ.

— რას აკეთებს პატიმარი? — ჰკითხა გუშაგს ლუიჯი ვამპამ.

— მართალი რომ გითხრათ, არ ვიცი, მეთაურო, — უპასუხა გუშაგმა, — უკვე ერთი საათია, მისი მოძრაობის ხმა არ გამიგონია.

— მობრძანდით, თქვენო აღმატებულება, — უთხრა გრაფს ვამპამ.

გრაფმა და ფრანცმა აიარეს შვიდი-რვა საფეხური; მათ ისევ წინ მიუძღოდა მეთაური, რომელმაც ურდული გადასწია და კარი გააღო.

მაშინ ლამპის შუქზე, რომელიც აკლდამაში დადგმულ ლამპას ჰგავდა, მათ დაინახეს, რომ ალბერი ერთ-ერთი ყაჩაღის მიერ დათმობილ წამოსასხამში გახვეულიყო და ღრმა ძილით ეძინა.

— ოჰო! — თქვა გრაფმა ისეთი ღიმილით, რომელიც მხოლოდ მისთვის იყო დამახასიათებელი, — ეს ცუდი არ არის ისეთი კაცისათვის, რომელიც დილის შვიდ საათზე უნდა დახვრიტონ.

ვამპაც ერთგვარი აღფრთოვანებით შესცქეროდა მძინარე ალბერს. როგორც ეტყობოდა, მასზე შთაბეჭდილება მოახდინა ამ ყმაწვილი კაცის ვაჟკაცობამ.

— თქვენ მართალი ხართ, ბატონო გრაფო, — უთხრა მან, — ეს კაცი ნამდვილად თქვენ მეგობართა რიცხვს ეკუთვნის.

შემდეგ ალბერს მიუახლოვდა და მხარზე ხელი დაადო.

— თქვენი აღმატებულება გამოღვიძებას ხომ არ ინებებს?

ალბერი გაიზმორა, თვალები მოიფშვნიტა და გაახილა.

— აა, ეს თქვენა ხართ, მეთაურო! ეშმაკმა დალახვროს, რატომ გამაღვიძეთ, მშვენიერ სიზმარს ვხედავდი. მესიზმრა, რომ ტორლონიას ოჯახში გრაფინია გ...სთან გალოპს ვცეკვავდი.

ალბერმა ჯიბიდან საათი ამოიღო, რომელიც იმიტომ დაეტოვებინათ, რომ დროის მსვლელობისათვის თვალყური ედევნებინა.

— ორის ნახევარია, — თქვა მან, — რა ეშმაკები შეგიჩნდათ, რომ ასეთ დროს გამაღვიძეთ?

— მინდოდა მეთქვა, რომ თქვენი აღმატებულება თავისუფალი ბრძანდება-მეთქი.

— ჩემო ძვირფასო, — უთხრა ალბერმა შეშფოთებული გულგრილობით, — მომავლისათვის დაიმახსოვრეთ ნაპოლეონ დიდის ნათქვამი: «გამაღვიძეთ მხოლოდ ცუდი ამბების მიღების დროს». თქვენ რომ არ გაგელვიძებინეთ, გალოპს დავამთავრებდი და მთელი ჩემი სიცოცხლის მანძილზე თქვენი მაღლობელი ვიქნებოდი... მაშ, გამოსასყიდი თანხა მოიტანეს?

— არა, თქვენო აღმატებულება.

— აბა, როგორღა მათავისუფლებთ?

— თქვენ გამოსახსნელად მოვიდა ადამიანი, რომელსაც მე ვერაფერზე ვერ ვეტყვი უარს.

— აქა?

— აქ.

— ღმერთმანი, მეტად თავაზიანი კაცი ყოფილა.

ალბერმა ირგვლივ მიმოიხედა და ფრანცი დაინახა.

— როგორ! — შესძახა მან, — ჩემო ძვირფასო ფრანც, ეს თქვენ გამოიჩინეთ ასეთი უსაზღვრო ერთგულება?

— არა, მე კი არა, — უპასუხა ფრანცმა, — ჩვენმა მეზობელმა გრაფმა მონტე-კრისტომ.

— აჰ, ბატონო გრაფო, — თქვა მხიარულად ალბერმა და ყელსახვევი და მანუეტები გაისწორა, — თქვენ ნამდვილად დაუფასებელი ადამიანი ბრძანდებით და მე საუკუნოდ თქვენი მოვალე დავრჩები ჯერ ერთი თქვენი ეტლის, ხოლო მეორე — ჩემი გათავისუფლების გამო. — და მან გრაფს ხელი გაუწოდა. ეს უკანასკნელი შეკრთა, მაგრამ ხელი მაინც მისცა.

ლუიჯი ვამპა განცვიფრებული შესცქეროდა ამ სურათს. ის მიჩვეული იყო, რომ ტყვეები მის წინაშე ცახცახებდნენ. და აი, გამოჩნდა ერთი, რომლის მხიარული განწყობილება სრულიად არ შეცვლილა. რაც შეეხება ფრანცს, ის აღტაცებული იყო, რომ ალბერმა ყაჩაღის თვალშიც არ დაკარგა თავისი ეროვნული ღირსება.

— ძვირფასო ალბერ, — უთხრა მან მეგობარს, — თქვენ თუ აჩქარდებით, კიდევ მივუსწრებთ ტორლონიების მეჯლისს და შეგემღებათ დაამთავროთ შეწყვეტილი გალოპი. ახლა კი აპატიეთ სენიორ ვამპას, რომელიც, უნდა ითქვას, მთელ ამ ამბავში ნამდვილად კეთილშობილურად მოიქცა.

— თქვენ მართალი ხართ, — უთხრა ალბერმა, — ორი საათისთვის მოვასწრებთ იქ მისვლას. ბატონო ლუიჯი, — განაგრძო მან, — სანამ თქვენ აღმატებულებას გამოვემშვიდობებოდე, კიდევ რა ფორმალური მხარეები მაქვს შესასრულებელი?

— არაფერი, — უპასუხა ყაჩაღმა, — თქვენ თავისუფალი ხართ.

— მაშ, გისურვებთ ბედნიერსა და მხიარულ ცხოვრებას. წავიდეთ, ბატონებო, წავიდეთ.

ალბერმა, ფრანცმა და გრაფმა გადაჭრეს კვადრატული ოთახი, ყაჩაღები ქუდმოხდილები იდგნენ.

— პეპინო, — დაიძახა მეთაურმა, — მომეცი ჩირაღდანი.

— რას აპირებთ? — ჰკითხა გრაფმა.

— მინდა გაგაცილოთ, — უპასუხა მეთაურმა: — ეს ყველაზე მცირე პატივია, რომელიც შეიძლება თქვენს აღმატებულებას მივუძღვნა

ვამპამ პეპინოს ხელიდან ჩირაღდანი გამოართვა და სტუმრებს წინ წაუძღვა, მაგრამ არა როგორც მოვალეობის შემსრულებელი მსახური, არამედ როგორც მეფე, რომელსაც უკან ელჩები მიჰყვებიან.

როდესაც კარებთან მივიდნენ, ის დაიხარა.

— ბატონო გრაფო, კიდევ ერთხელ ვიხდი ბოდიშს და იმედი მაქვს, უკვე აღარ მიწყრებით ჩემს მიერ ჩადენილი საქციელის გამო.

— არა, ჩემო ძვირფასო ვამპა, თქვენ ისე თავაზიანად ასწორებთ თქვენს შეცდომას, რომ ის კი არა, თითქმის სურვილი მეზადება მადლობა გითხრათ იმისათვის, რომ თქვენ იგი ჩაიდინეთ.

— ბატონებო, — განაგრძო კვლავ ყაჩაღმა და ყმაწვილ კაცებს მიუბრუნდა, — შეიძლება ჩემი მასპინძლობა თქვენ არცთუ ისე მომხიბლავად გეჩვენებათ, მაგრამ თუ ოდესმე მეორედ მოგინდებათ ჩემი ნახვა, სადაც უნდა ვიყო, ყოველთვის მოხარული ვიქნები თქვენი ხილვისა.

ფრანცმა და ალბერმა თავი დაუკრეს. გრაფი პირველი გავიდა, მას მიჰყვა ალბერი, ფრანცი კი აგვიანებდა.

— თქვენს აღმატებულებას რისიმე კითხვა სურს? — ჰკითხა ღიმილით ვამპამ.

— დიახ. მე მაინტერესებს, რა წიგნს კითხულობდით ისე გატაცებით, როდესაც ჩვენ შემოვედით?

— ცეზარის «კომენტარებს», — უპასუხა ყაჩაღმა, — ეს ჩემი საყვარელი წიგნია.

— ფრანც, რას აგვიანებთ? — დაუძახა ალბერმა.

— მოვდივართ, მოვდივართ, — უპასუხა ფრანცმა და ნაპრალიდან ისიც გამოძვრა.
— ბოდიშს ვიხდი, — თქვა ალბერმა და უკან დაბრუნდა, — თქვენ ნებას მომცემთ?
და მან ლუიჯის ჩირაღდანზე სიგარას მოუკიდა.

— ახლა კი, ბატონო გრაფო, — თქვა მან, — დროს ნუ დავკარგავთ. მე ძალიან მინდა
დარჩენილი ღამე ჰერცოგ ბრაჩანოსთან გავატარო.

ეტლი მათ იმავე ადგილას უცდიდა, სადაც დატოვეს. გრაფმა ალის რაღაც უთხრა
არაბულად და ცხენები ჭენებით გაქანდნენ.

ზუსტად ორი იყო ალბერის საათზე, როდესაც მეგობრები საცეკვაო დარბაზში
შევიდნენ.

მათმა დაბრუნებამ სენსაცია მოახდინა, მაგრამ რაკი ორივენი ერთად იყვნენ, ალბერის
დაკარგვით გამოწვეული შიში მაშინვე გაქრა.

— ქალბატონო, — მიმართა ვიკონტ დე მორსერმა და გრაფინიას მიუახლოვდა, —
გუშინ ისეთი სიკეთე გამოიჩინეთ, რომ გალოპს დამპირდით. მე ცოტა დაგვიანებით
გახსენებთ ამ თავაზიან დაპირებას. მაგრამ ჩემი მეგობარი, რომელსაც მართალი კაცის
სახელი აქვს მოხვეჭილი, დამიდასტურებს, რომ ეს ჩემი ბრალი არაა.

და რაკი ამ წუთში სწორედ ვალსი დაუკრეს, ალბერმა გრაფინიას წელზე ხელი
მოჰხვია. ქალ-ვაჟი მოცეკვავეებში გაერივნენ.

ფრანცი კი იმაზე ფიქრობდა, რა უცნაურად შეკრთა გრაფი, როდესაც იგი იძულებული
იყო, ალბერისათვის ხელი ჩამოერთმია.

XVII პაემანი

მეორე დღეს, ლოგინიდან წამოდგომისთანავე, ალბერმა ფრანცს შესთავაზა, გრაფთან
მისულიყვნენ სადარბაზოდ; ალბერმა მას წინა საღამოს გადაუხადა მადლობა, მაგრამ
ძალიან კარგად ესმოდა, რომ ასეთი სამსახური ორმაგ მადლობას მოითხოვდა.

ფრანცს, რომელიც გრაფის მიმართ შიშნარევ სიმპათიას გრძნობდა, არ უნდოდა,
ალბერი მარტო გაეშვა და ამიტომ მეგობრები ერთად წავიდნენ; ისინი სასტუმრო ოთახში
შეიყვანეს. ხუთი წუთის შემდეგ გრაფიც გამოჩნდა.

— ბატონო გრაფო, — უთხრა ალბერმა და მიუახლოვდა, — ნება მომეცით, ამ დილით
გაგიმეოროთ ის, რაც გუშინ ასე კარგად ვერ გამოვთქვი: მე არასოდეს დავივიწყებ, თუ
როგორ მდგომარეობაში მომევიღინეთ მხსნელად, და მუდამ მემახსოვრება, რომ თქვენ მე
თითქმის სიცოცხლე მაჩუქეთ.

— ჩემო ძვირფასო მეზობელო, — უპასუხა გრაფმა სიცილით, — თქვენ აზვიადებთ
ჩემს დამსახურებას. მე თქვენ გადაგიჩინეთ სამგზავრო ოცი ათასი ფრანკი, ეს არის და
ეს; თქვენ თვითონაც ხედავთ, რომ ეს სალაპარაკოდ არ ღირს. მაგრამ ნება მიბოძეთ, მე
შეგაქოთ: თქვენ თავი არაჩვეულებრივად გეჭირათ.

— მაშ, რა უნდა მექნა, ბატონო გრაფო! — უთხრა ალბერმა, — მე წარმოვიდგინე, რომ,
ვთქვათ, მომივიდა ჩხუბი, რომელიც დუელით დამთავრდა და მინდოდა ყაჩაღებისათვის
დამემტკიცებინა, რომ, თუმცა ყველა ქვეყანაში იბრძვიან დუელში, მაგრამ მხოლოდ
ფრანგები იბრძვიან სიცილით. თუმცა ეს არაფრით ამცირებს ჩემს თქვენდამი
ვალდებულებას და იმისათვის გეახელით, რომ გკითხოთ, ხომ არაფერში გამოგადგებით
ან პირადად, ან ჩემი მეგობრებისა და ჩემი ნაცნობების შემწეობით. მამაჩემს, გრაფ დე
მორსერს, წარმოშობით ესპანელს, დიდი გავლენა აქვს საფრანგეთში და ესპანეთში; თქვენ
შეგიძლიათ მე და ყველა ისინი, ვისაც მე ვუყვარვარ, თქვენს განკარგულებაში
გვიგულოთ.

— ძალიან კარგი, — უთხრა გრაფმა, — უნდა გამოგიტყდეთ, ბატონო მორსერ, რომ მოველოდი თქვენგან ასეთ წინადადებას და მთელი სულითა და გულით ვღებულობ მას. თვითონაც მინდოდა მეთხოვა ერთი დიდი სამსახური.

— რა სამსახური?

— არასოდეს ვყოფილვარ პარიზში; არ ვიცნობ ქალაქს...

— მართლა! — შესძახა ალბერმა, — თქვენ აქამდე ისე ცხოვრობდით, რომ პარიზი არ გინახავთ? ეს დაუჯერებელია.

— დაუჯერებელია თუ არა, ეს ასეა; მაგრამ მეც თქვენსავით მიმაჩნია, რომ უკვე დროა, გავეცნო განათლებული ქვეყნის დედაქალაქს. კიდევ მეტს გეტყვით: შეიძლება უკვე დიდი ხანია ჩამეტარებინა ეს მოგზაურობა, თუ ისეთი ნაცნობი მეყოლებოდა, რომელიც გამაცნობდა პარიზის საზოგადოებას, სადაც ნაცნობები არ მყავს.

— ისეთ ადამიანს, როგორც თქვენ ბრძანდებით, — შეჰყვირა ალბერმა.

— თქვენ ძალიან თავაზიანი ბრძანდებით; მაგრამ ჩემს თავში ვერ ვხედავ სხვა ღირსებას, გარდა იმისა, რომ შემეძლია მილიონების რაოდენობაში შევეჯიბრო ბატონ აგუადოს ან ბატონ როტშილდს; მე პარიზში იმიტომ როდი მივდივარ, რომ ბირჟაზე ვითამაშო. აი, სწორედ ეს მდგომარეობა მაჩერებდა. მაგრამ თქვენმა წინადადებამ უკვე გადაწყვეტილება მიმაღებინა. ძვირფასო ბატონო მორსერ, იკისრებთ თუ არა (ამ სიტყვებზე გრაფის ბაგეებს უცნაურმა ღიმილმა გადაუარა) კარი გამიხსნათ იმ საზოგადოებაში, რომლისთვისაც მე ისევე უცხო ვიქნები, როგორც ჰურონი ან კოხინხინელი.

— ამ სამსახურს, ბატონო გრაფო, დიდი სიხარულითა და მთელი გულით გაგიწევთ! მით უფრო დიდი სიამოვნებით (ჩემო ძვირფასო ფრანც, გთხოვთ სასაცილოდ ნუ ამიგდებთ), რომ მე პარიზში გამომიძახეს წერილით, რომელიც ამ დილით მივიღე. ამ წერილში ლაპარაკია ჩემს დაკავშირებაზე ძალიან კარგ ოჯახთან, რომელსაც პარიზის მაღალ საზოგადოებაში საუკეთესო ნაცნობობა აქვს.

— მაშ, თქვენ ცოლს თხოულობთ? — ჰკითხა ფრანცმა სიცილით.

— ოჰ, ღმერთო ჩემო, დიახ; ასე რომ, როცა თქვენ პარიზში დაბრუნდებით, მე ცოლიანი და, შეიძლება, ოჯახის მამაც ვიყო. ჩემს თანდაყოლილ სერიოზულობას ეს ძალიან მოუხდება, არა? ყოველ შემთხვევაში, ბატონო გრაფო, გიმეორებთ, მე და ჩემი ახლობლები სულითა და ხორციით თქვენს განკარგულებაში ვართ.

— თანახმა ვარ, — თქვა გრაფმა, — და გარწმუნებთ, მხოლოდ ეს გარემოება მიშლიდა ხელს, სისრულეში მომეყვანა გეგმა, რომელზედაც დიდი ხანია ვფიქრობ.

ფრანცს ერთი წუთითაც კი არ შეჰპარვია ეჭვი, რომ ეს სწორედ ის გეგმები იყო, რომელთა შესახებაც გრაფს რამდენიმე სიტყვა წამოსცდა მონტე-კრისტოს მღვიმეში და მან ყურადღებით შეხედა გრაფს: უნდოდა, მის სახეზე რაიმე მაინც წაეკითხა იმ გეგმებთან დაკავშირებით, რომლებიც მას პარიზში გასამგზავრებლად ამომრავებდა, მაგრამ ძალიან ძნელი იყო, ჩასწვდომოდით ამ კაცის ფიქრებს, მით უმეტეს, როდესაც მათ ღიმილში მალავდა.

— მაგრამ, ბატონო გრაფო, — დაიწყო ისევ ალბერმა, გახარებულმა იმით, რომ მას წილად ხვდა, პარიზის საზოგადოებაში შეეყვანა ისეთი ადამიანი, როგორც გრაფი მონტე-კრისტო იყო, — იქნება თქვენი გეგმა ჰაერშია აგებული, როგორც ეს ხშირად ხდება მოგზაურობის დროს და ის, ქვიშაზე აგებული შენობის მსგავსად, ქარის პირველმა ქროლვამ წაიღოს.

— არა, გარწმუნებთ, რომ ეს ასე არ არის: მე მინდა პარიზში წასვლა, ის კი არა — აუცილებელია ჩემი წასვლა.

— მერედა როდის აპირებთ?

— თქვენ თვითონ როდის იქნებით იქ?

— მე, — თქვა ალბერმა, — ღმერთო ჩემო, ორი კვირის, სულ დიდი სამი კვირის შემდეგ; იმ ხანში, რაც უკან დასაბრუნებლად დამჭირდება.

— კარგი, — უთხრა გრაფმა, — მე თქვენ გამლევთ სამ თვეს. ხომ ხედავთ, რომ არ ვპუნწობ.

— და სამ თვეში, — შესძახა სიხარულით ალბერმა, — თქვენ კარებზე დამიკაკუნებთ?

— გინდათ, ზუსტად დავნიშნოთ შეხვედრის დღე და საათი? — უთხრა გრაფმა, — მე გაფრთხილებთ, რომ ზედმიწევნით პუნქტუალური ვარ.

— დღე და საათი? ეს მშვენიერია. — თქვა ალბერმა.

— კარგი! ასე იყოს.

გრაფმა სარკის ახლოს დაკიდებული კალენდრისაკენ ხელი გასწია.

— დღეს ოცდაერთი თებერვალია (მან ჯიბიდან საათი ამოიღო); დილის თერთმეტის ნახევარი. თანახმა ხართ, მელოდოთ ოცდაერთ მათს, დილის თერთმეტის ნახევარზე?

— მშვენიერია, — თქვა ალბერმა, — საუზმე მზად იქნება.

— სად ცხოვრობთ?

— ჰელდერის ქუჩა, №27.

— თქვენ მარტო ცხოვრობთ, არ შეგაწუხებთ?

— მამაჩემის სახლში ვცხოვრობ, მაგრამ ჩემი ფლიგელი განცალკევებულად დგას უკანა ეზოში.

— ძალიან კარგი.

გრაფმა უბის წიგნაკი ამოიღო და ჩაწერა: «ჰელდერის ქუჩა, №27, 21 მაისი, დილის თერთმეტის ნახევარზე».

— ახლა კი, — თქვა გრაფმა და უბის წიგნაკი ჯიბეში ჩაიღო, — დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, მე თქვენი საათის ისრებივით ზუსტი ვიქნები.

— ჩემს წასვლამდე კიდევ გნახავთ? — ჰკითხა ალბერმა.

— ეგ იმაზეა დამოკიდებული, როდის მიემგზავრებით.

— მე მივემგზავრები ხვალ, საღამოს ხუთ საათზე.

— მაშ, გამოგემშვიდობებით. საქმეები მაქვს ნეაპოლში და შაბათს ან კვირა საღამოზე ადრე არ დავბრუნდები. თქვენც მიემგზავრებით, ბარონ? — მიუბრუნდა იგი ფრანცს.

— დიახ.

— საფრანგეთში?

— არა, ვენეციაში. მე იტალიაში ერთ ან ორ წელიწადს კიდევ დავრჩები.

— მაშ, ჩვენ ერთმანეთს ვერ ვნახავთ პარიზში?

— ვშიშობ, რომ არ მექნება ეს პატივი.

— მაშ, ბატონებო, კეთილი მგზავრობა, — უთხრა გრაფმა მეგობრებს და ორივე ხელი გაუწოდა.

ფრანცი პირველად ეხებოდა ამ კაცის ხელს; იგი შეკრთა, გრაფს მიცვალებულივით ცივი ხელი ჰქონდა.

— მაშ, გადაწყვეტილია, — თქვა ალბერმა, — თქვენ სიტყვა მომეცით, ხომ? ჰელდერის ქ. №27. ოცდაერთი მაისი, დილის თერთმეტის ნახევარი.

— ოცდაერთ მაისს, დილის თერთმეტის ნახევარზე, ჰელდერის ქუჩა, №27, — გაიმეორა გრაფმა.

ამის შემდეგ ყმაწვილი კაცები გრაფს გამოემშვიდობნენ და გავიდნენ.

— რა მოგივიდათ, — უთხრა ფრანცს ალბერმა, როდესაც თავის ოთახში შევიდნენ, — ძალიან შეფიქრიანებული სახე გაქვთ.

— დიახ, — თქვა ფრანცმა, — უნდა გამოგიტყდეთ, რომ გრაფი უცნაური კაცია და მაწუხებს ის პაემანი, რომელიც თქვენ პარიზში დაუნიშნეთ.

— გაწუხებთ? პაემანი! ღმერთო ჩემო, თქვენ ხომ არ გაგიჟებულხართ, ფრანც? — წამოიყვირა ალბერმა.

— რას იზამთ, — უთხრა ფრანცმა, — გავგიჟდი თუ არა, ეს კი ასეა.

— მისმინეთ, — დაიწყო ალბერმა — მე მოხარული ვარ, რომ შემთხვევა მეძლევა, ჩემი შეხედულება გითხრათ: კარგა ხანია გამჩნევთ, რომ თქვენ გრაფის მიმართ გულგრილობას იჩენთ, ის კი, პირიქით, ყოველთვის თავაზიანი იყო სხვების მიმართ. გაქვთ რაიმე განსაკუთრებული საბუთი მის წინააღმდეგ?

— შესაძლებელია.

— თქვენ მას წინათ შეხვედრიხართ?

— შეხვედრივარ.

— სად?

— პირობას მომცემთ, რომ ამაზე სიტყვას არავისთან დასძრავთ.

— პირობას გაძლევთ.

— პატიოსან სიტყვას?

— პატიოსან სიტყვას.

და ფრანცი მოუყვა ალბერს კუნძულ მონტე-კრისტოზე გასეირნების ამბავს, როგორ შეხვდა იგი კონტარაბანდისტებს, რომელთა შორის იყო ორი კორსიკელი ყაჩაღი. მან დაწვრილებით უამბო, თუ როგორი ზღაპრული მასპინძლობა გაუწია გრაფმა თავის «ათას ერთი ღამის» მღვიმეში, აღწერა ვახშამი, ჰაშიში, ქანდაკებები, სინამდვილე და სიზმარი. ისიც უთხრა, რომ ამ სიზმრიდან მოგონებად და საბუთად დარჩა მხოლოდ პატარა იახტა, რომელიც ჰორიზონტზე ჩანდა და პორტო-ვეკიასაკენ მიცურავდა. შემდეგ გადავიდა რომის ამბებზე; კოლიზეიში ლუიჯისა და გრაფს შორის მოსმენილ საუბარზე, გრაფის დაპირებაზე, რომ ის მიაღწევდა პეპინოს შეწყალებას, რაც მან, როგორც ჩვენმა მკითხველებმა იციან, შეასრულა კიდევ.

ბოლოს გადავიდა წინა ღამის ამბებზე; რა გაჭირვებულ მდგომარეობაში ჩავარდა იგი, როდესაც დაინახა, რომ გამოსასყიდ თანხას რვაასი პიასტრი აკლდა. შემდეგ უცებ როგორ გაუელვა აზრმა, გრაფ მონტე-კრისტოსათვის მიემართა, რაც ასე კეთილად დაგვირგვინდა.

ალბერი მთელი ყურადღებით უსმენდა ფრანცს.

— ჰოდა, მერე რა? — თქვა მან, როდესაც ფრანცმა მოყოლა დაამთავრა, — ყოველივე ამაში რას ხედავთ საძრახისს? გრაფი მოგზაურია, მას აქვს საკუთარი ხომალდი, რადგან მდიდარია. წადით პორტსმუტში ან საუტჰემპტონში და თქვენ დაინახავთ, რომ ნავსადგურები სავსეა იახტებით, რომლებიც მდიდარ ინგლისელებს ეკუთვნის, ისინიც ისეთივე ფანტაზიის ხალხია. გრაფი ბინას იკეთებს მონტე-კრისტოზე, რათა მოგზაურობის დროს თავშესაფარი ჰქონდეს, რათა არ ჭამოს ისეთი საძაგელი კერძები, ჩვენ რომ გვწამლავს. — მე აი, უკვე ოთხი თვეა — თქვენ კი ოთხი წელი; რათა არ დაწვეს ისეთ საძაგელ ლოგინზე, სადაც ძილი შეუძლებელია, მოაწყო მონტე-კრისტოზე ბინა. ტოსკანის მთავრობას რომ არ წაერთმია და მისი შრომა წყალში არ ჩაეყარა, იყიდა კუნძული და იგივე სახელი დაირქვა. ჩემო ძვირფასო, აბა, მოიგონეთ და მითხარით, თქვენი ნაცნობებიდან რამდენი ატარებს მამულის სახელს, რომელიც არასოდეს ყოფილა მისი საკუთრება.

— კი მაგრამ, კორსიკელი ყაჩაღები, რომლებიც მის ამალაში შედიოდნენ? — თქვა ფრანცმა.

— ჰოდა, თუნდაც ეგ. რა არის მანდ გასაკვირი? თქვენ ძალიან კარგად იცით, რომ კორსიკელი ყაჩაღები მტაცებლები კი არ არიან, არამედ უბრალოდ დევნილები, რომლებიც მშობლიური ქალაქიდან ან მშობლიური სოფლიდან გვაროვნული სისხლის აღების ადათმა განდევნა. მათი საზოგადოება თქვენ სახელს არ გაგიტეხთ. რაც შემეხება მე, გიცხადებთ, რომ თუ ოდესმე კორსიკაში მოვხვდი, სანამ გუბერნატორთან და პრეფექტთან გამოვცხადდებოდე, ვითხოვ, კოლომბას ყაჩაღებთან წარმადგინონ, თუკი მათი მოძებნა შესაძლებელი გახდება. მე ისინი მომხიბვლელებად მიმაჩნია.

— ვამპა და მისი ბანდა, — უპასუხა ფრანცმა, — ესენი ხომ ნამდვილი მძარცველი ყაჩაღები არიან, იმედი მაქვს, ამაზე კამათს არ დამიწყებთ. როგორ გგონიათ, რა გავლენას ახდენს გრაფი ამგვარ ადამიანებზე?

— მე მგონია, ჩემო ძვირფასო, რაკი ამ გავლენას სიცოცხლეს უნდა ვუმაღლოდე, არ შემფერის მეტისმეტად კრიტიკულად მივუდგე მას. ამიტომ იმის მაგივრად, რომ თქვენსავით ეს გრაფს დანაშაულად ჩავუთვალო, ნება მომეცით, ვაპატიო ჩემს მეზობელს, ვინაიდან თუ მან არ იხსნა ჩემი სიცოცხლე, — ეს მეტისმეტი გაზვიადება იქნებოდა, — ყოველ შემთხვევაში, ოთხი ათასი პიასტრი გადამირჩინა; ეს ჩვენს ფულზე შეადგენს არანაკლებ ოცდაოთხი ათას ფრანკს; ვეჭვობ, საფრანგეთში ასე ძვირად დავფასებულებიყავი, რაც იმას ამტკიცებს, — დასძინა ალბერმა სიცილით, — რომ წინასწარმეტყველს მის სამშობლოში არავინ აღიარებს.

— ჰო, მართლა, სამშობლოზე გამახსენდა; რომელი ქვეყნიდან არის გრაფი? რომელია მისი დედაენა? რა სახსრებით არსებობს? საიდან მოდის მისი უზომო სიმდიდრე? როგორი იყო პირველი ნახევარი მისი საიდუმლო და უცნობი ცხოვრებისა, რომელმაც მეორე ნახევარზე დააჩნია მიზანტროპიის პირქუში კვალი? აი, თქვენ ადგილზე რის გაგებას შევეცდებოდი.

— ძვირფასო ფრანც, — უპასუხა ალბერმა, — როდესაც თქვენ ჩემი წერილი მიიღეთ და ნახეთ, რომ გრაფის დახმარება გვჭირდებოდა, თქვენ მას უთხარით: ჩემი მეგობარი ალბერ დე მორსერი საფრთხეშია, მომეხმარეთ, დავიხსნათ იგიო, ასე იყო არა?

— დიახ.

— განა მან გკითხათ, ვინ არის ბატონი ალბერ დე მორსერი? საიდან მოდის მისი გვარი? საიდან მოდის მისი სიმდიდრე? რა სახსრებით ცხოვრობს? სად არის მისი სამშობლო? სად დაიბადა? მითხარით, გკითხათ ყოველივე ეს?

— არა. უნდა გამოვტყდე, რომ არა.

— ის უბრალოდ ადგა და წამოვიდა. მან მე გამომგლიჯა ბატონ ვამპას ხელიდან. როგორც თქვენ ამბობთ, თავი ძალიან კარგად მეჭირა, მაგრამ უნდა გამოგიტყდეთ, რომ სინამდვილეში ძალიან ცუდ მდგომარეობაში ვიყავი ჩავარდნილი. და აი, როდესაც ასეთი სამსახურის სანაცვლოდ მთხოვს მისთვის გავაკეთო ის, რასაც თითქმის ყოველდღე ვუკეთებ პარიზში ჩამოსულ რუს ან იტალიელ თავადს, ესე იგი მთხოვს გავაცნო პარიზის საზოგადოებას, თქვენ გინდათ, უარი ვუთხრა ამაზე? კმარა, ფრანც, თქვენ ჭკუაზე შემლილხართ.

უნდა ითქვას, რომ ჩვეულების წინააღმდეგ სიამრთლე ამჯერად ალბერის მხარეზე იყო.

— ერთი სიტყვით, როგორც გინდოდეთ, ისე მოიქეცით, — ამოიოხრა ფრანცმა, — რადგან, რასაც თქვენ ამბობთ, ყველაფერი ძალზე დამაჯერებელია, ამაში გამოვტყდები; მაგრამ ისიც მართალია, რომ გრაფი მონტე-კრისტო უცნაური კაცია.

— გრაფი მონტე-კრისტო ფილანტროპია. მან თქვენ არ გითხრათ, რისთვის მიდის პარიზში; ჰოდა, მისმინეთ: ის მიდის, მონაწილეობა მიიღოს მონტიონის პრემიების კონკურსში¹, (¹ ბარონი მონტიონი — განათლებული პარიზელი ფილანტროპი, რომელმაც

რამდენიმე პრემია დააარსა ქველმოქმედი ადამიანების და მწერლების დასაჯილდოებლად (1733—1820).) ხოლო თუ მას ჩემი ხმა სჭირდება და გავლენა იმ უმწიკვე ადამიანისა, რომელზედაც დამოკიდებულია პრემიების მიღება, პირველს მე მას ვაძლევ, ხოლო მეორისათვის თავდებობას ვკისრულობ ამით, ჩემო ძვირფასო ფრანც, დავამთავროთ ჩვენი საუბარი და სუფრას მივუსხდეთ. შემდეგ კი უკანასკნელად შევავლოთ თვალი წმინდა პეტრეს ტაძარს.

მართლაც, მეგობრებმა ინახულეს წმინდა პეტრეს ტაძარი, ხოლო მეორე დღეს, შუადღის ხუთ საათზე, ერთმანეთს გამოემშვიდობნენ. ალბერ დე მორსერი პარიზში დაბრუნდა, ფრანც დ'ეპინე კი ორი კვირით ვენეციაში გაემგზავრა.

მაგრამ ალბერი ისე შიშობდა, მის სტუმარს არ დავიწყებოდა დანიშნული პაემანი, რომ, სანამ ეტლში ჩაჯდებოდა, მსახურ ბიჭს გაატანა სადარბაზო ბარათი, რომელსაც «ვიკონტ ალბერ დე მორსერი»-ს ქვემოთ ფანქრით მიაწერა: 21 მაისი, დილის თერთმეტის ნახევარზე, ჰელდერის ქ. №27.

შინაარსი

ალექსანდრე დიუმა— შოთა რევიშვილი

ნაწილი პირველი

I მარსელი. დაბრუნება

II მამა და შვილი

III კატალანი

IV შეთქმულება

V ნიშნობა

VI მეფის პროკურორის თანაშემწე

VII დაკითხვა

VIII ციხესიმაგრე იფი

IX ნიშნობის დღის საღამო

X ტიულერის პატარა კაბინეტი

XI კორსიკელი კაციჭამია

XII მამა და შვილი

XIII ასი დღე

XIV პატიმარი გაშმაგებული და პატიმარი შეშლილი

XV ნომერი 34 და ნომერი 27

XVI იტალიელი მეცნიერი

XVII აბატის საკანი

XVIII აბატ ფარიას განძეული

XIX მესამე შეტევა

XX ციხესიმაგრე იფის სასაფლაო

XXI კუნძული ტიბულენი

ნაწილი მეორე

I კონტრაბანდისტები

II კუნძული მონტე-კრისტო

III თვალისმომჭრელი სინათლე

- IV უცნობი
- V ტრაქტირი — «გარდის ხიდი»
- VI ამბავი
- VII პატიმართა სიები
- VIII სავაჭრო სახლი მორელი
- IX ხუთი სექტემბერი
- X იტალია. სინდბად მეზღვაური
- XI გამოფხიზლება
- XII რომაელი ყაჩაღები
- XIII მოჩვენება
- XIV La Mazzolata
- XV კარნავალი რომში
- XVI კატაკომბა დე სან-სებასტიანო
- XVII პაემანი